

2.

RADOST POGLEDA

KOMENTAR
RIJADUS-SALIHINA

SELIM B. 'ID EL-HILALI

Naslov originala

بَهْجَةُ النَّاطِرِينَ شَرْحُ رِيَاضِ الصَّالِحِينَ

Naslov prijevoda

Radost pogleda komentar

RIJADUS-SALIHINA

Autor: Selim b. 'Id el-Hilali

RADOST POGLEDA KOMENTAR RIJADUS-SALIHINA

Selim b. 'Id el-Hilali

2. DIO

Sarajevo, 2014.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

PREDGOVOR

Opstanak muslimanskog društva i njegov prosperitet zavise od mnogih faktora. Primarni faktor koji je, ustvari, mjerilo ispravnosti određenog društva jeste ispravno uvjerenje (ar. *akida*), tj. temelj islamskog učenja, a zatim slijedi praktična primjena islama koja se ogleda u ispravnom razumijevanju kur'ansko-hadiskih načela. Upravo iz tog razloga islamski su učenjaci posebnu pažnju posvetili komentaru Kur'ana i pojašnjenju značenja hadisa. Kada su u pitanju poznate hadiske zbirke kao, naprimjer, *Sahihul-Buhari* i *Sahihu Muslim*, možemo naći na desetine komentara u kojima su hadiski eksperti na vrlo nadahnut način govorili o porukama i poukama sadržanim u ovim hadiskim zbirkama.

Međutim, islamski učenjaci nisu zanemarili ni sporedne hadiske zbirke u kojima su sabrani hadisi iz originalnih djela bez klasičnog bilježenja sa lancima prenosilaca. Jedna od najvrednijih i najobuhvatnijih sporednih zbirki jeste djelo *Rijadus-salihin*, imama Nevevija, velikog islamskog znalca, eksperta islamskog prava i hadisa. U arapskom svijetu gotovo da ne postoji kuća, džamija, biblioteka ili bilo koja druga ustanova i institucija, a da ne posjeduje barem jedan primjerak ovog vrijednog djela.

Što se tiče komentara na *Rijadus-salihin*, oni su, također, brojni. Međutim, komentar šejha Ebu Usame Selima el-Hilalija, poznatog hadiskog stručnjaka, koji je pred našom čitalačkom publikom, jedinstven je po mnogo čemu. Jednostavnost u izražavanju, jednoobraznost, konciznost, preciznost u pojašnjenju i valorizaciji, te sveobuhvatnost pri spominjanju poruka i pouka, samo su neke odlike koje krase komentar *Radost pogleda*, šejha Selima el-Hilalija.

Iskreno se nadam da će ova knjiga, zbog svojih unikatnih kvaliteta, naići na najbolji prijem kod široke čitalačke publike, posebno kod onih koji vole provoditi dragocjeno vrijeme s hadisima Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Toplo je preporučujem imamima, učenicima medresa, studentima kao i profesorima islamskih nauka, da pojašnjavaju ljudima njen sadržaj i odgajaju muslimansku omladinu u duhu njenih poruka koje vidno emaniraju na stranicama ovog vrijednog djela.

Budući da prevođenje ovoga djela, koje se sastoji od tri dijela, čiji je prvi dio prije nekoliko godina preveo uvaženi mr. Emir Demir, predstavlja esencijalan pokušaj oživljavanja islamskog znanja općenito, a hadiske nauke posebno, molim Uzvišenog Allaha da najboljom nagradom obaspe autora,

izdavača i sve one koji su pomogli da ovo djelo ugleda svjetlo dana na našem jeziku. Drugi dio komentara *Radost pogleda*, koji vam predstavljamo ovom prilikom, pored truda koji je uložila ekipa stručnjaka u pripremi ovog djela, obilježen je iznimnim i neuporedivim trudom prevodioca, njegovom preciznošću i strpljenjem u prevodenju te iznalaženjem adekvatnih izraza za stručne termine, što ovoj vrijednoj studiji daje posebnu dimenziju. Time je djelo upotpunjeno s naučnog i jezičkog aspekta, što je, opet, povećalo vrijednost i mjesto ovog komentara u našoj skromnoj islamskoj biblioteci. Stoga nam ne preostaje ništa drugo nego da učinimo iskrenu dovu Svevišnjem Allahu da nam poživi Amira Durmića, prof., te da nas u budućnosti obrađuje s još mnogo lijepih prijevoda. Amin!

dr. Safet Kuduzović

Sarajevo, 15. novembar 2013. god.

Napomene prevodioca

- Ukoliko navođenje izvora hadisa, njegova ocjena, pojašnjenje ili komentar određenih riječi, sintagmi ili pojmova iz hadisa slijede odmah iza citiranog hadisa, radi se o valorizaciji, pojašnjenjima i stavovima autora djela *Rijadus-salihin*, tj. imama Nevevija, Allah mu se smilovao. Sve ono što slijedi poslije toga, najčešće ispod podnaslova: *Dokumentacija hadisa, Manje poznata značenja, Propisi, pouke i poruke, Napomena, Korist, Kažem* itd., opaske su i stavovi komentatora djela *Rijadus-salihin*, tj. Selima b. 'Ida el-Hilalija.
- Imajući u vidu da je autor ovog djela, Selim b. 'Id el-Hilali, prilikom valorizacije, ocjenjivanja i komentara hadisa često koristio stručnu hadisku i fikhsku terminologiju za koju je ponekad teško, a često i nemoguće naći jednorječni ekvivalent u našem jeziku, ovdje izdvajamo najčešće korištene stručne pojmove uz vrlo kratko i pojednostavljeno pojašnjenje istih, kako bi uvaženom čitatelju bilo lakše razumjeti tekst prijevoda.

Prije kratkog pojašnjenja najčešćih stručnih izraza koje je autor koristio, napominjemo da je najveći broj njih, nakon što se prvi put pojavio u tekstu, ukratko pojašnjen u fusnoti. Nakon toga, taj je izraz u daljnjem tekstu uglavnom korišten bez pojašnjenja kako bi se izbjeglo suvišno ponavljanje. Pojmovi i termini poredani su abecednim redom. Uglavnom, najčešće se radi o sljedećim izrazima i pojmovima:

✦ **Ahad** – sve vrste hadisa koje nisu dostigle stepen mutevatir niti mešhur hadisa. Mutevatir hadis je onaj hadis koji iz generacije u generaciju prenosi toliko broj prenosilaca da je isključena svaka sumnja u njegovu autentičnost, a mešhur je hadis koji u svakoj generaciji prenose trojica ili više ljudi, ali nije dostigao stepen mutevatira. Ukoliko ahad predaja ispuni sve uvjete vjerodostojnosti hadisa, ona se svakako prihvata kao legitiman šerijatski argument.

✦ **Daif** – slab hadis koji nije ispunio uvjete ispravnosti.

✦ **Džunup** – osoba, bilo da se radi o muškarcu ili ženi, iz čijeg spolnog organa izađe sperma uzrokovana strašću. Također, džunupom se smatra i muškarac čiji spolni organ barem djelimično uđe u ženski spolni organ kao i dotična žena, makar i ne došlo do polucije, tj. snošaja. Vrstom džunupa smatraju se i žene koje su u stanju hajza – menstrualnog ciklusa, ili u stanju nifasa – postporođajnog ciklusa u kojem žena ima odljev krvi. Da bi obavila namaz ili učila Kur'an, osoba koja je džunup obavezno se mora okupati, tj. uzeti gusul.

✦ **Džunupluk** – stanje u kojem se nalazi džunup.

- ✦ **Garib** (ar. *usamljen, čudan*) hadis – vrsta ahad hadisa, a u hadiskoj terminologiji odnosi se na hadis koji prenosi samo jedan prenosilac.
- ✦ **Hasen** – dobar, prihvatljiv hadis.
- ✦ **Hasen li gajrihi** – hadis koji je u osnovi slab, ali zbog postojanja jednog ili više drugih predanja koja ga pojačavaju, on biva prihvatljiv.
- ✦ **Lejjin** – slab prenosilac, tj. bio je blag i popustljiv.
- ✦ **Makbul** – shodno definiciji vrsnog hadiskog stručnjaka Ibn Hadžera, makbul je prenosilac koji je prihvatljiv, ali samo onda kada postoje druge slične predaje koje podržavaju i podupiru predaju koju je prenio prenosilac koji je na ovom stepenu. Ukoliko, pak, ovakva vrsta prenosilaca samostalno prenosi neku predaju i niko drugi od pouzdanih ili prihvatljivih prenosilaca ne prenosi predaju koja joj sličí, onda se ta predaja smatra slabom.
- ✦ **Merfu** – svaki hadis čiji lanac prenosilaca doseže direktno do Allahovog Poslanika, sallallahu alehi ve sellem.
- ✦ **Mestur** – prenosilac hadisa čije je ime poznato, ali je nepoznato njegovo stanje eventualne pouzdanosti ili nepouzdanosti.
- ✦ **Metruk** – prenosilac koji je jako mnogo griješio i izrazito slabo pamtio. Shodno ovome, hadis u čijem se lancu prenosilaca nađe ovakav prenosilac spada u kategoriju izrazito slabih hadisa koje učenjaci isto tako zovu metruk hadisima.
- ✦ **Mevkuf** – svaki hadis ili svaka predaja čiji lanac prenosilaca doseže samo do ashaba.
- ✦ **Muallek** – vrsta hadisa iz čijeg je lanca prenosilaca na početku, namjerno ili nenamjerno, izostavljen jedan ili više prenosilaca, a ponekad i cijeli sened. Ova vrsta hadisa u globalu se smatra slabom jer joj nedostaje osnovni uvjet za ispravnost hadisa, a to je spojenost seneda.
- ✦ **Mu'an'an** – hadis sa lancem prenosilaca u kojem mudellis (obmanjivač) koristi formu *'an* (što znači *od*), a nije jasno potvrdio da je dotični hadis čuo izravno od svoga učitelja, tako da postoji mogućnost postojanja trećeg prenosioca u svojstvu posrednika između njih, koji je anonimn. Hadisi koje prenose mudellisi razlikuju se: neki su prihvatljivi, a drugi nisu, ovisno o samom mudellisu i vrsti obmanjivanja, što je detaljno pojašnjeno u literaturi hadiske terminologije.
- ✦ **Mu'dal** – vrsta izrazito slabog hadisa u čijem lancu prenosilaca nedostaju dva ili više prenosilaca i to jedan iza drugog.
- ✦ **Mudellis** – osoba koja se pri prenošenju hadisa koristi tedlisom, a predaje koje je prenijela nazivaju se mudelles predajama. To je predaja u kojoj prenosilac namjerno sakrije neki nedostatak u lancu prenosilaca

hadisa kako bi je uljepšao i druge naveo na pomisao kako ta predaja nema nikakvih nedostataka.

✦ **Mudtarib** – vrsta slabog hadisa koji se prenosi u više oblika, od kojih je svaki ravan ostalima po snazi, tj. u lancu prenosilaca, ali u samom tekstu hadisa prenosiooci su se razišli oko nekih pojedinosti tako da se ne može dati prednost jednoj predaji nad drugom. Irtirab, odnosno ova vrsta nedostatka može biti u senedu – lancu prenosilaca hadisa, ili pak njegovom metnu – tekstu hadisa.

✦ **Mudredž** – hadis u koji je, namjerno ili nenamjerno, ubačeno nešto što u osnovi nije njegov sastavni dio, a što nije ničim razdvojeno od teksta hadisa. Postoje dvije vrste mudredž hadisa: mudredž hadisi kod kojih je nešto umetnuto u sened, tj. lanac prenosilaca hadisa, i mudredž hadisi kod kojih je nešto umetnuto u metn, tj. tekst hadisa.

✦ **Muhdes** – osoba koja nema abdesta, tj. koja je nakon uzimanja abdesta učinila neke od radnji koje inače kvare abdest, poput obavljanja male i velike nužde, čvrstog spavanja itd. Ovakve osobe obavezne su prije klanjanja namaza uzeti abdest.

✦ **Munker** – vrsta slabog hadisa, a označava hadis koji prenosi slab prenosilac, a njegova se predaja suprotstavlja predajama jednog ili više pouzdanih prenosilaca.

✦ **Mursel** – hadis koji tabiin prenosi direktno od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tj. vrsta hadisa kod koga je na kraju seneda ispao prenosilac, što znači da u lancu prenosilaca tog hadisa tabiin direktno prenosi predaju od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. U vezi sa pitanjem prihvatanja ovakve vrste hadisa kao dokaza, učenjaci su zauzeli više stavova, što se detaljno pojašnjava u stručnoj hadiskoj literaturi.

✦ **Muttefekun alejhi** – hadis koji bilježe Buhari i Muslim.

✦ **Mutevatir** – vidjeti pojam *ahad*.

✦ **Ravija** – prenosilac hadisa.

✦ **Saduk** – prihvatljiv prenosilac.

✦ **Sahih** – vjerodostojan hadis.

✦ **Sened** – lanac prenosilaca hadisa.

✦ **Sikatun** – pouzdan prenosilac.

✦ **Šāz** (ar. *iznimna, neobična*) predaja – predaja koju prenosi jedan inače pouzdan prenosilac, ali se njegova verzija te predaje protivi i suprotstavlja verziji koju je prenio prenosilac koji je pouzdaniji od njega, ili se, pak, suprotstavlja verziji koju prenosi skupina pouzdanih prenosilaca. Nasuprot ovom hadisu je *mahfuz*.

✦ **Tedlis** (ar. *varanje, prevara, obmana*) – u hadiskoj nauci ovaj se termin upotrebljava u više značenja. Jedno od njih jeste kada pripovjedač pripovijeda jedan hadis od drugog pripovjedača, kojeg je po vremenu dočekaao (živio u njegovo vrijeme), ali dotični hadis nije od njega čuo, i on zatim taj hadis i to pripovijedanje tako udesi da na prvi mah izgleda da je on taj hadis čuo baš od svog prethodnog pripovjedača. Ovakva vrsta tedlisa zove se *tedlisul-isnad* i ovakav hadis u kojem se nalazi ovaj tedlis smatra se prekinutim (slabim)...¹

✦ **Tedlisu tesvije** – kada se u senedu između dvojice pouzdanih prenosilaca nađe prenosilac koji je slab i nepouzdan, tada mudellis (osoba koja se koristi tedlisom) namjerno izostavi tog slabog prenosioaca kako bi “popravio” i “uljepšao” sened i na taj način naveo druge da pomisle da je dotični hadis vjerodostojan. Zbog toga su učenjaci za prenosioce koji su se inače služili ovom vrstom tedlisa uvjetovali da jasno naglase da su hadis direktno čuli od svoga prethodnika, a taj od onoga od koga on prenosi i tako sve do kraja seneda, i jedino bi u tom slučaju od njega dotični hadis prihvatili kao vjerodostojan. Ovo je najgora vrsta tedlisa i onaj koji je upotrebljava gubi povjerenje u hadiskoj nauci.

✦ **Zeval** – zenit, najviša tačka do koje dostigne sunce u podne ili vrijeme kada je sunce tačno na pola neba.

- S obzirom na to da je autor nakon mnogih hadisa pojašnjavao određene pojmove, sintagme, a ponekad i dijelove rečenica koji se navode u dotičnom hadisu, neophodno je napomenuti da su takvi termini iznimni i čudni u arapskom jeziku, tako da je bilo potrebno pojasniti ih, ali kada se prevedu na naš jezik, već su uglavnom jasni i poznati.
- U komentaru citiranih hadisa autor ponekad navodi zaključke koji se uopće ne mogu izvesti na osnovu citiranih hadisa, već su oni izvedeni iz drugih vjerodostojnih hadisa i predaja koje u ovom djelu autor opće ne spominje.
- U svrhu boljeg razumijevanja prijevoda, s vremena na vrijeme, u manjoj ili većoj mjeri bilo je potrebno intervenirati kroz određena pojašnjenja i opaske koje su navedene u fusnotama. Za te opaske i pojašnjenja uglavnom su korišteni najpoznatiji komentari temeljnih hadiskih zbirki, a radi se o sljedećim komentarima: *Fethul-Bari*, Ibn Hadžera, *Šerhu Sahihi Muslim*, imama Nevevija, *Avnul-ma'bud*, Šereful-Hakka, i *Tuhfetul-ahvezi*, Mubarekfurija. Pored njih, u manjoj mjeri korišteni su i drugi komentari ostalih hadiskih zbirki, kao i neka druga djela iz oblasti fikha, hadisa i akide.

1 Ova definicija preuzeta je iz djela *Uvod u tefsirsku i hadisku nauku*, rahmetli Mehmeda Handžića, str. 101.

1

KNJIGA O EDEBU – UČTIVOSTI,
PRISTOJNOSTI I ULJUDNOSTI²

Ibn Kajjim el-Dževzija, Allah mu se smilovao, u djelu *Medaridžus-salikin*, 2/375–391, rekao je:

“Edeb – pristojnost, pojam je koji obuhvata i objedinjuje sve lijepe osobine kod Allahovog roba. On je najbolji znak i pokazatelj koji upućuje na ispravnost čovjekovog jezika i govora, i on ukazuje na to da ono što čovjek priča ima svoje mjesto i težinu, kao i da su njegove riječi, izrazi i rečenice lijepi i suptilni, i on jezik čuva od grešaka, propusta i grijeha.

Tri su vrste edeba – pristojnosti: pristojnost u ophođenju prema Allahu, pristojnost u ophođenju prema Njegovom Poslaniku sallallahu alejhi ve sellem, i Njegovom šerijatu i pristojnost u ophođenju prema svim Allahovim stvorenjima.

Pristojnost u ophođenju prema Allahu dijeli se na tri vrste:

1. da se čovjek prema Njemu najljepše ophodi i da ne čini ono što će narušiti i poništiti njegov lijepi odnos prema Njemu;
2. da čuva i pazi svoje srce i da mu ne dopusti da se ono istinski zaokupi sa bilo kim ili sa bilo čim drugim osim sa Njim, Allahom Uzvišenim;
3. da svoju volju i htijenje dobro pazi i da im ne dozvoli da se usmjere i vežu za nešto zbog čega će ga Gospodar prezirati.

Kada je riječ o načinu ponašanja i ophođenja prema Allahu, razmislimo malo o stanju Allahovih poslanika i vjerovjesnika, neka je salavat i selam na sve njih. Pogledajmo malo na koji su Mu se način oni obraćali i na koji su Mu način postavljali pitanja, i uvjerimo se da je svako njihovo obraćanje Njemu, Uzvišenom, bilo ispunjeno pristojnošću i učtivošću.

Isa, alejhis-selam, rekao je: ‘Ako sam ja to govorio, Ti to već znaš...’³, a nije

2 Autor imam Nevevi, Allah mu se smilovao, tek je od ovog dijela knjige, dakle od hadisa br. 681 ili od poglavlja 84, počeo koristiti izraz za veliko poglavlje koje se u arapskom jeziku naziva kitab, tj. knjiga, što je iznimno i donekle čudno jer autori hadiskih zbirki, uglavnom, već od prvog hadisa u zbirci, veliko poglavlje naslove kao kitab, a manja poglavlja naslove kao bab, čega se imam Nevevi ovdje nije držao. Zbog toga, neka se cijenjeni čitatelji ne iznenade što ovaj dio *Radosti pogleda* počinje sa velikim poglavljem koje je numerirano kao prvo (KNJIGA O EDEBU – UČTIVOSTI, PRISTOJNOSTI I ULJUDNOSTI) iako je već navedeno 680 hadisa sa komentarom. (op. prev.)

3 Svi dijelovi ajeta koji se ovdje navode u kontekstu Isaa, alejhis-selam, i dijaloga koji će se na Sudnjem danu voditi između njega i Uzvišenog Allaha jesu ajeti iz sure El-Maida, od 116. do 118. ajeta. (op. prev.)

kazao: 'Ja to nisam rekao'. Dakle, iz svoje velike pristojnosti i učtivosti prema Uzvišenom Allahu, odgovorio je na način koji je ljepši i pristojniji, iako je suština odgovora na koncu ista. Zatim je kroz svoje obraćanje priču usmjerio i akcenat stavio na znanje Uzvišenog Allaha koje obuhvata sve, i ono što se javno iznosi i ono što se krije i taji, pa je rekao: **'Ti znaš ono šta ja znam...'**, da bi odmah nakon toga odbacio svaku mogućnost da on kao čovjek poznaje bilo šta od gajba – nevidljivih i nedokučivih stvari koje se tiču Uzvišenog Allaha, a koje je On zadržao za Sebe, rekavši: **'...a ja ne znam šta Ti znaš...'** Poslije toga, Isa, alejhis-selam, hvali i veliča svoga Gospodara, ispovijedajući Mu neprikosnoveni monoteizam i potvrđujući da samo On poznaje gajb, pa kaže: **'Samo Ti jedini sve što je skriveno znaš'**. Dalje, u ajetu koji slijedi, Isa, alejhis-selam, negira da je ljudima rekao bilo šta drugo osim onoga što mu je njegov Gospodar naredio, te izgovara riječi koje su sama srž i suština čistog monoteizma, pa kaže: **'Ja sam im govorio samo ono što si im Ti naredio: Klanjajte se Allahu, i mome i svome Gospodaru!'**, a potom iznosi jasne i nepobitne činjenice da je on nad njima bdio samo u onom periodu kada je među njima živio, a nakon što ga je Allah Sebi uzeo, on nad njima nikakvog nadzora nije imao, te opet potvrđuje da je nakon njegovog uzdignuća na nebo, samo Uzvišeni Allah, i niko drugi mimo Njega, jedini koji je o njima tada vodio računa i jedini koji je na njih tada motrio, pa kaže: **'I ja sam nad njima bdio dok sam među njima bio, a kad si mi Ti dušu uzeo, Ti si ih jedini nadzirao...'** Isa, alejhis-selam, zatim potvrđuje da je Allahovo nadziranje, Njegovo svjedočenje i bdijenje nemjerljivo savršenije od nadziranja bilo koga drugog, i još mnogo više od toga, pa kaže: **'Ti si svemu svjedok i Ti nad svim bdiš'**, a onda odmah nastavlja i kaže: **'Ako ih kazniš, robovi su Tvoji...'**, što predstavlja vrhunac učtivosti i pristojnosti u ophođenju prema Allahu u ovoj situaciji. On kao da želi reći: 'Pa uobičajeno je da gospodar bude milostiv prema svojim robovima i podanicima i da prema njima dobrostivo postupi, a ovo su Tvoji robovi i ne pripadaju nikome drugom osim Tebi. Ako ih i kazniš, i pored toga što su Tvoji robovi, Ti na to imaš pravo, jer da oni nisu najgori i najoholiji robovi, i da najdrskije ne postupaju prema svome Gospodaru i da Mu ne čine najgori grijeh,¹ Ti ih ne bi kaznio', jer bliskost koja se rađa iz veze između gospodara (posjednika) i njegovog roba, implicira i sama po sebi podrazumijeva da će gospodar lijepo i dobrostivo postupiti prema svome robu, pa zašto bi onda Najmilostiviji od svih milostivih i Najvelikodušniji od svih velikodušnih i Najdobrostitiviji od svih dobrostivih kaznio Svoje robove? Dakle, da oni u oholosti nisu prešli svaku mjeru i da nisu toliko uporno

¹ Ovo se odnosi na one koji su Isaa, alejhis-selam, proglasili Bogom i rekli da je jedan od trojice, tj. na kršćane. Samim tim učinili su najgori grijeh, proglašivši čovjeka za Boga. (op. prev.)

odbijali da robuju svom Uzvišenom Gospodaru, On ih ne bi ni kaznio, ali su zbog svojih grijeha u potpunosti zaslužili da budu kažnjeni i izloženi patnji.

Dalje, Isa, alejhis-selam, kao da govori: 'Ti najbolje znaš ono što oni javno iznose i što u sebi kriju, pa ako ih kazniš, kaznio si ih zbog onoga što znaš o njima i što su sigurno i zaslužili. Oni su robovi Tvoji, i Ti si i od njih samih bolje upoznat o grijesima i zločinima koje su učinili...' Ovakvim vidom obraćanja ljudima, Isa, alejhis-selam, ne želi im se umiljavati, niti ih na takav način želi 'pridobiti', kako to već misle neke neznalice, niti je njegovo obraćanje Allahu u ovoj formi puko prepuštanje slučaja Allahovoj volji i Njegovoj moći, koje je lišeno svakog vida mudrosti, kako to smatraju sektaši iz reda kaderija. Ovakav način obraćanja Allahu predstavlja priznanje i potvrdu Njegove svemoći, te se na takav način hvali i veliča Allahova mudrost i pravednost, ističe se Njegovo potpuno znanje i o najsitnijim pojedinostima o stanju ljudi i priznaje se činjenica da oni svakako zaslužuju da budu kažnjeni.

Nakon toga, Isa, alejhis-selam, kaže: '**...a ako im oprostiš, moćan i mudar Ti si**', a nije rekao: 'a ako im oprostiš, Ti si Onaj koji prašta i Ti si milostiv'. Ovdje imamo veličanstven primjer najljepše moguće učtivosti i pristojnosti u ophođenju prema Allahu Uzvišenom. Naime, Isa, alejhis-selam, tako Mu se obraća jer je Uzvišeni Allah u situaciji i okolnostima kada je srdit na Svoje robove, i oni su trenutno osuđeni na ulazak u Vatru. Dakle, ovo nije ni vrijeme ni mjesto da Mu se Isa, alejhis-selam, umiljava, niti da se za te ljude zagovara, već je ovo vrijeme da ih se odrekne. Da je kojim slučajem rekao: 'Ti si Onaj koji prašta i Ti si milostiv', onda bi to izgledalo da on na neki način želi pridobiti Uzvišenog Allaha kako ne bi kaznio Svoje očite neprijatelje na koje se On žestoko rasrdio. Ovo je, dakle, i mjesto i vrijeme kada Isa, alejhis-selam, treba podržati Allahovu srdžbu protiv onih na koje se rasrdio. Stoga Isa, alejhis-selam, ne spominje ta dva Allahova svojstva² kojima se moli i traži Njegova blagodarnost, milost i oprost, već je spomenuo svojstvo neograničene Allahove moći i mudrosti, koje opet podrazumijeva da je Allah Svemoćni i Sveznajući.

Riječi: '**...a ako im oprostiš...**', znače: 'Tvoja neograničena svemilost rezultat je Tvoje svemoći i sveznanja, i ona nikako ne znači da Ti nisi u stanju da im se osvetiš i da ih kazniš, niti im Ti (eventualno) opraštaš zato što su Ti skriveni ostali grijesi i zločini koje su oni počinili prema Tebi'. Ovako bi možda pomislio neko neupućen i neko ko nema znanja, jer je takva situacija među ljudima. Naprimjer, čovjek će ponekad oprostiti nekome ko mu je nanio neku

2 Misli se na svojstvo rahmeta – svekolike Allahove milosti, i svojstvo magfireta – svekolikog Allahovog oprost, iz kojih se i izvode Allahova imena Er-Rahim – Svemilosni, El-Gafūr – Onaj koji mnogo prašta. (op. prev.)

štetu samo iz razloga što nema mogućnosti niti prilike da mu se osveti, ili samo zato što ustvari nije ni svjestan u kojem mu je omjeru nanio štetu i koliko mu je zlo učinio. Potpunost i savršenstvo, koji pripadaju samo Allahu Uzvišenom, ogledaju se u Njegovoj spremnosti da, i pored toga što je Svemogući i Sveznajući, oprostí ljudima. Zato On i jeste Silni i Mudri, a Isaovo, alejhis-selam, spominjanje ova dva svojstva, na ovom mjestu, predstavlja najsvjetliji primjer učtivosti i pristojnosti u njegovom obraćanju Gospodaru svjetova.

Sličan primjer nalazimo i kod prisnog Allahovog prijatelja Ibrahima, alejhis-selam, koji kaže: **'...Gospodar svjetova, koji me je stvorio i na Pravi put uputio, i koji me hrani i poji, i koji me, kad se razbolim, liječi'** (Eš-Šu'ara, 77–80). Dakle, vidimo da nije rekao: 'Kada me moj Gospodar bolesnim učini', već je rekao: **'...i koji me, kad se razbolim, liječi'**, tako da je ovdje svoje razbolijevanje pripisao sebi, a ne Allahu.

Isto tako, Hidr, alejhis-selam, o lađi koju je oštetió, rekao je: **'Što se one lađe tiče, ona je vlasništvo siromaha koji rade na moru, i ja sam je oštetió...'** (El-Kehf, 79), a nije rekao: 'Tvoj Gospodar, o Musa, želio je da je oštetim', pripisavši nanošenje štete na lađi sebi, a ne Allahu. Međutim, kada je govorio o dvojici dječaka jetima, onda je rekao: **'...i Gospodar tvoj želi, iz milosti Svoje, da oni odrastu...'** (El-Kehf, 82), pripisujući ovdje zaslugu Uzvišenom Allahu.

I džinni muslimani su, izbjegavajući da Allahu Uzvišenom pripišu bilo kakav vid nečega što može podsjetiti na neprimjerenost, rekli: **'...i mi ne znamo da li se onima na Zemlji želi zlo...'**, dakle, nisu rekli: '...i mi ne znamo da li onima na Zemlji njihov Gospodar želi zlo'. Međutim, kada se radi o nečemu lijepom i dobrom, odmah su Allahu pripisali tu zaslugu, pa su rekli: **'...ili im Gospodar njihov želi dobro'** (El-Džinn, 10).

Još jasniji i zanimljiviji primjer učtivosti i pristojnosti u ophođenju prema Allahu jeste primjer Musaa, alejhis-selam, koji je rekao: **'Gospodaru moj, ma kakvu mi hranu dao, zaista mi je potrebna!'** (El-Kasas, 24), a nije rekao: 'Gospodaru moj, nahrani me!'

Nakon svega što smo rekli, zaključujemo da niko nije bio na stepenu uzvišenog morala i potpunog ćudoređa na kojem su bili Allahovi poslanici i vjerovjesnici, neka su na njih Allahova milost i Njegov blagoslov.

Što se tiče pristojnosti i učtivosti u ophođenju prema Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, Kur'an je prepun savjeta i uputa koje se tiču toga. Vrhunac lijepog ophođenja prema Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, jeste potpuno pokoravanje njegovim naredbama, potčinjavanje onome što on zahtijeva i traži, kao i bezuvjetno vjerovanje i prihvatanje onoga o čemu nas je obavijestio, bez podvrgavanja informacija i vijesti

koje nam je prenio raznim razumskim provjerama, koje prihvatamo ako ih potvrdi naš razum, a u suprotnom ih odbacujemo. Ovakvo nakaradno i ništavno provjeravanje istinitosti onoga što je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prenio neki zovu racionalnim pristupom. Isto tako, u te informacije i obavještenja nije dozvoljeno ubacivati nikakve sumnje niti nedoumice, niti se ljudskim mišljenjima, kao ni njihovim propalim i učmalim stavovima, ikada smije dati prednost nad onim što nam je došlo od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Dakle, jedino se on smije prihvatiti kao neprikosnoveni autoritet koji ima pravo da donosi presude i koji zaslužuje da mu se besprijeckorno pokorava, baš kao što je Onaj koji ga je poslao (tj. Uzvišeni Allah) jedini koji zaslužuje da bude obožavan, da Mu se čini badet, da se pred Njim ponizno i skrušeno stoji i jedini na koga se čovjek u potpunosti smije osloniti.

To su dvije vrste izdvajanja i potenciranja nečije jedinstvenosti, pa ukoliko ih vjernik musliman u potpunosti ne shvati i ne prihvati, u tom slučaju neće se ni spasiti Allahove kazne. Radi se o jednoći i jedinstvenosti Onoga koji je poslao Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i o jedinstvenom i tačno preciziranom načinu slijeđenja Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Vjernik se ne smije parničiti ni pred kim drugim osim pred Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, niti smije biti zadovoljan ičijom presudom osim njegovom. On nikada, ni zbog svoje časti ni porodice, niti zbog mišljenja ili stava koji zastupa njegov učitelj ili vođa, ili pripadnici njegovog mezheba, ili bilo ko drugi koga poštuje i uvažava – ne smije obustaviti izvršenje onoga što je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da se učini, niti zbog sebe ili njih i njihovih stavova, ne smije dovesti u pitanje vjerodostojnost onoga što je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao. A ima i onih koji tako čine, pa kada mu njegovi učitelji ili vođe, ili pripadnici njegovog mezheba ili neko koga uvažava, dozvole da prihvati i slijedi ono s čime je došao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, on to i prihvati i njihovim se naredbama pokori, a ako mu oni to ne dozvole ili ako mu to ospore, on se od izvršenja toga sustegne. Takav, želeći naklonost i simpatije svojih autoriteta, okreće glavu od Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, naredbi, odbacuje i sumnja u njegove riječi, te svojim autoritetima prepušta na volju kako će mu naložiti da postupi. On Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi tumači nakaradno i iskrivljuje njihovo izvorno značenje, nazivajući to raznim nazivima kao što su tahrif – izokretanje, ili te'vil – tumačenje, ili pak bez ikakve osnove tvrdi da se određeni Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, govor odnosi na to i to, ili kaže da ga tumače tako i tako, a u osnovi to nema nikakve veze s Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, izvornim govorom.

Da čovjek susretne svoga Gospodara sa bilo kojim drugim grijehom mimo širka – mnogoboštva, bolje mu je nego da Ga susretne u stanju koje smo ovdje opisali.

Jednom sam razgovarao sa jednim od uglednika iz ove skupine koju sam opisao, pa sam mu rekao: 'Pitam te u ime Allaha, kada bismo pretpostavili da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, živ i među nama, i da nam se direktno obraća, da li bi nam bila stroga obaveza da ga slijedimo bez ikakve konsultacije s drugim ljudima i bez ikakvog podvrgavanja njegovog govora mišljenjima i mezhebima drugih ljudi, ili ga ne bismo bili obavezni slijediti sve dok ono što smo od njega čuli ne prenesemo drugima i ne saslušamo šta će oni reći o njegovom govoru, tj. da li će oni to odobriti ili pak odbaciti?'

Rekao mi je: 'Svakako da bi nam bila stroga obaveza da mu se odmah odazovemo i bezuvjetno ga poslušamo i uradimo ono što od nas zahtijeva, bez ikakvog osvrtnja na stavove i mišljenja drugih.'

Ja ga tada upitah: 'Pa šta je derogiralo tu strogu obavezu koju smo dužni izvršavati u pogledu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem? Čime je derogirana ta obaveza?' Nakon što sam ovo rekao, on je, začuđeno i zbunjeno, stavio prst na usne ne progovorivši više ni jedne jedine riječi.

Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, naredbe bezuvjetno prihvata i izvršava posebno odabrana skupina vjernika. Njihova pristojnost i ućivost prema njemu predstavlja nešto posebno. Oni se ne suprotstavljaju njegovim naredbama, niti ikoga smatraju njemu ravnim ili bliskim, oni ne dižu svoj glas pred njim, svoj jezik stalno zapošljavaju donošenjem salavata i selama na njega, sallallahu alejhi ve sellem, a iz njegovih riječi crpe spoznaju o Uzvišenom Allahu i uzimaju vjerske propise. S druge strane, postoje oni koji spoznaju o Svevišnjem Allahu crpe iz ograničenih, zbunjenih i krnjavih ljudskih umova, a vjerske propise slijepo preuzimaju iz mišljenja i stavova običnih ljudi. Ova vrsta ljudi uči i proučava Kur'an i sunnet samo radi blagoslova, a ne kako bi iz njih crpili osnove vjerovanja i vjerske propise. Prema onima koji ovako budu činili i postupali, iskazivat ćemo otvoreno neprijateljstvo i mržnju, i borit ćemo se protiv njih.

U lijepo i ućivo ponašanje prema Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, spada i to da se ne donose nikakve samostalne odluke niti da se povlače bilo kakvi potezi, bez obzira radilo se o naređivanju ili zabranjivanju nečega, ili se radilo o davanju dozvole da se po nekom pitanju postupi na određeni način, ili se radilo o bilo kakvom vidu upravljanja ili raspolaganja nečim, bez prethodne konsultacije s njim, tj. sve dok se ne vidi da li je on to naredio, zabranio ili pak dozvolio, upravo onako kako o tome kaže Uzvišeni Allah: **'O vjernici, ne odlučujte se ni za što dok za to ne upitate Allaha i Njegovog Poslanika, i bojte se Allaha! Allah, zaista, sve čuje i sve zna'** (El-Hudžurat, 1).

Ovo pravilo ostaje važi do Sudnjega dana i ono nije derogirano niti ga išta može staviti van snage. Onaj ko nakon Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, smrti postupa suprotno njegovom sunnetu, to je isto kao da je postupao suprotno njegovim naredbama ili zabranama dok je on još bio živ, i u vezi s tim, kod onih pametnih i razumom obdarenih, ne postoji nikakva razlika.

U lijepo i učtivo ophođenje prema njemu spada i nepodizanje glasa iznad njegovog glasa jer je to uzrok da djela budu uništena i upropaštena.¹ Ako je ovakva prijetnja upućena onima koji svoj glas podižu nad njegovim glasom, pa šta je onda sa onima koji svojim mišljenjima daju prednost nad njegovim mišljenjem, ili onima koji neke druge ideje ili koncepte razmišljanja preferiraju nad njegovim sunnetom i poslanicom? Misliš li da će takvima djela neupitno biti primljena, a neupitno je da će djela onih koji svoj glas dižu nad njegovim glasom, biti upropaštena?

U lijepo i učtivo ophođenje prema njemu spada i to da se njegov poziv koji uputi ili njegova dova koju prouči ne smatraju kao obični poziv ili kao obična dova koje uputi bilo ko drugi od običnih ljudi.²

U lijepo i učtivo ophođenje prema Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, spada i to da ga vjernici – ukoliko se nalaze s njim u društvu i dogovaraju se oko nekog bitnog pitanja, kao naprimjer kada su na hutbi, ili su negdje u džihadu ili u ribatu – pripravnosti na Allahovom putu – ne napuštaju niti se iz bilo kojeg razloga od njega udaljavaju sve dok za to od njega ne zatraže dozvolu, upravo onako kako je o tome rekao Uzvišeni Allah: **‘Pravi vjernici su samo oni koji u Allaha i Njegovog Poslanika vjeruju, a koji se, kad su s njim na kakvom odgovornom sastanku, ne udaljuju dok od njega dopuštenje ne dobiju...’** (En-Nur, 62). Ako je ashabima bilo zabranjeno napustiti Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, zbog prijeke potrebe, sve dok od njega ne zatraže dozvolu i sve dok im on to ne odobri, pa kako je onda sa onima koji općenito napuštaju njegov pravac i put koji je trasirao, te se u vrlo preciznim pitanjima

1 Aludira se na drugi ajet iz sure El-Hudžurat u kojem Uzvišeni Allah kaže: “O vjernici, ne dižite glasove svoje iznad Vjerovjesnikovog glasa i ne razgovarajte s njim glasno, kao što glasno jedan s drugim razgovarate, da ne bi bila poništena vaša djela, a da vi i ne primijetite.” (op. prev.)

2 Ovdje se misli na 63. ajet iz sure En-Nur u kojem Uzvišeni Allah kaže: “Ne smatrajte Poslanikov poziv (dovu) upućen vama kao poziv (dovu) koji vi jedni drugima upućujete...”. Postoji više tumačenja ovog ajeta. Neki smatraju da ovaj ajet znači: “Nemojte misliti da je dova koju Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uči poput dova koje vi učite, jer se njegova dova prima, pa se pripazite da ne bi dovu učio protiv vas, jer ćete tada biti upropašteni.” Drugi tvrde da su se ashabi Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, obraćali riječima poput: “O Muhammede”, “O Ebul-Kasime” itd., pa im je Allah to zabranio i uputio ih na ljepše obraćanje, te im sugerirao da ga zovu: “O Allahov Poslaniče, O Allahov Vjerovjesniče” itd. Ovo se prenosi od Ibn Abbasa, radijallahu anhum, i drugih. Vidjeti: Ibn Kesir, *Tefsirul-Kur’anil-azim*, 6/88–89. (op. prev.)

osnova i ogranaka vjere islama usmjeravaju određenim mišljenjima i pravcima mimo njegovog? Da li je dozvoljeno slijediti bilo koji od tih pravaca a da se prije toga za takvo nešto od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ne zatraži dozvola? Rekao je Uzvišeni: **'...pa pitajte učene ako sami ne znate.'** (En-Nahl, 43)

U lijepo i učtivo ophođenje prema Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, spada i to da se njegov govor ne smatra nejasnim i problematičnim i da se njegove riječi ne pokušavaju prilagoditi bilo čijim mišljenjima ili stavovima, već se ta mišljenja i stavovi trebaju smatrati problematičnim i njih treba prilagoditi njegovim riječima. Riječima koje je on izgovorio nikada se ne smije oponirati niti kontrirati analogijom, već sve analogije treba zanemariti i odbaciti, a njegove riječi bezuvjetno prihvatiti. Njegove jasne i nedvosmislene riječi nikada se ne smiju iskrivljivati, niti nakaradno tumačiti kojekakvim metodama koje njihovi zagovornici nazivaju racionalnim, a koje u suštini nisu ništa drugo do teško neznanje kojim se nikada ne može doći do istine i ispravnog rješenja. Isto tako, prihvatanje Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, upute nikada ne smije biti uvjetovano nečijim odobravanjem, pa ako taj neko to odobri, onda sunnet i prihvatimo, a ako to ne odobri, onda sunnet odbacimo. Sve nabrojano spada u nepoštivanje Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i u ružno ophođenje prema njemu, a sve to nije ništa drugo do neograničena drskost.

Kada je riječ o lijepom i učtivom ophođenju prema stvorenjima, treba istaći da se vjernik prema Allahovim stvorenjima ponaša lijepo i uljudno u onolikoj mjeri koliko oni to zaslužuju, i s obzirom na rang i kategoriju u koju spadaju. Prema svakoj od tih kategorija treba se ponašati onako kako je to za nju predviđeno i definirano, a čak i unutar te jedne kategorije postoji više načina posebnog ophođenja u zavisnosti od razlika unutar nje. Tako, naprimjer, postoji posebno definiran i preciziran odnos i način učtivog ophođenja prema roditeljima, a opet postoji posebno izdvojeno i po nečemu specifično ophođenje prema ocu, a tako je i sa učtivošću koja se pokazuje prema učenjaku, jer je i ona po nečemu posebna, a i sa pristojnošću koja se pokazuje prema vladaru opet na specifičan i poseban način. I prema bliskim prijateljima čovjek postupa na poseban način, kao i prema onima koje ne poznaje, pa će se prema strancima ponašati na jedan drugačiji način, koji se razlikuje od onoga kako se odnosi prema prijateljima i sebi bliskim osobama. Isto tako, način ophođenja prema gostu sasvim je drugačiji od načina ophođenja prema svojim ukućanima itd.

Svako stanje i trenutne okolnosti u kojima se čovjek nalazi iziskuju da se u njima ponaša na doličan i primjeren način. Tako, naprimjer, jelo, piće, jahanje, izlazak iz kuće i ulazak u nju, putovanje, boravak u mjestu u kojem se živi, spavanje, vršenje male nužde, priča i razgovor, šutnja i slušanje..., sve

su ovo situacije i okolnosti koje, svaka za sebe, iziskuju posebno definiranu i preciziranu vrstu učtivog i pristojnog ponašanja.

Učtivost u ponašanju ustvari je vjera u cijelosti. To podrazumijeva i skrivanje stidnog mjesta, i uzimanje abdesta, i kupanje poslije džunupluka, i čišćenje od svih vrsta nečistoća, jer sve to potrebno je obaviti kako bi vjernik čist stao pred svoga Gospodara. Zato su muslimani iz prvih generacija smatrali pohvalnim da se čovjek prije namaza što više uljepša i uredi kako bi u takvom stanju stao pred Uzvišenog Allaha.

Učtivo i pristojno ponašanje pojedinca pokazatelj je njegove sreće i uspjeha, a nedostatak učtivosti i pristojnosti u ponašanju pokazatelj je njegove nesreće i propasti. Ništa čovjeku ne priskrbljuje dobro dunjaluka i ahireta kao što mu priskrbljuje lijepo ponašanje, a ništa mu ne uskraćuje dobro dunjaluka i ahireta kao što mu ga uskraćuje ružno ponašanje.”

Poglavlje osamdeset četvrto

OSTIDU, NJEGOVOJ VRIJEDNOSTI I POTICANJU DA SE OSOBA NJIME OKITI

681. Od Ibn Omera, radijallahu anhum¹, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao pored nekog ensarije (Medinjanina) koji je opominjao svoga brata i odvrćao ga od stida. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tada reče: “Prodi ga se, uistinu je stid dio imana.” Muttefekun alejhi².

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 1/74, i Muslim, 36.

Manje poznata značenja

- ✦ *koji je opominjao svoga brata* – odvrćao ga od stida govoreći mu da se ne treba stidjeti.
- ✦ *prodi ga se* – pusti ga da bude stidljiv, jer je to uistinu lijepo svojstvo.

1 Izraz “radijallahu anhu”, što u prijevodu znači “Allah bio zadovoljan njime”, potječe iz kur’anskog ajeta u suri Et-Tevba, 100, gdje Uzvišeni, govoreći o prvim muslimanima, kaže: “Allah je zadovoljan prvim muslimanima...”. Ove riječi dodaju se poslije imena ashaba, iz poštovanja i ljubavi prema njima, tako da je običaj nakon imena ashaba kazati “radijallahu anhu” ili “radijallahu anha” za žensku osobu, “anhuma” za dvojicu / dvije, “anhum” za više od dvojice / dvije, “anhunne” za više od dvije ženske osobe. (op. prev.)

2 Hadis koji bilježe Buhari i Muslim. (op. prev.)

Propisi, pouke i poruke

- Stid je dio imana – vjerovanja, jer on, isto kao i iman, sprečava čovjeka da čini grijeh.
- Obaveza je naređivati da se čini dobro i odvrćati od činjenja zla i nepokornosti. Nije dozvoljeno prolongirati opominjanje grješnika kada čini neki grijeh ili propust, već ga je obaveza odmah obavijestiti da je dotično djelo zabranjeno i spriječiti ga da ga čini.

682. Od Imrana b. Husajna, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Stid ne donosi ništa drugo osim dobro.'" Muttefekun alejhi.

U predaji koju bilježi imam Muslim navodi se: "Stid je sav dobar", ili je rekao: "U stidu je svako dobro."

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 10/521, i Muslim, 37. Drugu navedenu predaju bilježi Muslim, 37 i 61.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis podstiče ljude da se okite stidom i obavještava da stid donosi svako dobro, kako pojedincu tako i čitavom društvu, jer potiče ljude da čine lijepa i pohvalna djela i da ostavljaju ružna.
- U hadisima se aludira na stid koji je šerijatski prihvatljiv i opravdan, a ne misli se na stid koji će kod pojedinca uzrokovati nemarnost prema obavezama koje je dužan izvršavati, te ga spriječiti da opominje one koji čine grijeh i loša djela. Ovakva vrsta stida šerijatski nije prihvatljiva ni opravdana, te, iako se načelno zove stidom i ponekad nalikuje šerijatski opravdanom stidu, ovakvo ponašanje nije ništa drugo do slabost i nemoć određenog pojedinca.

683. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Iman se sastoji od sedamdeset i nekoliko, ili šezdeset i nekoliko ogranaka. Njegov najbolji i najvredniji dio jesu riječi *la ilahe illallah* – nema boga osim Allaha, njegov najniži dio jeste s puta ukloniti ono što smeta, a i stid je dio imana." Muttefekun alejhi.

Izraz “nekoliko” u arapskom jeziku označava nedefiniran broj koji se kreće u omjeru od tri do deset, “...ogranak...”, tj. dio ili parče, “...s puta ukloniti neprijatnost...”, tj. ono što smeta prolaznicima, poput kamena, nečistoće ili nečega sličnog.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 127, u trinaestom poglavlju, “Mnoštvo načina činjenja dobra”.

684. Od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je stidljiviji od djevice u svojoj odaji, pa kada bi vidio nešto što ne voli i prezire, mi bismo to prepoznali na njegovom licu.” Muttefekun alejhi.

Učenjaci su rekli: “Stid je u suštini narav koja čovjeka navodi da u potpunosti ostavlja ružna i neprimjerena djela, i koja ga sprečava da bude nemaran prema izvršavanju svojih dužnosti i obaveza spram onoga prema kome ih je dužan izvršavati. Zabilježili smo od Ebu Kasima el-Džunejda, Allah mu se smilovao, da je rekao: ‘Stid je da uvidiš blagodati koje su ti podarene i spoznaš svoje propuste. Osjećaj i stanje koje se pojavi i nastane između to dvoje, zove se stid.’”

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 10/521, i Muslim, 2320.

Manje poznata značenja

- ✦ *djevica* – nevina djevojka, tj. ona koja nikada nije imala intimni odnos.
- ✦ *odaja* – dio u kući koji je ograđen zastorom, tj. paravanom.
- ✦ *mi bismo to prepoznali na njegovom licu* – tj. njegovo bi se lice promijenilo i od velikog stida ne bi izustio ni riječi.

Propisi, pouke i poruke

- Nužno je slijediti Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u pogledu stida koji ga je krasio, jer je stid plemenita osobina i uzvišeni moral.
- Stid je osobina koja je kod žena urođena.

Poglavlje osamdeset peto

O ČUVANJU TAJNE

Tajna je nešto što se po običaju krije i ne odaje, bez obzira da li je njeno skrivanje i tajenje dogovoreno i precizirano jasnim riječima ili se njeno tajenje, usljed određenih okolnosti i indicija, samo po sebi podrazumijeva. Rekao je Uzvišeni Allah: **"...i ispunjavajte obavezu, jer će se za obavezu, zaista odgovarati!"** (El-Isra, 34)

Uzvišeni Allah naređuje vjernicima da ispunjavaju preuzete obaveze kojima su zaduženi, jer će za preuzetu obavezu i odgovarati.

Očita je veza između naslova poglavlja i ajeta koji je ovdje citiran. Naime, čuvanje tajne poznato je među ljudima kao vrsta obaveze, pa je samim tim ajet obuhvata svojom općenitošću.

685. Od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Uistinu će najgori položaj kod Allaha na Sudnjem danu imati onaj čovjek koji intimno pride svojoj supruzi, a i ona na isti način pride njemu, a zatim u javnost iznese njene tajne." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1437.

U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se izvjesni Omer b. Hamza el-Amri koji je nepouzdan prenosilac. U biografiji spomenutog prenosioca, hafiz Zehebi za ovaj je hadis ustvrdio da je munker,¹ rekavši: "...ovu predaju Omer prenosi od Abdurrahmana b. Sa'da, a on od Ebu Seida, koji kaže da ju je čuo od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem", pa je nakon toga spomenuo citirani hadis. Nakon toga, hafiz Zehebi rekao je: "Ovu Omerovu predaju mnogi su opovrgli smatrajući je munker predajom." (*Mizanul-ital*, 3/192)

Ovu je predaju, između ostalih, slabom ocijenio i naš šejh Ebu Abdurrahman, Allah mu se smilovao², u djelu *Adabuz-zefaf*.

1 Munker je vrsta slabog hadisa, a označava hadis koji prenosi slab prenosilac, čija se predaja suprotstavlja predajama jednog ili više pouzdanih prenosilaca. (op. prev.)

2 Autor misli na šejha Albanija, Allah mu se smilovao. (op. prev.)

Manje poznata značenja

- * *koji intimno pride svojoj supruzi* – koji s njom ima spolni odnos.
- * *iznese njene tajne* – spominje ljudima intimne pojedinosti između njega i njegove supruge nakon što se osame, te iznosi detalje ljubavne predigre i svega onoga što se zbiva među njima nakon što pristupe samom činu spolnog odnosa.

Propisi, pouke i poruke

- Otkrivanje tajne i širenje onoga što se dešava u toku spolnog odnosa među bračnim drugovima veliki je grijeh, što se zaključuje iz prijetnje i nagovještaja velike kazne za onoga ko to bude činio.
- Obostrana obaveza bračnih drugova jeste da brižno čuvaju međusobne tajne i da ih nikako ne otkrivaju.
- Pored toga što je ova predaja u osnovi slaba i ne ispunjava uvjete vjerodostojnosti, postoje druge vjerodostojne predaje u kojima se strogo zabranjuje otkrivanje detalja onoga što se dešava među bračnim drugovima prilikom intimnog odnosa. U hadisu koji prenosi Esma b. Jezid, radijallahu anha, navodi se da je ona jednom prilikom bila prisutna kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje je sjedilo još okupljenih muškaraca i žena, pa ih je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao: “Da li ponekad možda neki muškarac drugima priča o onome što čini sa svojom suprugom, ili pak možda neka žena iznosi ono što čini sa svojim mužem?” Svi prisutni su zašutjeli i niko ni riječi nije izustio. Tada je Esma rekla: “Da, Allahov Poslaniče, tako mi Allaha, one o tome pričaju, a i oni o tome govore!” Na to Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Nemojte tako činiti, jer to nalikuje postupku šejtana koji na putu sretne šejtanicu, pa je obgrli i objubi dok ljudi u njih gledaju.”

Ovaj hadis bilježi Ahmed, i ima mnoštvo puteva kojima se prenosi. Prenose ga Ebu Hurejra, Selman, radijallahu anhumu, i drugi.

- Pored navedenog, spoznao sam još jednu mudrost spomenute zabrane. Naime, širenje pojedinosti o intimnom životu supružnika i razotkrivanje detalja koji u svojoj osnovi bračne drugove približavaju jedno drugom te među njih unose ljubav i pažnju, grješnicima i bestidnicima može biti motivacija da nasrnu i atakuju na čedne i poštene žene, kao što i bestidnicama te informacije isto tako mogu biti povod da pokušaju zavesti i na grijeh navesti iskrene i bogobožne vjernike. Nažalost, ova je pojava već bila uzrok propasti mnogih porodica koje su živjele u skladu i spo-

koju. Stoga, vjernici i vjernice moraju biti na oprezu, te držati se podalje od ove ružne i odvratne navike, kako se njihova stopala ne bi pokliznula i skrenula sa Pravog puta nakon što su njime sigurno koračala.

686. Od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhumā, prenosi se da je Omer, radijallahu anhu, nakon što je njegovoj kćerki Hafsi umro muž, rekao: "Sreo sam Osmana b. Affana, radijallahu anhu, pa sam mu ponudio da se oženi Hafsom, rekavši mu: 'Ukoliko želiš, oženit ću te Hafsom, Omerovom kćerkom?' Osman reče: 'Razmislit ću o svemu i sagledati svoje stanje.' Sačekao sam neko vrijeme, a onda me opet susreo Osman, radijallahu anhu, pa mi je rekao: 'Odlučio sam da se još ne ženim.' Nakon toga, sreo sam Ebu Bekra, radijallahu anhu, pa sam mu rekao: 'Ako želiš, oženit ću te Hafsom, kćerkom Omerovom,' nakon čega on zašuti i ništa mi ne odgovori. To mi je teže palo nego što me Osman odbio. Nakon što je od tog događaja prošlo nekoliko dana, Hafsu zaprosi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pa sam je za njega i udao. Poslije me susreo Ebu Bekr, radijallahu anhu, pa mi je rekao: 'Možda si se na mene bio rasrdio nakon što si mi bio ponudio Hafsu da se njome oženim, a ja ti ništa nisam odgovorio?' 'Da,' rekoh. On tada reče: 'Ništa me drugo nije spriječilo da ti na tvoju ponudu odgovorim do spoznaja da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, spominjao Hafsu, a ja nisam želio da odam njegovu tajnu. Da je od Hafse, radijallahu anhu, odustao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i da je nije oženio, ja bih je zasigurno primio.'" Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 7/317.

Manje poznata značenja

- ✦ *to mi je teže palo* – više me naljutilo.
- ✦ *spominjao Hafsu* – rekao da se njome želi oženiti.

Propisi, pouke i poruke

- Čovjeku je dozvoljeno da svoju kćerku ili sestru ponudi na udaju onima koji su poznati po dobru i lijepim osobinama, jer to donosi korist osobi kojoj je ponuda upućena.
- Hadis ukazuje na vrijednost skrivanja i čuvanja tajne, međutim, kada tajnu otkrije njen vlasnik, tj. onaj koji je insistirao da se ona čuva, tada ju je dozvoljeno otkriti jer je nestao povod njenog skrivanja.

- Prijekor ili kritike koje čovjek uputi nekome, nužno ne narušavaju niti kvare ljubav koja je prisutna među njima. Kaže se: *Što je ljubav veća, kritika je žešća!* Zbog toga je Omerova, radijallahu anhu, kritika koju je uputio Ebu Bekru, radijallahu anhu, bila žešća od kritike koju je uputio Osmanu, radijallahu anhu, jer su njihovo međusobno uvažavanje i uzajamna bratska ljubav bili na izuzetno velikom stepenu.
- Lijepo je prihvatiti ispriku od onoga ko je ponudi.
- Isto kao i djevica, i udovica prilikom udaje mora imati dozvolu svog velijja – šerijatskog skrbnika, i nije joj dozvoljeno da samu sebe uda.

687. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: “Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, supruge bile su kod njega kada mu je došla Fatima, radijallahu anha, hodajući na način koji se ni po čemu nije razlikovao od načina na koji hoda Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Kada ju je ugledao, izrazio joj je dobrodošlicu riječima: ‘Dobro došla, kćeri moja!’ Ponudio joj je da sjedne s njegove desne ili s lijeve strane, a zatim joj je nešto šapnuo, nakon čega je ona gorko zaplakala. Kada je vidio njenu uznemirenost i tugu, po drugi put joj je nešto šapnuo, nakon čega se ona nasmijala.” Aiša, radijallahu anha, dalje kazuje: “Rekla sam joj: ‘Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, posebno te je odlikovao nad svojim suprugama i povjerio ti neku tajnu, a ti i pored toga plačeš!’ Nakon što je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao, upitala sam je: ‘Šta ti je rekao?’, a Fatima, radijallahu anha, odgovori: ‘Ne želim otkriti Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, tajnu.’ Nakon Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, smrti, rekla sam joj: ‘Zaklinjem te pravom koje imam kod tebe, da mi kažeš šta ti je onda rekao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem?’ Fatima, radijallahu anha, tada reče: ‘Sada ću ti reći. Kada mi je prvi put šapnuo, obavijestio me da je do tada Džibril s njim jednom godišnje ponavljao Kur’an, a da ga je sada s njim ponovio dva puta. Rekao je: -Mislim da mi se smrt približila, stoga se Allaha boj i budi strpljiva, ja sam ti uistinu divan prethodnik! Tada sam zaplakala onako kako si me vidjela. Nakon što je vidio moju tugu i skrhanost, po drugi put mi je šapnuo rekavši mi sljedeće: -O Fatima, zar ne bi bila zadovoljna da budeš predvodnica i prvakinja žena svih vjernika, ili prvakinja žena ovog ummeta? Tada sam se nasmijala onako kako si već vidjela.’” Muttefekun alejhi. Ovo je Muslimova verzija.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/627, i Muslim, 2450 i 98.

Manje poznata značenja

- ✦ *njenu uznemirenost i tugu* – njenu slabost i nemogućnost da podnese ono što je čula.
- ✦ *zaklinjem te pravom koje imam kod tebe* – reci mi to zbog mog položaja, jer ja sam majka svih vjernika i omiljena supruga Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.
- ✦ *ponavljao Kur'an* – učio ga s njim i proučavao. Prvo bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio Kur'an, a Džibril, alejhis-selam, slušao bi ga, a nakon toga Džibril, alejhis-selam, učio bi Kur'an, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, preslušavao bi njega.

Propisi, pouke i poruke

- U hadisu su pojašnjene vrijednosti i visoke pozicije Fatime, radijallahu anha, prvakinja i predvodnice žena Muhammedovog, sallallahu alejhi ve sellem, ummeta.
- U hadisu se nalazi jasan znak istinitosti i vjerodostojnosti Muhammedovog, sallallahu alejhi ve sellem, poslanstva, jer je svoju kćerku obavijestio da će on uskoro umrijeti, i da će ona biti prva od njegove porodice koja će mu se pridružiti na ahiretu, pa se tako zaista i desilo.
- Dozvoljeno je plakati tiho i dostojanstveno, bez urlikanja, naricanja, udaranja po obrazima ili cijepanja odjeće od žalosti za umrlim. Tiho plakanje ukazuje na milost koju je Uzvišeni Allah usadio u srca vjernika.
- Pohvalno je skrivati tajnu sve do vremena kada će nestati zapreka koja je stajala na putu njenog odavanja.
- Hadis potvrđuje visok položaj Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, supruga, kao i prava koja one imaju kod svih vjernika i vjernica, jer su one njihove majke¹.
- Ponavljanje Kur'ana i međusobno preslušavanje hafiza jedan je od načina učenja i kvalitetnog memorisanja Kur'ana. To je pravilo kojeg se drže hafizi i oni koji su posebno posvećeni Kur'anu.
- Dozvoljeno je donositi zaključke na osnovu indicija, te iste koristiti kao dokaz, jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na osnovu toga što je te godine Džibril dva puta pred njim proučio Kur'an (a do tada ga je svake godine učio samo po jednom) zaključio da mu se približilo vrijeme konačnog povratka i trenutak kada će napustiti ovaj svijet.

1 Rekao je Uzvišeni Allah: "Vjerovjesnik treba da bude preči vjernicima nego oni sami sebi, a žene njegove jesu majke njihove..." (El-Ahzab, 6) (op. prev.)

688. Sabit prenosi od Enesa, radijallahu anhu, da je rekao: "Došao mi je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u vrijeme dok sam se igrao sa dječacima, nazvao nam selam, a zatim me poslao da za njega nešto obavim. To je bio razlog što sam okasnio svojoj majci. Kada sam joj došao, upitala me: 'Šta te spriječilo da se vratiš (na vrijeme)?' Rekao sam: 'Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao me da za njega obavim neku potrebu.' Ona me tada upitala: 'O čemu se radi?' 'To je tajna', reko. Nakon toga ona reče: 'Nikome nemoj odati Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, tajnu!'" Enes dalje kazuje: "Sabite, tako mi Allaha, da sam tu tajnu ikome odao, odao bih je tebi." Muslim, a jednim dijelom i Buhari, u nešto kraćoj verziji.

Dokumentacija hadisa

Buhari, *Fethul-Bari*, 11/82, i Muslim, 2482.

Propisi, pouke i poruke

- U hadisu se ukazuje na vrijednost i odlike Enesa b. Malika, radijallahu anhu, te na njegovu ljubaznost i povjerljivost koju je pokazao spremnošću da čuva i nikome ne otkriva Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, tajnu, i dok je bio živ, ali i nakon njegove smrti.
- Do izražaja dolazi lijep odgoj koji je Enesova majka Ummu Sulejm pružila svome sinu, jer mu je savjetovala da nikome ne otkriva Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, tajnu.
- Čuvanje tajni koje nam povjere naša braća i prijatelji ubraja se u lijepu čud i uzvišeni islamski moral.
- Potrebno je imati na umu da povjerenu tajnu nije dozvoljeno otkrivati ukoliko u tome postoji određena šteta za onoga ko nam ju je povjerio, sve dok je on živ. Isto tako, ukoliko bi otkrivanje te tajne dotičnoj osobi i nakon njene smrti donijelo sramotu i poniženje, ni tada tu tajnu nije dozvoljeno otkriti. Ukoliko, pak, otkrivanje tajne nakon smrti onoga ko ju je nekome povjerio, njemu neće nanijeti nikakvu štetu ili ukoliko u tome postoji određena korist, onda nema smetnje da se ta tajna i otkrije.

Međutim, ako će skrivanje nekih tajni ili informacija dovesti do ubistva nevinih osoba, napastvovanja čestitih žena ili bespravnog uzimanja tuđe imovine, tada je skrivanje tajne zabranjeno, štaviše, u tom slučaju obavezni smo na to i druge upozoriti.

Poglavlje osamdeset šesto

O ISPUNJAVANJU ZAVJETA I IZVRŠENJU OBEĆANJA

Rekao je Uzvišeni Allah: **“I ispunjavajte obavezu, jer će se za obavezu, zaista odgovarati!”** (El-Isra, 34) Ovaj ajet pojasnili smo u prethodnom poglavlju “O čuvanju tajne”.

Također, Uzvišeni Allah rekao je: **“I ispunjavajte obaveze na koje ste se Allahovim imenom obavezali.”** (En-Nahl, 91) Uzvišeni Allah naređuje da se strogo vodi računa o preuzetim obavezama, o sklopljenim ugovorima i sporazumima, i da se dobro čuvaju zakletve koje su potvrđene Allahovim imenom.

I rekao je Allah: **“O vjernici, ispunjavajte obaveze...”** (El-Maida, 1) Uzvišeni Allah zahtijeva i naređuje da se imaju na umu obaveze i ograničenja kojima nas je obavezao kada nam je u Kur'anu pojasnio šta nam je dozvoljeno, a šta nam je zabranjeno. Stoga, o Allahovi robovi, nemojte biti nemarni i ne kršite dogovorene ugovore i sporazume!

Imam Malik i učenjaci hanefijskog mezheba s ovim ajetom negiraju pravilo o slobodi izbora na mjestu sklapanja ugovora (ar. *hijarul-medžlis*),¹ smatrajući da ugovor, nakon sklapanja, ni u kojem slučaju nije dozvoljeno razvrgnuti. Većina islamskih učenjaka zauzela je drugačiji stav te priznaju spomenuto pravilo o slobodi izbora na mjestu ugovora. Njihovo mišljenje svakako je ispravno jer se temelji na vjerodostojnom hadisu, zabilježenom u oba *Sahiha*, a koji prenosi Abdullah b. Omer, radijallahu anhum, i u kojem se navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kupac i prodavac imaju pravo na slobodan izbor sve dok ne odu sa mjesta sklapanja ugovora...” Ovaj hadis jasno i nedvojbeno potvrđuje spomenuto pravo na odustajanje od sklopljenog ugovora ukoliko se kupac i prodavac nisu fizički rastali. Ovo se pravilo ne kosi sa naredbom o ispunjavanju obaveza i postupanju po onome što je dogovoreno u ugovoru, već baš suprotno, postupanje po ovom pravilu jedna je od stavki šerijatskog ugovora koje se same po sebi podrazumijevaju, jer je ovo pravo potvrđeno jasnim šerijatskim argumentom, a postupanje po njemu spada u ispunjavanje obaveza, baš onako kako je to naređeno u ajetu.

1 Sloboda izbora na mjestu ugovora (*hijarul-medžlis*) utemeljena je riječima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: “Kupac i prodavac imaju pravo na slobodan izbor sve dok ne odu sa mjesta (sklapanja) ugovora...” (Buhari, 2079, i Muslim, 1532) To znači da i onaj koji kupuje i onaj koji prodaje određenu robu ili artikl imaju pravo odustati od ugovora kojim su potvrdili određenu trgovinu sve dok su fizički zajedno na jednom mjestu ili dok zajedno putuju, ako ugovor sklapaju na putovanju, ili dok se zajedno kreću ka istom odredištu. (op. prev.)

Uzvišeni Allah rekao je: “O vjernici, zašto jedno govorite, a drugo radite? O, kako je Allahu mrsko kada govorite riječi koje djela ne prate.” (Es-Saff, 2–3)

Povod objave ovih ajeta bila je jedna skupina ljudi koji su gorljivo priželjkivali borbu na Allahovom putu, pa kada im je borba propisana i naredena, neki od njih ustuknuli su i sustegnuli se od borbe, a drugima se borba činila teškom i napornom. Tada su i objavljeni ovi ajeti.

U globalu, u svim ovim ajetima prijeti se i obećava velika kazna onima koji ne budu ispunjavali svoje obaveze i koji budu kršili dogovorene ugovore.

689. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Tri su znaka (svojstva) po kojima će se prepoznati licemjer: kada govori – laže, kada obeća – ne ispuni, i kada mu se nešto povjeri – on to izda i pronevjeri.” Muttefekun alejhi.

U predaji koju bilježi imam Muslim još se navodi: “...pa makar postio, klanjao i tvrdio da je musliman.”

Ovaj je hadis naveden i pojašnjen pod brojem 199, u poglavlju o naredbi ispunjavanja emaneta.

690. Od Abdullaha b. Amra b. El-Āsa, radijallahu anhuma, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “U čijim se osobinama nađu četiri svojstva, takav je čisti licemjer, a onaj ko bude imao jedno od ovih svojstava, on ima svojstvo licemjerstva, i tako će biti sve dok se ne oslobodi dotične osobine: kada mu se nešto povjeri, on to pronevjeri, kada govori – laže, kada obeća – ne ispuni, i kada se raspravlja – prelazi sve granice.” Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 1/89, i Muslim, 58.

Manje poznata značenja

- * *svojstvo* – odlika, osobina, karakteristika.
- * *ne ispuni* – ne drži se obećanog i dogovorenog.
- * *prelazi sve granice* – pretjeruje u raspravi, odstupajući na takav način od istine i pravde, te koristi neprimjeren rječnik, govoreći drsko i bestidno.

Propisi, pouke i poruke

- U prvom hadisu navode se tri, a u drugom četiri osobine munafika. Međutim, nabranjem ovih osobina ne žele se obuhvatiti sva svojstva koja munafici inače posjeduju, već se spominju samo neka, tako da između ova dva hadisa nema oprečnosti niti kontradiktornosti.
- Goropadnost, tvrdoglavost i prgavost prilikom rasprave osobine su licemjera.

691. Od Džabira, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Jednom prilikom Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao mi je: 'Da nam je već došlo blago Bahrejna, ja bih ti dao toliko, toliko i toliko.' Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, preselio je, a blago Bahrejna još uvijek nije bilo došlo, a kada je ovo blago pristiglo, Ebu Bekr, radijallahu anhu, naredio je pa je glasnik oglasio da mu se javi svako onaj kome je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nešto obećao i svako onaj kome je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, eventualno nešto ostao dužan." Džabir, radijallahu anhu, dalje kazuje: "Došao sam Ebu Bekru, radijallahu anhu, pa sam ga obavijestio šta mi je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obećao. Ebu Bekr, radijallahu anhu, tada zagrabi nešto od tog blaga, pa kada sam ga izbrojao, vidjeh da tu ima pet stotina¹. Tada mi reče: 'Uzmi još dva puta toliko.'" Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/474, i Muslim, 2314.

Manje poznata značenja

- * *toliko, toliko i toliko* – znakovno pojašnjenje na koji će način tri puta zagrabiti od blaga.
- * *preselio* – na ahiret, tj. umro.
- * *zagrabi nešto od tog blaga* – objema rukama zahvatio onoliko koliko je mogao.

Propisi, pouke i poruke

- Poželjno je i pohvalno ispuniti obećanje koje je dao Poslanik, sallallahu

1 U samom tekstu hadisa ne navodi se o čemu se radi, već se samo kaže "pet stotina". Vjerovatno se radi o zlatnicima ili srebrenjacima, a Allah najbolje zna. (op. prev.)

alejhi ve sellem, i obaviti ono čime se on obavezao. Kada je Ebu Bekr, radijallahu anhu, došao na položaj na kojem je bio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, on je na sebe preuzeo da će obaviti sve ono što je njemu bilo obavezno ili pohvalno. Zbog toga je Ebu Bekr, radijallahu anhu, želio da vrati sve eventualne Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, dugove i da ispuni sva njegova obećanja, jer je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, volio ispunjavanje zavjeta i izvršavanje obećanja.

- Obavijest koju prenese samo jedna pouzdana i povjerljiva osoba, sama po sebi dovoljna je da bude validan i prihvatljiv šerijatski argument, jer je Ebu Bekr, radijallahu anhu, bez dvojbe dao Džabiru, radijallahu anhu, ono što mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obećao, iako ga je o tome obavijestila samo jedna osoba.

Poglavlje osamdeset sedmo

UŠTRAJAVANJE U DOBRIM DJELIMA KOJA JE ČOVJEK UOBIČAJIO ČINITI

Rekao je Uzvišeni Allah: **“Allah uistinu neće izmijeniti stanje jednog naroda dok on sam sebe ne izmijeni.”** (Er-Ra’d, 11)

U ovom ajetu Uzvišeni Allah obavještava nas da neće otkloniti blagodati koje je podario Svojim robovima sve dotle dok oni ne napuste pokornost i bogobožnost u kojima su bili i onda se okrenu ka nepokornosti i grijehu. Isto tako, On će od njih otkloniti poniženje koje ih je zadesilo samo ukoliko Mu se vrate, čvrsto se prihvate Njegovog puta i počnu slijediti Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Uzvišeni je rekao: **“I ne budite kao ona koja bi svoju pređu rasprela kad bi je već bila čvrsto oprela...”** (En-Nahl, 92) Raspletanje pređe, koje se spominje u ajetu, označava raspredanje i rasukivanje pređe ili konopca u čije se usukivanje prethodno uložio trud.

I rekao je Uzvišeni: **“...i da oni ne budu kao oni kojima je još davno data Knjiga, pa su srca njihova, zato što je proteklo mnogo vremena, postala nemilosrdna...”** (El-Hadid, 16)

Uzvišeni Allah kaže: **“...ali, oni o njemu ne vode brigu onako kako bi trebalo...”** (El-Hadid, 27)

Komentar sva tri ova ajeta prethodio je u petnaestom poglavlju **“Kontinuirano činjenje dobrih djela”**.

692. Od Abdullaha b. Amra b. El-Åsa, radijallahu anhuma, prenosi se da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao mi je: 'O Abdullahu, nemoj biti poput čovjeka koji je bio uobičajio da ustaje i klanja noćni namaz, a zatim ga je zanemario i ostavio.'" Muttefekun alejhi.

Ovaj je hadis naveden i pojašnjen pod brojem 154 u petnaestom poglavlju, "Kontinuirano činjenje dobrih djela".

Poglavlje osamdeset osmo

O POHVALI LIJEPOG GOVORA I VEDROG LICA PRILIKOM SUSRETA

Rekao je Uzvišeni Allah: **"...a prema vjernicima blag i ponizan budi."** (El-Hidžr, 88) Komentar ovog ajeta prethodio je u dvadeset sedmom poglavlju, "Međusobno poštivanje i uvažavanje muslimana, njihove dužnosti i samilost jednih prema drugima".

Također, rekao je Uzvišeni Allah: **"...a da si ti osoran i grub, oni bi se zaista razbježali iz tvoje blizine..."** (Alu Imran, 159)

Ovaj ajet govori o uzvišenom moralu i plemenitoj Muhammedovoj, sallallahu alejhi ve sellem, naravi, s kojima ga je Uzvišeni Allah poslao ljudima. Da je on kojim slučajem prema njima bio nepristojan u govoru, ili tvrdog i surovog srca, oni bi se od njega razbježali i ostavili ga samog. Međutim, Uzvišeni Allah, posredstvom njegove blagosti i ljubaznosti, okupio ih je oko njega, te im ga je, na takav način, učinio dragim i milim. Ovo nedvosmisleno ukazuje na činjenicu da su blagost i poniznost osobine koje vode ka zbližavanju ljudskih srca i postizanju jedinstva i sloge.

693. Adij b. Hatim, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Čuvajte se Vatre, pa makar (tako što ćete udijeliti) pola datule, a onaj ko ne nađe ni to, onda s lijepom riječju." Muttefekun alejhi.

694. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "I lijepa riječ je sadaka (milostinja)." Muttefekun alejhi. Ovo je dio dugog hadisa koji je prethodno naveden.

695. Ebu Zerr, radijallahu anhu, rekao je: "Kazao mi je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: 'Nemoj prezirati ni potcjenjivati ništa što se smatra

dobročinstvom, pa makar se radilo i o tome da svoga brata susretneš vedrog i nasmijanog lica.” Muslim.

Ovi su hadisi pojašnjeni i navedeni pod brojevima 139, 122 i 121, u poglavlju “Mnoštvo načina činjenja dobra”.

Poglavlje osamdeset deveto

POHVALNO JE JASNO I RAZGOVIJETNO GOVORITI, I PO POTREBI
SAGOVORNIKU PONOVITI I POBLIŽE POJASNITI REČENO, KAKO BI
SHVATIO ONO ŠTO MU SE GOVORI

696. Od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ponekad i po tri puta ponavljao neku riječ ili govor sve dok ga drugi ne bi shvatili, a kada bi došao u neku skupinu i ljudima nazvao selam, ponovio bi ga tri puta. Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 1/188.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je po tri puta ponoviti govor ili isto toliko puta nazvati selam ukoliko postoji bojazan da te riječi ljudi nisu dobro čuli ili ih nisu dobro razumjeli.
- Dovoljno je tri puta ponoviti govor ili selam kako bi se ostvario željeni cilj.
- U hadisu su pojašnjene metode i načini na koje se ljudima treba obraćati.

697. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: “Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, govor bio je jasan i razgovijetan. Razumio bi ga svako onaj ko bi ga čuo.” Ebu Davud.

Dokumentacija hadisa

Ovaj hadis je hasen – dobar. Zabilježili su Ebu Davud, 4839, i Tirmizi, 3639, od Usume b. Zejda, on od Zuhrija, koji ga prenosi od Urve, radijallahu anhu, a on od Aiše.

Kažem¹: Lanac prenosilaca ovog hadisa je dobar i svi njegovi prenosioci su pouzdani, osim Usame b. Zejda el-Lejsija, koji je saduk – prihvatljiv.

Propisi, pouke i poruke

- Obavezno je govoriti jasno i razumljivo, te se kloniti nerazgovijetnog i zamršenog govora. Isto tako, obavezno je po potrebi pojasniti svrhu i cilj govora, te se ne ustručavati reći i objasniti istinu.
- Govornik slušaocima treba dobro objasniti ono što govori, jer ukoliko im neki dijelovi njegovog govora budu nerazumljivi i nejasni, lahko se može desiti da oni iz njega shvate nešto sasvim suprotno i oprečno od onoga što je želio da kaže.
- Neophodno je da se govornik potruži, koliko je god to više moguće, da njegov glas dopre do slušaoca, jer će samo tako njegovo prisustvo i govor na dotičnom mjestu dati korisne rezultate.
- Čovjek koji ljude poziva u Allahovu vjeru treba dati sve od sebe da njegov govor i riječi dopru do svih onih koji vole i žele da ga čuju.
- Islamski misionar – daija, prilikom dostavljanja Allahove vjere mora biti milostiv i pažljiv prema ljudima, te o njima brinuti više nego što se brine za sebe.

Poglavlje devedeseto

O PAŽNJI KOJU ČE ČOVJEK POSVETITI RIJEČIMA SVOGA
SAGOVORNIKA UKOLIKO Taj GOVOR SAM PO SEBI NIJE ZABRANJEN,
I TO DOZVOLI DA UČENJAK ILI PROPOVJEDNIK OD PRISUTNIH TRAŽI
DA ZAŠUTE KADA IM SE ONOBRAĆA

698. Od Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhum, prenosi se da je rekao: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao mi je na Oproštajnom hadžu: 'Umiri ljude i reci im da me poslušaju,' a zatim im se obratio riječima: 'Nemojte se nakon moje smrti vratiti u nevjerstvo te jedni druge po šijama udarati.'" Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 1/217, i Muslim, 65.

¹ Ovaj izraz autor knjige upotrebljava kada želi iznijeti svoje mišljenje o stepenu vjerodostojnosti hadisa ili dodati neku drugu opasku. (op. prev.)

Manje poznata značenja

- * *jedni druge po šijama udarati* – nemojte nakon mene jedni druge ubijati.

Propisi, pouke i poruke

- Učenjaku je dozvoljeno da od prisutnih zatraži da zašute i da obrate pažnju na njegov govor, a isto tako dozvoljeno mu je da nekog drugog opunomoći da to umjesto njega zatraži od onih koji prisustvuju skupu.
- Oni koji uče i stječu znanje obavezni su da pažljivo slušaju onoga ko ih podučava, jer su učenjaci nasljednici Allahovih poslanika.
- Hadis upućuje i na redoslijed kojeg se treba držati prilikom stjecanja znanja. Prvi stepen je šutnja i pažljivo slušanje, nakon toga dolazi memorisanje onoga što se čulo, zatim postupanje po naučenom, a potom širenje usvojenog znanja.
- Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je muslimanima da se vraćaju starim paganskim običajima iz vremena idolopoklonstva kada su se međusobno ubijali i prolijevali krv.
- Međumuslimanski sukobi i ratovanja predstavljaju jednu vrstu poistovjećivanja s nevjernicima, što nam je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, strogo zabranio u svakom pogledu. Isto tako, on nam je strogo naredio da se nastojimo od njih razlikovati u svemu, kako bismo bili najbolja zajednica – ummet koji se ikada pojavio na Zemlji.
- U ovom hadisu nalazi se jasan znak istinitosti Muhammedovog, sallallahu alejhi ve sellem, poslanstva, jer je on na neki način nagovijestio da će muslimani, nakon njega, međusobno ratovati i da će jedni drugima uzalud krv prolijevati, pa im je to strogo i zabranio.

Poglavlje devedeset prvo

SAVJETOVANJE I UMJERENOST U TOME

Rekao je Uzvišeni: **“Na put Gospodara svoga mudro i lijepim savjetom pozivaj i s njima se na najljepši način raspravljaj!”** (En-Nahl, 125)

Ibn Kajjim el-Dževzija, Allah mu se smilovao, u svom djelu *Miftahu daris-seada*, 1/153, rekao je: “U ovom ajetu Uzvišeni Allah pojasnio je načine pristupa ljudima prilikom pozivanja u Allahovu vjeru, shodno njihovom stanju, prirodi i karakteristikama. Tako se, naprimjer, pametna i inteligentna osoba, koja se ne oholi i ne okreće glavu od jasne istine, u islam poziva mudrošću, dok se osoba koja je željna istine i spremna je da je prihvati, ali pri sebi ima određenu vrstu nemara i nezainteresiranosti, u islam poziva lijepim i dobrim savjetom. Lijep savjet podrazumijeva naređivanje da se čini dobro i zabranjivanje da se čini zlo, navodeći pri tome šerijatske tekstove koji govore o nagradama za dobre i bogobojazne, ali i o kaznama za loše i nepokorne. Treći način pristupa ljudima prilikom pozivanja u vjeru jeste lijepa i umjerena rasprava s dotičnom osobom, a ovoj se metodi pribjegava kada se radi o oholoj i prkosnoj osobi. Ovo je ispravno razumijevanje i tumačenje ovog ajeta. Nasuprot ovom tumačenju nalazi se tumačenje onih koje je zaokupila i svojim zarobljenicima učinila grčka filozofija, koji kažu da se *mudrost* spomenuta u ajetu koristi prilikom obraćanja posebno odabranoj skupini ljudi, da se *lijep savjet* primjenjuje prilikom pozivanja običnih, prostih ljudi, a pod metodom *najljepše rasprave* podrazumijevaju vrhunac u umjetnosti razgovora i argumentacije, i kažu da se ona odnosi na pobijanje zbunjujućih i zamršenih argumenata koje koriste filozofi, a koji su u osnovi utemeljeni na logički ispravnim i prihvatljivim temeljima. Ovakvo je tumačenje, bez sumnje, pogrešno jer se temelji na filozofskim pravilima i postavkama koje u potpunosti odudaraju od ispravnih vjerskih normi i načela koja su poznata i općeprihvaćena među muslimanima.”

699. Ebu Vail Šekik b. Selema, radijallahu anhu, prenosi: “Abdullah b. Mesud savjetovao nas je i opominjao svakog četvrtka, pa mu neki čovjek reče: ‘O Ebu Abdurrahmane, volio bih kada bi nam se svaki dan obraćao savjetima i opomenama!’ On tada reče: ‘Jedna me stvar sprečava da tako postupim, a to je što se bojim da ću vam dosaditi. Ja nastojim da odaberem pogodno vrijeme i zgodnu situaciju da vam se obratim savjetom, baš onako kako se i nama obraćao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bojeći se da nam ne dosadi.’” Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 1/163, i Muslim, 2821.

Manje poznata značenja

- ✦ *da nam ne dosadi* – da nas ne optereti i tako nas ozlovolji.

Propisi, pouke i poruke

- Poželjno je i pohvalno povremeno se obraćati ljudima s ciljem opomene i savjetovanja.
- Allahu su najdraža ona djela u kojima se ustraje, pa makar bila i malobrojna.
- Lijepo je da vaiz – islamski propovjednik, na neki način kod ljudi probudi želju i čežnju da prisustvuju njegovom obraćanju, što će biti povod da se oni masovno odazovu na njegova predavanja. Ovo će se ostvariti jedino ukoliko sam vaiz bude postupao po znanju kojem druge podučava.
- Onaj koji savjetuje ljude i drži im predavanja nije se obavezan odazvati svemu onome što mu predlože i savjetuju ljudi, već će on sâm dobro razmotriti i ocijeniti situaciju, te će, imajući u vidu svoje mogućnosti i kapacitete, donijeti odluku koju smatra ispravnom. Jer, ipak je on taj koji donosi zaključke na osnovu svog znanja, dok ljude uglavnom usmjeravaju emocije i osjećaji.

700. Od Ammara b. Jasira, radijallahu anhumu, poznatog kao Ebu Jakzan, prenosi se da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: 'Zaista su dužina čovjekovog namaza i kratkoća njegove hutbe znakovi koji upućuju na njegovu učenost i pronicljivost.'" Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 869.

Propisi, pouke i poruke

- Džuma-namaz (dva rekata) treba da je duži od hutbe koja se uči petkom prilikom džume.

- Ne priliči previše duljiti ni namaz ni hutbu kako to ne bi bilo opterećenje klanjačima i kako to ne bi bio razlog zbog kojeg će slabi i nemoćni, kao i ljudi s nekim potrebama, izbjegavati džamiju i namaze u džematu.
- Postupati pravilno i postavljati stvari na njihovo pravo mjesto, u skladu sa šerijatskim zahtjevima, moguće je jedino uz poznavanje i razumijevanje šerijatskih propisa.

701. Od Muavije b. Hakema es-Sulemija, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Klanjao sam za Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, kada neki čovjek kihnu te mu ja reko: 'Allah ti se smilovao!', a ljudi me prostrijeliše pogledima. 'Teško meni, zašto me tako gledate!?', reko im ja. Na to oni počеше da udaraju rukama po svojim bedrima, pa kad vidjeh da me ušutkuju, ušutio sam. Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem – draži mi je i od oca i od majke, završio namaz – a nikada, ni prije ni poslije njega, nisam vidio boljeg učitelja – Allaha mi, niti se namrgodio na mene, niti me udario, niti me izgrdio – samo je rekao: 'U namazu nije dopušteno ništa govoriti. Namaz je samo slavljenje i veličanje Allaha, i učenje Kur'ana, ili je rekao nešto slično tome. Ja mu tada reko: 'Allahov Poslaniče, nedavno sam napustio paganstvo i prihvatio islam kojim nas je Allah počastio. Uistinu, među nama ima i onih koji još uvijek odlaze vračarima?' Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Ti im nemoj odlaziti.' Ja opet reko: 'Među nama ima i onih koji su sujevjerni?' Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, opet reče: 'To je osjećaj koji ovlada njihovim prsima, ali neka ih on nikako ne odvрати od onoga što su namjeravali učiniti.'" Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 537.

Ovaj je hadis kod islamskih učenjaka poznat i kao "hadis o robinji"¹, koju je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao: "Gdje je Allah?", a ona je rekla: "Na nebu." Neki manje inteligentni ljudi prigovorili su ovom hadisu osporavajući

1 U nastavku ovog hadisa dalje se kazuje da je spomenuti ashab Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Imao sam robinju koja mi je čuvala stado podno Uhuda. Jednoga dana posjetio sam je i saznao da je vuk uzeo jednu ovcu iz stada. Tada sam se ja, čovjek kao i svi Ademovi sinovi, ražalostio zbog toga, pa sam je ošamario, nakon čega sam otišao Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, koji me je zbog toga ukorio. Rekao sam: 'Allahov Poslaniče, hoću li je osloboditi?', a on reče: 'Dovedi je!' Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upita je: 'Gdje je Allah?' 'Na nebu', odgovori ona. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zatim upita: 'A ko sam ja?' Ona odgovori: 'Ti si Allahov poslanik.' Na to Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Oslobodi je, ona je vjernica.'" Zbog ovog događaja, citirani hadis poznat je među učenjacima kao hadis o robinji. (op. prev.)

njegovu vjerodostojnost. Sve njihove prigovore i zamjerke koje su izrekli na račun ovog hadisa pobio sam i razotkrio u knjizi koju sam nazvao: *Gdje je Allah? – odbijanje prigovora upućenih na račun hadisa o robinji*.

Manje poznata značenja

* *koji su sujevjerni* – zloslutni i koji vjeruju da neka obična i svakodnevna dešavanja predstavljaju dobre ili loše predznake.

Propisi, pouke i poruke

- U namazu je po potrebi dozvoljeno učiniti neke manje pokrete i to ne kvari namaz². Isto tako, ovaj hadis upućuje na zaključak da tri pokreta u namazu ne kvare namaz, kako to smatraju neki učenjaci.
- Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, krasio je besprijekorni moral, što mu svjedoči i Uzvišeni Allah u Kur'anu.³
- Hadis ukazuje na blagost i lijepo ponašanje koje je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pokazao u načinu ophođenja prema ovom ashabu koji nije poznao propise, te na njegovu samilost i brigu za svoj ummet. Stoga su i muslimani obavezni da u sličnim situacijama postupaju na identičan način, tj. da pokažu samilost i razumijevanje za osobu koja je neuka i koja ne poznaje propise vjere, sve s ciljem da joj se na najljepši način prezentira istina.
- Kategorički je zabranjeno pričati u namazu, bez obzira da li se za tim ukazala potreba ili ne, pa čak i onda kada bi se taj govor ticao samog namaza i eventualne koristi vezane za njega.
- Ukoliko radi neke potrebe u namazu progovori čovjek koji ne poznaje propis zabrane govora u toku namaza, njegov namaz nije pokvaren, ali pod uvjetom da nije puno pričao.
- U toku namaza zabranjeno je uputiti dovu za onoga ko kihne. Riječi "jerhamukellah", koje je inače lijepo reći onome ko kihne, ne spadaju u riječi koje je dozvoljeno izgovarati u namazu, već one spadaju u obični, ljudski govor. Dakle, kada bi neko poznao ovaj propis o zabrani nazdravljanja u namazu i potpuno svjesno i namjerno izgovorio ove riječi dok klanja, njegov bi namaz bio pokvaren.

2 Jer su prisutni udarali rukama po natkoljenicama želeći ušutkati ovog ashaba, tj. činili su pokrete koji nisu sastavni dio namaza. (op. prev.)

3 Govoreći o moralu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, Uzvišeni Allah rekao je: "...jer ti si, zaista najljepše čudi." (El-Kalem, 4) (op. prev.)

- Strogo je zabranjeno obilaziti vračare jer oni pričaju o onome što spada u gajb, tj. o onome što je skriveno od ljudi i što ne poznaje niko osim Uzvišenog Allaha. Ponekad se desi da pogode nešto o čemu ustvari nemaju nikakvo znanje, pa to bude povod da onaj ko im dolazi upadne u iskušenje i postane ubijeden da oni poznaju stvari gajba, što ga direktno odvodi u nevjerstvo. Zato, kada je riječ o odlasku vračarima i gatarima, islamski su učenjaci zauzeli jednoglasan stav, te su to konsenzusom strogo zabranili. Onaj ko posjeti vračara ili gataru, takvom se namaz neće primati četrdeset dana, a onaj ko ih nešto upita pa povjeruje u ono što su mu odgovorili, takav je uznevjerovao u ono što je objavljeno Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, o čemu se jasno govori u mnogim Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, hadisima.
- Sujevjerje i zloslutnja nikako ne smiju spriječiti muslimana da učini djelo koje je naumio i planirao učiniti.

702. Od Irbada b. Sarije, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, održao nam je govor od kojeg su srca zatreperila, a oči zasuzile..." Cijeli hadis prethodno smo naveli u poglavlju o naredbi ustrajnosti u prakticiranju sunneta i njegovih adaba, gdje smo spomenuli da je imam Tirmizi za ovaj hadis rekao da je hasen-sahih.

Ovaj je hadis naveden i pojašnjen pod brojem 157, u šesnaestom poglavlju, "Ustrajnost u prakticiranju sunneta".

Poglavlje devedeset drugo

O DOSTOJANSTVU I STALOŽENOSTI

Vjernik treba biti dostojanstven, staložen i pribran, te ne smije nasjesti na razne provokacije kojima će biti izložen, niti ga smiju uznemiriti razne sumnje i smutnje na koje će nailaziti. Njegovo srce treba da bude poput besprijekorno čistog ogledala na kojem se sve te provokacije, sumnje i smutnje ogledaju, ali one na njega ne ostavljaju nikakav trag. On ne smije biti poput spužve koja će upijati sve provokacije i smutnje, a koje će zatim iz njega procuriti, pa ćeš ga vidjeti utučenog i prevrtljivog.

Rekao je Uzvišeni Allah: "A robovi Milostivoga su oni koji po zemlji mirno hodaju, a kada ih bestidnici oslove, odgovaraju: 'Mir vama!'" (El-Furkan, 63)

Jedno od svojstava robova Milostivog jeste da oni po zemlji hode dostojanstveno i mirno, ne ohole se i nisu nadmeni, upravo onako kako im je to Uzvišeni Allah naredio: “Ne hodi po zemlji nadmeno...” (El-Isra, 37). Dakle, oni su staloženi i pribrani, nisu uobraženi, drski niti obijesni. Međutim, to nikako ne znači da trebaju izgledati umrtvljeno i iscrpljeno poput bolesnika, jer najbolji od svih Ademovih sinova, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kada je hodao, hodao je žustro pa je izgledalo kao da silazi niz brdo.

Zatim je Uzvišeni Allah spomenuo još jedno svojstvo Svojih iskrenih robova, a to je da oni ne pridaju mnogo pažnje provokacijama i uvredama koje im upućuju neznalice, niti im na te prostote uzvraćaju istom mjerom. Oni opraštaju i ne govore ružne riječi, jer je i Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, neznanje neznalica samo povećavalo blagost.

703. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: “Nikada Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nisam vidjela da se grohotom nasmijao, niti bi mu se ikada prilikom smijeha ukazale desni. On bi se samo osmjehivao.” Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 10/504, i Muslim, 899 i 16.

Manje poznata značenja

- * *grohotom nasmijao* – snažno i nekontrolirano.

Propisi, pouke i poruke

- Kada bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nečim bio zadovoljan ili kada bi ga nešto prijatno iznenadilo, on bi se samo osmjehnuo.
- Grohotno smijanje, uz povisivanje tona i zagrcnutost, nije svojstvo dobrih i pobožnih Allahovih robova, jer ono umrtvljuje srce.

Poglavlje devedeset treće

U DŽAMIJU, NA NAUČNE KRUŽOKE I SVE ONO ŠTO TOME SLIČI,
POHVALNO JE ODLAZITI DOSTOJANSTVENO I SMIRENO

Rekao je Uzvišeni Allah: “...Pa ko veliča Allahova znamenja i propise, uistinu je to znak čestita srca.” (El-Hadždž, 32) Tefsir ovog ajeta prethodio je u dvadeset sedmom poglavlju “Međusobno poštivanje i uvažavanje muslimana, njihove dužnosti i samilost jednih prema drugima”.

704. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: ‘Kada se ikametom oglasi početak namaza, nemojte na njega dolaziti žurno i trčeći, već dolazite koračajući polahko, i budite smireni i skrušeni. Klanjajte onaj dio namaza na koji stignete, a ono što ste propustili – upotpunite.’” Muttefekun alejhi.

U verziji ovog hadisa koju bilježi imam Muslim u svom *Sahihu* još se dodaje: “...jer kada se neko od vas zaputi na namaz, računa mu se kao da je već u namazu.”

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/117, i Muslim, 602 i 152.

Manje poznata značenja

* *upotpunite* – nadoknadite ono što ste propustili od namaza, tj. naklanjajte izostavljeno.

Propisi, pouke i poruke

- Nakon proučenog ikameta zabranjeno je žurno odlaziti na namaz s namjerom da se pristigne na početni tekbir, jer takav postupak može prouzrokovati manjak skrušenosti u toku namaza, kao što čovjeka može odvratiti i od pomnog slušanja i razmišljanja o kur’anskim ajetima koji se uče u namazu.
- Vjernik na namaz treba dolaziti smireno i skrušeno, jer čim je krenuo na namaz, računa mu se kao da je već u namazu. Zato se treba ponašati onako kako se ponaša onaj ko već klanja i treba se kloniti svega onoga čega se kloni i klanjač.

- Muktedija (onaj koji se u namazu povodi za imamom) namazu pristupa bez obzira na kojem se dijelu namaza nalazio imam, pa će svoj namaz započeti od tog dijela i klanjati dalje s njim, a nadoknadit će ono što je izostavio na početku namaza.
- Smiren i polagan dolazak na namaz omogućava da se na putu do džamije napravi mnogo koraka, što i jeste jedan od ciljeva odlaska na namaz, kako o tome govore mnogi hadisi.¹
- Ko pristigne makar na jedan dio zajedničkog namaza, takav će imati nagradu namaza obavljenog u džematu jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Klanjajte onaj dio namaza na koji stignete..."; i uopće nije precizirao koji je to dio namaza, tj. nije napravio razliku između jednog ili više izostavljenih rekata farz-namaza.

Ovaj hadis sadrži mnoštvo šerijatskopравnih propisa koje sam obradio u knjizi *El-Faruk fi ahkami salat-il-mesbuk*.

705. Ibn Abbas, radijallahu anhum, kazuje da se s Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, vraćao sa Arefata, pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, iza sebe začuo žestoku buku, udaranje i oglašavanje deva. Svojim je bičem pokazao u pravcu njih i rekao: "O ljudi, budite smireni! Uistinu dobročinstvo nije u žurbi!" Buhari, a i Muslim bilježi jedan njegov dio.

Pod "dobročinstvom" se podrazumijeva pokornost, odnosno ukazuje se na to da se žurbom ne postiže pokornost i dobročinstvo.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/522, i Muslim, 1282.

Propisi, pouke i poruke

- Žurba prilikom hodanja nije metoda niti način kojim se čovjek približava Uzvišenom Allahu jer takvo ponašanje uzrokuje gužvu, komešanje i uznemiravanje muslimana. Međutim, ukoliko bi naišao na širok i prostran prolaz, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tada bi ubrzao hod.
- Iz hadisa se može zaključiti i to koliko je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio milostiv prema svom ummetu i koliko je o njima brinuo, jer im je čak zabranio da prilikom putovanja hodaju brzo kako se međusobno ne bi gurali i pravili gužvu.

¹ Jer se za svaki korak na putu do džamije vjerniku upisuje jedno dobro i briše jedno loše djelo. (op. prev.)

Poglavlje devedeset četvrto

O GOSTOPRIMSTVU

Rekao je Uzvišeni Allah: “Da li je do tebe doprla vijest o uvažanim gostima Ibrahimovim, kad mu oni udoše i rekoše: ‘Mir vama!’ i on reče: ‘Mir vama, ljudi neznani!’ I on neprimjetno ode ukućanima svojim i donese debelo tele, i primače im ga: ‘Zar nećete jesti?’, upita.” (Ez-Zarijat, 24–27)

Ovo je pripovijest o plemenitim melekima koji su posjetili Ibrahima, alejhis-selam, kako bi ga obradovali viješću da će dobiti sina Ishaka, a nakon toga i sina Jakuba. Nazvali su mu selam, a on im je na njega uzvratio još ljepšim pozdravom. Nije ih prepoznao, a radilo se o melekima Džibrilu, Mikailu i Israfilu, koji su došli u liku lijepih i naočitih mladića. Pomislio je da su to gosti, pa ih je želio dostojno i lijepo ugostiti. Inače, Ibrahim, alejhis-selam, prvi je čovjek koji je gostima ukazao gostoprimstvo.¹ Neprimjetno se iskrao iz kuće te ih je, nakon što se vratio, počastio nečim najboljim što je posjedovao, dobro uhranjenim teletom koje je ispekao na vrelom kamenju. Servirao im je pečenu teletinu te im je, želeći ih podstaknuti da se počaste i jedu, uljudno rekao: “Zar nećete jesti?”

U ovom ajetu navedena su pravila lijepog ponašanja prilikom ugošćavanja gosta, koja su poredana po redoslijedu kojeg bi se trebalo pridržavati. Kao prvo, Ibrahim, alejhis-selam, brzo im je donio hranu, tako da oni nisu ni osjetili njegovo odsustvo. Nije im unaprijed nagovijestio svoju zamisao da ih želi počastiti, jer bi to mogla biti vrsta prigovaranja, već se potajno iskrao iz kuće te im donio ono najbolje što je imao, debelo pečeno tele. To tele im je učtivo servirao, kako se u ajetu kaže: “...primaknuo im ga...”, a nije im rekao: “hajde, jedite!”. Samo ga je pred njih postavio i prilikom poziva da jedu nije im se obratio u imperativu, jer bi ih to možda dovelo u neprijatnu situaciju i izazvalo im poteškoću i nelagodu, već ih je lijepo i učtivo upitao: “Zar nećete jesti?” Ovaj vid lijepog obraćanja prisutan je i u današnjem vremenu, kada se kroz formu pitanja ljudima ustvari nešto poručuje, kao naprimjer kada osoba kaže drugoj: “Ukoliko smatraš za shodno da budeš dobrostiv i uljudan i da drugima dijeliš sadaku, onda tako i postupi”.

U tradiciji Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nalazimo jasne dokaze o tome da je obaveza gostu ukazati gostoprimstvo, kako što uostalom na to aludiraju i prethodni kur’anski ajeti.

1 Hadis ovakvog značenja prenosi Ebu Hurejra, radijallahu anhu, a bilježi ga Ibn Asakir, *Tarih*, 6/210. Šejh Albani, Allah mu se smilovao, ocijenio ga je dobrim. Vidjeti: Albani, *Silsiletul-ehadis es-sahiha*, br. 725. (op. prev.)

Rekao je Uzvišeni Allah: **"I narod Lutov pohrli njemu – a i prije su radili sramotna djela. 'O narode moj', reče on, 'eto mojih kćeri, one su vam čistije! Bojte se Allaha i pred gostima mojim nemojte me sramotiti! Zar među vama nema razumnog čovjeka?'"** (Hud, 78)

U ovim ajetima Uzvišeni Allah govori o Svojim izaslanicima, inače melelima, koji su Ibrahima, alejhis-selam, prethodno već obavijestili da će te noći Lutov, alejhis-selam, narod biti uništen. Nakon što su se oprostili sa Ibrahimom, alejhis-selam, došli su kod Luta, alejhis-selam. Ti meleki bili su u liku vrlo lijepih i zgodnih mladića, prekrasnih lica i izgleda, a sve je to za Luta, alejhis-selam, bila vrsta iskušenja, u čemu se krije velika Allahova mudrost, a ujedno i neoborivi dokaz protiv Lutovog, alejhis-selam, naroda. Kada ih je vidio, rastužio se i ražalostio, a prsa su mu se od tegobe stijesnila. Požurio je da ih ugosti jer se pribojavao da će ih u suprotnom ugostiti neko od pripadnika njegovog izopačenog i razvratnog naroda, te će im nanijeti zlo i neprijatnosti. Međutim, Lutova je žena² izašla među svijet i obavijestila ih o gostima koji su došli u posjetu njenom mužu, a oni pohrliše k njemu radujući se i veseleći tom, kako su mislili, za njih "bogatim plijenu", za kojim su žudile njihove izopačene i razvratne duše. Tada im Lut, alejhis-selam, reče: **"...eto mojih kćeri, one su vam čistije!"**, misleći na pripadnice svog naroda, jer svaki Allahov poslanik narodu kojem je poslan biva poput oca. On ih je uputio na nešto što je za njih bolje i na ovom i na budućem svijetu, te im se, kako se navodi u drugom ajetu, obratio sljedećim riječima: **"Zašto vi, mimo sveg svijeta, sa muškarcima općite, a žene svoje, koje je za vas Gospodar vaš stvorio, ostavljate? Vi ste ljudi koji svaku granicu zla prelaze"** (Eš-Šu'ara, 165–166).

Neki ljudi, s malo pristojnosti i morala, tvrde da je Lut, alejhis-selam, ovim pokvarenjacima bukvalno ponudio svoje rođene kćerke, iznoseći tako veliku laž i potvoru na ovog čestitog Allahovog poslanika.³ Allahu se utječemo od zablude nakon upute!

Zatim je Lut, alejhis-selam, svom narodu opet ponovio savjete i uputio ih da se okrenu svojim ženama koje im je Uzvišeni Allah odredio da s njima intimno žive, i da se Allaha boje ako među njima ima onih koji su pametni

2 Koja je inače bila nevjernica, te je uništena zajedno s Lutovim, alejhis-selam, narodom. O tome Uzvišeni Allah kaže: "I Mi smo spasili njega i porodicu njegovu, sve osim žene njegove. Mi smo odredili da ona ostane s onima koji će kaznu iskusiti." (En-Neml, 57) (op. prev.)

3 Misli se na kršćane. Po njihovom vjerovanju, Lut, alejhis-selam, ponudio je svom pokvarenjačkom narodu vlastite kćerke, samo da na miru ostave njegove goste. U Bibliji se o spomenutom događaju kaže sljedeće: "Oni pozvaše Lota i rekoše mu: 'Gdje su ljudi koji su došli sinoć kod tebe? Izvedi ih da ih upoznamo.' Lot izade pred njih na prag svojih vrata, on zatvori vrata za sobom i reče: 'Boga radi, braćo moja, ne činite nesreće. Ja imam dvije kćeri djevice za dati ih vam na raspolaganje, mogu vam njih izvesti pa učinite što vam se čini dobro. Ali ne činite ništa ovim ljudima jer oni su došli u sjenu mojeg krova.'" (Knjiga Postanka, 19/5–8) (op. prev.)

i razumom obdareni. Nakon toga, zadesilo ih je ono o čemu nam Uzvišeni Allah pripovijeda u Svojoj Knjizi: uništeni su zbog onoga što su činili, a Gospodar Svojim robovima ne čini nepravdu.

706. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan, neka počasti svoga gosta. Ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan, neka spaja i održava rodbinske veze. Ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan, neka govori ono što je dobro i korisno ili neka šuti."

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 308, u trideset devetom poglavlju "Dužnosti prema komšiji i Poslanikova oporuka o tome".

707. Ebu Šurejh Huvejlid b. Amr el-Huzai, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan, neka svome gostu uruči njegovu nagradu." Prisutni upitaše: "A šta je njegova nagrada, o Allahov Poslaniče?" On odgovori: "Njegov dan i njegova noć. Ugošćavanje treba da traje tri dana, a sve preko toga ubraja se u sadaku." Muttefekun alejhi.

U predaji koju bilježi imam Muslim još se dodaje: "Musliman ne smije boraviti kod svog brata toliko dugo da zapadne u grijeh." "A kako će zapasti u grijeh, Allahov Poslaniče?", upitaše. "Ostat će kod njega dugo, a on neće imati ništa čime bi ga nahranio", odgovori Poslanik.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 10/445, i Muslim, 48 i 14, a drugu verziju bilježi Muslim, 48 i 15.

Manje poznata značenja

- * *zapadne u grijeh* – svojim dugim boravkom navest će ga da učini grijeh.

Propisi, pouke i poruke

- Obaveza je gostu ukazati gostoprimstvo, a na to upućuju sljedeće činjenice:

1. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, to je naredio, rekavši: "...neka svome gostu uruči njegovu nagradu".

2. Ukazivanje gostoprimstva posjetiocu, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, usko je vezao za vjerovanje u Allaha i Sudnji dan.

3. Pružanje gostoprimstva duže od tri dana, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nazvao je sadakom koja je inače dobrovoljna, što upućuje na to da je pružanje gostoprimstva u trajanju od tri dana – vadžib, tj. obaveza.

4. U hadisu se nalazi i zabrana da gost svog domaćina odvodi u grijeh na način što će kod njega ostati toliko dugo da on neće biti u stanju da ga ugosti kako bi trebao, a ukoliko je ostavljanje određenih postupaka grijeh, onda je istovremeno njihovo činjenje obaveza.

- Pravo na obavezno ugošćavanje traje tri dana, a sve nakon toga smatra se dobročinstvom i sadakom.
- Pohvalno je da gost olakša svom domaćinu, zato su među narodom i proširene krilatice, poput: Allah se smilovao gostu koji ne opterećava svoga domaćina. Ovakve i slične fraze imaju svoju osnovu u šerijatu.
- Hadis indirektno ukazuje na to da treba izbjegavati uzimanje imetka koji je udijeljen kao sadaka jer se njome ljudi uglavnom čiste od vlastitih prljavština (grijeha, loših djela i slično). Ugošćavanje preko tri dana nazvano je sadakom iz razloga što bogati ljudi, uglavnom, imaju odbojnost prema onome što je dato kao sadaka.

Poglavlje devedeset peto

POHVALNO JE DONIJETI RADOSNU VIJEST I ČESTITATI NA NEKOM DOBRU

Rekao je Uzvišeni Allah: **“Zato obraduj robove Moje, koji Kur’an slušaju i slijede ono najljepše u njemu.”** (Ez-Zumer, 17–18)

Uzvišeni Allah naređuje Svome Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da obraduje Njegove iskrene robove koji su odabrali da slijede Put istine i dobra, koji su taj put shvatili i razumjeli, i praktično primijenili sve ono što njegovo slijedenje od njih zahtijeva. To su oni pametni i razboriti, i oni čija je urođena vjera, s kojom se rađaju na ovaj svijet, ostala neiskvarena.

Uzvišeni Allah kaže: **“Gospodar njihov šalje im radosne vijesti da će im milostiv i blagonaklon biti i da će ih u džennetske bašče uvesti, u kojima će neprekidno uživati.”** (Et-Tevba, 21)

U ovom ajetu, Uzvišeni Allah obradovao je vjernike viješću da ih je obasuo Svojom milošću i da će ih uvesti u džennetske perivoje, te da su stekli Njegovo zadovoljstvo pa će zauvijek uživati u džennetskim ljepotama, na mjestu u kojem će biti zadovoljni, kod Vladara Svemoćnoga.

Rekao je Uzvišeni Allah: **"I radujte se Džennetu koji vam je obećan."** (Fussilet, 30)

Na dan kada bogobojažni robovi pred Milostivim poput uzvanika budu proživljeni i sakupljeni, meleki će im donositi radosne vijesti, spominjući im sve ono što im je njihov Gospodar kao nagradu pripremio u Kući vječnosti i ljepote, a o čemu ih je obavijestio preko Svojih poslanika, neka je na njih Allahov spas i milost.

Također, Allah je rekao: **"I Mi smo ga obradovali dječakom blage naravi."** (Es-Saffat, 101)

Dječak o kojem se ovdje govori jeste Ismail, alejhis-selam, na što upućuje kur'anski kontekst, jer ajeti koji dolaze poslije ovog citiranog, govore o naredbi koja je putem sna upućena Ibrahimu, alejhis-selam, da kao žrtvu prinese svoga sina Ismaila. Oni koji su rekli da se riječi **"...dječakom blage naravi"**, odnose ne Ishaka, alejhis-selam, očito su pogriješili.

Uzvišeni Allah kaže: **"I Ibrahimu smo izaslanike Naše poslali da mu donesu radosnu vijest"** (Hud, 69), a na drugom mjestu: **"A žena njegova koja je tu stajala, osmjehnu se, i Mi je obradovasmo Ishakom, a poslije Ishaka Jakubom."** (Hud, 71)

Uzvišeni Allah ovdje govori o melekima koji su došli Ibrahimu, alejhis-selam, i donijeli mu radosnu vijest o propasti koja će zadesiti narod Luta, alejhis-selam. Sara, supruga Ibrahima, alejhis-selam, služila je goste (meleke u liku ljudi), pa kada je čula vijest da će Lutov narod biti uništen, nasmijala se od dragosti i sreće što će ih zadesiti takva sudbina, jer su uznevjerovali i prekoračili svaku granicu inata i pokvarenosti. Zbog ovakve reakcije, obradovana je lijepom viješću, tj. da će roditi sina, i to nakon što je već bila izgubila svaku nadu da će zanijeti i roditi. Meleki su joj nagovijestili da će roditi dječaka – Ishaka, alejhis-selam, i da će i on imati sinove i potomstvo, tj. da će mu se roditi sin Jakub.

Iz ovog su kazivanja islamski učenjaci zaključili da se naredba Ibrahimu, alejhis-selam, da žrtvuje svoga sina isključivo odnosi na Ismaila, alejhis-selam, a nikako na Ishaka, jer su meleki već unaprijed nagovijestili da će Ishak, alejhis-selam, imati potomstvo, tj. da će mu se roditi sin Jakub. Kako bi se uopće naredba o žrtvovanju ikako mogla odnositi na Ishaka, jer da je žrtvovan kao dječak, ne bi bilo moguće da stekne potomstvo, tj. da dobije sina Jakuba, kako je to obećano,¹ a Allahovo je obećanje istinito i ono se nikako ne može

¹ U riječima Uzvišenog: **"A žena njegova koja je tu stajala, osmjehnu se, i Mi je obradovasmo Ishakom, a poslije Ishaka Jakubom."** (Hud, 71) (op. prev.)

izmijeniti. Stoga se kategorički može reći da je Ismail, alejhis-selam, dječak koji je trebao biti žrtvovan, a nikako Ishak, što se, na spomenuti način, vrlo lijepo i mudro može zaključiti iz ovih ajeta.

Neki su učenjaci riječi: “...i ona se osmjehnu”, protumačili kao: “i ona dobi menstruaciju”, jer riječ *dahik*, koja je upotrijebljena u ajetu, u arapskom jeziku, osim što znači smijeh, može značiti i hajz, tj. menstruacija. Za ženu zeca koja dobije odljev krvi Arapi kažu da se nasmiješila.

Međutim, neispravnost ovog tumačenja može se potvrditi s više aspekata:

– Sara se osmjehnula i prije nego što je čula radosnu vijest o tome da će roditi Ishaka: **“A žena njegova koja je tu stajala, osmjehnu se, i Mi je obradovasmo Ishakom...”**, a da se pod izrazom *dahik*, koji upotrijebljen u ajetu, misli na menstruaciju, onda bi se ovaj izraz upotrijebio tek nakon što bi meleki Sari saopćili radosnu vijest da će roditi, kako bi to bio jasan znak i trenutni dokaz koji upućuje na Allahovu moć da ona i kao starica dobije menstruaciju, što je preduvjet da bi žena mogla roditi;

– da je kao starica dobila menstruaciju, ne bi se čudila što je zaniжела i rodila dijete.

Rekao je Uzvišeni Allah: **“I dok se on u mihrabu stojeći molio, meleki ga zovnuše: ‘Allah ti javlja radosnu vijest: rodit će ti se Jahja...’”** (Alu Imran, 39)

U ovom ajetu Uzvišeni Allah obavještava nas o radosnoj vijesti koju su meleki prenijeli Njegovom dobrom robu Zekerijau, alejhis-selam, i to u vrijeme dok je u mihrabu obavljao molitvu, a mihrab je mjesto koje je posebno određeno da se na njemu obavlja namaz. Riječ *mihrab* u arapskom jeziku vodi porijeklo od glagola *harebe* – *juharibu*, što znači *vojevati, ratovati, voditi borbu s nekim*. Stoga se mjesto na kojem se obavlja namaz i zove mihrab, tj. poprište borbe, jer na njemu klanjač vodi borbu protiv šejtana.

Neki ovim ajetom pokušavaju dokazati da je dozvoljeno praviti mihrabe koji se grade u pravcu kible i koji su danas poznati i prošireni u gotovo svim džamijama, što ukazuje na njihovo neznanje. Mnogi učenjaci koji su razmatrali ovo pitanje zaključili su da su mihrabi u džamijama jedna vrsta novotarije i da oni nalikuju kršćanskim oltarima koji se grade u crkvama. Molimo Uzvišenog Allaha da nas sačuva pravca onih koji su zalutali i onih koji su na sebe navukli Allahovu srdžbu.²

2 Danas gotovo sve džamije u svijetu imaju mihrab. Pored toga, bez obzira koliko nam to bilo čudno i neobično, određeni broj tradicionalnih i potonjih islamskih učenjaka i autoriteta smatrali su mihrabe novotarijama i govorili da oni nalikuju crkvenim oltarima. Imam Sujuti, Allah mu se smilovao, za kojeg se čak često zna reći da je bio sufijski orijentiran, napisao je

Rekao je Uzvišeni Allah: “A kada meleki rekoše: ‘O Merjema, Allah ti javlja radosnu vijest, od Njega Riječ; ime će mu biti Mesih...’” (Alu Imran, 45)

Ovo je još jedna radosna vijest koju su meleki prenijeli Merjemi, alejhis-selam, obavijestivši je da će roditi dječaka koji će imati veliko mjesto i visoki položaj. Bit će stvoren Allahovom riječju: “Budi”, i on će postati. Ime njegovo je Mesih, sin Merjemin, neka je i na njega i na našeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, mir i od Allaha najljepši blagoslov.

Kada je riječ o donošenju lijepih vijesti, postoji još ajeta koji govore o tome, a što se tiče hadisa na tu temu, oni su još mnogobrojniji, a mi ćemo navesti neke od njih.

708. Od Ebu Ibrahima, kojeg neki zovu Ebu Muhammed, a neki Ebu Muavija Abdullah b. Ebu Evfa, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obradovao Hatidžu, radijallahu anha, obavijestivši je da će u Džennetu imati kuću od šupljeg bisera u kojoj neće biti nikakve buke niti umora. Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 7/133, i Muslim, 2433.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis ukazuje na vrijednost i visoki položaj Hatidže, radijallahu anha, Huvejlidove kćerke, koja je među prvima primila islam, te Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, nesebično pomagala u svim poteškoćama.
- Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izuzetno je cijenio i volio Hatidžu, radijallahu anha.
- Džennet nije obećan samo deseterici ljudi, već je taj broj veći. Međutim, kada se kaže “deseterica kojima je obećan Džennet”, onda se misli na one ashabe koji su spomenuti u poznatom hadisu.¹

malu brošuricu pod naslovom *I'lamul-erib bi hudusi bidatil-meharib* u kojoj je žestoko osudio izgradnju mihraba u džamijama. Iz priloženog se vidi da i autor ove knjige dijeli ovo mišljenje, a Allah najbolje zna. (op. prev.)

1 U jednom hadisu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pobrojao je deset svojih drugova koji će ući u Džennet, a to su: Ebu Bekr, Omer b. Hattab, Osman b. Affan, Alija b. Ebu Talib, Talha b. Ubejdullah, Zubejr b. El-Avvam, Sa'd b. Ebu Vekkas, Seid b. Zejd, Ebu Ubejda Amir b. El-Džerrah i Abdurrahman b. Avf, radijallahu anhum. Hadis ovakvog značenja prenosi Abdurrahman b. Avf, radijallahu anhu, a bilježe ga Ahmed, *Musned*, 1/194, Tirmizi, *Sunen*, br.

- Hadis upućuje i na čari vjernosti i međusobne ljubavi, kao i na pohvalnost vođenja brige o dragoj osobi ili životnom saputniku za vrijeme njegovog života, ali i nakon smrti.
- Uzvišeni Allah obraduje ahiretskim ljepotama onoga koga hoće od Svojih robova.

709. Ebu Musa el-Eš'ari, radijallahu anhu, pripovijeda da je jednom prilikom uzeo abdest u svojoj kući, a zatim izašao, rekavši: "Danas ću slijediti Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i čitav ću dan provesti s njim." Došao je u džamiju i upitao gdje je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a prisutni mu rekoše da se uputio u tom i tom pravcu. Ebu Musa, radijallahu anhu, dalje pripovijeda: "Krenuo sam njegovim tragom raspitujući se o njemu i sve tako dok on ne dođe do bunara² Eris. Sjedio sam pred vratima sve dok on nije obavio prirodnu potrebu i uzeo abdest, a nakon toga sam mu prišao. On je već bio sjeo na sredinu ograde bunara Eris, a svoje je potkoljenice spustio u bunar. Poselamio sam ga, a zatim sam otišao sjesti kod ulaznih vrata, rekavši: 'Danas ću sigurno biti Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, čuvar na ovim vratima. Došao je Ebu Bekr, radijallahu anhu, i, gurnuvši vrata, pokušao ući, a ja upitah: 'Ko je?' 'Ebu Bekr', odgovori on. 'Samo malo pričekaj!', rekoh. Otišao sam Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao mu: 'Allahov Poslaniče, došao je Ebu Bekr i traži dozvolu da uđe.' 'Pusti ga i obraduj ga Džennetom', reče on. Vratio sam se nazad pa sam mu rekao: 'Udi! Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obradovao te je Džennetom.' Ebu Bekr, radijallahu anhu, ušao je i sjeo na ogradu bunara, s Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, desne strane, spuštajući svoje noge u bunar, baš onako kako je to učinio i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i otkrivši pri tome svoje potkoljenice. Ja sam se opet vratio na svoje mjesto i sjeo. Svoga brata ostavio sam (kod kuće) kako uzima abdest, a želio sam da me sustigne i da mi se pridruži. Pomislio sam: 'Ako Uzvišeni Allah nekom čovjeku želi dobro (a mislio je na svoga brata), sada će ga ovdje dovesti.' Utom se vrata zatresuše, a ja upitah: 'Ko je?' 'Omer b. Hattab', odgovori on. Rekao sam mu da pričekaj, a ja sam otišao do Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i nakon što sam ga poselamio, obavijestio sam ga da Omer traži dozvolu da uđe. On reče: 'Pusti ga da uđe i obraduj ga Džennetom.' Otišao sam do Omera, radijallahu anhu, i rekao mu: 'Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dozvolio ti je da uđeš i obradovao te Džennetom.' Omer, radijallahu anhu, uđe i sjede na ogradu bunara, s Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, lijeve strane te svoje noge spusti u bunar. Ja sam se opet vratio na svoje mjesto i (čuvši opet

3756, i drugi. Šejh Albani, Allah mu se smilovao, ocijenio ga je vjerodostojnim. Vidjeti: Albani, *Sahihul-džamia*, br. 50. (op. prev.)

2 To je bio neki ograđeni prostor u kojem se nalazio bunar. (op. prev.)

kucanje) upitao: 'Ko je to?' 'Osman b. Affan', odgovori on. 'Samo malo', rekoh. Otišao sam do Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao mu ko je došao, a on reče: 'Reci mu neka uđe i obraduj ga Džennetom, uz nevolju i iskušenje koje će mu se dogoditi.' Otišao sam do njega i rekao mu: 'Udi! Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obradovao te Džennetom, uz iskušenje i nevolju koja će te zadesiti.' Ušao je i, pošto je sva ograda bunara već bila popunjena, on sjede nasuprot njima." Seid b. Musejjib rekao je: "Protumačio sam da će po redoslijedu po kojem su posjedali isto tako biti ukopani u svoje kabure." Muttefekun alejhi.

U drugoj se predaji navodi: "...pa mi je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da čuvam vrata." U toj predaji još se navodi da se Osman, radijallahu anhu, nakon što je obradovan Džennetom, zahvalio Allahu i nakon toga još dodao: "...Allah je Taj koji pomaže."

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 7/21–22, i Muslim, 2433 i 29, a drugu predaju bilježi Buhari, *Fethul-Bari*, 7/43.

Manje poznata značenja

✳ *bunar Eris* – to je bašta u Medini nedaleko od Kubaa. U njoj se nalazi bunar u koji je sa Osmanove, radijallahu anhu, ruke skliznuo prsten koji mu je poklonio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

Propisi, pouke i poruke

- Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije imao stalnog čuvara, već je ovaj put zadužio ashaba koji se zvao Ebu Musa, radijallahu anhu, da stoji pred vratima dok on ne obavi nuždu i dok se ne abdesti. Nakon toga, Ebu Musa, radijallahu anhu, svojevrijem je ostao da stoji pred ulazom i da kontrolira situaciju.
- U ovom hadisu navedena su pravila i norme lijepog ponašanja prilikom traženja dozvole za ulazak u neku prostoriju, a tu, između ostalog, spada i sljedeće:
 1. prije ulaska kod ljudi, obaveza je od njih zatražiti dozvolu,
 2. to treba učiniti na najljepši i najpristojniji način,
 3. nakon što se zatraži dozvola za ulazak, ukućanima se treba predstaviti imenom,

4. osoba koja traži dozvolu za ulazak ne smije ući sve dok joj se to usmeno ne odobri.

- Onaj ko bude zadužen nekom obavezom ili dužnosti, ne smije postupati po svom nahodanju, niti smije samovoljno donositi odluke, već se mora konsultirati sa nadređenim.
- Hadis nas obavještava o odlikama i vrijednostima Ebu Bekra, Omera i Osmana, radijallahu anhum, i o tome da su oni stanovnici Dženneta.
- Ahad¹ hadisi, koji su ispunili sve uvjete vjerodostojnosti, dovoljni su sami po sebi da posluže kao ispravan i šerijatski legitiman argument, bez obzira odnosio se taj hadis na akidu – islamsku dogmatiku i vjerovanje, ili se pak odnosio na šerijatske propise.
- U ovom hadisu nalazi se jasan dokaz istinitosti Muhammedovog, sallallahu alejhi ve sellem, poslanstva jer je on nagovijestio da će Osmana zadesiti iskušenje i nevolja, kako se na kraju i desilo. Naime, pred sami kraj svoga namjesništva (hilafeta), Osmana, radijallahu anhu, u njegovoj su kući ubile haridžije. Takvu konačnicu Osmana, radijallahu anhu, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nagovijestio je u mnogim vjerodostojnim hadisima.
- Iz riječi Seida b. Musejjiba: “Protumačio sam da će po redoslijedu po kojem su posjedali isto tako biti ukopani u svoje kabure”, može se zaključiti da tumačenje određenih pojava, koje će se kasnije pokazati istinitim, nije vezano samo za snove, već se odnosi i na događaje koji se odvijaju i na javi. Takva vrsta zaključivanja u arapskom se jeziku zove *firasa*, tj. posebna, Bogom dana pronicljivost. Seid b. Musejjib ovim je tumačenjem htio reći da će dvojica ovih dobrih ljudi biti ukopana u Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, blizinu, dok je Osman, radijallahu anhu, izdvojen i pokopan na medinskom mezarju Bekija.
- Redoslijed ulaska ove trojice ashaba kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: Ebu Bekr, Omer pa Osman, radijallahu anhum, može se protumačiti kao redoslijed u njihovom namjesništvu (hilafetu) koje je uslijedilo nakon Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, smrti.
- Lijepo je i pohvalno donositi radosne vijesti i nagovještavati dobro, kako je učinio i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada je trojicu svojih ashaba obradovao Džennetom.

1 Ahad su sve vrste hadisa koje nisu dostigle stepen mutevatira, a mutevatir je hadis koji u svakoj generaciji prenose skupine ljudi, tako da je nemoguće da se slože na nečemu što je laž ili što je pogrešno. Kada se radi o akidi – islamskom vjerovanju, neki učenjaci kažu da ahad predaje ne mogu poslužiti kao kategoričan dokaz u tom području, pa makar oni i bili sahih – vjerodostojni, što je svakako pogrešno mišljenje, a Allah najbolje zna. (op. prev.)

710. Ebu Hurejra, radijallahu anhu, pripovijeda: "Sjedili smo u društvu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a među prisutnima su bili Ebu Bekr i Omer, radijallahu anhum. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao je i polahko se od nas udaljio. Pobjali smo se da bi ga moglo zadesiti kakvo zlo ili da bi ga ko mogao napasti, pa smo se podigli na noge. Ja sam bio prvi koji se pobjao i zabrinuo, pa sam izašao i zaputio se za Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem. Došao sam do jedne zidom ograđene bašte koja je pripadala ensarijama iz plemena Benu Nedžar, pa sam obilazio oko nje ne bih li ugledao ulazna vrata, ali ih nisam pronašao. Tada sam vidio jedan mali potočić koji dolazi iz vanjskog bunara i koji svojim tokom ulazi u unutrašnjost ograđene bašte i protiče kroz nju. Čučnuo sam i izdužio se, te sam se, na mjestu gdje potočić ulazi kroz zid, nekako provukao kroz njega, te ušao unutra kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a on upita: 'Je li to Ebu Hurejra?' 'Da, to sam ja, Allahov Poslaniče', reko. 'A šta hoćeš?', upita on. Ja mu tada reko: 'Bio si među nama, a zatim si se polahko udaljio od nas, pa smo se pobjali da bi ti se moglo desiti kakvo zlo ili da bi te ko mogao napasti. Zbog toga smo osjetili nemir i strah, a ja sam bio među prvima koji se pobjao i zabrinuo. Došao sam do ove ograđene bašte pa sam se poput lisice provukao kroz otvor kuda potočić ulazi u unutrašnjost ovog zida, a ima još ljudi koji su krenuli za mnom i koji su postupili na isti način.'" Ebu Hurejra, radijallahu anhu, dalje kazuje: "Pruživši mi svoje papuče, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'O Ebu Hurejre, uzmi ove moje papuče i idi'. Koga kod sretnoš izvan ovog zida, a on iskreno i čvrsto iz dubine srca bude svjedočio da nema drugog boga osim Allaha, obraduj ga Džennetom.'" Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 31.

Manje poznata značenja

* *da bi ga moglo zadesiti kakvo zlo ili da bi ga ko mogao napasti* – da bi mu neprijatelji mogli naškoditi.

Propisi, pouke i poruke

- Iz hadisa saznajemo da su ashabi Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, posvećivali veliku brigu i pažnju.

1 Imam Nevevi, Allah mu se smilovao, kaže da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, Ebu Hurejri, radijallahu anhu, dao svoje papuče kako bi ih on pokazao svima onima koji su brinuli, tj. da bi bile vrsta dokaza da je s njim sve u redu i da mu se nije desilo nikakvo zlo. (op. prev.)

- Podanici treba da se brinu i strahuju za svog vođu, da se raspituju o njemu i njegovom stanju, i da ga po potrebi i potraže.
- Muvehhidi – čisti i iskreni monoteisti, brinu se i vode računa o Allahovim poslanicima, Njegovim štićenicima i dobrim ljudima, pa su oni i najpreči da budu obradovani i da im se saopće radosne vijesti.
- Iskreno, iz srca, izgovaranje riječi šehadeta – la ilahe illallah, garantira ulazak u Džennet onome ko ih izgovori.

711. Ibn Šumas prenosi: “Došli smo kod Amra b. El-Āsa, radijallahu anhu, kada je bio na samrtnoj postelji. Dugo je plakao, pa je okrenuo svoje lice prema zidu. Tada mu njegov sin počeo govoriti: ‘Oče moj, zar te Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije obradovao i obveselio s tim i tim?’ On tada okrenu svoje lice i reče: ‘Najvrednije što sam pripremio jesu riječi šehadeta, da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov poslanik. Uistinu sam prošao kroz tri različita perioda: jedno vrijeme niko više od mene nije mrzio i prezirao Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i u tom periodu, ništa mi ne bi bilo draže od toga da sam ga se mogao dočepati i onda ga ubiti. Da sam u takvom stanju umro, sigurno bih bio od stanovnika Vatre. Kada je Uzvišeni Allah dao da u moje srce uđe islam, došao sam Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao mu: - Pruži svoju desnicu da ti prisegnem na vjernost! Ispružio je svoju ruku, a ja sam svoju povukao. -Šta ti je, Amre?, upitao me. -Želim da postavim uvjet!, odgovorih mu. - Kakav uvjet želiš postaviti?, upita Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Ja mu rekoh: - Da mi bude oprošteno. Tada Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: - Zar ne znaš da islam poništava prethodno počinjene grijehe i zar ne znaš da hidžra poništava ono što je bilo prije nje, i zar ne znaš da hadž briše ono što mu je prethodilo? Niko mi tada nije bio draži od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, niti je iko u mojim očima bio uvaženiji i veći od njega. Svoje oči nikako nisam mogao zasititi pogledom u njega, toliko sam ga poštovao i uvažavao. Da si od mene zatražio da ga opišem, to ne bih bio u stanju, jer ga se moje oči nikada nisu nagledale niti zasitile. Da sam umro u tom stanju, ponadao bih se da ću biti od stanovnika Dženneta. Zatim sam postavljen za namjesnika i preuzeo sam odgovornost za mnoge stvari, pa ne znam kako ću proći zbog svega toga. Kada umrem, neka moju povorku ne slijedi ona koja nariče i neka u mojoj povorci ne bude vatre.² Kada me položite u kabur, zemlju nagrađite pomalo, a zatim se poredajte oko mog kabura i ostanite toliko vremena koliko je potrebno da se zakolje deva i podijeli njeno meso, kako bih osjetio vašu prisutnost i dok ne vidim kako ću odgovoriti izaslanicima svoga Gospodara.”³ Muslim.

2 Što je bio običaj u doba džahilijeta, da se u povorci koja prati umrlog nose baklje. (op. prev.)

3 Melekima Munkiru i Nekiru koji su zaduženi za ispitivanje umrlog u kaburu. (op. prev.)

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 121.

Manje poznata značenja

- ❖ *kroz tri različita perioda* – faze ili stanja.
- ❖ *zemlju nagrčite pomalo* – polagano i bez žurbe.

Propisi, pouke i poruke

- Iz hadisa saznajemo da je veličanstvena vrijednost islama, općenito, a hidžre i hadža posebno, te da svi oni poništavaju i anuliraju prethodno počinjene grijehе.
- Onoga ko je na samrtnoj postelji pohvalno je podsjetiti da lijepo misli o Uzvišenom Allahu i da se nada Njegovoj milosti, a pri tome je poželjno citirati ajete koji govore o tome da ne treba gubiti nadu u Allahovu milost, kao i hadise koji govore o oprostу i o nagradama koje je Uzvišeni Allah obećao muslimanima.
- Isto tako, pohvalno je kod čovjeka koji je na samrti spominjati dobra djela koja je činio, kako bi mu to bio podstrek da ne gubi nadu u Allahovu milost, da lijepo misli o svome Gospodaru i da u takvom stanju i umre.
- U ovom hadisu do izražaja dolazi veličina ljubavi, poštovanja i uvažavanja koje su Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, iskazivali plemeniti ashabi, a na isti način prema islamskim učenjacima trebaju postupati oni koji tragaju za šerijatskim znanjem.
- U povorci koja prati dženazu umrlog ne smiju biti žene koje nariču, niti u njoj smije biti vatre, što je inače i zabranio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pa je ovaj ashab i postupio shodno toj zabrani.
- Lijepo je postepeno i lagano nagrtati zemlju na kabur.
- Strogo je zabranjeno sjediti na kaburu, a o tome se prenose mnogi hadisi u kojima se takav postupak jasno zabranjuje.
- Ovim hadisom potvrđuje se istinitosti patnje i iskušenja u kaburu, tj. kaburskog azaba.
- Nakon ukopa umrlog, sunnet je ostati pored kabura neko kraće vrijeme, dovitи za umrlog i moliti Allaha da mu olakša i pomogne.

Poglavlje devedeset šesto

O ISPRAČAJU PRIJATELJA I NJEGOVOJ OPORUCI PRILIKOM RASTANKA
PRIJE NEGO ŠTO KRENE NA PUT ILI NEGdje DRUGO, O DOVI ZA NJEGA
I TRAŽENJU DA ON ČINI DOVU ZA ONE KOJI OSTAJU

Rekao je Uzvišeni Allah: **"I Ibrahim ostavi u emanet to sinovima svojim, a i Jakub: 'Sinovi moji, Allah vam je odabrao pravu vjeru, i nipošto ne umirite drukčije nego kao muslimani!' Vi niste bili prisutni kada je Jakubu smrtni čas došao i kada je sinove svoje upitao: 'Kome ćete se, poslije mene, klanjati?' 'Klanjat ćemo se', odgovorili su, 'Bogu tvome, Bogu tvojih predaka Ibrahima i Ismaila i Ishaka, Bogu Jedinome! I mi se Njemu pokoravamo.'"** (El-Bekara, 132–133)

Ibrahim, alejhis-selam, prisni Allahov prijatelj, oporučio je svojim sinovima da slijede put i pravac islama, tj. put potpunog pokoravanja Uzvišenom Allahu, a to je učinio iz silne ljubavi prema ovoj čistoj i jedinoj ispravnoj vjeri. Oni su ispovijedali islam i brižno ga čuvali sve do trenutka kada bi napustili ovaj svijet. Međutim, i oni su dalje svojim potomcima oporučivali i u emanet ostavljali vjeru istine, koju bi i oni prihvatili i slijedili i Allahu se u svemu pokoravali.

Hadisi na ovu temu jesu sljedeći:

712. Od Zejda b. Erkama, radijallahu anhu, ashaba koji je prednjačio u ukazivanju poštovanja i počasti Poslanikovo, sallallahu alejhi ve sellem, porodici, prenosi se da je rekao: "Jednom prilikom Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao je i obratio nam se prigodnim govorom. Zahvalio je Allahu i pohvalio Ga, te nas opomenuo i podsjetio, a zatim rekao: 'O ljudi, ja sam samo čovjek, a približilo se vrijeme kada će mi doći izaslanik moga Gospodara (Melek smrti) pa ću mu se odazvati. Ostavljam vam dva velika i teška emaneta: prvi je Allahova Knjiga, u kojoj je svjetlost i uputa, pa se nje čvrsto prihvatite i za nju se držite.' Zatim je podsticao na slijedenje Allahove Knjige i neophodnost njene primjene u životu, a potom je rekao: 'I ostavljam vam ehlul-bejt, svoju porodicu. Allahom vas opominjem i podsjećam u pogledu svoje porodice...' Muslim. Ovaj smo hadis u cijelosti već citirali pod brojem 346 u četrdeset trećem poglavlju, "Ukazivanje posebne počasti porodici Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i pojašnjenje njihove vrijednosti".

713. Od Ebu Sulejmana Malika b. El-Huvejrisa, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Došli smo kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a svi smo bili mladići jednakih godina. Ostali smo kod njega dvadeset noći. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je milostiv i brižan, pa je pomislio da smo se zaželjeli svojih porodica. Upitao nas je o tome koga smo ostavili kod kuće od članova naših porodica. Kada smo ga o tome obavijestili, on reče: 'Vratite se svojim porodicama i ostanite kod njih. Podučite ih i pojasnite im dužnosti koje moraju obavljati. Te i te namaze obavljajte u to i to vrijeme.'¹ Kada nastupi vrijeme nekog namaza, neka jedan od vas prouči ezan, a neka vas u namazu kao imam predvodi onaj koji je među vama najstariji." Muttefekun alejhi.

U dodatku verzije koju bilježi Buhari navodi se: "...i klanjajte onako kako ste mene vidjeli da klanjam."

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/110, i Muslim, 674. Dodatak hadisa bilježi Buhari, *Fethul-Bari*, 2/111.

Propisi, pouke i poruke

- Mladi ljudi imaju najviše snage i elana da uče i putuju s ciljem stjecanja znanja.
- Onaj ko želi učiti i spoznavati, mora tragati za znanjem i spoznajom, a uz to, mora biti strpljiv i spreman da radi znanja napusti porodicu i drage osobe.
- Kada se učenik vrati među svoj narod, on je obavezan podučavati ih i prenositi im stečeno znanje, naravno, ukoliko su oni na manjem stupnju znanja od njega.
- Vrijeme obavljanja strogo propisanih – farz-namaza, precizno je definirano, a ova je vremena moguće spoznati jedino stjecanjem šerijatskog znanja.
- Ljude će u namazu predvoditi onaj ko ima najviše znanja o Allahovoj Knjizi i sunnetu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Međutim, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ovaj je skupini mladića naredio da ih u namazu predvodi onaj koji je među njima najstariji iz razloga što su svi oni u isto vrijeme kod njega učili i pomno stjecali znanje, pa je njihov nivo znanja bio gotovo identičan. Dakle, kako nije postojao drugi parametar po kojem

1 U hadisu nije precizirano o kojim namazima i namaskim vremenima se radi. Ibn Hadžer, Allah mu se smilovao, kaže: "Ni u jednoj od verzija hadisa Malika b. Huvejrisa, radijallahu anhu, nisam vidio o kojim se namaskim vremenima radi. Vjerovatno ih nije spomenuo zbog toga što je to kod njih bilo općepoznato..." Vidjeti: Ibn Hadžer, *Fethul-Bari*, 1/3/236. (op. prev.)

bi izdvojili nekoga da ih predvodi u namazu, tako su svog imama odabrali na osnovu starosne dobi.

- Osoba koja obavlja namaz mora to činiti na način kako je to činio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.
- Iz hadisa se još zaključuje koliko je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio blag i milostiv prema svojim drugovima, kao i prema čitavom ummetu.

714. Od Omera b. Hattaba, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, zatražio sam dozvolu da obavim umru, pa mi je on to dozvolio, rekavši: 'Brate moj, nemoj nas zaboraviti u svojim dovama!' Nakon toga, rekao mi je riječi koje su mi draže nego da u zamjenu za njih dobijem čitav dunjaluk."

U drugoj verziji navodi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, Omeru, radijallahu anhu, rekao: "Bratiću moj, uvrsti nas u svoju dovu!" Bilježe ga Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je hasen-sahih.

Hadis smo naveli i njegovu slabost pojasnili u četrdeset petom poglavlju pod naslovom "Posjećivanje dobrih ljudi, druženje sa njima, ljubav prema takvima, traženje njihove dove i posjećivanje odabranih mjesta", broj hadisa 373.

715. Salim b. Abdullah b. Omer prenosi da je Abdullah b. Omer, radijallahu anhumu, imao običaj da čovjeku koji krene na put kaže: "Približi mi se da se s tobom oprostim onako kako se s nama opraštao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a on bi govorio: 'Allahu prepuštam tvoju vjeru, tvoju sigurnost i emanet, i krajnji ishod tvojih djela.'" Ovaj hadis bilježi Tirmizi i kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Ukoliko se u obzir uzme mnoštvo puteva kojim je prenesen, ovaj je hadis sahih – vjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi, 3442, preko Nafia, od prethodno spomenutog prenosioca. Rekao je Tirmizi: "Gledajući na ovaj lanac prenosilaca, hadis je garib², međutim, on se od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhumu, prenosi na mnogo načina i mnoštvom puteva."

Kažem: To znači da je hadis u ovoj, citiranoj verziji slab, a razlog je što se u njegovom lancu prenosilaca nalazi izvjesni Ibrahim b. Abdurrahman b.

2 Garib (ar. *usamljen, čudan*) hadis, inače je vrsta ahad hadisa, a u hadiskoj se terminologiji odnosi na hadis koji prenosi samo jedan prenosilac. Međutim, pošto je imam Tirmizi imao svoju posebnu hadisku terminologiju, on je pod ovim izrazom mislio na posebno značenje, o čemu su govorili islamski učenjaci. (op. prev.)

Jezid b. Umejja koji je hadis prenio od Nafia, a spomenuti Ibrahim je medžhul – anoniman prenosilac, čija biografija nije poznata.

Međutim, ovo nije usamljena, tj. jedina verzija hadisa. Hadis istog značenja bilježe imam Nesai, *Amelul-jevmi vel-lejla*, 507, kao i Ibn Madža, 2826, od Ibn Ebu Lejle, a on od Ibn Omera, radijallahu anhum. Puno ime spomenutog Ibn Ebu Lejle jeste Muhammed b. Abdurrahman, a on je imao loše pamćenje. Ovaj hadis drugim putem bilježi Ebu Davud, 200, od Kuzaa, a on od Ibn Omera, radijallahu anhum. Hadis drugim putem, preko Salima, bilježe i Tirmizi, 3506, Nesai, *Amelul-jevmi vel-lejla*, 523, te Ahmed, 2/7, preko Seida b. Husejma, a on od Hanzale. Tirmizi je rekao: "Ovaj je hadis, preko Salima, koji ga prenosi od Ibn Omera, hasen-sahih-garib. Hadis bilježi i Ibn Hibban, *Mevarid*, 2376, preko Mudžahida, sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

Kada se u obzir uzmu sve verzije i svi putevi kojima je ovaj hadis prenesen, možemo reći da je vjerodostojan.

Manje poznata značenja

- * *Allahu prepuštam tvoju vjeru* – tvoju vjeru Njemu ostavljam na čuvanje.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je i lijepo ispratiti putnika na način kako je to činio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.
- Ashabi, radijallahu anhum, u svemu su slijedili Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.
- Lijepo je da musliman dovi za svoga brata muslimana i moli Uzvišenog Allaha da mu podari svako dobro, bez obzira činio to u tajnosti, tj. kada ga on ne vidi, ili činio to u javnosti, tj. pred njim.
- Najvrednije u životu što osoba posjeduje jeste vjera, stoga se, iz straha da je ne izgubi, za nju najviše treba i brinuti.
- Vjernik svome bratu muslimanu treba priželjkivati lijepu konačnicu, baš onako kako to želi i priželjkuje sebi.
- Čovjekov je uspjeh isključivo u Allahovim rukama, stoga je musliman obavezan da ga stalno traži od Allaha i da na tom putu preduzme i učini sve ono što je u njegovoj mogućnosti.

716. Ashab Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, po imenu Abdullah b. Jezid el-Hatmi, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik,

sallallahu alejhi ve sellem, prilikom ispraćaja vojske, govorio: "Allahu prepuštam vašu vjeru i Njemu je na čuvanje ostavljam, kao i vašu sigurnost i emanet, i krajnji ishod vaših djela."

Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud i drugi, sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Hadis je sahih – vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 2601, Nesai, *Amelul-jevmi vel-lejla*, 507, a sa njegovim lancem prenosilaca i Ibn Sunni u svom djelu *Amelul-jevmi vel-lejla*, 506, i Hakim, 2/97, od Hammada b. Seleme, on od Ebu Džafara el-Hatmijja, a on od Muhammeda b. Ka'ba.

Kažem: Ovaj je hadis vjerodostojan, a prenosioци su pouzdani.

Propisi, pouke i poruke

Ovaj hadis upućuje na sve ono što je rečeno u komentaru prethodnog hadisa.

717. Enes, radijallahu anhu, prenosi: "Neki je čovjek došao kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao mu: 'O Allahov Poslaniče, želim krenuti na put pa me opremi i opskrbi!' Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče mu: 'Allah te opskrbi bogobojaznošću!' Čovjek opet reče: 'Daj mi još!', a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uzvratu mu riječima: 'Allah ti oprostio tvoje grijeh!' Čovjek opet reče: 'Još povećaj!', a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Neka ti Allah olakša svako dobro bez obzira na kojem mjestu bio i gdje se nalazio!'" Tirmizi, koji kaže da je hasen – dobar.

Dokumentacija hadisa

Hadis je hasen – dobar. Bilježe ga Tirmizi, 2444, i Hakim, 2/97. Tirmizi je za njega rekao da je hasen-garib. Hafiz Ibn Hadžer također ga je ocijenio dobrim.

Kažem: Njihova je ocjena mjerodavna.

Propisi, pouke i poruke

- U vrijeme dok je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio živ, bilo je po-hvalno od njega zatražiti dozvolu prije kretanja na put, te ga o tome obavijestiti.

- Ashabi su se trudili i nastojali iznaći način da im Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uči dove prilikom odlaska na putovanje, ali i prilikom povratka.
- Najvrednije što musliman može oporučiti svom bratu muslimanu jeste takvaluk, tj. bogobojaznost, jer je ona duševna opskrba i hrana bez koje duša ne može opstati i bez koje nijedna osoba neće ostvariti željeni cilj i dospjeti u uzvišeno društvo.
- Pohvalno je uvećavati i množiti svoja dobra djela tražeći od bogobojaznih i dobrih ljudi da uče dove.

Poglavlje devedeset sedmo

O ISTIHARA-NAMAZU I ŠURI – DOGOVARANJU

Rekao je Uzvišeni Allah: **“I dogovaraj se s njima!”** (Alu Imran, 159) Uzvišeni Allah Svome robu i poslaniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, naređuje da sasluša i razmotri mišljenja svojih ashaba, pa je stoga on tako i postupao: s njima se dogovarao o određenim pitanjima, a sve to kako bi pridobio njihova srca i učinio ih aktivnijim i požrtvovanijim u sprovođenju u djelo onoga o čemu su se dogovorili. Tako se s njima dogovarao uoči Bitke na Bedru, oko pitanja napada na karavanu Kurejšija¹, te pred Bitku na Uhudu, tražeći njihovo mišljenje da li da ostanu u Medini i tu dočekaju neprijatelja ili da neprijatelju izađu u susret, pa je većina bila za drugu opciju. Isto tako, sa ashabima se konsultirao i u vezi Bitke na Hendeku, koja je poznata i pod imenom Bitka saveznika, kada je sa združenim neprijateljem mogao sklopiti primirje pod uvjetom da im isplati trećinu uroda medinskih datula te godine, pa su to kategorički odbili Sa'd b. Ubada i Sa'd b. Muaz, pa ih je on poslušao. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dogovarao se sa ashabima i na dan Hudejbije, kada im je predložio da napadnu mušrike, pa mu je Ebu Bekr, radijallahu anhu, savjetovao da to ne učini, rekavši mu: “Mi nismo došli ratovati, došli smo obaviti umru”, pa ga je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslušao. Dakle, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, konsultirao je ashabe i tražio njihovo mišljenje i u ratnim i u svim drugim situacijama.

Rekao je Uzvišeni Allah: **“I koji se o poslovima svojim dogovaraju...”** (Eš-Šura, 38)

U ovom ajetu, Uzvišeni Allah hvali vjernike zbog činjenice da oni ne donose zaključke sve dok se ne dogovore u pogledu neke odluke, i to nakon

1 Povod Bitke na Bedru jeste izlazak Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, sa grupom ashaba radi presretanja karavane čiji su vlasnici bili Kurejšije, a koja se kretala iz Šama (teritorije koja danas pripada zemljama: Siriji, Libanu, Jordanu i Palestini) prema Mekki. (op. prev.)

što su međusobno razmijenili mišljenja, bez obzira radilo se o odlukama vezanim za rat i borbu ili nekim drugim odlukama.

Tako je postupio i Omer, radijallahu anhu, kada je, nakon što je izboden i nakon što mu se približila smrt, odluku o imenovanju novog halife prepustio šuri – vijeću, koju su sačinjavala šesterica posebno odabranih ashaba, s kojima je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio zadovoljan dok je bio živ, a i umro je zadovoljan s njima, pa su se ashabi, radijallahu anhum, složili da za novog halifu izaberu Osmana, radijallahu anhu.

718. Od Džabira, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podučavao nas je istihara-namazu za svaku priliku, kao što nas je podučavao i kur’anskim surama. Govorio je: ‘Kada nekoga od vas pritisne kakva briga ili dođe u nedoumicu, neka klanja dva rekata dobrovoljnog namaza, a zatim neka kaže:

Allahumme inni estehiruke bi ‘ilmike, ve estakdiruke bi kudretike ve es’eluke min fadlike-l’azimi, fe inneke takdiru ve la akdiru, ve t’alemu ve la e’alemu, ve Ente ‘Allamul-gujub. Allahumme in kunte t’alemu enne hazel-emre (ovdje imenovati i spomenuti o kakvoj se potrebi radi) *hajrun li fi dini ve me’aši ve ‘akibeti emri* (ili je ovdje rekao: ...*adžilihi ve adžilihi...*) *fa-kdirhu li ve jessirhu li, summe barik li fihi, ve in kunte ta’lemu enne hazel-emre šerrun li fi dini ve me’aši ve ‘akibeti emri* (ili je i ovdje rekao: ...*adžilihi ve adžilihi...*) *fa-srifhu anni, va-srifni anhu va-kdir lijel-hajre hajsu kane, summe-rdini bihi”*”, što u prijevodu znači: “Allahu moj, molim Te da mi iz Svog sveobuhvatnog znanja podariš rješenje koje je za mene najbolje. Od Tebe tražim da mi pomogneš Svojom snagom i molim Te da mi podariš iz Svoje velike dobrote. Ti si to kadar i Ti to možeš, a ja to nisam kadar i ja to ne mogu. Ti si Sveznajući, a ja znanja nemam, Ti si jedini, Onaj koji sve skriveno poznaje. Allahu moj, ako je ovo što sam naumio uraditi (ovdje spomenuti o kakvoj se potrebi radi) dobro za mene, moju vjeru i moj život i moju konačnicu (ili je rekao: ...za moju sadašnjost i budućnost...), onda mi odredi da to uradim, i to mi olakšaj i podari mi blagoslov u tome. A ako je ovo što želim uraditi loše za mene, po moju vjeru i moju konačnicu (ili je rekao: ...moju sadašnjost ili budućnost...), onda to otkloni od mene i odredi mi da me zadesi nešto bolje od toga, bez obzira šta to bilo, i učini da time budem zadovoljan.” Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/48.

Manje poznata značenja

* *istihara-namaz* – namaz koji čovjek klanja s ciljem da od Allaha zatraži da ga uputi na bolju i za njega korisniju od dvije ili više ponuđenih solucija.

Propisi, pouke i poruke

- Ovaj namaz nije propisano klanjati ukoliko se radi o nečemu što je vadžib – šerijatski strogo naredeno, ili o nečemu što je mustehab – lijepo i pohvalno, jer obje vrste ovih djela u osnovi su propisane i treba ih činiti bez ikakvog dvoumljenja. Isto tako, istihara-namaz ne klanja se ni kada se radi o nečemu što je haram – strogo zabranjeno, ili pak mekruh – ružno i pokuđeno, jer je osnova da se ni jedno ni drugo ne treba činiti, te ih bez ikakvog dvoumljenja treba izbjegavati. Riječi Džabira, radijallahu anhu: “Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podučavao nas je istihara-namazu za svaku priliku...”, iako su izrečene u formi općenitosti i sveobuhvatnosti, one se ipak odnose na jednu posebnu vrstu djela pri kojima je propisano klanjati ovaj namaz, a to su tzv. mubah djela, tj. djela i postupci koji šerijatom nisu zabranjeni, ali ni naredeni, te za njihovo činjenje u osnovi nije propisana ni nagrada, ni kazna.
- Pohvalno je da se istihara-namaz klanja za svaku odluku, pa makar ona, po mišljenju onoga koga se tiče, bila i nevažna, jer može se desiti da “nevažne odluke” postanu od velike važnosti i da se za njih vežu ogromne posljedice.
- Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poklanjao je veliku pažnju i nastojao da ashabe poduči načinu na koji se klanja ovaj namaz, a sve zbog njegove velike koristi i dobra.
- Iako je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom sugeriranja ashabima da klanjaju ovaj namaz upotrijebio izraz koji upućuje na naredbu (neka klanja dva rekata), klanjanje ovog namaza nije obaveza, što se može razumjeti iz njegovih riječi koje su uslijedile nakon naredbe, a koje glase: “...neka klanja dva rekata dobrovoljnog namaza”.
- Istihara-dova uči se nakon klanjanja dva rekata ovog namaza, jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “...neka klanja dva rekata dobrovoljnog namaza, a zatim neka kaže.... (dova)”.
- Obaveza je da vjernik sve svoje odluke prepusti Uzvišenom Allahu i da samo od Njega u svemu traži pomoć, jer uistinu mimo Uzvišenog Allaha nema istinske snage niti moći.

Napomene:

1. Veliki broj uglavnom neukih i u vjerske propise manje upućenih ljudi, smatra da nakon klanjanja istihara-namaza, u snu trebaju vidjeti kako da postupe. Zato neki ovaj namaz klanjaju prije nego što odu na počinak, tj. uzmu abdest, klanjaju i odmah se zapute na spavanje, dok drugi, opet, posebno za tu priliku, oblače bijelu odjeću, a sve ovo nije ništa drugo do očita greška i neupućenost.

2. Neki islamski učenjaci smatraju da se spomenuta dova može proučiti i nakon svakog obaveznog ili dobrovoljnog namaza i da će se samim tim ostvariti željeni cilj. Međutim, ovo je mišljenje sporno i njegova je ispravnost upitna, jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u hadisu jasno rekao da se ova dova uči nakon dva rekata dobrovoljnog namaza, mimo farza.

Ako bi neko prigovorio i rekao: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u hadisu je rekao: '...neka klanja dva rekata dobrovoljnog namaza', što upućuje na to da je ovu dovu legitimno proučiti nakon dva rekata bilo kojeg dobrovoljnog namaza, odgovor bi glasio: Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učenje ove dove vezao je za klanjanje dva rekata posebnog dobrovoljnog namaza, a ne bilo kojeg nafila-namaza, što se iz hadisa jasno vidi. Zato bi učenje ove dove nakon dva rekata tehijjetul-mesdžida ili dva rekata koja je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, preporučio da se klanjaju nakon abdesta, bilo sporno i upitno.

3. Islamski učenjaci imaju različite stavove u pogledu toga na koji će način postupiti osoba koja je klanjala istihara-namaz, tj. koju će od dvije solucije oko kojih se dvoumila odabrati. Neki učenjaci smatraju da u tom slučaju treba izabrati ono što joj lakše pođe za rukom, a drugi kažu da treba učiniti ono pri čemu osjeća zadovoljstvo i smirenost u prsima. Ipak, ukoliko se čovjek dvoumi da li nešto treba učiniti ili ne, najispravnije je da počne u djelo sprovoditi to što je planirao, pa ako vidi da mu je to olakšano i da mu to ide od ruke, neka nastavi, a ako pri tome naiđe na poteškoće i prilikom činjenja istog bude uzrujan ili osjeti nelagodu, neka onda prekine s tim i prođe se toga, a Allah je o svemu najznaniји i u svaku stvar najupućeniji, On je najmoćniji i najmudriји.

Poglavlje devedeset osmo

POHVALNO JE JEDNIM PUTEM IĆI NA BAJRAM-NAMAZ, U POSJETU
BOLESNIKU, NA HADŽ, U BORBU NA ALLAHOVOM PUTU,
NA DŽENAZU I TOME SLIČNO, A VRAĆATI SE DRUGIM PUTEM,
A SVE TO KAKO BI SE POVEĆAO BROJ MJESTA
NA KOJIMA SE ČINI IBADET

719. Džabir, radijallahu anhu, prenosi: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, išao bi na bajram-namaz jednim putem, a vraćao se drugim." Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/472.

Propisi, pouke i poruke

- Lijepo je da se na bajram-namaz odlazi jednim, a kući vraća drugim putem. Ovo važi i za imama – onoga ko predvodi namaz, i za muktedije – one koji ga slijede u namazu, tj. klanjače.
- Na Sudnjem danu i put će svjedočiti čovjeku da je činio dobra djela.¹

720. Od Ibn Omera, radijallahū anhuma, prenosi se da bi Poslanik pri odlasku išao putem po imenu Tarikuš-šedžera, a kada bi se vraćao, dolazio bi putem koji se zvao Tarikul-muarres. Kada bi ulazio u Mekku, ušao bi preko Senijjetul-ul'ja (Gornji izlaz), a kada bi izlazio iz nje, izlazio bi kroz Senijjetus-sufla (Donji izlaz). Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/391, i Muslim, 1257.

Manje poznata značenja

* *Tarikuš-šedžera* – poznato mjesto koje se nalazi na putu iz Medine u Mekku. Kada bi se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zaputio u Mekku, krenuo bi tim putem, pa bi došao do Zul-hulejfe gdje bi i noćio.

¹ Ovaj se zaključak ne razumije iz citiranog hadisa. Autor ga je vjerovatno izveo iz nekih drugih šerijatskih tekstova, a Allah najbolje zna. (op. šer. rec.)

* *Tarikul-muarres* – mjesto u blizini Medine, bliže od spomenutog mjesta Tarikuš-šedžera.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je na hadž otići jednim putem, a vratiti se drugim, kako bi se povećao broj lokacija i puteva na kojima su se činila dobra djela.

Poglavlje devedeset deveto

LIJEPO JE DATI PREDNOST DESNOJ STRANI USVEMU ŠTO JE U DOMENU PLEMENITIH I LIJEPIH STVARI

U lijepe i plemenite stvari pri čijem se izvršenju daje prednost desnoj strani ubrajamo, između ostalih, sljedeće: uzimanje abdesta, gusula, tejemmuma, oblačenje svih dijelova odjeće, obuvanje, ulazak u džamiju, čišćenje usta misvakom, nanošenje surme, odsijecanje nokata, skraćivanje brkova, čupanje dlaka ispod pazuha, brijanje glave, predavanje selama nakon namaza, jelo i piće, rukovanje, dodirivanje Crnog kamena, izlazak iz nužnika, davanje i uzimanje nečega, i sve drugo tome slično. Lijevoj strani treba dati prednost u svemu što je u suprotno navedenom, a tu spada: išmrkivanje nosa i pljuvanje, ulazak u nužnik, izlazak iz džamije, izuvanje obuće i papuča, skidanje odjeće, pranje poslije nužde, i svi postupci koji nose prljavštinu, neugodnost, neprijatnost i tome slično.

Rekao je Uzvišeni Allah: **“Onaj kome se knjiga njegova u desnu ruku njegovu dâ, reći će: ‘Evo vam, čitajte Knjigu moju!’”** (El-Hakka, 19)

Uzvišeni Allah govori nam o sreći i ushićenju koje će osjetiti onaj kome će na Sudnjem danu knjiga njegovih djela biti data u desnu ruku, pa će od silne radosti svakome koga sretne govoriti: “Uzmite i čitajte knjigu moju!” Tako će postupati jer je svjestan da je njegova knjiga ispunjena čistim dobrom bez ikakvih primjesa zla, a to iz razloga što je on od onih kojima je Uzvišeni Allah njihova loša djela zamijenio dobrim. Zbog ovoga, pohvalno je i lijepo knjigu uzimati desnom rukom.

Rekao je Uzvišeni Allah: **“Oni na desnoj strani (sretni), ko su oni na desnoj strani? I oni na lijevoj strani (nesretni), ko su oni na lijevoj strani...”** (El-Vakia, 8–9)

Ijudi će se na Sudnjem danu podijeliti u tri skupine. U prvoj skupini bit će prvaci i predvodnici desne strane, a tu spadaju oni Allahu bliski, poput poslanika i vjerovjesnika, iskrenih Allahovih robova, šehida i izuzetno dobrih

i čestitih ljudi. U drugoj skupini na desnoj strani bit će vjernici koji su se za života zadovoljili izvršavanjem vadžiba – strogih obaveza, i ostavljanjem harama – strogih zabrana, a u trećoj skupini bit će oni koji su sami sebi (griješenjem) nasilje i nepravdu učinili.

721. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: “Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u svemu je volio desnu stranu i u svemu joj davao prednost, prilikom pranja i čišćenja, prilikom češljanja i prilikom obuvanja.” Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 1/269, i Muslim, 268 i 67.

Manje poznata značenja

* *volio desnu stranu i u svemu joj davao prednost* – sve navedeno počinjao bi raditi sa desne strane.

Propisi, pouke i poruke

- Prilikom uzimanja abdesta ili gusula pohvalno je počinjati s desne strane, tj. prvo prati desne, pa onda lijeve udove.
- Pohvalno je češljanje početi s desne strane razdioka glave, a tako postupati i prilikom pranja kose ili brijanja glave.
- Pohvalno je prvo obuti desnu pa onda lijevu cipelu, papuču ili slično.

722. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: “Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, koristio je desnu ruku za abdest i jelo, a lijevu ruku za čišćenje poslije nužde i za ono što je neprijatno.” Ebu Davud i drugi, sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Hadis je sahih – vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 33, Ahmed, 6/265, i drugi, sa vjerodostojnim lancem prenosilaca, onako kako to tvrdi i autor.¹

¹ Kada autor ovog djela Selim el-Hilali kaže “kako to tvrdi autor”, onda misli na imama Nevevija, Allah mu se smilovao. U nastavku knjige često će upotrebljavati ovaj izraz. (op. prev.)

Propisi, pouke i poruke

- Lijevu ruku treba upotrebljavati samo za otklanjanje nečistoće i svega onoga što je neprijatno.

723. Ummu Atijja, radijallahu anha, prenosi da im je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada su kupale njegovu kćerku Zejneb, radijallahu anha, rekao: "Počnite s njenom desnom stranom i od mjesta po kojima se uzima abdest." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 1/269, i Muslim, 939.

Propisi, pouke i poruke

- Umrlu ženu isključivo će kupati žene, a nikako muškarci. Iznimka su bračni drugovi, pa je dozvoljeno mužu da kupu svoju umrlu suprugu, kao što je i supruzi dozvoljeno da kupu umrlog muža. Ne postoji argument koji zabranjuje ovakvo nešto, a dozvoljenost ovakvog postupka potvrđena je i riječima Aiše, radijallahu anha, koja je u tom smislu rekla: "Kada bih se opet našla u istoj situaciji, Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nakon što je umro, ne bi kupao niko drugi osim njegovih supruga." Predaju bilježe Ebu Davud i Ibn Madža. Ovakav stav zastupao je i imam Ahmed, kako se to bilježi u Ebu Davudovom djelu *El-Mesail*.
- Sunnet je da se prilikom kupanja umrlog počinje od njegove desne strane i od dijelova tijela koji se peru pri uzimanju abdesta.
- Ovaj hadis pojašnjava da su udovi koji se peru prilikom uzimanja abdesta, časniji i na većem stepenu od ostalih dijelova tijela.

724. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada se neko od vas bude obuvao, neka počne s desnom, a kada se bude izuvao, neka počne s lijevom nogom. Neka desna bude prva koja će se obuti, a zadnja koja će se izuti." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 10/311, i Muslim, 2097.

Propisi, pouke i poruke

- Prilikom obuvanja pohvalno je prvo obuti desnu, a prilikom izuvanja prvo izuti lijevu nogu, što upućuje na to da se prednost daje desnoj strani i da je ona vrednija, tako da s desnom nogom treba početi i s njom završiti.

725. Hafsa, radijallahu anha, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, svoju desnicu upotrebljavao za jelo, piće i odijevanje, a svoju ljevicu za ostalo. Ebu Davud, Tirmizi i drugi.

Dokumentacija hadisa

Hadis je hasen li gajrihi¹, a bilježi ga Ebu Davud, 32, i drugi.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je dobar, a tome u prilog ide i vjerodostojna predaja od Aiše, radijallahu anha, koja ima slično značenje, a koja je prethodno navedena pod brojem 271.

Propisi, pouke i poruke

Vidjeti prethodno citiran hadis, pod brojem 271, koji prenosi Aiša, radijallahu anha.

726. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada budete oblačili odjeću ili uzimali abdest, počinjite od desne strane." Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud i Tirmizi sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Hadis je sahih – vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 4141, Tirmizi, 1766, s nešto drugačijim kontekstom hadisa, Ibn Madža, 402, s tim da se kod njega ne spominje oblačenje odjeće, i Ahmed, 2/354.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je vjerodostojan, kako to tvrdi i autor.

¹ Hasen li gajrihi je hadis koji je u osnovi slab, ali zbog postojanja jednog ili više drugih predanja koja ga pojačavaju, on postaje prihvatljiv. (op. prev.)

Propisi, pouke i poruke

- Prilikom uzimanja abdesta i oblačenja odjeće treba početi od desne strane.

727. Enes, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao na Minu, spustio se do džemreta² i bacio kamenčiće. Potom se zaputio na mjesto na kojem je boravio na Mini i tu zaklao kurban. Nakon toga, brijaču je rekao: "Uzmi odavde", pokazavši mu na desnu stranu, a zatim i na lijevu. Nakon toga, svoju je kosu počeo dijeliti ljudima. Muttefekun alejhi.

U drugoj se predaji navodi: "Kada je bacio kamenčiće na džemretima, zaklao svoju žrtvu i oslobodio se ihrama, brijaču je pokazao desnu stranu svoje glave, pa ga je on odatle i počeo brijati. Nakon toga pozvao je Ebu Talhu el-Ensarija, radijallahu anhu, i dao mu svoju kosu. Brijaču je opet pokazao lijevu stranu svoje glave i rekao mu: 'Obrij!', pa je brijač počeo da ga brije i s te strane. I tu je kosu dao Ebu Talhi, radijallahu anhu, a potom mu je rekao: 'Podijeli je ljudima!'"

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 1/273, i Muslim, 1305.

Manje poznata značenja

- * *zaklao svoju žrtvu* – kurban koji je doveo sa sobom.

Propisi, pouke i poruke

- Lijepo je pojasniti brijaču i naučiti ga odakle će prilikom šišanja ili brijanja glave početi, a gdje će završiti.
- Ono što je na neki način odvojeno od Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, tijela (u ovom slučaju kosa), vjernici mogu koristiti za teberruk, tj. preko toga tražiti bereket i blagoslov. Ovo je jedna od posebnosti Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i niko drugi iz njegovog ummeta nije odlikovan ovim svojstvom.
- Dozvoljeno je između skupine ljudi izdvojiti i nekim dobrom posebno odlikovati nekog čovjeka, te mu tako dati prednost nad drugima, kako je to učinio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada je pozvao Ebu Talhu el-Ensarija i dao mu svoju kosu, naredivši mu da je podijeli ljudima.

2 Mjesto na Mini na kojem se za vrijeme hadža obredno bacaju kamenčići. (op. prev.)

2

KNJIGA O KODEKSU LIJEPOG PONAŠANJA PRILIKOM JELA

Hranom se zove sve što se gutanjem unosi u organizam, međutim, ovdje se specifično misli na ono što je suprotno tekućini, odnosno piću.

Poglavlje stoto

IZGOVARANJE *BISMILLAH* NA POČETKU I *ELHAMDULILLAH* NA KRAJU JELA

728. Od Omera b. Ebu Seleme, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao mi je: 'Spomeni Allaha, jedi desnom rukom i jedi ispred sebe.'"

Hadis je prethodno naveden i pojašnjen pod brojem 299, u trideset osmom poglavlju, "Obaveza naređivanja porodici, punoljetnoj djeci i ostalim podanicima da budu pokorni Uzvišenom Allahu".

729. Aiša, radijallahu anha, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko od vas bude jeo, neka spomene Allahovo ime (izgovori bismillu). Ako Allahovo ime zaboravi spomenuti na početku jela, onda neka kaže: '*Bismillahi evvelehu ve ahirehu* – u ime Allaha i na početku i na kraju ovog jela!" Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Uzimajući u obzir slične predaje i mnoštvo puteva kojima je prenesen, ovaj je hadis sahih – vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 3767, Tirmizi, 1858, Nesai, *Amelul-jevmi vel-lejla*, 281, Ahmed, 6/207–208, Darimi, 2/94, Bejheki, 7/276, i Hakim, 4/108, od Hišama b. Ebu Abdullaha ed-Dustevaija, koji ga prenosi od Bedila, on od Abdullaha b. Ubejda, a on od žene poznate po imenu Ummu Kulsum, koja ga prenosi od Aiše, radijallahu anha.

Kažem: Ovaj lanac prenosilaca je slab iz razloga što je spomenuta Ummu Kulsum u svakom slučaju anonimna, bez obzira radilo se o ženi koja se zove Ummu Kulsum el-Lejsijja el-Mekkijja ili o Ummu Kulsum bint Muhammed b. Ebu Bekr b. Siddik.

Međutim, ovaj je hadis prenesen i drugim lancima prenosilaca. Između ostalog, tu je i predaja koju prenosi Abdullah b. Mesud, radijallahu anhu, a u kojoj navodi da je čuo Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: “Ko zaboravi spomenuti Allahovo ime na početku jela, kada se sjeti, neka kaže: ‘*Bismillahi fi evvelihi ve ahirihi* – u ime Allaha i na početku i na kraju ovog jela!’, jer on počinje sa novom hranom, te sprečava pokvarenjaka (šejtana) da nastavi uzimati od hrane.”

Ovu predaju bilježe Ibn Hibban, *Mevarid*, 1340, Ibn Sunni, 461, i Taberani, *El-Kebir*, 10354, od Halife b. Hajjata koji je rekao: “Pripovijedao mi je Omer b. Alija el-Mukaddemi da je on čuo Musu el-Džuhenijja da je rekao: ‘Obavijestio me je Kasim b. Abdurrahman b. Abdullah b. Mesud, od svoga oca, a ovaj od svoga djeda, da je rekao: -Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao..., pa je citirao prethodni hadis.”

Kažem: Ovaj je hadis vjerodostojan, a njegovi su prenosioci pouzdani.

Musa koji se spominje u potonjem lancu prenosilaca jeste Musa b. Abdullah el-Džuheni, poznat i kao Ibn Abdurrahman, Ebu Selema, a neki ga zovu i Ebu Abdullah el-Kufi. On je pouzdan prenosilac, kako sam to detaljno pojasnio u svojoj knjizi *Sahihul-ezkari ve daifuhu*, 1/233–234.

U svakom slučaju, uzimajući u obzir mnoštvo puteva kojima je prenesen, možemo zaključiti da je hadis vjerodostojan.

Propisi, pouke i poruke

- Sunnet je prije jela izgovoriti samo “bismillah”, a oni koji izgovaraju “bismillahir-rahmanir-rahim”, za takvo nešto nemaju nikakvog dokaza, pa su zato neki učenjaci rekli da je takav postupak novotarija.
- Imam Gazali smatra da bismillu treba izgovoriti prije svakog zalogaja, što je potpuno pogrešno i neutemeljeno mišljenje. Bismilla se izgovara samo na početku jela i bespotrebno ju je ponavljati nakon toga.
- Izgovaranjem bismille postiže se blagoslov u hrani, a ujedno se i šejtan sprečava da učestvuje u jelu.
- Čovjek je biće koje mnogo zaboravlja, pa onaj ko zaboravi izgovoriti bismillu na početku jela, takav nije grješan i ne snosi nikakvu odgovornost, ali kada se sjeti bismille, obavezan je izgovoriti: “*Bismillahi evvelehu ve ahirehu* – u ime Allaha i na početku i na kraju ovog jela.”

730. Od Džabira, radijallahu anhu, prenosi se da je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: “Kada neko od vas uđe u svoju kuću, pa Allaha spomene pri ulasku i prije nego što počne jesti, šejtan svojoj družini kaže: ‘Ovdje vam nema ni konaka ni večere’, a kada neko uđe u kuću i pri ulasku ne spomene Allahovo ime, šejtan im kaže: ‘Našli ste svoje prenoćište’, a kada prije jela ne izgovori bismillu, šejtan kaže: ‘Našli ste i konak i večeru.’” Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 2018.

Propisi, pouke i poruke

- Sve pri čemu se spomene Allahovo ime, šejtan izgubi svaku nadu da će u tome imati ikakvog udjela.
- Šejtani prate ponašanje i djelovanje ljudi, pa kada oni postanu nemarni, šejtani iskoriste priliku i loše utječu na ljude, kada su god to u mogućnosti.
- Šejtani konače u kućama u kojima se ne spominje Allahovo ime, kao što i objeduju sa ljudima koji prilikom jela ne spominju Allahovo ime.
- Svaki šejtan ima svoje sljedbenike i prijatelje koji se raduju onome što on govori i koji ga slijede u onome što im naredi.

731. Od Huzejfe, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Kada bismo sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, jeli neku hranu, mi toj hrani ne bismo primicali svoje ruke sve dok on ne bi počeo s jelom i stavio svoju ruku. Tako smo jednom prilikom zajedno s njim prisustvovali objedu, pa se odnekud pojavila neka djevojčica, a izgledalo je kao da je neko goni. Prišla je posudi s hranom i pružila svoje ruke želeći da jede, pa ju je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uhvatio za ruku. Nakon toga došao je neki beduin kojeg, isto tako kao da je neko progonio, pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i njega uhvatio za ruku, a zatim je rekao: ‘Uistinu, šejtanu je omogućeno da jede onu hranu pri kojoj se ne spomene Allahovo ime. On je i doveo ovu djevojčicu kako bi mu omogućila da jede (jer nije proučila bismillu), pa sam je zato i uhvatio za ruku. Zatim je doveo i ovog beduina kako bi mu on ovu hranu učinio dozvoljenom za jelo, pa sam i njega uhvatio za ruku. Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, uistinu je njegova (šejtanova) ruka u mojoj ruci, zajedno sa rukama njih dvoje (djevojčice i beduina).’ Zatim je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, proučio bismillu i jeo.” Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 2017.

Propisi, pouke i poruke

- Pristojnost i lijepo ponašanje ashaba, radijallahu anhum, na koje se ukazuje u ovom hadisu, ogledaju se, između ostalog, u tome što nisu počinjali jesti sve dok ne bi počeo Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.
- U lijepo ponašanje prilikom jela spada i to da mlađi sačekaju i da ne počinju s jelom sve dok ne počnu stariji ili ugledniji.
- Šejtan nema pristupa, niti mu je omogućeno da jede hranu vjernika, osim ako oni na početku ne prouče bismillu.
- Šejtan navodi nemarne ljude da učine djela kojima je on zadovoljan i koja priželjkuje da bi postigao svoj željeni cilj, upravo onako kako je to vidljivo u ovom hadisu.
- Onaj ko ima mogućnost i ingerencije, obavezan je da spriječi zlo.
- Šejtan istinski jede i pije, bez ikakve metafore ili alegorije. On ima i dvije ruke kojima se koristi pri obavljanju svojih potreba.

732. Od Umejje b. Mahšijja, radijallahu anhu, ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, prenosi se da je rekao: "Jednom prilikom Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sjedio je dok je neki čovjek jeo, a pri jelu nije bio spomenuo Allahovo ime. Ostao mu je samo jedan zalogaj, pa kada ga je donio do usta, reče: *'Bismillahi evvelehu ve ahirehu* – u ime Allaha i na početku i na kraju ovog jela! Tada se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nasmija, a zatim reče: 'Sve vrijeme šejtan je jeo s njim. Međutim, kada je izgovorio bismillu, šejtan je povratio sve ono što mu se nalazilo u stomaku.'" Ebu Davud i Nesai.

Dokumentacija hadisa

Hadis je sahih – vjerodostojan, zbog mnoštva puteva kojima je prenesen. Bilježi ga Ebu Davud, 3768, Nesai, *Amelul-jevmi vel-lejla*, 282, Ahmed, 4/336, Ibn Sunni, *Amelul-jevmi vel-lejla*, 463, Hakim, 4/108–109, Ibn Sa'd, *Et-Tabekatul-kubra*, 7/12–13, i drugi, od Džabira b. Subha, on od Musenne b. Abdurrahmana el-Huzaija, a on od svoga amidže Umejja b. Mahšijja, radijallahu anhu.

Hakim je za ovaj hadis rekao: "Njegov lanac prenosilaca je vjerodostojan", a s njim se složio i imam Zehebi.

Kažem: Nikako se ne slažem s njima u ocjeni ove predaje sa citiranim lancem prenosilaca. Za spomenutog Musennu b. Abdurrahmana, imam Zehebi je u svom djelu *Mizanul-itidal* rekao: "Nepoznat prenosilac. Samo je Džabir b. Subh prenio od njega. Ibn Medini rekao je za njega da je anoniman." Zato je hafiz Ibn Hadžer u djelu *Takribut-tehziib* za njega rekao da je mestur.¹

Međutim, u prilog ispravnosti ovog hadisa ide prethodno citirani hadis od Aiše, radijallahu anha, koji smo naveli pod brojem 729.

Propisi, pouke i poruke

- Učenjacima je dozvoljeno da prate i nadziru postupke onih koji nisu na njihovom nivou znanja, a sve s ciljem da ih poprave i donesu im korist u pitanjima njihove vjere.
- Dozvoljeno je ljude obavijestiti o nekom počinjenom grijehu ili prijestupu ukoliko takav postupak nosi stanovitu korist i dobrobit, i nema za cilj razглаšavanje i širenje tog grijeha kako bi se osramotio i ponizio onaj ko ga čini.
- Šejtan jede s onim ko prije jela ne prouči bismillu.
- Ukoliko čovjek prouči bismillu, makar prije samog završetka jela, šejtanu postaje zabranjeno sve ono što je do tada pojeo.
- Onaj ko je zaboravio proučiti bismillu na početku jela, sunnet je da istu izgovori kada se sjeti i da kaže: "*Bismillahi evvelehu ve ahirehu* – u ime Allaha i na početku i na kraju ovog jela".
- Dozvoljeno je nasmijati se grješnicima i prijestupnicima ukoliko oni nekim svojim postupkom za to daju povoda.
- Iz hadisa saznajemo da šejtan istinski povraća.

733. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jeo je u društvu šesterice svojih drugova (ashaba) kada je došao neki beduin i sve pojeo u dva zalogaja. Tada Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Samo da je izgovorio bismillu, svima bi vam bilo dovoljno.'" Tirmizi, koji kaže da je hasen-sahih.

1 Mestur je prenosilac čije je ime poznato, ali je njegovo stanje pouzdanosti nepoznato. (op. prev.)

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Tirmizi, 1858, i Ibn Madža, 3264, sa istim lancem prenosilaca već navedenog hadisa pod brojem 729, a on je slab zbog anonimnosti žene po imenu Ummu Kulsum.

Postoji druga predaja koja pojačava navedenu, a bilježi je Ebu Ja'la, 13/789, od neke žene, a u toj se predaji navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, donio svježe datule pa ih je beduin sve pojeo u tri zalogaja. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na to reče: "Samo da je izgovorio bismillu, te bi datule bile dovoljne svima vama." Nakon toga, još je rekao: "Kada neko od vas zaboravi izgovoriti bismillu prije početka jela, kada se sjeti, neka kaže: '*Bismillahi evvelehu ve ahirehu*.'"

Kažem: Lanac prenosilaca ove predaje je vjerodostojan. Svi prenosioci iz ovog lanca su prenosioci od kojih je hadise bilježio imam Muslim, osim Ibrahima b. El-Hadžadža, ali je i on pouzdan. Imam Hejsemi u svom djelu *Medžmeuz-zeva'id* za ovaj je hadis rekao: "Bilježi ga Ebu Ja'la, a njegovi su prenosioci pouzdani."

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je zajednički jesti hranu, pa makar je bilo malo.
- Dozvoljeno je pridružiti se sofri i objedovati nakon što se od prisutnih zatraži dozvola.
- Spominjanje Allahovog imena dovodi do povećanja blagoslova – bereketa, u svemu.
- Šejtan i njegova družina nastoje učestvovati u svemu od čega bi mogli otkloniti blagoslov. Stoga su muslimani obavezni da se zaštite šerijatski dozvoljenim i propisanim metodama, i od sebe otjeraju ovog prokletnika. Ove načine i metode pojasnio sam u svojoj knjizi *Mekami'uš-šejtan*, tako da se u njoj može detaljnije pročitati o tome.

734. Ebu Umama, radijallahu anhu, prenosi da bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nakon što bi završio sa jelom i ustao iza sofe, rekao:

"El-hamdulillahi kesiren tajjiben mubareken fihi, gajre mekfijjin ve la muvedde'in, ve la mustagnen 'anhu Rabbena!"

Hvala Allahu mnogo i neizmjereno, skrušeno i blagoslovljeno. On ni o kome nije ovisan, a o Njemu je sve ovisno!" Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 9/580.

Manje poznata značenja

✦ *On ni o kome nije ovisan* – niko Mu od Njegovih stvorenja nije potreban, On je taj koji hrani, a Njega niko ne hrani, niti On za tim ima potrebu.

Propisi, pouke i poruke

- Jedino Uzvišeni Allah zaslužuje potpunu hvalu i zahvalu, On je Taj koji daje neizmjerne blagodati i raznim vrstama dobra obasipa Svoje robove.
- Potrebe stvorenja ne može podmiriti niko osim Uzvišenog Allaha.
- Sva stvorenja imaju potrebu za Uzvišenim Allahom i o Njemu ovise, a On nema potrebe za njima i On ni o kome nije ovisan.
- Obaveza je zahvaljivati Allahu na svim Njegovim blagodatima, shodno situaciji i okolnostima u kojima se čovjek nalazi.

735. Muaz b. Enes, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko pojede neku hranu, a nakon toga kaže:

'El-hamdulillahil-lezi at'ameni haza, ve rezekanihi min gajri havlin minni ve la kuvvetin!

Hvala Allahu koji me je nahranio ovom hranom i opskrbio me bez ikakvog moga truda i udjela' – takvome će biti oprošteni (mali) grijesi koje je prethodno učinio." Ebu Davud i Tirmizi, koji je hadis ocijenio dobrim.

Dokumentacija hadisa

Ebu Davud, 4043, Tirmizi, 3457, Ibn Madža, 3285, Ahmed, 3/439, Ibn Sunni, 469, i drugi, bilježe ga od Ebu Merhuma, koji ga prenosi od Sehla b. Muaza b. Enesa, a on od svoga oca.

Kažem: Imam Tirmizi ocijenio ga je dobrim, kao i hafiz Ibn Hadžer, Allah mu se smilovao, i drugi. Njihova je ocjena mjerodavna i ispravna. Naime, spomenuti učenjaci dvoumili su se oko ove predaje, te su je smatrali ili hasen – dobrom, ili pak daif – slabom predajom, a prvo je ispravnije, a Uzvišeni Allah najbolje zna.

Hafiz Zehebi, Allah mu se smilovao, u svom djelu *El-Mukiza fi ilmi mustalahil-hadis*, str. 28–29, rekao je sljedeće: “Nemoj misliti da hasen hadis ima neko generalno i općenito pravilo pod koje ćeš moći uvrstiti sve hadise ove vrste. Ja u takvo nešto ne vjerujem, niti to smatram ispravnim. Koliko je samo hadisa oko kojih su hadiski eksperti bili neodlučni i u nedoumici da li je dotični hadis hasen, daif ili pak sahih? Štaviše, ponekad jedan te isti učenjak promijeni više mišljenja u pogledu jednog hadisa, pa ga jedan period smatra vjerodostojnim, u drugom periodu smatra ga dobrim i prihvatljivim, da bi ga nakon svega toga možda čak ocijenio slabim. Ovo je istina. Ponekad će neki hadis, koji je u osnovi hasen – dobar, neki učenjak ocijeniti slabim, a zatim će isti taj hadis podići na stepen vjerodostojnosti. Zašto? Jer isti taj hadis za njega, s jedne tačke gledišta, sadrži određeni nedostatak i takav će i biti sve dok on u njemu bude vidio taj nedostatak. Međutim, ako taj nedostatak iz nekog razloga nestane, taj hadis postaje vjerodostojan, po jednoglasnom mišljenju hadiskih stručnjaka.”

Propisi, pouke i poruke

- Neizmjerne su Allahove blagodati koje On daje Svojim robovima. On im je otvorio vrata Svoje milosti i nagrađuje ih iz Svoje neizmjerne plemenitosti.
- Do opskrbe se ne dolazi trudom, snagom i zalaganjem, već isključivo Allahovom dobrotom i Njegovim davanjem.
- Sve što se dešava Allahovim robovima, dešava se Njegovom voljom i dopuštenjem, a nikako njihovim zalaganjem. Ako Mu oni na tome budu zahvalni, On će im povećati Svoje blagodati i dobrotu.
- U hadisu je izrečena i radosna vijest za vjernike, jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obećao oprost grijeha onima koji se Allahu budu zahvaljivali.

Poglavlje stotinu prvo

HRANU NE TREBA KUDITI, A LIJEPO JU JE POHVALITI

736. Ebu Hurejra, radijallahu anhu, pripovijeda: “Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nikada nije kudio hranu. Ukoliko bi mu se svidjela, jeo bi je, a ako mu se ne bi svidjela, ostavio bi je.” Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/566, i Muslim, 2064.

Propisi, pouke i poruke

- Nijednu vrstu hrane, koja je šerijatski dozvoljena, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije kudio niti joj je tražio mahanu, a što se tiče hrane koja je zabranjena, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kudio ju je, tražio joj mahanu i zabranjivao njeno konzumiranje.
- Hadis ukazuje na uzvišenost Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, morala, pristojnosti i lijepog ponašanja, jer je pazio na osjećaje kuhara i onih koji su učestvovali u pripremi hrane, te ih nije želio uvrijediti nikakvim zamjerkama ni prigovorima.
- U ovom hadisu pojašnjen je kodeks lijepog ponašanja prilikom jela, te ukazano na činjenicu da neko voli određenu vrstu hrane, a da je neko drugi ne voli.
- Sve ono što je sa šerijatske tačke gledišta legitimno i dozvoljeno, u tome nema nikakve sramote, niti se na tome ikome treba zamjeriti.
- Hadis podučava ljude na koji će način postupiti ukoliko im se ponudi hrana koju ne vole, odnosno da je jednostavno trebaju ostaviti.

737. Džabir, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom od svojih ukućana zatražio da mu donesu začín za jelo, pa su mu rekli da nemaju ništa osim sirćeta. Zatražio je da mu ga donesu, a zatim je počeo jesti govoreći: "Divan li je začín sirće, divan li je začín sirće!" Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 2052.

Manje poznata značenja

- ✦ *začin* – dodatak jelu, bez obzira bio u tekućem ili čvrstom stanju.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je u jelu biti skroman i umjeren, jer je skromnost pola životne opskrbe.
- Hadis ukazuje na potrebu kontroliranja duše u smislu da joj se uvijek ne priušti sve ono što poželi, jer čovjek neće uvijek biti u stanju da sebi kupi i priušti hranu za kojom žudi.

- U hadisu je pohvaljeno sirće, bez obzira da li ga je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pohvalio zbog njega samoga, tj. što ga je istinski volio, ili ga je pohvalio kako bi njegovi ukućani to shvatili kao kompliment upućen na njihov račun, jer su ga oni njime ponudili.

Poglavlje stotinu drugo

KAKO ĆE POSTUPITI POSTAČ KOJI SE ZATEKNE NA GOZBI, A NE ŽELI PREKINUTI POST

738. Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko od vas bude pozvan na gozbu, neka se odazove. Ako bude postio, neka dovi za ukućane, a ako ne posti, onda neka jede." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1431.

Propisi, pouke i poruke

- Ukoliko je neko pozvan na gozbu, obaveza mu je da se na nju i odazove, bez obzira postio tog dana ili ne.
- Onaj ko posti neku od vrsta dobrovoljnog posta, sâm će donijeti odluku o tome da li će svoj post prekinuti ili će ga, pak, nastaviti.
- Ukoliko postač koji se odazvao na gozbu odluči da nastavi svoj post, vrijeme će iskoristiti da prouči dovu tražeći od Allaha blagoslov i dobro za one koji su ga pozvali na gozbu.
- Post ne treba spriječiti čovjeka da prisustvuje nekoj gozbi. Makar on i ne jeo hranu, možda će Allah zbog njegovog prisustva dati blagoslov u hrani i među prisutnima. Njegovo prisustvo može uljepšati i ukrasiti skup na način da se okoriste njegovom dovom koju je proučio ili napatkom i savjetom koji im je uputio, ili će možda on biti razlog da budu sačuvani neke neprijatnosti koje ne bi bili sačuvani da je izostalo njegovo prisustvo.

Poglavlje stotinu treće

KAKO ĆE POSTUPITI OSOBA KOJA JE POZVANA NA GOZBU, PA JOJ SE NA PUTU PRIDRUŽI NEKO NEPOZVAN

739. Ebu Mesud el-Bedri, radijallahu anhu, prenosi: "Neki je čovjek Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pozvao na objed koji je pripremio za njega i za još četvericu ljudi. Na putu do njega, pridružio im se neki čovjek. Kada su došli pred vrata domaćina, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Ovaj nam se pridružio na putu, pa ako hoćeš, dozvoli mu da uđe, a ako ne dozvoljavaš, on će se vratiti.' Domaćin tada reče: 'Svakako da ću mu dozvoliti da uđe, Allahov Poslaniče.'" Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/312, i Muslim, 2036.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis potvrđuje utemeljenost ukazivanja gostoprimstva općenito i posebno naglašava pohvalnost ugošćavanja osobe kojoj je to potrebno.
- Onaj ko pripremi hranu za nekoga, može postupiti na jedan od dva načina: ili da mu tu hranu na neki način pošalje ili da ga pozove sebi i ugosti ga u svojoj kući.
- Kada domaćin u goste pozove nekoga, želeći ga počastiti jelom, pohvalno je da pozove još neke, njemu bliske i drage osobe, da dođu s njim.
- Lijepo je da se predvodnik jednog naroda ili neko ko je ugledan i priznat, odazove pozivu običnih ljudi, te prisustvuje gozbi koju su pripremili i jede njihovu hranu.
- Ko bude pripremao hranu za određenu skupinu ljudi, u toku pripreme treba uzeti u obzir broj onih koji će doći, i ukoliko već nije u stanju da pozove veći broj ljudi, ograničit će se na taj broj. On svoje goste ne treba dovoditi u nezgodnu situaciju oslanjajući se na to da je hrana pripremljena za jednu osobu dovoljna dvojici.
- Onoga ko se nepozvan pridruži pozvanim gostima, domaćin ima pravo da ga odbije i ne dozvoli mu prisustvo, a ako uđe bez prethodnog traženja dozvole za ulazak, on ga ima pravo udaljiti. Isto tako, onoga ko se nepozvan pridruži skupini uzvanika koji idu na gozbu, ne treba odmah odvratiti od njegovog

nauma, jer ni Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije tako postupio prema ovom čovjeku, već mu je dopustio da ga slijedi, a sve iz razloga što je postojala mogućnost da će se domaćin smilovati i pustiti ga da prisustvuje objedu.

- Onome ko je pozvan na gozbu nije dozvoljeno da na istu poziva druge, osim ako je siguran da će domaćin na to pristati i s time biti zadovoljan.
- Uzvanik ne treba odbiti da se odazove na gozbu na koju je pozvan samo iz razloga što je domaćin zabranio ulazak u kuću nekome od njegovih prijatelja (koji na gozbu nisu bili pozvani, a pridružili su mu se u putu).
- Lijepo je da domaćin i nepozvanoj osobi koja je zatražila dozvolu za ulazak dozvoli da prisustvuje gozbi, jer je to pokazatelj njegovog lijepog morala i plemenitosti.

Poglavlje stotinu četvrto

**TREBA JESTI ISPRED SEBE, A ONOGA KO SE PRI JELU NEPRISTOJNO
PONAŠA, NEOPHODNO JE POSAVJETOVATI I PODUČITI**

740. Od Omera b. Ebu Seleme, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Bio sam dječčić pod skrbništvom Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Prilikom jela, svoje bih ruke pružao po svim dijelovima posude s hranom, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na to mi je rekao: 'Dječče, spomeni ime Uzvišenog Allaha (izgovori bismillu), jedi svojom desnom rukom i jedi ispred sebe.'" Muttefekun alejhi.

Hadis je naveden i pojašnjen pod brojem 299, u trideset osmom poglavlju, "Obaveza naređivanja porodici, punoljetnoj djeci i ostalim podanicima da budu pokorni Uzvišenom Allahu".

741. Selema b. El-Evkea, radijallahu anhu, prenosi da je neki čovjek pred Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, jeo svojom lijevom rukom, pa mu je on rekao: "Jedi desnom rukom!", a on reče: "Ne mogu!" Tada mu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "I ne mogao!", a samo ga je oholost spriječila da to učini. Nakon toga, svoju ruku nije mogao podići do usta. Muslim.

Ova je hadis naveden i pojašnjen pod brojem 159, u šesnaestom poglavlju, "Naredba o ustrajnosti u prakticiranju sunneta i njegovih adaba".

Poglavlje stotinu peto

O ZABRANI DA ČOVJEK PRILIKOM JELA U DRUŠTVU ODJEDNOM UZME I POJEDE DVIJE DATULE ILI SLIČNU HRANU, OSIM UKOLIKO MU PRISUTNI TO DOZVOLE

742. Džebel b. Suhajm prenosi: "U vrijeme Ibn Zubejrovog¹ namjesništva pogodila nas je sušna godina. Odnekud smo dobili nešto datula, i dok smo ih jeli, pored nas je prošao Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, pa nam reče: 'Nemojte odjednom uzimati i jesti dvije datule jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, to zabranio.' Nakon toga, on reče: 'Osim ako čovjek zatraži dozvolu od svoga brata da tako postupi.'" Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 5/106, i Muslim, 2045.

Propisi, pouke i poruke

- Sunnet je da se ljudi okupe prilikom jela i da zajedno objeduju. Tako se postiže blagoslov u hrani, koji izostaje ukoliko ljudi jedu pojedinačno.
- Učenjaci imaju pravo da nadziru i kontroliraju one koji su na manjem stepenu znanja od njih, te da ih podučavaju sunnetu.
- Zabranjeno je drugima nanositi nepravdu prilikom jela i pića, ali i u sve-mu ostalom.
- Zabranjeno je odjednom uzeti i pojesti dvije datule bez prethodnog traženja dozvole od prisutnih da se tako postupi, jer se na takav način varaju i obmanjuju prisutni.

Poglavlje stotinu šesto

ŠTA ĆE REĆI I UČINITI ONAJ KO JEDE, ALI SE NE NAJEDE

743. Vahši b. Harb, radijallahu anhu, prenosi da su ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, rekli: "Allahov Poslaniče, mi jedemo, ali se ne zasitimo!", a on im na to reče: "Možda jedete pojedinačno?" "Da",

1 Misli se na Abdullaha b. Zubejra, radijallahu anhuma. (op. prev.)

odgovoriše oni. Tada im Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Okupite se i jedite zajedno, spomenite Allahovo ime, pa će u vašoj hrani biti berićeta – blagoslova.” Ebu Davud.

Dokumentacija hadisa

Hadis je dobar, hasen li gajrihi. Bilježe ga Ebu Davud, 3764, Ibn Madža, 3286, Ahmed, 3/501, i drugi, od Velida b. Muslima koji je rekao: “Pripovijedao mi je Vahši b. Harb od svoga oca, a on od svoga djeda, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao...”, pa je citirao navedeni hadis.

Kažem: Ovaj lanac prenosilaca je slab jer su i Vahši b. Harb i njegov otac nepouzdana prenosioci. Međutim, hadis pojačavaju druge slične predaje. Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 5/20–21, i *Et-Tergibu vet-terhib*, 3/133–134. Kada se sve uzme u obzir, hadis je dobar.

Propisi, pouke i poruke

- Pojedinačno objedovanje poništava blagoslov u hrani, dok zajedničko objedovanje donosi blagoslov i sitost.
- Obaveza je prije jela izgovoriti bismillu, jer ona u hranu unosi blagoslov i dostatnost, koji se inače u hrani žele postići putem povećavanja njene količine.
- Ukoliko čovjek bude jeo sam, i pored toga što posjeduje veću količinu hrane, on će ostati gladan i neće osjetiti sitost nakon što ustane iza sofore, za razliku od onoga koji bude jeo u društvu – on će se zasititi pa makar hrane i ne bilo mnogo.
- Islamski ummet mora biti složan i jedinstven u svemu, bez obzira radilo se o jelu ili piću, ili o borbi protiv njihovih zajedničkih neprijatelja. To jedinstvo treba da proističe iz njihove zajedničke vjere i jedinstvenog šerijata.
- Šejtan će pojedinca lahko zavesti svojim varkama i spletkama, jer on napada ovcu koja se izdvoji iz svoga matičnog stada. Što se, pak, tiče džemata, tj. skupine ljudi, on im teško može nauditi jer je Allahova ruka sa džematom.
- Razjedinjenost i podjele donose samo zlo, a svako dobro nalazi se u zajedništvu i slozi.

- Ukoliko su muslimani složni prilikom jela, tj. ukoliko zajednički jedu, to upućuje na njihovu slogu i jedinstvo i u drugim stvarima, a isto tako, ukoliko su razjedinjeni prilikom jela, to je jasan znak da među njima inače ne vladaju jedinstvo i sloga.

Poglavlje stotinu sedmo

O NAREDBI DA SE HRANA JEDE S KRAJA POSUDE, A NE S NJENE SREDINE

O ovome se prenose Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "...i jedi ispred sebe." Muttefekun alejhi, kako smo to već naglasili.

Hadis je naveden i pojašnjen pod brojem 299, u trideset osmom poglavlju, "Obaveza naređivanja porodici, punoljetnoj djeci i ostalim podanicima da budu pokorni Uzvišenom Allahu".

744. Od Ibn Abbasa, radijallahu anhum, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Bereket se spušta na sredinu hrane, pa stoga jedite počinjući s krajeva posude, a ne sa njene sredine." Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Ebu Davud, 3772, Tirmizi, 1805, i Ibn Madža, 3277.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je ispravan.

Manje poznata značenja

- * *s krajeva posude* – s njenih rubova.

Propisi, pouke i poruke

- Uzvišeni Allah daje blagoslov u hrani onih koji Ga slave i spominju Njegovo ime, a oduzima blagoslov iz hrane onih koji pri jelu ne spomenu Njegovo ime.
- Nema bereketa u hrani sve dok se pri njenom konzumiranju ne spomene Allahovo ime.
- Mekruh je – pokuđeno, jesti sa sredine posude.

- U pristojnost prilikom jela spada i to da se hrana jede sa krajeva posude, a ne sa njene sredine.

745. Abdullah b. Busr, radijallahu anhu, prenosi: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, imao je jednu poveliku posudu koju su zvali el-garra (blistava, sjajna, bijela), a nosila su je četverica ljudi. Kada bi se sunce podiglo na obzorju i kada bi ashabi klanjali duha-namaz, donijeli bi tu posudu u kojoj se nalazila već zgotovljena popara. Oni bi posjedali oko nje, a kada bi se njihov broj povećao, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sjeo bi kleknuvši na svoja koljena. Jedan beduin upita ga: 'Kakvo je to sjedenje?', a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Allah me je učinio plemenitim robom, a nije me učinio silnikom i prkosnikom.' Zatim on reče: 'Jedite sa krajeva posude, a zaobilazite njenu sredinu, pa će vam hrana biti blagoslovljena.'" Ebu Davud sa dobrim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Ebu Davud, 3773, i Ibn Madža, 3263 i 3275, sa ispravnim lancem prenosilaca.

Manje poznata značenja

- * *sjeo kleknuvši na svoja koljena* – svoje bi noge savio u koljenima te sjeo, tako da bi djelimično sjedio na vanjskoj strani, tj. na tetivama svojih stopala.
- * *el-garra* – blistava, sjajna, bijela, a tako su je nazvali jer se blistala od masti i loja, ili iz razloga što je njena unutrašnjost bila bijela od mlijeka.
- * *prkosnik* – inadžija koji svjesno odbija istinu.

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je neku posudu odrediti za posebnu vrstu hrane.
- Dozvoljeno je posudu nazvati nekim posebnim imenom, shodno svojstvima i specifikacijama koje je određuju.
- Hadis ukazuje na plemenitost i darežljivost Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, te na njegovu brižnost koju je pokazivao prema svojim ashabima.
- Dozvoljeno je i legitimno zajednički (u skupini) sjediti nakon sabaha i čekati da nastupi vrijeme duha-namaza, kako bi svako za sebe klanjao ovaj namaz.
- U hadisu je vidljiva i spremnost ashaba da budu na usluzi svome bratu, te da mu pomognu kada mu je pomoć potrebna, a u ovom slučaju da mu pomognu pri nošenju ove posude.

- Lijepo je i pohvalno da se predvodnici i uglednici iz jednog naroda i svi njima slični, pridruže običnim ljudima za vrijeme objeda i da se pri tome od njih ni po čemu ne razlikuju, niti da imaju neke posebne prohtjeve koji će ih izdvojiti od običnog svijeta.
- Velika je briga i pažnja koju su ashabi, radijallahu anhum, poklanjali Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, raspitujući se o onome što im je bilo nejasno i o onome u čemu trenutno nisu mogli uvidjeti mudrost niti pouku. Zato je spomenuti beduin Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, upitao o načinu njegovog sjedenja.
- Hadis ukazuje na Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, veliku skromnost i poniznost, koje su mu bile svojstvene.
- Hadis podučava ljude na koji način trebaju jesti.
- Isto tako, u hadisu je pojašnjeno da se bereket neke hrane nalazi u njenoj sredini i da se taj bereket odražava na cjelokupnu hranu.

Poglavlje stotinu osmo

POKUĐENO JE JESTI U POLOŽAJU U KOJEM JE ČOVJEK NASLONJEN (NA NEŠTO)

746. Od Ebu Džuhajfa Vehba b. Abdullaha, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ja ne jedem (u položaju u kojem sam) naslonjen (ustranu)." Buhari.

Rekao je Hattabi: "Riječ 'naslonjen' ovdje znači: sjedeći na prostirci, tj. prilikom jela on ne sjedi naslonjen na jastuke i prostirke, kako to već čine oni koji se žele prejesti, već sjedi kao da je u pripravnosti i spreman da svakog trenutka skoči na noge, a jede samo onoliko koliko mu je dovoljno." Ovo je mišljenje Hattabija, a drugi smatraju da riječ "naslonjen" znači biti nagnut na jednu stranu, a Allah najbolje zna.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 9/540.

Manje poznata značenja

- ✦ *na prostirci* – ugaženom tepihu.
- ✦ *koliko mu je dovoljno* – da utoli glad.
- ✦ *naslonjen* – nagnut na jednu stranu, i ovo je ispravno tumačenje ovog

hadisa. To potvrđuju i riječi jednog od ashaba, radijallahu anhum, koji je u vjerodostojnoj predaji rekao: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je naslonjen, a zatim je sjeo", tj. bio je nagnut na jednu stranu, a onda se vratio u sjedeći položaj. Zato navedeno mišljenje Hattabija o značenju riječi "naslonjen", nije ispravno, a Allah najbolje zna.

Propisi, pouke i poruke

- Treba jesti umjereno i ne jesti više nego što je potrebno, tj. ne treba se prejedati.
- Prilikom jela treba biti skroman i ponizan, te ne raditi ono što prilikom objedovanja čine nemuslimani.
- Zabranjeno je – haram, jesti u položaju u kojem će čovjek biti naslonjen, tj. nagnut na jednu stranu.¹

747. Enes, radijallahu anhu, pripovijeda: "Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako jede sjedeći na zadnjici povijenih koljena." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 2044.

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je jesti u ovakvom položaju.

1 Ibn Hadžer, Allah mu se smilovao, detaljno je govorio o ovom hadisu navodeći razna mišljenja o tome zbog čega je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izbjegavao da jede nagnut u stranu. Ibn Esir smatra da je jesti u takvom položaju nezdravo, izvjesni Ibn Kass smatra da je to bila Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, posebnost i da se taj propis ne odnosi na ostale muslimane, a Bejhaki tvrdi da je konzumiranje hrane u takvom položaju običaj silnika i nemuslimanskih vladara. Nakon što je spomenuo još neka mišljenja vezana za ovu zabranu, Ibn Hadžer, Allah mu se smilovao, zaključio je: "Najjači argument koji pojašnjava mudrost zabrane jedenja u opisanom stanju jeste predaja koju bilježi Ibn Ebu Šejba, a prenosi je Ibrahim en-Nehai, koji kaže: 'Mrzili su i prezirali jesti u položaju u kojem su naslonjeni i nagnuti u jednu stranu, jer su se bojali da će im radi toga porasti stomaci.'" Što se tiče samog propisa jela u ovakvom položaju, vidljivo je da autor ovog djela (Selim el-Hilali) smatra da je takvo nešto haram, međutim, Ibn Hadžer, Allah mu se smilovao, smatra da najviše što se o tom pitanju može reći jeste da je takav način jela mckruh, tj. pokuden, a nikako haram, a Allah najbolje zna. Vidjeti: Ibn Hadžer, *Fethul-Bari*, 9/542. Navedenu predaju zabilježio je i Ibn Ebu Šejba, *El-Musannef*, 5/565. (op. prev.)

Poglavlje stotinu deveto

POHVALNO JE JESTI S TRI PRSTA I OBLIZATI PRSTE NAKON JELA, A POKUĐENO IH JE OBRISATI PRIJE NEGO ŠTO SE POLIŽU. POHVALNO JE POLIZATI I ZDJELU IZ KOJE SE JELA HRANA, TE PODIĆI ISPAJI ZALOGAJ, OČISTITI GA I POJESTI

748. Od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko od vas završi s jelom, neka ne briše svoje prste sve dok ih sam ne poliže ili dok mu ih ne poliže neko drugi." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 9/577, i Muslim, 2031.

Manje poznata značenja

- * *dok ih sam ne poliže* – želeći potrefiti bereket koji se možda krije baš u tim ostacima hrane koji se nalaze na prstima.
- * *ili dok mu ih ne poliže neko drugi* – onaj kome se to ne bude gadilo.¹

Propisi, pouke i poruke

- U ovom hadisu nalazi se odgovor onima čiji je razum pomućen raskoši i izobiljem, koji smatraju da je oblizivanje prstiju nepristojan i odvratn gest.

749. Od Ka'ba b. Malika, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako jede s tri prsta, a kada je završio s jelom, oblizao ih je." Bilježi ga Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 2032 i 132.

Propisi, pouke i poruke

- U hadisu se pojašnjava da je pohvalno jesti samo s tri prsta i ne koristiti ostale, osim po potrebi.

¹ U komentaru ovog hadisa, imam Nevevi, Allah mu se smilovao, kaže: "Poput bračnog druga, djeteta i tome slično." Vidjeti: Nevevi, *Šerhu Sahihi Muslim*, 13/206. (op. prev.)

- Kada osoba prilikom jedenja koristi samo tri prsta, to donekle ukazuje na to da nije opsjednuta hranom. Međutim, kada osoba postupa suprotno od navedenog i pri jelu koristi više od tri prsta, tada postoji mogućnost da će usta pretrpati hranom, što će opet prouzrokovati probleme pri gutanju i varenju hrane, i tako joj stvoriti poteškoće.

750. Džabir, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da se (nakon jela) obližu prsti kao i posuda u kojoj je bila hrana, a zatim je rekao: "Uistinu vi ne znate u kojem se dijelu vaše hrane nalazi bereket – blagoslov." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 2033 i 133.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je poslije jela oblizati i prste i zdjelu u kojoj je bila hrana.
- Ne treba zapostavljati niti omalovažavati ni najmanji djelić hrane koji je ostao na ruci ili negdje drugdje.
- Blagoslov se spušta na sredinu hrane, a nakon toga širi se po cijeloj posudi, i u hrani se zadržava sve do posljednjeg zalogaja.

751. Od Džabira, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada nekome od vas ispadne zalogaj, treba ga uzeti, odstraniti sa njega neprijatnosti i prljavštinu koja se za njega zalijepila, a nakon toga, neka ga pojede i neka taj zalogaj ne ostavlja šejtanu. Isto tako, neka svoje ruke ne čisti maramicom prije nego što obliže prste, jer on uistinu ne zna u kojem se dijelu hrane krije blagoslov." Muslim.

Dokumentacija hadisa:

Bilježi ga Muslim, 2033 i 134.

Propisi, pouke i poruke

- Značenje ovog hadisa pojasnili smo u komentaru predaje koju prenosi Enes, radijallahu anhu, pod brojem 608, u sedamdeset prvom poglavlju, "O skromnosti i blagonaklonosti prema vjernicima". Međutim, u ovom hadisu nalazi se još jedan dodatni propis koji u Enesovom hadisu nije spomenut:
- Dozvoljeno je koristiti maramicu ili ubrus kako bi se odstranili ostaci hrane,

ali tek nakon što se poližu prsti. Ona se koristi da bi se uklonila hrana koja je eventualno ostala na prstima i rukama, ali ovdje se ne misli na krpu ili maramicu koja se koristi za presušivanje nakon gusula, tj. kupanja.¹

752. Od Džabira, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Uistinu, šta god da radite, šejtan je stalno u vašem prisustvu, pa čak i onda kada jedete. Pa zato, ukoliko nekome od vas ispadne zalogaj, neka ga uzme, otkloni sa njega eventualnu prljavštinu, a zatim neka ga pojede, i neka ga ne ostavlja šejtanu. Kada završi s jelom, neka obliže svoje prste jer on uistinu ne zna u kojem se dijelu hrane nalazi bereket." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 2033 i 135.

753. Enes, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nakon što je jeo, oblizao svoje prste tri puta, a zatim je rekao: "Kada nekome od vas ispadne zalogaj hrane, treba da ga podigne, otkloni sa njega ono što se za njega zalijepilo, a zatim da ga i pojede, a ne da ga ostavlja šejtanu." Enes dalje kazuje: "Naredio nam je (Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem) da posudu dobro očistimo od svih ostataka hrane, rekavši: 'Nijedan od vas ne zna u kojem je dijelu hrane skriven blagoslov.'" Muslim.

I ovaj je hadis naveden i pojašnjen pod brojem 608, u sedamdeset prvom poglavlju, "O skromnosti i blagonaklonosti prema vjernicima".

754. Seid b. El-Haris pripovijeda da je on upitao Džabira, radijallahu anhu, o propisu uzimanja abdesta nakon konzumiranja hrane koju je dotakla vatra, pa je on odgovorio: "Ne, to nije obavezno. U vrijeme Allahovog Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, tu vrstu hrane jeli smo vrlo rijetko, a kada bismo je i jeli, ne bismo imali nikakve maramice (kojom bismo se brisali), već bismo u tu svrhu (brisanja) koristili svoje rukave, podlaktice i stopala, a zatim bismo klanjali a da prethodno ne bismo (samo iz razloga što smo jeli termički obrađenu hranu) uzimali abdest." Buhari.

1 Arapska riječ "mindil", koja je upotrijebljena u ovom hadisu, ima više značenja. Može se odnositi na maramicu, krpu, ubrus ili peškir. Zato je autor i dodao ovo pojašnjenje, želeći napraviti razliku između malog komada tkanine koji se koristi za brisanje ruku i većeg komada tkanine koji se upotrebljava za presušivanje nakon kupanja (kod nas peškira). (op. prev.)

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 9/579.

Propisi, pouke i poruke

- Ova je predaja jasan dokaz da je propis uzimanja abdesta nakon konzumiranja hrane koju je doticala vatra (koja je termički obrađena kuhanjem ili pečenjem) derogiran i da je ta naredba važila samo jedno vrijeme u prvom periodu islama.²
- U početku objave, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovi drugovi raspolagali su s malo hrane i bili iznimno strpljivi na životnim poteškoćama, sve iz razloga da bi sačuvali svoju vjeru.
- Ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pridavali su mnogo više pažnje vjeri i smatrali je daleko prečom i važnijom od svih vrsta hrane i pića.
- Dozvoljeno je, po potrebi, koristiti maramice za brisanje ruku.

Poglavlje stotinu deseto

ZAJEDNIČKO JELO

755. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Hrana spremljena za dvojicu, dovoljna je trojici, a hrana pripremljena za trojicu, dovoljna je četverici." Muttefekun alejhi.

756. Od Džabira, radijallahu anhu, prenosi se da je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: "Hrana za jednu osobu dovoljna je dvojici, hrana za dvije osobe dovoljna je četverici, a hrana za četvericu dovoljna je osmerici." Muslim.

2 Postoje mnogi vjerodostojni hadisi u kojima je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jasno naredio da se uzima abdest nakon konzumiranja hrane koju je pri pripremi doticala vatra (koja je termički obrađena). Između ostalih, i hadis koji prenosi Zejd b. Sabit, radijallahu anhu, u kojem se navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Abdest se uzima nakon (konzumiranja) onoga što je doticala vatra." (Muslim, 351) Međutim, kako je već autor napomenuo, ovaj je propis, bez sumnje, derogiran, na što, između ostalog, upućuju i predaje iz kojih se jasno vidi da bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, konzumirao meso pečene ovce, a zatim bi ustao i klanjao, bez ponovnog uzimanja abdesta. (op. prev.)

Ova dva hadisa navedena su i pojašnjena pod brojem 565, u šezdeset drugom poglavlju, "Davanje prednosti i međusobno darivanje".

Poglavlje stotinu jedanaesto

KODEKS LIJEPOG PONAŠANJA PRILIKOM PIĆA, O TOME DA JE PRILIKOM PIJENJA LIJEPO TRI PUTA "OTPUHNUTI" VAN POSUDE (NAPRAVITI TRI KRAĆA PREDAHA), O POKUĐENOSTI PUHANJA U POSUDU, I O TOME DA JE LIJEPO I POHVALNO DA POSUDA S TEKUĆINOM "KRUŽI" MEĐU PRISUTNIMA, POČEVŠI OD ONOGA KOJI JE PRVI PIO, PA TAKO REDOM, SVIMA OŠTALIMA S DESNE STRANE

757. Enes, radijallahu anhu, prenosi da bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pio na tri duška – predaha (tj. kada bi pio neku tekućinu, napravio bi tri kraće stanke). Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 10/92, i Muslim, 2028.

Propisi, pouke i poruke

- Sunnet je piti na tri duška – predaha, tj. da se pri pijenju neke tečnosti naprave tri kraće stanke. Takav način pijenja prijatniji je, bolji i zdraviji.

758. Od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Nemojte piti na jedan dušak¹ (naiskap) kao što to čine deve, već pijte na dva ili tri duška. Prije pijenja izgovorite bismillu, a kada završite, onda se zahvalite Allahu (recite elhamdulillahi)." Tirmizi, koji kaže da je hadis hasen.

Dokumentacija hadisa

Hadis je daif – slab. Bilježi ga Tirmizi, 1885, s lancem prenosilaca u kojem se nalazi Jezid b. Sinan er-Rehavi koji je nepouzdan, a i njegov je šejh, od kojeg prenosi, anonimn.

¹ Kod nas se u žargonu za ovakav način pijenja kaže "na eks". (op. prev.)

Propisi, pouke i poruke

Imajući u vidu da ovaj hadis nije vjerodostojan, onda se ne treba ni osvrtni na njegovo značenje, jer vjerodostojni hadisi koji se prenose na ovu temu sasvim su dovoljni.

759. Od Ebu Katade, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio uzimanje predaha (da se otpuhuje) nad posudom za piće. Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 1/253, i Muslim, 267 i 65.

Propisi, pouke i poruke

- Zabranjeno je uzimati predah iznad posude, pogotovo kada se iz nje pije, jer u jednoj predaji navodi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko od vas bude pio (neku tečnost), neka ne uzima predah iznad nje..."
- Hadis potiče na besprijekornu čistoću i vođenje računa o njoj, jer ukoliko neko bude uzimao predah iznad posude iz koje jede ili pije, postoji mogućnost da će mu pri tome iz usta izaći pljuvačka, slina ili ružan zadah, te da će na takav način opoganiti hranu ili piće.
- Puhanje u hranu ili piće smatra se gorim i na većem je stepenu pokude od uzimanja daha nad posudom u kojoj se nalazi hrana ili piće.

760. Enes, radijallahu anhu, pripovijeda da je Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom doneseno mlijeko pomiješano s vodom. S njegove desne strane nalazio se neki pustinjač, a s lijeve Ebu Bekr, radijallahu anhu. Nakon što se napio, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mlijeko dade ovom pustinjaku i reče: "Prvo pije onaj ko je s desne strane, pa tako redom." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 5/201, i Muslim, 2029.

Propisi, pouke i poruke

- Ukoliko je osoba s lijeve strane uglednija i na većem stepenu vrijednosti od osobe koja se nalazi s desne strane čovjeka koji pije, lijepo je da on (osoba koja pije) zatraži dozvolu od onoga ko je na desnoj strani da prvo s pićem ponudi onoga s lijeve strane. Ako to osoba na desnoj strani ne dozvoli, na što ima i pravo, onda će prva i piti.¹
- Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vodio je računa o tome da u svemu daje prednost desnoj strani.

761. Sehl b. Sa'd, radijallahu anhu, pripovijeda da je jednom prilikom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, doneseno neko piće pa ga se i napio. S njegove desne strane bio je neki dječak, a s lijeve strane bili su stariji ljudi. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao je dječaka: "Dozvoljavaš li mi da prvo njih počastim?", a dječak odgovori: "Ne, tako mi Allaha, nikome neću dati prednost u udjelu koji mi dolazi od tebe, Allahov Poslaniče!", pa mu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, to piće dade u ruku. Muttefekun alejhi.

Dječak koji se spominje u hadisu je Abdullah b. Abbas, radijallahu anhuma.

Ovaj je hadis naveden i pojašnjen pod brojem 569, u šezdeset trećem poglavlju, "Natjecanje u pogledu budućeg svijeta i prakticiranje postupaka kojima se zadobija bereket".

Poglavlje stotinu dvanaesto

POKUĐENO JE PITIS GRIČA MJEŠINE ILI BIL O KAKVE SLIČNE
POSUDE I POJAŠNJENJE DA JE TAKAV POSTUPAK IZRIČITO POKUĐEN,
ALI NE ISTROGO ZABRANJEN (HARAM)

762. Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, pripovijeda da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio da se (prilikom pijenja) presavijaju i naginju kožne posude za vodu, pa da se tako direktno iz njih pije voda. Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 10/89, i Muslim, 2023 i 111.

1 Bilo bi primjerenije da je ova korist spomenuta nakon hadisa koji slijedi, jer on direktno o tome i govori. (op. prev.)

Manje poznata značenja

- * *presaviti* – unutrašnju stranu mješine okrenuti tako da postane vanjska ili se misli na to da se mješine samo nagnu.
- * *kožne posude* – mješine, a misli se na svaku posudu za vodu koja se napravi od kože, bez obzira bila ona velika ili mala.

Propisi, pouke i poruke

- Zabranjeno je nagnjati mješinu s namjerom da se s njenog otvora direktno pije voda. Ovakav način pijenja je pokuden jer postoji mogućnost da će se neprijatni mirisi (iz usta) pomiješati sa sadržajem mješine, pa će to možda biti razlog da ljudi osjete odvratnost prema toj mješini ili njenom sadržaju, što će opet dovesti do bespotrebnog prolijevanja vode.
- Hadis podstiče na vođenje brige o zdravlju i sigurnosti muslimana, jer postoji mogućnost da u dotičnoj mješini ima raznih nametnika, pa bi se onaj ko bi iz nje pio direktno, bez sipanja vode u zasebnu posudu, mogao ozlijediti ili doživjeti neku neprijatnost. Ovo se može razumjeti i iz naredbe da se mješine podvezuju, tj. zatvaraju.

763. Ebu Hurejra, radijallahu anhu, pripovijeda da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio da se (voda) pije direktno iz otvora na mješini ili iz otvora na drugoj sličnoj posudi. Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 10/90, od Ikrima koji je rekao: "Hoćete li da vas obavijestim o kratkim predajama koje nam je prenio Ebu Hurejra? Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je piti (vodu ili slično) direktno iz otvora na mješini i zabranio je da čovjek svome komšiji brani da posadi drvo u njegovom dvorištu."

Kažem: Ovaj hadis (pod brojem 763) ne bilježi imam Muslim u svom *Sahihu* kako to tvrdi autor, već bilježi samo drugi dio druge predaje: "...i zabranio je da čovjek svome komšiji brani da posadi drvo..."

Propisi, pouke i poruke

- Zabranjeno je piti vodu ili drugu tekućinu direktno iz otvora (grlića)

mješine ili neke druge slične posude, jer onaj ko pije na ovakav način može sebi u usta usuti veću količinu vode od one koja mu je potrebna, što može uzrokovati zagrcnuće ili gušenje.¹

- Ova se zabrana isključivo odnosi na onoga ko svoja usta direktno nasloni na otvor mješine i na takav način pije iz nje, a nema nikakve smetnje da čovjek iz mješine naspe vodu u drugu posudu i onda pije iz te posude.

764. Ummu Sabit Kebša bint Sabit, sestra Hasana b. Sabita, radijallahu anhu, pripovijeda: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ušao je kod mene pa se stojeći napio direktno iz otvora (grlića) mješine koja je bila okačena (na zid). Ustala sam, prišla toj mješini i odsjekla njen grlić (tj. otvor kroz koji se sipa voda iz mješine)." Tirmizi, koji kaže da je hasen-sahih.

Odsjekla je grlić mješine s namjerom da sačuva mjesto s kojeg su pila Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, usta, želeći time tražiti bereket – blagoslov, i iz razloga da taj dio mješine sačuva od pohabanosti i propadanja. Ovaj hadis upućuje na to da je pijenje direktno s otvora mješine dozvoljeno, a prethodna dva hadisa ukazuju na ono što je bolje i preče, a Allah najbolje zna.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Tirmizi, 1892, i Ibn Madža, 2423, sa ispravnim lancem prenosilaca.

Manje poznata značenja

- * *mješina* – posuda za vodu napravljena od životinjske kože.

Propisi, pouke i poruke

- Ashabi su nastojali da se domognu i da sačuvaju nešto od onoga s čime je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, neposredno dolazio u kontakt, s ciljem da s time čine teberruk, tj. da pomoću toga traže blagoslov. Ovo je jedna od posebnosti Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tako da teberruk nije dozvoljeno činiti s onim što je ostalo iza ostalih ljudi.
- Svi hadisi koji upućuju na dozvolu pijenja vode direktno s otvora mješine, govore da je u tom slučaju mješina bila okačena, tj. da je visila sa zida ili

¹ O pijenju vode direktno s otvora mješine, imam Nevevi, Allah mu se smilovao, kaže: "Učenjaci se slažu da je pijenje iz mješine na ovakav način mekruh – pokudeno, a nikako haram – strogo zabranjeno." Vidjeti: Nevevi, *Šerhu Sahihi Muslim*, 13/194. (op. prev.)

nećeg sličnog. Ovo je, kako vidimo, jedna posebna situacija i ona se u osnovi razlikuje od pijenja vode direktno s otvora mješine u svim ostalim situacijama. Stoga, ovi hadisi iz kojih se može shvatiti dozvola takvog postupka, odnose se samo na tu, specifičnu situaciju (kada je mješina okačena o nešto), a zabrana ostaje na snazi u svim ostalim prilikama. Na ovakav način i hadisi koji zabranjuju i hadisi koji dozvoljavaju ovakav postupak, zadržavaju svoju punosnažnost i ostaje mogućnost da se radi i postupa po obje vrste hadisa.

- Neki islamski učenjaci smatraju da su hadisi u kojima se zabranjuje ovakav način pijenja derogirali hadise iz kojih se može zaključiti njegova dozvoljenost. Međutim, ovo mišljenje nema svoju utemeljenost jer, kako smo već vidjeli, moguće je uskladiti ove dvije vrste hadisa, pa nema potrebe razmatrati mogućnost derogacije.

Korist: Imam Nevevi, Allah mu se smilovao, smatra da zabrana u citiranim hadisima nije kategorička, tj. da pijenje vode na takav način nije haram, već da se tim hadisima želi pojasniti šta je bolje i preče. Hafiz Ibn Hadžer, Allah mu se smilovao, odbacio je stav Nevevija, pa o tom pitanju u *Fethul-Bariju*, 10/91, kaže sljedeće: "Nevevi je rekao: 'Učenjaci se slažu u tome da je pijenje iz mješine na ovakav način mekruh – pokuđeno, a nikako haram – strogo zabranjeno, na što upućuju hadisi iz kojih se zaključuje dozvola istog.' On kaže ovako, međutim, jednoglasan stav učenjaka o ovom pitanju koje spominje imam Nevevi vrlo je upitan, a pored toga, niti u jednom hadisu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nisam uočio ništa što bi jasno upućivalo na dozvoljenost ovog postupka, osim što se ta dozvoljenost može zaključiti iz lične prakse i djela Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dok se propis zabrane ovog postupka uzima iz njegovih riječi, tj. iz hadisa u kojima je takvo nešto jasno zabranio. Ukoliko gledamo razlog zabrane pijenja vode direktno iz otvora mješine, vidjet ćemo da su hadisi zabrane mjerodavniji i da oni važe za sve nas izuzev Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jer je on sačuvan od svega onoga što su učenjaci naveli kao razlog zabrane pijenja na ovakav način. Bio je bezgrješan, nije imao ružan zadah iz usta i prilikom pijenja vode iz mješine nije bio nemaran i grub, već pažljiv i nježan, što nije slučaj s drugim osobama.

Prema onome što naučava fikh, ukoliko se u obzir uzmu sve predaje na ovu temu i kada se konstatira da neke od tih predaja ukazuju na zabranu, a neke na pokuđenost ovog postupka, nije daleko ni stav da je ovakav način pijenja haram – zabranjen, jer pravilo nalaže da se u ovakvim situacijama i preferira zabranjenost..."

Poglavlje stotinu trinaesto

POKUĐENO JE PUHATI U PIĆE

765. Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio da se puše u piće, a (kada je čuo za tu zabranu) neki čovjek upita: "A šta je s trunjem koje ugledam u posudi?" "Prospi ga", reče mu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. "Ja se ne mogu napiti u jednom dahu", reče čovjek. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na to mu reče: "U tom slučaju odmakni posudu od svojih usta i onda predahni." Tirmizi i kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Malik, *El-Muvetta*, 2/945, istim putem kao i Tirmizi, 1887, i Ahmed, 3/32, od Ejuba b. Habiba koji kazuje da je čuo Ebu Musennu el-Džuhenija da ovaj hadis prenosi od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu.

Kažem: Ovaj je hadis vjerodostojan. Svi ljudi u lancu prenosilaca su pouzdani. Iako spomenutog Ebu Musennu el-Džuhenija nije definirao niti njegov status pobliže pojasnio Ibn Medini, to su učinili drugi učenjaci, poput Ibn Meina i drugih, i za njega rekli da je pouzdan.

Manje poznata značenja

- * *prospi ga* – prospi trunje iz posude tako što ćeš je nagnuti sve dok s malom količinom vode ne izađe i trunje.
- * *ja se ne mogu napiti u jednom dahu* – tj. mora napraviti mali predah, što iziskuje potrebu da (ot)puhne nad posudom.

Propisi, pouke i poruke

- Zabranjeno je puhati u posudu iz razloga što to može biti povod da se drugima ogadi to piće i da prema njemu osjete odbojnost.
- Ko u posudi iz koje pije vidi neki trun, treba odliti određenu količinu tekućine sve dok s njom ne izađe i trunje.
- Ukoliko se čovjek prilikom pijenja neke tečnosti usredotoči na izbjegavanje trunja koje se nalazi u njoj, pri tome neće osjetiti slast, pa će možda

i izgubiti volju za pićem. To može biti razlog da se ozlovolji i uzruja, te da se zaboravi zahvaliti Allahu nakon što se napije.

766. Od Ibn Abbasa, radijallahu anhumu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio da se novi dah uzima (udiše) iznad posude iz koje se pije i zabranio je puhanje u posudu. Tirmizi i kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Ebu Davud, 3728, Tirmizi, 1888, i Ibn Madža, 3428 i 3429, sa dva različita lanca prenosilaca, bilježe ga od Ikrima, a on od Ibn Abbasa, radijallahu anhumu.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je ispravan.

Propisi, pouke i poruke

- Prilikom pijenja tečnosti iz neke posude, obaveza je novi dah uzeti na distanci od same posude, dakle, ne iznad nje.
- Zabranjeno je puhati u posudu.

Poglavlje stotinu četrnaesto

POJAŠNJENJE DA JE DOZVOLJENO PITI STOJEĆI, ALI DA JE BOLJE I POTPUNIJE PITI SJEDJEĆI

Na dozvoljenost pijenja stojeći ukazuje hadis koji prenosi Ummu Sabit Kebša bint Sabit, a koji smo naveli i pojasnili pod brojem 764, u poglavlju "Pokuđeno je piti s grlića mješine ili bilo kakve slične posude i pojašnjenje da je takav postupak izričito pokuđen, ali ne i strogo zabranjen (haram)".

767. Od Ibn Abbasa, radijallahu anhumu, prenosi se da je rekao: "Pojio sam Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, zemzem-vodom, a on ju je pio stojeći." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 10/81, i Muslim, 2027.

Propisi, pouke i poruke

- U potrebi i nuždi dozvoljeno je piti stojeći, kao recimo kada se čovjek nalazi na mjestima gdje vlada velika gužva, kao naprimjer kod Zemzem-izvora, ili kada se radi o velikoj i teškoj mješini koja je negdje okačena, a on nije u stanju da pronađe manju posudu kako bi u nju nasuo manju količinu vode. Detaljnije pojašnjenje ovog propisa navest ćemo malo kasnije.

768. Nezzal b. Sebra, radijallahu anhu, pripovijeda: "Alija, radijallahu anhu, došao je na vrata Er-Rahbe i tu se napio stojeći. Nakon toga, rekao je: 'Uistinu sam vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da pije ovako kako mene vidite da pijem.'" Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 10/81.

Manje poznata značenja

- ✦ *vrata Er-Rahbe* – inače, pojam *er-rahbe* odnosi se na neki veliki i široki prostor, a ovdje se misli na vrata prostranog džamijskog dvorišta u Kufi.

Propisi, pouke i poruke

- Kada učenjak primijeti da su ljudi počeli izbjegavati neki postupak ili neko djelo za koje je on siguran da je šerijatski dozvoljeno, potrebno je da im pojasni dotični propis i kaže im šta je u vezi s tim pitanjem istina, jer bi se u suprotnom moglo desiti da nakon nekog vremena ljudi taj postupak počnu smatrati strogo zabranjenim, tj. haramom.
- Kada bude postojala osnovana sumnja da će ljudi neko dozvoljeno djelo proglasiti zabranjenim, učenjaku je obaveza da što prije obznani propis dotičnog djela pa makar o njemu i ne bio upitan, a ako ga neko o tome upita, onda će svakako i potvrditi njegovu dozvoljenost.
- Kada neko kod određene osobe primijeti nešto što nije primjereno ili nešto što je pogrešno, ne treba je direktno prozivati niti jasno naglašavati o čemu se radi, već treba indirektno upozoriti na takvo ponašanje, i zato je Alija, radijallahu anhu, rekao: "Uistinu postoje oni koji smatraju da je pijenje stojeći zabranjeno..."

769. Od Ibn Omera, radijallahu anhumu, prenosi se da je rekao: "U vrijeme Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jeli smo hodajući, a pili smo stojeći." Tirmizi i kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Tirmizi, 1880, Ibn Madža, 2301, Ahmed, 2/108, i Darimi, 2/120, bilježe ga od Hafsa b. Gajjasa, koji ga prenosi od Ubejdullaha b. Omera, a on od Nafia.

Tirmizi kaže: "Imajući u vidu ovaj lanac prenosilaca, ovaj je hadis hasen-garib. Imran b. Džerir ovaj hadis prenosi od Ebu Bezerija, a on od Ibn Omera, a potonji Ebu Bezeri zove se Jezid b. Utarid.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je ispravan. Svi prenosioci su pouzdani.

Popratnu predaju koju smo naveli od Ebu Bezerija bilježe Ahmed, 2/12, 24, 29, i Darimi, 2/120, a Ebu Bezeri je makbul – prihvatljiv prenosilac.

770. Amr b. Šuajb prenosi od svoga oca, a ovaj od svoga djeda, radijallahu anhu, da je rekao: "Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako pije i stojeći i sjedeći." Tirmizi, koji kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Hadis je dobar. Bilježi ga Tirmizi, 1883, sa dobrim lancem prenosilaca.

771. Od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio da se pije stojeći. Katada kaže: "Priupitali smo Enesa o jelu u takvom (stojećem) položaju, a on reče: "To je gore i ružnije." Muslim.

U drugoj predaji navodi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranjivao da se pije stojeći.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 2024 i 113, a drugu predaju također bilježi Muslim, 2024.

772. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Neka niko od vas ne pije stojeći, a ako to u zaboravu učini, onda neka povрати (ono što je popio)." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 2026. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se i Omer b. Hamza el-Amri, čiju smo nepouzdanost pojasnili kod hadisa pod brojem 685, u poglavlju "O čuvanju tajne".

Međutim, ovaj hadis bilježe i Ahmed (7990 – valorizacija Ahmed Šakir) i Darimi, 2/121, od Šu'be koji od Ebu Zijada et-Tahhana prenosi da je čuo Ebu Hurejru, radijallahu anhu, da kazuje kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio nekog čovjeka da pije stojeći pa mu je rekao: "Povrati (to što si popio)!"; a on upita: "Zbog čega?" Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tada mu reče: "Da li bi bio zadovoljan da zajedno s tobom pije mačka?" "Ne bih, Allahov Poslaniče", reče čovjek. Na to mu Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kaza: "Sada je s tobom pio neko ko je mnogo gori od mačke – šejtan."

Lanac prenosilaca ove predaje je ispravan. Prenosioci su pouzdani, a spomenutog Ebu Zijada, Ibn Mein je opisao kao pouzdanog.

Sličnu predaju bilježi i Ahmed (7796 – valorizacija Ahmed Šakir) preko E'ameša, koji je prenosi od Ebu Saliha, a on od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, a u kojoj se navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Da onaj ko pije stojeći zna šta se nalazi u njegovom stomaku, odmah bi povratio (ono što je popio)."

Kažem: Ova je predaja, koja podupire i pojačava predaje koje smo već naveli – vjerodostojna.

Sve u svemu, ukoliko se u obzir uzmu svi putevi kojima je citirani hadis prenesen od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, možemo zaključiti da je vjerodostojan, kako je to ustvrdio Ibn Hadžer, Allah mu se smilovao, u *Fethul-Bariju*, 10/83.

Propisi, pouke i poruke

Hadisi koje smo naveli, zbunili su neke učenjake i učinili im se problematičnim, tako da su u pogledu njih zastupali potpuno pogrešna mišljenja i neutemeljene stavove. Neki od njih usudili su se slabim proglasiti neke od citiranih hadisa, a u stvarnosti ti hadisi niti su slabi, niti postoji stvarni problem, kao ni kontradiktornost među njima. U cilju pojašnjenja ovih hadisa i uklanjanja prividne kontradiktornosti, učenjaci su slijedili neke od sljedećih metoda:

1. Preferiranje, tj. davanje prednosti jednoj skupini hadisa nad drugom, smatrajući da su hadisi koji ukazuju na dozvolu pijenja u stojećem položaju pritrđeni i vjerodostojniji od hadisa u kojima se ovakvo nešto zabranjuje.

2. Derogacija, tj. neki su smatrali da su hadisi u kojima se zabranjuje pijenje stojeći derogirani hadisima kojima se takav način pijenja dozvoljava, potkrepljujući ovo mišljenje praksom pravednih halifa, kao i većine ashaba i tabiina, koji su to dozvoljavali.

Ibn Hazm, Allah mu se smilovao, u potpunosti je obrnuo situaciju te tvrdi da su hadisi koji dozvoljavaju pijenje stojeći derogirani hadisima u kojima je to zabranjeno, držeći se jedne od temeljnih šerijatskih postavki i pravila koje kaže da je sve u osnovi dozvoljeno sve do trenutka kada dođe validan šerijatski argument koji će zabraniti dotičnu stvar. Dakle, on tvrdi da su hadisi u kojima se zabranjuje pijenje stojeći ustvari taj argument koji je zabranio ono što je samo po sebi u osnovi bilo dozvoljeno i da su ti hadisi potvrdili šerijatski propis o zabrani pijenja u stojećem položaju. Stoga, shodno mišljenju Ibn Hazma, onaj ko pijenje stojeći smatra dozvoljenim, nakon što je njegova zabrana potvrđena mnogim hadisima, takav tu tvrdnju mora i argumentirati.

3. Neki su ove hadise pokušali protumačiti na jedan potpuno neosnovan način tvrdeći da pojam "piti stojeći" ustvari znači "piti hodajući", a drugi su opet rekli da se zabrana pijenja stojeći odnosi na one koji pri tome nisu spomenuli Allahovo ime, tj. nisu proučili bismillu.

4. Spoj i usklađivanje svih hadisa koji govore na ovu temu. Neki su učenjaci pokušali "pomiriti" i uskladiti sve hadise koji govore i o dozvoli i o zabrani pijenja u stojećem položaju, te su rekli da hadisi u kojima se to zabranjuje upućuju na pokudenost, a ne na strogu zabranjenost ovog djela, što se jasno očituje iz hadisa u kojima je to dozvoljeno.

Kažem: Metoda usklađivanja svih prenesenih predaja najljepša je i najpreča metoda po kojoj svakako treba postupiti. Ove je hadise moguće "pomiriti" i uskladiti na jedan vrlo lijep način. Naime, hadisi koji govore o zabrani pijenja stojeći po svojoj vanjštini jasno upućuju da je takvo nešto haram, tj. strogo zabranjeno. Kada pri tome uzmemo u obzir i indicije koje ćemo navesti, jednostavno ne možemo reći ništa drugo osim da je zabranjeno pijenje vode u stojećem položaju. Radi se o sljedećim indicijama:

- jasna zabrana pijenja u stojećem položaju,
- pojašnjenje da šejtan pije stojeći,

- korenje i kritiziranje onoga ko pije na ovakav način,
- naredba da povрати onaj ko je pio stojeći.

Svi hadisi koji upućuju na dozvolu pijenja stojeći, govore o tome kao o praksi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tj. da je on tako radio, a ne da je to riječima dozvolio. Kada se radi o potvrđivanju općeg šerijatskog propisa, onda se riječima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, daje prednost nad njegovim djelima, jer ono što je on radio i kako je postupao u određenim situacijama može biti neka od njegovih posebnosti koje su specifične samo za njega i ne važe za ostale pripadnike njegovog ummeta. Pored toga, dozvola pijenja u stojećem položaju može se odnositi na neke specifične i iznimne situacije, kao naprimjer kada se radi o gužvi ili kada je mješina s vodom obješena o nešto i visi.

Što se tiče ostalih vidova tumačenja ovih hadisa koje smo naveli, vidljivo je da su ona neutemeljena i da nemaju nikakvu težinu. Pogotovo je ništavna tvrdnja da je jedna skupina hadisa derogirala drugu, jer se po pravilu derogacija nikada i ne razmatra kao moguća solucija ukoliko postoji mogućnost da se usklade prividno kontradiktorni hadisi. Isto tako, praksa ne može derogirati propis koji je utemeljen tekstualno, tj. riječima (Uzvišenog Allaha ili Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem), kako je to poznato i potvrđeno kod učenjaka usuli-fikha, odnosno šerijatskopravne metodologije. Ovo je mišljenje koje smatramo ispravnim, a Allah je Onaj koji upućuje na istinu.

Poglavlje stotinu petnaesto

POHVALNO JE DA POSLJEDNJI PIJE ONAJ KO DRUGE SLUŽI PIĆEM

773. Od Ebu Katade, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Onaj ko druge poslužuje pićem, treba zadnji da se napije." Tirmizi i kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Tirmizi, 1894, i Ibn Madža, 3434. Ove Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi bilježi i Muslim, 681, u sklopu dugog hadisa u kojem se pripovijeda o događaju kada su ashabi, radijallahu anhum, za vrijeme nekog putovanja prespavali sabah-namaz.

Propisi, pouke i poruke

- Lijepo je i pohvalno da onaj ko druge poslužuje vodom, mlijekom ili nekim drugim pićem, postupa na isti način kako po običaju postupa i onaj ko drugima dijeli hranu, poput mesa, voća ili nečeg sličnog, tj. da prvo podijeli svima drugima a da on bude zadnji koji će kušati tu hranu ili piće.
- Onaj ko na sebe preuzme neku obavezu koja se tiče muslimana, takav je obavezan da im bude od koristi, da ih štiti od onoga što bi im moglo naštetiti ili im nanijeti neprijatnost, i dužan je da više pažnje pridaje njihovoj dobrobiti od one koju posvećuje ličnoj dobrobiti.
- U hadisu je pojašnjena istinska požrtvovanost i davanje prednosti drugima nad samim sobom, jer u ovakvim i sličnim situacijama ljudska duša žudi i teži ka ličnoj koristi, pa ako joj se čovjek odupre i postupi na opisani način, takav gest, bez sumnje, upućuje na krajnju nesebičnost pojedinca i njegovo preferiranje tuđe koristi nad ličnom.
- Hadis ukazuje na neophodnost navikavanja duše na strpljivost i poniznost prema drugima.

Poglavlje stotinu šesnaesto

DOZVOLJENO JE PITI IZ SVIH ČISTIH POSUDA, OSIM ONIH KOJE SU IZRAĐENE OD ZLATA ILI SREBRA, DOZVOLJENO JE PITI NA NAČIN DA SE VODA USTIMA DIREKTNO UZIMA IZ RIJEKE ILI SLIČNO, BEZ KORIŠTENJA POSUDE ILI RUKE, A STROGO JE ZABRANJENO KORISTITI ZLATNO I SREBRENO POSUĐE, BEZ OBZIRA UPOTREBLJAVALO SE ONO ZA JELO, PIĆE, PRANJE, ILI ZA BILO KOJI DRUGI VID UPOTREBE

774. Enes, radijallahu anhu, pripovijeda: "Nastupilo je vrijeme namaza¹ pa su se oni čije su kuće bile blizu zaputili svojim porodicama (da uzmu abdest), a jedna je skupina ostala. Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, donesena je omanja kamena posuda s vodom u koju ni svoju šaku nije mogao ispružiti. Međutim, svi prisutni iz nje uzeše abdest." "A koliko vas je bilo?"; upitaše Enesa, a on odgovori: "Više od osamdeset." Muttefekun alejhi. Ovo je Buharijeva verzija.

U predaji koju bilježi Muslim navodi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zatražio da mu donesu posudu s vodom, pa su mu donijeli široku

¹ Ibn Hadžer, Allah mu se smilovao, kaže da se radilo o ikindija-namazu. Vidjeti: Ibn Hadžer, *Fethul-Bari*, 1/301. (op. prev.)

i prostranu posudu u kojoj je bilo nešto malo vode, nakon čega je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, svoje prste stavio u tu posudu. Enes kazuje: "Gledao sam kako voda izvire između njegovih prstiju i smatram da je njome uzelo abdest između sedamdeset i osamdeset ljudi."

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 1/301. Drugu predaju bilježe Buhari, *Fethul-Bari*, 1/271, i Muslim, 2279.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis ukazuje na jednu od mnogobrojnih mudžiza¹ Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koja se ogleda u izviranju vode između njegovih prstiju.
- Ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, svojim su očima posmatrali to veliko čudo koje je njihova srca ispunilo spokojstvom i smirajem.
- Kada nastupi vrijeme namaza, potrebno je potražiti vodu za abdest. U jednoj predaji navodi se da je (Enes) rekao: "Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u vrijeme kada je nastupio ikindija-namaz, a ljudi su počeli tražiti vodu za abdest i nisu je našli..."
- Dozvoljeno je abdest i gusul uzimati kako iz kamene tako i iz drvene posude.
- Količina vode koja je potrebna za uzimanje abdesta nije precizno određena, jer su ashabi, radijallahu anhum, zahvatali vodu iz dotične posude i nisu mjerili njenu količinu. Naravno, treba voditi računa o tome da prilikom korištenja vode za abdest ne bude bespotrebnog prolijevanja i rasipanja.

775. Od Abdullaha b. Zejda, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Došao nam je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pa smo mu iznijeli vode u bakrenoj zdjelici, pa je iz nje uzeo abdest." Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 1/302.

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je uzimati abdest i gusul iz bakrenih posuda.

¹ Mudžiza je čudno, nadnaravno djelo koje, Allahovom voljom i Njegovim dopuštenjem, mogu učiniti Njegovi poslanici. (op. prev.)

776. Džabir, radijallahu anhu, prenosi da je jednom prilikom Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zajedno sa svojim prijateljem² otišao kod jednog ensarije, pa mu je rekao: "Ako imaš vode koja je u mješini odstojava ove noći (kako bi bila što hladnija), napoji nas s njom, a ako nemaš, mi ćemo se direktno svojim ustima napiti (iz ovoga kanala)..."³ Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 10/75.

Manje poznata značenja

✦ *mi ćemo se direktno svojim ustima napiti* – odnosno, pri tome nećemo koristiti nikakvu zdjelu, niti svoje ruke.

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je piti hladnu vodu u vrelom ljetnom danu, jer je s tom namjerom Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i tražio vodu koja je prenoćila, želeći da bude što hladnija. Hladna i svježja voda svakako je jedna od velikih Allahovih blagodati koje je podario Svojim robovima.⁴
- Dozvoljeno je da čovjek ostatak tečnosti koju je pio dadne nekom drugom da se napije, ali ako mu na takav način neće nanijeti nikakvu štetu niti zlo.
- Iz hadisa se vidi koliko su ashabi, radijallahu anhum, bili privrženi Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, slijedili su ga u stopu i od njega se nisu rastavljali. Pogađalo ih je ono što je pogađalo i Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a i njega je pogađalo ono što je pogađalo njih.
- Dozvoljeno je piti mlijeko pomiješano s vodom, jer ostatak hadisa na to

2 Bio je to Ebu Bekr, radijallahu anhu. Vidjeti: Ibn Hadžer, *Fethul-Bari*, 10/77. (op. prev.)

3 Imam Nevevi, Allah mu se smilovao, ovdje nije citirao cijeli hadis, već smo njegov početak. Da bi se bolje razumjelo njegovo značenje, navest ćemo ostatak hadisa u kojem se dalje navodi: "...a čovjek je navodio vodu kroz svoj baštu (želeći njome zalijevati drveće u njoj). Čovjek tada reče: 'Allahov Poslaniče, imam vode koja je prenoćila!', pa se zaputio ka svojoj kolibici od pruča. Nasuo je vodu u zdjelu, a zatim u tu zdjelu namuzao ovčijeg mlijeka, pa se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, napio iz nje, a zatim i čovjek koji je došao s njim." Dakle, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, htio se direktno napiti iz jarka kroz koji je tekla voda s kojom je ovaj čovjek zalijevao svoje palme, bez korištenja ikakve posude ili zdjele. (op. prev.)

4 Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Uistinu, prva od svih blagodati za koje će čovjek biti upitan i za koje će polagati račun na Sudnjem danu jeste da će mu biti rečeno: 'Zar tvoje tijelo nismo zdravim učinili i zar te vodom hladnom nismo napojili?'" Bilježi ga Tirmizi, *Sunen*, br. 3358, i drugi. Šejh Albani ocijenio ga je vjerodostojnim u *Silsiletul-ehadis es-sahiha*, br. 539. (op. prev.)

upućuje. Naime, ovaj ensarija pomuzao je jednu od svojih ovaca te to mlijeko pomiješao s vodom, i onda time počastio Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovog druga. Međutim, kada se mlijeko prodaje, onda ga ni u kojem slučaju nije dozvoljeno miješati s vodom jer se to ubraja u prevaru.

777. Od Huzejfe, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio nam je (upotrebu) svile i brokata, i da pijemo iz zlatnih i srebrenih posuda, a onda je rekao: 'Sve to pripada njima (nevjernicima) na ovom svijetu, a vama će pripasti na budućem.'" Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 10/94, i Muslim, 2067.

Manje poznata značenja

- * *brokat* – tkanina od teške svile, bogatog tkanja.

Propisi, pouke i poruke

- Upotreba svile i brokata obilježje je nevjernika i oni ih koriste za izradu odjeće. To je njihova privilegija na ovom prolaznom svijetu, ali zato na budućem, vječnom svijetu, oni u tome neće imati nikakvog udjela.
- Nošnja nevjernika i njihov način oblačenja razlikuje se od nošnje vjernika. Odjeća nevjernika karakteristična je i prepoznatljiva po raskoši, glamuru, oholosti i hvalisanju, što nije slučaj s odjećom vjernika.
- Vjernici smiju uživati u svemu onome što im je Uzvišeni Allah dozvolio, ali se nikako ne smiju približavati onome što je On zabranio, jer u haramu nema istinskog užitka.
- Strogo je zabranjeno piti i jesti iz zlatnog i srebrenog posuda. Onaj ko tako postupa, poistovjećuje se s narodima na koje se Allah rasrdio i koji su svjesno izmijenili Allahov zakon.
- Oni koji se povinuju Allahovim i Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, naredbama obradovani su radosnom viješću da će ući u Džennet i da će u njemu imati ono što im je bilo zabranjeno na dunjaluku.

778. Od Ummu Seleme, radijallahu anha, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "U stomaku onoga ko pije iz srebrenih posuda, glogotat će vatra džehennemska." Muttefekun alejhi.

U Muslimovom predanju navodi se: “Uistinu, onaj ko bude jeo ili pio iz srebrenih ili zlatnih posuda...”, a isto tako, u drugoj Muslimovoj predaji bilježi se: “Ko se napije iz srebrene ili zlatne posude, takvome će u stomaku glogotati džehennemska vatra.”

Dokumentacija hadisa

Prvi hadis bilježe Buhari, *Fethul-Bari*, 10/96, i Muslim, 2065, a drugi samo Muslim, 2065 i 2.

Manje poznata značenja

* *glogotati* – u arapskom jeziku ovaj se izraz odnosi na zvuk kojim se iz dubine grkljana oglašava deva kada se uznemiri i uskomeša (kaže se ričući grgoće), a nalikuje i zvuku koji proizvode žvale u ustima konja.

Propisi, pouke i poruke

- Zabranjeno je upotrebljavati zlato i srebro za izradu posuda.
- Onaj ko bude koristio zlatno i srebreno posuđe zaslužuje kaznu u Džehennemu.

3

KNJIGA O ODJEĆI I ODIJEVANJU

Poglavlje stotinu sedamnaesto

POHVALNO JE NOSITI BIJELU ODJEĆU, ALI JE DOZVOLJENA I CRVENA,
ZELENA, ŽUTA I CRNA, BEZ OBZIRA RADILO SE O ODJEĆI
IZRAĐENOJ OD PAMUKA, LANA, DLAKE, VUNE ILI
SLIČNOG MATERIJALA, OSIM ODJEĆE OD SVILE

Rekao je Uzvišeni Allah: "O sinovi Ademovi, dali smo vam odjeću koja će pokrivati stidna mjesta vaša, i raskošna odijela, ali odjeća čestitosti, to je ono najbolje." (El-A'raf, 26)

Ovaj plemeniti ajet kategorički negira i osuđuje praksu arapskih idolopoklonika koji su imali običaj da razodjeveni i obnaženi tavafe oko Kabe. Muškarci su to činili danju, a žene noću. Žene su u stihu imale običaj reći:

*Danas će se vidjeti nešto ili sve
Ali ono što se vidi, halalno nije.¹*

Zato im je Uzvišeni Allah naredio da pokriju svoja stidna mjesta i ostale ukrase, te im u obavezu stavio da se pri obavljanju namaza lijepo obuku. Shodno ovom ajetu i predajama iz sunneta koje imaju slično značenje i poruku, pohvalno je lijepo se urediti i ukrasiti prije obavljanja namaza, a pogotovo pred džumu i bajram-namaze. Isto tako, lijepo je namirisati se i usta očistiti misvakom, jer se njihovim korištenjem upotpunjava čistoća i uređenost pred namaz.

Najbolja i najljepša odjeća jeste odjeća bijele boje, kako je to potvrđeno vjerodostojnim hadisima, a koje ćemo uskoro i navesti.

Takoder, Uzvišeni Allah kaže: "...i učinio vam je odjeću koja vas čuva od vrućine i oklope koji vas u borbi štite." (En-Nahl, 81)

1 Željele su reći da, bez obzira što će danas za vrijeme tavafa biti djelimično ili potpuno gole, da nikoga ne pozivaju, niti ikome dozvoljavaju da ih diraju ili sa njima učine nešto ružno i nemoralno. (op. prev.)

Ovdje se misli na odjeću koja se izrađuje od pamuka, lana i vune, a koja ljeti ljudsko tijelo štiti od vrućine, a zimi od hladnoće, ali i na razne vrste oklopa koji se oblažu gvožđem ili se vezu od čeličnih niti, a koji se nose u ratovima i borbama. Sve su to Allahove blagodati koje je podario Svojim robovima, zbog kojih bi oni svome Gospodaru trebali biti pokorniji i u ibadetu istrajniji.

779. Od Ibn Abbasa, radijallahu anhumu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Od odjeće koju posjedujete, oblačite onu bijele boje, jer je ona uistinu jedna od najljepših vrsta odjeće, i u nju umotavajte svoje umrle." Tirmizi, koji kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Ebu Davud, 3878, Tirmizi, 994, Ibn Madža, 1472 i 3566, i drugi, bilježe ga od Ibn Husejma, on od Seida b. Džubejra.

Kažem: Ovaj je hadis vjerodostojan.

Propisi, pouke i poruke

- Pored bijele, dozvoljeno je nositi odjeću i drugih vrsta boja, izuzev odjeće onih boja koje su zabranjene jasnim šerijatskim tekstovima, poput žute.
- Najljepša i najbolja odjeća jeste odjeća bijele boje, jer je najčistija i najugodnija.
- Bijela odjeća upućuje na čistotu i besprijekornost islamskog ummeta, kao i na ispravnost njihovog vjerovanja, tj. čistoća njihove odjeće sukladna je čistoći i ispravnosti njihove vjere.
- Umrloj osobi u određenoj mjeri treba posvetiti pažnju kao i živoj. Umrli ima svoju svetost i nepovredivost, i shodno tome treba lijepo i izgledati, onako kako to već zahtijeva situacija i okolnosti, a kako je to regulirano šerijatom.

780. Od Semure, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Oblačite bijelu odjeću jer je ona najčistija i najbolja, a u nju umotavajte i svoje umrle." Nesai i Hakim koji kaže da je hasen-sahih.²

² Ocjenom hasen-sahih hadise je imao običaj ocijeniti imam Tirmizi, a ne Hakim i Nesai. Za pretpostaviti je da je ovo previd imama Nevevija, a Allah najbolje zna. (op. šer. rec.)

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Tirmizi, 2810, Nesai, 8/205, i Hakim, 4/185.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je ispravan, kako to tvrde Tirmizi, Hakim, Zehebi i Ibn Hadžer, Allah im se smilovao.

Propisi, pouke i poruke

Svi propisi, pouke i poruke već su navedeni u prethodnom hadisu.

781. Od Beraa, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je srednje visine, i jednom sam ga vidio u crvenom ogrtaču. Nikada nisam vidio nikoga (tj. nijedno stvorenje) ljepšeg od njega." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 10/305, i Muslim, 2337.

Manje poznata značenja

✦ *srednje visine* – dakle, nije bio ni previše visok, a ni previše nizak, ali je ipak bio bliži višem rastu.

Propisi, pouke i poruke

O propisu nošenja odjeće crvene boje, postoje sljedeća mišljenja i stavovi:

1. Opća dozvola, bez ikakvih ograničavanja. Ovaj stav zastupali su Alija, Talha, Abdullah b. Džafer, Bera i još neki ashabi, a iz reda tabiina ovog mišljenja bili su Seid b. Musejib, Nehai, Ša'bi, Ebu Kilaba i Ebu Vail, Allah im se smilovao.

2. Opća zabrana, tj. da odjeću crvene boje ni u kojem slučaju nije dozvoljeno nositi.

3. Pokuđeno je nositi odjeću u kojoj preovladava crvena boja, međutim, ukoliko u toj odjeći ima nešto crvene boje, ali ona u njoj ne dominira, onda njeno nošenje nije pokuđeno.

4. Crvenu odjeću pokuđeno nositi u svrhu ukrašavanja i prepoznatljivosti, ali ju je dozvoljeno nositi u kući ili kao radno ili službeno odijelo. Ovakav se stav prenosi od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma.

5. Dozvoljeno je nositi crvenu odjeću koja je istkana od crvene pređe¹ (znači, prvo je obojena pređa, pa je onda od te pređe istkana odjeća), za razliku od odjeće koja se prvo skroji i sašije, a nakon toga se oboji u crveno. Ovakvo mišljenje zastupao je Hattabi.

6. Zabrana se odnosi na crvenu odjeću obojenu šafranikom² jer se o tome prenosi zabrana, a nije zabranjena crvena odjeća u kojoj ima nekih drugih boja.

7. Zabranjeno je nositi odjeću jarko crvene boje, kao što je zabranjeno crvenu odjeću nositi kao vanjski dio odijela, odnosno da se vidi na prvi pogled, jer takvu odjeću ne nose dostojanstveni i pristojni ljudi.³

8. Zabrana nošenja crvene odjeće odnosi se na odjeću koja je u potpunosti crvene boje, bez ikakvih primjesa drugih boja, a ukoliko u njoj ima i nekih drugih boja mimo crvene, poput bijele, crne ili nekih drugih, onda ovakvu odjeću nije zabranjeno nositi.

Kažem: Ovo zadnje mišljenje je najmjerodavnije i najispravnije. S njim se mogu uskladiti hadisi koji govore o Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, crvenom ogrtaču porijeklom iz Jemena koji je nosio, jer su jemenski ogrtači uglavnom bili prugasti, tj. bili su prošarani crvenom, ali i drugim bojama.

Ibn Kajjim el-Dževzijja, Allah mu se smilovao, u djelu *Zadul-mead*, 1/137, rekao je: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, oblačio je i crvenu hullu (ogrtač), a pod izrazom 'hulla' misli se na donji i gornji dio odjeće i taj naziv koristi se samo onda kada se govori o oba dijela. Pogriješili su oni koji misle da je njegova hulla bila čisto crvena i da na njoj nije bilo i drugih boja. Pod pojmom 'crvena hulla' misli se na dva dijela jemenske odjeće koja je bila prošarana crveno-crnim prugama, kao što je to inače bilo ustaljeno kod svih vrsta odjeće koja je dolazila iz Jemena, a ovakav je naziv dobila zbog svojih crvenih pruga. Međutim, odjeća čisto crvene boje zabranjena je muslimanima. U *Sahihu* imama Buharija bilježi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio upotrebu crvenih pokrovaca⁴. [...]

1 Pređa: vuneni, pamučni ili laneni konci sastavljeni upredanjem; predivo. (op. prev.)

2 Šafranika (latinski: *Carthamus tinctorius*) je biljka Mediterana, porijeklom je iz Egipta. Šafranika je grmolika jednogodišnja biljka, kožastih, jajolikih i nazubljenih tamnozelenih listova, može narasti do visine čovjeka. Cvijet mu je jarko žute do narandžaste boje, koji sušenjem prelazi u crvenu. Šafranika se upotrebljava u farmaceutskoj industriji, prehrambenoj industriji i za bojenje tkanina u tekstilnoj industriji. Cvijet se koristi kao sirovina za dobivanje žute i crvene boje. (op. prev.)

3 Ibn Hadžer, Allah mu se smilovao, ovaj stav pripisuje imamu Taberiju, Allah mu se smilovao. Vidjeti: Ibn Hadžer, *Fethul-Bari*, 10/306. (op. prev.)

4 Na šta se odnosi pojam "pokrovci" (ar. *mejasir*), učenjaci imaju nekoliko mišljenja. Jedni kažu da

Što se tiče mišljenja da je dozvoljeno nošenje crvene odjeće ili sukna, ono je svakako diskutabilno i podložno kritici. Ako se, u najmanju ruku, kaže da je takvu vrstu odjeće pokuđeno nositi, onda se misli na izrazitu pokuđenost, pa kako bi se onda moglo i pomisliti da bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nosio odjeću jarko crvene boje? Nikako! Allah Uzvišeni sačuvao ga je od toga, međutim, nedoumica i zbunjenost onih koji su dozvolili odjeću ove boje nastala je zbog termina 'crvena hulla' koji se navodi u hadisu, a Allah najbolje zna."

Što se tiče ostalih citiranih mišljenja o ovom pitanju, sva su izrazito diskutabilna. Prvo mišljenje zasniva se na hadisu o crvenoj hulli, a pojasnili smo da se ne misli na izrazito crven i jednobojan ogrtač, a uz to, potvrđena je i zabrana upotrebe crvenih pokrovaca, kako smo to i pojasnili. Drugo mišljenje, kojim se kategorički zabranjuje odjeća crvene boje, isto tako nije utemeljeno jer je iz hadisa potpuno jasno da je u Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, ogrtaču bilo i crvene boje. Što se, pak, tiče trećeg, četvrtog, petog, šestog i sedmog mišljenja, u njima se bez ikakvog validnog argumenta pokušava precizirati i detaljnije pojasniti razlika između dozvoljene i nedozvoljene crvene odjeće, pa se na njih i ne osvrće, a Allah najbolje zna.

782. Od Ebu Džuhajfe Vehba b. Abdullaha, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u Ebtahu (mekkanska dolina) u crvenom šatoru od štafvljene kože. Bilal je izašao noseći Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, vodu za abdest (pa je on abdestio). Neki (od prisutnih) uspjeli su se samo poprskati tom vodom, a neki su je u većoj mjeri ugrabili.¹ Nakon toga, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je u crvenoj hulli (ogrtaču), kao da sada gledam u bjelinu njegovih potkoljenica. Uzeo je abdest, a Bilal je proučio ezan. Pratio sam pokrete Bilalovih usta koja su, krećući se tamo-ovamo, zdesna nalijevo, izgovarala: 'Dodite na namaz, dodite na spas!' Zatim sam ispred Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kao pregradu (perdu, sutru) zabio kratko koplje čeličnog vrha. On je pristupio i počeo s namazom, a ispred njega (iza perde) neometano su prolazili pas i magarac, a on ih u tome nije sprečavao." Muttefekun alejhi.

se radi o fino istkanim prostirkama, a drugi kažu da se misli na komad platna koji se stavljao na sedlo konja ili deve, a koji su po običaju bili izrađeni od svile ili brokata. U to doba upotrebljavali su ih stranci, tj. nearapi. Vidjeti: Ibn Hadžer, *Fethul-Bari*, 10/293. (op. prev.)

- 1 Želeći činiti teberruk s vodom koju je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upotrijebio za abdest. Vidjeti: Nevevi, *Šerhu Sahihi Muslim*, 4/219. (op. prev.)

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 1/485, i Muslim, 503.

Manje poznata značenja

* *Ebtah* – tj. Muhassab, mjesto između Mekke i Mine, bliže Mini nego Mekki. Od Mine je udaljeno oko jednu milju.²

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je klanjati namaz u crvenoj odjeći.
- Prilikom uzimanja abdesta dozvoljeno je zatražiti nečiju pomoć.
- Voda koja se upotrijebi za abdest smatra se čistom³, jer je prenosilac hadisa Vehb b. Abdullah rekao: "Neki (od prisutnih) uspjeli su se samo poprskati tom vodom, a neki su je u većoj mjeri ugrabili".
- Obaveza je da klanjač ispred sebe stavi perdu, tj. sutru ili pregradu.⁴
- Pregrada, perda, mora biti uzdignuta od zemlje, tj. mora imati svoju visinu, tako da u tu svrhu nije dovoljno na zemlji (u prašini ili pijesku) povući samo liniju, o čemu se prenosi slab hadis.
- Pregrada čuva legitimnost i valjanost namaza, pa ukoliko neko i prođe ispred osobe koja klanja iza pregrade, bez obzira bila to žena, pas ili magarac, njegov će namaz biti ispravan.
- Imam treba da odredi mujezina koji će oglašavati svaki namaz.
- Dozvoljeno je posmatrati mujezina dok uči ezan, te pratiti pomjeranje njegovih usta, sve s ciljem da se nauči na koji se način pravilno uči ezan.
- Preciziran je način učenja ezana i pojašnjeno da se prilikom njegovog učenja glava pomjera desno i lijevo, na način kako je to već poznato, i to prilikom izgovaranja riječi iz ezana "hajje ales-salah, hajje alel-felah – dodite na namaz, dodite na spas".

2 Na njemu hadžije bacaju kamenčiće prilikom obreda hadža. Vidjeti: Jakut el-Hamevi, *Mudžemul-buldan*, 5/62.

3 Ali ne i čistećom. (op. šer. rec.)

4 Ovo se ne zaključuje iz prethodno citiranog hadisa jer spomenuti postupak ne ukazuje na obavezu osim ako je izrečen kao pojašnjenje opće naredbe, što u ovom primjeru nije slučaj. (op. šer. rec.)

783. Od Ebu Rimse Rifaa et-Tejmija, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u dvodijelnoj odjeći zelene boje." Ebu Davud i Tirmizi sa ispravnim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 4065, Tirmizi, 2812, i Nesai, 8/204, sa ispravnim lancem prenosilaca.

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je nositi odjeću zelene boje.

784. Džabir, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na dan oslobođenja Mekke, (u Mekku) ušao sa crnim turbanom na glavi. Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1358.

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je nositi turban crne boje.

785. Ebu Seid Amr b. Hurejs, radijallahu anhu, pripovijeda: "Kao da sada gledam u Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a na njegovoj glavi crni turban čiji su krajevi pušteni da padaju između njegovih plečki." Muslim.

U drugoj predaji kaže se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ljudima držao hutbu a na glavi je imao crni turban.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1359. Drugu predaju isto tako bilježi Muslim, 1359 i 453.

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je nositi crnu odjeću i za vrijeme držanja hutbe, kao i u svim ostalim prilikama, ali je bijela odjeća svakako bolja od crne.

- Hatibima je dozvoljeno da pri držanju hutbe nose odjeću crne boje, ali im je bolje da oblače bijelu odjeću. Oni ne bi trebali često nositi crnu odjeću da ljudi ne pomisle da je nošenje ove odjeće sunnet, za razliku od bijele odjeće čije oblačenje i jeste sunnet.
- U hadisu je pojašnjen način nošenja turbana i kako se njegovi krajevi puštaju niz pleća. Što se tiče načina na koji se krajevi turbana spuštaju niz pleća, Ibn Kajjim, Allah mu se smilovao, u svom djelu *Zadul-mead*, 1/136–137, spominje jednu vrlo interesantnu anegdotu, koju opet prenosi od svoga učitelja Ebu Abbasa Ibn Tejmijje, Allah mu se smilovao, pa kaže: “Naš učitelj Ebu Abbas Ibn Tejmijja, Allah mu dušu očistio u Džennetu, o povodu spuštanja krajeva turbana niz plećke navodi jedno vrlo zanimljivo i krajnje pronicljivo razmišljanje. On smatra da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ovo uobičajio raditi nakon što je u snu vidio Uzvišenog Allaha (a san je usnio u Medini) koji ga je upitao: ‘Muhammede, oko čega se raspravljaju i spore stanovnici nebeskih sfera?’ Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je: ‘Ne znam.’ ‘Zatim je’, kaže dalje Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ‘stavio Svoju ruku između mojih plećki¹, pa sam spoznao sve ono što se nalazi između nebesa i Zemlje...’” Ovaj hadis bilježi Tirmizi², a Buhari je, nakon što je upitan o njemu, rekao da je vjerodostojan. Ibn Tejmijja, Allah mu se smilovao, dalje kazuje: “Odatada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, puštao kraj svoga turbana da mu pada između plećki.”

Ibn Kajjim, Allah mu se smilovao, nakon ovoga zaključuje: “Ovo je ona vrsta znanja koje poriču i negiraju jezici i srca neznalica. Ovakvo tumačenje razloga zbog kojeg je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, puštao kraj turbana da mu pada niz pleća, nisam vidio ni kod koga drugog osim kod Ibn Tejmijje.”

Ibn Tejmijja, Allah mu se smilovao, ovim je tumačenjem želio pojasniti od kada datira Poslanikovo, sallallahu alejhi ve sellem, puštanje krajeva turbana niz pleća, a njime on ni u kojem slučaju nije želio potvrditi ono što zastupaju neke neznalice iz reda sufija koji smatraju da dužina kraja turbana ukazuje na veličinu znanja te osobe, što je dovelo do toga da kod nekih od njih krajevi turbana dopiru sve do zadnjice. Ova praksa koja se zasniva na ovakvom ubjeđenju sadrži primjese licemjerstva i želje za isticanjem. Stoga, ovo pitanje treba dobro shvatiti i biti oprezan, jer bi u suprotnom stopala mogla skrenuti s Pravoga puta, a razum bi se mogao pomutiti i pogrešno rasuđivati.

1 Rekao je Ali el-Kari: “Na ovakav način mu je Uzvišeni Allah želio pokazati posebnu milost i blagodat. Kada neko nekome želi pokazati koliko mu mnogo znači i koliko ga simpatije, on stavi svoju ruku između njegovih plećki, pokazujući mu na takav način koliko ga cijeni i uvažava.” Vidjeti: Ibn Kajjim, *Zadul-mead*, 1/136, fusnota br. 3. (op. prev.)

2 Pod brojem 3233. Hadis bilježi Ahmed, *Musned*, 5/234, kao i mnogi drugi. (op. prev.)

786. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: "(Nakon smrti) Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, umotan je u tri komada sehulskog pamučnog platna, a među njima nije bilo ni košulje ni imāme (turbana)." Muttefekun alejhi.

Sehul je mjesto u Jemenu.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/135, i Muslim, 941.

Propisi, pouke i poruke

- U ovom je hadisu objašnjeno u kakve je ćefine umotan Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.
- Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podsticao je da se umrli umota u bijelu odjeću (tj. platno), pa je tako učinjeno i s njim.
- Umrlo ne treba oblačiti ni košulju ni turban.

787. Aiša, radijallahu anha, rekla je: "Tog jutra, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je a na sebi je imao crni vuneni ogrtač na kojem su bila naslikana sedla od deva." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 2081.

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je nositi odjeću crne boje, međutim, bitno je napomenuti da nošenje crne boje ne smije biti vezano za neko posebno vrijeme ili neki poseban događaj, kako to danas čine neke neznalice. Naime, neki crnu odjeću oblače zbog "žalosti", kada odlaze na ispraćaj umrlog ili prate njegovu povorku, drugi, pak, smatraju da crninu treba odjenuti mladoženja uoči svadbe, a neki je oblače prilikom službenih prijema ili sastanaka.

788. Od Mugire b. Šu'be, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Jedne noći putovao sam sa Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, pa me upita: 'Imaš li vode?' Ja odgovorih: 'Imam.' On tada siđe sa svoje jahalice i udalji se sve dok nije nestao u noćnoj tami. Vratio se, a ja sam mu posuo (vodu) iz kožne posude.

Oprao je svoje lice, a pošto je bio u vunenom ogrtaču (džubetu) i nije mogao izvući svoje podlaktice, učinio je to na način da ih je izvukao ispod džubeta, pa ih je onda oprao, i nakon toga potrao (učinio mesh) po svojoj glavi. Ja sam krenuo da mu skinem obuću, a on mi reče: 'Ostavi ih, ja sam ih obuo na čiste noge', a nakon toga potrao je po njima (učinio mesh)." Muttefekun alejhi.

U jednoj verziji navodi se: "...a na sebi je imao sirijsko džube uskih rukava..."

U drugoj se verziji isto navodi da se ovaj događaj desio za vrijeme vojnog pohoda na Tebuk.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 1/285, i Muslim, 273. Drugu spomenutu verziju bilježe Buhari, *Fethul-Bari*, 1/473, i Muslim, 273 i 77, a treću Buhari, *Fethul-Bari*, 8/125.

Manje poznata značenja

❖ *krenuo da mu skinem obuću* – tj. pružio sam svoje ruke prema njemu s tom namjerom.

Propisi, pouke i poruke

- Prilikom obavljanja nužde potrebno je udaljiti se od ljudi i u potpunosti se izgubiti iz njihovog vidokruga.
- Pohvalno je uvijek biti pod abdestom. Ovo se shvata iz Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, postupka, koji nije zatražio vodu kako bi se njome oprao poslije nužde, već je Mugiri, radijallahu anhu, nakon što se vratio, naredio da mu polijeva vodu kako bi uzeo abdest.²
- Prilikom uzimanja abdesta dozvoljeno je od drugih zatražiti pomoć.
- Nakon što čovjek, u nedostatku vode, pri čišćenju poslije nužde koristi kamenje, potrebno je da opere ruke i sa njih otkloni nečistoću, kako je to učinio i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.
- Dozvoljeno je oblačiti odjeću nevjernika sve dok se sa sigurnošću ne

1 Odnosno, nakon što sam prethodno uzeo abdest. (op. prev.)

2 Autor vjerovatno želi reći da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vodu (koje je bilo malo) radije upotrijebio za uzimanje abdesta nego za čišćenje poslije nužde, što jasno ukazuje na to koliko je pohvalno stalno biti pod abdestom, a Allah najbolje zna. (op. prev.)

utvrđi da je nečista, jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obukao džube koje je prethodno bilo u vlasništvu Bizantinaca, tj. Rimljana, a da se prije toga nije detaljno raspitivao o toj odjeći, da li je čista ili ne.

- Ovaj je hadis čvrst argument protiv onih koji smatraju da je propis mesha (potiranja) po mestvama derogiran ajetom iz sure El-Maida u kojem se pojašnjava način uzimanja abdesta¹, jer je ova sura objavljena u toku pohoda na Benu Mustalik, dok se događaj opisan u prethodnom hadisu desio za vrijeme Bitke na Tebuku koja se, po jednoglasnom mišljenju učenjaka, odigrala nakon pohoda na Benu Mustalik.
- U toku putovanja pohvalno je kretati se brzo. Zato je na putovanju i lijepo obući nešto užu odjeću jer se u njoj čovjek brže kreće nego u odjeći koja je preširoka.
- Hadis podstiče na ustrajnost u pranju onih dijelova tijela koje je inače sunnet prati prilikom uzimanja abdesta, pa makar čovjek bio i na putovanju.
- Nije dovoljno samo djelimično oprati onaj dio tijela koji je inače prilikom uzimanja abdesta farz oprati, već ga je obaveza oprati u cijelosti. Ovo se zaključuje iz Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, postupka koji je, kako se to vidi u hadisu, izvukao svoje ruke ispod džubeta te ih oprao u cijelosti, a nije se zadovoljio samo s potiranjem neoprano dijela.
- Pri potiranju glave, obaveza ju je potirati u cijelosti. To zaključujemo iz Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, postupka koji je prvo potrao po nepokrivenom dijelu glave, a zatim je potrao i po svome turbanu, kako bi meshom obuhvatio cijelu glavu, dok tako nije postupio prilikom pranja podlaktica, tj. nije jedan dio oprao, a drugi potrao, već ih je oprao u cijelosti.²

1 Radi se o sljedećem ajetu: "(O vjernici, kad hoćete molitvu da obavite, lica svoja i ruke svoje do iza lakata operite – a i glave svoje potarite – i noge svoje do iza članaka, a ako ste džunupi, onda se okupajte...)" (El-Maida, 6) (op. prev.)

2 U citiranoj verziji hadisa ne spominje se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, za vrijeme ovog događaja nosio turban, niti da je potirao po njemu, tako da je autor vjerovatno ovaj zaključak izveo uzimajući u obzir druge verzije ove predaje gdje se spominje turban i potiranje po njemu, a Allah najbolje zna. (op. prev.)

Poglavlje stotinu osamnaesto

O POHVALOSTI NOŠENJA KOŠULJE

789. Od Ummu Seleme, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: "Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, najdraža odjeća bila je košulja." Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 4025, Tirmizi, 1762, Ibn Madža, 3575, i drugi.

Kažem: Ovaj je hadis vjerodostojan.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je nositi košulju jer ju je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nosio i to mu je bila najdraža odjeća.
- Dozvoljeno je preferirati oblačenje jedne vrste odjeće nad oblačenjem drugih vrsta odjeće.

Poglavlje stotinu devetnaesto

**O DUŽINI KOŠULJE, NJENIH RUKAVA, OGRTAČA I KRAJEVA TURBANA,
I O ZABRANIDANJE ODJEĆA IZ OHOLOSTIVUĆE PO ZEMLJI.
KO IZ OHOLOSTI BUDE PUŠTAO ODJEĆU ISPOD NOŽNIH ČLANAKA,
U TOM SLUČAJU TAJ ČIN JE HARAM – STROGO ZABRANJEN,
A KO TO BUDE ČINIO IZ NEKOG DRUGOG RAZLOGA,
TADA JE TAJ ČIN MEKRUH – POKUDEN**

790. Od Esme bint Jezid el-Ensarije, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: "Rukav Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, košulje dopirao je da njegovog ručnog zgloba." Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je hasen.

Ovaj je hadis naveden i pojašnjen pod brojem 519, u pedeset šestom poglavlju, "Vrijednosti gladovanja i skromnog življenja".

791. Od Ibn Omera, radijallahu anhum, prenosi se da je rekao: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: 'Ko pusti da mu se odjeća iz oholosti vuče po zemlji, Allah ga na Sudnjem danu neće pogledati.' Tada Ebu Bekr, radijallahu anhu, reče: 'Allahov Poslaniče, moja se odjeća olabavi (pa se vuče po zemlji) osim ako na nju pazim i stalno o njoj vodim računa?' Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tada mu reče: 'Ti nisi od onih koji to čine iz oholosti.'" Buhari, a jedan dio i Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 7/19, i Muslim, 2085.

Propisi, pouke i poruke

- Spuštanje odjeće ispod nožnih članaka (ar. *isbal*) ubraja se u velike grijeh.
- Ukoliko se odjeća spusti ispod članaka bez volje onoga ko je nosi, tj. nenamjerno, tada se to ne ubraja u grijeh, jer on na nju pazi, pa je vrati nazad kada se spusti. Zato je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao Ebu Bekru, radijallahu anhu: "Ti nisi od onih koji to čine iz oholosti", tj. ukoliko se tvoja odjeća spusti ispod članaka, a ti o tome budeš vodio računa i podizao je nazad, tada se na tebe ne odnosi ovaj propis i u tome nema grijeha.
- Samo spuštanje odjeće ispod članaka ubraja se u oholost, pa stoga čovjek to sebi ne treba dozvoliti pod izgovorom da to ne čini iz oholosti. Tekst citiranog hadisa obuhvata ovakvu osobu, pa se propis automatski na nju i odnosi. Njegovo spuštanje odjeće ispod članaka upućuje na vid oholosti koju ima pri sebi, pa makar njegova namjera i ne bila gordost i oholost.
- Spuštanje odjeće ispod nožnih članaka donosi sljedeće štete:
 1. rasipništvo, jer višak odjeće za kojom čovjek nema nikakve potrebe upućuje na vid neumjerenosti i bespotrebnog rasipanja imetka;
 2. poistovjećivanje sa ženama, jer je ženi preporučeno da krajevi njene odjeće koji se vuku po zemlji budu dugi makar pedalj, a maksimalno do dužine podlaktice;
- Čovjek koji svoju odjeću spusti ispod članaka (iz oholosti) bit će kažnjen time što na Sudnjem danu Allah u njega neće ni pogledati, kako je to jasno rečeno u hadisu.

792. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Na Sudnjem danu Allah neće pogledati onoga ko je

iz objesti i uobraženosti dopustio da mu se donji dio odjeće vuče po zemlji.” Muttefekun alejhi.

Hadis je naveden i pojašnjen pod brojem 616, u sedamdeset drugom poglavlju, “Oholost i uobraženost”.

793. Također, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Sve što od ogrtača bude prelazilo nožne članke, ide u Vatru.” Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 10/256.

Propisi, pouke i poruke

- Donji dio stopala osobe koja je svoju odjeću spuštala preko članaka, bit će izvrnut kazni. Stoga, neka se niko ne poigrava s ovim propisom i neka ga ne shvata olahko, jer će najmanju kaznu svih stanovnika Džehennema imati čovjek kojem će pod njegova stopala biti stavljena žeravica od čije će mu vreline kuhati mozak.

794. Od Ebu Zerra, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Na Sudnjem danu, Allah s trojicom neće govoriti, niti će ih (milosrdno) pogledati, niti će ih (od grijeha) očistiti, i njih čeka bolna patnja.” Ove riječi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ponovio je tri puta, a Ebu Zerr, radijallahu anhu, reče: “Propali su i izgubili! Ko su oni, Allahov Poslaniče?” Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: “Onaj ko svoju odjeću spusti ispod nožnih članaka, onaj ko drugima bude spominjao i isticao svoje dobročinstvo učinjeno prema ljudima, i onaj ko svoju robu bude prodavao lažno se zaklinjući.” Muslim.

U drugoj verziji ovog hadisa navodi se: “...onaj ko svoj izar (ogrtač, donji dio odjeće) spusti ispod članaka...”

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 106.

Propisi, pouke i poruke

- U riječima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "Na Sudnjem danu, Allah s trojicom neće govoriti...", potvrđuje se Allahovo svojstvo govora (ar. *el-kelam*) kao jedno od Njegovih ličnih atributa. Pod pojmom "govor" ne misli se na nekakav unutrašnji, nečujni govor¹.
- Dozvoljeno je neki bitan i važan govor ponoviti više puta, pogotovo ukoliko postoji bojazan da neke njegove dijelove prisutni neće dobro čuti ili, pak, ukoliko neće razumjeti njegovu srž i osnovnu poruku.
- Dozvoljeno je doviti (moliti) protiv onih koji se suprotstavljaju naredbama Allaha i Njegovog Poslanika, što se razumije iz riječi Ebu Zerra, radijallahu anhu, koji je u vidu dove rekao: "Propali su i izgubili!"
- Dozvoljeno je da slušalac zatraži dodatno pojašnjenje onoga što nije dobro razumio.
- Dozvoljeno je prvo izreći neke riječi koje se na prvi pogled odmah ne razumiju, a pojasniti ih malo kasnije, sve s ciljem da se na takav način naglasi važnost onoga što se želi reći.²
- I u ovom hadisu očituje se zabrana spuštanja odjeće ispod članaka.
- Zabranjeno je da se čovjek zaklinje kako bi prodao svoju robu.
- Prigovaranje i isticanje svoje zasluge nakon udijeljene sadake poništava nagradu koja se zasluži njenim dijeljenjem.

795. Od Ibn Omera, radijallahu anhuma, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Isbal (prekomjerno dugi krajevi odjeće) može biti u izaru (donjem dijelu odjeće), u košulji (gornjem dijelu odjeće) i u turbanu. Kome išta od toga iz oholosti bude predugo, Allah ga na Sudnjem danu neće pogledati." Ebu Davud i Nesai sa ispravnim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 4094, Nesai, 8/208, i Ibn Madža, 3576.

1 Kako to tvrde neke zalutale frakcije. (op. prev.)

2 Jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prvo rekao: "Na Sudnjem danu, Allah s trojicom neće govoriti, niti će ih (milosrdno) pogledati, niti će ih (od grijeha) očistiti, i njih čeka bolna patnja...", a kasnije je pojasnio o kome se radi. (op. prev.)

Kažem: Hadis je sahih – vjerodostojan.

Propisi, pouke i poruke

- Isbal se ne odnosi samo na donji dio odjeće, već se može naći i u gornjem dijelu odjeće, stoga rukavi trebaju dopirati do ručnih zglobova. Isto tako, krajeve turbana ne treba puštati da padaju sve do zadnjice. Neke neznalice smatraju da dužina krajeva turbana upućuje na veličinu znanja onoga ko ga nosi, o čemu smo već ranije govorili.

796. Od Ebu Džurejja b. Sulejma, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Vidio sam čovjeka od koga su ljudi prihvatili sve ono što govori. Sve ono što bi on rekao, oni bi to odmah prihvatili. Upitao sam: ‘Ko je ovo?’, a ljudi mi odgovoriše: ‘To je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.’ Rekao sam mu: ‘Alejkes-selam (na tebe neka je spas), Allahov Poslaniče!’, i to sam ponovio dva puta. On mi reče: ‘Nemoj govoriti alejkes-selam, jer je to pozdrav koji se upućuje mrtvima, već kaži: Es-selamu alejke (neka je na tebe spas)!’ Ja ga opet upitah: ‘Ti si Allahov poslanik?’, a on odgovori: ‘Ja sam Allahov poslanik. Poslanik Onoga koji, ukoliko te kakva nevolja snađe, a ti Ga budeš iskreno molio, On će od tebe tu nevolju i otkloniti. Poslanik Onoga koji, kada te zadesi sušna i neplodna godina, a ti Ga iskreno zamoliš, On ti podari da zemlja urodi svojim plodovima. Poslanik Onoga koji ti, kada Ga zamoliš, vrati tvoju jahalicu nakon što se bila izgubila u nenastanjenoj i sušnoj pustinji.” Nakon ovoga, spomenuti čovjek Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Oporuči mi nešto!”, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče mu: “Nemoj nikoga vrijeđati niti omalovažavati.” Ovaj čovjek dalje kazuje: “Nakon toga, nikada više nisam uvrijedio ni slobodnog čovjeka, ni roba, ni devu, ni ovcu.” Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, (u svojoj oporuci) dalje mu reče: “I nemoj potcjenjivati nijedan vid dobra, pa makar se radilo o tome da radosnog i vedrog lica razgovaraš sa svojim bratom, jer se uistinu i to ubraja u dobročinstvo. I svoj izar (ogrtač) podigni do pola potkoljenice, a ako nećeš toliko, onda barem do svojih članaka, i dobro se čuvaj toga da svoju odjeću pustiš da ti pada ispod članaka jer je to uistinu oholost i uobraženost, a Uzvišeni Allah ne voli ni oholost ni uobraženost. Ukoliko te neko bude vrijeđao i želio te osramotiti na osnovu onoga što zna o tebi, ti njega nemoj omalovažavati niti sramotiti na osnovu onoga što znaš da se nalazi pri njemu. Uistinu, kobne posljedice takvog ponašanja snosit će on sam.” Ebu Davud i Tirmizi, sa ispravnim lancem prenosilaca. Tirmizi kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 4084, Tirmizi, 2722, i Ahmed, 5/63–64.

Kažem: Hadis je sahih – vjerodostojan.

Manje poznata značenja

- * *sušna i neplodna godina* – godina bez kiše, u kojoj iz zemlje ne nikne gotovo ništa.
- * *nenastanjenost* – odnosno, u predjelima gdje nema vode i gdje ne žive ljudi.
- * *sušnoj pustinji* – u kojoj nema vode.
- * *oholost i uobraženost* – omalovažavanje i preziranje drugih ljudi, te umišljenost i samodopadanje.

Propisi, pouke i poruke

- Ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, odmah su izvršavali i u djelo provodili naredbe i propise Uzvišenog Allaha i odazivali se Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, u svemu onome što je od njih tražio.
- Muslimanima je stroga obaveza da u svemu u čemu se parniče, konačni sud zatraže od Allaha i Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i da postupe po njihovoj presudi, shodno riječima Uzvišenog Allaha: **“Kada Allah i Poslanik Njegov nešto odrede, onda ni vjernik ni vjernica nemaju pravo da po svom nahodjenju postupe...”** (El-Ahzab, 36).
- Onaj ko čuje neke riječi koje mu nisu drage i s kojima nije zadovoljan, na njih ne treba replicirati, niti ih komentirati, osim s ciljem da popravi pogrešno ubjeđenje ili ispravi grešku.¹
- Neki ljudi misle da se pozdrav koji se upućuje mrtvima razlikuje od pozdrava koji se upućuje živima, dokazujući to Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima iz citiranog hadisa: **“Nemoj govoriti ‘alejkes-selam’, jer je to pozdrav koji se upućuje mrtvima...”** U vezi s ovim, u djelu *Mealimus-sunen*, 6/48–50, imam Hattabi rekao je sljedeće:

¹ Jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao ovom čovjeku: “Nemoj govoriti ‘alejkes-selam’, jer je to pozdrav koji se upućuje mrtvima, već kaži...”, te ga na ovakav način upozorio na grešku. (op. prev.)

“Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi o tome da je alejkes-selam – ‘pozdrav koji se upućuje mrtvima’, navode na pogrešnu pomisao da je od sunneta prilikom nazivanja selama mrtvima reći ‘alejkes-selam’, kako to već prakticira veliki broj neukih. Međutim, vjerodostojnim je putem potvrđeno da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom ušao na mezarje i rekao: ‘Es-selamu alejkum ehle dari kavmin mu’minin – spas neka je na vas, o stanovnici kuće vjernika!’, što jasno ukazuje na to da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prvo izgovorio riječi dove (spas neka je na vas), pa je nakon toga imenovao za koga dovi (o stanovnici kuće vjernika), upravo kako se to čini i prilikom pozdravljanja živih. Naime, predislamski su Arapi prilikom nazivanja selama umrlima običavali prvo spomenuti ime umrlog ili ličnu zamjenicu koja se na njega odnosi, pa bi nakon toga izgovorili dovu. Iz tog je razloga Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ovom čovjeku i rekao da je način na koji ga je pozdravio (alejkes-selam: na tebe neka je spas) – pozdrav koji se upućuje umrlima. U arapskoj poeziji nailazimo na ovaj običaj da se pri nazivanju selama umrlom prvo spominje njegovo ime ili lična zamjenica koja se odnosi na njega, pa tek onda dova, kao u riječima pjesnika:

*Na tebe nek je Allahov spas, Kajse b. Asime,
I milost Njegova, ukoliko hoće da se smiluje.*

Dakle, nema nikakve razlike u nazivanju selama živima ili mrtvima, jer sunnet upućuje da se u obje prilike postupa na isti način, kako na to ukazuje hadis Ebu Hurejre, radijallahu anhu, koji smo već spomenuli, a Allah najbolje zna.”

- Dozvoljeno je nekome uputiti pitanje s ciljem da se provjeri određena vijest ili informacija, a ne s ciljem dosađivanja i dovodenja u nepriliku onoga kome se pitanje postavlja, jer je ovaj ashab upitao Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: “Ti si Allahov poslanik?”
- Uzvišeni Allah sve stvara i On sa svime upravlja, i sve što se ljudima dešava u Njegovim je rukama.
- U hadisu se spominju Allahove blagodati koje je podario ljudima, što ih podsjeća i motivira da Mu stalno budu zahvalni.
- Poželjno je i pohvalno zatražiti savjet i lijepu oporuku od onih koji je mogu pružiti, kako je to učinio ovaj ashab, tražeći od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da ga posavjetuje.
- Obaveza je da onaj ko nekome pruža savjet, pri savjetovanju bude krajnje iskren.

- Strogo je zabranjeno grditi, vrijeđati i proklinjati. To nisu svojstva niti karakteristike vjernika, već baš suprotno, to su svojstva i karakteristike šejtana.
- Ne treba potcjenjivati niti omalovažavati ništa od onoga što se smatra obilježjem islama, niti se smije zanemarivati činjenje bilo kakvog vida dobročinstva.
- Pohvalno je vedrog i radosnog lica susresti braću muslimane i s njima lijepo razgovarati, iskazujući im na takav način svoju ljubav i poštovanje.
- Ashabi, radijallahu anhum, slušali su Poslanikove naredbe i trenutačno su primjenjivali i u praksu sprovodili ono što bi im on preporučio i savjetovao.
- Dužina donjeg dijela odjeće jednog muslimana treba da bude do pola potkoljenice, a ako on već želi da bude duža od toga, onda ona ne smije prelaziti nožne članke.
- Puštanje odjeće ispod članaka ukazuje na oholost, što se očituje u riječima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u ovom hadisu: "...i dobro se čuvaj toga da svoju odjeću pustiš da ti pada ispod članaka jer je to uistinu oholost i uobraženost". U ovom hadisu nalazi se i odgovor onima koji prave razliku između onih koji svoju odjeću spuštaju ispod članaka iz oholosti i onih koji to čine iz nekog drugog razloga. S namjerom oholosti ili bez nje, to se ubraja u uobraženost, kako na to upućuje hadis, stoga treba biti oprezan u vezi s ovim pitanjem i ne treba biti od onih koji su nemarni.
- Obaveza je skrivati mahane i nedostatke braće muslimana i ne iznositi njihove manjkavosti, jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ovom ashabu rekao: "...ti njega nemoj omalovažavati niti sramotiti na osnovu onoga što znaš da se nalazi pri njemu".
- Ko Allahu bude nepokoran u pogledu tebe (iznoseći tvoje nedostatke i mahane), ti Allahu budi pokoran u pogledu njega (tako što nećeš iznositi njegove mahane).
- Onaj ko bude narušavao svetost muslimana i ko bude nastojao da u javnost iznese njihove mahane i nedostatke, na Sudnjem danu snosit će kobne posljedice takvog ponašanja.

797. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Jednom prilikom neki je čovjek klanjao namaz a donji dio odjeće prelazio mu je nožne članke. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče mu: 'Idi i uzmi abdest!' Čovjek je otišao i uzeo abdest, a nakon toga se vratio. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, opet mu reče: 'Idi i uzmi abdest!' Neki čovjek reče Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem: 'Allahov Poslaniče, prvo si mu naredio da uzme

abdest, a zatim si zašutio i prošao ga se (nisi mu više ništa rekao)?' Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na to reče: 'Jer je klanjao namaz a njegova je odjeća prelazila njegove članke, a Allah ne prima namaz onoga ko svoju odjeću spusti ispod članaka.'"¹ Ebu Davud sa ispravnim lancem prenosilaca koji odgovara kriterijima imama Muslima.

Dokumentacija hadisa

Hadis je daif – slab. Ebu Davud, 368 i 4068, bilježi ga od Ebu Džafera, koji ga prenosi od Ataa b. Jesara, a on od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

Kažem: Spomenuti Ebu Džafer je nepoznat prenosilac, a samim tim hadis je slab. Djelimično značenje ovog hadisa nalazimo i u predaji koju prenosi Ibn Mesud, radijallahu anhu, koju s vjerodostojnim lancem prenosilaca bilježi Ebu Davud, 638, a u kojoj se navodi da je Ibn Mesud, radijallahu anhu, čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: "Ko svoju odjeću iz oholosti spusti ispod nožnih članaka, takvome Allah neće oprostiti niti će ga sačuvati od loših djela."²

Propisi, pouke i poruke

- Obaseva je spriječiti lošu pojavu, grijeh i nepokornost.
- Neki propisi do kojih ne drži veliki dio ljudi, smatrajući ih nečim nebitnim i zanemarljivim, na vagi šerijata itekako su vrijedni i veliki. Stoga, nijedan propis ne treba potcjenjivati niti zanemarivati, bez obzira o čemu se radilo (u ovom slučaju spuštanje odjeće ispod članaka).
- Ko bude klanjao spuštene odjeće ispod nožnih članaka, takav kod Allaha nema nikakve zaštite.

1 I pod pretpostavkom da je ovaj hadis vjerodostojan, on nikako ne upućuje na to da spuštanje odjeće ispod članaka u toku namaza kvari abdest, kako bi to možda neko na prvi pogled mogao shvatiti. Islamski učenjaci imaju više tumačenja zbog čega je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ovom čovjeku naredio da uzme abdest. Između ostalog, kažu da je mu je tom naredbom htio staviti do znanja da je učinio grijeh i nepokornost, a uzimanje abdesta biva iskup za grijehe, što je ashabima već bilo poznato, a Allah najbolje zna. Vidjeti: Šereful-Hakk, *Avnul-ma'bud*, 11/87. (op. prev.)

2 Riječi: "...takvome Allah neće oprostiti, niti će ga od loših djela sačuvati...", jedno je od više tumačenja originalnog teksta hadisa koji se spominje u komentaru Ebu Davudovog *Sunena*. Riječi navedene u originalnom tekstu: "...fe lejse minellahi fi hillin ve la harem", tumače se i kao: "...takvome Allah neće dozvoliti Džennet, niti će mu zabraniti Vatru", a Allah najbolje zna. Vidjeti: Šereful-Hakk, *Avnul-ma'bud*, 2/203–204. (op. prev.)

798. Od Kajsa b. Bišra et-Taglebija prenosi se da je rekao: "Obavijestio me je moj otac, a on se mnogo družio sa Ebu Derdom, radijallahu anhu, da je u Damasku boravio jedan od drugova Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, po imenu Sehl b. El-Hanzalija. On je bio povučen i volio je samoću. Rijetko se družio s ljudima. Klanjao bi namaz, a kada bi završio s namazom, posvetio bi se tesbihi i tekbiru (slavljenju i veličanju Allaha), i tako bi postupao sve dok se ne bi vratio svojoj porodici. Jednom prilikom prošao je pored nas, a mi smo bili kod Ebu Derdaa, radijallahu anhu. Ebu Derda, radijallahu anhu, reče mu: 'Reci nam nekoliko riječi koje tebi neće nanijeti nikakvu štetu, a nama će biti od koristi!' On (Sehl b. El-Hanzalija) reče: 'Jednom prilikom Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao je (na neki zadatak) odred vojske, pa su se vratili. Neki čovjek između njih dođe i sjede u sijelo gdje je sjedio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, te se čovjeku koji je sjedio do njega obrati riječima: 'Da si nas vidio kada smo se susreli s neprijateljem! Jedan između nas jurnuo je na neprijatelja, probio ga (kopljem) i povikao: -Evo ti, uzmi (ubod kopljem), ovo ti je od mene! Ja sam gaffarijski mladić!'¹ Nakon što je ovo ispričao, taj čovjek upita onoga koji je sjedio do njega: 'Šta misliš o ovome što je rekao?', a on odgovori: 'Mislim da je upropastio i uništio svoju nagradu.' Čuvši ovo što je rekao, onaj prvi reče: 'Ja u tome (što se mladić pohvalio) ne vidim ništa loše!' Njih dvojica počеше se oko toga sporiti i prepirati, pa čuvši to, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Subhanallah (slavljen neka je Allah)! Šta smeta da (taj mladić za svoje djelo) bude i nagrađen i (od ljudi) pohvaljen?'" Otac Kajsa b. Bišra et-Taglebija dalje kazuje: "Vidio sam da su ove Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi izuzetno obradovale Ebu Derdaa, radijallahu anhu. Podizao je svoju glavu ka njemu (Sehlu b. El-Hanzaliji) govoreći: 'Ti si ove riječi čuo od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem?'; a on bi odgovarao: 'Da.' Ebu Derda je toliko nanovo ponavljao to pitanje da sam pomislio da će kleknuti na svoja koljena."

(Otac Kajsa b. Bišra et-Taglebija) dalje kazuje: "Drugog dana taj isti ashab prođe pored nas, a Ebu Derda, radijallahu anhu, reče mu: 'Kaži nam nešto što će nama koristiti, a tebi neće škoditi!' On reče: 'Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao nam je: -Onaj ko troši imetak na (timarenje i uzdržavanje) konja isti je kao onaj ko ispružene ruke dijeli sadaku i nikako je ne zatvara.'

Narednog dana opet je prošao pored nas, a Ebu Derda, radijallahu anhu, reče mu: 'Kaži nam nešto što će nama koristiti, a tebi neće škoditi!'; a on reče: 'Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: -Divan li je čovjek Hurejm el-Esed! Samo još kada ne bi imao onako dugu kosu i kada svoju odjeću ne bi puštao da

1 Želeći tako pohvaliti sebe i pleme iz kojeg je vodio porijeklo, tj. pleme Benu Gaffar. (op. prev.)

mu pada preko članaka! Kada su do Hurejma došle Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi, pohitao je, uzeo nož i njime odsjekao svoju bujnu kosu te je skratio do ušiju, a svoju je odjeću podigao do polovine potkoljenica.'

Sljedećeg dana on ponovo prođe pored nas, a Ebu Derda mu opet reče: 'Kaži nam nešto što će nama koristiti, a tebi neće škoditi!' On reče da je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: 'Vi ćete uistinu (s puta) pristizati i među svoju braću se vraćati, pa lijepo uredite i dotjerajte svoja sedla i odjeću. Budite poput mirisa među ljudima! Uistinu Allah ne voli neuljudnost, niti raskalašenost?'" Ebu Davud sa dobrim lancem prenosilaca, uz opasku da postoji razilaženje u pogledu Kajsa b. Bišra. Neki su ga smatrali slabim, a neki pouzdanim prenosiocem. Imam Muslim prenosio je hadise od njega.

Dokumentacija hadisa

Hadis je dobar – hasen. Ebu Davud, 4089, Ahmed, 4/179–180, i Hakim, 4/183, bilježe ga od Hišama b. Sa'da, a on od Kajsa b. Bišra.

Kažem: Ovaj lanac prenosilaca ima predispozicije da se ocijeni dobrim. Naime, Hišam b. Sa'd je saduk – prihvatljiv, a što se tiče Kajsa b. Bišra, nije mi poznato da ga je iko ocijenio nepouzdanim prenosiocem. Hišam b. Sa'd ocijenio ga je kao iskrenog čovjeka. Ebu Hatim je rekao: "Ne vidim da njegovim hadisima išta nedostaje." Ibn Hibban ga je spomenuo u svom djelu *Es-Sikat* (Pouzdaní prenosíoci), tako da se hadisi koje prenosi on i njemu slični mogu svrstati u kategoriju hasen hadisa.

Što se, pak, tiče njegovog oca Bišra b. Kajsa, on spada u generaciju tabiina, a pouzdanim ga je smatrao Ibn Hibban, tako da je, uz Allahovu pomoć, lanac prenosilaca ovog hadisa dobar.

Uz to, postoje mnogi drugi hadisi sličnog značenja.

Manje poznata značenja

- ✦ *on je bio povučen i volio je samoću* – nije se mnogo miješao s ljudima.
- ✦ *odred vojske* – jedna grupa ili manja vojna formacija.
- ✦ *onaj ko troši imetak na konja* – tj. na njegovo uzdržavanje, pojenje

2 Ružan izgled i nošenjeneurednei odrpane odjeće (kada to nije nužno) spada u vrstu neuljudnosti i raskalašenosti. Ovakvim tumačenjem lakše se razumije kontekst zadnjeg dijela hadisa. Vidjeti: Šereful-Hakk, *Avnul-ma'bud*, 11/90. (op. prev.)

i timarenje. Ovdje se misli na onu vrstu konja koja je pripremljena za borbu na Allahovom putu.

* *dugu kosu* – koja je bila tako duga da je prekrivala njegove plećke.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis podstiče na sjedenje i druženje sa učenim ljudima, s ciljem da čovjek od njih nešto nauči i da se od njih okoristi.
- Dozvoljeno je spominjati vrijednosti i odlike odabranih i uglednih ljudi, te im ukazivati počast koju zaslužuju.
- Dozvoljeno je u određenoj mjeri distancirati se od ljudi, s namjerom da se što više vremena provede u ibadetu i veličanju Allaha.
- Onaj ko postane poznat po nekom svojstvu ili opisu, dozvoljeno ga je uopćeno po njemu spominjati. Naime, u hadisu se kaže da je ovaj ashab Sehl b. El-Hanzalija bio “povučen i da je volio samoću”.
- Pohvalno je tražiti znanje i korisne savjete od onih koji su učeni i koji su istinski sposobni da posavjetuju.
- Traženje savjeta od neke osobe, istoj toj osobi ponekad može prouzrokovati neugodnost i neprijatnost, pa ona u tom slučaju nije ni obavezna da pruži traženi savjet. Ovo se razumije iz riječi Ebu Derdaa, radijallahu anhu, koje je uputio spomenutom ashabu, rekavši mu: “Reci nam nekoliko riječi koje tebi neće nikakvu štetu nanijeti, a nama će biti od koristi”, tj. da je ono što mi tražimo štetno za tebe, tada nam taj savjet ne bi trebao ni dati.
- Nije dozvoljeno skrivati znanje niti ga drugima uskraćivati.
- Čovjek se ne treba raspitivati o onome što mu u suštini ne donosi nikakvu korist, niti se treba raspitivati o onome što će drugima nanijeti izvjesnu štetu. Pitanja koja musliman postavlja trebaju biti isključivo radi priskrbljivanja koristi i ničega drugog.
- Čovjeku je dozvoljeno da pohvali sebe ili svoje pleme (porodicu) iz kojeg potječe, naravno, ukoliko u tome ne bude primjesa oholosti, uobraženosti ili nečega sličnog, što je zabranjeno i grijeh. Ovo zaključujemo na osnovu riječi spomenutog mladića koji je, hvaleći se, rekao: “Ja sam gaffarijski mladić!”, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, to nije osudio.
- Ashabi, radijallahu anhum, razilazili su se u mišljenjima još za života Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Imajući u vidu da se ljudi međusobno razlikuju po intelektualnim i misaonim dometima i sposobnostima, razilaženje je neminovno i neizbježno. Međutim, obaveza je čuvati jedinstvo i zajedništvo, te se pokoriti propisima časnog šerijata, uz pomoć kojeg će se otkloniti sve vrste razilaženja i nejedinstva.

- Ukoliko o nekom pitanju u kojem se ljudi razilaze ne postoji jasan i kategoričan dokaz, tada je nužno pokušati što je više moguće približiti različita mišljenja i poglede, te maksimalno suziti područje razilaženja. U suprotnom, ukoliko se razilaženje produbi i poveća, lahko bi moglo dovesti do neprijateljstva, mržnje i grijeha.
- Dozvoljeno je, prije odgovora na postavljeno pitanje, izgovoriti riječi tesbiha (veličanja Allaha) izražavajući na taj način svoje čuđenje, kako je postupio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekavši: "Subhanallah! Šta smeta da (taj mladić za svoje djelo) bude i nagrađen i pohvaljen?"
- Vjernik može biti nagrađen, a u isto vrijeme i pohvaljen za neko dobro učinjeno djelo, i pohvala na račun tog djela neće poništiti postignutu nagradu.
- Lijepo je pokazati radost i sreću zbog neke lijepe i hairli informacije, od koje će korist imati svi koji je čuju, a koja je nastala kao produkt postavljenog pitanja, baš onako kako se radovao Ebu Derda, radijallahu anhu, nakon što je čuo Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "Šta smeta da (taj mladić za svoje djelo) bude i nagrađen i pohvaljen?"
- Dozvoljeno je priupitati osobu koja govori nešto korisno i savjetuje, te tražiti od nje da ponovi već kazano, sve s ciljem da se slušaoci uvjere u ono što govori i da im se srca smire, baš kako je Ebu Derda, radijallahu anhu, priupitao Sehla b. El-Hanzaliju govoreći: "Ti si ove riječi čuo od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem?!"
- Dozvoljeno je od učene i bogobožne osobe više puta zatražiti savjet, a na to upućuje postupak Ebu Derdaa, radijallahu anhu, i njegovih drugova koji su čak četiri puta zatražili savjet od Sehla b. Hanzalije, radijallahu anhu.
- Hadis ukazuje na veličinu Allahove milosti prema onima koji se drže Njegovog šerijata.
- Iz hadisa saznajemo da je Allahova nagrada za one koji se pripremaju za borbu na Njegovom putu, uistinu velika, shodno riječima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "Onaj ko troši imetak na (timarenje i uzdržavanje) konja (kako bi ga pripremio za borbu na Allahovom putu) isti je kao onaj ko ispružene ruke dijeli sadaku i nikako je ne zatvara."
- Dozvoljeno je po imenu spomenuti neku osobu, s ciljem da se pohvali i da joj se ukaže počast, kako je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, spomenuo ashaba Hurejma el-Esedijja, radijallahu anhu.
- Kada neka osoba bude razlog da se zbog nje spomene i pojasni određeni šerijatski propis, to se ne smatra sramotom za dotičnu osobu (jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, spominjanjem Hurejma el-Esedijja, radijallahu anhu, pojasnio dva šerijatska propisa).

- Zabranjeno je oponašanje žena, u što spada i puštanje izrazito duge kose.
- Muslimani se obavezno moraju razlikovati od drugih naroda, po svojoj odjeći, načinu na koji jedu i piju, po svom izgledu i svemu ostalom.
- U Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima: "Uistinu Allah **ne voli....**", nalazi se potvrda Allahovog svojstva mehabbeta, tj. ljubavi.

799. Od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Izar (donji dio odjeće) vjernika treba da bude do pola potkoljenice, a nema grijeha ni kada svoju odjeću spusti između pola potkoljenice i članaka. Sve ostalo što pređe članke, bit će u Vatri, a onaj ko svoj izar iz uobraženosti i oholosti bude spustio ispod članaka, Allah ga neće pogledati." Ebu Davud sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 4093, Ibn Madža, 3573, i drugi, sa ispravnim lancem prenosilaca.

Propisi, pouke i poruke

Značenje ovog hadisa pojašnjeno je u komentaru sličnih predaja koje su prethodile pod brojevima 616, 792 i 793.

800. Od Ibn Omera, radijallahu anhuma, prenosi se da je rekao: "Prošao sam pored Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a moj donji dio odjeće bio je donekle spušten. On mi reče: 'O Abdullahu, podigni svoju odjeću!', pa sam je i podigao. Onda mi reče: 'Još je podigni!', pa sam je još podigao, i još uvijek se držim te granice." Neki ga upitaše: "A dokle si podigao (svoju odjeću)?", a on im odgovori: "Do polovine potkoljenica." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 2086.

Propisi, pouke i poruke

- Ovaj hadis jasno pobija i obesnažuje sve sumnje i nedoumice koje su prisutne kod velikog broja muslimana koji uopće ne pridaju nikakvu pažnju propisu podizanja odjeće iznad članaka, te svjesno dopuštaju da

im prelazi članke, govoreći kako to ne čine iz oholosti, potkrepljujući svoj stav riječima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, upućenim Ebu Bekru, radijallahu anhu, koje su prethodile u hadisu pod brojem 791, a koje glase: "Ti nisi od onih koji to čine iz oholosti." Ovakvi svjesno zanemaruju činjenicu da je enormna razlika između njih i Ebu Bekra, radijallahu anhu, koji svoju odjeću nije namjerno spuštao ispod članaka, dok to oni čine svjesno i namjerno.

Iz ovog hadisa vidi se da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije šutnjom odobrio dužinu odjeće Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma, inače poznatog pobožnjaka i askete među ashabima, već naprotiv, naredio mu je da je podigne. Ovo ukazuje na to da se zabrana spuštanja odjeće ispod članaka ne odnosi samo na one koji to čine iz oholosti, već da je propis općenit, te da bilo kakvo spuštanje odjeće ispod članaka ukazuje na oholost. Zašto oni koji se ne pridržavaju ovog propisa malo ne razmisle o situaciji i okolnostima koje su opisane u hadisu, te ne požure skratiti svoju odjeću s ciljem slijeđenja sunneta Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i prvih odabranih generacija ovoga ummeta?

801. Također, od Ibn Omera, radijallahu anhuma, prenosi se da je rekao: "Ko iz oholosti pusti da mu se odjeća vuče (za njim), Allah ga na Sudnjem danu neće pogledati." Ummu Selema, radijallahu anha, upita: "A kako da žene postupe s krajevima svoje odjeće?" Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: "Neka ih puste za dužinu jednog pedlja." "U tom slučaju otkrit će im se stopala", primijeti Ummu Selema, radijallahu anha. "Neka ih onda puste za dužinu jedne podlaktice i neka ne prelaze tu granicu", odgovori Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je hadis hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 4119, Tirmizi, 1731, i Nesai, 8/209. Njegov lanac prenosilaca je ispravan.

Propisi, pouke i poruke

- Propis oblačenja duge odjeće, koja se vuče po zemlji, različit je za muškarce i žene. Muškarcima je to zabranjeno, a ženama preporučeno i poželjno.
- Žena treba da oblači onu vrstu odjeće koja će pokriti njena stidna mjesta i ljepotu, i koja ništa od toga neće isticati niti otkrivati.

- Ženina se stopala ubrajaju u avret, tj. dio tijela koji ne smije otkrivati pred strancima, tako da joj nije dozvoljeno da ih pokazuje i otkriva ni u namazu ni u drugim situacijama.
- Muškarcima je zabranjeno da se poistovjećuju sa ženama, kao što je i ženama zabranjeno da se poistovjećuju sa muškarcima.
- Iz hadisa se može zaključiti i koliko stidne i čedne trebaju biti žene vjernika. Vidimo koliko je Ummu Selema, radijallahu anha, pazila da joj se ne otkrije nijedan djelić tijela, pa je sama zatražila da pokrivanje bude potpunije i bolje rekavši: "U tom slučaju otkrit će im se stopala." Uporedimo malo stanje tadašnjih i današnjih žena muslimanki, koje se izazovno oblače, te traže da im se odjeća skрати za čitavu podlakticu ili više od toga! Uistinu su one pokrivene a otkrivene, one hodaju zanosno i hvalisavo uvijajući svoja ramena, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je da se takve žene proklinju.¹ Allahu se utječemo od poniženja i lošeg morala!

Poglavlje stotinu dvadeseto

POHVALNO JE IZ SKROMNOSTI IZBJEGAVATI SKUPOCJENU ODJEĆU

U poglavlju "Vrijednost gladovanja i skromnog življenja" naveli smo dosta hadisa koji se tiču ovog poglavlja.

802. Od Muaza b. Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko iz skromnosti i poniznosti ne bude nosio (skupocjenu) odjeću, a u stanju je to sebi priuštiti, Allah će ga na Sudnjem danu odabrati i između svih stvorenja ga pozvati, pa će mu dopustiti da sebi odabere koji god imanski ogrtač² želi obući." Tirmizi, koji ga je ocijenio dobrim.

Dokumentacija hadisa

Hadis je dobar. Bilježe ga Tirmizi, 2481, Ahmed, 3/438–439, i Hakim, 4/183, sa dobrim lancem prenosilaca.

1 Hadis u kojem je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da se proklinju ovakve žene bilježe Ibn Hibban, *Sahih*, 13/64, br. 5753, Ahmed, *Musned*, 2/223, br. 7083, i drugi. (op. prev.)

2 'Tj. koji god hoće od ogrtača sljedbenika imana, odnosno iskrenih vjernika. Vidjeti: Mubarekfuri, *Tuhfetul-ahvezi*, 7/228. (op. prev.)

Propisi, pouke i poruke

- Nagradu spomenutu u hadisu dobit će onaj ko nošenje skupocjene odjeće bude ostavljao iz skromnosti, a ne iz škrtosti ili lažnog asketizma.
- Motiv oblačenja skromne odjeće isključivo treba biti nezainteresiranost u pogledu dunjaluka i ravnodušnost prema njegovim ukrasima.
- Uzvišeni Allah obavezao se da će na ahiretu ukrasiti i lijepo obući onoga ko radi Njega ostavi prekomjerno ukrašavanje na dunjaluku.

Poglavlje stotinu dvadeset prvo

POHVALNO JE UMJERENO SE ODIJEVATI I NE ZALAZITI
U KRAJNOST OGRANIČAVAJUĆI SE NA OBLAČENJE BIJEDNE ODJEĆE KOJA
IZAZIVA PREZIR, BEZ IKAKVE POTREBE Ili ŠERIJATSKI OPRAVDANE SVRHE

803. Amr b. Šuajb prenosi od svoga oca, a on od svoga djeda, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Uistinu Allah voli da se tragovi Njegove blagodati vide na Njegovom robu." Tirmizi i kaže da je hasen – dobar.

Dokumentacija hadisa

Uzimajući u obzir dosta sličnih predaja i mnoštvo puteva kojim je prenesen, ovaj je hadis vjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi, 2819, sa dobrim lancem prenosilaca. Postoji i druga slična predaja koju prenosi Ebu Ahves od svoga oca, a bilježe je Nesai, 8/196, i Ahmed, 3/473–474, sa prihvatljivim lancem prenosilaca. Sve u svemu, kada se u obzir uzmu sve predaje, ovaj je hadis vjerodostojan.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je da ljudi javno pokazuju Allahove blagodati kojima ih je obasuo i da o njima pričaju, jer je to jedna vrsta iskazivanja zahvale Uzvišenom Allahu, naravno, uz uvjet da to ne bude s ciljem hvalisanja i razmetanja.
- Lijepo je oblačiti odjeću srednjeg kvaliteta i vrijednosti, jer skupocjena odjeća upućuje na želju za isticanjem i reputacijom, a mizerna odjeća predstavlja vrstu poniženja, osim one odjeće koja se nosi iz poniznosti pred Uzvišenim Allahom i iz želje da se slijede ispravni prethodnici iz prvih generacija ummeta, a djela se cijene prema namjerama.

- Oblačenjem skromne i umjerene odjeće donekle se postiže jednakost između bogatih i siromašnih, kao i nezainteresiranost za ono što posjeduju bogati.

Poglavlje stotinu dvadeset drugo

MUŠKARCIMA JE ZABRANJENA SVILENA ODJEĆA, KAO ŠTO IM JE ZABRANJENO I DA NA NJOJ (SVILU) SJEDU ILI DA SE NA NJU NASLANJAJU, DOK JE TAKVA ODJEĆA DOZVOLJENA ŽENAMA

804. Od Omera b. Hattaba, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Nemojte oblačiti svilenu odjeću, jer onaj ko je bude oblačio na ovom svijetu, neće je obući na ahiretu." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 10/284, i Muslim, 2069 i 11.

Propisi, pouke i poruke

- Muškarcima je zabranjeno da nose svilenu odjeću, a to je dozvoljeno ženama islamskog ummeta.
- Onaj ko se na ovome svijetu bude naslađivao nečim od onoga što je Uzvišeni Allah strogo zabranio, isto to će mu na budućem svijetu biti uskraćeno.

805. Također, od Omera b. Hattaba, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Uistinu, svilenu odjeću oblače oni koji (u ahiretu) nemaju nikakvog udjela." Muttefekun alejhi.

U jednoj verziji bilježi se: "...oni koji nemaju udjela u ahiretu."

Riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "...nemaju udjela...", znače da na ahiretu neće imati nikakvog dobra.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 10/285, i Muslim, 2068 i 8.

Propisi, pouke i poruke

- Zabrana nošenja svile (za muškarce) je eksplicitna¹, tj. njeno je nošenje haram.
- Nošenje svile svojstvo je i obilježje rasipnika koji neće imati udjela u budućem životu na ahiretu, jer su svoj život potrošili na dunjalučka uživanja i naslade.

806. Od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Onaj ko je svilu nosio na dunjaluku, neće je odjenuti na ahiretu." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 10/284, i Muslim, 2073.

Propisi, pouke i poruke

Značenja i pouke ovog hadisa navedene su u komentaru prethodnih hadisa koje prenosi Omer, radijallahu anhu.

807. Od Alije, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako je uzeo svilu, pa ju je stavio u svoju desnu ruku, i kako je uzeo zlato, pa ga je stavio u svoju lijevu ruku, a potom je rekao: 'Ovo dvoje strogo je zabranjeno muškarcima moga ummeta!'" Ebu Davud sa dobrim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Uzimajući u obzir mnoge slične predaje, ovaj je hadis vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 4057, Nesai, 8/160, Ibn Madža, 3595, Ahmed, 1/115, i drugi, od Jezida b. Ebu Habiba, on od Abdulaziza b. Ebu es-Sa'ba, koji ga prenosi od Ebu Efleha el-Hemdaniija, on od Abdullaha b. Zurejra, a on od Alije, radijallahu anhu.

1 Ponekad zbog specifičnih okolnosti i uzimanja u obzir drugih šerijatskih tekstova koji govore o dotičnoj stvari, neke zabrane u hadisima ne upućuju na strogu zabranu (haram), već upućuju na to da je činjenje dotične zabranjene stvari mekruh, tj. pokudeno. O tome su opširno govorili učenjaci usuli-fikha. Autor ovdje želi reći da je zabrana u ovom hadisu eksplicitna i jasna, te da ona jasno upućuje na strogu zabranu – haram, a nikako na mekruh, a Allah najbolje zna. (op. prev.)

Ni Ebu Davud ni Nesai u nekim verzijama ovog hadisa nisu spomenuli Abdulaziza b. Ebu es-Sa'ba ni Ebu Efleha.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je dobar, jer je Ebu Efleh el-Hemdani saduk – prihvatljiv prenosilac.

Također, na vjerodostojnost ovog hadisa upućuju i mnogobrojne predaje na istu temu koje se prenose od skupine ashaba: od Abdullaha b. Amra, Ibn Abbasa, Ukbe b. Amira i Ebu Muse el-Eš'arija, radijallahu anhum. Sve u svemu, kada se u obzir uzmu sve slične predaje, hadis je vjerodostojan.

808. Od Ebu Muse el-Eš'arija, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Nošenje svile i zlata zabranjeno je muškarcima moga ummeta, a dozvoljeno ženama." Tirmizi i kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Kada se uzme u obzir prethodna predaja, ovaj je hadis vjerodostojan. Bilježe ga Tirmizi, 1720, Ahmed, 4/394 i 407, i drugi, različitim putevima od Nafia, on od Seida b. Ebu Hinda, a on od Ebu Muse el-Eš'arija, radijallahu anhu.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je prekinut, jer Seid b. Ebu Hind od Ebu Muse nije čuo nijedan hadis, niti se uopće s njim susreo. Međutim, hadis je, kako smo već rekli, vjerodostojan, na osnovu prethodne predaje.

Propisi, pouke i poruke

Iz prethodna dva hadisa, koja prenose Alija i Ebu Musa el-Eš'ari, radijallahu anhuma, razumije se sljedeće:

- zlato i svila dozvoljeni su ženama islamskog ummeta, a zabranjeni muškarcima;
- zabrana u ovim hadisima je eksplicitna, odnosno nedvojbeno ukazuje na to da je muškarcima islamskog ummeta haram – strogo zabranjena upotreba zlata i svile.

809. Od Huzejfe, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio nam je da pijemo i jedemo iz zlatnog i srebrenog posuđa, i zabranio nam je da oblačimo odjeću od svile i brokata¹ i da na njima sjedimo." Buhari.

1 Brokat je tkanina od teške svile, bogatog tkanja. (op. prev.)

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 10/291.

Propisi, pouke i poruke

- Zabrana jela i pića iz zlatnih i srebrenih posuda obuhvata i muškarce i žene, tj. to je zabranjeno i muškarcima i ženama islamskog ummeta, a zabrana nošenja svile i brokata odnosi se samo na muškarce, dok je to ženama dozvoljeno.
- Muškarcima muslimanima zabranjeno je i sjediti na svili i brokatu, isto kao što im je zabranjeno i oblačiti odjeću od spomenute dvije vrste tkanine.

Napomene

- Hafiz Ibn Hadžer rekao je u *Fethul-Bariju*: "Baš kao što je to slučaj i kod oblačenja, zabrana sjedenja na svili odnosi se na onu tkaninu koja je izrađena od čiste svile ili na onu u čemu ima više svile od ostalog materijala."
- Muškarcima je dozvoljeno da dodiruju svilu pod uvjetom da je ne oblače, kako je to vjerodostojno potvrđeno u hadisu koji bilježi Buhari, a prenosi Bera b. Azib, radijallahu anhu, koji je rekao: "Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, kao poklon darovana je svilena odjeća, pa smo je mi počeli dodirivati i čuditi joj se. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Zar se tome čudite?' 'Da', odgovorismo, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na to reče: 'Maramice² Sa'da b. Muaza u Džennetu bolje su od ovoga.'"

Ovaj hadis jasno upućuje na to da se svila ne ubraja u nečistoću, pa ju je stoga dozvoljeno dodirivati, prodavati i na njoj profitirati, a Allah najbolje zna.

² Ovdje se misli na ubruse, dakle komadiće platna koji se koriste za jednokratnu upotrebu, a Allah najbolje zna. (op. prev. nakon napomene šer. rec.)

Poglavlje stotinu dvadeset treće

ONOME KO IMA SVRAB DOZVOLJENO JE OBUČI SVILENU ODJEĆU

810. Od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi vesellem, dozvolio je Zubejru i Abdurrahmanu b. Avfu, radijallahu anhumu, da zbog svraba koji su imali oblače svilenu odjeću." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 10/295, i Muslim, 2076.

Manje poznata značenja

- * *svrab* – prenosiva kožna bolest s jakim svrbežom, šuga.

Propisi, pouke i poruke

- Zabrana oblačenja svilene odjeće ne odnosi se na one muškarce koji imaju svrab, već je njima nošenje svile dozvoljeno jer im olakšava tegobe uzrokovane tom bolešću. Isto tako, ukoliko čovjek ne nađe nikakvu drugu odjeću osim svilene, dozvoljeno mu je da je obuče kako bi se zaštitio od hladnoće ili vrućine.
- Hadis ukazuje i na činjenicu da je islam vjera lahkoće i širokogrudnosti, i da šerijat uzima u obzir stanja i situacije u kojima se nalaze ljudi.

Poglavlje stotinu dvadeset četvrto

ZABRANA DA SE TIGROVA KOŽA KORISTI KAO PROSTIRKA I DA SE NA NJOJ JAŠE

811. Od Muavije, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Nemojte jahati (na sedlima) napravljenim od svile i tigrove kože." Hadis je dobar. Bilježi ga Ebu Davud i drugi, sa dobrim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 4129, i Ibn Madža, 3656.

Kažem: Predaja je vjerodostojna.

Propisi, pouke i poruke

- Strogo je zabranjeno jahati na sedlima napravljenim od svile.
- Strogo je zabranjena upotreba tigrove kože.
- Poistovjećivanje sa velikim grješnicima i rasipnicima strogo je zabranjeno.

812. Ebu Melih prenosi od svoga oca, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio (upotrebu) kože divljih zvijeri. Ebu Davud, Tirmizi i Nesai, sa vjerodostojnim lancima prenosilaca.

U predaji koju bilježi Tirmizi navodi se: "Zabranio je da se kože divljih zvijeri koriste kao prostirke."

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 4132, Nesai, 7/176, Tirmizi, 1770, Ahmed, 5/74–75, i Hakim, 1/148, od Seida b. Ebu Arube, on od Katade, koji ga prenosi od Ebu Meliha b. Usame, a on od svoga oca.

Kažem: Ovaj lanac prenosilaca je ispravan.

Tirmizi, 1771, bilježi ga kao mursel¹ predaju i kaže da je ova predaja jača i vjerodostojnija kada se posmatra kao mursel predaja.

Ne postoji oprečnost između ovo dvoje. Dakle, ukoliko se neka predaja jednim putem prenosi spojenim lancem prenosilaca, a drugim putem sa prekinutim lancem prenosilaca (kao mursel), onda se za nju kaže da je u suštini njen lanac prenosilaca spojen jer onaj ko je prenosi na taj način ima više informacija i bolje je obaviješten o njoj od onoga ko je prenosi kao mursel predaju.

Propisi, pouke i poruke

- Kože divljih zvijeri strogo je zabranjeno koristiti kao prostirke i kao sedla, tj. upotrebljavati ih za izradu sedala.
- Zabranjeno je slijediti praksu oholih i rastrošnih ljudi, te se poistovjećivati s njima.

Poglavlje stotinu dvadeset peto

ŠTA SE TREBA REĆI KADA SE OBUĆE NOVA ODJEĆA

813. Od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obukao novu odjeću, imenovao bi je – imâma (turban), košulja, ogrtač (ili bilo šta drugo), a zatim bi rekao:

'Allahumme lekel-hamdu ente kesevtenihi, eseluke hajrehu ve hajre ma suni'a lehu, ve eu'zu bike min šerrihi ve šerri ma suni'a lehu!'

Gospodaru moj, Tebi pripada zahvala. Ti si me ovom odjećom odjenuo, pa 'Te molim za njeno dobro i molim Te da mi u njoj podariš svako dobro zbog kojeg je proizvedena, i utječem Ti se od njenog zla i od svakog zla zbog kojeg je proizvedena.'"² Ebu Davud i 'Tirmizi, koji kaže da je hasen – dobar.

1 Mursel je hadis koji tabiin prenosi direktno od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tj. vrsta hadisa kod koga je na kraju seneda ispao prenosilac, što znači da u lancu prenosilaca tog hadisa tabiin direktno prenosi predaju od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. U vezi sa prihvatanjem ovakve vrste hadisa kao dokaza, učenjaci su zauzeli više stavova, što se podrobno pojašnjava u stručnoj hadiskoj literaturi. (op. prev.)

2 U komentaru Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "...da mi u njoj podariš svako dobro zbog kojeg je proizvedena", kaže se sljedeće: "To je sve ono zbog čega je odjeća čovjeku nužna, poput toga da ga štiti od hladnoće i vrućine ili da skriva njegova stidna mjesta. Ovom se dovom od Allaha traži dobro zbog kojeg je odjeća i napravljena, te da mu ona pomogne na putu pokornosti Uzvišenom Allahu i činjenja ibadeta samo Njemu. Što se tiče riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: '...i utječem Ti se od njenog zla i od svakog zla zbog kojeg je proizvedena', njome čovjek od Allaha traži zaštitu od toga da njegova odjeća bude razlog

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 4020, 'Tirmizi, 1767, Ahmed, 3/30 i 50, i drugi.

Kažem: Hadis je vjerodostojan i nije problematično što se u njegovom lancu prenosilaca nalazi Seid el-Džurejri, jer isti hadis kao mursel predaju od njega prenosi i Hammad b. Selema, a zabilježio ju je Nesai u djelu *Amelul-jevmi vel-lejla*, 310. Hammad ga je od Džurejrija čuo prije nego što je ovaj počeo miješati hadise, kako je to potanko pojasnio Nesai.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je imenovati odjeću prilikom njenog prvog oblačenja, a prije učenja dove.
- Uzvišenom Allahu treba se zahvaljivati uvijek i u svakoj situaciji, i to se ubraja u iskazivanje potpune zahvalnosti Njemu koji daje sve blagodati.
- Sve što čovjeku dođe, to mu dolazi od njegovog Gospodara, i On je Taj koji iz Svoje milosti blagodatima obasipa Svoje robove.
- U svemu što postoji ima dobra, ali i primjesa zla, pa je muslimanu obaveza da od Uzvišenog Allaha traži dobro u tome i da od Njega traži utočište od svakoga zla.

Poglavlje stotinu dvadeset šesto

PRI OBLAČENJU ODJEĆE POHVALNO JE POČETI SA DESNE STRANE

O ovome je već bilo riječi u devedeset devetom poglavlju u kojem smo naveli mnoge vjerodostojne hadise o tome da je lijepo dati prednost desnoj strani u svemu što je u domenu plemenitih i lijepih stvari.

ili povod za činjenje raznih ružnih i grješnih djela, te da ga ona ne odvede u samodopadanje, oholost i hvalisanje..." Vidjeti: Mubarekfuri, *Tuhfetul-ahvezi*, 5/464. (op. prev.)

4

KNJIGA O KODEKSU LIJEPOG PONAŠANJA PRILIKOM SPAVANJA

San je osjećaj potpunog gubljenja svijesti koje ovlada ljudskim srcem te ga lišava svake objektivne i stvarne percepcije i shvatanja onoga što se događa oko njega. San se još naziva i "bratom smrti", kako je rekao Uzvišeni Allah: "Allah uzima duše u času njihove smrti, a i onih koji spavaju, pa zadržava one kojima je odredio da umru, a ostavlja one druge do roka određenog. To su, zaista, dokazi za one koji razmišljaju" (Ez-Zumer, 42).

San je i jedan od Allahovih jasnih znakova: "...i jedan od dokaza Njegovih jeste san vaš noću i po danu, i nastojanje vaše da steknete nešto iz obilja Njegova; to su, zaista, pouke za ljude koji čuju" (Er-Rum, 23). Allah je odredio da se spava noću, kako bi se ljudi odmorili i smirili, te odagnali umor i malaksalost nakon što su danju naporno radili ili putovali.

Poglavlje stotinu dvadeset sedmo

PRAVILA LIJEPOG PONAŠANJA PRILIKOM SPAVANJA I LIJEGANJA

814. Od Beraa b. Aziba, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, lijegao u postelju, legao bi na desnu stranu, a zatim bi proučio:

'Allahumme eslemtu nefsi ilejke, ve vedždžehtu vedžhi ilejke, ve fevvadtu emri ilejke, ve eldze'tu zahri ilejke, ragbeten ve rehbeten ilejke, la meldžee ve la mendža minke illa ilejke. Amentu bi Kitabikel-lezi enzelte ve bi nebijjikel-lezi erselte!

Allahu moj, Tebi sam predao dušu svoju, i Tebi sam upravio lice svoje, na Tebe se oslanjajući, Tebi prepustio svako svoje stanje, i svoja sam leđa iz želje za čvrstim osloncem Tebi sklonio, a sve ovo iz želje i iz straha za Tobom.¹ Nema skloništa niti spasonosnog pribježišta pred Tobom osim kod Tebe. Vjerujem u Tvoju Knjigu, koju si objavio, i u Tvoga Vjerovjesnika kojeg si poslao." U ovoj verziji hadis bilježi Buharija u svom *Sahihu*, u *Knjizi o pristojnosti i lijepom ponašanju*.

1 Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "...a sve ovo iz želje i iz straha za Tobom", tj. iz želje za Tvojom nagradom i iz straha pred Tvojom srdžbom i kaznom. Vidjeti: Ibn Hadžer, *Fethul-Bari*, 11/111. (op. prev.)

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 1/357.

Napomene

- Ovaj hadis u *Sahihu* imama Buharija nalazi se u *Knjizi o abdestu*, u *Knjizi dova* i u *Knjizi tevhida*, ali ga nisam pronašao u *Knjizi o pristojnosti i lijepom ponašanju*, kako to tvrdi autor. Što se tiče verzije ovog hadisa koju je naveo autor, ona je u *Sahihu* imama Buharija zabilježena u *Knjizi dova* (*Fethul-Bari*, 11/115) u *Poglavlju o spavanju na desnom boku*.
- Hadis je zabilježen u oba *Sahiha*, tj. u *Sahihu* imama Buharija i u *Sahihu* imama Muslima, samo što je imam Muslim zabilježio da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom čovjeku naredio da izgovori ovu dovu kada pođe na spavanje.

Propisi, pouke i poruke

- Ukoliko se vjernik želi skloniti od Allaha, tj. Njegove srdžbe, opet je nužno da pribjegne Allahu, tj. Njegovoj milosti.
- U hadisu se potvrđuje čvrsto vjerovanje u Allahovu Knjigu, njeno priznavanje i prihvatanje, kao i vjerovanje u istinitost Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kojem je objavljena ta Knjiga.
- Vjernik se u potpunosti okreće i usmjerava svome Gospodaru, čineći to svojim licem ("...Tebi sam upravio lice svoje...") i svojim srcem, a lice je posebno spomenuto jer je ono najplemenitiji dio čovjekovog tijela.
- Onaj ko se u potpunosti preda Uzvišenom Allahu i Njemu prepusti sve, takvoga će Allah zaštititi i pomoći će mu u njegovim potrebama.

815. Također, od Beraa b. Aziba, radijallahu anhu, prenosi se da mu je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada se uputiš ka svojoj postelji, abdesti se onako kako se abdestiš prije stupanja u namaz, a zatim leži na svoj desni bok i reci: '*Allahumme eslemtu nefsi ilejke...*'", pa je naveo istu dovu koja je prethodila u prošlom hadisu, s tim da je još dodao: "...i neka ti to budu zadnje riječi koje ćeš izgovoriti (prije spavanja)." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 11/109, i Muslim, 2710.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je da musliman prije spavanja uzme abdest kako bi, ukoliko ga smrt iznenadi, bio u stanju potpune čistoće.
- Učenjem prethodne dove, vjernik prvenstveno čisti svoje srce i na takav se način priprema na eventualnu smrt, jer je čistoća srca preča od čistoće tijela.
- Kada vjernik zanoći pod abdestom, veće su šanse da usnije istinite snove, a manje da se šejtan poigrava s njim.
- Pohvalno je zanočiti ispružen na desni bok.
- Ležanjem na desnoj strani ne vrši se pritisak na srce koje je više nagnuto ka lijevoj strani.
- Tekst i poredak riječi i rečenica raznih dova i zikrova tačno je definiran i precizno određen od Allaha ili Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Te dove i zikrovi imaju svoje posebnosti i tajne, tako da nije dozvoljeno analogijom smišljati njima slične. Stoga je obaveza ograničavati se na tekstove dova i zikrova onako kako su preneseni u hadisima, bez ikakvih izmjena. Zato, kada je Bera b. Azib, radijallahu anhu, koji je ponavljajući ovu dovu napravio lapsus, pa je umjesto riječi: “ve bi nebijjikel-lezi erselte – i u vjerovjesnika kojeg si poslao”, rekao: “ve bi resulikel-lezi erselte – i u poslanika kojeg si poslao”, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ispravio ga je i rekao mu: “Ne, nego reci: ‘ve bi nebijjikel-lezi erselte – i u vjerovjesnika kojeg si poslao.’”¹

816. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, u noći bi klanjao jedanaest rekata (noćnog namaza), pa kada bi granula zora, klanjao bi dva kratka rekata (sabahskog sunneta), a nakon toga, legao bi na svoj desni bok i tako bi ostao sve dok ne bi došao mujezin i obavijestio ga.” Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 11/108–109, i Muslim, 736.

¹ Ovaj se detalj spominje u punoj verziji hadisa koju ni autor ni komentator ovdje nisu citirali. (op. prev.)

Manje poznata značenja

- ❖ *legao* – tj. desnom stranom tijela ispružio bi se po zemlji.
- ❖ *obavijestio ga* – o tome da su se ljudi okupili.

Propisi, pouke i poruke

- Noćni namaz ima jedanaest rekata i ne treba prelaziti taj broj. Kada je riječ o broju rekata noćnog namaza, ovo je bila ustaljena praksa Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u kojoj je ustrajavao.
- Sabah-namaz ima dva rekata sunneta koji se klanjaju prije farza, a onaj ko ne uspije klanjati ova dva rekata prije farza, klanjat će ih nakon što okonča sabahski farz.
- Od sunneta je da se čovjek malo ispruži na desnu stranu prije klanjanja sabahskog farza.
- Imam će izaći među ljude onda kada se okupe za klanjanje namaza.

817. Od Huzejfe, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, noću legao u postelju, svoju (desnu) ruku stavio bi pod obraz, a zatim bi rekao:

‘Allahumme bismike emutu ve ahja!’

Allahu moj, s imenom Tvojim umirem i s imenom Tvojim živim, a kada bi se probudio, izgovorio bi:

‘Elhamdu lillahil-lezi ahjana ba’de ma ematena ve ilejhin-nušur!’

Hvala Allahu koji nas je oživio nakon što nas je (u snu) bio usmrtio, i Njemu ćemo se vratiti.” Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 11/113.

Propisi, pouke i poruke

- Sunnet je da čovjek prilikom lijeganja na desni bok svoju desnicu stavi ispod desnog obraza.
- U općenitom smislu, dozvoljeno je san nazvati smrću, i to je vrsta “male smrti”, jer u toku sna duša nije u potpunoj vezi s tijelom, već samo djelimično.

- Uzvišeni Allah je Apsolutni Vladač i Upravitelj kosmosa, i u tome niko osim Njega nema nikakvog udjela. On je jedini Stvoritelj i Onaj koji iz ničega sve stvara, i On je Onaj koji oživljava i usmrćuje.
- Vjernik se stalno i u svim prilikama zahvaljuje Allahu.

818. Jeiš b. Tihfa el-Giffari, radijallahu anhu, prenosi da mu je otac rekao: "Dok sam u džamiji ležao potrbuške, osjetio sam kako me neko svojom nogom pomjera (podbada) govoreći: 'Uistinu Allah mrzi ovakav način ležanja!' Pogledao sam i vidio da je to bio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem." Ebu Davud sa ispravnim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Hadis je sahih li gajrihi – vjerodostojan zbog drugih sličnih predaja istog značenja. Ebu Davud, 5040, Ibn Madža, 3723, i Ahmed, 3/429–430, bilježe ga od Jahje b. Ebu Kesira koji je rekao: "Spomenuti hadis pripovijedao nam je Ebu Selema b. Abdurrahman od Jeiša b. Tihfa b. Kajsja el-Giffarija."

Kažem: Ovaj lanac prenosilaca je slab i sadrži dvije mahane:

prva, spomenuti Jeiš je medžhul – anoniman i nepoznat prenosilac;

druga, u hadisu je došlo do tzv. idtiraba¹ – nejasnosti, i to u dva oblika:

1. nejasnost i zbrkanost (idtirab) u imenu spomenutog Jeiša i imenu njegovog oca², što je pojasnio hafiz Mizzi u svom djelu *Tehzibul-kemal*, 13/375–376;

2. zbrkanost (idtirab) u lancu prenosilaca ovog hadisa, jer isti ovaj hadis Jeiš prenosi od Ebu Zerra, radijallahu anhu, u kojem se navodi da se događaj desio njemu (Ebu Zerru, radijallahu anhu), a ne ocu spomenutog Jeiša. Predaja u ovom obliku bilježi se u *Sunenu* Ibn Madže, 3724, i ona je munker, kako to tvrdi Hafiz Ibn Hadžer u djelu *Tehzibut-tehzib*, 5/10. Pored toga, zabrana spavanja na stomaku vjerodostojno je potvrđena predajom koju prenosi Ebu Hurejra,

1 Hadis mudtarib (zbrkan, zamršen) vrsta je slabog hadisa koji se prenosi u više oblika, od kojih je svaki ravan ostalima po snazi, tj. u lancu prenosilaca ili u samom tekstu hadisa prenosioци su se razili oko nekih pojedinosti, tako da se ne može dati prednost jednoj predaji nad drugom. Idtirab, odnosno ova vrsta mahane može biti u senedu – lancu prenosilaca hadisa ili, pak, njegovom metnu – tekstu hadisa. (op. prev.)

2 Naime, prenosilac hadisa Jeiš b. Tihfa el-Giffari u nekim se drugim lancima prenosilaca naziva Kajs b. Tihfa el-Giffari, npr. u *Sunenu* Ibn Madže, br. 3723. (op. prev.)

radijallahu anhu. Tirmizi, 2768, Ahmed, 2/287 i 304, Ibn Hibban, 5549, i Hakim, 4/271, ovu predaju o zabrani spavanja na stomaku bilježe od Muhammeda b. Amra, koji je prenosi od Ebu Seleme, a on od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

Kažem: Ovaj lanac prenosilaca je dobar, jer je Muhammed b. Amr prihvatljiv prenosilac.

Sve u svemu, kada se u obzir uzmu sve predaje i mnoštvo puteva kojima je prenesena, zabrana spavanja na stomaku vjerodostojno je potvrđena, a Allah najbolje zna.

Propisi, pouke i poruke

- Strogo je zabranjeno spavati potrbuške, jer takav način spavanja mrzi Uzvišeni Allah i to je karakteristika stanovnika Vatre.

819. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko sjedne na neko mjesto i na njemu ne spomene Uzvišenog Allaha, takav će biti upropašten i imat će loš ishod, a onaj ko legne na neko mjesto i pri tome ne bude spomenuo Uzvišenog Allaha, i njega će Allah u propast odvesti i imat će loš ishod." Ebu Davud sa dobrim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Hadis je dobar – hasen. Bilježe ga Ebu Davud, 4856 i 5059, i Nesai, *Amelul-jevmi vel-lejla*, 4040, u potpunoj verziji. Bilježi ga i Humejdi, *Musned*, 1158, ali samo prvi dio, dok Ibn Sunni, *Amelul-jevmi vel-lejla*, 745, bilježi samo drugi dio. Svi oni hadis bilježe od Muhammeda b. Adžlana, on od Seida el-Makburijja, a on od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

Kažem: Ovaj lanac prenosilaca je dobar jer je Muhammed b. Adžlan saduk – prihvatljiv.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis podučava vjernike kako da iskoriste svoje vrijeme, preporučujući da ga ispune zikrom, tj. spominjanjem Uzvišenog Allaha.
- Sva djela ljudi jedna su vrsta kušnje i probe za njih, stoga moraju voditi računa o svojim djelima, jer će čovjek biti pitan za svaku riječ koju

izgovori i svaki pokret koji napravi, kao što će biti pitan i za vrijeme u kojem je mirovao. Sve se to uredno piše i bilježi.

- Kada se Uzvišeni Allah spomene na nekom sijelu ili skupu, to sijelo čini potpunim, a na sijelima u kojima se ne spominje Uzvišeni Allah, nema nikakvog dobra.

Poglavlje stotinu dvadeset osmo

**DOZVOLJENO JE LEŽATI NA LEDIMA NA NAČIN DA SE JEDNA NOGA
PREBACI PREKO DRUGE, POD UVJETOM DA NE POSTOJI BOJAZAN
DA ĆE SE PRI TOME OTKRITI STIDNO MJESTO, I DOZVOLJENO
JE SJEDITI UNAKRST PODVIJENIH NOGU
("TURSKI" NAČIN SJEDENJA)**

820. Abdullah b. Zejd, radijallahu anhumu, kaže da je vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako u džamiji leži na leđima prebačene jedne noge preko druge. Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 1/563, i Muslim, 2100.

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je ležati na leđima i pri tome prebaciti jednu nogu preko druge. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ovako je postupio u vrijeme odmora, tj. kada tu nije prisustvovalo mnogo ljudi, jer je poznato da bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, po običaju pred ljudima sjedio potpuno uljudno i dostojanstveno.
- U džamiji je, s ciljem odmora, dozvoljeno nasloniti se na nešto, kao što je dozvoljeno s istim ciljem leći ili ispružiti se, kao i odmarati se u različitim položajima.
- Nagrada za boravak u džamiji, koja je obećana u mnogim hadisima, ne odnosi se samo na onoga ko u njoj sjedi, već i na onoga ko u njoj leži.
- Onaj ko leži u džamiji treba se osigurati i poduzeti sve mjere da mu se prilikom ležanja ne otkrije stidno mjesto, pogotovo jer je ležanje položaj tijela koji često navodi na san, a čovjek u snu nije svjestan svojih pokreta, pa nije u stanju da čuva stidna mjesta.

821. Od Džabira b. Semure, radijallahu anhuma, prenosi se da je rekao: “Kada bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao sabah-namaz, sjeo bi na svoje mjesto unakrst podvijenih nogu¹ i tako bi ostao sjediti sve dok sunce ne bi izašlo i dobro zasjalo.” Ebu Davud i drugi, sa ispravnim lancima prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Hadis je dobar – hasen. Bilježi ga Ebu Davud, 4850, sa dobrim lancem prenosilaca.

Kažem: Autoru (Neveviju, Allah mu se smilovao) promaklo je da hadis pripiše i imamu Muslimu koji ga bilježi u svom *Sahihu*, 670 i 287. Dakle, bilježi ga i Muslim, 670 i 286, sa sljedećim tekstom: “Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ne bi ustajao sa mjesta na kojem je klanjao sabah-namaz sve dok sunce ne bi izašlo, a kada bi izašlo, on bi ustao. Ashabi su razgovarali i spominjali događaje iz džahilijeta (predislamskog perioda), pa bi se tome smijali, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, samo bi se osmjehivao.”

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je da onaj ko sabah-namaz klanja u džematu ostane sjediti u džamiji sve dok se sunce ne podigne na horizontu, jer tako će moći klanjati duha-namaz i postići za taj namaz predviđenu nagradu.
- Ashabi, radijallahu anhum, spominjali su i prepričavali događaje iz paganskog doba kako bi se Uzvišenom Allahu zahvalili što ih je izveo iz zablude i uputio na Pravi put.
- Spoznaja džahilijeta uzrokuje da se čovjek snažno prihvati islama, tj. istinsku vrijednost islama neće spoznati onaj ko nije spoznao džahilijet. Ukratko, spoznaja neke negativnosti pomaže čovjeku da istinski spozna i shvati vrijednost njene sušte suprotnosti.
- Dozvoljeno je smijati se u džamiji (jer su se ashabi smijali prepričavajući događaje iz paganstva, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, osmjehivao se).

822. Od Ibn Omera, radijallahu anhuma, prenosi se da je rekao: “Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u dvorištu Kabe kako se svojim rukama ovako obuhvatio”, pa je to demonstrirao tako što je svoje natkoljenice (stegna) približio svojim prsima, a rukama obuhvatio svoje noge u predjelu koljena. Buhari.

1 Tj. turski, kako se to kod nas u žargonu kaže. (op. prev.)

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 11/65.

Manje poznata značenja

- ✦ *a rukama obuhvatio* – tj. obuhvatio ih svojim podlakticama.

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je sjediti na način kako je to u hadisu opisao Ibn Omer, radijallahu anhumu, ali ne i u slučaju kada je čovjek u džamiji i iščekuje namaz.¹
- Onaj ko sjedi na ovakav način treba da, nakon što podlakticama obuhvati stegna, svoje ruke (šake) poveže u području zglobova.
- Onome ko sjedi ovako, nije dozvoljeno da prilikom iščekivanja namaza svoje ruke poveže tako što će međusobno ispreplesti prste ruku.²

823. Od Kajle bint Mahreme, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: "Vidjela sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako sjedi na zadnjici, stegnâ (natkoljenica) prislonjenih uz prsa i ruku obavijenih oko nogu u području koljena. Kada sam ga pogledala tako skrušenog, poniznog i pokornog, sva sam se stresla od straha." Ebu Davud i Tirmizi.

1 Autor ovdje nije pojasnio svoju konstataciju da je ovakav način sjedenja zabranjen u džamiji pri iščekivanju nastupanja namaza. Iako nije sasvim jasno na što je aludirao, vjerovatno misli na ono što se zaključuje iz sljedeće predaje. Naime, imam Buhari u svom je *Sahihu* zabilježio predaju od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, u kojoj se navodi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio da se čovjek umota u odjeću sačinjenu od samo jednog komada platna a da pri tome na svom spolnom organu nema nikakve druge odjeće, pa to bude razlog da mu se vrlo lahko otkrije stidno mjesto. To je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nazvao *el-ihtiba*, upravo onako kako je Ibn Omer, radijallahu anhumu, nazvao Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, način sjedenja opisan u prethodnom hadisu. U komentaru ovog hadisa u kojem se zabranjuje *el-ihtiba*, Ibn Hadžer, Allah mu se smilovao, kaže: "El-ihtiba znači da čovjek sjedne na svoju zadnjicu i pri tome izdigne svoje potkoljenice i obmota ih svojom odjećom koju sačinjava samo jedan komad platna." (*Fethul-Bari*, 1/477) Dakle, napravljena je razlika između onoga ko sjedne na opisani način i rukama obavije svoja koljena, što je dozvoljeno, i onoga ko sjedne na opisani način, ali svoja koljena obavije odjećom sačinjenom od jednog komada platna, što je zabranjeno. Autor je, vjerovatno, mislio na ovaj drugi način sjedenja, što je bio običaj Arapa, a Allah opet najbolje zna. (op. prev.)

2 Ovo preplitanje prstiju dvije ruke u arapskom se jeziku zove *tešebbuk*. U nekim hadisima Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je da se prsti međusobno prepliću nakon abdesta i dok čovjek boravi u džamiji. Vidjeti: Albani, *Sahihul-džamia*, br. 446 i br. 567, i *Silsiletul-ehadis es-sahiha*, br. 1294. (op. prev.)

Dokumentacija hadisa

Hadis je dobar – hasen. Buhari, *El-Edebul-mufred*, 1187, Ebu Davud, 4847, i Tirmizi, 2814, bilježe ga od Abdullaha b. Hassana el-Anberijja koji je rekao: “Pripovijedale su mi moje dvije nene, Safijja bint Ulejba i Duhajba bint Ulejba, koje su inače bile Kajline pomajke, da ih je ona (Kajla) obavijestila o tome, navodeći citirani hadis.”

Kažem: Ovaj hadis sadrži malu dozu slabosti iz razloga što nisam našao da je neko od tradicionalnih učenjaka okvalificirao Abdullaha b. Hassan el-Anberijja ni kao nepouzdanog, ali ni kao pouzdanog prenosioca, ali je od njega hadise prenosila skupina pouzdanih prenosilaca. Sasvim je moguće da ga je iz tog razloga imam Zehebi ocijenio pouzdanim u djelu *El-Kašif*, 2/71, ali i pored toga, previše bi bilo za njega reći da je apsolutno pouzdan, već je on na malo nižem stepenu od toga, a hadisi koje prenosi mogu se popeti na stepen hasen, tj. dobrog hadisa.

Što se tiče njegove dvije nene, Safije i Duhajbe, one su kao prenosioči hadisa prihvatljive.

Na ovu temu prenosi se i sličan hadis od Ebu Umame el-Harisijja, a bilježi ga Ebu Eš-Šejh u svom djelu *Ahlakun-Nebijji, sallallahu alejhi ve sellem*, sa solidnim lancem prenosilaca, koji se u ovakvim situacijama prihvata.

Sve u svemu, hadis je hasen – dobar.

Propisi, pouke i poruke

- Dok bude sjedio, bez obzira mirovao ili se pokretao, čovjek uvijek treba da bude skrušen i ponizan, te da se stalno prisjeća Allahove uzvišenosti i veličine.
- Iskreni se vjernici čak i po svom vanjskom izgledu razlikuju od ostalih i izazivaju strahopoštovanje.

824. Od Šerida b. Suvejda, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Pored mene je prošao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a ja sam sjedio tako da sam svoju lijevu ruku stavio iza leđa i pri tome se oslonio na njen dlan. On mi reče: “Zar sjediš na način kako sjede oni na koje se Allah rasrdio!”” Ebu Davud sa ispravnim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 4848, Ahmed, 4/388, Hakim, 4/269, i Taberani, *El-Kebir*, 7242 i 7243.

Kažem: Lanac prenosilaca je ispravan i svi prenosioci su pouzdani. Ibn Džurejdž je naglasio kako ga je Ibrahim b. Mejser obavijestio da je on čuo Amra b. Eš-Šerida kako kaže da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao da je ovakav način sjedenja identičan načinu na koji sjede oni na koje se Allah rasrdio. Ovu predaju bilježi Abdurrezzak u *El-Musannefu*, 2/198.

Propisi, pouke i poruke

- Obaveza je naređivati da se čini dobro i odvrćati od zla.
- Hadis upozorava muslimane da se ne poistovjećuju sa onima na koje se Allah rasrdio, tj. jevrejima, niti sa onima koji su otišli u zabludu, tj. kršćanima.
- Način na koji musliman sjedi ne smije nalikovati načinu sjedenja koji je specifičan za nevjernike.
- Muslimani kao ummet obavezni su da u svemu budu posebni i da se u odnosu na druge odlikuju čak i u načinu na koji sjede.

Poglavlje stotinu dvadeset deveto

KODEKS LIJEPOG PONAŠANJA NA SIJELU I U DRUŠTVU

825. Od Ibn Omera, radijallahu anhum, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Neka niko od vas ne podiže čovjeka sa mjesta na kojem sjedi kako bi on sjeo na to mjesto, već sijelo malo proširite i jedni drugima napravite mjesta." Kada bi pred Ibn Omerom neki čovjek ustao s namjerom da on zauzme njegovo mjesto, on na to mjesto ne bi sjeo. Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/393, i Muslim, 2177, 28 i 29.

Propisi, pouke i poruke

- Zabranjeno je maknuti čovjeka sa mjesta na kojem sjedi i onda zauzeti njegovo mjesto.
- Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, tradicijom i praksom potvrđeno je da pridošlici na neko sijelo treba napraviti mjesto da sjedne, shodno riječima Uzvišenog Allaha: **“O vjernici, kad vam se kaže: ‘Načinite mjesta drugima tamo gdje se sjedi’ – vi načinite, pa i vama će Allah mjesto načiniti...”** (El-Mudžadela, 11)
- Sprovođenje u praksu ovog propisa ujedinjuje i zbližava muslimanska srca te povećava njihovu međusobnu ljubav i povezanost, a otklanja mržnju i netrpeljivost.
- Kada se muslimani ne budu jedni nad drugima posebno isticali na svojim sijelima, to će među njima povećati prijateljstvo i bliskost.
- Hadis podučava muslimane da ne trebaju ustajati kako bi pridošlici na sijelo napravili mjesto, mimo onog mjesta koje mu i pripada, a to je mjesto na kraju sijela.
- Svoju dušu treba lijepo odgojiti tako da se ne uzoholi onda kada joj drugi ukažu čast i poštovanje, baš onako kako je postupao Ibn Omer, radijallahu anhum. Neki su učenjaci rekli da je Ibn Omer, radijallahu anhum, ovako postupao iz svoje velike čednosti i bogobožnosti.

Kažem: Ibn Omer, radijallahu anhum, ovako je postupao prvenstveno zbog toga što je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izričito zabranio da pridošlica pomakne osobu koja već sjedi na sijelu i onda zauzme njeno mjesto. Bez obzira što Ibn Omer, radijallahu anhum, nikome nije naređivao da ustane sa mjesta na kojem sjedi, kako bi on sjeo na njega, već bi taj čovjek to sam uradio dobrovoljno i na svoju ruku, on ipak nije htio zauzeti njegovo mjesto kako ga ne bi pomogao u činjenju grijeha i nepokornosti. Dakle, Ibn Omer htio je u korijenu sasjeci ovo zlo, jer sve što vodi ka haramu, i samo je po sebi haram.

Isto tako, postoji još jedan dodatni razlog koji pojašnjava zbog čega Ibn Omer nije htio sjesti na ustupljeno mjesto. Naime, možda je taj čovjek tako postupio iz stida, a ne dobrovoljno i zato što on to stvarno želi, pa bi sjedanje na njegovo mjesto moglo biti uzrok da on u sebi nešto ružno osjeti i da mu se srce iskvari. Ovako, kada on ostane sjediti na svom mjestu, šejtan je poražen i ponižen. Dodajmo još ovome da je zauzimanje nekog istaknutog i počasnog mjesta na sijelu pokuđeno i nepoželjno, a sjedanje na mjesto sa kojeg je neko ustao, vodi upravo tome.

Kada uzmemo u obzir sve nabrojano, onda će nam biti jasno da je Ibn Omer, radijallahu anhumā, svojim postupkom želio pod svaku cijenu u praksu sprovesti i pojasniti Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, sunnet i pokazati da osoba koja sjedi na nekom mjestu polaže i najveće pravo na to mjesto. Stoga, nikome nije dozvoljeno da neku osobu “digne” i makne sa mjesta na kojem sjedi, pa da onda zauzme njeno mjesto, ali isto tako ni onome ko sjedi nije dozvoljeno da samoinicijativno ustane sa svoga mjesta kako bi ga ustupio nekom drugom, iz razloga koje smo netom pojasnili. O svemu ovome treba voditi računa.

826. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada neko od vas ustane sa mjesta na kojem je sjedio, a zatim se (brzo) vrati, on je i najpreči da na njega opet sjedne.” Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 2179.

Propisi, pouke i poruke

- Onaj ko sjedi na nekom mjestu, na njega i polaže najveće pravo.
- Kada se neko, radi neke potrebe, podigne sa mjesta na kojem je sjedio, a zatim se ubrzo vrati, on polaže veće pravo od drugih da opet sjedne na to mjesto.
- Ukoliko bi neko u međuvremenu sjeo na njegovo mjesto, on ima pravo zatražiti od ovoga koji mu je zauzeo mjesto da sa njega i ustane, a ovaj je dužan da bez oklijevanja tako i postupi.
- Islam je vjera koja vrlo dobro pazi da se svakome dadne njegovo pravo, a sve to s ciljem suzbijanja strasti i prohtjeva koji, ukoliko se ne kontroliraju, kod nekih osoba mogu prouzrokovati oholost i uzdizanje, te ih navesti da traže ono što u osnovi nemaju pravo tražiti niti im to pripada, pa će takvim ponašanjem sijati nered po zemlji.

827. Džabir b. Semura, radijallahu anhumā, prenosi: “Kada bismo došli kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, svako od nas sjeo bi na mjesto koje bi ga zapalo na kraju sijela!” Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je hasen – dobar.

1 'Tj. kružoka ili nekog drugog skupa u kojem ljudi sjede. (op. prev.)

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *El-Edebul-mufred*, 1141, Ebu Davud, 4825, Tirmizi, 2725, i Ahmed, 5/91, 98 i 107–108, od Šerika, koji ga prenosi od Semmaka b. Harba, a on od Džabira b. Semure, radijallahu anhum.

Kažem: Ovaj lanac prenosilaca je slab jer je Šerik b. Abdullah el-Kadi slabo pamtio. Međutim, hadis je u globalu vjerodostojan zbog sljedećeg:

1. Tirmizi je rekao: “Ovaj hadis prenosi i Zuhejr b. Muavija također od Semmaka, pa je predaja s ovim lancem prenosilaca vjerodostojna, jer je Zuhejr pouzdan prenosilac i spada među one prenosioce hadisa od kojih su hadise prihvatili Buhari i Muslim.

Ako bi neko rekao: “Ovo što je rekao imam Tirmizi ne možemo tek tako prihvatiti sve dok nam se ne predoči dokaz za tu tvrdnju, jer je istinsko znanje ono što je potvrđeno senedom tj. lancem prenosilaca. Koliko li je samo grešaka napravio imam Tirmizi, za koje su mu spočitavali islamski učenjaci?“, odgovor bi glasio:

Tvrditi bez ikakvog dokaza da je imam Tirmizi pogriješio u svojoj prethodnoj konstataciji, to je ustvari istinska greška i potpuno slabo shvatanje i rezonovanje.

Imam Tirmizi naveo je dokaz za svoju tvrdnju o navedenom hadisu jer je spomenuo drugu predaju koja pojačava spomenutu, a to je predaja koju prenosi Zuhejr b. Muavija. Bez obzira što ovu predaju on nije spomenuo u potpunom obliku, tj. sa spojenim lancem prenosilaca, ona se kod imama Tirmizija spominje kao muallek² predaja, ali riječima koje odaju čvrsto uvjerenje i sigurnost prenosioca da je dotične riječi zasigurno izrekao onaj kome se pripisuju,³ što upućuje na to da je imam Tirmizi ovu predaju smatrao vjerodostojnom. Međutim, ako bismo rekli da je i nije smatrao vjerodostojnom, ona se može posmatrati kao slaba predaja kojom se pojačavaju slične predaje i na takav način hadis se diže na stepen prihvatljivog.

2 Muallek je vrsta hadisa iz čijeg je lanca prenosilaca na početku, namjerno ili nenamjerno, izostavljen jedan ili više prenosilaca, a ponekad i cijeli sened. Ova vrsta hadisa u globalu se smatra slabom jer joj nedostaje osnovni uvjet za ispravnost hadisa, a to je spojenost seneda. (op. prev.)

3 Naime, ukoliko se muallek predaje prenose riječima *kāle* – rekao je, *haddese* – pričao je, *ahbere* – obavijestio je, *reva* – prenosi, *emere* – naredio je, *neha* – zabranio je i slično, tj. riječima koje daju uvjerenje i sigurnost onoga ko ih prenosi, onda jedan dio učenjaka ovakve muallek predaje smatra vjerodostojnim. (op. prev.)

Osnova je da se prihvata ono što su učenjaci prenijeli o nekom pitanju, sve do onog trenutka kada se potvrdi nešto što oponira onome što je prenio, tj. rekao.

2. Na ovu temu prenose se i drugi hadisi vrlo sličnog značenja, a jedan, između ostalih, bilježi i imam Buhari u svom *Sahihu* (*Fethul-Bari*, 1/156), u Poglavlju o sjedanju na mjesto gdje sijelo završava.

Propisi, pouke i poruke

- U hadisu je pojašnjeno pravilo lijepog ponašanja prilikom dolaska i sjedanja u društvo, a koje nalaže da pridošlica sjedne na kraju skupa.
- Onaj ko prisprije u neko društvo ili halku (kružok) ne treba stati na njegovo pročelje i čekati kada će neko ustati da mu napravi mjesto da sjedne, kako to već čine neki oholnici iz reda predsjednika i vođa ili, pak, iz reda uobraženih i umišljenih učenjaka.
- Pohvalno je pridržavati se pravila lijepog ponašanja prilikom prisustvovanja skupovima na kojima se izučava islamsko znanje.
- Onaj ko na sijelu ili halki uoči prazno mjesto, dozvoljeno mu je da se progura do njega, pod uvjetom da pri tome druge ne uznemirava i ne ometa, a ukoliko se boji da će im nanijeti neprijatnost i smetati im, onda će sjesti na slobodno mjesto gdje sijelo završava, tj. na kraj sijela ili halke.

828. Od Ebu Abdullaha Selmana el-Farisija, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Čovjek koji se petkom okupa i očisti shodno svojim mogućnostima, pa nakon toga naulji (svoju kosu)¹ i namiriše se mirisom koji drži u svojoj kući, a zatim izađe (zaputi se u džamiju) i (pri dolasku) ne bude rastavljao dvojicu (koji sjede u džamiji), pa potom klanja ono što mu je propisano i nakon toga bude pažljivo slušao imamov govor, bit će mu oprošteni grijesi koje je počinio između te i prošle džume." Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/370.

Propisi, pouke i poruke

- Petkom je pohvalno, prije odlaska na džuma-namaz, uložiti maksimum u čišćenje, dotjerivanje i ukrašavanje.

¹ Kako bi lijepo uredio svoju kosu i bradu i s njih otklonio raščupanost. Vidjeti: Ibn Hadžer, *Fethul-Bari*, 2/371. (op. prev.)

- Od sunneta je da čovjek posjeduje svoj vlastiti miris i da ga redovno koristi. Poželjno je da ga drži u kući.
- Prije džuma-namaza pokuđeno je prelaziti i prekoračivati preko ljudi koji su već prisutni u džamiji. Izuzetak je situacija kada čovjek nije u mogućnosti da dođe do slobodnog mjesta gdje će klanjati, osim na takav način. Isto tako, prolaziti kroz safove klanjača ima pravo i imam (hodža), kao i svako onaj ko želi popuniti prazninu u safu, ukoliko to ne želi učiniti niko ko je bliži praznini od njega. Ovako smije postupiti i osoba koja je zbog neke potrebe ustala sa svoga mjesta, a nakon toga se na njega želi ponovo vratiti.
- Hadis ukazuje i na legitimnost općenite nafle (dobrovoljnog) namaza prije hutbe, jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "...pa potom klanja ono što mu je propisano i nakon toga bude pažljivo slušao imamov govor", iz čega se razumije da ovaj dobrovoljni namaz prethodi džumanskoj hutbi. Međutim, ovdje je bitno napomenuti da se ovaj dobrovoljni namaz prije hutbe ne odnosi na ono što je među svijetom poznato kao "prvi džumanski sunnet", jer smatrati da je ovaj nafila-namaz (prvi džumanski sunnet) prije džume propisan i šerijatski utemeljen, novotarija je koja se pojavila u potonjim generacijama, koju su kritizirali i temeljno i argumentirano opovrgli Ebu Šāma u svom djelu *El-Bais ala inkaril-bidei vel-havadis*, kao i Ibn Kajjim el-Dževzija u djelu *Zadul-mead*.
- Onaj ko dođe u džamiju nakon što je sunce krenulo s polovine neba, kada inače nastupa vrijeme podne-namaza ili u ovom slučaju džume, takvom se ne računa da je poranio u džamiju jer imam izlazi odmah nakon toga, tako da nema vremena klanjati nafilu.
- Da bi klanjanje džuma-namaza bilo iskup za grijeha počinjene u vremenu od prethodne džume, uvjetuje se sve navedeno u hadisu, tj. da se čovjek mora okupati, očistiti i urediti, nauljiti kosu, obući najbolju odjeću, te se na namaz zaputiti smireno i dostojanstveno, i ne prelaziti preko ljudi prilikom odlaska na mjesto gdje će se obaviti namaz, rastavljajući tako dvojicu ljudi.

829. Amr b. Šuajb prenosi od svoga oca, a ovaj od svoga djeda, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Čovjeku nije dozvoljeno da rastavi dvojicu (na mjestu gdje sjede) osim ako mu to oni dozvole." Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je hadis hasen – dobar.

U verziji koju bilježi Ebu Davud navodi se: "Ne treba sjedati između dvojice ljudi osim s njihovom dozvolom."

Dokumentacija hadisa

Hadis je hasen – dobar. Bilježe ga Ebu Davud, 4845, i Tirmizi, 2752, sa dobrim lancem prenosilaca. Drugu predaju bilježi Ebu Davud, 4844.

Propisi, pouke i poruke

- Ovaj hadis muslimane uči kako trebaju da vode računa o osjećajima i emocijama drugih, a isto tako, uči ih da druge ne trebaju stješnjavati niti im praviti bilo kakve neprijatnosti.
- Zabranjeno je bez dopuštenja prekinuti razgovor koji vode dvije ili više osoba.
- Razgovor koji se vodi između dvojice ljudi nije dozvoljeno slušati osim ako to oni na neki način dozvole, jer možda razgovaraju o nečemu što ne žele da sazna niko drugi.

830. Od Huzejfe, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prokleo onoga ko sjedne nasred halke (kružoka). Ebu Davud sa dobrim lancem prenosilaca.

Tirmizi je zabilježio predaju od Ebu Midžleza u kojoj se navodi da je neki čovjek sjeo nasred halke, a Huzejfa mu reče: "Jezikom Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, proklet je (ili je rekao: "Allah je jezikom Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, prokleo...") onoga ko sjedne nasred halke." Tirmizi i kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Hadis je daif – slab. Bilježe ga Ebu Davud, 4826, i Tirmizi, 2753.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je prekinut jer Ebu Midžlez, a pravo ime mu je Lahik b. Humejd, ovu predaju nije čuo od Huzejfe, radijallahu anhu.

Ovaj hadis, zbog svoje slabosti, ne može poslužiti kao dokaz, tako da se iz njega i ne mogu izvoditi šerijatski propisi.

831. Od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, prenosi se da je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: "Najbolja sijela su ona koja su široka i prostrana." Ebu Davud sa ispravnim lancem prenosilaca, po kriterijima koji odgovaraju kriterijima imama Buharija.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Buhari, *El-Edebul-mufred*, 1136, Ebu Davud, 4820, Ahmed, 3/18 i 69, i Hakim, 4/269.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je ispravan.

Propisi, pouke i poruke

- Treba otkloniti sve ono što može dovesti do skučenosti i tjeskobe sijela, jer to može prouzrokovati netrpeljivost i mržnju među prisutnima, a takvo što na naučnom skupu ili kružoku, tj. halki na kojoj se izučava znanje, može biti razlog izostanka praktičnih rezultata.
- Sunnet je da se sijela prošire i da budu prostrana jer to vodi ka blagoslovu, te svakoj vrsti dobra, kao i međusobnoj ljubavi i pažnji, a sve to iz razloga što se prisutni na sijelu, zbog njegove prostranosti i rahatluka, lijepo osjećaju.

832. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko bude prisustvovao nekom sijelu pa na njemu bude mnogo uprazno i beskorisno pričao, a zatim, prije nego što ustane sa mjesta na kojem je sjedio, kaže:

'Subhanekellahumme ve bi hamdike, ešhedu en la ilahe illa ente, estagfiruke ve etubu ilejke!'

Allahu moj, Tebi neka je sva slava i hvala, svjedočim da nema drugog boga osim Tebe, od Tebe oprost tražim i Tebi se kajem!" – bit će mu oprošteno ono što je (od lošeg) učinio na tom sijelu." Tirmizi i kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Tirmizi, 3433, i Nesai, *Amelul-jevmi vel-lejla*, 397, a od imama Nesaija zabilježili su ga Ibn Sunni, 449, Ibn Hibban, 2366, i Hakim, 1/536/537, preko Ibn Džurejdža koji je rekao: "Obavijestio me je Musa b. Ukba da je čuo od Suhejla b. Ebu Saliha, a on od svoga oca", pa je naveo hadis.

Hakim je rekao: "Ovaj lanac prenosilaca je vjerodostojan i to po kriterijima imama Muslima, s tim da je ovaj predaji prigovorio imam Buhari, navodeći da

ovu predaju prenosi Vuhejb od Muse b. Ukbe, koji je prenosi od Suhejla, a on od svoga oca, spominjući da su ove riječi Ka'ba el-Ahbara, a Allah najbolje zna.”

Imam Zehebi složio se sa Hakimovom ocjenom.

Kažem: Njihova je ocjena mjerodavna.

Istu predaju drugim lancem prenosilaca bilježi Ebu Davud, 4858.

Manje poznata značenja

* *uprazno i beskorisno pričao* – govorio ono od čega na budućem svijetu neće imati nikakve koristi.

833. Od Ebu Berze, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Kada bi Poslanik sallallahu alejhi ve sellem, želio ustati sa sijela, pri kraju¹ bi rekao:

‘Subhanekellahumme ve bi hamdike, ešhedu en la ilahe illa ente, estagfiruke ve etubu ilejke!’

Allahu moj, Tebi neka je sva slava i hvala, svjedočim da nema drugog boga osim Tebe, od Tebe oprosta tražim i Tebi se kajem.’

Neki čovjek reče: ‘Allahov Poslaniče, ti sada govoriš ono što prije nisi imao običaj govoriti?’, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: ‘To je iskup za ono što se desilo na sijelu.’” Ebu Abdullah el-Hakim navodi ga u svom *Mustedreku*, od Aiše, radijallahu anha, i kaže da mu je lanac prenosilaca ispravan.

Dokumentacija hadisa

Kada se u obzir uzmu sve slične predaje, hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 4759, Nesai, *Amelul-jevmi vel-lejla*, 426, Darimi, 2657, i Hakim, 1/537, različitim putevima od Hadžadža b. Dinara, koji ga prenosi od Ebu Hašima, on od Ebu Alije, a on od Ebu Berze el-Eslemija, radijallahu anhu.

Kažem: Ovaj lanac prenosilaca je dobar. Svi prenosioci su pouzdani osim Hadžadža b. Dinara, ali je i on prihvatljiv prenosilac. Pored toga, postoje druge slične predaje koje ga pojačavaju i podižu na stepen vjerodostojnog hadisa,

1 Tj. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izgovarao je te riječi na kraju sijela ili ih je, pak, počeo izgovarati pred kraj svoga života. Ovako se navodi u komentaru ovog hadisa. Vidjeti: Šereful-Hakk, *Avnul-ma'bud*, 13/93–94, a Allah najbolje zna. (op. prev.)

a između ostalih i hadis, vrlo sličan citiranom, koji prenosi Aiša, radijallahu anha, i on je vjerodostojan, a bilježi ga Nesai, 3/71–72, sa ispravnim lancem prenosilaca.

Propisi, pouke i poruke

- U hadisu se spominje dova koja je poznata pod nazivom “keffaretul-medžlis”, tj. dova za iskup eventualnih grešaka i propusta koji se dese u toku nekog sijela, i pojašnjeno je da se ova dova uči na kraju, a ne na početku sijela.
- Ova dova sadrži sljedeće bitne stvari:
 1. verbalno se potvrđuje da je Uzvišeni Allah lišen svake vrste manjkavosti i nedostatka, te se hvala iskazuje samo Njemu u svakoj situaciji;
 2. svojstvo božanstvenosti pripisuje se samo Uzvišenom Allahu, koji nema sudruga, i potvrđuje se da samo On zaslužuje da istinski bude obožavan i niko osim Njega. Na takav se način Uzvišenom Allahu upotpunjuje ibadet, te Mu se iskazuje potpuna zahvala;
 3. traženje oprosta i kajanje za učinjeno mora se upućivati isključivo Onome koji je u stanju da podari oprost i prihvati pokajanje, a to je Uzvišeni Allah, jer onome ko izgovori ove riječi u kojima hvali Uzvišenog Allaha, traži oprost i kaje se za učinjeno, one postaju iskup za sve ružno i neprimjereno što je izgovorio.
- Podučavanje islamskim propisima i zakonima potrebno je obavljati postepeno i parcijalno.
- Šerijat, kao islamski vjerezakonik, nije objavljen niti propisan odjednom, već je propisivan postepeno, shodno dešavanjima i potrebama.²

834. Od Ibn Omera, radijallahu anhuma, prenosi se da je rekao: “Rijetko kada bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, napustio neko sijelo a da ne bi proučio sljedeću dovu:

‘Allahummaksim lena min hašjetike ma tehulu bihi bejnena ve bejne me’asike, ve min ta’atike ma tubelliguna bihi dženneteke, ve minel-jekini ma tuhevvinu bihi ‘alejna mesaibed-dun-ja. Allahumme metti’na bi esma’ina, ve ebsarina, ve kuvvetina ma ahjejtena, vedž’alhul-varise minna, vedž’al se’rena

2 Ove dvije koristi razumiju se iz riječi čovjeka koji je Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Allahov Poslaniče, ti sada govoriš ono što prije nisi imao običaj govoriti?”, pa je uslijedio Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, odgovor. (op. prev.)

ala men zalemena, vensurna ala men 'adana, ve la tedž'al musibetena fi dinina, ve la tedž'alid-dun-ja ekbere hemmina, ve la meblega 'ilmina, ve la tusellit 'alejna men la jerhamuna!

Gospodaru naš, podari nam da Te se toliko bojimo i od Tebe toliko strahujemo, da Ti nepokorni ne budemo, i podari nam toliko pokornosti koliko je dovoljno da Tvoj Džennet zaslužimo, i podari nam tako čvrsto ubjeđenje (jekin) koje će nam olakšati sve ovosvjetske nedaće i poteškoće. Gospodaru naš, podari nam svako dobro i istinski užitek u našem sluhu, i u našem vidu, i u našoj snazi,¹ sve dok nas u životu budeš ostavio, i daj nam da s tim blagodatima i umremo. Učini da naša odmazda i osveta stignu one koji su nam učinili zulum (nasilje), i pomози nam protiv naših neprijatelja. Ne daj nam, Gospodaru, da nas nesreća i iskušenje zadese u našoj vjeri, i ne učini nam dunjaluk brigom najvećom, niti krajnjim dometom i vrhuncem znanja našeg, i nemoj nas potčiniti onima koji prema nama neće imati milosti.” Tirmizi i kaže da je hasen – dobar.

Dokumentacija hadisa

Uzimajući u obzir druge slične hadise, ovaj je hadis dobar. Bilježe ga Tirmizi, 3502, Nesai, *Amelul-jevmi vel-lejla*, 401, Ibn Sunni, *Amelul-jevmi vel-lejla*, 448, i Begavi, *Šerhus-sunna*, 5/174, od Ubejdullaha b. Zahra, a on od Halida b. Ebu Imrana, koji ga prenosi od Nafia, a on od Ibn Omera, radijallahu anhuma.

Kažem: Ovaj lanac prenosilaca je slab, jer Ubejdullah b. Zahr pri sebi ima određenu dozu slabosti. Međutim, sličnu predaju prenosi i Lejs b. Sa'd, a bilježi je Hakim, 1/528, i kaže da je vjerodostojna po kriterijima imama Buharija, a s njim se složio i Zehebi.

U lancu prenosilaca Hakimove predaje nalazi se izvjesni Abdullah b. Salih, koji je inače bio Lejsov pisar, a i on je slab prenosilac, ali se pod određenim okolnostima mogu prihvatiti predaje koje je prenosio. U svakom slučaju, hadis je hasen – dobar, a Allah najbolje zna.

Propisi, pouke i poruke

- Potpuni strah i prava bojazan od Allaha dolazi kao plod istinske spoznaje Onoga od koga se strahuje, tj. od Allaha Uzvišenog. Zato je Uzvišeni

¹ Ove se riječi tumače i kao: “Sačuvaj naš sluh i vid zdravima, i učini ih funkcionalnim, sve dok budemo živi”, a Allah najbolje zna. Vidjeti: Mubarekfuri, *Tuhfetul-ahvezi*, 9/441. (op. prev.)

Allah, zbog znanja koje imaju, kao posebno bogobojažne i one koji Ga se istinski boje, spomenuo i istaknuo islamske učenjake: **“A Allaha se boje od robova Njegovih – učeni”** (Fatir, 28).

- Što se znanje o Allahu kod neke osobe više povećava, to joj se povećava i bogobojažnost i strah od Allaha. U vjerodostojnoj predaji navodi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Od svih vas, ja o Allahu znam najviše, i između svih vas, ja sam najbogobojažniji.” Uzvišeni Allah o melekima kaže: **“...a oni su i sami, iz strahopoštovanja prema Njemu, brižni.”** (El-Enbija, 28)
- Iz hadisa se razumije da je Allah taj koji sprečava čovjeka da čini grijeha i nepokornost, i to na način da mu podari dovoljno bogobojažnosti i straha od Njega, pa da ustukne pred činjenjem grijeha.
- Uputa i usmjeravanje ka činjenju lijepih i Allahu dragih djela (ibadeta), dolazi isključivo od Allaha Uzvišenog, pa je stoga svaki rob i obavezan da stalno od Allaha traži pomoć i uputu.
- Osim pokornosti i bogobojažnosti, čovjeka ništa drugo ne može dovesti do Dženneta.²
- Allahov rob, tj. vjernik, neće biti u stanju da se strpi i podnese dunjalučka iskušenja osim uz čvrsto i nepokolebljivo unutarnje ubjeđenje – jekin, koje nastaje kao plod iskrenog vjerovanja.
- Pohvalno je od Allaha tražiti da Njegove blagodati, koje je darovao ljudima, budu trajne i neprekidne, i da se u njima uživa, naravno, ukoliko se traži ono što nije grijeh i nepokornost.
- Dozvoljeno je protiv nevjernika doviti općenito i posebno³, i tražiti od Allaha pomoć protiv njih.
- Najgora vrsta nesreće i iskušenja koja čovjeka mogu snaći jesu iskušenja u vjeri, jer je upravo od te vrste nevolje Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, od Allaha tražio utočište: “Ne daj nam, Gospodaru, da nas nesreća i iskušenje zadese u našoj vjeri!”

2 Naravno, uključujući tu i Allahovu milost. U ovom smislu prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Niko neće ući u Džennet osim uz Allahovu milost.” Ashabi upitaše: “Čak ni ti, o Allahov Poslaniče?“, a on odgovori: “Čak ni ja, osim ako me Allah obaspe Svojom milošću...” Hadis bilježe Buhari i Muslim. (op. prev.)

3 Iz Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, dove, koja se spominje u ovom hadisu, jasno je da je protiv nevjernika dozvoljeno doviti općenito, ne spominjući nikoga od njih posebno, jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, između ostalog, rekao: “Učini da naša odmazda i osveta stignu one koji su nam zulum (nasilje) učinili, i pomози nam protiv naših neprijatelja”, ali se iz hadisa ne može razumjeti da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dozvolio da se posebno i poimenice dovi protiv nevjernika, kako to tvrdi autor. O tome vjerovatno govore drugi hadisi, pa je autor usput spomenuo i tu korist, a Allah najbolje zna. (op. prev.)

- Kada se čovjek zaokupi dunjalukom u tolikoj mjeri da mu on postane glavno zanimanje i preokupacija, te drag i srcu mio, tada zaboravi na ahiret i posveti se ovom svijetu u svakom pogledu.
- Kada se muslimani okrenu od Allahove vjere i prema njoj se budu nemarno odnosili, On ih stavi na iskušenje tako da njihovim neprijateljima dopusti da nad njima prevladaju i budu nadmoćniji. Tada se iskreni vjernici protiv neprijatelja bore i fizički i dovama.

835. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada god se jedna skupina ljudi okupi na nekom sijelu, pa na njemu ne budu spomenuli Uzvišenog Allaha, sa tog sijela će ustati kao da ustaju iza lešine uginulog magarca, a to sijelo donijet će im samo tugu i žalost (na Sudnjem danu)." Ebu Davud sa ispravnim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 4855, Nesai, *Amelul-jevmi vel-lejla*, 408, Ahmed, 2/389, 515 i 527, Ibn Sunni, 447, i Hakim, 1/492.

Hakim ga je ocijenio vjerodostojnim i kaže da odgovara kriterijima imama Muslima, a Zehebi se u tome složio s njim.

Kažem: Njihova je ocjena mjerodavna.

Propisi, pouke i poruke

- Sijela na kojima se okupljaju ljudi postaju ljepša i prijatnija ukoliko su popraćena spominjanjem i veličanjem Allaha, a srca se smiruju.
- Na Sudnjem danu čovjek će se žalostiti i grdno se kajati zbog svakog vremena i trenutka koji nije ispunio pokornošću Uzvišenom Allahu i dobrim djelima.

836. Također, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ukoliko se neki ljudi okupe na nekom sijelu pa na njemu ne budu spominjali Uzvišenog Allaha i ne budu donosili salavat na svog Poslanika, takvo je sijelo manjkavo i krnjavo.¹ Ako Allah bude htio, kaznit će ih, a ako bude htio, oprostit će im." Tirmizi i kaže da je hasen – dobar.

¹ U hadisu je upotrijebljena riječ "tiretun" koju su islamski učenjaci još protumačili i kao propast, kazna, loš ishod, a neki vrsni poznavaoči arapskog jezika rekli su da ova riječ može značiti i vatra. Vidjeti: Mubarekfuri, *Tuhfetul-ahvezi*, 9/299. (op. prev.)

Dokumentacija hadisa

Kada se u obzir uzmu svi putevi kojima je prenesen, ovaj je hadis vjerodostojan. Tirmizi, *Tuhfetul-ahvezi*, 3440, Ahmed, 2/446, 453, 481, 484 i 495, Hakim, 1/496, i drugi, bilježe ga od Saliha, koji je bio štićenik Teveme, a Salih ga prenosi od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

Tirmizi je rekao: "Ovaj je hadis dobar. Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi ga od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, na različite načine."

Rekao je Hakim: "Ovaj hadis ima ispravan lanac prenosilaca, a Salih (prenosilac koji se nalazi u senedu hadisa) nije za odbaciti." Međutim, imam Zehebi prigovorio je ovom hadisu, rekavši da je spomenuti Salih nepouzdan prenosilac.

Kažem: Imam Zehebi je u pravu. Salih spada u kategoriju slabih i nepouzdatih prenosilaca jer je miješao hadise, međutim, on nije jedini koji je prenio ovaj hadis, već naprotiv, hadis ovakvog značenja prenosi se od skupine, kako je to spomenuo Tirmizi, a jedan od njih je i Ebu Salih Zekvan es-Semman.

Taj hadis bilježe Ahmed, 2/463, Ibn Hibban, 2322, i Hakim, 1/492, sa ispravnim lancem prenosilaca.

Propisi, pouke i poruke

- Obavezno je spominjati i veličati Allaha, i donositi salavat na Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jer onaj ko to izostavi, bit će upropašten.
- Svako onaj ko se pridruži nekom sijelu i na njemu iz nemarnosti ne spomene Allaha, takav je zaslužio da ga Allah kazni. Razlog za to jeste što će onima koji zaborave spomenuti Allaha i donijeti salavat na Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, teže biti da čuvaju Allahove granice i zastanu na njima, i tako će lakše zapasti u haram i ono što Allah mrzi i prezire, pa će zbog toga i biti kažnjeni.

837. Također, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko sjedne na neko mjesto i na njemu ne spomene Uzvišenog Allaha, takvome će Allah dati loš ishod, a onaj ko legne na neko mjesto i pri tome ne bude spomenuo Uzvišenog Allaha, i njemu će Allah dati loš ishod." Ebu Davud.

Ovaj je hadis naveden i pojašnjen pod brojem 819, u stotinu dvadeset sedmom poglavlju, "Pravila lijepog ponašanja prilikom spavanja i lijeganja".

Poglavlje stotinu trideseto

SNOVI I ONO ŠTO JE VEZANO ZA NJIH

Rekao je Uzvišeni Allah: "...i jedan od Njegovih dokaza jeste san vaš noću i po danu..." (Er-Rum, 23) Uzvišeni Allah podsjeća Svoje robove na jasne i nedvosmislene znakove koji upućuju na Njegovu jednoću i istinsku božanstvenost, tj. na to da je On jedini koji zaslužuje da bude obožavan. U te znakove, između ostalog, spada i san noću i danju u kojem se gube svijest i osjećaji, tako da spavač postaje poput mrtvaca kojem se, nakon buđenja, vraćaju svijest i osjećaji kao da se ništa nije ni desilo. Ovo je jasni dokaz Allahove neizmjerne moći i podsjetnik na to da će Allah na sličan način proživjeti i tijela nakon smrti.

838. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: "Od poslanstva nije ostalo ništa osim radosnih vijesti." "A šta su radosne vijesti?", upitaše prisutni. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Lijepi i istiniti snovi." Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 12/375.

Propisi, pouke i poruke

- Vjernik može sanjati dvije vrste snova: lijepe i ružne. U hadisu se misli na prvu vrstu snova, tj. one lijepe, a druga vrsta snova – košmari, dolaze od šejtana.
- Lijepe i istinite snove ne sanja niko osim vjernika.¹ Ovom vrstom snova Uzvišeni Allah ukazuje počast Svojim robovima i oni su uvijek vezani za iskrene vjernike. Ovakvu vrstu snova vrlo rijetko sanja neko drugi mimo iskrenih vjernika, tj. vjernik koji nije na zavidnom stepenu imana.
- Iz hadisa saznajemo da su lijepi i istiniti snovi dio objave.

¹ Istina je da i nevjernik može usniti lijepe snove, ali se oni ne tretiraju dijelom poslanstva. (op. šer. rec.)

839. Također, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada se zeman (vrijeme) približi, snovi vjernika skoro da nikada neće biti neistiniti. Snovi vjernika su četrdeset šesti dio vjerovjesništva." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 12/375 i 404–405, i Muslim, 2263.

Manje poznata značenja

* Riječi: "Kada se zeman (vrijeme) približi", učenjaci tumače na dva načina:

1. Kada noći i dani budu približno iste dužine, što se dešava u proljeće na ravnodnevnicu.² U tom periodu, ukoliko se u obzir uzmu sva četiri godišnja doba, dolazi do približno umjerenog i ujednačenog vremena.
2. Kada vrijeme skoro istekne, tj. kada se približi Sudnji dan.

Propisi, pouke i poruke

- Kada se približi nastupanje Sudnjeg dana, pa nestane najveći dio islamskog znanja, i kada, kao posljedica velikih nereda i nekontroliranog i ničim izazvanog ubijanja (*ar. el-herdž*), propadnu i nestanu osnovni znakovi i obilježja islama, ljudi će biti u jednom specifičnom periodu kao što su nekoć živjeli narodi u vremenskom periodu u kojem nije bilo poslanika ni vjerovjesnika, tj. u periodu između (slanja) dva poslanika³. Dakle, bit će im potrebno nešto što će ih opomenuti i obnoviti ono što se od vjere izgubilo i propalo, kao što su prijašnji narodi bivali opomenuti slanjem novih vjerovjesnika. Međutim, imajući u vidu da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, pečat svih Allahovih vjerovjesnika, tj. da nakon njega neće doći nijedan poslanik, a da vrijeme u kojem žive vjernici nalikuje vremenu u kojem su živjeli prijašnji narodi u periodu između slanja dva poslanika, onda im je Uzvišeni Allah podario ono što će u određenoj mjeri zamijeniti instituciju poslanstva, tj. podario im je istinite snove koji predstavljaju dio vjerovjesništva, preko kojeg će dobivati radosne vijesti ili pak opomene.
- Hadis upućuje i na činjenicu da su snovi vjernika uglavnom istiniti, iako se ne isključuje mogućnost da će neki od njih biti i neistiniti, shodno

2 Ravnodnevnicu je vrijeme u godini kad su dani i noć jednake dužine. Postoje dvije ravnodnevnice: proljetna i jesenja. Proljetna ravnodnevnicu uglavnom je 21. marta i označava početak proljeća. Jesenja ravnodnevnicu najčešće je 23. septembra i označava početak jeseni. (op. prev.)

3 Dakle, nije im dolazila objava niti su u tom periodu imali poslanika. (op. prev.)

riječima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "...snovi vjernika skoro da nikada neće biti neistiniti". Želi se reći da će ti snovi u svojoj osnovi, po pravilu, biti istiniti, jer je u riječima: "...skoro da nikada neće...", upotrijebljena takva gramatička konstrukcija koja u arapskom jeziku upućuje na približnu nemogućnost da se desi takvo što.

- Iskrenom vjerniku srce će se prosvijetliti, a razum, spoznaja i inteligencija će ojačati, pa će na ispravan način shvatiti smisao znakova kojima je okružen. Isto tako, čovjekova iskrenost na javi (dok je budan) odražava se i na njegove snove, tako da će ono što sanja biti istinito i tačno. Suprotno od ovoga, lažljivoj i spletkarenju sklonoj osobi, srce će postati mračno i pokvareno, pa će uglavnom sanjati lažne i zbrkane snove. Pored toga, u nekim rijetkim slučajevima, iskrena će osoba sanjati snove koji se neće obistiniti, kao što će isto tako lažljiva osoba ponekad usniti istinite snove. Međutim, u najvećem broju slučajeva desit će se onako kako smo to pojasnili.
- Istiniti snovi su dio vjerovjesništva i moguće je da ih usnije samo iskreni vjernik. Što se tiče nevjernika, munafika, lažljivaca i spletkaroša, ukoliko se njihovi snovi ponekad i pokažu istinitim i tačnim, takvi se snovi ne ubrajaju u vjerovjesništvo, jer se svaka tačna i istinita informacija ne može svrstati u vjerovjesništvo. Ponekad će, recimo, vračar reći istinu, kao što je moguće da i astrolog povremeno pogodi i kaže tačne informacije, međutim, to se dešava izuzetno rijetko i to je suprotno općim pravilima, a Allah najbolje zna.
- Značenje Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi da snovi vjernika pred Sudnji dan skoro nikada neće biti neistiniti (tj. da će gotovo uvijek biti istiniti i tačni), odnose se na činjenicu da će u tom vremenu snovi biti tako jasni i aktuelni da ih uopće neće biti potrebno tumačiti, te da će se dešavati upravo ono što se sanja. Na taj način u njih neće ući laž niti pogrešno tumačenje, za razliku od snova u prošlosti koji bi ponekad bili zbrkani, pa bi ih tumač pogrešno protumačio, i na takav bi se način u određenoj mjeri u njih uvukla laž.
- Mudrost i razlog što će se istiniti snovi intenzivirati baš u periodu pred sami nastup Sudnjeg dana nalazi se u činjenici što će vjernici u tom vremenu biti garibi, tj. otuđeni i odbačeni od svijeta, pa će ih drugi smatrati čudacima. Malo će biti onih koji će prema njima izražavati simpatije i koji će ih pomagati, pa će ih Uzvišeni Allah zauzvrat počastiti istinitim snovima.

840. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko me vidi u snu, takav će me vidjeti i na javi, ili kao da me je vidio na javi. Šejtan se ne može preobraziti u moj lik." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 12/383, i Muslim, 2266 i 11.

Propisi, pouke i poruke

- Šejtan se ne može preobraziti u lik Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, jer bi, u suprotnom, šejtan to mogao iskoristiti da u snu laže preko lika za koji bi ljudi pomislili da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.
- Snoviđenje Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, naznaka je da je čovjekov san istinit i da će se sigurno obistiniti.
- Istiniti se snovi na javi obistine.
- Vidjeti Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u snu znači vidjeti ga u onakvom liku i sa onakvim karakteristikama koje su općepoznate i koje su zabilježene u knjigama koje govore o izgledu i odlikama Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Zato, kada bi Ibn Sirinu, Allah mu se smilovao, neko rekao da je u snu vidio Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, on bi mu kazao: "Opiši mi ono što si vidio!" Ukoliko bi mu taj čovjek opisao Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, svojstvima i atributima koji nisu odgovarali stvarnom opisu njegovog lika, on bi mu rekao: "Nisi ga ni vidio!"

841. Od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, prenosi se da je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: "Kada neko od vas usnije san koji mu se sviđa, takav je san od Uzvišenog Allaha, pa neka Mu se na njemu i zahvali i neka ga (drugima) priča." U jednoj verziji ove predaje navodi se da je rekao: "...neka ga ne priča nikome osim onome koga voli. Ukoliko, pak, usnije san koji mu se ne sviđa, takav san je od šejtana, pa neka kod Allaha zatraži utočište od zla tog sna i neka ga nikome ne kazuje, i on mu tada uistinu neće naškoditi." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 12/369, od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu. Imam Muslim u svom *Sahihu* ne bilježi ovaj hadis od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, već od Džabira b. Abdullaha i Katade, radijallahu anhuma, kako će to biti spomenuto.

Propisi, pouke i poruke

Lijepi i ugodni snovi dolaze od Allaha, a košmari dolaze od šejtana ili kao odraz stanja ljudske duše.

- Ukoliko se čovjeku sviđa san koji je usnio, to je onda pokazatelj da se radi o lijepom i ugodnom snu, a ukoliko mu se san ne sviđa i bude mu ružan, to je pokazatelj da je taj san od šejtana.
- Ako usnije lijep i ugodan san, vjernik se na tome treba zahvaliti Allahu i ispričati ga nekom učenjaku ili osobama koje voli, a ako usnije nešto što mu se ne sviđa i što mu je ružno, onda kod Allaha treba zatražiti utočište od prokletog šejtana izgovarajući riječi: "E'uzu billahi mineš-šejtanir-radžim". Nakon toga, taj san ne treba pričati nikome i tada mu on neće ni naškoditi.

842. Od Ebu Katade, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Lijep san (u drugoj se verziji navodi: ugodni san) je od Allaha, a ružan san (košmar) je od šejtana, pa kada neko od vas u snu vidi nešto što mu se ne sviđa, neka tri puta pljucne na svoju lijevu stranu i neka kod Allaha zatraži utočište od šejtana (tj. neka prouči: e'uzu billahi mineš-šejtanir-radžim), pa mu taj ružni san neće nauditi." Muttefekun alejhi.

Pljuckanje koje se spominje u hadisu odnosi se na simbolično pljuckanje bez izbacivanja pljuvačke.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/338, i Muslim, 2261, 1 i 4. Buhari ga bilježi i u drugoj predaji, *Fethul-Bari*, 12/430.

Propisi, pouke i poruke

- U ovom hadisu rečeno je da se san vjernika dijeli na dvije vrste: snovi koji su od Allaha i snovi koji su od šejtana, tj. kojima se šejtan poigrava sa ljudima ili ih želi zastrašiti.
- Lijepi snovi su nagovještaj radosnih vijesti za vjernike.
- U slučaju da čovjek sanja ružan san, postupit će na sljedeći način: tri puta će pljucnuti na lijevu stranu, potom će proučiti istiazu (e'uzu billahi mineš-šejtanir-radžim), i tada mu taj košmar, uz Allahovu pomoć, neće naštetiti.

843. Od Džabira, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada neko od vas usnije san koji mu se ne dopada, neka na svoju lijevu stranu pljucne tri puta, potom neka kod Allaha tri puta zatraži utočište od prokletog šejtana, (e’uzu billahi mineš-šejtanir-radžim), a zatim neka se okrene na drugu stranu (tj. neka se sa boka na kojem je ležao prevrne na drugi bok).” Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 2262.

Propisi, pouke i poruke

- U hadisu je pojašnjeno na koji način treba postupiti kada se usnije ružan san:
 1. tri puta pljucnuti na lijevu stranu,
 2. tri puta kod Allaha zatražiti utočište od prokletog šejtana (tj. proučiti e’uzu billahi mineš-šejtanir-radžim),
 3. promijeniti stranu na kojoj leži, pa ako je čovjek ležao na desnoj strani, okrenut će se na leđa, ako je ležao usmjeren prema lijevoj strani, okrenut će se na desnu stranu, a ako je ležao na leđima, okrenut će se na desnu stranu, a na lijevu stranu neće se okretati.

844. Od Ebu Eskaa Vasila b. Eskaa, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “U najveće potvore spada da se čovjek pripisuje nekome ko mu nije pravi otac, da tvrdi da su mu oči (u snu) vidjele ono što nisu vidjele, ili da ustvrdi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nešto rekao, a on to nije rekao.” Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/540. Isto tako, Buhari, *Fethul-Bari*, 12/427, bilježi ga u nešto kraćoj verziji i od Ibn Omera, radijallahu anhuma.

Manje poznata značenja

- ✦ *potvore* – množina od riječi potvora, a odnosi se na enormno velike laži.
- ✦ *da tvrdi da su mu oči vidjele ono što nisu vidjele* – da kaže da je nešto usnio, a zapravo to nije sanjao.

Propisi, pouke i poruke

- Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pojasnio je da u najveće laži i potvore spada to kada određena osoba tvrdi da joj je otac neko ko joj u stvarnosti nije biološki otac. To je laž na Allaha jer onaj ko tvrdi da mu je otac neko drugi, pripisujući se tako nekome drugome mimo svoga oca, takav kao da govori da ga Allah nije stvorio posredstvom sperme njegovog pravog oca, već posredstvom sperme nekog drugog čovjeka.
- Iznositi laži u pogledu snova, tj. izmišljati ih, ubraja se u vrstu iznošenja laži i potvora na Allaha Uzvišenog, jer snovi u svojoj osnovi dolaze od Allaha.
- Nije isto lagati na Allaha i lagati na Njegova stvorenja.¹
- Hadis upozorava na opasnost iznošenja laži na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jer onaj ko laže na njega, takav ustvari laže na Allaha, jer sve što je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, govorio, bila je objava od Allaha.
- Lagati na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i pripisivati mu riječi koje nije izgovorio, zabranjeno je u svakom slučaju, tj. bez obzira bilo to s "lijepom" namjerom ili ne. Prijetnja izrečena u ovom hadisu odnosi se na svaku osobu koja slaže bilo šta i to pripíše Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Dakle, nema razlike između onoga ko laže "na Poslanika" (s ružnom i pokvarenom namjerom) i onoga ko misli da "laže u korist Poslaniku", tj. onoga koji izmišlja hadise sa "lijepom" namjerom.²
- Islam je vjera koja svoje sljedbenike odgaja i uči da budu iskreni u svakoj situaciji i u svim prilikama, kako na javi, tako i u snu. Isto tako, moraju biti iskreni prema svakome: prema Allahu, prema Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i prema sebi samima. Zato, blago li se onome ko je iskren, jer se u iskrenosti nalaze spas, smiraj i spokoj!

1 Tj. prva vrsta laži daleko je gora i veća. (op. prev.)

2 Poznato je da je u historiji islama bilo ljudi koji su izmišljali hadise ne iz mržnje prema Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, ili vjeri općenito, već iz razloga što su htjeli drugima omiliti islam ili ih spriječiti da čine loša djela, te ih lažnim hadisima privoliti da budu pokorni Allahu. (op. prev.)

5

KNJIGA O SELAMU – ISLAMSKOM POZDRAVU

Poglavlje stotinu trideset prvo

VRIJEDNOST SELAMA I NAREDBA O NJEGOVOM ŠIRENJU

Pojam “selam” podrazumijeva odricanje i odbacivanje svake vrste zla i nesreće, kao i čuvanje od svakog nedostatka i mahane. Otuda je i Džennet nazvan Darus-selam, tj. Kuća spasa, jer je to boravište lišeno svih vidova zla i nevolja.

Selamom se garantira nepostojanje zla i neprijateljstva, pa je stoga nazivanje i širenje islama jedan od islamskih imperativa.

Rekao je Uzvišeni Allah: **“O vjernici, u tuđe kuće ne ulazite dok dopuštenje ne zatražite i dok ukućanima selam ne nazovete.”** (En-Nur, 27)

U ovom se ajetu očituje jedno od pravila lijepog islamskog ponašanja kojem je Uzvišeni Allah podučio vjernike, zabranjujući im da ulaze u tuđe kuće sve dok ne zatraže dozvolu za ulazak i dok ukućane ne pozdrave islamskim pozdravom, tj. dok im ne nazovu selam. Dozvolu za ulazak trebaju zatražiti tri puta, pa ako im se dozvoli, ući će, a ako im se ne dozvoli, okrenut će se i otići.

Također, Uzvišeni je rekao: **“A kada ulazite u kuće, vi pozdravite ukućane njene pozdravom od Allaha propisanim, blagoslovljenim i lijepim.”** (En-Nur, 61)

Dakle, kada određena osoba uđe u neku kuću, ukućanima će nazvati selam, šireći tako ovaj lijepi i blagoslovljeni pozdrav.

I kaže Uzvišeni Allah: **“Kada pozdravom pozdravljeni budete, ljepšim od njega otpozdravite ili ga uzvratite”** (En-Nisa, 86), tj. kada vam musliman nazove selam, vi mu uzvratite još ljepšim pozdravom ili barem istim, jer je obaveza, u najmanju ruku, na riječi “es-selamu alejkum” uzvratiti riječima “alejkumus-selam”, a pohvalno je još dodati i “ve rahmetullahi ve berekatuhu”.

Rekao je Uzvišeni Allah: **“Je li doprla do tebe vijest o uvažanim gostima Ibrahimovim? Kada oni udoše i rekoše: ‘Mir – selam vama!’, i on reče: ‘Mir – selam vama!’”** (Ez-Zarijat, 24–25).

Ovaj ajet prokomentirali smo i pojasnili u devedeset četvrtom poglavlju "O gostoprimstvu".

845. Od Abdullaha b. Amra b. El-Āsa, radijallahu anhumā, prenosi se da je neki čovjek upitao Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, šta se smatra najboljim vidom islama, a on mu je odgovorio: "Da nahraniš (gladnog) i da nazivaš selam i onome koga poznaješ i onome koga ne poznaješ." Muttefekun alejhi.

Ovaj je hadis naveden i pojašnjen pod brojem 550, u šezdesetom poglavlju, "Plemenitost, darežljivost i trošenje u dobrotvorne svrhe".

846. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada je Allah stvorio Adema, alejhis-selam, rekao mu je: 'Idi i nazovi selam onima tamo' – skupini meleka koji su sjedili – 'pa poslušaj šta će ti odgovoriti, jer će to biti tvoj pozdrav i tvojih potomaka.' Adem, alejhis-selam, reče im: 'Es-selamu alejkum!'; a oni mu odgovoriše: 'Esselamu alejke ve rahmetullahi!'; dodavši: 'Ve rahmetullahi.'" Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/362, i Muslim, 2841.

Propisi, pouke i poruke

- Iz hadisa se saznaje da su meleki bili podalje od Adema, alejhis-selam.
- U ovom hadisu nalazi se i dokaz o tome da je pridošlica obavezan da nazove selam jer su riječi Uzvišenog Allaha: "Idi i nazovi selam!", koje je uputio Ademu, alejhis-selam, izrečene u obliku imperativa, tj. naredbe.
- Iz hadisa se razumije da je Uzvišeni Allah podučio Adema, alejhis-selam, načinu nazivanja selama jer Adem, alejhis-selam, prije toga ništa nije znao.
- Hadis pojašnjava i način nazivanja selama, kao i to da je selam pozdrav muslimana, a ne neki drugi pozdravi.
- Šerijatski je legitimno na selam uzvratiti na način da se doda ono što nije spomenuo onaj ko je selam nazvao, tj. da se na riječi "es-selamu alejkum" (neka je na tebe spas), uzvрати istim riječima i da se još na to dodaju riječi "ve rahmetullahi" (i Allahova milost), shodno riječima Uzvišenog Allaha: **"Kada pozdravom pozdravljeni budete, ljepšim od njega otpozdravite ili ga uzvratite"** (En-Nisa, 86).
- Hadis nas uči da je Adem, alejhis-selam, praotac čitavog čovječanstva.

- Obavezno je stjecati znanje i preuzimati ga od onoga ko ga je stekao i ovladao naučenom materijom.

847. Od Beraa b. Aziba, radijallahu anhu, poznatog kao Ebu Umara, prenosi se da je rekao: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio nam je sedmero: da obiđemo bolesnika, da pratimo dženazu, da onome ko kihne (pa se Allahu zahvali riječima elhamdulillah), nazdravimo riječima 'jerhamukallah' (Allah ti se smilovao), da pomognemo slabom i nevoljnom, da pružimo podršku onome kome je nanesena nepravda, da širimo selam i da udovoljimo zahtjevu onoga koji nas zakune da nešto učinimo." Muttefekun alejhi. Tekst ovog hadisa jedna je od verzija koje je zabilježio Buhari.

Ovaj je hadis naveden i pojašnjen pod brojem 239, u dvadeset sedmom poglavlju, "Međusobno poštivanje i uvažavanje muslimana, njihove dužnosti i samilost jednih prema drugima".

848. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Nećete ući u Džennet sve dok ne budete vjerovali, a nećete biti potpuni vjernici sve dok jedni druge ne zavolite. Želite li da vam ukažem na nešto čega ako se budete pridržavali, tada ćete se međusobno i zavoljeti? Širite selam među sobom!" Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 54.

Propisi, pouke i poruke

- Potpunost čovjekovog imana, tj. islamskog vjerovanja, uvjetovana je postojanjem njegove ljubavi u ime Allaha. Ovim se želi ukazati na važnost i nužnost ljubavi u ime Allaha.
- Mir i sređeno stanje među ljudima zavladat će samo onda kada se zavole u ime Allaha.
- Iz hadisa se saznaje da u Džennet neće ući niko ko ne bude posjedovao iman, tj. ispravno islamsko vjerovanje.
- Hadis podstiče ljude da šire i nazivaju selam svim muslimanima, bez obzira radilo se o onima koje poznaju ili o onima koje ne poznaju.
- Selam je prvi uzročnik prisnosti među muslimanima i ključ kojim se otvaraju vrata međusobne ljubavi i povezanosti. Širenjem selama

ostvaruje se međumuslimansko jedinstvo i bliskost, i ovim pozdravom oni ističu jednu od svojih svojstvenih posebnosti i odlika.

- Selam je moto i specifično obilježje muslimana po kojem se odlikuju u odnosu na sve ostale narode i koje ih čini posebnim.
- Hadis nas uči da svoje duše trebamo navikavati na poniznost i blagost prema vjernicima, kao i na poštivanje njihovih svetinja. Imam Buhari u svom *Sahihu* kao muallek predaju od Ammara b. Jasira, radijallahu anhu, bilježi da je rekao: “Ko bude posjedovao tri vrline, takav je obuhvatio i upotpunio iman: da bude pravedan prema svima, da širi i naziva selam svakome i da udjeljuje i pomaže drugima iako je i sam u oskudici.”
- Širenje selama jedan je od osnovnih razloga prestanka međumuslimanskih sukoba, nesuglasica, mržnje i neprijateljstva, inače, vrlo loših i negativnih pojava koje najčešće imaju katastrofalne posljedice po muslimane jer dovode do uništavanja njihove vjere. Selam se naziva samo Allaha radi, njegovo izvoriste nisu strasti ni ljudski prohtjevi, a njegovo nazivanje i širenje nije ograničeno samo na one osobe koje čovjek poznaje i koje smatra prijateljima, već se selam naziva svim muslimanima.
- Ovaj hadis opovrgava teoriju onih koji vjeru dijele na suštinu i formu, jer, po njihovoj teoriji, nazivanje i širenje selama ubrajalo bi se u puku formu kojoj ne treba pridavati mnogo pažnje, niti je ona, po njima, mnogo bitna, jer, kako se često znaju pravdati, “postoje mnogo bitnije stvari prema kojima bi se ummet trebao usmjeriti i o njima voditi računa, umjesto da se zamara formom”. Međutim, u hadisu se jasno kaže da je ulazak u Džennet uvjetovan posjedovanjem imana, tj. ispravnog islamskog vjerovanja, koje je, opet, uvjetovano nazivanjem i širenjem selama, a selam, po njihovoj podjeli vjere, predstavlja nešto što spada u formu, a ne suštinu vjere islama. Dakle, hadis je kategoričan i neoboriv dokaz koji u potpunosti razotkriva njihovu zabludu i ukazuje na manjkavost njihovog shvatanja.
- Onaj ko se ne bude pridržavao jasnog, nedvosmislenog i u djelo vrlo lahko sprovedivog propisa vjere islama (kao što je to ovdje slučaj sa nazivanjem i širenjem selama), te bude zanemarivao njegovu praktičnu primjenu, sasvim je razumljivo i za očekivati da takav neće htjeti u praksu sprovoditi druge zahtjevnije islamske propise, pa makar ih i bio u stanju sprovoditi u djelo.
- Šerijat je jedino mjerodavan da islamske propise razvrstava i dijeli na bitne i manje bitne.

849. Od Ebu Jusufa Abdullaha b. Selama, radijallahu anhu, prenosi se da je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: “O ljudi,

širite selam, hranite gladne, spajajte i održavajte rodbinske veze, i obavljajte namaz dok drugi spavaju, pa ćete u Džennet ući spokojno (sa selamom).” Tirmizi i kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Tirmizi, 2485, Ibn Madža, 1334 i 3251, Ahmed, 5/451, Darimi, 1/340–341 i 2/275, i Hakim, 3/13, bilježe ga od Avfa b. Ebu Džemile, koji ga prenosi od Zurare b. Ebu Evfaa, koji kazuje da mu je Abdullah b. Selam pripovijedao citirani hadis.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je ispravan.

Sličnu predaju prenosi Ebu Hurejra, radijallahu anhu, a bilježi je Hakim, 4/129, sa slabim lancem prenosilaca.

Propisi, pouke i poruke

- Zastupljenost selama među muslimanima upućuje na prisutnost mira i spokoja među njima. Stabilnost i čvrstina svakog pojedinca iz ummeta postiže se, između ostalog, i posredstvom širenja selama onako kako je to propisano šerijatom, jer on biva uzrokom zadobijanja međusobnog povjerenja.
- Kao i nazivanjem selama, i hranjenjem gladnih i siromašnih također se širi mir i spokoj, jer selamom se otklanjaju strah i netrpeljivost, a hranjenjem gladnih pobjeđuje se siromaštvo. Tada se srca zbližuju, što opet vodi ka spajanju rodbinskih veza, tj. ka poštivanju i posjećivanju rodbine.
- Mir i sigurnost, kao i sitost i smiraj duše, faktori su koji svakom pojedincu pomažu da dosljedno i odgovorno izvršava ono što mu je Uzvišeni Allah stavio u obavezu.
- Činjenje dobrih djela i izgovaranje lijepih i ugodnih riječi dovodi do ulaska u Džennet.
- Hadis upućuje i na to da je jedan od prioriteta šerijata da ljudima detaljno pojasi sve vidove dobra koji vode u Džennet.

850. Tufejl b. Ubejj b. Ka'b pripovijeda: “Običavao sam doći kod Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma, pa bih se zajedno sa njim zaputio na pijacu. Kada bismo došli na pijacu, Abdullah b. Omer ne bi prošao ni pored prodavača slabovrijedne robe, ni pored trgovca, ni pored siromaha, niti pored bilo koga drugog a da mu ne bi nazvao selam. Jednom sam došao

kod Abdullaha b. Omera pa je zatražio od mene da zajedno s njim krenem na pijacu. Ja ga upitah: 'Šta ti ustvari radiš na pijaci, jer ti niti šta kupuješ, niti se o robi raspituješ, niti se cjenkaš, niti sijeliš po sijelima na pijaci? Sjedi ovdje da malo porazgovaramo!' Na sve to, Abdullah b. Omer, radijallahu anhumu, reče mi: 'Poslušaj me, trblati!' – jer je Tufejl bio trbušast – 'na pijacu idemo radi selama, da ga nazivamo onome koga sretnemo.'" Bilježi Malik, *Muvetta*, sa ispravnim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Malik, 2/961–962, sa vjerodostojnim lancem prenosilaca, upravo onako kako to tvrdi i autor.

Manje poznata značenja

✦ *prodavača slabovrijedne robe* – onaj koji prodaje uglavnom lošu i ne tako vrijednu robu.

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je druge ljude pozvati da uzmu učešće u primjeni Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, prakse i tradicije koja donosi veliko i sveobuhvatno dobro onome ko je primijeni i sprovede u praksu.
- Pohvalno je da se musliman odazove pozivu svoga brata muslimana, pa makar i ne znao zbog čega i gdje ga poziva, naravno, ukoliko je siguran da se ne radi o grijehu i nepokornosti.
- Pohvalno je nazivati selam svim muslimanima, bez obzira radilo se o poznanicima ili ne.
- Pijace su mjesta na kojima vlada nemar i na kojima se Allah malo spominje, stoga je obaveza da na takvim mjestima bude onih koji će ljude opominjati i podsjećati na veličanje Allaha.
- Onaj ko obavi posao zbog kojeg je došao na pijacu, treba odmah da je i napusti jer bi se u suprotnom njegovo srce i um mogli zainteresirati za pijacu, tako da im ona postane preokupacija. Tada bi čovjek mogao zanemariti stvarni razlog zbog kojeg je došao na pijacu, a želja za ovosvjetskim nasladama i ukrasima postepeno bi ga svladala. Bespotrebno i prekomjerno zadržavanje na pijaci kod čovjeka može izazvati žudnju za onim što mu u osnovi nije propisano niti dodijeljeno, što na kraju može dovesti do slabljenja njegove vjere.

Poglavlje stotinu trideset drugo

O NAČINU NAZIVANJA SELAMA

Pohvalno je da onaj koji prvi naziva selam, kaže: “Es-selamu alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu – neka je na vas mir, Allahova milost i Njegov blagoslov!”, koristeći pri tome zamjenicu za množinu (ar. alejkum, tj. na vas ili vama), pa makar se selam nazivao i pojedincu, a on treba odgovoriti riječima: “Ve alejkumus-selam ve rahmetullahi ve berekatuhu – neka je i na vas mir, Allahova milost i Njegov blagoslov!”, dodajući samo veznik “i” u riječima (ve alejkum, tj. i vama, odnosno i na vas).

851. Od Imrana b. Husajna, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Neki je čovjek došao kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao mu: ‘Es-selamu alejkum!’; a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori mu na selam, nakon čega čovjek sjede. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, tada reče: “Deset (sevapa).” Nakon toga dođe neki drugi čovjek i reče: ‘Es-selamu alejkum ve rahmetullahi!’ Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, isto mu uzvрати na selam, a čovjek sjede. Tada Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘Dvadeset (sevapa).’ Dođe i treći čovjek i reče: ‘Es-selamu alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu!’; nakon čega mu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uzvрати na selam, a čovjek sjede. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘Trideset (sevapa).’” Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je hasen – dobar.

Dokumentacija hadisa

Uzimajući u obzir ostale slične predaje, ovaj je hadis vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 5195, Tirmizi, 2689, i Darimi, 2/277.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je dobar.

Sličnu predaju prenosi i Ebu Hurejra, radijallahu anhu, a bilježe je Buhari, *El-Edebul-mufred*, 986, Nesai, *Amelul-jevmi vel-lejla*, 368, i Ibn Hibban, 493.

Lanac prenosilaca ove predaje je vjerodostojan.

Propisi, pouke i poruke

- Pridošlica prvi naziva selam onima koji su prisutni na nekom sijelu.
- Obaveza je odgovoriti na selam i to treba učiniti prije bilo kakvog razgovora.

- Ljude treba podučavati ispravnom znanju i ukazivati im na ono što je bolje i preče.
- Nazivanje i odvrćanje selama ima svoje stepene i faze, a veličina nagrade zavisi od toga na koji se način selam nazove ili na koji se način na njega uzvрати. U jednoj predaji, koju sa dobrim lancem prenosilaca bilježi Ebu Davud, 5196, potvrđen je još i dodatak: "...ve magfireduhu" (i Allahov oprost). Ova se predaja prenosi od Sehla b. Muaza koji je prenosi od svoga oca, a u njoj se, između ostalog, navodi: "...pa je došao još neki čovjek koji je rekao: 'Es-selamu alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu ve magfireduhu!', pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Četrdeset', i još dodao: 'Ovako se stepenuju dobra djela.'"

852. Aiša, radijallahu anha, kazuje: "Jednom prilikom Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao mi je: 'Evo, Džibril, alejhis-selam, naziva ti selam!', a ja mu rekoh: 'Ve alejhis-selamu ve rahmetullahi ve berekatuhu – neka je i na njega spas, Allahova milost i Njegov blagoslov!'" Muttefekun alejhi.

Ovako je, sa dodatkom "...ve berekatuhu", zabilježeno u nekim verzijama Buharijevog i Muslimovog *Sahiha*, a u nekim se verzijama ovaj dodatak ne spominje. Međutim, prihvata se dodatak koji prenosi pouzdan prenosilac.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/305, i Muslim, 2447.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis govori o vrijednosti i vrlinama Aiše, radijallahu anha.
- U hadisu je pojašnjeno na koji se način treba uzvratiti na selam.

853. Enes, radijallahu anhu, prenosi da bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi nešto rekao, to ponovio tri puta sve dok ga (prisutni) u potpunosti ne bi razumjeli, a isto tako, kada bi došao među ljude i poselamio ih, učinio bi to tri puta. Buhari.

Ovo se vjerovatno odnosi na situaciju kada se u skupini nalazi veliki broj ljudi.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 1/188.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis ukazuje na Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, plemeniti moral i njegovo lijepo ponašanje, kao i na njegovu veliku brižnost i milost koju je ukazivao Allahovim robovima.
- Prilikom pojašnjavanja nečega treba se ograničiti na tri pokušaja, kako je to činio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Iz toga se razumije da se ljudska moć shvatanja i razumijevanja, ili bolje rečeno njihova inteligencija, može podijeliti na tri stepena: visoka, srednja i niska. Onaj ko kazano ne bude shvatio ni nakon što mu se isto ponovi tri puta, teško da će to razumjeti i nakon više od tri pokušaja.
- Nazivanjem selama više puta iznalazi se opravdanje onima koji na njega nisu uzvratili odmah nakon prvog puta, jer ga možda nisu dobro čuli, ili su nečim bili zauzeti i preokupirani.
- Dozvola za ulazak u kuću ili na neko sijelo uglavnom se traži prije nazivanja selama, premda se ta dozvola može zatražiti i zajedno uz nazivanje selama.

854. U dugom hadisu koji prenosi Mikdad, radijallahu anhu, između ostalog se navodi: "Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, sačuvali bismo njegov dio mlijeka koji mu je bio određen, a on bi dolazio noću i nazivao selam (tiho) da ne probudi one koji su spavali, ali ipak dovoljno glasno da ga čuju oni koji su budni. Nakon toga, došao je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pa je nazvao selam na isti način kako je to uobičajeno činio."

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 2447.

Propisi, pouke i poruke

- Iz hadisa saznajemo da je dozvoljeno skloniti i sačuvati hranu za odsutnog.
- Hadis u svojoj cijelosti govori o teškom stanju i o oskudici u kojoj su živjeli Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovi ashabi. Trenuci blagostanja i obilja za njih su bili vrlo rijetki, za razliku od situacije i stanja u kojem danas živi islamski ummet.
- Hadis nas uči da je dozvoljeno vratiti se kući i porodici u kasnim noćnim satima, pod uvjetom da se ne vraća sa putovanja.
- Hadis ukazuje na potrebu vođenja brige o gostu i sugerira da gostu treba biti na usluzi ukoliko mu je nešto potrebno.

- Pohvalno je ukućanima nazvati selam, bez obzira da li su budni ili spavaju.
- U hadisu je pojašnjena plemenitost Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, lijepog morala i ponašanja, te je ukazano na to da je druge podučavao kodeksu lijepog ponašanja pri nazivanju selama ukućanima ukoliko neki od njih spavaju. Od sunneta je da čovjek u takvoj situaciji selam ne naziva ni previše glasno, kako ne bi probudio one koji spavaju, ali ni previše tiho, pa da ga ne čuju oni koji su budni.

855. Esma bint Jezid, radijallahu anha, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednog dana prošao kroz džamiju a u njoj je sjedila skupina žena, pa ih je poselamio išaretom (pokretom) ruke. Tirmizi i kaže da je hasen – dobar.

Ovim se želi reći da ih je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poselamio i riječima (izgovarajući selam) i išaretom, tj. podizanjem ruke, što potvrđuje i predaja koju bilježi Ebu Davud, a u kojoj se navodi da je Esma, radijallahu anha, još dodala: "...pa nas je poselamio (riječima)".

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan, ali samo prvi dio, bez dodatka "...pa ih je poselamio išaretom (pokretom) ruke". Buhari, *El-Edebul-mufred*, 1407, Tirmizi, 2697, i Ahmed, 9/457–458, bilježe ga od Abdulhamida b. Behrama, koji prenosi da je čuo Šehra b. Havšeba kako izjavljuje da je čuo Esmu bint Jezid, radijallahu anha, kako kazuje spomenuti hadis.

Tirmizi je rekao: "Ovaj je hadis hasen – dobar. O njemu je Ahmed b. Hanbel rekao: 'Hadis Abdulhamida b. Behrama, koji prenosi od Šehra b. Havšeba, je solidan. Rekao je Muhammed': 'Spomenuti Šehr je dobar prenosilac', želeći ovom frazom pojačati njegov status. Također je dodao: 'Njemu je prigovorio Ibn Avn, da bi zatim prenosio od Hilala b. Ebu Zejneba koji je prenosio od Šehra b. Havšeba."

Kažem: Šehru b. Havšebu također su prigovorili i drugi učenjaci, kao što se to može vidjeti u njegovoj biografiji u djelu *Tehzibul-kemal*, 12/578–579, što ukazuje na to da je on nepouzdan prenosilac čiji se hadisi sami po sebi ne mogu uvrstiti u kategoriju vjerodostojnih predaja. Međutim, predaje koje

1 U originalnoj zbirci hadisa imama Tirmizija navodi se da je spomenuti Muhammed ustvari Muhammed b. Ismail, odnosno imam Buhari. U originalu ove knjige navedeno je samo ime Muhammed. Vjerovatno je drugi dio imena izostavljen greškom, a Allah najbolje zna. (op. prev.)

prenosi mogu poslužiti za pojačavanje hadisa koji su u osnovi slabi, ali ih ima više i svi imaju približno isto značenje.

Također, Ebu Davud, 5204, Ibn Madža, 3701, Darimi, 2/277, i Ahmed, 6/452, bilježe ovaj hadis od Ibn Ebu Husejna, koji ga je čuo od Šehra b. Havšeba, koji kazuje da mu je Esma bint Jezid rekla: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao je pored nas skupine žena pa nam nazvao selam."

U ovoj predaji spomenuti Ibn Ebu Husejn, čije je pravo ime Abdullah b. Abdurrahman, nije spomenuo da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, žene poselamio išaretom (pokretom ruke), dok je to spomenuo Abdulhamid b. Behram. Dakle, ova dvojica prenosilaca su na oprečne načine prenijeli dotičnu predaju, što iziskuje preferiranje koja je od njih dvije ispravna, tj. mjerodavna.

Predajakojuprenosi Ibn Ebu Husejn mjerodavnija je od predaje Abdulhamida b. Behrama jer, iako su njih obojica pouzdani prenosioci čiji su hadisi zabilježeni u oba *Sahiha*, Abdulhamid b. Behram ipak je ponekad bio nesiguran u onome što je prenosio, tako da se njegovim predajama ne može dati prednost nad predajama drugih prenosilaca koji su na većem stepenu pouzdanosti od njega.

Ukoliko neko prigovori i kaže da se manje poznati dodatak nekom hadisu prihvata ukoliko ga prenosi pouzdan prenosilac, odgovor na to bio bi sljedeći:

Ovdje to pravilo ne važi jer se ne radi o identičnoj situaciji, a čak i kada bismo hipotetički kazali da je tako, to bi samo bio argument protiv Šehra b. Havšeba i to bi dokazalo da je bio kontradiktoran, jer nekad ovaj dodatak ("...pa ih je poselamio išaretom – pokretom, ruke") prenosi, a nekada ga ne prenosi, što samo pridonosi zaključku da se na tu predaju ne treba osvrtni, niti je navoditi kao šerijatski argument.

Još nešto upućuje na zaključak da je ovaj dodatak koji se spominje u hadisu Esme bint Jezid, radijallahu anha, ništavan, a radi se o sljedećem: naime, ovaj hadis imam Buhari bilježi u svom djelu *El-Edebul-mufred*, 1048, i kaže: "Pričao nam je Mubeššir b. Ismail od Ibn Ebu Ganijsa, on od Muhammeda b. Muhadžira, a on od svoga oca, a on od Esme bint Jezid el-Ensarije, radijallahu anha, da je rekla: "Bila sam u društvu svojih vršnjakinja kada je pored nas prošao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i poselamio nas..."

Lanac prenosilaca ove predaje je, uz Allahovu pomoć, ispravan, što ukazuje na to da je osnova ovog hadisa vjerodostojna.

Međutim, dodatak u kojem se spominje da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tu skupinu žena poselamio i na način da im je išaretio rukom, tj. da im je mahnuo, ništavan je i on se ubraja u greške i propuste Šehra b. Havšeba, a Allah najbolje zna.

Ovome se treba pridodati i činjenica da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio pozdravljanje išaretom ruke ili slično, kako je to imam Tirmizi, 2836, zabilježio u predaji od Amra b. Šuajba, koju on prenosi od svoga oca, a ovaj od svoga djeda, i u kojoj se navodi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Nama ne pripada onaj ko nastoji nalikovati onima koji nisu od nas. Nemojte se poistovjećivati ni sa jevrejima ni sa kršćanima. Uistinu se židovi pozdravljaju tako što jedni drugima išarete prstima (mašući njima), a kršćani se pozdravljaju mahanjem ruke (šake)."

Rekao je Tirmizi: "Lanac prenosilaca ovog hadisa je slab", a sa ovom konstatacijom složio se i autor (tj. imam Nevevi) u svom djelu *El-Ezkar*.

Smatram da je ovaj lanac prenosilaca ipak hasen – dobar, i ne škodi mu činjenica što je inače sporni Ibn Lehia jedan od prenosilaca hadisa, jer je hadis od njega prenio Kutejba b. Seid¹, a kada je tako, onda se u tom slučaju hadis može smatrati ispravnim, kako sam to pojasnio u svojoj knjizi *El-Husunul-menja fi men sahhat rivajetuhu an Ibnul-Lehia*.

Dakle, ovaj je hadis hasen – dobar, jer je prenesen od Amra b. Šuajba, koji ga prenosi od svoga oca, a ovaj od svoga djeda.

Ovaj se hadis pojačava i predajom koju prenosi Džabir, radijallahu anhu, a bilježi je Nesai, *Amelul-jevmi vel-lejla*, 340: "Obavijestio nas je Ibrahim b. El-Mustemirr da mu je pričao Salt b. Muhammed, kojem je pričao Ibrahim b. Humejd er-Ruasi od Sevra, da je rekao: 'Pričao je Ebu Zubejr od Džabira b. Abdullaha da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: -Nemojte se pozdravljati na način kako to čine židovi i kršćani. Oni se pozdravljaju rukama, glavama i išaretom (pokretima).'"

Hafiz Ibn Hadžer za ovaj je hadis u *Fethul-Bariju* rekao sljedeće: "Zabilježio ga je Nesai sa dobrim lancem prenosilaca."

Međutim, ovdje se postavlja pitanje šta je sa činjenicom da je prethodna Ebu Zubejrova predaja mu'an'an² predaja³?!

1 Jedan od onih prenosilaca koji kada prenose hadise od Ibn Lehie, ti se hadisi mogu smatrati ispravnim. (op. prev.)

2 To je hadis sa lancem prenosilaca u kojem mudellis (obmanjivač) koristi formu 'an (što znači od), a nije jasno potvrdio da je dotični hadis čuo izravno od svoga učitelja, tako da postoji mogućnost postojanja trećeg prenosioca u svojstvu posrednika između njih, koji je anonim. Hadisi koji prenose mudellisi razlikuju se: neki su prihvatljivi, a drugi nisu, ovisno o samom mudellisu i vrsti obmanjivanja, što je detaljno pojašnjeno u literaturi hadiske terminologije. (op. prev.)

3 Autor ovom rečenicom želi prigovoriti Ibn Hadžerovoj ocjeni da je hadis dobar jer je pri prenošenju navedene predaje korištena riječ 'an, (pričao je Ebu Zubejr od Džabira b. Abdullaha da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao...), a oko ispravnosti takvih predaja učenjaci imaju različite stavove i mišljenja. (op. prev.)

Predaju sa istim lancem prenosilaca navodi i Hejsemi, *Medžmeuz-zevaid*, 8/38, koji kaže: "Bilježe je Ebu Ja'la i Taberani u *El-Evsatu*. Prenosioci Ebu Ja'line predaje pouzdani su i ispravni."

Ova je predaja zabilježena u *Musnedu Ebu Ja'la*, 3/397, ali je i ona mu'an'an predaja, a Ebu Zubejr, koji je koristio ovakav način prenošenja, bio je mudellis⁴.

Sve u svemu, uzmu li se u obzir oba navedena lanca prenosilaca, prethodno citirani hadis je vjerodostojan.

Osnovu ovog hadisa pojačava hadis koji prenosi Džerir b. Abdullah, radijallahu anhu, a bilježe ga Ahmed, 4/357 i 363, Begavi, *Šerhus-sunna*, 12/265, i Ibn Sunni, *Amelul-jevmi vel-lejla*, 225.

Lanac prenosilaca ovog hadisa je slab. Obavezno vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 8/38.

Nakon ove detaljne valorizacije i analize velikog broja predaja na ovu temu, zaključujemo da je predaja koju je naveo autor, a u kojoj se navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ženama nazvao selam riječima i uz to im išaretio rukom – slaba predaja i da se njen drugi dio (išaret rukom) ne može prihvatiti kao ispravan.

Propisi, pouke i poruke

- Ženama je dozvoljeno da zajednički sjede na mjestima gdje neće stvarati fitnu (smutnju) i tamo gdje njima neće biti pričinjen nikakav vid štete.
- Dozvoljeno je da muškarci ženama nazovu selam.
- Prilikom nazivanja selama nije dozvoljeno išaretiti rukom ili prstima jer je to način na koji se pozdravljaju židovi i kršćani. Ovakav način pozdravljanja ustalio se u vojsci pri pozdravljanju starješina, a to je običaj koji je u islamskom svijetu ostao nakon zapadno-kršćanske kolonizacije.

856. Od Ebu Džurejja el-Hudžejmijja, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Došao sam kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa sam rekao: 'Alejkes-selam (na tebe neka je spas), Allahov Poslaniče!' On mi reče: 'Nemoj

4 Mudellis je osoba koja se pri prenošenju hadisa koristi tedlisom, tj. obmanom, a predaje koje je prenijela nazivaju se mudelles predajama. To je predaja u kojoj prenosilac namjerno sakrije neku mahanu hadisa kako bi je uljepšao i druge naveo na pomisao kako ta predaja nema nikakvih mahana. (op. prev.)

govoriti alejkes-selam, jer je to pozdrav koji se upućuje mrtvima.” Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je hasen-sahih. Ovaj smo hadis već spomenuli u njegovoj punoj verziji.

Hadis je naveden i pojašnjen pod brojem 296, u stotinu devetnaestom poglavlju, “O dužini košulje, njenih rukava, ogrtača i krajeva turbana”.

Poglavlje stotinu trideset treće

O PRAVILIMA I POHVALNIM POSTUPCIMA PRILIKOM NAZIVANJA SELAMA

857. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Jahač naziva selam pješaku, pješak onome ko sjedi, a manja skupina većoj.” Muttefekun alejhi.

U Buharijevoj verziji još se dodaje: “...i mlađi prvi naziva selam starijem.”

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 11/15, i Muslim, 2160.

Drugu verziju bilježi Buhari, *Fethul-Bari*, 11/14 i 15.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis nas podučava kodeksu lijepog ponašanja prilikom nazivanja selama i ukazuje da se svakome mora dati pravo koje zaslužuje.
- Ukoliko se desi da veća skupina ljudi prođe pored manje skupine ili starije osobe koja sjedi, nije nam poznat šerijatski tekst koji je precizirao kako postupiti u ovakvoj situaciji. Međutim, nakon iščitavanja i detaljne analize hadisa na ovu temu, može se zaključiti da pridošlica u svakom slučaju prvi naziva selam, bez obzira bio on mlađa ili starija osoba i bez obzira radilo se o većoj ili manjoj skupini ljudi.
- Ukoliko osoba bude prolazila prometnim ulicama, kao što su ulice koje obiluju trgovačkim radnjama, od sun neta je da selam naziva shodno svojim mogućnostima, kao što je to činio Ibn Omer, radijallahu anhum, kako je to pojašnjeno u hadisu pod brojem 850, u stotinu trideset prvom poglavlju, “Vrijednost selama i naredba o njegovom širenju”.

858. Ebu Umama Sudejj b. Adžlan el-Bahili, radijallahu anhu, kazuje da

mu je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Uistinu je kod Allaha preći i odabraniji onaj čovjek koji prvi nazove selam." Ebu Davud sa dobrim lancem prenosilaca.

Bilježi ga i Tirmizi isto od Ebu Umame, radijallahu anhu, a u njemu se navodi: "Neko je upitao: 'Allahov Poslaniče, kada se dvojica ljudi susretnu, koji će od njih dvojice prvi nazvati selam?'; a on odgovori: 'Onaj koji je odabraniji kod Uzvišenog Allaha.'" Tirmizi je rekao: "Ovaj je hadis hasen – dobar."

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 5197, i Tirmizi, 2694.

Kažem: Ovaj je hadis vjerodostojan.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je među muslimanima širiti selam i to je put koji vodi ka pokornosti Uzvišenom Allahu, kao i način da se zadobije Njegova ljubav i bliskost.

Poglavlje stotinu trideset četvrto

POHVALNO JE PONOVRNO NAZVATI SELAM OSOBI KOJA SE
U KRATKOM VREMENU SRETNJE VIŠE PUTA, KAO NAPRIMJER,
ONAJKO UĐE PA IZAĐE, PA OPEĆUBRZO ZATIM UDE, ILI AKO SE
IZMEĐU DVOJICE LJUDI ISPRIJEĆI DRVO ILI NEŠTO SLIČNO

859. Ebu Hurejra, radijallahu anhu, u hadisu koji govori o čovjeku koji je nepropisno obavio namaz, prenosi da je ovaj čovjek, nakon što je klanjao, došao Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i nazvao mu selam, pa mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na selam i odgovorio, a nakon toga mu rekao: "Vrati se i opet klanjaj jer ti uistinu nisi klanjao!" On se vratio i ponovio namaz, a zatim opet prišao Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i opet mu nazvao selam, pa se sve ovo ponovilo tri puta. Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/237, i Muslim, 397.

Propisi, pouke i poruke

- Nakon ulaska u džamiju, obaveza je klanjati dva rekata namaza (tehijjetul-mesdžida), kako je to učinio i ovaj čovjek.
- Smirenost i skrušenost u toku klanjanja jedan su od uvjeta valjanosti namaza (jer se u hadisu jasno navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ovoga čovjeka više puta vratio da ponovi namaz zbog toga što je klanjao previše brzo i bez smirenosti).
- Onaj ko obavi sve pokrete i radnje koje je u namazu propisano obaviti, ne znači nužno da je upotpunio namaz kako treba i da će za njega biti nagrađen. Koliko li je samo onih koji klanjaju a namaz im se ne uzdiže dalje od njihovih glava (tj. kod Allaha neće biti primljen)!
- Dozvoljeno je više puta nazvati selam prisutnima na nekom sijelu, pod uvjetom da ga oni čuju i da se desilo nešto što ih je barem nakratko razdvojilo.

860. Također, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko od vas sretne svoga brata (muslimana), neka ga i poselami, pa ako ih nakon toga rastavi neko drvo, zid ili kamen, pa se opet sretnu, neka mu opet nazove selam." Ebu Davud.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud, 5200, kao merfu¹ i mevkuf predaju, ali je vjerodostojniji kao merfu predaja.

Propisi, pouke i poruke

- Ukoliko musliman drugom muslimanu nazove selam, pa ga ubrzo nakon toga opet susretne, lijepo je da mu opet nazove selam, i to će ponoviti dva, tri ili više puta.
- Ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ovaj su sunnet provodili u praksi. Ibn Sunni u svom djelu *Amelul-jevmi vel-lejla* sa ispravnim lancem prenosilaca bilježi od Enesa, radijallahu anhu, da je rekao: "Ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, hodali bi u skupini i kada bi im se na putu našlo drvo ili neko brdašce, pa ih

1 Merfu je svaki onaj hadis čiji lanac prenosilaca doseže direktno do Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a mevkufom se naziva svaki hadis čiji lanac prenosilaca doseže samo do ashaba. (op. prev.)

razdvojilo i oni se razišli desno ili lijevo, pa se opet nakon toga susreli, ponovno bi jedni drugima nazivali selam.”

Poglavlje stotinu trideset peto

POHVALNO JE NAZVATI SELAM PRI ULASKU U SVOJU KUĆU

Rekao je Uzvišeni Allah: “A kada uđete u kuće, vi ukućane njene pozdravite pozdravom od Allaha propisanim, blagoslovljenim i lijepim.” (En-Nur, 61)

Ovaj ajet prokomentirali smo i pojasnili u poglavlju “Vrijednost selama i naredba o njegovom širenju”.

861. Enes, radijallahu anhu, pripovijeda da mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Sinko moj, kada uđeš među svoju porodicu, nazovi im selam. To će donijeti blagoslov i tebi i tvojim ukućanima.” Tirmizi i kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Ukoliko se u obzir uzmu slične predaje, ovaj je hadis hasen – dobar. Bilježi ga Tirmizi, 2698, sa slabim lancem prenosilaca jer se u njemu nalazi izvjesni Alija b. Zejd b. Džudan, koji je nepouzdan prenosilac.

Medutim, ovaj se hadis prenosi mnoštvom puteva koji ga pojačavaju i podižu njegov stepen. Sve te predaje sabrao je hafiz Ibn Hadžer, Allah mu se smilovao, u zasebnom kraćem djelu *Netaidžul-efkar*, 1/168–170.

Propisi, pouke i poruke

- U hadisu je pojašnjeno na koji način musliman, nakon ulaska u kuću, treba postupati prema svojoj porodici, tj. da ih treba poselamiti i poduzeti sve kako ih ne bi prestrašio na bilo koji način.
- Selam donosi blagoslov i onome ko ga naziva i onome kome se naziva.

Poglavlje stotinu trideset šesto

NAZIVANJE SELAMA DJECI

862. Enes, radijallahu anhu, prošao je pored djece i nazvao im selam, a zatim je rekao: "Ovako je postupao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 11/32, i Muslim, 2168.

Propisi, pouke i poruke

- Prema djeci treba biti brižan i obazriv, te nježnošću nastojati zadobiti njihove simpatije kako ne bi zazirali i strahovali od odraslih nakon što ih susretnu na ulicama.
- Hadis podučava djecu na koji način trebaju prihvatiti i odvratiti selam.
- Na djecu ne treba galamiti, zastrašivati ih, niti ih grditi, sve dok ne čine nešto što je strogo zabranjeno – haram.

Poglavlje stotinu trideset sedmo

ČOVJEK NAZIVA SELAM SVOJOJ SUPRUZI, RODICAMA, PA I ŽENAMA STRANKINJAMA (SA KOJIMA NIJE NI U KAKVOM RODU), ALI POD UVJETOM DA JE SIGURAN OD SMUTNJE, TJ. DA NEMA OPASNOSTI DA ĆE ZBOG TOGA UPASTI U ISKUŠENJE, I TO JE UVJET LEGITIMNOSTI TAKVOG POSTUPKA

863. Od Sehla b. Sa'da, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Među nama je živjela neka žena (u drugoj predaji: "...starica...") koja je prikupljala korijenje repe pa bi ga stavljala u lonac (da se kuha), a isto tako je i mljela ječmena zrna, pa kada bismo klanjali džuma-namaz i razilazili se, nazivali bismo joj selam, a ona bi nas time častila." Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/427.

Propisi, pouke i poruke

- Zapovijed da se ljudi razidu nakon džuma-namaza ne odnosi se na strogu naredbu, već na nešto što je mubah, tj. dozvoljeno.¹ Nakon džuma-namaza, ashabi su se razilazili kako bi ručali, a zatim malo prigigli.
- Pohvalno je nastojati zaslužiti Allahovu bliskost i zadovoljstvo na bilo koji način, pa makar se radilo o udjeljivanju nečega što je neznatno, kako je to činila ova žena dijeleći potrebnima skromni obrok.
- Dozvoljeno je ženama strankinjama² nazivati selam ukoliko se čovjek ne plaši da će pasti u iskušenje.
- Hadis govori i o skromnosti ashaba, radijallahu anhum, kao i o tegobnom životu kojim su bili iskušani, ali su, i pored toga, žurili ka svakoj vrsti iskazivanja pokornosti Uzvišenom Allahu.

864. Fahita, radijallahu anha, poznatija kao Ummu Hani, kćerka Ebu Talibova, kazuje: "Došla sam kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u danu oslobođenja Mekke. On se kupao, a Fatima ga je zastrla komadom platna. Ja sam mu nazvala selam..." (a zatim je navela hadis u cijelosti). Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1/498 i 82.

Propisi, pouke i poruke

- Ženama je dozvoljeno da nazivaju selam muškarcima onda kada se ne boje unošenja smutnje i nereda.

865. Od Esme bint Jezid, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao je pored nas, skupine žena, i nazvao nam selam."

1 Rekao je Uzvišeni Allah: "A kad se molitva (džuma-namaz) obavi, onda se po zemlji razidite i Allahovu blagodat tražite i Allaha mnogo spominjite, da biste postigli što želite." (El-Džumua, 10) Iako je u ovom ajetu "razilaženje po zemlji i traženje Allahove blagodati" u jezičkom smislu izrečeno u formi imperativa, tj. naredbe, ono se ne odnosi na šerijatsku obavezu takvog postupanja, kako bi se to moglo zaključiti, jer je spomenuta naredba izrečena poslije zabrane, što, opet, ukazuje na dozvolu činjenja dotičnog djela, a ne na njegovu obavezu. Mnogi učenjaci islamske jurisprudencije ovako razumijevaju imperativne forme koje dođu nakon zabrana. U tom je smislu i autorovo pojašnjenje, a Allah najbolje zna. (op. prev.)

2 Tj. ženama koje mu nisu trajno zabranjene za brak. (op. prev.)

Ebu Davud i Tirmizi, koji je rekao da je hasen – dobar. Ovo je verzija koju bilježi Ebu Davud, dok se u Tirmizijevoj verziji navodi: “Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednog je dana prošao kroz džamiju u kojoj je sjedila skupina žena, pa ih je poselamio išaretom (pokretom) ruke.”

Hadis je naveden i pojašnjen pod brojem 855, u stotinu trideset drugom poglavlju, “O načinu nazivanja selama”.

Poglavlje stotinu trideset osmo

ZABRANJENO JE DA MUSLIMANI NEVJERNICIMA PRVI NAZIVAJU SELAM, I POJAŠNJENJE KAKO IM UZVRATITI NA NJIHOV POZDRAV. POHVALNO JE NAZVATI SELAM SKUPINI U KOJOJ IMA I MUSLIMANA I NEMUSLIMANA

866. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Nemojte prvi židovima i kršćanima nazivati selam, a kada nekoga od njih sretnete na putu, stjerajte ga na njegov najuži dio.” Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 2167.

Propisi, pouke i poruke

- Strogo je zabranjeno da muslimani prvi nazovu selam kršćanima i židovima.
- Muslimani trebaju potencirati i isticati čast i uzvišenost imana kao i ponos i snagu islama, što će se, između ostalog, postići i stjeravanjem kršćana i židova na uži dio puta.¹

¹ U komentaru ovog hadisa uvaženi šejh i učenjak Muhammed b. Salih el-Ušejmin, Allah mu se smilovao, rekao je sljedeće: “Obratite pažnju na početak hadisa: ‘Nemojte prvi pozdravljati...’ i riječi: ‘...a kada ih sretnete...’ kao i na zadnji dio hadisa, uspoređujući ovaj prvi sa zadnjim dijelom. To znači: Nemojte im praviti mjesta za prolaz kada vas sretnu, tako da imaju širinu, a da vama bude usko, već nastavite ići svojim putem, pa ako je već nužno da bude tijesno, neka onda njima bude tijesno. Poznato je da, kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na putu vidio nevjernike, ne bi ih pritješnjavao i pritiskao. Ovo Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a ni njegovi ashabi nisu činili ni sa židovima u Medini, niti poslije oslobođenja drugih područja. Znači: kao što vi njima ne nazivate selam, nemojte im davati ni širine na putu, a kada vas susretnu, nemojte se razilaziti da bi oni prošli, već se nastavite kretati svojim pravcem, a ukoliko postoji tjesnac, neka oni u njemu sačekaju vaš prolaz. Ovo je pravo značenje hadisa i on ne ukazuje samo na ponos muslimana, već i na to da se ne treba nikome poniziti osim Uzvišenom Gospodaru. Ovo nas također ne sprečava da nevjernike pozivamo u islam, jer zahtijeva se njihovo pozivanje, a posebno od onih koji su stručni u tome i imaju snage u pozivu. Njima je to, u skladu sa mogućnostima, ujedno i stroga obaveza. Vidjeti: Ibn Ušejmin, *Es-Sahvetul-islamijja*, str. 332–333. (op. prev.)

- Na ovakav se način u određenoj mjeri ukazuje i milost prema sljedbenicima Knjige (židovima i kršćanima) jer bi ovakav vid odnosa prema njima mogao biti uzrok da prime islam i na takav se način spase od Vatre.

867. Od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada vam sljedbenici Knjige (židovi i kršćani) nazovu selam, vi im odgovorite riječima ‘ve alejkum (i vama isto).’” Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 11/42, i Muslim, 2163.

Propisi, pouke i poruke

- U hadisu je pojašnjeno na koji način treba uzvratiti na selam onda kada nam ga nazovu židovi ili kršćani, tj. da im treba reći “ve alejkum” (što znači “i vama”), jer njihov pozdrav ponekad može nositi primjese neprijateljstva i mržnje, pa ćemo im ovakvim vidom odvrćanja na njihov pozdrav poželjeti ono što i oni žele nama.

868. Usama, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom prošao pored skupine u kojoj su bili izmiješani muslimani i idolopoklonici – obožavaoci kipova, i židovi – pa im je nazvao selam.” Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 11/38–39, i Muslim, 1798.

Propisi, pouke i poruke

- Kada čovjek prođe pored skupine u kojoj ima i muslimana i nevjernika, sunnet je da im nazove selam općenito, ali sa srčanom namjerom da selami samo muslimane među njima.
- Muslimanima je dozvoljeno da zajednički sjede sa nemuslimanima, bez obzira radilo se o idolopoklonicima ili sljedbenicima Knjige, ali pod uvjetom da na tom sijelu ne budu prisutni razni vidovi harama koji bi mogli loše utjecati na njihov moral i vjerovanje.
- Isto tako, muslimanima je dozvoljeno da se druže i sije s pripadnicima drugih religija i konfesija s ciljem da ih pozivaju u islam.

Poglavlje stotinu trideset deveto

POHVALNO JE NAZVATI SELAM PRILIKOM USTAJANJA IZ SIJELA I NAPUŠTANJA DRUŠTVA ILI JEDNOG SAGOVORNIKA

869. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko od vas dođe na neko sijelo, neka nazove selam, a kada ustane iz tog sijela (želeći ga napustiti), neka opet nazove selam jer prvi selam nije ništa vredniji ni preči od drugog." Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je hasen – dobar.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Ebu Davud, 5208, Tirmizi, 2706, Ahmed, 2/230, 287 i 439, i drugi, bilježe ga od Muhammeda b. Adžlana, koji ga prenosi od Seida el-Makburijja, a on od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, koji je kazivao spomenuti hadis.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je dobar.

Sličnu predaju prenosi Jakub b. Zejd od Nesaija koju on bilježi u *Amelul-jevmi vel-lejla*, 368. Uzimajući u obzir tu predaju, ovaj je hadis vjerodostojan.

Propisi, pouke i poruke

- Onaj ko priđe nekoj skupini ljudi koji sjede, poselamit će ih prije nego što s njima počne razgovor.
- Kada završi potrebu zbog koje je došao u to sijelo i bude ga želio napustiti, prilikom svog odlaska opet će prisutnima nazvati selam.
- Prvi selam koji čovjek nazove prisutnima jeste selam kojim on želi otклонiti i neutralizirati svoje eventualno zlo tokom prisustva, a drugim selamom koji naziva pri odlasku želi neutralizirati svoje eventualno zlo u onim trenucima kada među njima nije prisutan.

Poglavlje stotinu četrdeseto

TRAŽENJE DOZVOLE ZA ULAZAK U KUĆU I PRAVILA LIJEPOG PONAŠANJA PRI TOME

Uzvišeni Allah kaže: **“O vjernici, u tuđe kuće ne ulazite dok dopuštenje ne zatražite i dok ukućane ne pozdravite.”** (En-Nur, 27)

Ovaj smo ajet pojasnili u stotinu trideset prvom poglavlju, “Vrijednost selama i naredba o njegovom širenju”.

Također, Uzvišeni je rekao: **“A kada djeca vaša dostignu spolnu zrelost, neka onda uvijek traže dopuštenje za ulazak, kao što su tražili dopuštenje oni stariji od njih.”** (En-Nur, 59)

Kada se djeca približe šerijatskoj punoljetnosti, postaje im obaveza da u svim situacijama zatraže dozvolu za ulazak, kao naprimjer kada žele ući među one koji su im stranci ili u situaciji kada se muž osamio sa svojom suprugom, pa makar to i ne bilo u jednom od tri posebno naglašena perioda u ajetu.¹

870. Od Ebu Muse el-Eš'arija, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Dozvola za ulazak (u tuđi posjed) traži se tri puta. Ako dobiješ dozvolu, uđi, a ako ne, vrati se.” Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 11/26–27, i Muslim, 2153.

Propisi, pouke i poruke

- Prilikom traženja dozvole za ulazak, sunnet je da se to učini tri puta, a sve kako bi čovjek imao nedvojbeno opravdanje za svoj odlazak od vrata.
- Kada domaćin čuje kucanje, tj. traženje dozvole za ulazak, a zauzet je nekom vjerskom ili dunjalučkom obavezom, on može, odmah nakon prvog selama koji će mu nazvati gost, dozvoliti mu da uđe, a može to

¹ Ta tri perioda definirana su u sljedećem ajetu: “O vjernici, neka od vas u tri slučaja zatraže dopuštenje da vam uđu oni koji su u posjedu vašem i koji još nisu spolno zreli: prije jutarnje molitve i kad u podne odložite odjeću svoju, i poslije obavljanja noćne molitve. To su tri doba kada niste obučeni, a u drugo doba ni vama ni njima nije grijeh, tã vi jedni drugima morate ulaziti. Tako vam Allah objašnjava propise! A Allah sve zna i mudar je.” (En-Nur, 58) (op. prev.)

učiniti i nakon drugog i trećeg puta, u zavisnosti od svojih obaveza koje su ga spriječile da odmah odgovori.

- Iz hadisa saznajemo da u tuđu kuću nije dozvoljeno ući bez dozvole domaćina.
- Nije sramota ni poniženje biti vraćen sa nečijeg kućnog praga, niti je to sramota za domaćina koji vrati gosta. To je postupanje po kur'anskom imperativu¹ i primjena Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, prakse.

871. Od Sehla b. Sa'da, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Traženje dozvole (za ulazak u nečiju kuću) naređeno je zbog čuvanja pogleda." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 11/24, i Muslim, 2156.

Propisi, pouke i poruke

- U ovom hadisu pojašnjen je osnovni razlog zbog kojeg je naređeno da se pri ulasku u nečiju kuću pokuca i zatraži dozvola, a to je čuvanje pogleda.
- Kucanjem i traženjem dozvole za ulazak, pridošlica se sprečava da unutar kuće vidi ono što domaćin ne želi da vidi.
- Ovaj hadis upućuje i na šerijatsku utemeljenost kijasa – analogije, kao i na dozvolu traganja za razlogom zbog čega je nešto u šerijatu propisano, tj. zbog čega je nešto dozvoljeno ili pak zabranjeno. Naime, iz Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "...zbog čuvanja pogleda", može se zaključiti da je zabrana, ili pak dozvola, neke stvari vezana za prisutnost ili odsustvo određenog razloga u njoj.
- Nema potrebe niti je propisano tražiti dozvolu za ulazak u vlastitu kuću ili stan jer u tom slučaju ne postoji razlog za propisanost traženja dozvole. Međutim, ukoliko bi nešto ukazivalo na to da postoji razlog zbog kojeg je propisano traženje dozvole, onda je čovjek obavezan da je zatraži pa makar ulazio i u vlastitu kuću.²

1 Rekao je Uzvišeni Allah: "A ako u njima (kućama) nikoga ne nadete, ne ulazite u njih dok vam se ne dopusti; a ako vam se rekne: 'Vratite se!' – vi se vratite, bolje vam je, a Allah zna ono što radite." (En-Nur, 28) (op. prev.)

2 Kao, naprimjer, kada je siguran ili barem pretpostavlja da u njegovoj kući trenutno borave žene koje su za njega strankinje. (op. prev.)

- Traženje dozvole za ulazak propisano je svima, pa čak i onima koji su mahremi³ osobama kod kojih žele ući, kako se ne bi desilo da ih zateknu nepropisno obučene i tako vide nešto od njihovih stidnih mjesta.

872. Od Rib'ijja b. Hiraša prenosi se da mu je neki čovjek, porijeklom iz plemena Benu Amir, pričao da je zatražio dozvolu da uđe kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je boravio u kući, pa je upitao: "Mogu li ući?" Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče svome slugi: "Izađi i poduči ovoga kako da zatraži dozvolu za ulazak. Reci mu da kaže sljedeće: 'Es-selamu alejkum! Smijem li ući?'" Čuvši ove Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi, dotični čovjek reče: "Es-selamu alejkum! Smijem li ući?" Tada mu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dade dozvolu za ulazak i on uđe. Ebu Davud sa ispravnim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 5177, 5178 i 5179, i Nesai, *Amelul-jevmi vel-lejla*, 316, sa dva lanca prenosilaca od Mensura, a on od Rib'ijja b. Hiraša, koji je pripovijedao spomenuti hadis.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je ispravan, upravo onako kako to tvrdi autor.

Propisi, pouke i poruke

- U hadisu se nalazi dokaz da je traženje dozvole za ulazak u nečiju kuću poseban propis i da se on ne odnosi na selam, tj. da samo nazivanje i odvrćanje selama ne znači i davanje dozvole za ulazak.
- Ovaj hadis podučava muslimane na koji način da zatraže dozvolu za ulazak i kako da nazovu selam.
- Iz hadisa saznajemo da je dozvoljeno uzeti znanje od onih za koje smo sigurni da je istina na njihovoj strani.
- Dozvoljeno je znanje prenositi na posredan način, ali pod uvjetom da se ono prenosi što originalnije, bez ikakvih izmjena ili krivog tumačenja.

3 Mahrem je muška osoba koja nikada i ni pod kakvim uvjetima ne može sa određenom ženom stupiti u brak ili zbog krvnog srodstva (npr. otac i sva uzlazna loza, sin i sva silazna loza, amidža, daidža, brat i bratić itd.) ili zbog zabrane po mlijeku (npr. ženin brat po mlijeku ili suprug njene dojlje) ili zbog tazbinskih veza (npr. očuh, svekar – mužev otac, i sva uzlazna loza, mužev sin i sva silazna loza). (op. prev.)

873. Od Kilde b. El-Hanbela, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Došao sam Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa sam i ušao kod njega ne nazvavši mu selam. On mi reče: 'Vrati se i reci: -Es-selamu alejkum! Smijem li ući?'" Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je hadis hasen – dobar.

Dokumentacija hadisa

Hadis je hasen – dobar. Ebu Davud, 5176, Tirmizi, 2710, Ahmed, 3/414, i drugi, bilježe ga od Ibn Džurejdža koji kaže: "Obavijestio me je Amr b. Ebu Sufjan da mu je Amr b. Abdullah b. Safvan, prenoseći od Kilde b. El-Hanbela, rekao da je njega (tj. Kildu) Safvan b. Umejja poslao kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je boravio (na nekom mjestu) iznad Mekke, da mu odnese mlijeka, mladunče od gazele i nešto sitnih krastavaca", pa je potom spomenuo navedeni hadis.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je dobar.

Propisi, pouke i poruke

- Pridošlica je obavezan da prisutnima nazove selam.
- Selam se naziva prije bilo kakve priče ili govora, pa onaj ko pri dolasku u društvo ili neki skup ljudi ne nazove selam, takvome se ne treba obraćati, niti s njim pričati sve dok ne poselami prisutne.
- Pridošlicu je dozvoljeno vratiti (reći mu da izađe napolje) s ciljem da se poduči ispravnom načinu traženja dozvole za ulazak, međutim, tako će se postupiti samo u slučaju kada znamo da takav gest kod njega neće prouzrokovati više štete nego koristi ili djelovati kontraproduktivno.

Poglavlje stotinu četrdeset prvo

ONOME KO TRAŽI DOZVOLU ZA ULAZAK, PA BUDE UPITAN: "KO SI TI?";
SUNNET JE DA ODGOVORI: "JA SAM TAJ I TAJ", I DA PRI TOME SPOMENE IME ILI
NADIMAK PO KOJEM JE POZNAT, A POKUDENO JE REĆI SAMO: "JA SAM"

874. U poznatom hadisu koji Enes, radijallahu anhu, prenosi o Israu i Miradžu, kaže se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, između ostalog, rekao: "Zatim me je Džibril podigao na dunjalučko nebo pa je zatražio dozvolu da se otvori. Neko upita: 'Ko je to?', a on odgovori: 'Džibril.' 'A ko je s tobom?', upita. Džibril reče: 'Muhammed.' Zatim se digao na drugo,

treće, četvrto i na sva ostala nebesa, a na svakim nebeskim vratima bio je upitan: 'Ko je to', a on je odgovorio: 'Džibril.' Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/302–303, i Muslim, 162. Ovaj je hadis, koji govori o Israu i Miradžu, mutevatir.¹

Propisi, pouke i poruke

- Ovim se hadisom kategorički dokazuje događaj poznatiji kao Miradž kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, iz Bejtul-Makdisa, časnog hrama u Palestini, uzdignut na nebo, tj. u više nebeske sfere.
- Prvo nebo još se naziva i "dunjalučko nebo" jer je ono, u poređenju s drugim nebesima, stvorenjima najbliže nebo.
- U hadisu se nalazi i dokaz za propisanost traženja dozvole za ulazak, a i pojašnjeno je da ovaj propis važi i za stanovnike nebesa, tako da na nebeske kapije ne može ući osim onaj kome to Uzvišeni Allah dozvoli.
- Prilikom traženja dozvole za ulazak, pridošlica se treba predstaviti i spomenuti svoje ime kako bi ukućani znali o kome se radi.

875. Ebu Zerr, radijallahu anhu, pripovijeda: "Jedne noći izašao sam i zatekao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako šeta sâm. Krenuo sam (za njim) po mjesecini, a on se okrenu pa, nakon što me ugleda, upita: 'Ko je to?', a ja rekoh: 'Ebu Zerr.'" Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 11/260–261, i Muslim, 2/688 i 33.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis nas uči da je čovjeku dozvoljeno da noću šeta sâm, bez pratnje.
- Ukoliko čovjek strahuje za svoga brata muslimana i boji se da bi mu se nešto moglo dogoditi, dozvoljeno je da ga slijedi kako bi mu bio pri ruci ako ga ovaj eventualno zatreba.
- Pohvalno je predstaviti se imenom onome ko to od nas traži.

¹ Mutevatir hadis je hadis koji u svakoj generaciji prenose skupine ljudi, tako da je nemoguće da se slože na nečemu što je laž ili što je pogrešno. (op. prev.)

876. Od Ummu Hani, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: "Došla sam kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dok se kupao, a Fatima, radijallahu anha, zastirala ga je (komadom platna). On upita: 'Ko je to?', a ja rekoh: 'Ja sam, Ummu Hani!'" Muttefekun alejhi.

Hadis je naveden i pojašnjen pod brojem 864, u stotinu trideset sedmom poglavlju, "Čovjek naziva selam svojoj supruzi i rodicama".

877. Od Džabira, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Došao sam kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i pokucao na vrata. On upita: 'Ko je?', a ja rekoh: 'Ja sam!' Na to Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Ja, ja!', kao da mu se baš nije dopalo što sam tako postupio." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 11/35, i Muslim, 2155.

Propisi, pouke i poruke

- Iz hadisa saznajemo da se dozvolja za ulazak prvo traži kucanjem na vrata.
- Dozvoljeno je pokazati negodovanje i određenu dozu ljutnje zbog toga što se pridošlica, prilikom kucanja na vrata i traženja dozvole za ulazak, nije predstavio.

Poglavlje stotinu četrdeset drugo

POHVALNO JE RIJEČIMA "JERHAMUKELLAH" NAZDRAVITI ONOME KO KIHNE PA SE ALLAHU ZAHVALI RIJEČIMA "ELHAMDULILLAH", A POKUDENO MU JE TAKO NAZDRAVITI AKO SE NIJE ZAHVALIO UZVIŠENOM ALLAHU; POJAŠNJENJE KODEKSA LIJEPOG PONAŠANJA PRILIKOM NAZDRAVLJANJA OSOBI KOJA KIHNE, I PRILIKOM KIHANJA I ZIJEVANJA

878. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Uistinu Allah voli kihanje, a mrzi (ne voli) zijevanje, pa kada neko od vas kihne i na tome se zahvali Uzvišenom Allahu riječima 'elhamdulillah', svaki onaj musliman koji ga je čuo, obavezan je da mu nazdravi riječima 'jerhamukellah' (Allah ti se smilovao). Što se tiče zijevanja, ono dolazi od šejtana, pa kada se nekome od vas bude zijevalo, neka mu se suprotstavi koliko može, jer kada neko od vas zijeva, šejtan mu se smije." Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 10/607.

Propisi, pouke i poruke

- Iz hadisa saznajemo da Uzvišeni Allah voli kihanje, a mrzi zijevanje.
- Ovaj hadis potvrđuje dva Allahova svojstva, a to su ljubav i mržnja. Ova svojstva imaju status i propis svih ostalih Allahovih atributa pa se prema njima tako treba i odnositi, o čemu smo prethodno već govorili.
- Pohvalno je riječima “jerhamukellah” nazdraviti onome ko je kihnuo, i to treba učiniti odmah nakon što kihne.
- Ukoliko osoba kihne i ne zahvali se Allahu riječima “elhamdulillah”, tada joj ne treba ni nazdraviti.
- Legitimno je da čovjek riječima “jerhamukellah” nazdravi onome ko kihne i zahvali se Allahu, ali samo onda kada ga lično čuje kako je kihnuo i kako se zahvalio Allahu. Ukoliko, međutim, čuje nekoga drugog kako je nazdravio nekom čovjeku nakon što je on kihnuo, ali on lično nije čuo njegovo kihanje ni njegovu zahvalu Allahu, onda mu on neće ni nazdraviti.
- Svako će ponaosob nazdraviti osobi koja kihne pa se zahvali Allahu, i to je farz ajn, tj. pojedinačna obaveza svakog muslimana.
- Šejtan kroz zijevanje nastoji djelovati na ljude, te ih tako učiniti lijenim i tromim, kako bi im postalo mrsko obavljati ibadete i kako ne bi bili aktivni na tom polju.
- Svaka vrsta zijevanja dolazi od šejtana, pa kada se čovjeku zijeva, obaveza mu je da se suzdrži koliko je god to u mogućnosti.
- Šejtan se trudi i na svaki način nastoji da čovjeka navede na ona djela koja će ga na neki način poniziti i omalovažiti, ili koja će biti uzrok da postane lijen i nemaran prema ibadetima i da ih zanemari, a nakon toga, smijati će mu se i ismijavati ga.
- U hadisu je pojašnjeno da se šejtan smije osobama na koje uspije djelovati i nad njima dominirati.

879. Također, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada neko od vas kihne, neka kaže ‘elhamdulillah – hvala Allahu’, a neka mu njegov brat ili drug na to kaže

‘jerhamukellah – Allah ti se smilovao’. Kada mu oni kažu ‘jerhamukellah’, neka im on (onaj ko je kihnuo) kaže ‘jehdikumullahu ve juslihu balekum – Allah vas uputio i popravio vaše stanje.’” Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 10/608.

Propisi, pouke i poruke

- Ovaj hadis podučava muslimane na koji način i kako će postupiti u slučaju kada neko kihne, šta će reći onaj ko kihne i na koji će mu način odgovoriti oni koji ga čuju. Ovaj je postupak vid ibadeta i prakticiranja Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, upute.
- Allahova blagodati kojom obasipa onoga ko kihne zaista je ogromna, a to se zaključuje iz velikog dobra koje uslijedi nakon kihanja, u vidu zahvale Allahu, dove koju će mu uputiti oni koji su ga čuli, kao i dove kojom će on uzvratiti njima.
- Velika je Allahova dobrota koju je ukazao Svome robu darujući mu blagodati kihanja i tako istovremeno otklanjajući od njega neki vid eventualne štete ili zla.
- Isto tako, Allahova blagodarnost koju je ukazao Svome robu ogleda se i u tome što mu je propisao da se Njemu zahvali nakon što kihne, obavezavši se da će ga za to On i nagraditi.
- Lijepom i dobrom dovom treba uzvratiti onome ko je nama proučio hair-dovu.
- Sve ove mnogobrojne dobrote i blagodati, koje se nižu jedna za drugom, Uzvišeni Allah propisao je u jednom vrlo kratkom vremenu, a sve to iz Svoje neizmjerne dobrote i blagodati.
- Riječi “jerhamukellah”, koje se upućuju onome ko je kihnuo pa se zahvalio Allahu, osobu koja kihne trebaju podsjetiti da zatraži Allahovu milost i da se pokaje za svoje grijeha, a nakon toga spominje se i odgovor koji treba uputiti onima koji su mu nazdravili.

880. Ebu Musa, radijallahu anhu, kazuje da je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako je rekao: “Kada neko od vas kihne i zahvali se Allahu riječima ‘elhamdulillah’, vi mu nazdravite riječima ‘jerhamukellah’, a ukoliko se ne zahvali Allahu, tada mu vi nemojte nazdraviti.” Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 2992.

Propisi, pouke i poruke

- Onome ko kihne pa se Allahu zahvali riječima “elhamdulillah”, obaveza je nazdraviti riječima “jerhamukellah”, dok je jasno naglašeno i u hadisu precizirano da na opisani način ne treba nazdraviti onome ko se nakon kihanja ne zahvali Allahu.

881. Od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Dvojica ljudi kihnula su pred Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, pa je on jednome od njih nazdravio riječima ‘jerhamukellah’, a drugome nije. Onaj kome Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije nazdravio, upita: ‘Taj i taj je kihnuo pa si mu nazdravio, a ja sam kihnuo pa mi nisi nazdravio?’ Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘On se zahvalio Allahu, a ti nisi.’” Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 10/610, i Muslim, 2991.

Propisi, pouke i poruke

- Ukoliko neko kihne i nakon toga se ne zahvali Uzvišenom Allahu riječima “elhamdulillah”, ili ako izgovori neke druge riječi mimo zahvale Allahu, takvome ne treba ni nazdraviti.
- Dozvoljeno je postaviti pitanje kojim se želi otkloniti eventualna nejasnoća i saznati stvarni razlog zbog čega je neko postupio na određeni način, ukoliko je to ostalo nejasno onome ko postavlja pitanje.

882. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Kada bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kihnuo, na svoja bi usta stavio ruku ili svoju odjeću, te bi pri tome spustio ili snizio svoj glas (prenosilac nije baš siguran koja je od dvije riječi upotrijebljena: spustio ili snizio).” Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je hadis hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Ukoliko se u obzir uzmu sve slične predaje, ovaj je hadis vjerodostojan.

Bilježe ga Ebu Davud, 5029, i Tirmizi, 2745, od Jahje b. Seida, on od Muhammeda b. Adžlana, on od Sumejja, a on od Ebu Saliha koji kazuje da mu je Ebu Hurejre, radijallahu anhu, pripovijedao spomenuti hadis.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je hasen – dobar. Svi ljudi u lancu prenosilaca su pouzdani osim Muhammeda b. Adžlana koji je saduk, tj. prihvatljiv prenosilac, međutim, predaja istog značenja prenosi se drugim lancem prenosilaca isto od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, a bilježi je Hakim, 4/264, koji ju je ocijenio vjerodostojnom, a u tome se složio i imam Zehebi, s tim da se ova predaja prenosi u obliku riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a ne kao riječi Ebu Hurejre, radijallahu anhu, kakav je to slučaj s citiranom predajom.

Isto tako, kada je riječ o ovom poglavlju, slično se prenosi i od Ibn Omera, radijallahu anhuma.

Sve u svemu, kada se sve slične predaje uzmu u obzir, zaključujemo da je ovaj hadis vjerodostojan.

Propisi, pouke i poruke

- U hadisu je pojašnjeno još jedno pravilo lijepog ponašanja prilikom kihanja, a to je da je prilikom kihanja lijepo na usta staviti ruku ili kraj odjeće kako se ne bi uznemiravali oni koji su u neposrednoj blizini osobe koja kiše, jer postoji mogućnost da će ih poprskati pljuvačkom ili slinom koja prilikom kihanja izlazi iz usta i nosa.
- Obaveza je muslimane štititi od svih vrsta neugodnosti i neprijatnosti, i na tom polju musliman se mora maksimalno zalagati i truditi.
- Muslimane nije dozvoljeno uznemiravati i strašiti gromoglasnim zvukom koji se ponekad čuje prilikom kihanja, već taj glas treba sniziti i spustiti koliko je god to više moguće. Međutim, onaj ko nije u stanju da kontrolira visinu svoga glasa prilikom kihanja, takav neće biti odgovoran, niti mu se to uzima za zlo.

883. Ebu Musa, radijallahu anhu, prenosi: “Kad su bili kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jevreji su namjerno izazivali kihanje nadajući se da će im on reći ‘jerhamukumullah – Allah vam se smilovao’, a on bi im samo govorio ‘jehdikumullahu ve juslihu balekum – Allah vas uputio i popravio vaše stanje.” Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Ovaj hadis je hasen – dobar. Bilježe ga Buhari, *El-Edebul-mufred*, 940, Ebu Davud, 5038, Tirmizi, 2739, Ahmed, 4/400, Hakim, 4/268, i drugi, od Sufjana koji ga prenosi od Hakima b. Dejlama, on od Ebu Burde b. Ebu Muse, a on od Ebu Muse, radijallahu anhu.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je dobar. Svi ljudi u njegovom lancu prenosilaca su pouzdani izuzev Hakima b. Dejlama koji je saduk, tj. prihvatljiv.

Propisi, pouke i poruke

- Jevreji su silno željeli da im Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uputi dovu jer su duboko u sebi priznavali i vrlo dobro znali da je on Allahov vjerovjesnik. Oni su ga poznavali kao što poznaju svoje sinove¹, jer da nije tako, onda ne bi nastojali da namjerno pred njim izazovu nagon za kihanjem želeći da ih obuhvati blagoslov njegove dove.
- Jevreji su po prirodi skloni prevari i lažima i u tome ih nije dozvoljeno podržavati niti bodriti, već im na njihove spletkes treba uzvratiti na najprimjereniji način, shodno trenutnoj situaciji i okolnostima.
- Jevreji pred muslimanima pokazuju lojalnost i zadovoljstvo njihovim običajima i propisima njihove vjere, međutim, iza svega toga krije se određena korist koja ide u prilog židovima.
- Ukoliko sljedbenici Knjige, tj. židovi i kršćani, kihnu, njima se neće nazdraviti riječima “jerhamukellah”, onako kako se nazdravlja muslimanima, već je njima daleko preče reći “jehdikumullah – Allah vas uputio”, jer je uputa od Allaha ono što im najviše treba, a to je ujedno i najveća milost koju im Allah može ukazati.

884. Od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada neko od vas bude zijevar, neka svoju ruku stavi na usta, jer uistinu šejtan ulazi (na usta prilikom zijevarja).” Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 2995.

¹ Rekao je Uzvišeni Allah: “Oni kojima smo dali Knjigu znaju Poslanika kao što sinove svoje znaju, ali neki od njih doista svjesno istinu prikrivaju.” (El-Bekara, 146) (op. prev.)

Propisi, pouke i poruke

- Hadis ukazuje na to da zijevanje prouzrokuje šejtan s ciljem da onoga ko zijeva navede na lijenost i nemar.
- Zijevanje većinom dolazi uz tromost, ugojenost i malaksalost tijela, koji, opet, čovjeka navode na lijenost. Sve spomenuto čovjeka može gurnuti ka strastima koje su šejtanu čvrst oslonac i put ka njegovom zavodu.
- Šejtan željno iščekuje trenutak čovjekove nemarnosti kako bi je iskoristio i ismijao ga, te ušao u njegova usta i zbog toga mu se smijao. Šejtanu je ovaj trenutak nešto najljepše i najdraže.
- Hadis pruža smjernice na koji se način mogu odbaciti šejtanove spletke, a radi se o tome da čovjek treba staviti ruku na usta kada zijeva. Ovaj postupak jasno ukazuje na to da se musliman protiv šejtana treba boriti svim raspoloživim sredstvima i na sve one načine koje je Uzvišeni Allah pojasnio Svojim robovima kako bi ih zaštitio od šejtanovog zla i kako bi ga oni ponizili i razotkrili njegove varke.

Poglavlje stotinu četrdeset treće

POHVALNO JE RUKOVATI SE PRILIKOM SUSRETA I BITI NASMIJANOG LICA, KAO ŠTO JE POHVALNO I POLJUBITI RUKU DOBROG ČOVJEKA, POLJUBITI SVOJE DIJETE IZ MILOSTI PREMA NJEMU, ZAGRLITI ONOGA KO SE VRATIO S PUTA, A POKUĐENO JE (IZ POŠTOVANJA) NAKLONITI SE NEKOME

885. Ebu Hattab Katada kazuje: "Pitao sam Enesa: 'Da li se rukovalo u vrijeme ashaba (drugova Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem)?', a on reče: 'Da.'" Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 11/54.

Propisi, pouke i poruke

- Rukovanje spada u sunnet i to je lijep i šerijatski legitiman običaj koji ne prouzrokuje nikakvu štetu niti šerijatski prekršaj, već naprotiv, rukovanje pri susretu, po konsenzusu, smatra se sunnetom.

886. Enes, radijallahu anhu, kaže: “Kada su došli stanovnici Jemena, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘Došli su vam Jemenci, a oni su prvi koji su uveli rukovanje.’” Ebu Davud sa ispravnim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 5213, i Ahmed, 3/212, od Hammada kojem ga je kazivao Humejd, koji ga prenosi od Enesa, radijallahu anhu, koji je hadis čuo od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je vjerodostojan.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je muslimana spomenuti po nekim lijepim osobinama i svojstvima koja ga krase, kako bi to bilo podstrek drugima da se u tome povode za njim.
- Musliman je obavezan da određene zasluge pripiše onome kome i pripadaju, kao što je isto tako obavezan da znanje pripiše njegovom istinskom izvoru. Takvo ponašanje donosi blagoslov, a to je ujedno i vid ispunjavanja emaneta, tj. preuzete obaveze.

887. Od Beraa, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada se dva muslimana susretnu pa se rukuju, bit će im oprošteno prije nego što se rastanu.” Ebu Davud.

Dokumentacija hadisa

Ukoliko se u obzir uzmu druge slične predaje, ovaj je hadis hasen – dobar. Bilježe ga Ebu Davud, 5212, Tirmizi, 2727, Ibn Madža, 3703, i Ahmed, 4/289 i 303, od Edžleha, a on od Ebu Ishaka, koji ga prenosi od Beraa b. Aziba, radijallahu anhu.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je slab jer se Ebu Ishak prilikom prenošenja hadisa koristio metodom *ʾanʾan*, a uz to, ovaj je prenosilac i miješao hadise. Međutim, ovaj hadis pojačava druga slična predaja koju prenosi Enes, radijallahu anhu, a bilježi je Ahmed, 2/142, pa imajući to u vidu, uz Allahovu pomoć, možemo ustvrditi da je hadis hasen li gajrihi.

Propisi, pouke i poruke

- Ovaj je ummet Uzvišeni Allah odlikovao nad drugim ummetima tako što je čak i rukovanje učinio jednom vrstom iskupa za grijehe koje muslimani učine.

888. Enes, radijallahu anhu, kazuje: "Neki je čovjek upitao: 'Allahov Poslaniče, ponekad neko od nas susretne svoga brata ili prijatelja, pa hoće li mu se (iz poštovanja) pokloniti?' 'Neće', odgovori Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. 'A hoće li ga zagrliti i poljubiti?', upita čovjek. 'Neće', opet odgovori Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. 'A hoće li ga uzeti za ruku i s njim se rukovati?', opet upita čovjek. 'Hoće', reče Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem." Tirmizi i kaže da je hasen.

Dokumentacija hadisa

Ukoliko se sagledaju svi putevi kojima se prenosi, ovaj je hadis hasen – dobar. Bilježe ga Tirmizi, 2728, Ibn Madža, 3702, Ahmed, 3/198, i Bejheki, 7/100, od Hanzale b. Abdullaha es-Sedusija koji je rekao da mu Enes b. Malik, radijallahu anhu, pričao spomenuti hadis.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je slab jer su spomenutog Hanzalu učenjaci ocijenili kao slabog prenosioca, međutim, nisu ga žestoko kritizirali, pa on kao prenosilac može poslužiti za pojačavanje lanaca prenosilaca sličnih predaja, kao što se i predaje koje on prenosi mogu pojačavati drugim sličnim predajama. Postoje još tri prenosioca koji su prenijeli predaju sličnu njegovoj:

1. Šuajb b. El-Habhab, a njegovu predaju bilježi Dija, *El-Munteka*, 2/87, od Ebu Bilala el-Eš'arija kojem je Kajs b. Er-Rebia pričao od Hišama b. Hassana, a on od Šuajba, kojem je Enes, radijallahu anhu, kazivao spomenuti hadis, s tim da je ova verzija hadisa nešto drugačija od ove ovdje spomenute.

Ovaj lanac prenosilaca nije loš i može poslužiti za pojačavanje sličnih predaja. Naime, spomenuti Kajs b. Er-Rebia je saduk, tj. prihvatljiv, međutim, njegovo se stanje promijenilo u starosti. Što se tiče Ebu Bilala el-Eš'arija, njegovo pravo ime je Mirdas, a slabim prenosiocem smatrao ga je Darekutni, a ostala dvojica ljudi u lancu prenosilaca ovog hadisa, koji se spominju prije Kajsja i Ebu Bilala, pouzdani su i ubrajaju se u one prenosiocce od kojih su hadise prenosili Buhari i Muslim.

2. Kesir b. Abdullah, a predaju bilježi Ibn Šahin, *Rubaija*, 2/172, međutim, ovaj je prenosilac (Kesir b. Abdullah) izrazito slab i nepouzdan.

3. Muhelleb b. Ebu Sufra, a njegovu predaju bilježi Dija, *El-Munteka*, 1/23, a u lancu prenosilaca te predaje nalazi se izvjesni Abdulaziz b. Eban koji je metruk¹, pa se predaje koje on prenosi nikako ne mogu uzeti u obzir.

Nakon što smo spomenuli tri različita puta kojima je prenesen ovaj hadis, jasno nam je da je Bejheki pogriješio kada je nakon ovog hadisa ustvrdio da se "ovaj hadis prenosi samo od Hanzale".

Propisi, pouke i poruke

- Onaj ko ne poznaje neki vjerski propis i boji se da će zbog svog neznanja zapasti u neki grijeh, obavezno mu je da se o tom propisu raspita i informira.
- Hadis podučava daije, tj. sve one koji rade i djeluju na polju islamskog misionarstva, da se ne smiju ljutiti kada im se postavi pitanje o nekom šerijatskom propisu, upućujući ih da na takvo pitanje trebaju odgovoriti u okviru onoga što je dotična osoba pitala.
- U slučaju da ljudi učenjaku često postavljaju pitanja o šerijatskim propisima, on se zbog toga ne smije ni uzrujati ni ozlojediti, pa makar mu jedno te isto pitanje postavili više puta.
- Strogo je zabranjeno pokloniti se pridošlici, pa makar se radilo i o poznatoj i uglednoj ličnosti.
- Grljenje nije dozvoljeno osim u situacijama u kojima je to šerijat dozvolio, kao naprimjer prilikom rastanka sa osobom koja ide na neko putovanje ili kada se ta osoba vrati s puta.
- Rukovanje je dozvoljen i šerijatski legitiman postupak.

889. Od Safvana b. Assala, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Neki židov reče svome prijatelju: 'Odvedi nas tom Vjerovjesniku!' Njih dvojica dođoše Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa ga upitaše o devet očevidnih znamenja²..." Nakon što je prenosilac spomenuo ostatak hadisa,

1 Prenosilac koji je jako mnogo griješio i izrazito slabo pamtio. Shodno ovome, hadis u čijem se lancu prenosilaca nađe ovakav prenosilac spada u kategoriju izrazito slabih hadisa koje učenjaci isto tako zovu metruk hadisima. (op. prev.)

2 Rekao je Uzvišeni Allah: "Mi smo Musau devet očevidnih znamenja dali..." (El-Isra, 101) Ibn Kesir u *Tefsiru*, 5/124, pozivajući se na Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, kaže da se misli na sljedeće očevidne znakove Musaovog, alejhis-selam, poslanstva: štap, ruka koja je svijetlila, sušne godine, rascjepljenje mora, poplava, skakavci, krpelji, žabe i krv, i svi se oni spominju u Kur'anu, od čega pet zadnjih u jednom ajetu (El-A'raf, 133). Međutim, u ovom hadisu (u njegovoj potpunoj verziji) kaže se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nakon što su ga upitali o tih devet jasnih znakova i očevidnih znamenja, ovoj dvojici židova rekao: "Nemojte

reče: "Potom su njih dvojica Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, poljubili u ruku i nogu, i zatim su rekli: 'Svjedočimo da si ti uistinu vjerovjesnik.'" Tirmizi i drugi sa ispravnim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis slab. Bilježe ga Tirmizi, 2733, i Ibn Madža, 3705, sa slabim lancem prenosilaca jer se u njemu nalazi Abdullah b. Selema koji je imao slabo pamćenje.

Propisi, pouke i poruke

Imajući u vidu da je hadis slab, iz njega se ne uzimaju šerijatski propisi.

890. Ibn Omer, radijallahu anhum, prenoseći jedan događaj, između ostalog je spomenuo: "...pa smo se primaknuli Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i poljubili ga u ruku." Ebu Davud.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis slab. Bilježe ga Ebu Davud, 5223, i Ibn Madža, 3704, od Jezida b. Ebu Zijada koji kaže da mu je Abdurrahman b. Ebu Lejla pričao da je njemu Abdullah b. Omer, radijallahu anhum, prenio ovaj hadis (navodeći u cijelosti spomenuti događaj o kojem se govori i u ovom spomenutom dijelu hadisa).

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je slab jer se u njemu nalazi Jezid b. Ebu Zijad koji je slab i nepouzdan prenosilac. Nakon što je ostario, bilo je potrebno da ga u toku prenošenja hadisa neko podsjeća na ono što treba reći.

Propisi, pouke i poruke

Ovaj hadis nije vjerodostojan pa se iz njega ne mogu izvoditi šerijatski propisi. Međutim, kada je riječ o ljubljenju ruke nekome, o tome postoje drugi hadisi koji, ukoliko se svi uzmu u obzir, ukazuju da je takav postupak vjerodostojno potvrđen od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tako da ti hadisi mogu poslužiti kao dokaz za dozvoljenost i legitimnost ljubljenja ruke nekog učenog i uзорitog učenjaka, ili ruke roditelja, ali pod uvjetom da ta

Allahu sudruga pripisivati, nemojte krasti niti zinaluk činiti, nemojte nevinu osobu koja nije smrt zaslužila ubijati, i nemojte nevinu osobu odvesti moćniku kako bi je ubio, i nemojte se baviti sihrom (vradžbinom) niti hraniti kamatom, i nemojte za blud potvoriti čestitu i krepusnu ženu, i nemojte bježati sa bojnog polja...", a Allah najbolje zna. (op. prev.)

praksa ne postane običaj. U hadise na ovu temu spada i hadis koji prenosi Zaria, radijallahu anhu, koji je bio jedan od članova delegacije Abdulkajsa koji kazuje: "Došli smo, pa nam je neko rekao: 'To je Allahov Poslanik.' Uzeli smo ga za njegove ruke i noge, i poljubili ih."

Ovaj hadis bilježe Buhari, *El-Edebul-mufred*, 975, Ebu Davud, 5225, a na isti način kao i Ebu Davud hadis bilježi Ibn El-Earabi u djelu *Džuzul-kubuli vel-muanekati vel-musafeha'*, br. 41, a ovu predaju u muallek formi spominje i Bejheki, *El-Adab*, 295, od Metarra b. Abdurrahmana el-E'aneke, koji kazuje da mu je ovaj hadis prenijela Ummu Eban od svog oca Vazia, a on od Zaria, radijallahu anhu.

Kažem: I ovaj lanac prenosilaca je slab jer je Ummu Eban prenosilac koji je okarakteriziran kao makbul.²

Postoji još jedna slična predaja koju prenosi Mezida el-Abdi, a bilježi je Buhari, *El-Edebul-mufred*, 587, a u njenom lancu prenosilaca nalazi se i Hud b. Abdullah b. Sa'd koji je prihvatljiv prenosilac.

Dakle, kada se u obzir uzmu sve slične predaje i putevi kojima su prenesene, ovaj hadis je, uz Allahovu pomoć, hasen – dobar.

Dvije napomene:

1. Hafiz Ibn Hadžer, Allah mu se smilovao, u djelu *Tehzibut-tehzib*, 12/458, za spomenuti hadis koji prenosi Ummu Eban rekao je da ga bilježi imam Ahmed u svom *Musnedu*, međutim, ja ga nisam uspio pronaći u poznatoj štampanoj verziji ovog djela. Ovaj hadis spominje Ibn Hadžer u djelu *Musned el-mu'teli* (K. 255/B)³, a prenosi ga Ahmed svojim senedom od kćerke Vazia, koja prenosi od svoga oca da je on ispričao spomenuti hadis.

2. Isto tako, hafiz Ibn Hadžer, *Tehzibut-tehzib*, 12/458, ovaj hadis pripisuje i Ebu Davudu et-Tajalisiju, a autor djela *Fadlullahis-samed fi šerhi Edebul-mufred*, 2/440, kaže da ga nije uspio pronaći u njemu.

1 Kratka studija o propisu ljubljenja, grljenja i rukovanja.

2 Tj. prihvatljiv, ali samo onda kada postoje druge slične predaje koje podržavaju i podupiru predaju koju je prenio prenosilac koji je na ovom stepenu. Ukoliko, pak, ovakva vrsta prenosilaca samostalno prenosi neku predaju, i niko drugi od pouzdanih ili prihvatljivih prenosilaca ne prenosi sličnu predaju, onda se ta predaja smatra slabom. (op. prev.)

3 Ovako se navodi u izvornom tekstu knjige. Vjerovatno je oznaka manuskripta, a Allah najbolje zna. (op. prev.)

Kažem: Njegova je konstatacija tačna jer se ovaj hadis ne nalazi u štampanoj verziji *Musneda* Ebu Davuda et-Tajalisija, međutim, ovom hadisu sa gore spomenutim senedom stali smo ukraj posredstvom djela *Ušdul-gaba*, 2/92, i *El-Isaba*, 3/424, u kojima ga Ibn Hadžer bilježi od Metara s njegovim senedom sve do Vazia.

891. Aiša, radijallahu anha, pripovijeda: “Zejd b. Haris stigao je u Medinu, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, boravio je u mojoj sobi. Zejd je došao i pokucao na vrata, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustade pridržavajući (tj. prekrivajući se) svoju odjeću te ga zagrl i poljubi.” Tirmizi, koji ga je ocijenio dobrim.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis slab. Bilježi ga Tirmizi, 2732, sa sljedećim senedom: “Pričao nam je Muhammed b. Ismail kako je njega obavijestio Ibrahim b. Jahja b. Muhammed b. Abbad el-Medini da je njemu pričao Ebu Jahja b. Muhammed prenoseći od Muhammeda b. Ishaka, a on od Muhammeda b. Muslima ez-Zuhrija, a on od Urve, a on od Aiše, radijallahu anha, koja je ispričala navedeni hadis.

Tirmizi je rekao: “Ovaj je hadis hasen-garib i nije poznato da je preko Zuhrija prenesen osim na ovaj način.”

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je slab jer se u njemu nalaze Ibrahim b. Jahja i njegov otac koji spadaju u kategoriju slabih prenosilaca, dok je Muhammed b. Ishak mudellis i prilikom prenošenja ovog hadisa upotrebljavao je metodu *an'an*.¹

Propisi, pouke i poruke

Imajući u vidu da je hadis slab, iz njega se ne izvode šerijatski propisi.

892. Ebu Zerr, radijallahu anhu, kazuje da mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Nemoj potcjenjivati nijedno dobro djelo pa makar se radilo o tome da svoga brata susretneš nasmijanog lica.” Muslim.

Ovaj je hadis naveden i pojašnjen pod brojem 121, u trinaestom poglavlju, “Mnoštvo načina činjenja dobra”.

¹ Vidjeti značenje vrste hadisa mu'an'an u Napomenama prevodioca. (op. prev.)

893. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poljubio je Hasana, sina Alijinog, radijallahu anhuma, nakon čega Akra b. Habis reče: 'Ja imam desetero djece i nikada ni jedno od njih nisam poljubio.' Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tada reče: 'Onaj ko nije milostiv, ni njemu milost neće biti ukazana.'" Muttefekun alejhi.

Ovaj je hadis naveden i pojašnjen pod brojem 225, u dvadeset sedmom poglavlju, "Međusobno poštivanje i uvažavanje muslimana, njihove dužnost i samilost jednih prema drugima".

6

KNJIGA O OBILASKU BOLESNIKA, ISPRAČAJU UMRLOG,
KLANJANJU DŽENAZE, PRISUSTVOVANJU UKOPU UMRLOG I O
ZADRŽAVANJU NA KABURU NAKON UKOPA

Poglavlje stotinu četrdeset četvrto

OBILAZAK BOLESNIKA

894. Bera b. Azib, radijallahu anhu, kazuje: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio nam je da obilazimo bolesnika, da pratimo dženazu, da onome ko kihne nazdravimo (riječima jerhamukellah – Allah ti se smilovao), da izvršimo ono na što nas je neko zakleo, da pomognemo onome kome je učinjena nepravda, da se odazovemo onome ko nas pozove i da širimo selam." Muttefekun alejhi.

895. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Pet je dužnosti muslimana prema drugom muslimanu: odgovoriti na selam, obići bolesnog, pratiti dženazu, odazvati se na poziv i nazdraviti onome ko kihne." Muttefekun alejhi.

Oba ova hadisa navedena su i pojašnjena pod brojevima 239 i 238, u dvadeset sedmom poglavlju, "Međusobno poštivanje i uvažavanje muslimana, njihove dužnost i samilost jednih prema drugima".

896. Također, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Na Sudnjem danu, Uzvišeni Allah će reći: 'O sine Ademov, razbolio sam se, a ti Me nisi obišao!' Čovjek će reći: 'Gospodaru, kako da Te obidem, a Ti si Gospodar svih svjetova!?' Allah će na to reći: 'A zar nisi znao da se taj i taj Moj rob razbolio, a ti ga nisi obišao? Zar nisi znao, da si ga obišao, da bi Mene pored njega pronašao? O sine Ademov, tražio sam da Me nahraniš, a ti Me nisi nahranio!' 'Gospodaru, kako da ja nahranim Tebe, a Ti si Gospodar svjetova?!, reći će on, a Allah će mu odgovoriti: 'A zar nisi znao da je taj i taj Moj rob od tebe tražio da ga nahraniš, a ti ga nisi nahranio? Zar nisi znao, da bi to, da si ga nahranio, kod Mene našao? O sine Ademov, tražio sam da Me napojiš, a ti Me nisi napojio!,' a čovjek će reći: 'Gospodaru,

kako da ja napojim Tebe, a Ti si Gospodar svih svjetova?!", pa će mu Allah reći: 'Molio te taj i taj Moj rob da ga napojiš, pa ga nisi napojio! Zar nisi znao da si ga napojio, da bi za to kod Mene (nagradu) našao.'" Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 2569.

Propisi, pouke i poruke

- U hadisu je potvrđeno jedno od svojstava Uzvišenog Allaha, a to je svojstvo govora (*kelam*).
- Uzvišeni Allah obilato nagrađuje Svoje robove onda kada lijepo postupaju i čine dobra djela, i ništa od njihovih dobrih djela On neće zanemariti niti upropastiti.
- Obaveza je brinuti se o stanju muslimana, prema njima biti brižan i pažljiv, te izvršavati dužnosti koje su nam u pogledu njih stavljene u obavezu, a sve to samo iz želje za Allahovim zadovoljstvom i iz žudnje za velikom i vječnom Allahovom nagradom i Njegovim blagodatima.
- Jedna od obaveza muslimana prema drugom bratu muslimanu jeste i to da ga obiđe kada se razboli.
- Hadis nas podučava da je obaveza nahraniti gladnog.
- Ovaj je hadis nepobitni dokaz protiv sljedbenika panteizma¹ jer se kod svih spomenutih situacija u hadisu (obilazak bolesnog, hranjenje gladnog, pojenje žednog) naglašava i pravi jasna razlika između roba i Gospodara, između Apsolutnog Vladara i sluga, i između Stvoritelja i stvorenja. Neka je Uzvišeni Allah vrlo daleko od onoga što Mu nasilnici nepravedno pripisuju!

897. Od Ebu Muse, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Obidite bolesnog, nahranite gladnog i oslobodite zatočenog!" Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/167.

1 Panteizam je učenje o posvudašnjoj prisutnosti Boga, ili da su Bog, svemir i čitav univerzum jedno te isto. Po panteističkom svjetonazoru, Bog ne postoji kao samostalno biće odvojeno od pojavnosti, već je poistovjećen sa prirodom, te je razmatra kao očitovanje Boga. Dakle, po ovom učenju, Bog, svemir i sva živa bića u njemu ustvari su utjelovljeni u jedno biće. Ovo pagansko heretičko učenje našlo je, nažalost, svoje pristalice i među nekim "muslimanskim" filozofima koje su islamski učenjaci u globalu proglasili nevjernicima i otpadnicima od islama. (op. prev.)

Manje poznata značenja

* *oslobodite zatočenog* – izbavite zarobljenika iz ruku neprijatelja na način da ga otkupite novcem ili slično.

Propisi, pouke i poruke

- Muslimani su saosjećajni i brižni jedni prema drugima, stoga je primjer muslimanskog društva kao primjer jedne čvrste i stabilne građevine čiji se dijelovi međusobno podupiru i jedni na duge oslanjaju.
- Ukoliko musliman sazna da mu se brat po vjeri razbolio, potrebno je da se o njemu raspita, obide ga i da se tokom posjete prema njemu nježno i brižno odnosi.
- Lijepo je da se prilikom posjete bolesniku bira odgovarajuće i zgodno vrijeme koje najbolje odgovara bolesnom, kako mu se ne bi nanosile duševne ili fizičke neprijatnosti.
- Posjećivanje bolesnika najčešće kod njega budi živost i vraća mu snagu, te mu to biva vid pomoći i podsticaja da ozdravi.
- Vrijeme posjete bolesniku nije precizirano niti strogo definirano, stoga se u ovom pitanju najbolje držati onoga što je uobičajeno i među ljudima prihvaćeno.
- Kod bolesnika se ne treba zadržavati dugo osim zbog neke prijeke potrebe. U suprotnom, to bi moglo biti naporno samom bolesniku, a i opterećenje njegovoj porodici i ukućanima.
- Obaveza je utoliti glad onome ko je gladan.
- Muslimani su obavezni da iz zatočeništva i neprijateljskih ruku izbave druge muslimane. Kada vojnici budu ubijedeni da će muslimani uvijek sve učiniti da ih izbave iz eventualnog zarobljeništva, tada se na bojnopolju neće štedjeti i pri susretu s neprijateljem pokazivat će bezgraničnu hrabrost, a ukoliko poginu, onda se kod Allaha ubrajaju u šehide.

898. Od Sevbana, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada musliman ode u obilazak svoga (bolesnog) brata muslimana, takav je u džennetskoj hurfi sve dok se ne vrati." Neko od prisutnih upita: "A šta je to džennetska hurfa, Allahov Poslaniče?" a on odgovori: "Ubrani džennetski plodovi." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 2568 i 41.

Manje poznata značenja

- * *ubrani džennetski plodovi* – razni otrgnuti plodovi džennetskog voća.¹

Propisi, pouke i poruke

- Do nagrade koja je obećana u ovom hadisu musliman može doći samo posjetom i obilaskom bolesnika.
- Hadis nas podstiče da posjećujemo bolesne.
- Obilazak bolesnih predstavlja jedan vid dobrih i Allahu dragih djela s kojima se čovjek približava Džennetu i udaljava od Vatre.

899. Od Alije, radijallahu anhu, prenosi se da je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: “Koji god musliman ujutro posjeti bolesnog muslimana, na takvoga sedamdeset hiljada meleka donosi salavat sve dok ne omrkne, a ako ga posjeti navečer, na njega sedamdeset hiljada meleka donosi salavat sve dok ne osvane, i njemu pripada bašta u Džennetu².” Tirmizi i kaže da je hasen.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 3098 i 3099, Tirmizi, 969, i Ibn Madža, 1442.

Kažem: Hadis je sahih – vjerodostojan.

Propisi, pouke i poruke

- Uzvišeni Allah zadužio je meleke raznim dužnostima i raspodijelio njihove obaveze, pa su jedni zaduženi za oblake, drugi za kišu, treći za traženje oprost za grijeha koje počinu vjernici, a neki su opet posebno zaduženi da uče dove onome ko posjeti bolesnika.
- Hadis ukazuje na veličinu svetosti i nepovredivosti koju musliman uživa kod svoga Gospodara, kao i na međusobno uvažavanje i brižnost muslimana.

1 Učenjaci imaju i druga tumačenja za sintagmu “džennetska hurfa”: palmovik, aleja s nizom palmi s obje strane, put koji vodi u Džennet itd. Vidjeti: Ibn Esir, *En-Nihajetu fi garibil-hadisi vel-eser*, 2/66. (op. prev.)

2 Komentatori ovog hadisa kažu da se “riječ *harif* (upotrijebljena u hadisu) odnosi na baštu u Džennetu, iako se u osnovi ova riječ upotrebljava za otrgnute, tj. ubrane plodove nekog džennetskog voća”. Vidjeti: Mubarekfuri, *Tidžetul-ahvezi*, 4/12, i Šereful-Hakk, *Avnul-ma'bud*, 8/203. (op. prev.)

- Brojnost vojske Uzvišenog Allaha, bilo da se radi o melekima ili nekome drugom, ne poznaje niko osim Njega.
- Hadis nam ukazuje na povezanost svijeta gajba – nepoznatog, sa svijetom pojavnog i opipljivog.
- Meleki mole za onoga ko posjeti bolesnika u vremenu u kojem mu dođe u posjetu i u vremenu koje slijedi nakon toga. Ukoliko ga je posjetio po danu, dova meleka za njega počinje od trenutka kada je došao u posjetu pa sve dok dan u potpunosti ne prođe, a ako mu je došao u posjetu po noći, meleki za njega dove od vremena kada mu je došao u posjetu pa sve do same zore.
- Obilazak bolesnika nije vremenski fiksno određen niti preciziran, već se pri posjeti treba uzeti u obzir situacija u kojoj se bolesnik nalazi, kao i stanje i okolnosti njegove porodice i ukućana. Isto tako, pri posjeti treba voditi računa o vremenima u kojima je odlazak drugima zabranjen ili pak pokuden.

900. Enes, radijallahu anhu, pripovijeda: "Jedan dječak, jevrej, služio je Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa se razbolio. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, otišao mu je u posjetu i sjeo kod njegove glave, a onda mu rekao: 'Primi islam!' Dječak pogleda u svoga oca koji se nalazio pored njega, a on (otac) reče: 'Poslušaj Ebul-Kasima!' Dječak primi islam, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nakon što je izašao, reče: 'Hvala Allahu koji ga je spasio od Vatre!'" Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/219.

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je unajmiti nevjernika u svrhu pružanja različitih vrsta usluga, međutim, u ratu nije dozvoljeno tražiti pomoć od njih.
- Dozvoljeno je otići u posjetu židovima i kršćanima, priželjkujući da prihvate islam nakon što im se on prezentira. U suprotnom, to nije dozvoljeno.
- Hadis nas podučava korektnom odnosu i lijepom postupanju prema zimmijama – šticećenicima islamske države, i posluži.
- Dozvoljeno je kao slugu imati malo dijete.
- Islam treba prezentirati i maloljetniku, i njegov je islam validan ako ga prihvati, jer da nije tako, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ovog dječaka ne bi ni pozvao u islam.

- Islam malodobnog djeteta se prihvata, a ako to dijete umre nakon što je primilo islam, ono će biti izbačeno i spašeno od Vatre.
- Ukoliko bi dijete koje shvata razliku između imana – vjerovanja, i kufra – nevjerstva, umrlo ispovijedajući nevjerstvo, umrlo bi kao nevjernik i bilo bi kažnjeno zbog svog nevjerstva.
- Hadis ukazuje na veliku brižnost Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji se maksimalno trudio i zalagao da čovječanstvo izbavi i sačuva od džehennemske vatre, a na isti način trebaju postupati i njegovi nasljednici i sljedbenici.

Poglavlje stotinu četrdeset peto

DOVE KOJE SE UČE PRI POSJETI BOLESNIKU

901. Aiša, radijallahu anha, pripovijeda: “Kada bi se neko Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, požalio na neku bolest, čir ili ranu, on bi običavao pokazati vrhom kažiprsta ovako (pa je prenosilac hadisa Sufjan b. Ujejna svoj kažiprst stavio na zemlju, a zatim ga podigao), a potom bi rekao:

‘Bismillah, turbetu erdina, bi rikati ba’dina, jušfa bihi sekimuna, bi izni rabbina!’

U ime Allaha, zemlja naša, sa pljuvačkom nekog od nas, liječi bolesnog među nama, dozvolom našeg Gospodara!” Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 10/206, i Muslim, 2194.

Propisi, pouke i poruke

- Osoba koja uči rukju svoju će pljuvačku nanijeti na svoj kažiprst, a potom će ga staviti na zemljanu prašinu, pa će se za njega zalijepiti malo prašine. Nakon toga, tim će prstom potirati bolesno mjesto, čir ili ranu, izgovarajući riječi kao u citiranom hadisu: “Bismillah, turbetu erdina...”
- Šerijatsku je rukju dozvoljeno učiti za sve vrste bolova, a taj je običaj bio proširen i općeprihvaćen među ashabima.
- Vjerovjesnikovo, sallallahu alejhi ve sellem, stavljanje prsta na zemlju i stavljanje prašine na prst upućuje na pohvalnost tog čina.

- Dozvoljeno je tražiti bereket – blagoslov, u Allahovim lijepim imenima i svojstvima.
- Šerijatska rukja ima izuzetno jako i učinkovito dejstvo u postupku liječenja bolesnih.

902. Također, od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom posjete nekog od bolesnih članova svoje porodice, običavao bolesnika potrati svojom desnicom i reći:

“Allahumme rabben-nasi, ezhibil-be'se, išfi, enteš-Šafi, la šifae illa šifauke, šifaen la jugadiru sekama!”

Allahu moj, Gospodaru svih ljudi, odagnaj tegobu, izliječi, jer Ti si Iscjelitelj (Onaj koji liječi), nema lijeka osim onoga koji Ti daruješ, na način poslije koga se bolest neće vratiti!” Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 10/206, i Muslim, 2191.

Propisi, pouke i poruke

- Običi i posjetiti bolesnika jedna je od međumuslimanskih obaveza, a ova je obaveza još pritvrđenija kada se radi o članovima uže porodice.
- Pohvalno je rukom potrati po bolesniku. Taj postupak ostavlja veliki utjecaj na bolesnog i to, uz Allahovu pomoć, može biti jedan od uzroka njegovog ozdravljenja.
- To što je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom potiranja bolesnika koristio desnu, a ne lijevu ruku, još je jedan od dokaza koji upućuju na prednost desnice nad ljevicom. Ovakvo nešto ne može shvatiti niko osim muslimana, niti iko osim njih na ovo obraća ikakvu pažnju. Desna je ruka prijatna i kreposna te, kao takva, ostavlja ugodan trag na ono što dotakne.
- Istinski Iscjelitelj i Onaj ko istinski liječi jeste Uzvišeni Allah koji je, upravo onako kako je to, pripovijedajući nam riječi Ibrahima, alejhisselam, rekao: “...i koji me, kad se razbolim, liječi” (Eš-Šuara, 80).
- Traganje za lijekom i poduzimanje određenih koraka i uzroka na tom planu nije u kontradiktornosti sa tevekkulom, tj. istinskim oslanjanjem na Uzvišenog Allaha, već baš suprotno: traganje za lijekom i trud da se do njega dođe istinski je tevekkul, ali uz uvjet da se čovjek pri tome prvenstveno osloni i pouzda u svoga Gospodara, a ne na različite stvari i pojave.

904. Enes, radijallahu anhu, kazuje da je Sabita, radijallahu anhu, upitao: “Hoćeš li da ti učim rukju koju je prakticirao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem?” “Svakako”, odgovori Sabit. Enes reče:

“Allahumme Muzhibel-be’si, išfi enteš-Šafi, la Šafije illa ente, šifaen la jugadiru sekama!”

Allahu moj, Gospodaru ljudi, o Ti koji otklanjaš nevolju i tegobu, podari lijek jer Ti si Onaj koji istinski liječi, nema istinskog Iscjelitelja do Tebe. Izliječi liječenjem nakon kojeg se bolest neće vratiti!” Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 10/206.

Propisi, pouke i poruke

Značenje ovog hadisa navedeno je u komentaru prethodnog hadisa.

904. Sa’d b. Ebu Vekkas, radijallahu anhu, kazuje: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obišao me u bolesti i rekao: ‘Allahu moj, izliječi Sa’da! Allahu moj, izliječi Sa’da! Allahu moj, izliječi Sa’da!’” Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1628 i 8.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je i poželjno da i imam, tj. voda ili predvodnik naroda, posjeti bolesnika isto onako kako je pohvalno da to čine i drugi, obični ljudi.
- Dozvoljeno je od Uzvišenog Allaha tražiti izlječenje.
- Pohvalno je uporno i usrdno učiti dovu.

905. Ebu Abdullah Osman b. Ebu el-Âs, radijallahu anhu, pripovijeda da se požalio Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, na veliku bol koju je osjećao u tijelu, pa mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Stavi svoju ruku na dio tijela koji te boli i tri puta izgovori: ‘Bismillah – u ime Allaha’, a zatim sedam puta reci:

‘Euzu bi izzetillahi ve kudretihi min šerri ma edžidu ve uhaziru!’

Utječem se Allahovoj svemoći i snazi od zla onoga što pri sebi osjećam i od onoga čega se bojim!” Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 2202.

Propisi, pouke i poruke

- Čovjeku je dozvoljeno da ispolji bol koju osjeća i da drugima ukaže na nju, ali pod uvjetom da to uradi na jedan umjestan i dostojanstven način, a ne da im bude naporan i dosadan.
- Svako ko je u stanju da na neki način pomogne svom bratu muslimanu i da ga uputi na ono što će mu koristiti, to je dužan i učiniti.
- Ispoljavanje bola i umjereno jadikovanje nije u suprotnosti sa tevekkulom, tj. čvrstim oslanjanjem na Allaha.
- Ruka može pozitivno djelovati te smanjiti bolove, a njeno stavljanje na bolno mjesto ubraja se u poduzimanje uzroka na putu do ostvarenja određenog cilja.
- Vjernik stalno treba da traži utočište i pribježište kod Uzvišenog Allaha, jer je On taj koji mu uvijek i u svim situacijama pribavlja koristi i od njega otklanja nevolje.
- Isto tako, učenje dove je jedna vrsta poduzimanja uzroka na putu do ostvarenja nekog zacrtanog cilja, stoga dove treba učiti i činiti na identičan način kako je to preneseno, tj. strogo se držeći originalnog teksta dove, kao i tačno preciziranog broja ponavljanja određenih riječi ili fraza, ukoliko u dovi takvo nešto postoji.

906. Od Ibn Abbasa, radijallahu anhumu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ko posjeti bolesnika kojem još uvijek nije došla smrt i sedam puta kod njega izgovori:

‘Ešelullahel-‘Azim Rabbel-‘Aršil-‘azim en ješfike!

Molim Veličanstvenog Allaha, Gospodara Arša veličanstvenog, da te izliječi! – takvoga će Allah izliječiti od te bolesti.” Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže je hadis hasen, a Hakim je o ovom hadisu rekao: “Ovo je vjerodostojan hadis po kriterijima imama Buharija.”

Dokumentacija hadisa

Hadis je hasen. Ebu Davud, 3106, Tirmizi, 2083, i Hakim, 1/342, bilježe ga od Ebu Halida, koji ga prenosi od Minhala b. Amra, a on od Seida, a on od Ibn Abbasa, radijallahu anhum.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je dobar. Njegovi prenosioci su pouzdani, osim Minhala b. Amra koji je saduk – prihvatljiv.

Propisi, pouke i poruke

- Bez obzira koliko bilo veliko ono što čovjek traži od Uzvišenog Allaha, Njemu ništa nije ni veliko ni teško da to ne bi mogao dati.
- Uzvišeni Allah odaziva se dovama koje Mu upućuju Njegovi robovi i obveseljava ih ispunjenjem onoga što traže.
- Kod koga se prouči navedena dova, Allah će ga izliječiti od bolesti od koje boluje, kako je to u hadisu potvrdio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, koji je govorio istinu, a i čija je istinoljubivost potvrđena.

907. Također, od Ibn Abbasa, radijallahu anhum, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ušao kod nekog beduina da ga obiđe (zbog bolesti), a običavao je pri posjeti bolesniku reći:

“La be’she, tahurun inšallah!”

Nije to ništa (ne bilo opasno), to je čišćenje, uz Allahovu pomoć!” Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/624.

Manje poznata značenja

❖ *to je čišćenje* – tvoja te bolest, uz Allahovu pomoć, čisti od grijeha i ona je iskup za tvoja loša djela.

Propisi, pouke i poruke

- Nema smetnje da vođa i predvodnik jednog naroda obiđe bilo kojeg bolesnog pojedinca iz svoga naroda, pa makar se radilo i o grubom i

neodgojenom beduinu. Isto tako, vrijednost i ugled jednog učenjaka neće umanjiti to što će posjetiti nekog nezalicu s ciljem da ga poduči i da ga podsjeti na ono što će mu koristiti. Prilikom posjete treba ga savjetovati da bude strpljiv i da se ne srđi zbog Allahove odredbe, pa da se onda Uzvišeni Allah zbog toga rasrđi na njega.

- Onome ko obiđe bolesnika pohvalno je i poželjno da ga pokuša utješiti i odagnati njegovu brigu zbog bolesti, te da ga podsjeti na veliku nagradu koja ga očekuje zbog iskušenja kroz koje prolazi.
- Hadis nam ukazuje na veliku pažnju i brigu koju je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, posvećivao svojim drugovima, te govori da se on raspitivao o njima s ciljem da sazna njihovo stanje kako bi ih posjetio i proučio im dovu za svako dobro.

908. Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, prenosi da je melek Džibril došao kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao mu: “Muhammede, žališ se (da si bolestan)?” “Da”, odgovori Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. On (Džibril) reče: *“Bismillahi erkike min kulli šejn ju’zike, min šerri kulli nefsin ev ‘ajnin hasidin, Allahu ješfike, bismillahi erkike!”*

U ime Allaha te liječim (rukju ti učim) od svega onoga što te uznemirava i od zla svake duše ili oka koje zavidi, Allah će te izliječiti! U ime Allaha te liječim (rukju ti učim)!” Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 2186.

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je učiti rukju izgovaranjem Allahovih imena i atributa.
- Prilikom učenja rukje i raznih dova, treba više puta ponavljati riječi dove.
- Dozvoljeno je da musliman drugome uči šerijatski validnu i dozvoljenu rukju, kao što mu je, isto tako, dozvoljeno da rukju uči samome sebi.
- Bliskom prijatelju čovjeka kojeg zadesi neka nevolja koju teško podnosi, dozvoljeno je da se raspita o njegovom stanju.
- Kada bolesnik bude upitan o svom stanju i bolesti od koje boluje, odgovor koji dadne neće se smatrati jadikovanjem.
- Hadis potvrđuje da zavist na čovjeka itekako može ostaviti utjecaj, kao što potvrđuje i da oko urokljivca može negativno djelovati na određenu

osobu. Zbog svega toga, Džibril, alejhis-selam, tražio je od Uzvišenog Allaha da Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, zaštiti od svega toga.

909. Ebu Seid el-Hudri i Ebu Hurejra, radijallahu anhuma, kazuju da su bili svjedoci kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Onaj ko izgovori: *'La ilahe illallahu vallahu ekber* – nema boga osim Allaha, Allah je najveći!'; njegov Gospodar potvrdi istinitost onoga što je rekao i kaže: *'La ilahe illa Ene, ve Ene ekber* – nema boga osim Mene i Ja sam najveći!' A kada čovjek kaže: *'La ilahe illallahu vahdehu la šerike leh* – nema boga osim Allaha, On je jedini i On nema sudruga!'; Allah na to kaže: *'La ilahe illa Ene vahdi, la šerike li* – nema boga osim mene Jednog i Jedinog, i Ja nemam sudruga! Kada čovjek izgovori: *'La ilahe illallahu lehul-mulku ve lehul-hamdu* – nema boga osim Allaha, Njemu pripada apsolutna vlast i sva zahvala!'; On kaže: *'La ilahe illa Ene, lijel-mulku ve lijel-hamdu* – nema boga osim Mene, Meni pripada apsolutna vlast i sva zahvala! A kada čovjek izgovori: *'La ilahe illallahu, ve la havle ve la kuvvete illa billah* – nema boga osim Allaha, i nema moći niti snage osim Njegove!'; On kaže: *La ilahe illa Ene ve la havle ve la kuvvete illa bi* – nema boga osim Mene, i nema moći niti snage osim Moje moći i Moje snage!'" Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, još je rekao: "Ko izgovori ove riječi u vrijeme svoje bolesti, pa nakon toga umre, takvoga Vatra neće doticati." Tirmizi i kaže da je hasen.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Tirmizi, 3430, Ibn Madža, 3794, Ibn Hibban, 2325, i drugi, preko Ebu Ishaka, a on od Egarra Ebu Muslima koji je rekao: "Ja potvrđujem da su Ebu Seid i Ebu Hurejra, radijallahu anhuma, svjedočili kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao..."; pa je onda naveo hadis.

Rekao je Tirmizi: "Ovaj je hadis hasen garib. Prenosi ga i Šu'be od Ebu Ishaka, a on od Egarra Ebu Muslima, a on od Ebu Hurejre i Ebu Seida skoro identičnog značenja poput ovog hadisa, međutim, Šu'be ga ne veže direktno za Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Bundar nam je pričao da mu je ovu predaju prenio Muhammed b. Džafer od Šu'be."

Kažem: Ovaj lanac prenosilaca je ispravan. Šu'be ga je prenio od Ebu Ishaka prije nego što je ovaj počeo miješati hadise, a to što ga Šu'be nije vezao direktno za Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ne utječe na ispravnost ovog hadisa jer je sadržaj hadisa takav da se nešto slično ne može reći po vlastitom

mišljenju i nahodenju, već mu izvorište mora biti objava, tj. riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Ono što pojačava vjerodostojnost ovog hadisa jeste i činjenica da je Ebu Ishakova merfu predaja (kao riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem) u djelu *El-Muntehab minel-musned*, 945, popraćena i riječima Abda b. Humejda koji je rekao:

“Pričao nam je Musab b. Mikdam, da je njemu pričao Israil od Ebu Džafera el-Ferraa, a on od Egarra, pa je onda spomenuo predaju koja je identična predaji Ebu Ishaka, s tim da je u njoj još dodao: ‘Onaj ko izgovori ove riječi u vrijeme svoje bolesti, a zatim umre, takav neće ući u džehennemsku vatru.’”

Ovaj lanac prenosilaca je dobar. Svi prenosioci u njemu su pouzdani i svi spadaju u onu skupinu prenosilaca od kojih je hadise prenosio imam Muslim, izuzev Ebu Džafera el-Ferraa od koga Muslim nije uzimao hadise, ali koji je također generalno pouzdan.

Propisi, pouke i poruke

- Kada vjernika, muslimana, zadesi neka bolest, on se nalazi u takvoj situaciji u kojoj zasigurno shvata da se polahko rastaje sa dunjalukom i da putuje ka Allahu i onome što je On pripremio za Svoje bogobojazne i pokorne robove.
- Uzvišeni Allah voli da Ga vjernici hvale i veličaju onako kako to On i zaslužuje.
- Ko priželjkuje susret sa Allahom, i Allah priželjkuje susret s njim. Takvome je Allah pripremio ugodan prijem i obezbijedio Kuću blagostanja i vječnosti.

Poglavlje stotinu četrdeset šesto

POHVALNO JE PORODICU BOLESNIKA PITATI O NJEGOVOM STANJU

911. Ibn Abbas, radijallahu anhum, prenosi da je Alija b. Ebu Talib, radijallahu anhu, (nakon posjete) izašao od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je bolovao od bolesti od koje će i umrijeti, pa ga ljudi upitaše: “Oče Hasanov, kako je osvanuo Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem?”, a on odgovori: “Zahvaljujući Allahu, osvanuo je zdravo.” Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 8/142.

Manje poznata značenja

✧ *osvanuo je zdravo* – ozdravio je.

Propisi, pouke i poruke

- Ukoliko postoji neka zapreka, recimo teška bolesti ili bolesnikovo uzimanje lijekova, te je čovjek onemogućen da lično posjeti bolesnika, onda je pohvalno da se o njegovom stanju raspita kod njegove porodice.
- Lijepo je biti krajnje optimističan u pogledu prognoze o ishodu bolesti drage i mile osobe.
- Onaj ko bude upitan o stanju nekog bolesnika, treba odgovoriti na sličan način kako je to učinio Alija b. Ebu Talib, radijallahu anhu, u citiranom hadisu. Na taj se način drugima daje na znanje da je bolesnik zadovoljan sa stanjem u kojem se nalazi jer je to Allahova volja i odredba, te da on nimalo ne posustaje u iskazivanju stalne zahvale Uzvišenom Allahu i da tegobe i nevolje nisu bile uzrok da posustane u tome, što će, uz Allahovu pomoć, biti uzrok prolaska njegove bolesti i njegovog skorog oporavka.
- Hadis govori i o velikoj brižnosti i pažnji koju su ashabi, radijallahu anhum, iskazivali Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa kao što se on po potrebi raspitivao i vodio brigu o njima, na isti su način i oni vodili brigu o njemu. Dakle, takav vid ponašanja i plemenitog morala preuzeli su i naučili od njega, te su mu davali prednost čak i nad samima sobom.
- Pohvalno je osobu oslovljavati po kun'ji¹ kako su to učinili prisutni rekavši Aliji, radijallahu anhu: "Oče Hasanov", i to je jedan vid umiljavanja toj osobi.

1 Kun'ja je vrlo proširen i u arapskom svijetu od davnina općeprihvaćen način davanja nadimka nekoj osobi. Naime, običaj je da se muškarcu daje nadimak tako što mu se iza riječi "ebun", što znači "otac", uglavnom doda ime njegovog prvog rođenog muškog djeteta, npr. Ebu Hasan (otac Hasanov), dok se ženi iza riječi "ummun", što znači "majka", također uglavnom doda ime prvog rođenog djeteta, npr. Ummu Sufjan (majka Sufjanova). (op. prev.)

Poglavlje stotinu četrdeset sedmo

ŠTA TREBA REČI ONAJ KO IZGUBI NADU U ŽIVOT

911. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: "Čula sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako, naslonjen na mene, govori:

'Allahummagfirli verhamni ve elhikni bir-refikil-e'ala!'

Allahu moj, oprosti mi, smiluj mi se i pridruži me društvu najuzvišenijih (najodabranijih) drugova!" Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 10/127, i Muslim, 2444.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis ukazuje na činjenicu da je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, bilo ponuđeno da bira između života i smrti, pa je odabrao smrt jer je ona za njega bila bolja i donijela mu susret s njegovim Uzvišenim Gospodarom.
- Allahovi vjerovjesnici bili su upoznati sa trenutkom svoje smrti. To im je Uzvišeni Allah na neki način dao na znanje ili ih je o tome direktno obavijestio dok su boravili na samrtnoj postelji.
- Bolesnik treba da moli za oprost i milost, i nikako ne smije gubiti nadu u Allahovo milosrđe i oprost, niti smije očajavati i biti skeptičan po tom pitanju.
- Vjernik koji se nalazi na samrtnoj postelji treba još više intenzivirati i povećati činjenje dobrih djela.
- Onaj ko žudi i silno želi susret sa Uzvišenim Allahom, i Allah priželjkuje susret s njim.

912. Također, od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: "Vidjela sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, na samrti, a kod njega se nalazila posuda (čaja) s vodom. Svoju je ruku stavljao u nju, a zatim se vodom potirao po licu govoreći

'Allahumme e-inni 'ala gameratil-mevti ve sekeratil-mevt!'

Allahu moj, pomози mi i osnaži me za smrtne muke i smrtnu agoniju!" Tirmizi.

Dokumentacija hadisa

U ovoj verziji hadis je slab. Tirmizi, 978, Nesai, *Amelul-jevmi vel-lejla*, 1623, Ibn Madža, 1093, Ahmed, 6/64, 70, 77 i 151, Ibn Sa'd, *Et-Tabekatul-kubra*, 2/257, i Hakim, 2/465, bilježe ga od Lejsa koji ga prenosi od Ibn Hada, on od Muse b. Serdžesa, on od Kasima b. Muhammeda, koji spomenuti hadis prenosi od Aiše, radijallahu anha.

Za ovaj je hadis Tirmizi rekao da je hasen-garib.

Hakim je kazao: "Lanac prenosilaca ovog hadisa je ispravan, a sa time se složio i imam Zehebi.

Kažem: Njegov lanac prenosilaca je slab i u njemu se nalaze dva nedostatka:

1. nepoznatost prenosioca (ar. *džehale*) jer je Musa b. Serdžes anonimn i njegovo je stanje nepoznato;

2. kontradiktornost i suprotstavljanje vjerodostojnijoj predaji (ar. *nekare*) jer je sadržaj ovog hadisa suprotan tekstu koji je zabilježen u vjerodostojnoj predaji koju bilježi imam Buhari, a u kojoj se navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na samrti rekao: "*La ilahe illallah, inne lil-mevti sekerat* – nema boga osim Allaha! Uistinu smrt ima svoju agoniju!" Bez obzira što je direktni prenosilac hadisa isti, a to je plemenita Aiša, radijallahu anha, prenosilac u Tirmizijevom lancu je anonimn, dok je prenosilac u senedu imama Buharija pouzdan.

Stoga je bilo primjerenije da autor (imam Nevevi), Allah mu se smilovao, navede vjerodostojnu predaju, a da zanemari onu koja nije ispravna.

Manje poznata značenja

- * *smrtne muke* – žestina i patnje smrti.
- * *smrtna agonija* – čas samog nastupanja smrti koji nadvladava dušu i osjećaje, tako da se oni polahko gube i nestaju.

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je koristiti vodu kako bi se barem malo ublažila smrtna groznica.
- Iskreno i ponizno obraćanje Allahu te polaganje svih nada u Njega, olakšava muke i agoniju onoga ko je na samrti.
- U hadisu je pojašnjeno da smrt nosi patnje i agoniju i to u tolikoj mjeri

i obimu da su čak plemeniti poslanici, alejhimus-selam, od Uzvišenog Allaha tražili olakšanje i ublažavanje tih muka.

- Onaj ko se nalazi na smrtnoj postelji, takav se Uzvišenom Allahu treba zahvaljivati i srcem i jezikom, i treba u potpunosti biti svjestan da su to njegovi zadnji momenti koje provodi na dunjaluku, stoga se treba maksimalno potruditi da svoj boravak na ovom svijetu okonča na najljepši način, očitujući riječi neprikosnovenog monoteizma (izgovarajući šehadet, tj. riječi la ilahe illallah).
- Onaj kome se smrt približila ne treba jadikovati niti očajavati, a pogotovo se ne smije ružno ponašati, vrijeđati ni govoriti ružne riječi, kao što se isto tako ne smije s drugima raspravljati niti svađati.

Poglavlje stotinu četrdeset osmo

POHVALNO JE UKUĆANIMA ILI ONIMA KOJI SLUŽE BOLESNIKA OPORUČITI
DA SE PREMA NJEMU LIJEPO ODNOSI I DA MU DOBRO ČINE TE DA BUDU
STRPLJIVI ZBOG STANJA U KOJEM SE NALAZI, A ISTO ĆE SE SAVJETOVATI I
ONOME KO OČEKUJE SKORU SMRT ZBOG ŠERIJATSKE KAZNE ILI ODMAZDE
KOJA ĆE NAD NJIM BITI IZVRŠENA

913. Od Imrana b. Husajna, radijallahu anhumu, prenosi se da je neka žena iz plemena Džuhejn došla Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a ostala je trudna nakon počinjenog bluda, pa je rekla: "Allahov Poslaniče, uradila sam ono zbog čega trebam biti kažnjena pa i izvrši kaznu nada mnom!" Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pozvao je njenog staratelja i rekao mu: "Lijepo prema njoj postupaj, a kada rodi, dovedi mi je!" Tako je i učinio, pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da se njena odjeća na njoj dobro učvrsti (kako se ne bi otkrila), a nakon toga naredio je da je kamenuju, što je i učinjeno. Poslije toga, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao joj je dženazu... Muslim.

Ovaj je hadis naveden i pojašnjen pod brojem 22 u poglavlju o pokajanju.

Poglavlje stotinu četrdeset deveto

BOLESNIKU JE DOZVOLJENO DA KAŽE "BOLESTAN SAM",
"JAKO ME BOLI", "IZNUREN SAM", "OH, MOJA GLAVA" ILI TOME SLIČNO,
I POJAŠNJENJE DA TAKVO NEŠTO NIJE POKUĐENO GOVORITI POD UVJETOM
DA TE RIJEČI NE BUDU IZREČENE IZ NEGODOVANJA I LJUTNJE

914. Od Ibn Mesuda, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Ušao sam kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je imao groznicu pa sam ga dotakao (rukom) i rekao mu: 'Zaista imaš jaku groznicu.' 'Da. Moja je groznica kao groznica dvojice ljudi između vas.'" Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 10/110, i Muslim, 2571.

Manje poznata značenja

✦ *jaka groznica* – bolna i nesnosna temperatura.

Propisi, pouke i poruke

- Što se bolesniku više povećava bolest, to mu se više povećava i njegova nagrada, a nakon toga brišu se njegovi grijesi.
- Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "Moja je groznica kao groznica dvojice ljudi između vas", ukazuju na to da je i obične, dobre i bogobojazne ljude (evlije – Allahove štice) dozvoljeno uporediti s Allahovim poslanicima jer su im oni bliski i nalikuju im, iako je njihov stepen svakako daleko manji od stepena Allahovih poslanika. Naime, Uzvišeni Allah iskušenja i nevolje daje kao vid Svoje milosti i blagodati, pa što je Allahova blagodat prema robu veća, to mu On daje i veće i teže iskušenje.
- Snažnom i strpljivom daje se iskušenje koje može podnijeti, a slabom se ukazuje milost tako što mu se iskušenje smanji i olakša. Međutim, činjenica je da će i slaba i nejak osoba bolje podnijeti iskušenja nakon što bolje i potpunije spozna Onoga ko ljude stavlja na iskušenja, a to je Uzvišeni Allah, a neki će opet iskušenja lakše podnijeti nakon što se prisjete nagrade koja ih očekuje ako strpljivo i stoički podnesu nevolje.
- Dozvoljeno je dodirnuti bolesnika kako bi se dobio uvid u njegovo trenutno stanje.

915. Od Sa'da b. Ebu Vekkasa, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obišao me za vrijeme teške bolesti koja me pogodila, pa sam mu rekao: 'Vidiš u kakvom se stanju nalazim, a ja sam bogat čovjek i nemam nikoga od nasljednika izuzev jedne kćerke...' (pa je u cijelosti naveo hadis)." Muttefekun alejhi.

Hadis je naveden i pojašnjen pod brojem 6, u prvom poglavlju, "Iskrenost i srčano donošenje nijeta u svim djelima, javnim i tajnim".

916. Kasim b. Muhammed prenosi da je Aiša, radijallahu anha, rekla: "Jao, moja glava!", a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na to je rekao: "Ne, nego, jao, moja glava!" (pa je u cijelosti naveo hadis). Buhari.

Dokumentacija hadisa

Buhari, *Fethul-Bari*, 10/123.

Propisi, pouke i poruke

- Bolesniku je dozvoljeno da se požali na svoju bol, ali samo onda kada time ne želi iskazati svoju ljutnju i negodovanje zbog Allahove odredbe, već kada želi zamoliti Allaha da od njega otkloni i odstrani bol koju osjeća.
- Niko (osim Allaha) nije u stanju da otkloni prisutnu bol, iako sve duše po svojoj prirodi teže ka tome i niko ne može da kod sebe promijeni tu urođenu težnju i potrebu. Međutim, čovjek sebi ne smije dopustiti da u trenucima nevolje i iskušenja čini ono što mu uopće neće pomoći da se oslobodi tih iskušenja, kao naprimjer da pretjerano jadikuje, žali, nariče itd., jer onaj ko tako bude postupao, takav se ne može svrstati među strpljive.
- Umjereno jadikovanje samo po sebi nije zabranjeno sve dok ne pređe granice dozvoljenog i postane vid iskazivanja nezadovoljstva Allahovom odredbom.
- Pokuđeno je i ružno da se rob žali na (odredbu) svoga Gospodara, a što se tiče riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "Jao, i moja glava", koje na prvi pogled izgledaju kao jadikovanje, u suštini ih je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izrekao kako bi ljudima prenio poruku sadržanu u hadisu, a nikako da bi se žalio na Allahovu odredbu.
- U hadisu se nalazi dokaz da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, umro prije Aiše, radijallahu anha.
- Hadis ukazuje na to da je ponekad moguće predosjetiti blizinu smrtnog časa.

Poglavlje stotinu pedeseto

TALKIN – PODSTICANJE ONIH KOJI SU NA UMORU DA IZGOVORE RIJEČI ŠEHADETA – LA ILAHE ILLALLAH

917. Od Muaza, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Čije zadnje riječi (na ovom svijetu) budu 'la ilahe illallah' – ući će u Džennet." Ebu Davud i Hakim koji je rekao da je lanac prenosilaca ovog hadisa ispravan.

Dokumentacija hadisa

Kada se u obzir uzmu svi putevi kojim je prenesen, može se zaključiti da je ovaj hadis vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 3116, Hakim, 1/351, Ahmed, 5/247, Ibn Menda, *Tevhid*, 187, Taberani, *El-Kebir*, 20/112, i Mizzi, *Tehzibul-kemal*, 13/74, od Saliha b. Ebu Urejba, on od Kesira b. Murre, a on od Muaza b. Džebela koji spomenuti hadis prenosi od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Hakim je za ovaj hadis rekao da je njegov lanac prenosilaca vjerodostojan, a u tome se s njim složio i imam Zehebi.

Kažem: Svi ljudi u lancu prenosilaca ovog hadisa su pouzdani izuzev Saliha b. Ebu Urejba, za kojeg je Ibn Menda rekao da je "poznati Egipćanin", a Ibn Kattan je rekao da "njegovo stanje nije poznato kao što nije poznato ni ko je sve od njega prenosio, osim što se to zna za Abdulhamida b. Džafera".

Imam Zehebi, *El-Mizan*, 2/498, opovrgnuo je ove riječi Ibn Kattana te zaključio: "Itekako su poznati i drugi koji su prenosili od njega, a to su, između ostalih, Hajva b. Šurejh, Lejs, Ibn Lehia i drugi. On prenosi mnoge hadise, a pouzdanim ga je smatrao Ibn Hibban."

Ovog prenosioća (Saliha b. Ebu Urejbu) Ibn Hibban je spomenuo u svom djelu *Es-Sikat*, 6/457, a onaj čije je stanje ovakvo, on, uz Allahovu pomoć, spada u one prenosioce čiji su hadisi na stepenu hasen, tj. dobrog hadisa.

Ovaj hadis pojačava druga slična predaja koju prenosi Ebu Hurejra, radijallahu anhu, a bilježi je Ibn Hibban, 719. Kada se sve to uzme u obzir, hadis je, uz Allahovu pomoć, vjerodostojan, a Uzvišeni Allah najbolje zna.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je onoga ko umire podsticati da izgovori riječi kelimei-šehadeta (la ilahe illallah).
- Svaka osoba neće biti u stanju da na smrtnoj postelji izgovori ove riječi.
- Onaj ko svoj ovosvjetski život skonča izgovaranjem riječi kelimei-šehadeta i to mu bude zadnje što je izgovorio, takav će ući u Džennet.
- Čovjeku je stroga obaveza da se za vrijeme svog života pridržava islamskih principa i propisa jer će mu to sigurno pomoći da prilikom umiranja bude čvrst i postojan u vjeri.

918. Od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "One koji su na umoru podstičite da izgovore riječi kelimei-šehadeta: *la ilahe illallah* – nema drugog boga osim Allaha." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 916.

Propisi, pouke i poruke

- Izgovaranje riječi "la ilahe illallah" i podsticanje umirućeg da ih izgovori, odvija se u vrijeme dok je on još živ, jer će mu te riječi koristiti samo ako ih bude izgovorio prije smrti, a onaj ko umre, takav je prešao iz stanja djelovanja u stanje obračuna, pa mu stoga neće biti od koristi to što se odmah nakon smrti čvrsto uvjerio u istinitost Allahovog obećanja, osim ako je u to vjerovao i za vrijeme svog dunjalučkog života.
- Legitimno je i islamom propisano boriti se protiv ljudi sve dok ne izgovore kelimei-šehadet, tj. dok ne posvjedoče da nema drugog boga osim Allaha, stoga su ljudi obavezni da se trude da s tim riječima na usnama i umru.
- I dunjalučka i ahiretska sreća svakog pojedinca zavisi od njegovog izgovaranja i čvrstog vjerovanja u istinitost riječi "la ilahe illallah".

Napomena: Ono što čini veliki broj neukih i u vjeru slabo upućenih muslimana koji pored kabura umrlog, nakon što ga ukopaju, glasno izgovaraju riječi "la ilahe illallah", želeći mu na taj način "reći" šta treba kazati u kaburu, ružna je novotarija, a takav se postupak ne može potkrijepiti nijednim vjerodostojnim hadisom.

Poglavlje stotinu pedeset prvo

ŠTA TREBA REĆI NAKON ZATVARANJA OČIJU UMRLIM

919. Ummu Selema, radijallahu anha, pripovijeda: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ušao je kod Ebu Seleme, a njegov se pogled već bio ukočio. Zatvorio mu je oči, a zatim rekao: 'Kada duša izađe (iz tijela), prati je pogled.' Tada (neki) članovi porodice umrlog počеше jadikovati, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Nemojte sebi prizivati ništa osim onoga što je dobro jer uistinu meleki aminaju¹ na sve ono što vi kažete', a zatim je još rekao:

'Allahumma-ğfir li Ebi Seleme ve-rfa' deredžetehu fil-mehdijine vahluŕhu fi akibihi fil-gabirin, va-ğfir lena ve lehu, ja Rabbel-'alemine, vefseh lehu fi kabrihi ve nevvir lehu fih!

Allahu moj, oprosti Ebu Selemi², podigni njegov stepen među onima koji su slijedili uputu, i podari mu dostojnog nasljednika među onima koji ostaju (iza njega na dunjaluku). Oprosti nama i njemu, o Gospodaru svih svjetova, i njegov kabur učini mu širokim i Ti osvijetli njegov kabur!" Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 920.

Manje poznata značenja

- * *pogled se već bio ukočio* – pogled koji je nepovratno usmjeren u jednu tačku.
- * *jadikovati* – glasno plakati.
- * *podigni njegov stepen među onima koji su slijedili uputu* – ovo je dova upućena Allahu da ga On pridruži i pripoji onima koje je On uputio na Pravi put i koji su mu prethodili u iskrenom vjerovanju u Allaha i koji su slijedili najbolje od svih stvorenja, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.
- * *širokim* – prostranim.

1 Izgovaraju riječ "amin", što znači "uslišaj, Bože", "odazovi se, Bože", "daj, Bože" ili slično. (op. prev.)

2 Kada se ova dova bude učila kod nekog umrlog muslimana, onda će se, naravno, nakon riječi: "Allahumma-ğfir li..." umjesto imena Ebu Selema spomenuti ime čovjeka koji je umro, a ostatak dove je isti. (op. prev.)

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je umrlom zatvoriti oči i svi su muslimani o tom pitanju zauzeli isti stav.
- Iz hadisa saznajemo da pogled prati izlazak duše iz tijela.
- Pohvalno je proučiti dovu za umrlog odmah nakon što umre, kao što je pohvalno doviti i za njegovu porodicu i potomstvo, tražeći svako dobro za njih i na ovom i na budućem svijetu.
- Uživanje u kaburu je istina u koju nema nikakve sumnje. Vjernicima se kabur proširi i prosvijetli, za razliku od onoga što se desi sa kaburom nevjernika.
- Meleki su prisutni u času čovjekove smrti i oni aminaju na sve ono što kod njega govore prisutni ljudi.
- Strogo je zabranjeno kod umrlog izgovarati bilo kakve dove ili molitve osim onih čije je značenje lijepo i koje sadrže samo dobro.
- Obaveza je muslimane educirati kako da postupaju u ovakvim i sličnim situacijama, kako sami sebi ne bi nanijeli štetu i zlo.
- Islam podstiče ljude da budu strpljivi i da sa čvrstim imanom i bez pretjeranog i zabranjenog jadikovanja prihvate Allahovu odredbu.

Poglavlje stotinu pedeset drugo

ŠTA TREBA REĆI KOD UMRLOG I ŠTA ĆE REĆI ONAJ KOME JE NEKO UMRO

920. Od Ummu Seleme, radijallahu anha, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada budete prisutni kod bolesnog ili umrlog, govorite samo dobro jer uistinu meleki aminaju na ono što vi govorite." Zatim je Ummu Selema rekla: "Pa kada je umro Ebu Selema, ja sam došla Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekla mu: 'Allahov Poslaniče, umro je Ebu Selema!'", a on mi reče: 'Reci:

Allahumma-ğfirli ve le hu, ve e'akibni minhu u'kba haseneten!

Allahu moj, oprosti i meni i njemu, i nakon njega podari mi lijepu ostavštinu!' Ja sam izgovorila te riječi pa mi je Allah podario nekoga boljeg od njega – Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem."

U ovoj Muslimovoj verziji navodi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada budete prisutni kod bolesnog ili umrlog...", tj. prenosilac

hadisa izgovorio je ovaj dio u formi sumnje jer nije bio siguran da li je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, spomenuo umrlog ili pak bolesnog, dok Ebu Davud i drugi u svojim verzijama spominju samo umrlog.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Muslim, 919, i Ebu Davud, 3115.

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je učenjaka obavijestiti o smrti nekog čovjeka, kao što je o njegovoj smrti dozvoljeno obavijestiti i njegovog poznanika ili bliskog prijatelja. Ništa od ovoga ne spada u zabranjeno obavješćavanje o smrti neke osobe.
- Prilikom nevolje koja nekoga zadesi, učenjak će toj osobi savjetovati da bude strpljiva i zadovoljna Allahovom odredbom i onim što je On odredio da se desi.
- Onaj ko se strpi i zadovoljno prihvati ono što je Allah odredio da se desi, takvome će Allah izgubljeno zamijeniti nečim boljim od toga. Tako je Uzvišeni Allah ovoj ženi, Ummu Selemi, radijallahu anha, nakon smrti njenog muža, za supruga podario Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.
- Hadis ukazuje i na veličinu jekina – čvrstog oslanjanja na Allaha, kojim su bila ispunjena srca ashaba, radijallahu anhum, kao i na činjenicu da su oni sve u svojim životima prepuštali Uzvišenom Allahu, u svemu slijedili Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i odazivali se svim njegovim naredbama i uputama.

921. Također, od Ummu Seleme, radijallahu anha, prenosi se da je čula Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: “Nema nijednog Allahovog roba kojeg zadesi neka nevolja, pa on kaže:

‘Inna lillahi ve inna ilejhi radži’un, Allahumm edžurni fi musibeti vahluf li hajren minha!’

Mi smo uistinu Allahovi i Njemu se vraćamo! Allahu moj, nagradi me zbog nesreće moje i zamijeni mi je nečim boljim!’ – a da ga Uzvišeni Allah zbog njegove nevolje neće nagraditi i i zamijeniti mu je nečim boljim.” Ummu Selema, radijallahu anha, kaže: “Pa kada je umro Ebu Selema, ja sam rekla ono što mi je naredio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pa mi je Uzvišeni Allah njega (Ebu Selema) nadoknadio i zamijenio sa nekim ko je bolji od njega – dao mi je Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.” Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 918 i 4.

Propisi, pouke i poruke

- Kada muslimana zadesi neka nevolja, on će se Allahu zahvaliti i izgovoriti riječi “Inna lillahi ve inna ilejhi radži’un – mi smo uistinu Allahovi i Njemu se vraćamo”.
- Dozvoljeno je da vjernik od Uzvišenog Allaha traži da mu zamijeni i nadoknadi izgubljeno.
- Kada se iskreni vjernik usmjeri ka svome Gospodaru, On će ga zaštititi od nevolje koja ga je snašla i gubitak mu nadoknaditi nečim boljim.
- Ovaj hadis ukazuje na to koliko su se ashabi, radijallahu anhum, usrdno trudili da u svom životu primijene sunnet Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, iskreno vjerujući u Allaha i očekujući Njegovu nagradu.

922. Od Ebu Muse el-Eš’arija, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada robu umre dijete, Allah upita meleke: ‘Jeste li usmrtili dijete Moga roba?’, a oni odgovaraju: ‘Jesmo.’ Allah ih opet upita: ‘Jeste li uzeli plod njegovog srca?’, a meleki odgovaraju: ‘Jesmo.’ On ih opet upita: ‘Šta je rekao Moj rob?’, a oni kažu: ‘Zahvalio Ti je i rekao: *Inna lillahi ve inna ilejhi radži’un* – mi smo Allahovi i Njemu se vraćamo!’ Na to im Uzvišeni Allah kaže: ‘Napravite Mome robu kuću u Džennetu i nazovite je Kuća zahvalnosti.’” Tirmizi, koji kaže da je hadis hasen – dobar.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis hasen li gajrihi, odnosno dobar na osnovu drugih predaja sličnog značenja. Bilježe ga Tirmizi, 1021, Ahmed, 4/415, Ibn Hibban, 2948, i Nuajm b. Hammad, *Zevaiduz-zuhd*, 108, od Hammada b. Seleme, on od Ebu Sinana koji je rekao: “Pokopao sam svoga sina Sinana, a Ebu Talha el-Havlani sjedio je na rubu kabura. Kada sam htio izaći (iz kabura), on me uhvati za ruku i reče mi: ‘Hoćeš li da te obradujem i saopćim ti radosnu vijest, Ebu Sinane?’ ‘Hoću, svakako!’, rekoh mu. On tada reče: ‘Pričao mi je Dahhak b. Abdurrahman b. Arzeb prenoseći od Ebu Muse el-Eš’arija, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao...’” (pa je naveo citirani hadis). Rekao je Tirmizi: “Ovaj je hadis hasen-garib.”

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je slab jer je Ebu Sinan, kojem je pravo ime Isa b. Sinan, u prenošenju hadisa bio lejjin, tj. slab, a što se tiče ostalih prenosilaca ovog hadisa, svi su pouzdani.

Međutim, ovaj se hadis prenosi i drugim putem isto od Ebu Muse el-Eš'arija, radijallahu anhu. Bilježi ga Sekafi, *Es-Sekafijjat*, 3/15/2, od Abdulhakema b. Mejsere el-Harisa Ebu Jahje, koji kazuje da ga je njemu pripovijedao Sufjan od Alkame b. Merseda, a on od Ebu Burde, a on od Ebu Muse el-Eš'arija radijallahu anhu, koji je citirao ovaj hadis kao direktne riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Zatim je rekao: "Ovaj je hadis garib – čudan, ako se uzme u obzir kao predaja od Sevrija. Nije mi poznato da je prenesen na neki drugi način. Prenosi ga i Dahhak b. Abdurrahman b. Arzeb i drugi, svi od Ebu Muse el-Eš'arija, radijallahu anhu.

Svi prenosioci ovog lanca prenosilaca su pouzdani osim spomenutog Harisa. Njega je slabim ocijenio Darekutni, kako se to spominje u djelu *Lisanul-mizan*, 3/394.

Ukratko, kada se u obzir uzmu oba lanca prenosilaca koja smo spomenuli, hadis je, uz Allahovu pomoć, hasen – dobar.

Propisi, pouke i poruke

- Uzvišeni Allah ukazuje počast Svojim robovima tako što pita o njihovom stanju onda kada ih izloži nekom iskušenju. Isto tako, On Svojim robovima počast iskazuje i tako što ih pripisuje Sebi u riječima: "Jeste li usmrtili dijete Moga roba?"; i u riječima: "Napravite Mome robu kuću u Džennetu".
- I hadisa saznajemo i da On pazi na Svoje robove i pruža im utjehu u trenucima kada ih zadese nevolje.
- Iskreni se vjernici sa stepena strpljivosti u nevoljama podižu na stepen potpunog zadovoljstva Allahovom odredbom i na stepen iskazivanja zahvale Njemu. Oni stalno izgovaraju: "Inna lillahi ve inna ilejhi radži'un – mi smo uistinu Allahovi i Njemu se vraćamo!"
- U hadisu se pojašnjava nagrada koja očekuje onoga ko bude strpljiv i Allahu zahvalan, odnosno da ga, kao zamjena za ono što je izgubio na dunjaluku, čeka kuća u Džennetu koja se zove Bejtul-hamd, tj. Kuća zahvalnosti.

923. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Uzvišeni Allah kaže: 'Kada Svom iskrenom

robu oduzmem neku vrlo dragu osobu na dunjaluku, pa se on strpi i dostojanstveno podnese gubitak, za takvoga kod Mene nema druge nagrade osim Dženneta.” Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 11/241–242.

Manje poznata značenja

- * *vrlo dragu osobu* – posebno bliska i draga osoba, poput djeteta, brata ili slično.
- * *pa se on strpi i dostojanstveno podnese gubitak* – tj. nadajući se nagradi od Uzvišenog Allaha zbog strpljenja koje je pokazao prilikom smrti bližnjeg.

Propisi, pouke i poruke

- Onaj kome Uzvišeni Allah uzme dijete pa se on strpi na tom iskušenju želeći nagradu od Allaha, On će mu zauzvrat podariti Džennet.
- U hadisu se potvrđuje Allahovo svojstvo govora. Dakle, Uzvišeni Allah govori Svojim savršenim govorom onako kako to priliči Njemu i Njegovoj savršenosti.

924. Usama b. Zejd, radijallahu anhum, prenosi da je jedna od Poslanik-ovih, sallallahu alejhi ve sellem, kćerki poslala izaslanika Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, tražeći od njega da dođe, obavijestivši ga da joj je novorođenče (ili njen sin) na samrti. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izaslaniku reče: ‘Vrati joj se i obavijesti je da Uzvišenom Allahu pripada ono što je dao i ono što je uzео, i da je kod Njega sve do roka određenog.¹ Naredi joj da bude strpljiva i da od Allaha očekuje nagradu...” Muttefekun alejhi.

Ovaj je hadis naveden i pojašnjen pod brojem 29, u trećem poglavlju koje govori o strpljenju.

¹ Ovo je dova saučešća, tj. dova koju je lijepo proučiti onome ko je izgubio voljenog, a glasi: “Lillahi ma chaze ve lehu ma e’ata ve kullu šej’in indehu biedželin musemma.” (op. prev.)

Poglavlje stotinu pedeset treće

DOZVOLJENO JE PLAKATI ZA UMLRIM, ALI BEZ PRETJERANOG TUGOVANJA I NARICANJA

Naricanje za umrlim strogo je zabranjeno, o čemu ćemo, uz Allahovu pomoć, dodatno govoriti u posebnom poglavlju koje tretira zabranu takvog postupanja. Što se tiče žestokog plakanja za umrlim, na tu se temu prenose mnogi hadisi koji to zabranjuju i u kojima se govori da će umrli (u kaburu) biti kažnjen zbog plakanja njegove porodice za njim. Međutim, to se odnosi na one koji su još za vrijeme života svojoj porodici oporučili da za njima plaču nakon što umru. Što se pak tiče zabrane plakanja za umrlim, ono se odnosi na žestoko plakanje, tj. na one koji u tome pretjeruju ili koji za svojim umrlima nariču, a što se tiče nekog normalnog i umjerenog plakanja i tugovanja za umrlim koje ne preraste u žalopojku i naricanje, ono je dozvoljeno i na to upućuju mnogobrojni hadisi u koje, između ostalog, spadaju i sljedeći:

925. Od Ibn Omera, radijallahu anhum, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zajedno sa Abdurrahmanom b. Avfom, Sa'dom b. Ebu Vekkasom i Abdullahom b. Mesudom, radijallahu anhum, posjetio Sa'da b. Ubadu, radijallahu anhu, i zaplakao. Kada su ljudi vidjeli kako Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, plače, i oni zaplakaše, a on im reče: "Poslušajte! Uistinu Allah ne kažnjava zbog suznoga oka niti zbog tužnoga srca, ali kažnjava ili milost ukazuje zbog ovoga" – pa je pokazao na svoj jezik. Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/175, i Muslim, 924.

Propisi, pouke i poruke

- U hadisu se ukazuje na to da je pohvalno posjetiti bolesnika.
- Pohvalno je da onaj ko je ugledniji posjeti onoga ko je manje ugledan.
- Imam, tj. predvodnik i vođa muslimana, bolesnika obilazi u pratnji nekoliko svojih prijatelja ili sljedbenika.
- Dozvoljeno je da se ljudi okupe kod bolesnika, ali pod uvjetom da ga to ne iritira i ne uznemirava.

- Pred bolesnikom je dozvoljeno ispoljiti tugu i bol kako bi istinski shvatio i spoznao kako visoko mjesto zauzima u srcima svojih prijatelja i poznanika.
- Hadis ukazuje i na zabranu da se čini zlo jezikom (verbalno) i u njemu je obećana kazna za one koji to budu činili.

926. Usama b. Zejd, radijallahu anhuma, kazuje da su Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, dodali sina jedne od njegovih kćerki dok je on (taj dječčić) bio na samrti, pa su Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, oči zasuzile. Sa'd ga upita: 'Šta je to, Allahov Poslaniče?!', a on odgovori: 'Ovo je milost koju je Uzvišeni Allah smjestio u srca Svojih robova. Uistinu Allah između svih Svojih robova milost ukazuje onima koji su i sami milostivi.'" Muttefekun alejhi.

Ovaj je hadis naveden i pojašnjen pod brojem 29, u trećem poglavlju koje govori o strpljenju.

927. Enes, radijallahu anhu, pripovijeda da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ušao kod svoga sina Ibrahima dok je izdisao, pa su njegove oči zasuzile. Abdurrahman b. Avf upita ga: 'Zar i ti (plačeš), Allahov Poslaniče?!', a on odgovori: 'O sine Avfov, to je uistinu milost', a zatim još dodade: 'Oči suze, srce tuguje, ali mi ne govorimo osim ono što našeg Gospodara čini zadovoljnim. Uistinu smo, o Ibrahime, tužni zbog rastanka s tobom!'" Buhari, a i Muslim bilježi dio ovog hadisa. Hadisi iz ovog poglavlja poznati su i mnogobrojni, te zabilježeni u vjerodostojnim hadiskim zbirkama, a Allah najbolje zna.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/172–173, i Muslim, 2315.

Propisi, pouke i poruke

- Legitimno je i šerijatski utemeljeno posjetiti dijete.
- Isto tako, legitimno je biti prisutan kod osobe koja umire.
- Hadis ukazuje na veliku milost koju je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, osjećao prema ljudima, kao i na njegovu nježnost i osjetljivost kada bi se desilo nešto što bi i njega samog podsjetilo na smrt. Isto tako, u hadisu se jasno naznačava da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije jadikovao niti se mnogo uzrujavao u teškim situacijama i nevoljama.
- Dozvoljeno je javno ispoljiti svoju tugu i bol, premda ih je preče skriti.
- Dozvoljeno je govoriti u trećem licu a da se taj govor odnosi na prvo

lice. Naime, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Oči suze, srce tuguje...", a pri tome je mislio na sebe.

- Onome ko u pogledu određenog pitanja uoči prividnu kontradiktornost između Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi i njegovog postupka, dozvoljeno je da prigovori i o tome se detaljnije raspita kako bi dobio objašnjenje i shvatio suštinsku razliku, kao što je to učinio i Abdurrahman b. Avf, radijallahu anhu.¹
- Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prisutnima je pojasnio razlog svoga plaća, objasnivši im da se radi o milosti i bolu koji osjeća u svom srcu zbog gubitka djeteta, a ne o uzrujanosti, kako su oni možda bili pomislili.

Poglavlje stotinu pedeset četvrto

UKOLIKO SE (PRILIKOM KUPANJA) KOD UMRLOG PRIMIJETI
NEŠTO RUŽNO I NEPRIMJERENO, TO NE TREBA SPOMINJATI
NI TI JAVNO IZNOSITI

928. Od Ebu Rafia Eslema, sluge Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko bude kupao umrlog pa skrije (njegove eventualne nedostatke i mahane), Allah će mu oprostiti četrdeset puta." Hakim, koji kaže da je hadis vjerodostojan i da odgovara kriterijima imama Muslima.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Hakim, 1/254 i 362, i Bejheki, 3/395. Hakim ga je ocijenio vjerodostojnim i ustvrdio da odgovara kriterijima imama Muslima, a s njim se složio i Zehebi.

Kažem: Njihova je ocjena mjerodavna.

Propisi, pouke i poruke

- Onaj ko bude kupao umrlog brata muslimana, takav će imati veliku nagradu. Nikako se ne mogu načuditi onima koji se sustežu i zaziru od ku-

¹ Naime, u mnogim vjerodostojnim hadisima Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je (žestoko) plakanje za umrlim, a ovaj je ashab u ovoj prilici vidio Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako plaće pa ga je zbog toga i priupitao rekavši: "Zar i ti (plaćeš), Allahov Poslaniče..." (op. prev.)

panja umrlog. Koliko li su samo dobrih djela i nagrada propustili, a bili su u stanju da ih se domognu!

- Svetost muslimana je nepovrediva i dok je živ, ali i nakon smrti, stoga, ukoliko bi musliman prilikom kupanja kod umrlog brata muslimana vidio nešto neprimjereno, obavezan je to skriti i nikome ne otkrivati.
- Onaj ko bude kupao umrlog, takav svojim postupkom prvenstveno treba željeti Allahovu nagradu i Njegovo zadovoljstvo, a ne nagradu na ovom svijetu ili neku pohvalu, niti bilo šta od ovosvjetskih stvari ili ukrasa.

Poglavlje stotinu pedeset peto

O KLANJANJU DŽENAZA-NAMAZA, ISPRAĆAJU UMRLOG, PRISUSTVOVANJU UKOPU, I O TOME DA JE ŽENAMA POKUĐENO PRATITI DŽENAZU

O vrijednostima ispraćaja umrlog prethodno smo već govorili.

929. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Onaj ko bude prisustvovao ukopu sve dok se ne obavi dženaza-namaz, takav ima (nagradu) od jednog kirata¹, a onaj ko bude prisustvovao (dženazi) sve dok se umrli ne pokopa, takav će imati (nagradu) od dva kirata." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/196, i Muslim, 945.

Propisi, pouke i poruke

- U ovom hadisu nalazi se podsticaj vjernicima da prisustvuju dženazi.
- Ovim hadisom vjernici se podstiču da umrlom i njegovoj dženazi posvete više vremena i truda.
- Hadis podstiče da se što više ljudi okupi na dženazi umrlog.
- Ovim riječima, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, skreće nam pažnju i na veliku Allahovu blagodat koju On ukazuje vjernicima pružajući im mogućnost da uvećaju i umnože svoja dobra djela tako što će na sebe preuzeti brigu o umrlom bratu muslimanu.

1 Pojam kirat bit će pojašnjen u narednom hadisu. (op. prev.)

930. Također, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Onaj ko bude pratio dženazu umrlog muslimana, čvrsto vjerujući u Allaha i nadajući se Njegovoj nagradi, i kod njega (umrlog) bude sve dok se ne klanja dženaza-namaz i ne obavi ukop, takav će se sa dženaze vratiti sa nagradom od dva kirata, a svaki je kirat kao brdo Uhud, a onaj ko samo klanja dženaza-namaz i odmah se vrati ne sačekavši ukop umrlog, takav će se sa dženaze vratiti sa nagradom od jednog kirata." Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 1/108.

Manje poznata značenja

* *i kod njege bude* – tj. kod umrlog muslimana.

U verziji koju bilježi Kešmejhini kaže se: "...i ostanak na njoj", tj. na dženaza-namazu. Ova se verzija podudara sa predajom koju bilježi imam Ahmed u svom *Musnedu*, 2/493, i ona više odgovara kontekstu cjelokupnog značenja hadisa. Ovaj podatak prenio nam je naš uvaženi šejh, Allah mu se smilovao.²

Propisi, pouke i poruke

- Značenje ovog hadisa vrlo je slično značenju prethodnog, ali, pored toga, zaključujemo i sljedeće:
- Musliman bi dženazu umrlog brata muslimana trebao pratiti i učestvovati u njegovom ukopu isključivo i samo radi Allaha i Njegove nagrade.
- Praćenje dženaze sastoji se od dvije etape:

prva, od kuće žalosti do mjesta na kojem će se klanjati dženaza-namaz,

druga, od kuće žalosti pa sve do mezarja – mjesta ukopa.

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dženazu je pratio na oba spomenuta načina, međutim, nema sumnje da je ovo drugo bolje i korisnije, na što upućuju mnogi hadisi, pa onaj ko tako postupi zaslužio je nagradu od dva kirata.

U vezi s ovom temom potrebno je navesti dvije napomene:

1. Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, običavao je klanjati samo dženaza-namaz, a zatim se zaputiti kući. Tako je postupao sve dok nije

2 Autor misli na šejha Albanija, Allah mu se smilovao. (op. prev.)

čuo spomenuti hadis koji prenosi Ebu Hurejra, radijallahu anhu. Htio je da provjeri tu informaciju, pa je kod Aiše, radijallahu anha, poslao Habbaba, radijallahu anhu, da je upita o tome, a ona je potvrdila vjerodostojnost riječi Ebu Hurejre, radijallahu anhu. Nakon toga, Ibn Omer, radijallahu anhuma, rekao je: "Koliko li smo samo kirata propustili!" Ovaj hadis bilježi Muslim.

Ebu Davud et-Tajalisi u svom *Musnedu* sa vjerodostojnim lancem prenosilaca, koji odgovara kriterijima imama Muslima, zabilježio je predaju u kojoj se navodi da je, nakon što je čuo riječi Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma, Ebu Hurejra, radijallahu anhu, rekao: "Mene od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nije odvratilo pljeskanje rukama na pijaci¹, niti sadenje stabala i usjeva. Ja sam stalno bio uz Allahovog Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako bih od njega nešto naučio ili kako bi mi pružio zalogaj hrane."

U predaji koju bilježi imam Ahmed, *Musned*, 2/2–3 i 387, još se dodaje da je Ibn Omer, radijallahu anhuma, povodom ovog događaja rekao Ebu Hurejri, radijallahu anhu: "Ti si se, o Ebu Hurejre, sa Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, najviše družio pa si zbog toga o njegovim hadisima najznaniiji i u njih najupućeniji."

2. Ahmed, Ibn Madža i drugi bilježe sa dobrim lancem prenosilaca od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Onaj ko klanja dženaza-namaz u mesdžidu (džamiji), takvome ništa ne pripada (nikakva nagrada)."

Na osnovu ovog hadisa neki naši prijatelji i savremenici smatraju da za klanjanje dženaza-namaza ne slijedi nikakva nagrada osim ukoliko bude obavljena na jedan od dva gore pojašnjena načina, tj. uz praćenje dženaze od porodice umrlog, tj. kuće žalosti, do mjesta klanjanja dženaze, ili od porodice umrlog pa sve do okončanja ukopa.

Međutim, stvar nije onakva kakvom su je oni sebi predstavili. Ovaj hadis ustvari pojašnjava da za klanjanje dženaza-namaza u džamiji ne slijedi posebno vrijedna nagrada kakav je to slučaj sa obavljanjem pet dnevnih obaveznih namaza u njoj. Dakle, nagrada za dženaza-namaz u džamiji ostaje i ona je pritvrđena, ali se hadisom poriče i negira posebna nagrada za njeno klanjanje u džamiji, kako bi to možda neko pomislio. Hadis u suštini upućuje na legitimnost obavljanja dženaza-namaza u džamiji, ali uz pojašnjenje da njeno klanjanje u džamiji ne donosi nikakvu posebnu nagradu niti je ona ista vrednija od one dženaze koja se klanja van džamije.

¹ Kada ljudi sklope neki posao, najčešće pri kupoprodaji, običaj je da se povodom toga rukuju i pljesnu rukama, čime se potvrđuje sklopljeni posao. (op. prev.)

931. Od Ummu Atijje, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: "Nama, ženama, bilo je zabranjeno da pratimo dženazu, ali ta zabrana nije bila kategorična." Muttefekun alejhi.

Značenje ovog hadisa je sljedeće: Nije izrazito strogo potencirano na toj zabrani, kakav je to slučaj sa raznim vidovima harama.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/144, i Muslim, 938.

Propisi, pouke i poruke

- Svaka zabrana koja u određenom šerijatskom tekstu dode po nekom pitanju, u svojoj osnovi upućuje na strogu zabranu istog, tj. haram, osim ukoliko je validnim putem pristigla neka indicija (ar. *karine*) koja će dotičnu zabranu spustiti sa stepena harama na stepen pokuđenosti, tj. mekruha, kao što je to slučaj u ovom hadisu, a to su riječi Ummu Atijje, radijallahu anha, koja je rekla: "...ali ta zabrana nije bila kategorična".
- Vrijednost praćenja dženaze koja se spominje u hadisima odnosi se na muškarce, a ne na žene jer je njima praćenje dženaze pokuđeno.
- Kada neko od ashaba, radijallahu anhum, prilikom prenošenja predaja koristi neku od sljedećih fraza: "zabranjeno nam je", "naređeno nam je", "dozvoljeno nam je" i slično, te predaje imaju status onih predaja u kojima su prenosioci naglasili da su ih izravno i direktno čuli od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tj. kao da su rekli: "čuo sam da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao to i to". Međutim, ima i onih koji su ipak napravili razliku između ova dva načina prenošenja hadisa pravdajući se da prenosilac nije imenovao o kome se radi i nije precizirao ko je taj koji je nešto naredio, zabranio ili dozvolio.

Poglavlje stotinu pedeset šesto

**POHVALNO JE DA DŽENAZI PRISUSTVUJE ŠTO VIŠE LJUDI
ILI JEPO JE DA SE KLANJAČI POREDAJU U BAREM
TRI SAFA ILI VIŠE OD TOGA**

932. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kojem god umrlom muslimanu dženaza-namaz bude klanjala skupina muslimana čiji broj dosegne stotinu (ili više), i svi se oni za njega zauzmu (budu mu šefat činili), njihovo zauzimanje za njega bit će i primljeno." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 947.

933. Od Ibn Abbasa, radijallahu anhumu, prenosi se da je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: "Koji god musliman umre pa mu dženazu klanja četrdeset ljudi koji Allahu ništa ne pridružuju (ne čine Mu širk), Allah će ih učiniti njegovim šefadžijama (zagovornicima)." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 948.

934. Mersed b. Abdullah el-Jezeni kazuje da je Malik b. Hubejra, radijallahu anhu, prilikom klanjanja dženaza-namaza kojem je prisustvovalo malo ljudi, imao običaj da ih podijeli u tri safa, a zatim bi rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: 'Onaj kome (dženaza-namaz) budu klanjala tri safa ljudi, takav je zaslužio (Džennet).'" Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je hasen – dobar.

Dokumentacija hadisa

Hadis je hasen li gajrihi. Bilježe ga Ebu Davud, 3166, Tirmizi, 1028, Ibn Madža, 1490, Ahmed, 4/79, Hakim, 1/362, i Bejheki, 4/30.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je slab jer je Muhammed b. Ishak mudellis (obmanjivač), a prenio ga je koristeći se metodom *'an'an*, tj. formom "od".

Međutim, srž i osnovu ovog hadisa podržava predaja koju prenosi Ebu Umama, a bilježi je Taberani sa solidnim lancem prenosilaca u kojoj se navodi: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je dženaza-namaz, a s njim je bilo još sedam osoba. On ih je rasporedio tako što je načinio tri safa, u prvi je stavio trojicu, a u druga dva po dvojicu."

U svakom slučaju, ovaj Mersedov hadis je hasen li gajrihi.

Propisi, pouke i poruke iz prethodna tri hadisa

- Preciziranjem broja od četrdeset ljudi, kako se to spominje u ovim i sličnim hadisima, ne misli se bukvalno na samo ovu cifru, jer što je broj klanjača dženaza-namaza veći, to je i korist za umrlog veća i bolja.
- Šefat, tj. zagovaranje i dova za umrlog, prima se samo od istinskih monoteista koji Uzvišenom Allahu ne čine nikakav vid širka.
- Pohvalno je da se ljudi prilikom klanjanja dženaza-namaza iza imama poredaju u najmanje tri safa.
- Prvi i drugi hadis podstiču na iskreno učenje dove za umrlog.

Poglavlje stotinu pedeset sedmo

ŠTA SE UČI NA DŽENAZA-NAMAZU

Na dženaza-namazu donose se četiri tekbira. Nakon prvog tekbira (i imam i muktedije) proučit će istiazu (izgovoriti riječi *e'uzu billahi mineš-šejtanir-radžim*), zatim proučiti suru El-Fatiha, a potom će donijeti drugi tekbir. Nakon drugog tekbira donijet će salavat na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, te izgovoriti: "*Allahumme salli ala Muhammedin ve ala ali Muhammed*". Bolje je da se ovaj salavat upotpuni riječima: "*Kema sallejte ala Ibrahim ve ala ali Ibrahim, inneke hamidun medžid*".

Nakon prvog tekbira nije ispravno činiti ono što čini veliki broj neukih i neobrazovanih ljudi koji na ovom mjestu uče sljedeći ajet: "**Allah i meleki Njegovi salavat donose na Vjerovjesnika..**" (El-Ahzab, 56), i namaz nije ispravan ako se samo to prouči.

Zatim će donijeti treći tekbir i učiti dovu, te moliti za umrlog i sve muslimane. Te dove ćemo, uz Allahovu pomoć, spomenuti u narednim hadisima. Potom će donijeti i četvrti tekbir i proučiti dovu, a jedna od najboljih i najodabranijih dova koja se ovdje uči jeste:

"Allahumme la tahrimna edžrehu, ve la teftinna ba'dehu, vagfir-lena ve lehu!"

Gospodaru moj, nemoj nam uskratiti nagradu zbog njegove smrti¹ i nemoj nas na iskušenje poslije njega staviti, i oprosti i nama i njemu!"

Preporučeno je da se nakon četvrtog tekbara odulji s dovom, suprotno onome kako postupa veliki broj ljudi, a zbog hadisa koji prenosi Ibn Ebu Evfa, a koji ćemo, uz Allahovu pomoć, spomenuti kasnije.²

Pored ovoga što je spomenuo autor (imam Nevevi, Allah mu se smilovao), treba još napomenuti da je na dženaza-namazu nakon El-Fatihe legitimno proučiti i neku suru, na što upućuje hadis koji prenosi Talha b. Ubejdullah b. Avf u kojem kaže: "Klanjao sam dženaza-namaz za Ibn Abbasom, radijallahu anhumu, pa je on proučio El-Fatihu i jednu suru, i to je činio glasno, kako bismo ga mi čuli. Kada je završio namaz, uhvatio sam ga za ruku i upitao ga o tome, a on odgovori: 'Namjerno sam učio naglas da znate da je takav postupak istinski sunnet.'"

Ovaj hadis bilježi imam Buhari u svom *Sahihu*, ali u njegovoj se verziji ne spominje učenje sure, već samo El-Fatihe, a ovu punu verziju koju smo spomenuli (u kojoj se spominje i učenje sure) bilježe Nesai i Ibn Džarud sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

Na dženaza-namazu nije legitimno učiti početnu dovu³ jer se takav postupak ne prenosi od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a poznato je da su ibadeti fiksno precizirani od strane Uzvišenog Allaha i Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tako da nije dozvoljeno ništa dodavati niti oduzimati, već se treba ograničiti na ono što je propisano.

Što setiče dova koje se prenose od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a koje se uče poslije trećeg tekbara, neke od tih dova navode se u sljedećim hadisima:⁴

935. Ebu Abdurrahman Avf b. Malik, radijallahu anhu, kazuje: "Jednom prilikom Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je dženaza-namaz, a ja sam od dove koju je on učio zapamtio sljedeće:

'Allahumma-gfir lehu, ve-rhamhu, ve afihi, va'fu 'anhu, ve ekrim nuzulehu, ve vessi'a mudhalehu, vag-silhu bil-mai ves-seldži vel-beredi, ve nekkihi minel-

1 Musliman je brat drugom muslimanu i njegova smrt mu jako teško pada. Zbog svega toga, musliman od Uzvišenog Allaha očekuje nagradu zbog bola i patnje koju doživi povodom smrti brata muslimana. Vidjeti: Šereful-Hakk, *Avnul-ma'bud*, 8/275. (op. prev.)

2 Ovdje završava govor imama Nevevija, Allah mu se smilovao. (op. prev.)

3 Subhaneke ili neku drugu dovu koja se uči na prvom rekatu propisanih namaza odmah nakon početnog tekbara. (op. prev.)

4 Ova rečenica je opet govor imama Nevevija, Allah mu se smilovao. (op. prev.)

-hataja kema nekkajtes-sevbel-ebjeda mined-denesi, ve ebdilhu daren hajren min darihi, ve ehlen hajren min ehlihi, ve zevdžen hajren min zevdžihi, ve edhilhul-džennete ve e'izhu min 'azabil-kabri ve min 'azabin-nari!

Gospodaru naš, oprosti mu i smiluj mu se, sačuvaj ga (kazne) i grijehe mu oprosti! Njegovo boravište učini blagodarnim i kabur mu učini prostranim! Operi ga vodom, snijegom i ledom, i od grijeha ga očisti kao što prljavu odjeću čistiš od prljavštine. Kuću mu zamijeni sa boljom od njegove, porodicu sa boljom od one koju je imao i ženu sa boljom ženom od njegove, uvedi ga u Džennet i zaštiti ga od patnje u kaburu (mezaru) i od patnje u Vatri!"

Prenosilac hadisa Ebu Abdurrahman Avf b. Malik, radijallahu anhu, rekao je sljedeće: "Poželio sam da sam (zbog tako lijepe Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, dove) ja taj umrli." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 963.

Manje poznata značenja

* *njegovo boravište učini blagodarnim* – podari mu lijepo mjesto u Džennetu.

Propisi, pouke i poruke

- Znanje je potrebno pamtit i preuzimati od onih koji ga posjeduju, te ga onda prenositi drugima. Ovu korist uzimamo iz riječi prenosioca hadisa koji je rekao "...a ja sam od dove koju je on učio (Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem), zapamtio sljedeće..."
- Klanjanje dženaza-namaza ustvari je traženje od Allaha da se umrlom smiluje i da mu oprosti grijehe.
- Iz hadisa saznajemo da je dozvoljeno čistiti se vodom, snijegom i ledom (grădom).
- Bijela odjeća ima prednost nad odjećom drugih boja jer ona ukazuje na čistoću i krepkost.
- Hadis potvrđuje kaburski azab, tj. iskušenja i patnje u zagrobnom životu – berzehu.
- Dozvoljeno je da čovjek poželi da je on na mjestu umrlog zbog izuzetno lijepe i korisne dove koju je za njega proučio onaj čija se dova ne odbija, a to je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

936. Ebu Hurejra, Ebu Katada i Ebu Ibrahim el-Ešheli – koji hadis prenosi od svoga oca, koji je inače bio ashab, radijallahu anhum – prenose da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom klanjao dženaza-namaz pa je (u dovi) proučio:

“Allahumma-ğfir li hajjina, ve mejjitina, ve šahidina, ve gaibina, ve sagirina, ve kebirina, ve zekerina, ve unsana. Allahumme men ahjejtehu minna, fe ahjihi ‘alel-islami, ve men teveffjehteju minna fe teveffjehu ‘alel-imani. Allahumme la tahrimna edžrehu ve la teftinna bađehu!”

Allahu moj, oprosti našim živima i našim mrtvima, našim prisutnim i našim odsutnim, našim mladim i našim starim, našim muškarcima i ženama! Gospodaru naš, koga od nas poživiš, učini da živi u islamu, a onoga koga od nas usmrtiš, usmrti ga u imanu! Gospodaru naš, nemoj nam uskratiti nagradu zbog njegove smrti i nemoj nas, nakon njega, na iskušenje staviti!”

Hadis bilježi Tirmizi od Ebu Hurejre i Ešhelija, a Ebu Davud ga bilježi od Ebu Hurejre i Ebu Katade. Rekao je Hakim: “Hadis koji prenosi Ebu Hurejra vjerodostojan je i odgovara kriterijima Buharija i Muslima.” Rekao je Tirmizi: “Kaže Buhari: ‘Najvjerodostojnija verzija ovog hadisa jeste ona koju prenosi Ešheli.’” Također, Buhari je rekao: “Najvjerodostojniji hadis u ovoj oblasti jeste hadis koji prenosi Avf b. Malik.”

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 3201, Tirmizi, 1024, Nesai, *Amelul-jevmi vel-lejla*, 1080, Ibn Madža, 1498, Ahmed, 2/368, Hakim, 1/358, Bejheki, 4/41, i drugi.

Hakim ga je ocijenio vjerodostojnim rekavši da odgovara kriterijima Buharija i Muslima, a Zehebi se složio s njim.

Kažem: Njihova je ocjena mjerodavna.

Manje poznata značenja

* *nemoj nas nakon njega na iskušenje staviti* – nemoj nas, nakon njegove smrti, odvesti u zabludu.

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je učiti dovu i za žive i za mrtve.

- Svako je dobro u tome da čovjek umre na principima imana, tj. u stanju iskrenog vjerovanja, a da živi na principima islama, tj. kao musliman, odnosno vjernik-praktičar.
- Pohvalno je i poželjno da Allahov rob od svoga Gospodara traži da mu On popravi svako njegovo stanje, i ono unutarne i ono vanjsko, i da ga usmrti u stanju koje je za njega najbolje.
- Isto tako, hadis se može razumjeti i kao svojevrsno upozorenje i opomena svakom čovjeku da ne bude apsolutno siguran u sebe misleći da će uvijek i stalno biti na Uputi i Pravom putu, nego stalno i usrdno mora moliti Allaha da ga dovijeka učvrsti na ispravnom vjerovanju, tj. imanu.

937. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: “Kada budete umrlom klanjali (dženaza-namaz), usrdno i iskreno za njega učite dovu.” Ebu Davud.

Dokumentacija hadisa

Hadis je hasen – dobar. Bilježe ga Ebu Davud, 3199, Ibn Madža, 1497, Ibn Hibban, 3076, i Bejheki, 4/40, sa lancem prenosilaca u kojem se nalazi Muhammed b. Ishak koji je saduk – prihvatljiv, ali je isto tako i mudellis (obmanjivač), a u prenošenju ovog hadisa koristio se metodom *‘an‘an*. Pored toga, ovaj je prenosilac isti ovaj hadis prenio i na drugi način ne koristeći se *‘an‘anom*, već koristeći frazu “pričao mi je” ili “pripovijedao mi je”, a predaju u ovoj formi bilježi Ibn Hibban. Dakle, uzimajući u obzir i ovu predaju, može se isključiti sumnja da se Muhammed b. Ishak služio tedlisom, tj. obmanom prilikom prenošenja ove predaje, tako da je njen lanac prenosilaca dobar.

Propisi, pouke i poruke

- Poželjno je da se dova za umrlog uči iskreno i usrdno.
 - Znakovi koji upućuju na to da je proučena dova za umrlog bila iskrena jesu sljedeći:
 1. da se umrli posebno spomene u toj dovi,
 2. potpuna skrušenost pri učenju te dove i iskreno traženje od Allaha.
- Naime, dženaza-namaz ustvari je traženje oprosta i traženje dozvole za šefat (zagovornništvo) za umrlog, pa se, uz Allahovu pomoć, nadati da će ta dova biti primljena od onoga ko u njoj bude skrušen i iskren.

938. Također, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se i sljedeća dženazetska dova koju je učio Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem:

“Allahumme Ente Rabbuha ve Ente Halakteha, ve Ente hedejteha lil-islam, ve Ente Kabadte ruhaha, ve Ente e’alemu bi sirriha ve ‘alaniijetiha, dži’nake šufe’ae lehu, fag-fi rlehu!”

Allahu moj, Ti si njen Gospodar¹ i Ti si njen Stvoritelj i Ti si je na Pravi put uputio. Ti si njenu dušu uzeo i Ti najbolje poznaješ ono što je krila i ono što je javno iznosila. Mi smo Ti došli kako bismo se za njega zauzimali (šefat činili) pa mu Ti oprosti!” Ebu Davud.

Dokumentacija hadisa

Hadis je hasen li gajrihi, tj. dobar zbog drugih sličnih predaja. Bilježe ga Ebu Davud, 3200, Nesai, *Amelul-jevmi vel-lejla*, 1078, Ahmed, 2/256, 245, 363 i 459, i Bejheki, 4/42, od Ebu Džulasa Ukbe b. Sejjara koji prenosi da mu je Ali b. Šemmah rekao: “Bio sam prisutan kada je Mervan upitao Ebu Hurejru...”, navodeći u cijelosti ovaj hadis.

Kažem: Ovaj spomenuti lanac prenosilaca slab je, jer je Ali b. Šemmah makbul, a u tom je slučaju hadis koji prenosi slab, ukoliko nema drugih sličnih predaja koje prate i podržavaju ispravnost tog hadisa. Međutim, u ovom slučaju postoji takva predaja (*ar. el-mutabea*) koju bilježi Taberani u svom djelu *Ed-Du’a*, 1178 i 1180. Stoga je ovaj hadis hasen li gajrihi.

Propisi, pouke i poruke

- Uzvišenog Allaha treba iskreno i ponizno moliti da oprosti onome ko je umro kao muvehhid, tj. čisti i iskreni monoteist, i da mu pređe preko njegovih ružnih i loših djela.
- Allahovi robovi o drugim ljudima donose sud i o njima svjedoče na osnovu njihovih vanjskih i vidljivih djela i ponašanja, a ono što su krili i tajili u sebi, sud o tome prepuštaju Uzvišenom Allahu koji vrlo dobro zna svaku tajnu i ono što se pomno čuva i krije.

939. Vasila b. El-Eska, radijallahu anhu, kazuje: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, predvodio nam je dženaza-namaz koji smo klanjali nekom muslimanu, pa sam ga čuo kako govori:

1 Tj. Gospodar ove dženaze, odnosno osobe koja je umrla. (op. prev.)

'Allahumme inne fulane ibne fulan² fi zimmetike ve habli dživarike, fe kihi fitnetel-kabri, ve 'azabin-nari, ve Ente ehlul-vefai vel-hamdi, Allahumme fa-gfir lehu ver-hamhu inneke Entel-Gafurur-Rahim!

Gospodaru naš, uistinu je taj i taj, sin toga i toga (spomenuti ime) u Tvojoj zaštiti i u okrilju Tvoje milosti³, zato ga zaštititi i sačuvaj kaburskog iskušenja i patnje u Vatri. Ti ispunjavaš Svoje obećanje i hvale si dostojan. Gospodaru naš, oprosti mu i smiluj mu se jer Ti si Onaj koji najviše prašta i Onaj koji je Najmilostiviji!” Ebu Davud.

Dokumentacija hadisa

Hadis je sahih – vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 3202, Ibn Madža, 1499, Ahmed, 3/491, i Ibn Hibban, 3074, od Velida b. Muslima koji kazuje da mu je Mervan b. Džunah pričao da je njemu Junus b. Mejsera b. Halbes pripovijedao spomenuti hadis od Vasile b. El-Eskaa.

Kažem: Ovaj lanac prenosilaca je vjerodostojan, svi prenosiooci u njemu su pouzdani, a Velid b. Muslim jasno je naglasio da mu je ova predaja usmeno prenesena.

Manje poznata značenja

- * u Tvojoj zaštiti – pod Tvojim jamstvom i garancijom.

Propisi, pouke i poruke

- Prilikom pojašnjavanja porijekla čovjek se, i na ovom i na budućem svijetu, pripisuje svom ocu, a ne majci, kako to misle oni neobrazovani i neupućeni u vjerske propise, jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao “sin tog i tog”, a nije rekao “sin te i te (žene)”.
- Pohvalno je od Uzvišenog Allaha tražiti da umrlog sačuva kaburskog iskušenja i patnje u Vatri.
- Hadis potvrđuje kabursku patnju i kabursko iskušenje, i da su oni neminovna istina.
- Prilikom skrušenog učenja dove lijepo je hvaliti Uzvišenog Allaha onako kako On to i zaslužuje.

2 Umjesto riječi “fulane ibn fulan” treba spomenuti ime čovjeka i njegovog oca, tj. reći naprimjer: “Hasan, sin Muhammedov” ili slično. (op. prev.)

3 Ovo je jedno od tumačenja Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem riječi: “...ve habli dživarike”, a zabilježena su i druga tumačenja. Vidjeti: Šereful-Hakk, *Avnul-ma'bud*, 8/276. (op. prev.)

940. Zabilježeno je da je Abdullah b. Ebu Evfa, radijallahu anhuma, na dženazi svoje kćerke donio četiri tekbira, pa se nakon četvrtog tekbira zadržao toliko dugo koliko se zadržao između dva ranija tekbira, učeći dovu i tražeći oprost za svoju kćerku, a zatim je rekao: "Ovako je činio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem."

U drugoj verziji ovog hadisa navodi se: "...pa je donio četiri tekbira i zadržao se tako dugo da sam pomislio da će donijeti i peti tekbir. Nakon toga, predao je selam na desnu stranu, a onda na lijevu. Kada je završio sa dženaza-namazom, mi ga upitamo: 'Zašto si tako postupio?', a on reče: 'Ja neću postupiti drugačije, niti ću imalo dulje ostati od onoga kako sam vidio Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je postupio' (ili je rekao: 'Ovako je postupio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem')." Hakim, koji kaže da je hadis vjerodostojan.

Dokumentacija hadisa

Hadis je sahih – vjerodostojan. Bilježe ga Ibn Madža, 1503, Ahmed, 4/383, i Hakim, 1/360, od Ibrahima el-Hidžrija koji ga prenosi od Ibn Ebu Evfaa.

Hakim je ovaj hadis ocijenio vjerodostojnim rekavši: "Niko od onih koji su prigovorili Ibrahimu, za svoju tvrdnju nije donio dokaz."

Imam Zehebi kritički se osvrnuo na ove Hakimove riječi rekavši: "Ibrahima su ocijenili slabim."

Kažem: Ibrahim je kao prenosilac bio lejjin, tj. blag i popustljiv, odnosno slab, kako to za njega tvrdi hafiz Ibn Hadžer u djelu *Takribut-tehziib*.

Pored toga, ovaj hadis sa vjerodostojnim lancem prenosilaca bilježi Bejheki, 4/35–36, a prenosi ga Ebu Jafur od Abdullaha b. Ebu Evfaa.

Sve u svemu, ako u obzir uzmemo drugu verziju ove predaje i njen lanac prenosilaca, možemo zaključiti da je ovaj hadis vjerodostojan.

Propisi, pouke i poruke

- Prilikom klanjanja dženaza-namaza legitimno je učiti dovu nakon četvrtog tekbira, a prije predavanja selama.
- Ashabi, radijallahu anhum, svim su se silama trudili da u svemu slijede i oponašaju Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.
- Onaj kome nije jasan neki postupak ili razlog zbog kojeg je neko postupio na određeni način, dozvoljeno mu je da ga o njemu priupita i zatraži pojašnjenje.

Poglavlje stotinu pedeset osmo

SA DŽENAZOM TREBA POŽURITI

941. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Požurite sa dženazom, jer ako je bila dobra (osoba), vi je primićete dobru koje je očekuje, a ako nije bila takva, to je onda zlo koje ćete skinuti sa svojih ramena." Muttefekun alejhi.

U verziji imama Muslima navodi se: "...onda je nosite dobru koje je očekuje..."

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/182, i Muslim, 844.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je požuriti sa ukopom umrlog.
- Pohvalno je požuriti, tj. hodati malo žurnije i brže, prilikom nošenja umrlog, a ne treba hodati sporo.
- Prilikom nošenja umrlog na dženazi zabranjeno je previše žurno hodati jer to može prouzročiti dosta neželjenih posljedica.

942. Od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, govorio: "Kada se umrli stavi na (nosiljku, tabut) pa ga muškarci ponesu na svojim ramenima¹, ukoliko se radi o osobi koja je bila dobra, ona govori: 'Požurite sa mnom!', a ako je bila loša, ona članovima svoje porodice govori: 'Teško meni, gdje me vodite?' Taj glas čuju svi osim čovjeka, a da ga čuje, pao bi u nesvijest." Buhari.

Ovaj je hadis naveden i pojašnjen pod brojem 444, u pedeset trećem poglavlju, "Prisustvo straha i nade".

¹ Ovaj hadis jasno ukazuje na to da je sunnet nositi dženazu na ramenima, a ne u visini kukova, kako je to kod nas običaj. (op. prev.)

Poglavlje stotinu pedeset deveto

TREBA POŽURITI S VRAĆANJEM DUGA KOJI JE OSTAVIO UMRLI, KAO I S NJEGOVIH OPREMANJEM, OSIM U SLUČAJU KAD UMRE IZNENADA, I TADA GA TREBA OSTAVITI (ODREĐENO VRIJEME) DOK SE SMRT NE POTVRDI

943. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Duša vjernika privezana je za njegov dug sve dok se (taj dug) ne izmiri." Tirmizi, koji kaže da je hadis hasen – dobar.

Dokumentacija hadisa

Hadis je hasen – dobar. Bilježe ga Tirmizi, 1078 i 1079, i Ahmed, 2/440, 475 i 508, sa dobrim lancem prenosilaca.

Manje poznata značenja

- * *duša vjernika privezana je za njegov dug* – sputana i onemogućena da se smjesti u svoje plemenito boravište.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je požuriti s vraćanjem dugova koje je eventualno ostavio umrli, jer taj postupak ima veliki utjecaj na ono što će se s umrlim dešavati u zagrobnom životu.

944. Od Husajna b. Vahveha, radijallahu anhu, prenosi se da se Talha b. Bera, radijallahu anhu, razbolio pa mu je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao u posjetu i tom prilikom rekao: "Vidim da je Talha na samrtnoj postelji, pa obavijestite me (kada umre) i požurite s njim (njegovim ukopom i dženazom). Uistinu nije prilično da se tijelo umrlog muslimana zadržava među njegovom obitelji." Ebu Davud.

Dokumentacija hadisa

Hadis je slab jer je čovjek iz lanca prenosilaca po imenu Azve b. Sa'd el-Ensari (a neki kažu da se zvao Urve) medžhul, tj. anoniman, a ista je situacija i s njegovim ocem.

Propisi, pouke i poruke

Ovaj je hadis slab pa ne može poslužiti kao argument iz kojeg bi se crpili i uzimali vjerski propisi.

Poglavlje stotinu šezdeseto

O DRŽANJU VAZA – PROPOVIJEDI, KOD KABURA

945. Alija, radijallahu anhu, prenosi sljedeće: “Bili smo na jednoj dženazi u Bekiji el-Garkadu. Kada je došao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sjeo je, a i mi smo posjedali oko njega. U ruci je imao neki štap kojim je, pognuvši svoju glavu, čeprkao po zemlji, a onda je rekao: ‘Ne postoji niko među vama a da njegovo mjesto u Džennetu ili Džehennemu nije već poznato.’ Ljudi ga upitaše: ‘Pa zbog čega onda radimo? Zar se nećemo (ravnodušno) prepustiti (onome što je već određeno)?’, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: ‘Radite, jer svakome je olakšano ono zbog čega je stvoren.’” Nakon toga prenosilac je spomenuo i ostatak hadisa. Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 13/521, i Muslim, 2647.

Manje poznata značenja

- * *El-Garkad* – vrsta trnovitog i bodljivog drveta, a Bekija el-Garkad je mezarje stanovnika Medine.
- * *neki štap* – ovdje se misli na štap-palicu čija je drška zakrivljena.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je kod kabura održati vaz¹ jer je on u tim trenucima efikasniji i bolje djeluje na ljude. Naime, kada ljudi vide umrlog, to ih istinski podsjeti na smrt, raznježi njihova srca i od njih otkloni grubost i tvrdokornost.
- Na mezarlucima je dozvoljeno sjediti oko učenjaka koji će ljudima održati vaz, ali pod uvjetom da se umrli ne uznemiravaju na način da se sjedi po samim kaburima.

¹ Kratak govor koji ima za cilj opomenuti i podsjetiti ljude na ono što će im koristiti za njihov dunjaluk i ahiret. (op. prev.)

- Svaki čovjek koji se nađe u nekoj od sličnih situacija, kao što je ova opisana u hadisu, treba duboko da razmisli o svemu i da se dobro zabrine za sebe i svoje stanje jer je konačnica svih ljudi ista, ali se svako za nju ne priprema isto. Uz to, niko od Allahovih robova ne zna u kojem će boravištu završiti, da li u Džennetu ili Džehennemu, kao što isto tako niko ne zna na koji će način skončati svoj život na ovom svijetu.
- Hadis potvrđuje kader – Allahovo određenje, tj. sudbinu, kao i da činjenje djela nije u suprotnosti sa onim što je zapisano u Knjizi sudbine. Vjerovanje u ono što je zapisano u ovoj Knjizi nikako ne znači da je čovjek prisiljen da čini dobra ili loša djela i da pri tome nema nikakvog izbora, već to znači da je ono što je u njoj zapisano samo produkt Allahovog neograničenog znanja koji vrlo dobro zna šta će se dešavati do Sudnjega dana.
- Onome koga je predodredio i u Knjizi sudbine zapisao da je od sretnika, tj. vjernika, Uzvišeni Allah olakšava da čini djela vjernika i sretnika, a onome koga je predodredio da bude od nesretnika, tj. nevjernika, olakšava mu djela takve vrste.
- Činjenje grijeha nije dozvoljeno pravdati Allahovim kaderom, tj. Njegovim predodređenjem, jer niko od ljudi ne zna koja će djela činiti u budućnosti sve dok ih ne učini, a ta djela opet svaki čovjek čini vlastitom voljom i odabirom. Zbog toga, tek nakon što uradi neko djelo, čovjek postaje svjestan onoga što je Uzvišeni Allah unaprijed odredio da će on učiniti. Isto tako, onaj ko učini neko dobro djelo ne može reći da ga je učinio pod prisilom, niti se može reći da je iz Knjige sudbine saznao šta će činiti, jer nije moguće proniknuti u svijet gajba, tj. onog nepoznatog i čulima nedokučivog.

Poglavlje stotinu šezdeset prvo

UČENJE DOVE ZA UMRLOG NAKON UKOPA, SJEDENJE NEKO VRIJEME KOD NJEGOVOG KABURA RADI DOVE, TRAŽENJA OPROSTA I UČENJA

946. Ebu Amr, a neki kažu Ebu Abdullah, a neki ga opet zovu Ebu Lejla, Osman b. Affan, radijallahu anhu, kazuje: “Kada bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, završio s ukopom umrlog, stao bi nad njim (njegovim kaburom) i rekao bi: ‘Tražite oprost za vašeg brata i molite Allaha da ga učvrsti, jer se on sada ispituje.’” Ebu Davud.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 3221, Hakim, 1/370, i Bejheki, 4/56, od Hišama, koji ga prenosi od Abdullaha b. Buhajra, a on od Hanija, Osmanovog, radijallahu anhu, sluge koji je od Osmana prenio ovaj hadis, vezujući ga direktno za Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Hakim je za ovaj hadis rekao da je vjerodostojan, a u tome se s njim složio i imam Zehebi.

Kažem: Njihova je ocjena mjerodavna.

Propisi, pouke i poruke

- Bratstvo u ime Allaha i korist koju ono donosi ne odnosi se samo na ovaj svijet, već ono traje i nakon smrti, jer vjernici uče dove za umrlog brata muslimana.
- Uzvišeni Allah muslimanima daruje pravo šefata – zagovorništva, te jedni bivaju zagovornici za druge.
- Ovaj hadis vrlo jasno ukazuje na to da nakon ukopa umrlog nije ispravno “podsticati” ga da izgovori riječi šehadeta (telkin). Takvo nešto je novotarija¹.
- U hadisu je pojašnjeno šta je umrlom potrebno nakon ukopa, a to je da živi mole Uzvišenog Allaha da ga učvrsti prilikom davanja odgovora na pitanja koja će mu biti postavljena.
- Ovim hadisom potvrđuje se kaburski azab (patnja), kao i ispitivanje kojem će biti podvrgnuti ljudi od strane meleka.

¹ Kada neko od ljudi stoji kod kabura umrlog i odmah nakon ukopa umrlom “govori” šta će odgovoriti melekima koji su došli da ga ispituju. (op. prev.)

- Onaj koga Uzvišeni Allah ne učvrsti prilikom davanja odgovora na pitanja meleka, takav neće ni biti u stanju da odgovori.

947. Od Amra b. El-Āsa, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Kada me ukopate, zadržite se kod moga kabura onoliko vremena koliko je potrebno da se zakolje deva i podijeli njeno meso, kako bih osjetio vašu prisutnost i razmislio kako ću odgovoriti izaslanicima svoga Gospodara.” Muslim. Hadis smo u cijelosti već spomenuli.

Rekao je imam Šafija, Allah mu se smilovao: “Lijepo je da kod njega (umrlog) prouče nešto od Kur’ana, a ukoliko bi bili u stanju da kod njega prouče i čitav Kur’an (hatmu), to bi bilo još bolje.”

Ovaj je hadis naveden i pojašnjen pod brojem 711, u devedeset petom poglavlju, “Pohvalno je donijeti radosnu vijest i čestitati na nekom dobru”.

Riječi koje je autor (imam Nevevi, Allah mu se smilovao) ovdje pripisao imamu Šafiji, Allah mu se smilovao, zapravo su riječi učenjaka šafijskog mezheba. Naime, imam Nevevi u svom djelu *El-Medžmu*, 5/294, kaže ovako: “Naši učenjaci (tj. učenjaci šafijskog mezheba) saglasni su u tome da je kod umrlog pohvalno proučiti nešto iz Kur’ana, a ako bi bili u stanju da prouče čitavu hatmu, to bi bilo još bolje.”

Iz ovog navoda zaključujemo da je vrlo upitno imamu Šafiji pripisati riječi koje mu je pripisao imam Nevevi, pogotovo zbog činjenice da po mezhebu imama Šafije sevapi od učenja Kur’ana živih ne stižu do umrlog, kako je to potanko pojasnio Ibn Kesir u svom *Tefsiru* u komentaru riječi Uzvišenog Allaha: “...i da je čovjekovo samo ono što sam uradi...” (En-Nedžm, 39).

Inače, mišljenje da sevapi za učenje Kur’ana od strane živih ne stižu do umrlih, mišljenje je velikog broja učenjaka, kako je to od Ibn Mulekkina prenio Zebidi u djelu *Ithafu sadetil-muttekin*, 10/369.

Zato tvrdimo da je autorovo pripisivanje ovih riječi imamu Šafiji, Allah mu se smilovao, njegova pogreška i propust.

Poglavlje stotinu šezdeset drugo

SADAKA I DOVA ZA UMRLOG

Rekao je Uzvišeni Allah: **“Oni koji poslije njih dolaze – govore: ‘Gospodaru naš, oprosti nama i braći našoj koja su nas u vjeri pretekla...’”** (El-Hašr, 10)

U ovom ajetu spominje se treća skupina ljudi čiji siromasi zaslužuju da im se dodijeli dio ratnog plijena. Prva skupina su muhadžiri, druga su ensarije, a u treću skupinu spadaju svi oni koji će ove dvije skupine slijediti u onome što je dobro i lijepo, kao što Uzvišeni Allah kaže u suri Et-Tevba: **“Allah je zadovoljan prvim muslimanima, muhadžirima i ensarijama i svima onima koji ih slijede dobra djela čineći, a i oni su zadovoljni Njime...”** (Et-Tevba, 100). Riječi: **“... onima koji ih slijede dobra djela čineći...”**, odnose se na sve one koji će slijediti stope muhadžira i ensarija, i one koji će nastojati da se okite njihovim plemenitim osobinama koje su njih krasile, a uz to će i u potaji i na javi Uzvišenog Allaha moliti za njih. Stoga je Uzvišeni Allah u citiranom ajetu i rekao: **“Oni koji poslije njih dolaze – govore...”**, tj. oni Allaha mole govoreći: “Gospodaru, oprosti nama i našoj braći koja su nas preduhitrla u ispravnom vjerovanju, i nemoj u naša srca unijeti ni mržnju ni zavist prema prvim vjernicima”.

Kako li je samo imam Malik iz ovoga ajeta lijepo zaključio da rafidija (šiija) koji omalovažava i vrijeđa ashabe nema pravo niti zaslužuje da mu se dodijeli dio ratnog plijena, jer on pri sebi nema ono svojstvo kojim je Uzvišeni Allah opisao i pohvalio skupinu koja ima udjela u ratnom plijenu, a to su oni koji govore: **“Gospodaru naš, oprosti nama i braći našoj koja su nas u vjeri pretekla...”**

Ovaj ajet nema mnogo veze s ovim poglavljem u kojem ga je spomenuo autor, Allah mu se smilovao. Naime, on je, koristeći se kijasom – analogijom, sadaku koja se dijeli na ime umrlog želio poistovjetiti sa propisom učenja dove za umrlog koja se spominje u ajetu. Međutim, ova analogija nije ispravna zato što sadrži razliku u samoj svojoj osnovi jer se ibadeti – bogougodna djela, temelje na jasnim, vjerodostojnim i nedvosmislenim šerijatskim tekstovima koje je objavio Zakonodavac, a ne na analogiji.

Isto tako, autor je u ovom poglavlju naveo dva hadisa u kojima se ni direktno ni indirektno ne spominje sadaka za bilo koga drugog osim sadaka djeteta za svoje mrtve roditelje, oko čije validnosti ne postoji razilaženje. Što se tiče validnosti udjeljivanja sadake za nekoga ko je umro a nije bio jedan od roditelja onoga ko tu sadaku dijeli, oko toga postoji jasno razilaženje, međutim, šerijatski tekstovi svojim spoljašnjim značenjem upućuju na to da udjeljivanje

sadake dolazi do umrlih samo onda kada se radi o roditeljima onoga ko dijeli sadaku i nikada više, pa, shodno tome, ta sadaka umrlom neće ni koristiti.

948. Aiša, radijallahu anha, prenosi da je neki čovjek došao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao mu: "Allahov Poslaniče, moja je majka iznenada umrla, a smatram da bi udijelila sadaku da je mogla progovoriti, pa hoće li ona imati nagradu ako ja umjesto nje udijelim sadaku?" Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Da, hoće." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/254, i Muslim, 1004.

Propisi, pouke i poruke

- Iznenadna smrt može spriječiti čovjeka da stekne još više dobrih djela tako što bi, da je ostao u životu, intenzivirao dijeljenje sadake i traženje oprosta od Allaha Uzvišenog.
- Isto tako, iznenadna smrt spriječi čovjeka i da se iskrenim pokajanjem i činjenjem ostalih vidova dobrih djela bolje pripremi za konačni povratak.
- U hadisu se nalazi dokaz da je dozvoljeno i šerijatski legitimno da dijete udjeljuje sadaku za umrle roditelje.

949. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada čovjek umre, prekidaju se njegova djela osim u tri slučaja: ako je iza sebe ostavio trajnu sadaku, znanje koje će koristiti drugima i dobro i čestito dijete koje će činiti dovu za njega." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1631.

Propisi, pouke i poruke

- Ovaj hadis pojašnjava jedan dio onoga što koristi čovjeku i nakon njegove smrti, a radi se o dobru koje je čovjek ostavio iza sebe, kao i o trajnoj sadaki koju je udijelio. Ove Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi potvrđuju i riječi Uzvišenog Allaha koji je rekao: "**Mi ćemo, zaista, mrtve oživiti i Mi smo zapisali ono što su uradili i djela koja su iza sebe ostavili; sve smo Mi to u Knjizi jasno pobrojali**" (Jasin, 12).

- Pored navedenog, umrli musliman imat će koristi od sljedećih djela koja za njega budu činili živi:

1. dova koju će za njega učiti vjernik musliman, ali onda kada ona ispuni uvjete pod kojima se dova prima, shodno ajetu koji smo spomenuli na početku poglavlja;

2. post koji će umjesto njega postiti njegov bližnji. Ovdje se radi o zavjetnom postu,¹ a dokaz za to jeste hadis koji prenosi Aiša, radijallahu anha, a bilježe ga Buhari i Muslim, u kojem se navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ko umre, a ostao mu je određeni broj dana koje nije ispostio, tada će za njega postiti njegov skrbnik (staratelj)”;

3. vraćanje duga koji je imao umrli, bez obzira da li vraćanje duga preuzeo njegov bližnji ili neko drugi. Dakle, to može biti njegov bližnji ili bilo ko drugi, a hadisi koji se prenose na ovu temu izuzetno su brojni.

Poglavlje stotinu šezdeset treće

POHVALA UMRLE OSOBE

950. Od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Ljudi su jedni pored drugih pronijeli dženazu pa su se o njoj pohvalno izrazili i uputili lijepe riječi. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘Vedžebet – obavezan joj je!’ Nakon toga, pronijeli su drugu dženazu pa su se ljudi o njoj ružno izrazili i o njoj ružno govorili, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘Vedžebet – obavezan joj je!’ Omer, radijallahu anhu, upita: ‘Šta znači: Vedžebet – obavezan joj je?’ a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: ‘O prvom ste se lijepo izrazili i o njemu dobro govorili, pa mu je obavezan Džennet, a o drugom ste se ružno izrazili i o njemu loše govorili, pa mu je obavezan Džehennem – Vatra. Vi ste Allahovi svjedoci na Zemlji.’” Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/288, i Muslim, 949.

1 Ukoliko se čovjek u toku života Allahu zavjetovao da će postiti određeni broj dana, pa umre prije nego što ispuni svoj zavjet, u tom će slučaju neko od njegovih bližnjih postiti umjesto njega. (op. prev.)

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je hvaliti umrllog i isticati njegove lijepe osobine i vrline koje su ga krasile, a takvo nešto nije dozvoljeno kada su u pitanju živi. Naime, hvaljenje i isticanje vrlina umrllog njemu koristi jer je to vrsta svjedočenja u njegovu korist kod Allaha, za razliku od živog čovjeka kod koga hvala i isticanje njegovih vrlina mogu uzrokovati pojavu licemjerstva, pretvaranja, oholosti i ostalih vidova bolesti od kojih može oboljeti ljudska duša.
- O tome da li je umrla osoba bila dobra i da li su je krasile lijepe osobine, kao mjerodavno uzima se mišljenje i svjedočenje dobrih, iskrenih i pobožnih ljudi, a ne svjedočenje pokvarenjaka, velikih grješnika ili dvoličnjaka jer će se oni pohvalno izraziti o osobama koje su bile poput njih.
- Svjedočenje onoga ko je u neprijateljstvu sa umrlom osobom također se ne uzima u obzir jer se svjedočenje neprijatelja ne prihvata.
- U hadisu se spominje jedna od vrlina i odlika ovoga ummeta, a to je da su oni Allahovi svjedoci na Zemlji.
- Stav o drugim ljudima temelji se na osnovu onoga što su ti ljudi pokazivali svojom vanjštinom, tj. spoljašnjim i vidljivim djelima.
- Dozvoljeno je, po potrebi, istaći dobre ili loše osobine neke osobe i takvo nešto ne spada u gibet – ogovaranje.
- Dozvoljeno je svjedočiti za ili protiv nekoga i prije nego što svjedočenje bude zatraženo, i ono ponekad može biti primljeno i bez detaljiziranja.

951. Ebu Esved kazuje: "Došao sam u Medinu pa sam odsjeo kod Omera b. Hattaba, radijallahu anhu. Tada pored ljudi prođe dženaza i oni se o umrlom izraziše lijepo, a Omer, radijallahu anhu, reče: 'Vedžebet – obavezan joj je!' Zatim pronesoše i drugu dženazu, pa se ljudi i o njoj lijepo izraziše, a Omer, radijallahu anhu, i za nju reče: 'Vedžebet – obavezan joj je!' Nakon toga pronesoše i treću dženazu, o kojoj se ljudi ružno izraziše, a Omer, radijallahu anhu, i tada reče: 'Vedžebet – obavezan joj je!'" Ebu Esved dalje kazuje: "Ja onda upitah: 'A šta joj je obavezno, o vladaru pravovjernih?', a on reče: 'Ja sam rekao onako kako je rekao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem: - Kojem god muslimanu četverica ljudi posvjedoče da je bio dobar, Allah će ga uvesti u Džennet.' Mi tada upitismo: 'A i trojica?', a Omer, radijallahu anhu, odgovori: 'I trojica.' Mi opet upitismo: 'I dvojica?', a on odgovori: 'I dvojica.'" "A o jednom ga nismo pitali", zaključio Ebu Esved. Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/229.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis pokazuje uolikoj su mjeri ashabi, radijallahu anhum, slijedili Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, sunnet. Naime, Omer, radijallahu anhu, rečenicu: "Vedžebet – obavezan joj je!", izgovorio po ugledu na riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koje su spomenute u prethodnom hadisu.
- Vjernici su Allahovi svjedoci na Zemlji i ovo svjedočenje nije posebnost ashaba, radijallahu anhum, već je ono validno i prihvata se od svih vjernika koji će doći poslije ashaba, a koji će slijediti njihov put i pravac, te se ugledati na njih u vjerovanju, znanju, moralu i ponašanju.
- Iskreni se vjernici ne razilaze u pogledu procjenjivanja ljudi jer oni pri donošenju svoga suda o drugima kreću sa čvrste i jedinstvene osnove, tj. ljude posmatraju isključivo kroz prizmu Kur'ana i sunneta, i nikako drugačije, pa je stoga šerijat kao mjerodavno uzeo i prihvatio svjedočenje četverice, trojice, pa i dvojice vjernika, a Allah najbolje zna.

Poglavlje stotinu šezdeset četvrto

BLAGODATI I POVLAŠTICE ZA ONOGA KOME UMRU MALODOBNA DJECA

952. Od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kojem god muslimanu umre troje djece koja nisu doživjela zrelost, Allah će ga uvesti u Džennet iz Svoje milosti prema njima (djeci)." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/118. Ovaj hadis kao predaju od Enesa, radijallahu anhu, nisam uspio pronaći u Muslimovom *Sahihu*.

Manje poznata značenja

- ✦ *koja nisu doživjela zrelost* – koja nisu doživjela šerijatsku punoljetnost, a samim tim grijesi im se još nisu počeli bilježiti.

Propisi, pouke i poruke

- Djeca muslimana ući će u Džennet, jer bilo bi vrlo daleko od ispravnog rasuđivanja i zaključivanja da Allah roditeljima oprostí iz milosti prema djeci, a da se u isto vrijeme ne smiluje i djeci. Štaviše, Kur'an potvrđuje ovo što smo kazali: **"Onima koji su vjerovali i za kojima su se djeca njihova u vjerovanju povelá priključit ćemo djecu njihovu..."** (Et-Tur, 21).
- Onaj ko nakon gubitka djece pokaže strpljivost i nadu u Allahovu nagradu, takvoga će Allah uvesti u Džennet.

953. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kojem god muslimanu umre troje djece, takvog neće dotaći Vatra osim u onom omjeru koliko je dovoljno da se ispuni zakletva." Muttefekun alejhi.

Ispunjenje zakletve odnosi se na riječi Uzvišenog Allaha koji je rekao: **"I svaki od vas će do njega stići!"** (Merjem, 71). Pod riječima: "...do njega stići", misli se na prelazak preko mosta koji vodi preko Džehennema, poznatijeg kao Sirat-čuprija. Molimo Allaha da nas sačuva od njega!

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/118, i Muslim, 2632.

Propisi, pouke i poruke

- U hadisu je pojašnjena vrijednost strpljenja prilikom tegobe i nevolje, te da od Uzvišenog Allaha treba tražiti da tugu i nevolju nadomjesti nečim boljim i ljepšim.
- Iz hadisa saznajemo da je nagrada za strpljive – Džennet.
- Ne postoji niko a da neće preći preko Sirat-čuprije, tj. mosta koji vodi preko Džehennema, tako da postoji mogućnost da će ga okrznuti Vatra kojom će, prilikom prelaska, biti okružen. To doticanje Vatre izbjeći će samo iskreni i krajnje bogobojažni vjernici, o čemu Uzvišeni Allah kaže: **"I svaki od vas će do njega stići! Gospodar tvoj se sigurno tako obavezao! Zatim ćemo one koji su se grijeha klonili spasiti, a nevjernike ćemo da u njemu na koljenima kleče ostaviti"** (Merjem, 71–72). Dakle, prelazak preko Sirat-čuprije ustvari znači prolazak kroz Vatru.

Ako neko upita: “Kako je moguće da neko bude okružen Vatrom, a da ga pri tome ona ne dotakne i ne naškodi mu?”, odgovor na to je sljedeći:

Zar Uzvišeni Allah nije svemoguć i svemu kadar? Ukoliko ti ovakvo nešto bude nepojmljivo i teško shvatljivo, razmisli o onome što se dogodilo poslaniku Ibrahimu, alejhis-selam, o kojem Uzvišeni Allah govori i, u kontekstu iskušenja koje ga je zadesilo, kaže: “**O vatro, rekosmo Mi, “postani hladna i spas Ibrahimu!”** (El-Enbija, 69).

954. Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, kazuje: “Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, došla je neka žena i rekla mu: ‘O Allahov Poslaniče, muškarci ti dolaze i slušaju ono što govoriš, pa hajde odredi i nama, ženama, jedan dan u kojem ćemo ti dolaziti da nas podučavaš onome čemu je tebe podučio Uzvišeni Allah.’ Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘Okupite se u tom i tom danu.’ Žene su se okupile, pa im je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao i podučavao ih onome čemu je njega podučio Uzvišeni Allah, a onda im reče: ‘Kojoj god ženi umre troje (malodobne) djece, ona će joj biti zastor od Vatre.’ Neka žena upita: ‘A dvoje (djece)?’, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: ‘I dvoje.’” Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/118, i Muslim, 2633.

Propisi, pouke i poruke

- Ženama je dozvoljeno da od učenjaka zatraže da ih podučava vjeri i šerijatskim propisima.
- Dozvoljeno je precizirati i tačno odrediti dan u kojem će se podučavati žene.
- Određenoj skupini onih koje podučava islamski učenjak treba posebno skrenuti pažnju na neke propise koji su njima kao grupi svojstveni i koji ih se posebno tiču, kao što je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u ovoj situaciji ženama posebno skrenuo pažnju na strpljivost prilikom gubitka djece jer su one u tim situacijama, po svojoj prirodi, sklonije naricanju i velikoj tuzi nego muškarci.
- S većim iskušenjem dolazi i veća nagrada, pa je stoga ova ashabijka prvo spomenula troje, pa dvoje, pa kasnije i jedno dijete.¹

¹ Ovako tvrdi autor premda se u navedenom hadisu spominje troje i dvoje djece, ali ne i jedno. Hadisi koji govore o tome da strpljenje i prilikom gubitka jednog djeteta biva uzrokom ulaska

Poglavlje stotinu šezdeset peto

PLAČ I STRAH PRILIKOM PROLASKA PORED KABURA NASILNIKA ILI MJESTA NA KOJIMA SU ONI UNIŠTENI, TE ISKAZIVANJE SKRUŠENOSTI I STRAHA OD ALLAHA NA TAKVIM MJESTIMA, KAO I UPOZORENJE DA SE U POGLEDU TOGA NE ISKAZUJE NEMARNOST

955. Ibn Omer, radijallahu anhumu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada su stigli do Hidžra – nastambi naroda Semud, svojim drugovima rekao: “Među ove kažnjenike ne ulazite osim plaćući, a ako ne budete plakali, onda među njih i ne ulazite, da vas ne snađe ono što je snašlo njih.” Muttefekun alejhi.

U drugoj predaji navodi se: “Kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao pored Hidžra, rekao je: ‘Nemojte ulaziti u nastambe onih koji su sami sebi nepravdu i nasilje učinili osim plaćući, kako i vas ne bi snašlo ono što je snašlo njih’, zatim je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prekrpio svoju glavu i ubrzao kretanje sve dok nije prošao dolinu.”

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 1/530, i Muslim, 2980.

Drugu predaju bilježi Muslim, 2980 i 39.

Manje poznata značenja

- * *Hidžr* – nastambe naroda Semud, koje se nalaze između Medine i Šama (Damaska). Ovaj događaj zbio se za vrijeme Pohoda na Tebuk.
- * *da vas ne snađe ono što je snašlo njih* – tj. iz bojazni i straha da se vama ne desi ono što se desilo njima.
- * *sve dok nije prošao dolinu* – tj. dok je nije prešao i ostavio je iza svojih leđa.

Propisi, pouke i poruke

- Plač čovjeka navodi na razmišljanje i uzimanje pouke, pa je Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, naredba upućena ashabima da plaću u

u Džennet mnogobrojni su, a neki su prethodili i u ovom djelu. Vidjeti hadise br. 922, 923 i 924. (op. prev.)

situacijama u kojima je dolično da plaću, ustvari naredba da u takvim i sličnim okolnostima razmišljaju i pouku uzimaju. Tako je, naprimjer, Uzvišeni Allah ovaj narod odveo u zabludu i učinio ih nevjernicima i pored toga što ih je na zemlji bio učvrstio i dugi vremenski period na njoj ih ostavio, a zatim ih je upropastio i kaznio ih žestokom kaznom. Uzvišeni Allah je Taj koji okreće i prevrće ljudska srca, tako da nijedan vjernik ne smije biti uvjeren da neće skončati na sličan način kako je skončao narod Semud.

- Treba razmišljati o tome kako je ovaj narod na Allahove blagodati uzvraatio otvorenim nevjerstvom i o tome kako su zanemarili svoju obavezu da vjeruju u Njega i da Mu se pokoravaju, pa onaj ko prođe pored njihovih nastambi i ne bude razmišljao o onome što ih je zadesilo i pri tome ne bude plakao, takav je sličan tom narodu jer je na neki način nemaran i bezbrižan baš kao što su bili i oni.
- Onaj ko iz situacija i okolnosti poput ove opisane u hadisu ne bude uzeo pouku, to upućuje na tvrdoću njegovog srca i manjak bogobožnosti i skrušenosti. Takav je u opasnosti da i sâm počini djela koja su činili ti narodi, pa da ga, kao posljedica toga, zadesi ono što je zadesilo i njih.
- Hadis podstiče vjernike da u svim situacijama i svim okolnostima u životu vode računa o tome da Allah stalno i uvijek sve nadzire.
- U hadisu je izrečen strogi prijekor i zabrana stanovanja u naseljima gdje su živjeli oni koje je Allah kaznio, te je preporučeno da se pored njihovih nastambi prođe što brže.

KNJIGA O KODEKSU PONAŠANJA NA PUTOVANJU

Poglavlje stotinu šezdeset šesto

POHVALNO JE NA PUT KRENUTI ČETVRTKOM UJUTRO

956. Ka'b b. Malik, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, u Pohod na Tebuk krenuo u četvrtak i da je inače volio (na put) krenuti četvrtkom. Muttefekun alejhi.

U drugoj verziji u oba *Sahiha* navodi se: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rijetko bi kada (na put) krenuo drugim danom mimo četvrtka."

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/113. U *Sahihu* imama Muslima nisam pronašao ovaj hadis.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis upućuje na pohvalnost kretanja na put četvrtkom.

957. Plemeniti ashab Sahr b. Veda el-Gamidi, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Allahu moj, Ti podari blagoslov mome ummetu u ranim jutarnjim satima", a kada bi slao izvidnicu ili vojsku (na neki zadatak), obično bi ih slao rano ujutro.

Sahr (prenosilac hadisa) inače je bio trgovac i običavao je svoju trgovinu otpremiti ranim jutrom pa se obogatio i stekao veliki imetak. Ebu Davud i Tirmizi, koji je rekao da je ovaj hadis hasen.

Dokumentacija hadisa

Kada se u obzir uzmu druge slične predaje, ovaj je hadis hasen – dobar. Bilježe ga Ebu Davud, 2606, Tirmizi, 1212, Ibn Madža, 2236, i Ahmed, 3/417, 231 i 4/390, od Ja'le b. Ataa, koji ga prenosi od Ammare b. Hadida, a on od Sahra.

Kažem: Ovaj lanac prenosilaca je slab zbog toga što se u njemu nalazi Ammara b. Hadid koji je medžhul – anoniman prenosilac.

Medutim, isti ovaj hadis prenosi se od skupine ashaba koje je spomenuo Hejsemi u *Medžmeuz-zevidu*, 4/61–62, ali svim tim predajama se sa strane vjerodostojnosti itekako ima šta prigovoriti, a neke od njih izuzetno su slabe. Pored toga, jedan dio tih predaja može se uzeti u obzir, a kada se sve one sakupe i sagledaju, možemo doći do zaključka da je hadis ispravan.

Propisi, pouke i poruke

- Određeni vremenski periodi u toku dana i noći imaju prednost jedni nad drugima, tj. jedni su vredniji i odabraniji od drugih.
- Najvredniji period u toku jednog dana jest njegovo jutro i u ranim jutarnjim satima nalazi se najveći blagoslov.
- Pohvalno je uložiti trud i nastojati potrefiti period u danu koji sadrži najviše blagoslova, kako bi se njime čovjek okoristio.

Poglavlje stotinu šezdeset sedmo

POHVALNO JE PUTOVATI U DRUŠTVU I DA (PUTNICI) IZMEĐU SEBE
ODABERU JEDNOG KOJI ČE IM BITI EMIR – VODA PUTA,
KOJEG ČE SLUŠATI

958. Od Ibn Omera, radijallahu anhumu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada bi ljudi znali o samotnom putovanju ono što ja znam, nikada jahač ne bi po noći krenuo (na put) sam.” Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/137–138.

Manje poznata značenja

- ✦ *samotno putovanje* – da čovjek putuje sam, bez društva.

Propisi, pouke i poruke

- Zabranjeno je da čovjek putuje sam, jer kada bi ljudi bili svjesni onoga što je znao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a što se odnosi na štetu koju

donosi samotno putovanje pojedinca, bez ikakvog društva ili pratnje, oni nikada, ni po danu ni po noći, na put ne bi krenuli sami.

- Samotni odlazak na put čovjeku može prouzrokovati velike probleme jer u slučaju neke nevolje, kao što su recimo bolest ili slično, neće imati nikoga pored sebe da mu pomogne.
- Na noć kao period u kojem se samotno putovanje posebno ne preporučuje ukazuje se zbog toga što je mogućnost zapadanja u nevolju tokom noći veća nego tokom dana.
- Hadis ukazuje i na veliku nelagodu koju čovjek osjeća kada na put odlazi sam, jer se tada kod njega lakše javljaju mnoge vesvese – šejtanska došaptavanja, koja na njega ostavljaju negativan utjecaj, čineći ga zabrinutim i potištenim, te ga uznemiravaju i nanose mu ostale vidove neprijatnosti kojih u potpunosti nije bio svjestan niko drugi osim Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je sa svim tim problemima samotnog putovanja bio vrlo dobro upoznat.

959. Amr b. Šuajb prenosi od svoga oca, a ovaj od svoga djeda, radijallahu anhuma, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Jedan putnik je jedan šejtan, dva putnika su dva šejtana, a tek su tri putnika – putnici (putujuće društvo)." Ebu Davud, Tirmizi i Nesai bilježe ovaj hadis sa ispravnim lancima prenosilaca, a Tirmizi je za ovaj hadis rekao da je hasen – dobar.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Ebu Davud, 2607, Tirmizi, 1674, Ahmed, 2/176 i 214, i Hakim, 2/102, od Abdurrahmana b. Harmela, koji ga prenosi od Amra b. Šuajba, a on od svoga oca, a ovaj od svoga djeda, navodeći hadis u cijelosti.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je ispravan.

Propisi, pouke i poruke

- Onaj ko na putovanje krene sam, na tom će putu šejtan biti s njim.
- Samotni odlazak na put u različite krajeve zemlje ubraja se u šejtanski posao, na koji šejtan nagovara ljude navodeći ih da tako postupe, tj. da na put krenu sami.
- Ukoliko na putovanje krene skupina ljudi, tj. putujuće društvo, tada se šejtan od njih drži podalje i ne približava im se iz razloga što oni jedni

drugima pomažu, vode međusobnu brigu, opominju jedni druge i zajednički se suprotstavljaju svim nevoljama i tegobama koje ih zadese.

- Obaveza je na put krenuti u skupini, a donja granica skupine koja se može nazvati putujućim društvom jesu trojica ljudi.

960. Od Ebu Seida i Ebu Hurejre, radijallahu anhum, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada trojica krenu na put, neka jednog između sebe odrede za emira (vođu i predvodnika)." Hadis je hasen – dobar. Bilježi ga Ebu Davud sa dobrim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Hadis je dobar. Bilježi ga Ebu Davud, 2608 i 2609, sa dobrim lancem prenosilaca.

Propisi, pouke i poruke

- Na putovanju je obaveza izabrati emira jer će on biti osoba koja će u toku putovanja rješavati eventualne probleme i nevolje, te će mu se ostali iz skupine obraćati i pitati ga za mišljenje kada se suoče s problemima.
- Vođa puta treba dobro voditi brigu o onima koji su mu povjereni na čuvanje, tj. o ljudima koji s njim putuju, te se maksimalno treba truditi da ih zaštiti od svih nevolja i od njih otkloni sve neprijatnosti.
- Institucija emirstva (predvodništva) na putu nije kao institucija halife ili onoga koga je halifa imenovao za emira.
- Institucija emirstva na putu prekida se onog trenutka kada se završi putovanje.

961. Od Ibn Abbasa, radijallahu anhum, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Najbolje društvo je skupina koju čine četiri osobe, najbolja izvidnica je skupina od četiri stotine ljudi, najbolja vojska je ona koja broji četiri hiljade (vojnika), a vojska koja bude brojala dvanaest hiljada vojnika, nikada neće biti poražena zbog malobrojnosti." Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je ovaj hadis hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Ebu Davud, 2611, Tirmizi, 1555, Ahmed, 1/294, Hakim, 1/443 i 2/101, Ibn Hibban, 4717, i drugi, bilježe ga od Vehba b. Džerira koji je rekao da im je

njegov otac pripovijedao da je čuo da spomenuti hadis prenosi Junus b. Jezid el-Ejli od Zuhrija, a on od Ubejdullaha b. Abdullaha, a on od Ibn Abbasa.

Kažem: Ovaj lanac prenosilaca je vjerodostojan.

Postoje i drugi putevi kojima je prenesen ovaj hadis, a jedan od njih jeste da ga prenosi Zuhri od Ubejdullaha b. Abdullaha, a on od Ibn Abbasa, radijallahu anhum.

Manje poznata značenja

* *izvidnica* – trupa, odred, manja formacija vojske koja u pohod uglavnom kreće po noći pa je zbog toga i nazvana – *serijja* od arapskog glagola *serâ*, što, između ostalog, znači i putovati noću.

Propisi, pouke i poruke

- U hadisu se pojašnjava da je najbolje društvo skupina koju čine četiri čovjeka jer će u tom broju biti u stanju da ostvare ono što su naumili, bez obzira bili oni na putu ili u mjestu boravka.
- Najbolja je ona izvidnica čiji broj iznosi četiri stotine ljudi, na što se ukazuje u hadisu.
- Iz hadisa saznajemo da je najbolja vojska ona koja broji četiri hiljade vojnika.
- Kada neka vojska bude brojila dvanaest hiljada vojnika i bude poražena, razlog njihovog poraza nije malobrojnost, već postoji neki drugi razlog. To, naprimjer, može biti slabost njihove vjere, umišljenost, griješenje, manjak iskrenosti ili neki drugi razlozi koji su se ispriječili na putu do pobjede.

Poglavlje stotinu šezdeset osmo

O KODEKSU LIJEPOG PONAŠANJA PRILIKOM PUTOVANJA, SVRAĆANJA, NOĆENJA, O SPAVANJU U TOKU PUTA, O POHVALI ISKAZIVANJA VELIKODUŠNOSTI I MILOSTI PREMA ŽIVOTINJAMA I VODENJU RAČUNA O NJIMA, O DOZVOLI DA DVOJICA JAŠU NA JEDNOJ JAHALICI AKO JE ONA TO U STANJU PODNIJETI I O NAREDBI DA SE O TEGLEĆIM ŽIVOTINJAMA VODI BRIGA UKOLIKO IH JE NEKO ZAPOSTAVIO I ZANEMARIO NJIHOVA PRAVA

962. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada budete putovali kroz plodan kraj gdje je ispaša obilna, devama ustupite njihov udio i pravo koje imaju u toj zemlji, a kada budete putovali kroz sušan i neplodan kraj, potjerajte svoje deve kako bi stigle na odredište dok su još ugojene i debele. Kada se noću (na putovanju) budete željeli odmoriti, klonite se (glavne) staze jer po njoj hode razne životinje i nastanjuju je raznoliki gmizavci i insekti.” Muslim.

Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: “...devama ustupite njihov udio i pravo koje imaju u toj zemlji”, znače sljedeće: polahko ih tjerajte kroz plodnu zemlju kako bi se lagano u hodu napasale, a riječi: “...dok su još ugojene i debele”, znače: prije nego im se od iscrpljenosti istroše masne zalihe.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1926.

Propisi, pouke i poruke

- Jahaćim i teglećim životinjama treba dati njihovo pravo tako što će im se omogućiti da jedu na pašnjacima, i to pravo ne smije im se uskratiti.
- Hadis jasno upućuje na to da islam kao vjera podstiče na milost i lijepo ophođenje prema životinjama.
- Hadis podučava putnika kako i na koji način da se ponaša za vrijeme putovanja. Ukoliko putuje kroz predio na kojem je ispaša obilna, jahalici treba pružiti mogućnost da se dobro najede i tako ojača, a ako se nađe u sušnom i neplodnom okruženju, tada jahalicu treba potjerati brže kako bi se došlo do željenog cilja prije nego što je put u potpunosti ne iscrpi i ne iznuri. Sve ove preporuke upućuju na svekoliku Vjerovjesnikovu, sallallahu alejhi ve sellem, mudrost, koji je, po uputama Uzvišenog Allaha, postupao mudro i svaku stvar stavljao na njeno odgovarajuće mjesto.

- Iz hadisa saznajemo da je zabranjeno drugim ljudima koji putuju nanositi štetu i neprijatnost tako što će se konačiti na putu kojim oni prolaze, jer će na taj način biti spriječeni da u miru prođu.¹
- Pružanjem informacije o tome kuda se noću kreću životinje i razni gmizavci i insekti, nastoji se otkloniti šteta od putnika.

963. Ebu Katada, radijallahu anhu, prenosi da bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi omrknuo na putu i kada bi sprva noći legao da spava, onda bi se ispružio na desnu stranu, a kada bi želio da zaspi malo prije sabaha, onda bi se naslonio na lakat, a glavu bi stavio na svoj dlan.² Muslim.

U komentaru drugog dijela hadisa, učenjaci su rekli: "Oslonio bi se na lakat i glavu stavio na dlan da ne bi utonuo u duboki san i tako u potpunosti prespavao sabah-namaz ili ga odgodio od njegovog prvog vremena."

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 683.

Propisi, pouke i poruke

- U hadisu je pojašnjen ispravan položaj tijela koji treba zauzeti prilikom spavanja.
- Hadis nas uči da prednost treba davati desnoj strani nad lijevom.
- Pohvalno je malo se ispružiti nakon dva rekata sunneta, a prije klanjanja sabahskog farza.
- Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, strogo je vodio računa o tome da namaz obavi u njegovo propisano vrijeme, pa se zato u ovom slučaju laktom samo podbočio na zemlju, a glavu je naslonio na dlan i u takvom se položaju ispružio kako ne bi utonuo u duboki san i tako prespavao sabah-namaz.

964. Od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Putujte po noći jer se zemlja u toku noći pokupi (i tako smanji)." Ebu Davud sa ispravnim lancem prenosilaca.

1 Iz hadisa se razumije da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kao razlog zabrane konačenja na samoj stazi ili putu naveo sljedeće: "...jer po njoj hode razne životinje i nastanjuju je raznoliki gmizavci i insekti", dok se iz zaključka komentatora može shvatiti da on misli na smetnju ljudima koji će prolaziti po putu, a Allah najbolje zna. (op. prev.)

2 Tj. lakat svoje desne ruke stavio bi na zemlju, a glavu bi naslonio na dlan. (op. prev.)

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 2571, Hakim, 2/114, i Bejheki, 5/256, od Halida b. Jezida kojem ga je prenio Džafer er-Razi od Rebie b. Enesa, a on od Enesa, radijallahu anhu.

Hakim je prigovorio ovom hadisu i ocijenio ga slabim zbog toga što se u lancu prenosilaca nalazi Halid b. Jezid. Ovakav Hakimov stav podržao je i imam Zehebi.

Kažem: I Hakim i Zehebi mislili su da se ovdje radi o Halidu b. Jezidu el-Amrijju, međutim, ovdje nije riječ o njemu, zato što ovaj prenosilac nije prisutan ni u jednoj predaji koja se nalazi u šest primarnih hadiskih zbirki³ jer su ga učenjaci smatrali lašcem. Ovdje se radi o Halidu b. Jezidu el-Ezdiu kojeg su zvali Biserni (vlasnik bisera) i koji je kao prenosilac saduk – prihvatljiv.

Međutim, i Hakim i Zehebi zanemarili su stvarnu manjkavost u lancu prenosilaca ovog hadisa, a to je prisutnost Ebu Džafera er-Razija koji je slab prenosilac jer je loše pamtio.

Pored toga, ovaj se hadis prenosi i drugim putem, od Kabisa b. Ukbe kojem je spomenuti hadis kazivao Lejs b. Sa'd, prenoseći ga od Ukajla, a on od Ibn Šihaba, a on od Enesa b. Malika, radijallahu anhu.

Ovu predaju bilježi Ebu Nuajm u *Hil'jetul-evlija*, 9/250. Hakim ju je ocijenio vjerodostojnom i kaže da odgovara kriterijima Buharija i Muslima, a s njim se složio i imam Zehebi.

Njihova ocjena da ovaj hadis odgovara kriterijima Buharija i Muslima nije mjerodavna. Naime, Hakimov prenosilac koji od Kabisa b. Ukbe prenosi ovaj hadis jeste Ruvejm b. Jezid, a Buhari i Muslim u svojim *Sahihima* nisu bilježili hadise u čijim se lancima prenosilaca nalazi spomenuti Ruvejm. Isto tako, prenosilac kojeg je u svojoj predaji naveo Ebu Nuajm u djelu *Hil'jetul-evlija* jeste Muhammed b. Eslem el-Abid, kojeg isto tako u svojim *Sahihima* nisu spomenuli ni Buhari ni Muslim. Ali, i pored toga, i Ruvejm i Muhammed b. Eslem pouzdani su prenosioci. Ruvejma je pouzdanim ocijenio Hatib el-Bagdadi u svom djelu *Tarih*, 8/429, a Muhammeda b. Eslema pouzdanim su smatrali Ebu Hatim i Ebu Zura, pa je stoga ovaj lanac prenosilaca ispravan.

3 Kada se kaže kutubu sitte – šest primarnih hadiskih zbirki, kod većine učenjaka to podrazumijeva *Sahih* imama Buharija, *Sahih* imama Muslima, *Sunen* imama Tirmizija, *Sunen* Nesaija, *Sunen* Ibn Madže i *Sunen* Ebu Davuda. (op. prev.)

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je putovati po noći jer je noćno putovanje prijatnije i ugodnije i za putnika i za životinju koju jaše. Zato putnik, zbog ugođaja lagode i prijatnosti, neće osjećati dužinu niti tegobu puta, pa će mu se činiti kao da se zemlja smanjila i dužina puta skratila, a Allah najbolje zna.

965. Ebu Sa'leba el-Hušeni, radijallahu anhu, prenosi da su ljudi prilikom zaustavljanja i odsjedanja u nekom mjestu imali običaj da se razidu po uvalama, klancima ili klisurama, pa im je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao sljedeće: "Uistinu, vaš običaj da se razidete po ovim uvalama, klancima i klisurama dolazi od šejtana!" Prenosilac dalje kazuje: "Nakon toga, kada god bi se (ashabi) zaustavili i stacionirali u nekom mjestu, zbili bi se i približili jedni drugima." Ebu Davud sa dobrim lancem prenosioca.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 2628, Ahmed, 4/194, Hakim, 2/115, Bejheki, 6/152, i Ibn Hibban, 2690, od Velida b. Muslima koji kazuje da mu je Abdullah b. El-Āla b. Zebr pričao da je on čuo Muslima b. Miškema, poznatog kao Ebu Ubejdullah, da je rekao da mu Ebu Sa'leba el-Hušeni, radijallahu anhu, pričao spomenuti hadis.

Ovaj je hadis Hakim ocijenio vjerodostojnim, a u tome se s njim složio i Zehebi.

Kažem: Njihova je ocjena mjerodavna. Velid b. Muslim inače se prilikom prenošenja hadisa znao koristiti vrstom varke poznatom kao *tedlisu tesvije*¹, međutim, kada se radi o ovom hadisu, on je jasno naglasio da mu je on usmeno prenesen (tj. da ga je čuo od prethodnika), kako se to navodi u ostalim izvorima.

Propisi, pouke i poruke

- Razilaženje i nejedinstvo među muslimanima uzrokovano je šejtanskim djelovanjem.

1 *Tedlisu tesvije* je situacija kada mudellis (obmanjivač) izbací slabog prenosioca koji se nalazi u lancu između povjerljivih prenosioca na bilo kojem mjestu u senedu. Potom, dok spominje prenosioca, koristi formu "od" ili "kaže" i sl., da bi tako slušalac ili čitalac shvatio da je povjerljivi prenosilac čuo od svog povjerljivog prethodnika, a ustvari nije tako, već je dotično predanje čuo posredstvom slabog prenosioca koga je obmanjivač namjerno izostavio. (op. šer. rec.)

- Ukoliko je razilaženje u običnim i sasvim jednostavnim pitanjima uzrokovano šejtanskim djelovanjem, onda razilaženje u pitanjima vjere, kao naprimjer razilaženje u domenu akide – islamskog vjerovanja, kao i u pitanjima najuzvišenijeg i najprepoznatljivijeg praktičnog obilježja muslimana, a to je namaz, spada u najveće i najopasnije šejtanske varke i obmane s kojima je uspio zavesti i s Pravoga puta odvesti veliki broj ljudi.
- Putovanje u skupini, između ostalog, ima za cilj da se prisutnima olakša put i da se tegobe i problemi, koje inače donosi putovanje, lakše prevaziđu i savladaju. Ukoliko pak na putovanju dođe do međusobnog razilaženja i nejedinstva, to onemogućuje ostvarenje zacrtanog cilja, tj. međusobnog pomaganja na putu.
- Jedan od ciljeva kojima teži šerijat jeste da muslimani i fizički budu u blizini jedni drugih jer se time postiže jedinstvo i zajedništvo, a sve to opet pokazuje da su snažni i jaki.
- Hadis ukazuje na to kako su se ashabi, radijallahu anhum, žurno odazvali Poslanikovo, sallallahu alejhi ve sellem, naredbi jer su odmah postupili onako kako im je on indirektno poručio, tj. sakupili su se na jedno mjesto. Vrlo dobro su znali da je odazivanje Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, naredbama ključno za postizanje časti, snage, ugleda i moći, i da je to na koncu ključno i za uspjeh u njihovom cjelokupnom životu.

966. Sehl b. Amr, a neki kažu da se radi o Sehl b. Er-Rebii el-Ensariju, radijallahu anhu, poznatijem pod nadimkom Ibn el-Hanzalija, koji je inače bio sudionik u davanju prisege poznate pod imenom Bejatur-ridvan, kaže da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom prošao pored deve kojoj su se (zbog silnog izgladnjivanja i mršavosti) leđa bila "prilijepila" za stomak, pa je rekao: "Bojte se Allaha u pogledu ovih životinja koje ne znaju pričati! Jašite ih kada su u dobrom stanju i zdrave, i jedite ih kada su pogodne za jelo (nakon što se udebljaju)." Ebu Davud sa ispravnim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud, 2548, sa vjerodostojnim lancem prenosilaca, baš onako kako to tvrdi autor, Allah mu se smilovao.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis ukazuje na obavezu lijepog i milosrdnog postupanja prema životinjama.
- Obaveza je prema životinjama iskazivati dobročinstvo i tako što će se one koristiti samo na načine i u svrhe koji garantiraju da im se neće nanositi nepravda i nasilje.

- Neke životinje nisu pogodne za jahanje zato što su ili slabe, ili bolesne, ili jednostavno zbog toga što u suštini nisu stvorene u tu svrhu, dok su, sa druge strane, određene životinje vrlo pogodne za jahanje i tegljenje, ali i za ostale mnogostruke koristi, ali u isto vrijeme nisu jestive.

967. Ebu Džafer, Abdullah b. Džafer, radijallahu anhumu, pripovijeda: "Jednoga dana Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, posadio me da sjedim iza njega (na jahalici) pa mi je tiho šapnuo nešto što nikome nisam ispričao. Kao zaklon iza kojeg će se sakriti prilikom obavljanja nužde, njemu (Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem) najdraži je bio pješčani brežuljak (brdašce) ili palmovik, odnosno ograđeni prostor u kojem su (zasadene) palme." Ovu skraćenu verziju bilježi Muslim.

Koristeći isti lanac prenosilaca kao i imam Muslim, Burkani na kazano u hadisu dodaje još i sljedeće: "...pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ušao u ograđeni prostor palmovika koji je pripadao jednom ensariji (Medinjaninu) i u njemu je zatekao jednu devu. Kada je deva ugledala Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, zacvilila je, a oči su joj zasuzile. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, priđe joj pa je pogladi po grbi i ušnoj kosti, a ona se umiri i utihnu. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upita: 'Ko je vlasnik ove deve, kome pripada ova deva?'" Neki mladić, ensarija, priđe i reče: 'Ja sam njen vlasnik, Allahov Poslaniče,' a Poslanik mu reče: 'Zar se Allaha ne bojiš u pogledu ove životinje koju je Allah učinio tvojim vlasništvom? Ona mi se uistinu požalila da je izgladnjuješ i da je pretjerano iznuruješ.'" Ovaj dodatak bilježi i Ebu Davud na isti način kao što ga bilježi i Burkani.

Izraz "po ušnoj kosti", spomenut u hadisu, odnosi se na dio iza devinog uha na kojem se ona po običaju znoji, a riječ "iznuruješ", znači: umaraš.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 342 i 2429.

Dodatak je zabilježio Ebu Davud, 2549, i on je vjerodostojan.

Manje poznata značenja

- ✦ *zacvilila* – oglasila se na specifičan način,
- ✦ *oči su joj zasuzile* – iz očiju su joj počele teći suze.

Propisi, pouke i poruke

- Iz hadisa saznajemo da je dozvoljeno da na jednu jahalicu sjednu dvojica ljudi, tj. da na njoj zajednički jašu.
- Onaj ko na svojoj jahalici bude imao viška mjesta, treba pomoći onome ko nema jahalice tako što će mu ustupiti mjesto pored sebe.
- Jahanje dvojice ljudi na jednoj jahalici ne smatra se nanošenjem nasilja toj životinji.
- Dozvoljeno je da osoba određenu tajnu povjeri nekoj drugoj osobi, a da je u isto vrijeme sakrije od drugih ljudi, kao što je isto tako dozvoljeno da ta osoba zauvijek tu tajnu zadrži za sebe i da je nikada nikome ne otkrije. Međutim, bitno je naglasiti da ta tajna mora biti nešto što se tiče samo pojedinca kojem je povjerena i nikoga drugog, kao i to da ta tajna ne smije biti nešto na čemu se gradi neki šerijatski propis, jer u suprotnom, tu tajnu nije dozvoljeno kriti, nego je obaveza razglasiti je i otkriti i drugima.¹
- Prilikom obavljanja nužde pohvalno je sakriti se što bolje od pogleda ljudi.
- U hadisu je navedena jedna od Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, mudžiza, a to je trenutak kada se deva žali Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, na svoga vlasnika.
- Hadis upućuje na obavezu naređivanja dobra i odvrćanja od onoga što je zlo i loše.
- U činjenje nasilja prema životinji ubraja se, između ostalog, i to da čovjek dotičnu životinju ne hrani dovoljno i da je previše iznuruje i opterećuje radom.
- Hadis potvrđuje da i životinje imaju osjećaje i emocije, te da i one osjećaju bol.
- Iz hadisa saznajemo da su životinje znale da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Allahov poslanik.²
- Šerijat se pošteno i pravedno odnosi prema svemu što ima dušu.

1 Naprimjer, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ovom ashabu otkrio nešto što je vezano za šerijatske propise koji se tiču svih ljudi, on bi to bez sumnje ispričao i drugima, a i sâm Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, o tome bi obavijestio sve jer mu je to bila primarna obaveza. (op. prev.)

2 Rekao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: "Nema nikoga (od stvorenja) između nebesa i Zemlje a da ne zna da sam ja Allahov poslanik, osim nepokornih džinna i ljudi." Ovaj hadis bilježe Ahmed, *Musned*, 3/310, i Ibn Ebu Šejba, *El-Musannef*, 7/428, od Džabira, radijallahu anhu, sa dobrim lancem prenosilaca, kako kaže šejh Albani, Allah mu se smilovao. Vidjeti: Albani, *Silsiletul-ehadis es-sahiha*, br. 1718, i *Sahihul-džamia*, br. 2409. (op. prev.)

968. Enes, radijallahu anhu, kazuje: "Kada bismo zastali ili odsjeli u nekom mjestu (boravištu), mi ne bismo Allaha slavili sve dok prvo ne bismo razrahatili i (tereta) oslobodili (naše jahaće) životinje." Ebu Davud sa lancem prenosilaca koji odgovara kriterijima imama Muslima.

Njegove riječi: "...mi ne bismo Allaha slavili...", znače: ne bismo klanjali nafilu (dobrovoljni) namaz, odnosno, bez obzira što smo izuzetno pazili i mnogo pažnje posvećivali namazu, i pored toga nismo mu davali prednost nad životinjama sa kojih bismo prvo skinuli tovare i tako ih razrahatili, pa bismo potom klanjali.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Ebu Davud, 2551, sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je da čovjek ne pristupa namazu ako će mu nešto mimo namaza okupirati misli.
- Kada se u toku putovanja putnik zaustavi i odsjedne u nekom mjestu, ugođaj potpunog rahatluka i rasterećenja doživjet će tek onda kada jahaće ili tegleće životinje oslobodi tereta koji nose.
- Ashabi, radijallahu anhum, maksimalno su se trudili da u praksu sprovedu Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, preporuke i naputke, a u ovom slučaju to je bilo lijepo i milosrdno postupanje prema životinjama.
- Svaki musliman treba se truditi da čini ono što će mu općenito biti od koristi, pa tako i za vrijeme putovanja. Stoga treba voditi računa o tome da prilikom odmora, u vrijeme putovanja, razrahati životinje i pruži im priliku za odmor.

Poglavlje stotinu šezdeset deveto

PRUŽANJE POMOĆI SAPUTNIKU

U ovo poglavlje mogli bismo uvrstiti mnoge hadise koji su već prethodili, poput hadisa: "Allah će pomagati Svoga roba sve dok rob bude pomagao svoga brata (muslimana)", koji smo naveli i pojasnili pod brojem 245, u dvadeset devetom poglavlju, "Ispunjenje potreba muslimana", te hadisa: "Svako dobročinstvo je vid sadake", koji smo naveli i pojasnili pod brojem 134, u trinaestom poglavlju, "Mnoštvo načina činjenja dobra", a postoji još dosta hadisa koje bismo mogli spomenuti u okviru ove teme.

969. Od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Dok smo bili na putovanju sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, došao je neki čovjek na svojoj jahalici pa je počeo gledati čas lijevo, čas desno. Tada Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Ko od vas ima viška jahalicu, neka je dodijeli onome ko nema jahalice. Ko od vas ima viška opskrbe, neka je dodijeli onome ko nema opskrbe.' Potom je spomenuo različite vrste imetka, pa tako uvidjesmo da niko od nas nema pravo na ikakav višak." Muslim.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 566, u šezdeset drugom poglavlju, "Davanje prednosti i međusobno darivanje".

970. Džabir, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom želio da krene u vojni pohod, pa je rekao: "O skupino muhadžira i ensarija, uistinu ima vaše braće koja nemaju ni imetka ni rodbine, pa neka svaki od vas sebi pridruži dvojicu ili trojicu od njih!" Džabir kazuje: "Svako od nas ko je posjedovao jahalicu pridružio je nekoga sebi, pa sam i ja sebi pridružio dvojicu ili trojicu ljudi (da bi se smjenjivali u jahanju) i devu koju sam posjedovao nisam jahao ništa više nego što su je jahala njih dvojica." Ebu Davud.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud, 2534.

Kažem: Hadis je sahih – vjerodostojan.

Propisi, pouke i poruke

- Islamsko društvo vodi brigu o slabima i nemoćnima, a pojedinci iz tog društva međusobno se potpomažu u nastojanju da ostvare uzvišene ciljeve koje je postavio šerijat. Ti ciljevi, čijem ostvarenju teži šerijat, društvo muslimana, koje se ističe po dobroti, dobročinstvu i bogobojaznosti – uzdižu nad svim drugim postojećim društvima, čineći ga nadmoćnim i dominantnim.
- Pohvalno je da musliman priskoči u pomoć svome bratu tako što će mu na neki način koristiti ili tako što mu barem neće nanijeti neku štetu ili zlo.
- Ashabi, radijallahu anhum, podnosili su velike nedaće i tegobe puta s ciljem širenja i dostavljanja vjere islama i vođenja borbe na Allahovom putu, kako bi uzdigli Allahovu riječ i kako bi ona bila gornja.
- Plemeniti i časni ashabi žurno su se odazivali naredbama i smjernicama koje bi im uputio njihov predvodnik i poslanik, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

971. Također, Džabir, radijallahu anhu, prenosi da bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, (namjerno) zaostajao prilikom putovanja, pa bi bodrio i na kretanje poticao onoga ko je bio slab: stavio bi ga iza sebe na jahalicu da zajedno s njim jaše i učio bi dovu za njega. Ebu Davud sa dobrim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud, 2639, sa ispravnim lancem prenosilaca.

Propisi, pouke i poruke

- Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, brinuo se o svojim ashabima i pokazivao milost i sažaljenje prema onima koji su bili slabi i nemoćni.
- Predvodnik nekog naroda ili neke skupine treba da vodi računa o svojim podanicima, te da pomaže one koji su slabi.
- Islamsko društvo funkcionira na principu međusobnog potpomaganja, nalikujući jednoj zgradi čiji se zidovi međusobno podupiru.

Poglavlje stotinu sedamdeseto

ŠTA TREBA REĆI KADA SE PRI POLASKU NA PUT UZJAŠE NEKA OD JAHACIH ŽIVOTINJA

Rekao je Uzvišeni Allah: “Onaj koji stvara stvorenja svake vrste i daje vam lađe i deve da putujete, da se leđima njihovim služite i da se, kada na njima jahali budete, blagodat Gospodara svoga sjetite i da reknете: ‘Hvaljen neka je Onaj koji je dao da nam one služe, mi to sami ne bismo mogli postići, i mi ćemo se sigurno Gospodaru svome vratiti!’” (Ez-Zuhruf, 12–14)

Uzvišeni Allah Svojim je robovima ukazao blagodat potčinivši im lađe i razne životinje da na njima plove i jašu i tako se njima koriste.

Zatim ih je podučio kako da iskažu zahvalnost na tim blagodatima, ukazavši im da se trebaju, nakon što se ukrcaju na lađe ili nakon što se popnu na leđa svojih jahalica, Allahu zahvaliti i iskazati Mu potpunu hvalu jer im je omogućio ono što prije nisu bili u stanju. Isto tako, napominje ih da trebaju imati na umu da će se Njemu vratiti nakon smrti i da je kod Njega konačno boravište. Ovo je vrsta podsjećanja da svaki čovjek zasigurno sa dunjaluka putuje ka ahiretu, te bi onome ko se ovoga stalno bude prisjećao to trebalo uliti dodatnu snagu da Allahu još više bude zahvalan, da što više razmišlja o svim tim blagodatima i da ne bude nemaran u pogledu usrdnog traženja upute od Uzvišenog Allaha, i to u svim situacijama i na svakom mjestu.

972. Ibn Omer, radijallahu anhumā, prenosi da bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nakon što bi uzjahao svoju devu s namjerom da krene na putovanje, tri puta donio tekbir (izgovorio riječi Allahu ekber – Allah je najveći), a zatim bi kazao:

“Subhanel-lezi sehharu lena haza ve ma kunna lehu mukrinin, ve inna ‘ila Rabbina le munkalibun. Allahumme inna nes’eluke fi seferina haza el-birre, vet-takva ve minel-‘ameli ma terda. Allahumme hevvin ‘alejna seferena haza va-tvi ‘anna bu’dehu. Allahumme Entes-Sahibu fis-sefari vel-Halifetu fil-ehli. Allahumme inni e’uzu bike min va’sais-seferi ve ke’abetil-menzari ve su il-munkalebi fil-mali vel-ehli!”

Neka je slavljen Onaj koji nam je potčinio ove (životinje), mi to sami ne bismo bili u stanju učiniti i mi ćemo se uistinu našem Gospodaru vratiti. Gospodaru naš, molimo Te na ovom našem putovanju za svako dobro i

bogobojaznost, i za djela kojima ćeš Ti biti zadovoljan. Gospodaru naš, olakšaj nam ovo naše putovanje i skрати nam njegovu dužinu (razdaljinu njegovu učini nam podnošljivom). Gospodaru naš, Ti si saputnik na putu i namjesnik u porodici. Gospodaru naš, ja Ti se utječem od poteškoća i nevolja koje donosi putovanje, i od tužnih i žalosnih prizora i situacija, kao i od lošeg povratka svome imetku porodici i djeci!”

Kada bi se (Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem) vraćao s puta, onda bi pored ovih riječi još dodao i sljedeće:

“Ajibune, taibune, ‘abidune, li rabbina hamidune!

Vraćamo se, tevbu (pokajanje) čineći, Allahu robujući i Njemu zahvalu iskazujući!” Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1342.

Manje poznata značenja

- * *mi to sami ne bismo bili u stanju učiniti* – odnosno, mi sami ne bismo mogli potčiniti te životinje (ili prijevozna sredstva), niti bismo bili u stanju upotrijebiti ih da nam ih Uzvišeni Allah nije potčinio.
- * *od tužnih i žalosnih prizora i situacija* – misli se na sve ono što žalosti čovjeka i čini ga tužnim, a vezano je za njegovu porodicu ili imetak, kao naprimjer smrt ili bolest bližnjeg ili propast i gubitak imetka i slično.

Propisi, pouke i poruke

- Zikr koji se spominje u ovom hadisu ustvari je putna dova koju treba proučiti prilikom polaska na putovanje.
- Tačnije, ovu dovu treba proučiti kada čovjek uzjaše svoju jahaću životinju, sjedne u auto, avion ili se ukrca na brod.
- Pohvalno je da se ista ova dova prouči pri povratku s putovanja, s tim da još treba dodati riječi koje su spomenute na kraju hadisa. Te riječi po svom značenju upućuju na činjenicu da je sretan povratak s puta vrsta trofeja i velika Allahova blagodat, pa čovjek nanovo treba obnoviti zahvalu Allahu na svemu što mu je pružio.
- Pohvalno je da putnik donosi tekbire kada god se popne na nešto visoko.
- Apsolutno svaki i najmanji detalj u čovjekovom životu nalazi se u Allahovim rukama, pa mu je stoga obaveza da hita i žuri ka Allahu

i svojim srcem i svojom vanjštinom, tražeći od njega Uputu, svaki vid dobra i svako olakšanje.

- Čovjek stalno treba iskazivati zahvalu svome Stvoritelju i Zaštitniku koji mu je ukazao mnoge blagodati i na njih ga uputio, a koje ne može prebrojati niko osim Onoga ko ga je tim blagodatima obasuo.

973. Abdullah b. Serdžis, radijallahu anhu, prenosi da bi se prilikom putovanja, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, utjecao Allahu od poteškoća putovanja, od lošeg i neprijatnog povratka, od neimaštine poslije obilne opskrbe, od dove onoga kome je učinjena nepravda (mazluma) i od toga da se rastuži i nevoljan postane nakon što pogleda svoju porodicu i svoj imetak.

Ovu verziju hadisa bilježi Muslim u svom *Sahihu*, te se u njegovoj predaji kaže: “Ve minel-havri ba’del-kevnî – od neimaštine poslije obilne opskrbe”, dakle, u zadnjoj riječi ove rečenice zadnji harf je *nun*. U ovakvom obliku predaju bilježe i Tirmizi i Nesai. Rekao je imam Tirmizi: “A prenosi se i sa harfom *ra* na kraju zadnje riječi ‘ba’del-kevnî’, a obje verzije imaju svoje značenje.”

Rekli su učenjaci: “Kada se uzme u obzir druga verzija ‘ba’del-kevnî’, onda bi značenje bilo da se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, Allahu utjecao od ‘vraćanja iz čvrstog i stabilnog stanja i blagostanja u neimaštinu i oskudicu’. Naime, ova riječ dolazi od arapskog glagola *kevere*, što znači *smotati*, *omotati* i tome slično, a najčešće se upotrebljava kada se želi reći kako je neko omotao turban oko glave.¹ Što se tiče druge predaje u kojoj se kaže ‘ba’del-kevnî’, ona također ima slično značenje i može značiti ‘od neimaštine poslije obilne opskrbe.’”

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1343.

Drugu verziju ovog hadisa bilježe Tirmizi, 3439, Nesai, *El-Mudžteba*, 8/271, i *Amelul-jevmi vel-lejla*, 499, Ibn Madža, 3888, i drugi, od Asima el-Ahvela, a on od Abdullaha b. Serdžisa, koji je prenio ovaj hadis.

Kažem: Ovaj je hadis vjerodostojan.

1 Otuda i veza sa značenjem ovog dijela hadisa. Naime, čovjek koji je bogat i živi u blagostanju pa odjednom izgubi imetak i postane siromašan, on je na neki način napravio jedan krug u svom životu te se vratio na isto mjesto sa kojeg je krenuo, baš kao što se turban omotava oko glave tako što kreće s jednog mjesta pa u idućem krugu opet dolazi na polazište, a Allah najbolje zna. I na našem govornom području kao “najgora kletva” poznata je kletva u kojoj se kaže: “Dabogda im’o pa nem’o”. (op. prev.)

Postoji još jedan sličan hadis koji pojačava ovu predaju, a koji prenosi Ebu Hurejra, radijallahu anhu. Bilježe ga Ebu Davud, 2598, Nesai, *Amelul-jevmi vel-lejla*, 500, i Ahmed, 2/401 i 433.

Propisi, pouke i poruke

- Prilikom polaska na put pohvalno je kod Allaha zatražiti utočište od svega onoga što putnika može rastužiti, a što je vezano za njegov imetak i porodicu, a to će se učiniti tako što će se proučiti putna dova, koja je spomenuta u prethodnom hadisu.
- Kod Allaha treba tražiti utočište i od toga da čovjek skrene sa puta sunneta i ode u zabludu, te mora mrziti povratak u nevjerstvo kao što mrzi da bude bačen u Vatru.
- Allahov iskreni rob mora se držati podalje od svakog zuluma (nepravde u bilo kojem obliku) i svega onoga što k njoj vodi, jer je zulum tmina i mrak na Sudnjem danu.

974. Alija b. Rebia kazuje: "Bio sam prisutan kada je Aliji b. Ebu Talibu, radijallahu anhu, bila dovedena deva kako bi je uzjahao, pa kada je svoju nogu stavio u uzengiju, rekao je: *'Bismillah – u ime Allaha!'*, a kada se smjestio na njena leđa, rekao je:

'Subhanel-lezi sehhare lena haza ve ma kunna lehu mukrinin, ve inna 'ila Rabbina le munkalibun!'

Neka je slavljen Onaj koji nam je potčinio ove (životinje), mi to sami ne bismo bili u stanju učiniti i mi ćemo se uistinu svome Gospodaru vratiti! Potom je tri puta izgovorio: *'elhamdulillahi – hvala Allahu!'*, tri puta *Allahu ekber – Allah je najveći!*, a zatim je rekao:

Subhaneke inni zalemtu nefsi, fag-firli innehu la jagfiruz-zunube illa Entel

Slavljen neka si Ti, ja sam uistinu sebi veliku nepravdu i nasilje učinio, pa mi zato oprosti, jer doista, niko osim Tebe grijehe ne može oprostiti!

Zatim se Alija, radijallahu anhu, nasmijao, a (prisutni) upitaše: 'Čemu se smiješ, o vladaru pravovjernih?' On odgovori: 'Vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako je uradio baš onako kako sam ja sada uradio, pa se i on isto tako nasmijao. Ja sam ga upitao: -Čemu se smiješ, o Allahov Poslaniče?, a on odgovori (navodeći hadis-kudsi): *Uistinu se tvoj Gospodar (od radosti) čudi Svome robu kada kaže: -(Allahu) oprosti mi moje grijehe! – jer zna da mu grijehe ne može oprostiti niko osim Mene.'*

Ebu Davud i Tirmizi, koji je za ovaj hadis rekao da je hasen, a u nekim primjercima (Tirmizijevog *Sunena*) navodi se da je on za ovaj hadis rekao da je hasen-sahih. Ovo je Ebu Davudova verzija.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 2602, Tirmizi, 3446, i Ahmed, 1/97, 115 i 128. Ovaj hadis bilježi i Nesai, *Amelul-jevmi vel-lejla*, 502, a na isti način bilježe ga i Ibn Sunni, *Amelul-jevmi vel-lejla*, 498, Ibn Hibban, 2697 i 2698, Hakim, 2/99, Bejheki, 5/252, i drugi, od Ebu Ishaka, koji ga prenosi od Alije b. Rebia, a on od Alije, radijallahu anhu.

Kažem: Kod svih onih koji ga bilježe, ključna karika u lancu prenosilaca ovog hadisa jest Ebu Ishak.

Rekao je Hafiz Ibn Hadžer, Allah mu se smilovao: "Kod ovog hadisa uočio sam jedan skriveni nedostatak koji je spomenuo Hakim u svom djelu *Tarihu Nejsabur*. Ukratko, radi se o tome da se Ebu Ishak es-Sebii pri prenošenju ovog hadisa koristio tedlisom. Naime, kada ga je Šu'be upitao od koga prenosi ovaj hadis, on je odgovorio: 'Od Junusa b. Habbaba.' Potom ga je isto pitao Junus, a on je odgovorio: 'Od nekog čovjeka koji je ovaj hadis čuo od Alije, radijallahu anhu,' tako da je Ebu Ishak es-Sebii iz lanca prenosilaca ovog hadisa izbacio dvojicu ljudi!" Ovako se navodi u djelu *El-Futuh at-er-Rebbanijja*, 5/125.

Kažem: Pored toga, spomenuti Ebu Ishak jasno je naglasio da je hadis direktno čuo (od Alije b. Rebia), kako je to zabilježio Bejheki u svom djelu *Es-Sunenul-kubra*, 5/252.

Kako god bilo, ovaj se hadis prenosi i na drugi način:

Bilježi ga Hakim, 2/98, od Minhala b. Amra, koji hadis prenosi od Alije b. Rebia, a on od Alije b. Ebu Taliba, radijallahu anhu.

Zbog toga je imam Tirmizi ovaj hadis ocijenio vjerodostojnim, kao uostalom i Hakim i Zehebi, te i sam autor (imam Nevevi, Allah mu se smilovao), i drugi učenjaci.

Njihova je ocjena mjerodavna, Allah im se smilovao, i nas i njih u društvu skupine drage proživio, a ta skupina su Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovi sljedbenici!

Propisi, pouke i poruke

- Prilikom stavljanja noge u uzengiju, ili pri ulasku u automobil, ili bilo koje drugo prijevozno sredstvo, pohvalno je da čovjek izgovori bismillu.
- Putna dova se uči nakon što se čovjek smjesti na ili u prijevozno sredstvo.
- Ashabi, radijallahu anhum, u svim su se situacijama i pri svim radnjama i pokretima povodili za Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem.
- Hadis potvrđuje smijeh kao jedno od svojstava Uzvišenog Allaha¹, o čemu je bilo riječi ranije kada smo pojasnili i metodu prvih odabranih generacija ummeta u pogledu shvatanja Allahovih imena i atributa.
- Vjernik stalno treba svoditi račun sa samim sobom te zbrajati svoje grijehe i prisjećati ih se, sve s ciljem da se zbog njih kaje i od Allaha traži oprosta. Ako tako bude činio, uistinu će Allah prema njemu biti milostiv i primit će njegovo kajanje.

Poglavlje stotinu sedamdeset prvo

O TOME DA PUTNIK DONOSI TEKBIR KADA SE POPNE NA NEKU
UZVIŠICU, BREŽULJAK ILI ONO ŠTO IM SLIČI, A IZGOVARA
SUBHANALLAH (HVALJEN NEKA JE ALLAH) KADA SE
SPUSTI U DOLINU I SLIČNO, I O ZABRANI DA SE PRILIKOM
IZGOVARANJA TEKBIRA I SLIČNIH ZIKROVA PREVIŠE PODIŽE GLAS

975. Džabir, radijallahu anhu, kaže: "Kada bismo se (pri putovanju) popeli (na neko uzvišenje), mi bismo tekbirali (izgovarali riječi Allahu ekber – Allah je najveći), a kada bismo se spustili (u neku dolinu), izgovarali bismo 'subhanallah – slavljen neka je Allah.'" Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/135.

1 U ovom se hadisu kao svojstvo Uzvišenog Allaha ne spominje smijeh, već čuđenje, i to u Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima: "Uistinu se tvoj Gospodar (od radosti) čudi Svome robu...", tako da ili se radi o greški i lapsusu komentatora, ili je on možda na osnovu nekih drugih predaja, koje ovdje nije spomenuo, ovaj izraz protumačio kao smijeh, a Allah najbolje zna. (op. prev.)

Propisi, pouke i poruke

- Od sunneta je da putnik, kada se popne na neki brežuljak, brdo ili uzvišicu, izgovara tekbire, a kada se spusti u dolinu ili kotlinu, da izgovori "subhanallah".
- Učenjem tekbira prilikom uspinjanja na neko brdo ili uzvišenje, čovjek se prisjeća Allahove veličine i moći. Naime, kada se popne visoko (na brda ili brežuljke) i s te visine posmatra veličinu i veličanstvenost Allahovog stvaranja, čovjek se treba sjetiti da je Allah neusporedivo veći i veličanstveniji od svega toga, pa Ga zbog toga i treba veličati.
- Slavljenjem Allaha kada se spusti u doline i kotline, čovjek treba da se prisjeti Allahovog oprost a i Njegove apsolutne dominacije i kontrole koju ima nad Svojim robom. Zato, kada je Junus, alejhis-selam, skončao u utrobi velike ribe, zavapio je slaveći Uzvišenog Allaha riječima: "Subhanallah", pa ga je taj tesbih, odnosno riječi veličanja i slavljenja Uzvišenog Allaha, spasio od loše konačnice zbog njegove brzopletosti i žurbe.

976. Ibn Omer, radijallahu anhum a, prenosi da bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i njegova vojska, kada bi se popeli na neko uzvišenje, donosili tekbire, a kada bi se spustili (u dolinu), onda bi izgovarali "subhanallah – slavljen neka je Allah". Ebu Davud sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Hadis je sahih li gajrihi, tj. vjerodostojan, ali ne sam po sebi, već zbog drugih sličnih hadisa koji ga pojačavaju. Ovu rečenicu koju spominje autor (imam Nevevi, Allah mu se smilovao) bilježi Ebu Davud, 2599, i to na kraju hadisa koji prenosi Ibn Omer, radijallahu anhum a, a koji smo već spomenuli u prethodnom poglavlju "Šta treba reći kada se pri polasku na put uzjaše neka od jahaćih životinja", pod brojem 972. Imam Muslim, koji također bilježi ovaj hadis, u njemu ne spominje ovu prethodno spomenutu rečenicu, što je inače promaklo imamu Neveviju, Allah mu se smilovao, koji je pomislio da se ona prenosi istim lancem prenosilaca kao i predaja koju bilježi imam Muslim, pa ju je stoga i ocijenio vjerodostojnom, što nije tačno. Istina je da je ova rečenica koju prenosi Ibn Omer (prethodni hadis pod brojem 976) kao predaja došla preko Ibn Džurejdža i to kao mu'dal hadis², što potvrđuje i činjenica da je isti

2 Mu'dal je vrsta slabog hadisa u čijem lancu prenosilaca nedostaju dva ili više prenosilaca i to jedan iza drugog. (op. prev.)

ovaj hadis, Abdurrezzak u svom *El-Musannefu*, 9245, zabilježio kao poseban hadis, a ne kao dio podužeg hadisa koji u osnovi bilježi Muslim.

O ovom hadisu hafiz Ibn Hadžer, Allah mu se smilovao, rekao je sljedeće: "Ovako je, kao mu'dal hadis, zabilježena ova predaja, i Ibn Džurejdž mu uopće nije spomenuo lanac prenosilaca. Iz toga zaključujemo da je ovaj hadis ustvari samo nastavak glavnog hadisa (pod brojem 972), ili se radi o tome da je on zaseban hadis, ali je nekako došlo do brkanja i miješanja između ova dva hadisa, tj. da je to primjer mudredž hadisa¹, i ovo je jedan od najpreciznijih primjera mudredža."

Ove riječi Ibn Hadžera, Allah mu se smilovao, prenosi Ibn Allan u svom djelu *El-Futuh at er-Rebbanija*, 5/140.

Kažem: Međutim, ovaj hadis podupire prethodno spomenuti hadis koji prenosi Džabir, radijallahu anhu, (pod brojem 975) i samim tim može se i prihvatiti kao vjerodostojan.

Propisi, pouke i poruke

- Iz ovog hadisa možemo izvući sve zaključke i pouke koje smo izvukli iz prethodno pojašnjenog hadisa koji prenosi Džabir, radijallahu anhu, međutim, on sadrži i jedno bitno pravilo. Naime, kada ashab prilikom prenošenja hadisa kaže: "Tako i tako smo postupali (u vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem)", te riječi imaju propis merfu hadisa, tj. kao da su ih ashabi prenijeli kao govor Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

977. Također, od Ibn Omera, radijallahu anhuma, prenosi se da bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pri povratku sa hadža ili umre, kada god bi se popeo na kakav perivoj ili uzvisinu, tri puta izgovorio "Allahu ekber – Allah je najveći", a zatim bi rekao:

"La ilahe illallahu vahdehu la šerike leh, lehul-mulku ve lehul-hamdu, ve hu ve ala kulli šej-in kadir. Ajibune taibune abidune sadžidune li Rabbina hamidune. Sadakallahu va'dehu, ve nesare abdehu, ve hezemel-ahzabe vahdehu!"

Nema boga osim Allaha Jedinog, koji nema sudruga. Njemu pripada apsolutna vlast i zahvala i On je Svemogućí. Vraćamo se (Allahu) pokajanje

1 Mudredžom se naziva hadis u koji je (namjerno ili nenamjerno) ubačeno nešto što u osnovi nije njegov sastavni dio, a što nije ničim razdvojeno od teksta hadisa. Postoje dvije vrste mudredž hadisa: mudredž hadisi kod kojih je nešto umetnuto u sened, tj. lanac prenosilaca hadisa, i mudredž hadisi kod kojih je nešto umetnuto u metn, tj. tekst hadisa. (op. prev.)

iskazujući, robujući, sedždu čineći i Njemu, našem Gospodaru, zahvalu iskazujući. Allah je Svoje obećanje ispunio, Svoga roba pomogao i združene saveznike sâm je porazio.” Muttefekun alejhi.

U verziji imama Muslima navodi se da bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ove riječi izgovarao kada bi se vraćao iz vojnog pohoda ili izviđanja, ili sa hadža ili umre.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/135, i Muslim, 1344.

Propisi, pouke i poruke

- Prilikom uspinjanja na uzvisine i vrhove brda, putnik će tekbir donijeti tri puta.
- Povratak s putovanja velika je Allahova blagodat koju je ukazao Svome robu, stoga Mu on treba iskazati zahvalnost tako što će Ga veličati, tekbire donositi i priznavati da je On čist i vrlo daleko od bilo kakvog nedostatka ili mahane, kao i na način što će pred Njim biti maksimalno ponizan i skrušen, pokazujući tako svoju ovisnost o Njemu.
- Iskreni vjernik stalno treba obnavljati i potvrđivati svoju pokornost Uzvišenom Allahu, te nanovo činiti ibadet i kajati se za počinjene grijehe.

978. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je neki čovjek rekao: “Allahov Poslaniče, želim krenuti na put pa me posavjetuj!” Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče mu: “Čvrsto se drži bogobojažnosti i uči tekbire na svakom uzvišenju.” Kada se čovjek okrenuo i otišao, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Allahu moj, skрати mu (putnu) razdaljinu i olakšaj mu putovanje!” Tirmizi, koji kaže da je hasen.

Dokumentacija hadisa

Hadis je hasen – dobar. Bilježe ga Tirmizi, 2445, Ibn Madža, 2771, i Hakim, 2/98.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je dobar, baš onako kako je to rekao imam Tirmizi.

Propisi, pouke i poruke

- Prije polaska na put pohvalno je zatražiti savjet od onih koji su poznati po učenosti, dobroti i bogobožnosti.
- Najbolje čime se putnik može opskrbiti prije putovanja jeste bogobožnost i spoznaja pravila lijepog ponašanja na putu.
- Dova koju musliman uči za svog odsutnog brata muslimana, koristi mu i kada je na putu i kada je u mjestu boravka. Ta dova štiti ga od šejtanskih spletki i olakšava mu putovanje.

979. Ebu Musa el-Eš'ari, radijallahu anhu, kazuje: "Jednom prilikom bili smo na putovanju s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, i kada bismo se približili kakvoj dolini ili kotlini, mi bismo glasno izgovarali riječi: 'La ilahe illallah – nema boga osim Allaha', i riječi: 'Allahu ekber – Allah je najveći.' Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, povodom toga reče nam: 'O ljudi, budite milostivi prema samima sebi! Uistinu, vi ne molite niti dozivate ni gluhog ni odsutnog. On (Allah) je uistinu s vama. On je Onaj koji (sve) čuje i blizu je.'" Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/135, i Muslim, 2704.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis nas uči da je pokušeno previše glasno učiti dovu ili zikr.
- U hadisu se potvrđuje Allahovo svojstvo sluha (*es-sem'a*) i vida (*el-besar*). On čuje svaki glas, bez obzira koliko bio tih, i On sve vidi, bez obzira koliko to nešto bilo skriveno i od pogleda udaljeno. Ništa Mu nije skriveno, ma ni koliko jedan trun, bez obzira nalazilo se to na Zemlji ili na nebesima.
- Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "On (Allah) je uistinu s vama", trebaju se shvatiti na sljedeći način: Allah je sa Svojim apsolutnim i savršenim znanjem sa svim Svojim stvorenjima, tj. vrlo dobro zna sve ono što oni rade i čine, On ih nadzire i vrlo im je blizu.
- Pojašnjeno je i da Uzvišeni Allah nikada ne zanemaruje Svoja stvorenja niti je ikada od njih daleko, zato Ga oni u svojim dovama trebaju dozivati i moliti, jer im je On blizu i odaziva se onima koji Ga mole.

Poglavlje stotinu sedamdeset drugo

POHVALNO JE NA PUTU UČITI DOVE

980. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Tri su vrste dove primljene, i u to nema nikakve sumnje: dova onoga kome je učinjena nepravda, dova putnika i dova koju roditelj uči za ili protiv svoga djeteta." Ebu Davud i Tirmizi, koji je za ovaj hadis rekao da je hasen. U Ebu Davudovoj verziji bilježi se samo: "...i roditeljska dova...", a ne: "...i dova koju roditelj uči za ili protiv svoga djeteta".

Dokumentacija hadisa

Hadis je sahih li gajrihi, tj. vjerodostojan, ali ne sam po sebi, već zbog drugih sličnih hadisa koji ga pojačavaju. Buhari, *El-Edebul-mufred*, 32 i 481, Ebu Davud, 1536, Tirmizi, 1905, Ibn Madža, 3862, Ahmed, 2/248, 258, 478, 517 i 523, Ibn Hibban, 2699, i drugi, bilježe ga od Jahje b. Ebu Kesira koji ga prenosi od Džafera, a on od Ebu Hurejre koji kazuje da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izrekao navedeni hadis.

Rekao je Tirmizi: "Ovaj je hadis hasen. Ovdje spomenuti Ebu Džafer je prenosilac od kojeg hadise prenosi Jahja b. Kesir. Zvali su ga i Ebu Džafer Mujezin, a nije nam poznato njegovo pravo ime."

Kažem: Ovaj lanac prenosilaca je slab jer je Ebu Džafer makbul, kako je to elaborirao Hafiz Ibn Hadžer u svom djelu *Et-Takrib*, 2/406.

Međutim, ovaj hadis pojačava drugi sličan hadis koji prenosi Ukba b. Amir el-Džuheni. Ahmed, 4/154, i Hatib el-Bagdadi, *Tarih*, 12/380–381, bilježe ga od Zejda b. Selama, koji ga prenosi od Abdullaha b. Zejda el-Ezreka, a on od Ukbe b. Amira el-Džuhenija koji je rekao: "Rekao je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem: 'Trojici se dova prima: roditelju, putniku i mazlumu (onome kome je učinjena nepravda).'"

Ovaj se hadis može prihvatiti kao dopunska predaja koja pojačava neku koja joj sličí. Svi prenosioci u senedu su pouzdani osim Abdullaha b. El-Ezreka koga je Ibn Ebu Hatim spomenuo u svom djelu *El-Džerhu vet-ta'dil*, 5/58, i o njemu se nije izrazio ni pozitivno ni negativno, tj. nije ga okarakterizirao ni kao pouzdanog ni kao nepouzdanog prenosioca, dok ga je pouzdanim ocijenio Ibn Hibban.

Sve u svemu, za ovaj hadis možemo reći da je hasen li gajrihi, kao što je to rekao imam Tirmizi i drugi.

Propisi, pouke i poruke

- U ovom hadisu izriče se upozorenje i prijetnja onima koji drugima nanose nepravdu i nasilje. Konačnica onih koji tako postupaju zaista je mučna i kobna, a dova onoga kome se čini zulum ne odbija se, pa makar on bio i nevjernik.
- Iz hadisa saznajemo da je potrebno bodriti putnika da u toku putovanja uči dovu jer se njegova dova prima.
- Obaveza je roditeljima činiti dobročinstvo, a strogo je zabranjeno na bilo kakav način izazivati njihovu srdžbu, jer, u protivnom, neko od njih mogao bi učiti dovu protiv svoga djeteta, a roditeljska se dova ne odbija.
- U ovom hadisu nalazi se svojevrsno upozorenje i roditeljima da ne žure s učenjem dove protiv svoje djece ili svoga imetka, a ujedno i podsticanje da za njih upućuju hair-dove moleći Uzvišenog Allaha da ih uputi i učvrsti na Pravom putu.

Poglavlje stotinu sedamdeset treće

ŠTA SE UČI ONDA KADA SE STRAHUJE OD NEKOGA ILI NEČEGA

981. Od Ebu Muse el-Eš'arija, radijallahu anhu, prenosi se da bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi se pobojavao nekog naroda, proučio:

"Allahumme inna nedžaluke fi nuhurihim, ve ne'uzu bike min šururihim!"

Allahu moj, Tebe (kao zaštitu) stavljamo između nas i njih, i Tebi se utječemo od njihovog zla!" Ebu Davud i Nesai sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 1537, Nesai, *Amelul-jevmi vel-lejla*, 601, Ahmed, 4/514–515, Hakim, 2/142, i Bejheki, *Es-Sunenul-kubra*, 5/353.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je ispravan, kao što je to rekao autor (imam Nevevi, Allah mu se smilovao).

Propisi, pouke i poruke

- Zaštititi se od neprijatelja i nad njima izvojevati pobjedu nije moguće osim uz pomoć Uzvišenog Allaha.
- Isto tako, izbjavljenje i oslobađanje od neprijateljskog zla postiže se samo Allahovom pomoći jer On vrlo dobro zna ono što oni javno iznose i ono što kriju u svojim prsima.
- Vjernici kod Allaha trebaju tražiti utočište od zla svojih neprijatelja i ne trebaju priželjkivati susret i borbu s njima. Međutim, ukoliko vjernik time bude iskušan pa se nađe u takvoj situaciji, onda treba biti strpljiv.

Poglavlje stotinu sedamdeset četvrto

ŠTA TREBA REĆI KADA SE DOĐE U NEKO MJESTO

982. Od Havle bint Hakim, radijallahu anha, prenosi se da je čula Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: "Ko svrati (odsjedne) u neko mjesto pa kaže:

'E'uzu bi kelimatillahit-tammati min šerri ma halek!

Utječem se Allahovim savršenim riječima od zla onoga što je stvorio!" – ništa mu neće naškoditi sve dok ne ode iz tog mjesta." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 2708.

Propisi, pouke i poruke

- Vjernik je obavezan pribjeći Uzvišenom Allahu te od Njega zatražiti da ga zaštiti od svakog zla za vrijeme boravka u nekom mjestu.
- Dozvoljeno je kod Allaha tražiti utočište od svakog zla i Njegovim savršenim riječima, jer je približavanje Allahu s nekim od Njegovih svojstava dozvoljen čin, a Allahove riječi, tj. Njegov govor, jedno su od Njegovih svojstava.
- Ovaj je hadis izrazito jak argument koji jasno upućuje na to da Allahov Govor nije stvoren, jer se ne smije kod Allaha tražiti utočište niti pribježište s nečim što je stvoreno.

- Onaj ko izgovori ovu dovu s čvrstim i nepokolebljivim uvjerenjem, takvome u mjestu u kojem se obreo neće naškoditi ništa sve dok ne otpu- tuje, jer mu se Uzvišeni Allah odazvao i stavio ga u okrilje Svoje zaštite.

983. Abdullah b. Omer, radijallahu anhumu, prenosi da bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi putovao i kada bi se približila noć, rekao:

"Ja erdu, Rabbi, ve Rabbukillah, e'uzu billahi min šerriki ve šerri ma fiki, ve šerri ma hulika fiki, ve šerri ma jedibbu 'alejki, e'uzu billahi min šerri esedin ve esvedin, ve minel-hajjeti vel-akrebi, ve min sakinil-beledi ve min validin ve ma veled!"

Zemljo, moj i tvoj Gospodar je Allah! Allahu se utječem od svakog tvoga zla i od zla onoga što je u tebi i od zla onoga što je stvoreno na tebi i od zla svega onoga što gmiže po tebi. Kod Allaha tražim utočište i od lavova (divljih zvijeri) i od zla čovjeka¹, (i od zmija) i škorpiona, i od stanovnika naselja, i od oca i djece njegove!" Ebu Davud.

El-esved je osoba. Hattabi je rekao: "Riječi: 'od stanovnika naselja', odnose na džinne jer oni nastanjuju zemlju, a u jeziku je poznato da se riječ 'grad' upotrebljava i za skloništa i nastambe životinja bez obzira što na tim mjestima nema građevina." Također, Hattabi je rekao: "Riječi: 'od oca', vjerovatno se odnose na Iblisa, a riječi: 'i djece njegove', na šejtane."

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis daif – slab. Ebu Davud, 2603, Nesai, *Amelul-jevmi vel-lejla*, 563, Ahmed, 2/132, Hakim, 2/100, Begavi, *Šerhus-sunna*, 5/146–147, Ibn Huzejma, 2527, i Mizzi, *Tehzibul-kemal*, 9/332, bilježe ga od Safvana koji je rekao: "Pričao mi je Šurejh b. Ubejd, koji je od Zubejra b. El-Velida, a on od Abdullaha b. Omera prenio spomenuti hadis."

Rekao je Hakim: "Lanac prenosilaca ovog hadisa je ispravan, a s njim se složio i Zehebi.

Rekao je Nesai: "Nije nam poznato da Zubejr b. El-Velid eš-Šami prenosi ijedan drugi hadis osim ovog."

1 Riječ "el-esved" koja je upotrijebljena u hadisu, imam Nevevi ovdje je protumačio kao "osoba", tj. pojedinac (vjerovatno zao i loš čovjek pa se zbog toga od njega kod Allaha traži utočište), kako se to navodi u njegovom pojašnjenju odmah nakon hadisa, dok je komentator Ebu Davudovog *Sunena* istu tu riječ protumačio kao "velika zmija", pa je to tumačenje i stavljeno u zagradu, a Allah najbolje zna. (op. prev.)

Kažem: Od Zubejra b. El-Velida eš-Šamija hadis prenosi samo Šurejh b. Ubejd koji je anonimni prenosilac, kako se to da zaključiti iz njegove biografije. Zbog toga je vrlo čudno kako se moglo desiti da ovaj hadis Hakim ocijeni vjerodostojnim i da se s tim složi i imam Zehebi, a isto tako, da ga hafiz Ibn Hadžer ocijeni dobrim!

Neki ovaj hadis nastoje pojačati sa drugom, navodno sličnom predajom koju prenosi Aiša, radijallahu anha, a koju bilježi Ibn Sunni u svom djelu *Amelul-jevmi vel-lejla*, 528, što je očita greška jer se ne radi o istom tekstu hadisa, a i lanac prenosilaca te predaje je slab jer se u njemu nalazi Isa b. Mejmun, koji je inače nepouzdan prenosilac.

Propisi, pouke i poruke

Ovaj hadis, kako smo vidjeli, nije vjerodostojan pa i ne može poslužiti kao argument na kojem se grade vjerski propisi. Spomenut je samo kako bi se ukazalo i upozorilo na njegovu neutemeljenost.

Poglavlje stotinu sedamdeset peto

POHVALNO JE DA SE PUTNIK, NAKON OBAVLJENOG POSLA, ŠTO PRIJE VRATI SVOJOJ PORODICI

984. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Putovanje je dio patnje. Ono vam uskraćuje hranu, piće i san. Stoga, kada neko od vas obavi svoju potrebu zbog koje je bio na putovanju, neka se požuri vratiti svojoj porodici." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/261, i Muslim, 1927.

Manje poznata značenja

✦ *ono vam uskraćuje hranu, piće i san* – tj. putovanje vas onemogućava da se u potpunosti opustite i uživate u jelu, piću i snu, jer ono sa sobom nosi napor i umor, podnošenje velike vrućine i studeni, kao i napuštanje obitelji i domovine, ukratko, tegoban i težak život.

Propisi, pouke i poruke

- Pokuđeno je bez ikakve potrebe napuštati dom i porodicu.
- Pohvalno je da se putnik kući i porodici vrati što prije, pogotovo ako se boji za svoju obitelj i strahuje da bi im se moglo desiti nešto loše.
- Boravak kod kuće čovjeku pruža veliki rahatluk i udobnost koji mu olakšavaju ostvarivanje raznih koristi koje su vezane za ovaj i budući svijet.

Poglavlje stotinu sedamdeset šesto

POHVALNO JE S PUTOVANJA VRATITI SE SUPRUZI I PORODICI U TOKU DANA, A POKUĐENO JE BEZ POTREBE VRATITI SE NOĆU

985. Od Džabira, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko od vas (od kuće) bude odsutan duži vremenski period, neka se obitelji (supruzi) nipošto ne vraća u noćno doba."

U drugoj verziji ovog hadisa navodi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio da se čovjek (s puta) vrati svojoj supruzi u noćno doba. Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/620, i Muslim, 715.

Propisi, pouke i poruke

- Pokuđeno je da se muž susretne sa suprugom u vremenu kada je ona nespremna i neuređena jer bi u tom slučaju kod nje mogao zamijetiti nešto što bi ga od nje moglo odvratiti i biti razlogom da mu ona postane antipatična. Pojašnjenje ove zabrane nalazimo u drugom hadisu u kojem je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "...kako bi (supruga) uredila svoju kosu i otklonila dlake sa svog stidnog mjesta"¹
- Zabranjeno je da se čovjek supruzi i porodici s puta vrati iznenada i neočekivano, bez prethodne najave svog povratka.
- Hadis podstiče na međusobnu ljubav i pažnju općenito, a među bračnim drugovima posebno. Inače, šerijat posebno stavlja akcenat na uređenost

1 Hadis ovakvog značenja također od Džabira, radijallahu anhu, bilježe Buhari i Muslim. (op. prev.)

odnosa između muža i njegove supruge, pa između ostalog i na ovakav način, kako je to pojašnjeno u hadisu, pored toga što braćni drugovi jedno o drugom vrlo dobro znaju i one pojedinosti koje se po običaju skrivaju od drugih. Tako, naprimjer, oni su uglavnom upoznati sa svim eventualnim nedostacima koji se nalaze kod jednog ili drugog, ali i pored toga, u hadisu nalazimo zabranu da se muž s puta kući vrati noću kako supruhu ne bi zatekao u stanju koje bi ga od nje moglo odvratiti. Ako na ovakav način treba postupati kada je u pitanju supruha, onda je prema drugima i preče da se postupi onako kako to nalaže hadis.

- Pohvalno je da se supruha uljepša i uredi za svog supruga kako bi se njihov brak još više učvrstio i kako bi se povećala njihova međusobna ljubav.
- Supruha se treba truditi da njen muž kod nje ne vidi ono što se njemu ne sviđa i što mu je odvratno.
- Hadis podstiče na poduzimanje svih koraka i ulaganje maksimuma da se spriječi loše i ružno mišljenje o muslimanima.

986. Enes, radijallahu anhu, prenosi da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, svojoj obitelji nije (s puta) dolazio noću, već da bi im se vraćao izjutra ili predvečer. Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/619, i Muslim, 1927.

Propisi, pouke i poruke

- Čovjeku je zabranjeno da se s puta svojoj porodici vrati nenadano ili u vrijeme dok spavaju, a pogotovo ukoliko se vraća noću.
- Pohvalno je da se putnik kući i svojoj obitelji vrati u toku dana.

Poglavlje stotinu sedamdeset sedmo

ŠTA ĆE REĆI (PUTNIK) KADA PRISTIGNE SPUTA I UGLEDA SVOJE MJESTO

Na ovu temu govori se u hadisu koji prenosi Ibn Omer, radijallahu anhumā, a koji smo prethodno spomenuli u poglavlju "O tome da putnik donosi tekbir kada se popne na neku uzvišicu, brežuljak ili ono što im sličī..."

987. Enes, radijallahu anhu, kazuje: "Pristigismo (sputa) s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, pa kada smo se približili Medini, on reče:

'Ajibune, taibune, 'abidune, li rabbina hamidune!

Vraćamo se tevbu (pokajanje) čineći, Allahu robujući i Njemu zahvalu iskazujući! Te riječi neprestano je ponavljao sve dok nismo ušli u Medinu." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1345.

Propisi, pouke i poruke

- Kada musliman, vraćajući se sa putovanja, ugleda svoje mjesto, treba se zahvaliti Uzvišenom Allahu koji mu je omogućio sretan povratak u njega. Isto tako, treba se prisjetiti Njegove dobrote i svih blagodati koje mu je ukazao, a ne sve to odmah zaboraviti nakon što ugleda svoju obitelj i prijatelje.
- Sretan povratak s puta u mjesto boravka velika je Allahova blagodat koja dolazi isključivo od Njega i samo je On u stanju da je daruje Svojim robovima.
- Putnik se u svoj grad vraća čineći istigfar (tražeći od Allaha oprosta) prvenstveno kako bi se očistio od grijeha koje je učinio u toku putovanja i kako bi u mjesto boravka ušao čist od grijeha i propusta. Tako će svoje sugrađane zaštititi od nevolje koja bi ih eventualno mogla zadesiti zbog njegovih grijeha, jer je poznato da grijesi pojedinaca ponekad bivaju uzrokom kolektivne patnje i kazne.
- Povratkom u svoje mjesto na način kako je to spomenuto u hadisu, potvrđuje se kontinuitet u ibadetu i ustrajavanje u potpunoj i bezrezervnoj

pokornosti Uzvišenom Allahu jer je On Taj koji na nas spušta Svoje neizmjerne blagodati, pa stoga jedino On i zaslužuje da Mu se iskazuje neograničena zahvala.

- Iskreni Allahov rob stalno treba biti svjestan Allahove veličine i neizmjerne moći, bez obzira nalazio se on u stanju blagostanja ili u poteškoći. Isto tako, čovjek treba dobro znati da će onome ko bude pazio na Allaha i Njegove granice kada živi lijepo i u blagostanju, Allah pomoći onda kada bude u nevolji i poteškoći.

Poglavlje stotinu sedamdeset osmo

**POHVALNO JE DA PRIDOŠLICA S PUTA PRVO NAVRATI U SVOJU
LOKALNU DŽAMIJU I KLANJA DVA REKATA NAMAZA**

988. Ka'b b. Malik, radijallahu anhu, prenosi da bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nakon povratka s puta, prvo navratio u džamiju i u njoj klanjao dva rekata. Muttefekun alejhi.

Hadis je naveden i pojašnjen pod brojem 21, u poglavlju o pokajanju.

Poglavlje stotinu sedamdeset deveto

ZABRANJENO JE DA ŽENA PUTUJE SAMA

989. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ženi koja vjeruje u Allaha i Sudnji dan nije dozvoljeno da ode na put dužine od jednog dana i noći osim uz pratnju svog mahrema." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/566, i Muslim, 1339 i 421.

Manje poznata značenja

- * *mahrem* – muška osoba za koju se, prema šerijatskim propisima, dotična žena nikada i ni pod kakvim uvjetima ne smije udati.

Propisi, pouke i poruke

- U hadisu je izrečena jasna i nedvosmislena zabrana da žena odlazi na put bez mahrema.
- U različitim verzijama ovog hadisa spominju se i različite varijante dužine putovanja, tako da se u nekim predajama navodi da ženi nije dozvoljeno krenuti na put koji je duži od tri dana, u nekima od dva, a u nekim opet od jednog dana. U jednim se, pak, predajama spominje dužina od jednog dana i noći, a u drugim dužina od pola dana. Raznolikost ovih predaja i različitih odgovora uslijedila je kao rezultat raznolikosti onih koji su pitali o ovom propisu, kao i zbog raznolikosti okolnosti i situacija u kojima je pitanje postavljeno. U ovim predajama nema međusobne oprečnosti niti kontradiktornosti, već je poenta u tome da je ženi zabranjeno da putuje sama, tj. bez pratnje muža ili nekog drugog mahrema, na svaku onu relaciju koja se u osnovi smatra istinskim putovanjem.
- Neki su učenjaci iz ove opće zabrane da žena putuje sama izdvojili putovanje na hadž te su joj tu vrstu putovanja dozvolili, međutim, njihov stav nema svoje legitimno utemeljenje u šerijatu, niti na njega upućuje jasan šerijatski argument. Dakle, ženi nije dozvoljeno da sama odlazi ni na kakvo putovanje, bez pratnje muža ili nekog drugog mahrema, osim žene koja je zbog nemogućnosti slobodnog ispovijedanja islama prebjegla iz nevjerničke zemlje (darul-kufr) u zemlju gdje vladaju muslimani (darul-iman).
- Mahremom se smatra svaka muška osoba koja po šerijatu ima pravo gledati u dotičnu ženu i s njom se osamljivati, i kojoj nikada i ni pod kakvim uvjetima nije dozvoljeno s njom stupiti u brak.
- U ružne novotarije i odvratne navike spada i praksa koja je prisutna kod nekih primitivaca i neznalica koji odbacuju i zanemaruju islamski vjer zakonik i koji ne slijede predvodnika svih stvorenja Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, koji se druže i osamljuju sa ženama koje su za njih strankinje, tj. kojima oni nisu mahremi. Ovo je spomenuo Ebu Šama u svom vrijednom djelu koje nosi naziv *El-Bais ala inkaril-bide'i vel-havadis*, u čemu ga je slijedio i imam Sujuti koji je o istom problemu govorio u svom djelu *El-Emru bil-ittibai ven-nehju anil-ibtidai*.

990. Ibn Abbas, radijallahu anhum, prenosi da je čuo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: "Neka se čovjek ni pod koju cijenu ne osamljuje sa ženom (kojoj nije mahrem) osim ako je s njom prisutan njen mahrem, i neka (nijedna) žena ne odlazi na put osim u pratnji mahrema!" Neki čovjek tada upita: "O Allahov Poslaniče, moja je supruga otišla na hadž,

a ja sam se prijavio na taj i taj vojni pohod?”, a Poslanik sallallahu alejhi ve sellem, reče mu: “Idi i obavi hadž sa svojom suprugom!” Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/72, i Muslim, 1341.

Propisi, pouke i poruke

- U hadisu se pojašnjava da je muškarcu strogo zabranjeno da se osamljuje sa ženom strankinjom jer takav postupak može prouzročiti mnoge smutnje i sramotna djela.
- Ako je sa ženom prisutan njen muž ili neki drugi mahrem, onda se prisustvo drugog muškarca koji joj nije mahrem, ne ubraja u osamljivanje.
- Ukoliko, u vrijeme kada vlada stanje opće sigurnosti, neka žena otputuje na hadž bez mahrema, njen mahrem obavezan je da joj se pridruži na tom putu kako bi izvršio svoju šerijatsku dužnost i bio njena pratnja. Ovaj je hadis jasan i nedvosmislen argument koji opovrgava mišljenje pojedinih učenjaka koji su iz općeg propisa zabrane da žena putuje bez pratnje mahrema izuzeli putovanje na hadž, te ženi dozvolili tu vrstu putovanja bez muškog pratioca, pod uvjetom da vlada opća sigurnost na putevima i da ta žena putuje u društvu skupine povjerljivih žena.
- Imamu, tj. islamskom vladaru i naredbodavcu, dozvoljeno je da nekom pojedincu dozvoli odsustvo iz vojnog pohoda ako takva odluka sa sobom nosi neku korist ili dobrobit.

8

KNJIGA O RAZNOVRSNIM VRIJNAMA, ODLIKAMA I VRIJEDNOSTIMA

Poglavlje stotinu osamdeseto

VRIJEDNOST UČENJA KUR'ANA

991. Ebu Umama, radijallahu anhu, prenosi da je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: "Učite Kur'an jer će on doći na Sudnji dan kao šefadžija (zagovarač) za one koji su ga učili." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 804.

Propisi, pouke i poruke

- U ovom hadisu nalazi se poticaj da se Kur'an uči što više i da se ničemu drugom ne pridaje tolika pažnja kao njemu.
- Uzvišeni Allah učinit će Kur'an zagovaračem za one koji su se s njim družili, a to su oni koji su ga učili na dunjaluku i postupali u skladu sa njegovim uputama i smjernicama.

992. Nevvas b. Sem'an, radijallahu anhu, kazuje da je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: "Na Sudnji dan bit će doveden Kur'an i njegova družina, a to su oni koji su na dunjaluku postupali u skladu sa njegovim smjernicama i uputama. Na njegovom pročelju bit će sure El-Bekara i Alu Imran i one će se zagovarati (šefat činiti) za one koji su s Kur'anom drugovali (na dunjaluku)." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 805.

Propisi, pouke i poruke

- Kur'an će se na Sudnjem danu zagovarati za onoga ko ga je učio i s njim drugovao.
- Šerijatsko znanje koje eventualno posjeduje neki pojedinac mora biti popraćeno djelima koja su u skladu s tim znanjem. Ukoliko ne bude tako, onda će to isto znanje biti argument protiv onoga ko ga je posjedovao, a nije radio po njemu.
- Hadis ukazuje na vrijednost učenja sura El-Bekara i Alu Imran.
- Imena i nazivi sura u Kur'anu precizirani su šerijatom.¹

993. Od Osmana b. Affana, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Najbolji između vas je onaj ko nauči Kur'an, a zatim Kur'anu podučava druge." Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 9/74.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis nas potiče na učenje Kur'ana i razmišljanje o njemu, na spoznaju njegovih pravila i propisa, kao i njegovih akaidskih (dogmatskih) smjernica, na razmišljanje o nepromjenjivim Allahovim zakonitostima koje su vladale kroz historiju, a koje se tiču prijašnjih naroda, na shvatanje Allahovih naredbi i zabrana... U svemu tome krije se sveopće dobro za čovjeka i njegov uspjeh i na ovom i na budućem svijetu.
- Učenjak koji je stekao vjersko znanje treba se truditi da to znanje prenese na druge. Takav postupak sa sobom nosi veliku nagradu za onoga ko tako postupa, a najveću i najpotpuniju nagradu ima onaj čovjek koji nauči Kur'an, a zatim ga drugima dostavlja i njemu podučava druge.
- Iz hadisa saznajemo da se onome ko nešto nauči iz Kur'ana ukazuje počast i da se njegov stepen kod Allaha podiže zbog onoga što je naučio.
- Onaj ko bez učitelja bude učio i želio savladati učenje Kur'ana, takav neće u potpunosti savladati njegovo učenje ni tedžvidska pravila, a isto

¹ Tj. imena kur'anskih sura nisu predložena i usvojena od strane ljudi (ashaba), već su ta imena definirana putem Objave. (op. prev.)

tako neće biti u stanju da shvati i spozna kur'anske pouke i poruke. Shvatanje svega toga i ovladavanje kur'anskim znanostima nije moguće osim uz učitelja koji će sve to znanje prenijeti na učenika. Zato se znanje o Kur'anu treba tražiti od onih koji dobro poznaju Kur'an i njegove naučne discipline i isto tako znanje o Kur'anu i njegovim naukama prenosi se onima koji to traže i žele naučiti, na što podstiče ovaj hadis. Sve ovo u suštini se odnosi na one koji podučavaju Kur'anu.

994. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Onaj ko vješto uči Kur'an, takav će biti (u društvu) sa izaslanicima plemenitim i dobrotivim, a onaj ko ga bude učio zamuckujući i to (učenje) mu bude predstavljalo poteškoću i napor, takav će imati dvostruku nagradu." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 8/696, i Muslim, 898.

Manje poznata značenja

- * *ko vješto uči Kur'an* – to je onaj ko jasno i razgovijetno izgovara kur'anski tekst bez brkanja i griješenja, baš onako kako je to i propisano, i onaj ko zbog nevještosti ne zastajkuje prilikom učenja.
- * *sa izaslanicima* – sa plemenitim melekima koje Uzvišeni Allah kao izaslanike šalje Svojim poslanicima.
- * *zamuckujući* – zbunjuje se prilikom učenja zbog napora i poteškoće koju osjeća dok čita ili uči napamet Kur'an.

Propisi, pouke i poruke

- Onaj ko redovno i konstantno uči Kur'an, te njegovom učenju poklanja mnogo brige i pažnje, njegovo mjesto i položaj kod Allaha daleko su veći i časniji od položaja onoga ko ne ustrajava u učenju Kur'ana.
- Onaj ko učeći Kur'an osjeća poteškoću i učenje mu "ide slabo", takav ima dvije nagrade: jedna nagrada je zbog samog učenja Kur'ana, a druga nagrada je zbog napora koji ulaže i teškoće koju osjeća pri učenju.

995. Od Ebu Muse el-Eš'arija, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Primjer vjernika koji uči Kur'an je kao primjer utrudže (divlji limun) – miris mu je lijep, a i okus mu je prijatan, a

primjer vjernika koji ne uči Kur'an je kao primjer datule – ona nema mirisa, ali njen je okus lijep i sladak. Primjer munafika (dvoličnjaka) koji uči Kur'an je kao primjer bosiljka čiji je miris lijep, a okus mu je gorak, a primjer munafika koji ne uči Kur'an je kao primjer divlje tikvice koja nema nikakvog mirisa, a njen je okus gorak." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/65–66, i Muslim, 797.

Manje poznata značenja

- ✦ *utrudže* – divlji limun, vrsta voća čiji je plod lijepog izgleda i okusa.¹

Propisi, pouke i poruke

- Islamsko vjerovanje (iman) u hadisu se uspoređuje sa okusom, dok se učenje Kur'ana poredi s mirisom jer je iman kod vjernika muslimana svakako pritrđeniji i prisutniji od učenja Kur'ana. Naime, sasvim je moguće da se kod neke osobe nađe iman, tj. da je dotična osoba vjernik, a da u isto vrijeme ta osoba ne uči Kur'an. Isto tako, okus neke materije pritrđeniji je od njenog mirisa jer ponekad taj miris ishlapi i nestane, a okus se zadrži i dalje.
- Između svih drugih vrsta voća, ovdje je divlji limun spomenut kao primjer jer on u sebi objedinjuje lijep ukus i miris baš kao i jabuka. Limunova kora sadrži ljekovita svojstva i ublažava razne alergije i iz njegovih se košpica pravi krema koja se koristi u razne svrhe. Pored nabrojanog, ova vrsta voća koristi se još u mnoge korisne svrhe što trenutno nije predmet našeg interesovanja.
- U hadisu se ukazuje na vrijednost i čast onoga ko zna Kur'an i postupa u skladu sa njegovim principima i pravilima.
- Prilikom kazivanja i pojašnjavanja dozvoljeno je navoditi razne primjere kako bi prisutni bolje shvatili i razumjeli kazano.
- Učenje Kur'ana obavezno mora biti popraćeno radom i vladanjem po onome što se uči.

1 Citron ili divlji limun (lat. *Citrus medica*), voće je koje je po izgledu vrlo slično običnom limunu, s tim da je njegova kora malo grublja i naboranija. Uglavnom se i uzgaja zbog kore. Često se uzgaja i kao ukrasno drvo, upravo zahvaljujući neobičnim oblicima ploda. Od davnina se smatrao ljekovitim. (op. prev.)

- Licemjeri i veliki grješnici, bez obzira što će ponekad učiti Kur'an, neće se njime okoristiti jer oni ne postupaju u skladu sa njegovim uputama i naredbama. Oni ne uče Kur'an zbog toga što su bogobojažni ili zbog toga što se žele okoristiti njegovim sadržajem, već ga uče iz nekih drugih razloga.

996. Od Omera b. Hattaba, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Uistinu Allah ovom Knjigom (Kur'anom) uzdiže i uzvisuje neke narode, a druge narode njime ponižava." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 817.

Propisi, pouke i poruke

- Znanje uzdiže i uzvisuje onoga ko ga posjeduje i na ovom i na budućem svijetu, i to mnogo bolje i više od imetka, vlasti, položaja ili bilo čega drugog,
- Znanje uzvisuje i na visoke položaje uzdiže čak i običnog roba koji je u nečijem posjedu, tako da će ga znanje koje posjeduje smjestiti u društvo vladara i uglednika. Ovo se može razumjeti i iz okolnosti u kojima je izrečen ovaj hadis. Naime, od Amira b. El-Vasila prenosi se da je Nafia b. Abdulharis, kojeg je inače halifa Omer postavio kao namjesnika u Mekki, u Usfanu susreo Omera b. Hattaba, radijallahu anhu, pa ga je (Omer) upitao: "Koga si zadužio da bude odgovoran za stanovnike dolina?" On reče: "Zadužio sam Ibn Ebzija." Omer ga upita: "A ko ti je to?", a on odgovori: "To je jedan od naših sluga." Omer ga opet upita: "Zar si im kao namjesnika slugu odredio!?", a Nafia odgovori: "On je vrsni učaj Allahove Knjige i vrlo dobro poznaje propise nasljednog prava (feraid)." Omer tada reče: "Uistinu Allah ovom Knjigom (Kur'anom) uzdiže i uzvisuje neke narode..."
- Snaga i čast islamskog ummeta nalazi se u njihovom čvrstom slijeđenju islama kao i u njihovom postojanom pridržavanju Kur'ana i njegovih principa i propisa. Ukoliko se muslimani okrenu od Allahove Knjige, tada će drugi narodi nad njima biti dominantni te će ih nadjačati i na najgori način dijeliti ih i rasparčavati.

997. Od Ibn Omera, radijallahu anhumā, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Zavist nije dozvoljena osim u dva slučaja: čovjeku kojem je Allah podario (da nauči) Kur'an, pa ga on uči i radi po njemu i danju i noću, i čovjeku kome je Allah podario imetak, pa ga on dijeli i danju i noću." Muttefekun alejhi.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 571, u šezdeset četvrtom poglavlju, "Vrijednost bogatog čovjeka koji je zahvalan Allahu".

998. Bera b. Azib, radijallahu anhu, kaže: "Neki je čovjek učio suru El-Kehf, a kod njega se nalazio konj koji je bio svezan s dva užeta. Odjednom je tog čovjeka natkrio oblak koji se sve više približavao, a njegov je konj (iz straha) pred tim oblakom uzmicao. Nakon što je osvanuo, taj je čovjek otišao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i spomenuo mu šta se desilo, a on mu reče: 'To je smirenost koja se spustila zbog Kur'ana!'" Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 9/57, i Muslim, 795.

Propisi, pouke i poruke

- U hadisu je pojašnjena vrijednost i odlika sure El-Kehf.
- Uzvišeni Allah nekim Svojim robovima pokazuje i otkriva neke od Svojih znakova i jasnih znamenja kako bi svoj već prisutni iman još više povećali i učvrstili.
- Smirenost i Allahova milost spuštaju se na vjernike, između ostalog, i u vrijeme dok uče Kur'an. Što ga više uče, njihova se skrušenost i bogobojaznost povećavaju.

999. Od Ibn Mesuda, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko prouči jedan harf (slovo) iz Allahove Knjige imat će jedno dobro djelo, a dobro se djelo deseterostruko uvećava. Ne kažem da je *elif-lām-mīm* jedan harf, već je *elif* harf, i *lām* je harf, a i *mīm* je harf." Bilježi Tirmizi, koji kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Tirmizi, 2910, sa ispravnim lancem prenosilaca.

Propisi, pouke i poruke

- Velika je Allahova milost i ogromna je Njegova plemenitost. On iz Svoje dobrote i blagodarnosti uvećava nagrade Svojim robovima.
- Hadis nas podstiče da činimo što više dobrih djela i da što više učimo Kur'an.

- U hadisu je pojašnjeno istinsko značenje pojma “harf”, te je praktično pokazana razlika između pojma harfa, tj. slova, i riječi.
- Također, u hadisu je pojašnjeno da nagrada slijedi za svako proučeno slovo iz Kur’ana.
- Ovaj hadis potvrđuje da Allahovo svojstvo govora podrazumijeva i riječi i glas. Neke zabludjele sekte smatraju da pritvrđivanje Allahu svojstva govora automatski implicira da Uzvišeni Allah ima (govorne) organe¹, što oni svakako odbacuju i Allaha drže vrlo daleko od bilo kakve pomisli na takvo što.

Kažem: Uistinu i bez ikakve sumnje, Uzvišeni je Allah vrlo daleko od bilo kakve sličnosti sa svojstvima Svojih stvorenja jer niko i ništa nije poput Njega, On sve čuje i sve zna. Međutim, priznavanje i potvrđivanje Allahovih svojstava nikako ne znači da Mu se na taj način pritvrđuju i razni organi, kako to pogrešno misle pripadnici spomenutih sekti. Primjera za to je mnogo i teško bi se mogli pobrojati, a neki od njih jesu sljedeći:

1. Ova zemlja po kojoj hodimo doći će na Sudnji dan i pričati svoje vijesti i iznositi informacije. Znači li to da će ona imati kompleksni organ za pričanje koji čine usta, jezik, zubi, glasne žice i grlo?

2. Također, Uzvišeni Allah učinit će da na Sudnjem danu progovore ljudske kože pa će one svjedočiti protiv svojih vlasnika. Znači li to da će one imati usne, jezik, zube itd.?

3. Da li je kamen koji je Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, nazivao selam u Mekki imao govorne organe?

4. Isto tako, palmin panj sa kojeg je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, držao hutbe prije nego što će mu biti sagrađen minber, zacvilio je i zajecao poput djeteta nakon čega je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kao vid utjehe, na njega stavio svoju plemenitu ruku. Da li je taj panj imao usta i organe za govor?

5. Kamenje i drveće koje će pred kraj ovog svijeta progovoriti i muslimanima pokazivati na jevreje govoreći: “O muslimane! O Allahov robe! Jevrej se skriva iza mene! Dođi i ubij ga!” Tako će činiti sva drveća osim drveta Garkad...

Ovi vjerodostojni i nedvosmisleni dokazi opovrgavaju nakaradno i neosnovano tumačenje spomenutih sekti, te se jasno uviđa neutemeljenost njihovog mišljenja.

¹ U ovom slučaju, usta i ostali organi koji čine govorni aparat. (op. prev.)

Isto tako, danas postoji i vrsta osjetilnih dokaza koji upućuju da njihov stav nema nikakvu težinu, niti utemeljenost. Radi se o savremenim tehničkim aparatima poput televizije, telefona, radio uređaja... Da li ovi uređaji imaju organe?

1000. Od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Onaj ko u svojoj nutrini nema ništa od Kur'ana poput je razvaljene i napuštene kuće." Tirmizi i kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis slab. Bilježe ga Tirmizi, 2913, Hakim, 1/554, i drugi, sa slabim lancem prenosilaca. U ovom lancu prenosilaca nalazi se izvjesni Kabus b. Ebu Zabjan koji je u prenošenju hadisa bio lejjin, tj. blag i popustljiv, odnosno slab.

Manje poznata značenja

* *u svojoj nutrini nema ništa od Kur'ana* – tj. ne zna od Kur'ana ništa napamet.

Propisi, pouke i poruke

Hadis nije vjerodostojan pa se iz njega i ne izvode šerijatski propisi.

1001. Od Abdullaha b. Amra b. El-Āsa, radijallahu anhuma, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Onome ko je učio (pamtio) Kur'an, (na Sudnjem danu) bit će rečeno: 'Uči i penji se (na visoke stepene) i uči lijepo i razgovijetno onako kako si ga učio na dunjaluku. Tvoje mjesto i tvoj stepen bit će kod zadnjeg ajeta koji proučiš.'" Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je vjerodostojan.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Ebu Davud, 1464, Tirmizi, 2914, Ibn Madža, 3780, i Ahmed, 2/192.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je hasen – dobar.

Manje poznata značenja

- ✦ *onome ko je učio (pamtio) Kur'an* – to je onaj ko je Kur'an pamtio, postupao u skladu sa onim što Kur'an zahtijeva i nalaže, i onaj ko se pridržavao kur'anskih moralnih načela i naputaka.
- ✦ *penji se* – uzdiži se na visoke džennetske stepene i to u onom omjeru koliko si Kur'ana znao napamet.

Propisi, pouke i poruke

- Stepene i položaji na kojima će vjernici biti u Džennetu međusobno se razlikuju, u zavisnosti od djela koja su činili i napora koji su ulagali na dunjaluku.
- Učenje Kur'ana i duboko razmišljanje o njegovom sadržaju oživljava vjernička prsa (srca). Uz učenje Kur'ana, vjernik se na dunjaluku smiruje, a na ahiretu će se naslađivati plodovima tog učenja.

Poglavlje stotinu osamdeset prvo

NAREDBA DA SE NAUČENO IZ KUR'ANA DOBRO ČUVA I PAZI,
I UPOZORENJE DA SE ISTO NE PREPUŠTI ZABORAVU

1002. Od Ebu Muse, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Dobro čuvajte (obnavljajte) ovaj Kur'an i brinite se o njemu, jer, tako mi Onoga u čijoj je ruci duša Muhammedova, on se uistinu gubi i zaboravlja brže nego što se deva oslobodi sveze kojom je sputana." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 9/79, i Muslim, 791.

Manje poznata značenja

- ✦ *dobro čuvajte ovaj Kur'an i brinite se o njemu* – učite ga redovno i ustrajno.
- ✦ *sveze kojom je sputana* – sveza je konopac kojim se veže deva u predjelu polovine potkoljenice.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis podstiče vjernike na redovno učenje i ponavljanje Kur'ana.

1003. Od Ibn Omera, radijallahu anhum, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Primjer onoga ko (napamet) uči Kur'an i druguje s njim poput je primjera sputanih deva. Ako ih (vlasnik) bude nadzirao i na njih pazio, zadržat će ih, a ako ih pusti, one će otići." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 9/79, i Muslim, 789.

Manje poznata značenja

- * *sputane deve* – deve koje su svezane konopcem.

Propisi, pouke i poruke

- Ovaj hadis pojašnjava da će od učača Kur'ana, ukoliko na njega ne bude dobro pazio i čuvao ga, Kur'an "otići" brže nego što se deve oslobode od sveza ukoliko na njih niko ne pazi, tj. zaboravit će ga.
- Onaj ko se maksimalno posveti učenju Kur'ana, njegovom pamćenju i ponavljanju, i o Kur'anu bude vodio računa koliko god više može, Allah će takvome olakšati njegovo očuvanje, a onaj ko Kur'an zanemari, on će ga i izgubiti, tj. zaboraviti.

Poglavlje stotinu osamdeset drugo

PRI LIKOM UČENJA KUR'ANA POHVALNO JE ULJEPŠATI GLAS, A ISTO
TAKO, POHVALNO JE TRAŽITI DA KUR'AN UČI ONAJ KO PRI
UČENJU ULJEPŠAVA SVOJ GLAS, KAO ŠTO JE
POHVALNO I SLUŠATI TAKVO UČENJE

1004. Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: "Uzvišeni Allah ničemu ne pridaje toliko pažnje koliko je pridaje vjerovjesniku lijepog glasa koji melodično i glasno uči Kur'an." Muttefekun alejhi.

Riječi: "ničemu ne pridaje toliko pažnje", znače da Allah ništa tako ne osluškuje kao što osluškuje takvo učenje Kur'ana. Ovim se upućuje na to da je Uzvišeni Allah time zadovoljan i da prihvata takvo djelo.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 9/68, i Muslim, 792 i 233.

Manje poznata značenja

- * *melodično* – uljepšavajući glas pri učenju.

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je melodično učiti Kur'an, tj. uljepšavati svoj glas pri njegovom učenju, i takvo nešto nije pokuđeno.
- Melodično učenje Kur'ana omekšava i raznježuje srca, izmamљуje suze i dijelove tijela i organe prožima skrušenošću. Takva vrsta učenja Kur'ana pomaže i da se srce preokupira njegovim slušanjem, što nije slučaj sa učenjem koje nije melodično ni lijepo, jer ljudske duše, po svojoj prirodi, izražavaju simpatije i vole slušati lijep i melodičan glas, dok prema ružnom glasu osjećaju odbojnost i antipatiju.
- Zabranjeno je učiti Kur'an na način koji izlazi iz okvira suštinske svrhe njegovog učenja. Zato, onaj ko bude previše "rastezao" i "razvlačio" svoj glas prilikom učenja Kur'ana ili onaj ko bude nepravilno izgovarao harfove ili pri njegovom učenju oponašao muzičke melodije i ono što joj sličí, kako to već čine neki bezumnici, svi oni čine ono što je strogo zabranjeno – haram.

- U vrlo ružne i odvratne novotarije koje čine neki učaci Kur'ana spada i njihovo nastojanje da Kur'an uče na način koji sliči muzičkim melodijama, a neki u tu svrhu čak posjećuju i muzički studio. Allahu se utječemo od poniženja i od toga da skrenemo s Pravog puta i da nam bude uskraćena Allahova milost! Odričemo se onih koji na bilo kakav način skrnave Kur'an i prema njemu se ružno ponašaju, bilo da se radi o njihovom neprimjerenom učenju ili nepostupanju po njemu i njegovim načelima i uputama!

1005. Ebu Musa el-Eš'ari, radijallahu anhu, prenosi da mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Uistinu ti je data jedna od harfi Davudove porodice."

U Muslimovoj predaji navodi se da mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Da si me samo vidio kada sam jučer slušao tvoje učenje (Kur'ana)!"

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 9/92, i Muslim, 793 i 236.

Manje poznata značenja

- * *jedna od harfi* – ovdje se pod pojmom harfa misli na lijep i melodičan glas, a nikako se ne misli na poznati muzički instrument.
- * *Davudove porodice* – misli se na Davuda, alejhis-salam, lično, a ne na njegovu porodicu.

Propisi, pouke i poruke

- Prilikom učenja Kur'ana pohvalno je uljepšati glas jer će ga u tom slučaju ljudi srdačnije i draže slušati.
- Pohvalno je pažljivo slušati drugoga dok uči Kur'an.

1006. Bera b. Azib, radijallahu anhu, kaže: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako na jacija-namazu uči suru Vet-tini vez-zejtun. Nikada nisam čuo da neko ima ljepši glas od njega." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/251, i Muslim, 464 i 177.

Propisi, pouke i poruke

- Od sunneta je da se na jacija-namaz uče kraće sure poput sure Vet-tini vez-zejtun.
- Prilikom učenja Kur'ana pohvalno je i lijepo uljepšati svoj glas.

1007. Od Ebu Lubabe Bešira b. Abdulmunzira, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Nije od nas onaj ko se ne trudi da melodičnim glasom uči Kur'an." Ebu Davud sa dobrim lancem prenosilaca.

Riječi: "melodičnim glasom", odnose se na uljepšavanje glasa pri učenju.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud, 1471, sa ispravnim lancem prenosilaca.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis podstiče na uljepšavanje glasa prilikom učenja Kur'ana, ali bez pretjeranog otezanja i učenja kojim se želi oponašati muzički izražaj.
- U svom djelu *El-Kelam ales-samia*, str. 315–317, Ibn Kajjim je rekao: "Ovi i slični dokazi upućuju na vrijednost uljepšavanja glasa prilikom učenja Allahove Knjige i to nikako ne znači da je lijep glas pohvalan i prilikom pjevanja i muziciranja, jer tada je to šejtanski glas i to su šejtanska posla. Onaj ko principom analogije bude uspoređivao uljepšavanje glasa pri pjevanju i muziciranju sa uljepšavanjem glasa pri učenju Kur'ana želeći na taj način opravdati pjevanje i muziciranje, takav je usporedio laž sa Istinom, i šejtansku knjigu sa Knjigom Allaha Milostivog. Ovakav nalikuje onome ko bi rekao sljedeće: 'Uzvišeni Allah naredio je da se borimo na Njegovom putu sabljama, kopljima i strijelama, što upućuje na vrijednost ubijanja s ove tri vrste oružje.' Nakon toga, ovu konstataciju dotični čovjek uzme za argument da je ove tri vrste oružje dozvoljeno, ili čak pohvalno, koristiti u borbi i u nekim drugim vrstama ratova i bitaka koje u osnovi nisu ratovanje na Allahovom putu. Isto tako, ovakav slični onome ko bi rekao da je Uzvišeni Allah naredio da se imetak troši i dijeli na Njegovom putu, a zatim to uzeo kao argument da je imetak isto tako dozvoljeno, ili čak i pohvalno, trošiti i u neke druge svrhe mimo trošenja za potrebe na Allahovom putu. Ovakav nalikuje i onome ko bi ustvrdio kako je Uzvišeni Allah naredio čuvanje

časti i krepkosti putem zasnivanja braka, što upućuje na vrijednost žena, tj. ženskog roda, a zatim to uzeo kao argument da čini ono što mu u pogledu žene nije ni naređeno ni šerijatski dozvoljeno. Isto tako, sve ono što načelno čovjeku pomaže da bude bogobojazniji i Allahu pokorniji, ne znači nužno da je ono samo po sebi apsolutno i u svakoj situaciji pohvalno, jer postoje i oni kojima će te iste stvari, koje su u osnovi lijepe i pohvalne, pomoći da čine nešto što ne vodi ka pokornosti i bogobojaznosti, već baš suprotno, što vodi ka nečemu zabranjenom, kao što su novotarije, razvrat i grijšenje.

Ako ovo razumijemo, shvatit ćemo da je uljepšavanje glasa pohvalan gest, a pohvala koja je izrečena na račun lijepog glasa inicirana je činjenicom da lijep glas pri učenju Kur'ana pomaže i olakšava ono što Uzvišeni Allah voli, a to je u ovom slučaju slušanje učenja Kur'ana. Posredstvom lijepog glasa, kur'anske poruke i pouke lakše dopiru do ljudskih srca, što opet u njima povećava iman, približuje ih Gospodaru i Njegovoj ljubavi. Dakle, lijep i melodičan glas pri učenju Kur'ana u suštini pomaže ostvarenju same svrhe imana i pomaže joj da se ukorijeni duboko u ljudskim srcima. Pa kako onda usporediti uljepšavanje glasa pri učenju Kur'ana sa uljepšavanjem glasa pri pjevanju i muziciranju koje uzrokuje licemjerstvo u ljudskim srcima?

Najblaži oblik pjevanja i muziciranja ustvari je sredstvo i način kojim nevjernici i teški grješnici ljude odvrćaju od slušanja i učenja Kur'ana, jer lijepi glas koji se koristi u ovakvu svrhu, u ljudskom srcu inicira suštinu licemjerstva, bestidnosti i grijšenja, što se kasnije jasno manifestira na ljudskim djelima i riječima, tj. u onome što čovjek radi i govori. Dakle, milozvučno pjevanje, kojim njegovi pobornici umišljaju da se tako približavaju Uzvišenom Allahu, a kojem više odgovara naziv šejtanlučenje, i milozvučni glas kojim se pjeva, u suštini samo ukorjenjuju licemjerstvo u ljudska srca. Što se tiče druge vrste muziciranja koju njeni pobornici smatraju igrom i zabavom, posredstvom nje ostvaruje se i implementira ono što Uzvišeni Allah mrzi i prezire, a to je prodiranje grijeha i niskih strasti u ljudska srca.

Znači, poenta svega je u suštini onoga što se sluša, a lijep i melodičan glas samo je sredstvo kojim se dotično dostavlja."

Isto tako, Ibn Kajjim, Allah mu se smilovao, u svom djelu *Zadul-mead*, 1/392–393, nakon što je naveo stavove i mišljenja učenjaka o ovom pitanju, kazao je sljedeće:

"Rasprava oko ovoga može se rezimirati na sljedeći način: Melodičnost i uljepšavanje glasa može se podijeliti na dvije vrste:

1. Prirodno i neusiljeno melodično učenje, tj. kada se uči bez ulaganja posebnog truda, posebnog vježbanja ili poduke, već se čovjeku pusti na

volju da uči na određen, njemu prirodan i svojstven način. To je dozvoljeno. Ukoliko bi svoju nadarenost i urođeni talenat razvijao tako što će se truditi da svoj glas uljepša i dotjera kao što je Ebu Musa el-Eš'ari, radijallahu anhu, Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Da sam znao da me slušaš, još bih se više potrudio da ljepše i melodičnije učim,' i to je dozvoljeno. Isto tako, ukoliko bi učač učio tužnije nego inače, pa ga obuzela ljubav, čežnja, ushit i uzbuđenje, i ne bi bio u stanju da prilikom učenja kontrolira svoje emocije, i kada bi slušaoci to slušali sa uživanjem, jer im prija i stvara ugodu, iz razloga što je takvo nešto u skladu sa prirodnošću, a ne usiljenošću, i sa urođenošću, a ne sa izvještačenošću, ni to se ne bi smatralo zabranjenim. Tako su činile prve i odabrane generacije muslimana, tj. tako su učili Kur'an, a i slušali su one koji ga tako uče. Ova vrsta melodičnog učenja dozvoljena je i pohvalna. Ona ostavlja trag i na učača i na slušaoca. Na ovakav način, koji smo netom opisali, treba razumjeti dokaze koje navode oni koji zastupaju ovaj stav o dozvoljenosti ovakvog načina učenja.

2. Učenje pjevanja i muziciranja kao vrste umjetnosti i zanimanja. Dakle, u osnovi ne postoji urođena nadarenost, nego se to postiže vježbanjem i trudom, poput učenja pjevanja određenih pjesama uz razne melodije koje se izvode na strogo precizirane šablone i pravila i norme koje su u toj oblasti definirane, a koje se mogu savladati i dostići jedino učenjem i ustrajnim vježbanjem. Ovu su vrstu prve generacije prezirale, prekoračivale i kudile, i zabranjivale da se uči na taj način, a onome ko je učio koristeći se ovom metodom, upućivali su žestoke kritike i zabranjivali mu da tako čini. Dakle, oni koji su zabranjivali melodično učenje, misle na ovakvu vrstu učenja. Uz pojašnjenje koje smo ovdje izložili, nestaje nesuglasica i postaje sasvim jasno šta je u pogledu ovog pitanja ispravno, a šta pogrešno. Svakome ko poznaje stanje i način života prvih generacija muslimana, zasigurno će biti jasno da oni nemaju nikakve veze sa izvještačenim učenjem Kur'ana na način kako to rade pjevači, a koje se sastoji od tačno preciziranih i definiranih pravila izvođenja melodija. Oni su daleko čestitiji od toga da na takav način uče Kur'an i da prakticiraju takve metode i pravila. Pouzdano se zna da su oni Kur'an učili vrlo suptilno, tužno i ushićeno uljepšavajući pri tome svoj glas. Ponekad su ga učili izuzetno dirljivo i ganutljivo, ponekad ushićeno, a ponekad čeznutljivo. Ovakvo nešto duboko je ukorijenjeno i urođeno u samoj ljudskoj prirodi i to Zakonodavac nije zabranio upravo iz razloga što ljudska priroda ka tome teži, već baš naprotiv, On je na to uputio i On je to pohvalnim učinio i obavijestio nas je da i On sluša onoga ko uči na takav način. Naime, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: 'Nije od nas onaj ko se ne trudi da Kur'an uči melodičnim glasom.' Ovaj se hadis može shvatiti dvojako: prvo, da on ustvari samo sadrži obavještenje o tome kako otprilike svi postupamo pri učenju Kur'ana, jer ga svi volimo učiti

na način kako se navodi u hadisu; drugo, da on negira da je upućen onaj ko Kur'an ne uči milozvučnim glasom i da takav ne postupa po preporuci i uputi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.”

1008. Od Ibn Mesuda, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Rekao mi je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem: ‘Uči mi Kur'an!’ Rekao sam: ‘Allahov Poslaniče, zar da ga tebi učim, a tebi je objavljen?’ Na to on reče: ‘Uistinu, ja ga volim slušati od drugoga.’ Učio sam mu suru En-Nisa sve dok ne dođoh do ovog ajeta: ‘A kako će tek biti kada dovedemo iz svakog naroda po svjedoka i kada tebe dovedemo kao svjedoka protiv ovih.’ (En-Nisa, 41), i tada on reče: ‘Dovoljno je sada.’ Pogledao sam ga, a oči su mu suzile.” Muttefekun alejhi.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 446, u pedeset četvrtom poglavlju, “Vrijednost plakanja iz strahopoštovanja prema Allahu”.

Poglavlje stotinu osamdeset treće

PODSTICANJE NA UČENJE ODREĐENIH KUR'ANSKIH SURA I AJETA

1009. Ebu Seid Rafia b. El-Mualla, radijallahu anhu, kaže: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao me je: ‘Hoćeš li da te, prije nego što izađeš iz džamije, podučim najveličanstvenijoj suri iz Kur'ana?’ Zatim me je uzeo za ruku, pa kada smo htjeli izaći (iz džamije), ja mu rekoh: ‘Allahov Poslaniče, rekao si mi da ćeš me podučiti najveličanstvenijoj suri iz Kur'ana?’ On tada reče: ‘El-hamdulillahi rabbil-‘alemin’ (sura El-Fatiha). To je sedam ajeta koji se ponavljaju i Kur'an veličanstveni koji mi je dat¹.” Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 8/158.

Propisi, pouke i poruke

- Neki šerijatski tekst izrečen u općoj formi odnosi se na sve ono što on svojom spoljašnošću obuhvata, a ne samo na situaciju i okolnosti u kojima

1 Ovdje Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustvari citira dio sljedećeg kur'anskog ajeta: “Mi smo ti objavili sedam ajeta, koji se ponavljaju, i Kur'an veličanstveni ti objavljujemo.” (El-Hidžr, 87) (op. prev.)

je izrečen. Na ovo pravilo upućuje povod izricanja ovog hadisa. Naime, od Ebu Seida b. El-Mualla, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Dok sam klanjao u džamiji, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zovnuo me je, a ja mu se nisam odazvao. Rekao sam mu (nakon što sam završio namaz): 'Allahov Poslaniče, klanjao sam.' On mi reče: 'Zar Uzvišeni Allah nije rekao: **-O vjernici, odazovite se Allahu i Poslaniku kad vas pozovu...** (El-Enfal, 24)!'"

- U odazivanju Allahu i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, odnosno njihovim naredbama, krije se istinski sretan i prijatan život, kao i duševni smiraj i zadovoljstvo.
- Onaj ko bi se u toku klanjanja namaza odazvao Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, tim činom ne bi pokvario svoj namaz.
- Hadis ukazuje na vrijednost sure El-Fatiha i pojašnjava da je ona najvrednija kur'anska sura.
- Dozvoljeno je jednom dijelu Kur'ana davati prednost nad drugim, tj. dozvoljeno je smatrati jedan njegov odlomak vrednijim od drugog. Na to ukazuju i riječi Uzvišenog Allaha: **"Mi nijedan ajet ne promijenimo, niti ga u zaborav potisnemo, a da bolji od njega ili sličan njemu ne dostavimo..."** (El-Bekara, 106).
- Ovaj je hadis ustvari tumačenje sljedećeg kur'anskog ajeta: **"Mi smo ti objavili sedam ajeta, koji se ponavljaju, i Kur'an veličanstveni ti objavljujemo"** (El-Hidžr, 87). Riječi: "sedam ajeta, koji se ponavljaju", odnose se na suru El-Fatiha.
- Hadis je i dokaz da sura El-Fatiha ima sedam ajeta.
- Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je veoma brižan prema ljudima, podučavao ih je svakoj vrsti dobrih djela, pojašnjavao im ta djela i podsticao da ih praktično provode u životu.

1010. Od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, o suri Kul-huwallahu ehad rekao sljedeće: "Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, ona je ravna trećini Kur'ana."

U jednoj drugoj predaji navodi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, svojim ashabima rekao: "Zar niste u stanju proučiti trećinu Kur'ana u jednoj noći?" To im je bilo teško, pa rekoše: "A ko je od nas u stanju to učiniti, Allahov Poslaniče?!" On tada reče: "Kul-huwallahu ehad, Allahus-Samed – to je trećina Kur'ana." Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 9/59.

Propisi, pouke i poruke

- Ovaj hadis potvrđuje veliku vrijednost sure El-Ihlas i pojašnjava da je ona ravna trećini Kur'ana, tj. da vrijedi koliko trećina Kur'ana.
- Proučiti trećinu Kur'ana odjednom i bez prekida vrlo je zahtjevan i naporan poduhvat, stoga je vrlo diskutabilno ono što tvrde neki da čitav Kur'an prouče u jednom danu, i uz to još kažu da razmišljaju o njegovim poukama i porukama.
- Sura El-Ihlas smatra se trećinom Kur'ana jer ona svojim značenjem obuhvata trećinu kur'anskog sadržaja. Naime, kur'anski sadržaj u globalu obuhvata tri područja, a to su: ahkam – vjerski propisi, tevhid – neprikosnoveni monoteizam, i islamsko vjerovanje i ahbar – kazivanja o prošlim vjerovjesnicima i njihovim narodima. Sura El-Ihlas govori o tevidu – Allahovoj jednoći.
- Pohvalno je da islamski učenjak postavi pitanja onima koji su u njegovom društvu, kako bi ih podučio propisima.
- U komunikaciji je ponekad dozvoljeno koristiti neku riječ ili sintagmu koja u prvi mah ne asocira na ono što se njome suštinski želi reći. Tako u ovom slučaju, naprimjer, prvo što bi čovjeku palo na pamet nakon što čuje riječi "trećina Kur'ana", bilo bi da se one odnose na "količinsku trećinu" Kur'ana, tj. na trećinu onoga što piše u Kur'anu, a ashabima, radijallahu anhum, kasnije je pojašnjeno da se ne misli na to.

1011. Također, od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, prenosi se da je neki čovjek čuo drugog čovjeka kako (u namazu) često ponavlja suru Kul-huvallahu ehad. Ujutro je otišao kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa mu je to spomenuo, a njeno stalno ponavljanje smatrao je nedovoljno vrijednim. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče mu: "Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, ta sura vrijedi koliko trećina Kur'ana!" Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 9/58.

Manje poznata značenja

✦ *njeno stalno ponavljanje smatrao je nedovoljno vrijednim* – smatrao je da to djelo nije vrijedno koliko ustvari jeste. Ovim riječima on nikako nije htio omalovažiti ni ovu suru, ni njenu vrijednost.

Propisi, pouke i poruke

- U namazu je dozvoljeno učiti samo jednu suru i ponavljati je više puta.
- Šerijat često na neko pitanje gleda drugačije nego što na isto to pitanje gleda običaj i ono što je općeprihvaćeno među ljudima. Tako, naprimjer, ovaj čovjek suri El-Ihlas nije pridavao toliko pažnje, niti ju je smatrao toliko vrijednom koliko ona ustvari jeste, pa mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pojasnio da ona vrijedi koliko trećina Kur'ana.
- Pohvalno je da pojedinac učenjacima postavi pitanje i od njih zatraži pojašnjenje onda kada lično nije sposoban da shvati niti odgonetne suštinu nečega što mu je nejasno.
- I ovaj hadis potvrđuje vrijednost sure El-Ihlas i ukazuje na to da ona vrijedi koliko trećina Kur'ana.

1012. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, o suri Kul-huvallahu ehad rekao sljedeće: "Uistinu, ona vrijedi koliko trećina Kur'ana." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 812.

Propisi, pouke i poruke

- I ovaj hadis, kao i prethodni, potvrđuje vrijednost sure El-Ihlas i ukazuje da ona vrijedi koliko trećina Kur'ana.

1013. Od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je neki čovjek rekao: "Allahov Poslaniče, ja uistinu volim suru Kul-huvallahu ehad", a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na to mu reče: "Tvoja ljubav prema njoj uvela te u Džennet." Bilježe ga Tirmizi, koji kaže da je hasen, i Buhari u svom *Sahihu*, ali kao muallek predaju.

Dokumentacija hadisa

Hadis je hasen – dobar. Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/255, ali kao muallek predaju. Svojim lancem prenosilaca spojio ju je imam Tirmizi, 2901, prenoseći ga od Ismaila b. Ebu Uvejsa.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je dobar.

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je učiti jednu te istu suru na svakom rekatu u namazu. Naime, ovaj ashab na svakom je rekatu učio suru El-Ihlas, u kontekstu čega je i izrekao riječi u citiranom hadisu.
- Dozvoljeno je na jednom rekatu uzastopno učiti dvije različite sure. To shvatamo iz postupka ovog ashaba koji bi nakon proučene sure El-Fatiha prvo proučio suru El-Ihlas, a zatim bi nakon nje proučio još jednu suru.
- Hadis potvrđuje koliko je vrijedno i pohvalno voljeti suru El-Ihlas i pojašnjava da će ući u Džennet onaj ko je bude volio.

1014. Od Ukbe b. Amira, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Zar nisi vidio ajete koji su objavljeni ove noći, a prije kojih nikada ništa ni slično viđeno nije? To su Kul-e‘uzu bi Rabbil-felek i Kul-e‘uzu bi Rabbil-nas.” Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 814.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis upućuje na vrijednost i odlike sura El-Felek i En-Nas i da su one jedne od najvrednijih sura objavljenih Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem.

1015. Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, (kod Allaha) tražio utočište od džinna i ljudskog pogleda (uroka) sve dok mu nisu objavljene sure El-Muavvizetan (tj. sure El-Felek i En-Nas), a kada su mu one objavljene, učio je njih, a ostavio je sve ostalo. Bilježi Tirmizi i kaže da je hasen.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis vjerodostojan. Bilježe ga Tirmizi, 2058, Ibn Madža, 3511, i Nesai, 8/271, od Džeririja, a on od Ebu Nadra, a on od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu.

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je kod Allaha tražiti utočište od džinna i ljudskog oka, tj. uroka, sa svakom šerijatski legitimnom dovom koja ne sadrži grijeh ili primjese širka.
- Sure El-Felek i En-Nas mogu zamijeniti sve ostalo što se inače uči prilikom učenja šerijatske rukje, dok sve to ostalo ne može zamijeniti ove dvije sure.
- Pohvalno je da se vjernik ustrajno brani i štiti učenjem ove dvije sure jer ga one, uz Allahovu pomoć, štite od svakog zla.
- Hadis potvrđuje da je urok istina, tj. da je on zaista moguć i da ga se treba pribojavati i od njega se štititi.
- U ovom hadisu nalazi se i primjer, a ujedno i dokaz derogiranja sunneta sa Kur'anom, jer kada su objavljene sure El-Felek i En-Nas, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prestao je učiti dove koje je inače učio da se zaštiti od džinna i uroka. Taj njegov postupak ustvari je dokaz da je propis iz sunneta derogiran Kur'anom.

1016. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "U Kur'anu ima sura koja broji trideset ajeta. Činila je šefat (zagovarala se) za nekog čovjeka sve dok mu nije oprošteno. To je sura Tebarekel-lezi bi jedihil-mulku..." Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je hasen – dobar.

U verziji ovog hadisa koju bilježi Ebu Davud navodi se: "Činit će šefat..."

Dokumentacija hadisa

Ovaj hadis je sahih li gajrihi. Ebu Davud, 1400, Tirmizi, 2891, Ibn Madža, 3786, Ahmed, 2/299 i 321, Hakim, 1/565 i 2/497, i drugi, bilježe ga od Katade, a on od Abbasa el-Džušemija, a on od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je hasen – dobar.

Postoje i druge slične predaje na ovu temu, a koje prenose Ibn Abbas i Enes, radijallahu anhum. Sve u svemu, ukoliko se u obzir uzmu i te druge slične predaje, ovaj je hadis vjerodostojan.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis upućuje na vrijednost sure Tebareke – El-Mulk.
- Također, ovaj hadis potvrđuje kaburski azab, tj. patnju u zagrobnom životu.
- Iz hadisa saznajemo da će Kur'an biti šefadžija onome ko ga bude učio i po njemu postupao, tj. zagovarat će se za njega.
- Broj ajeta kur'anskih sura precizno je definiran objavom, tj. nije predmet idžtihada.¹

1017. Od Ebu Mesuda el-Bedrija, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko u noći prouči dva posljednja ajeta sure El-Bekara, oni će mu biti dovoljni." Muttefekun alejhi.

Neki su rekli da riječi: "oni će mu biti dovoljni", znače da ih je dovoljno proučiti pa da čovjek bude zaštićen od svakog zla te noći, a drugi kažu da se ove riječi odnose na noćni namaz, tj. onaj ko prouči ova dva ajeta, oni će mu nadomjestiti klanjanje noćnog namaza.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 9/55, i Muslim, 808.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis pojašnjava vrijednost i odlike zadnjih ajeta sure El-Bekara.
- Onaj ko prouči zadnja dva ajeta sure El-Bekara, to djelo će ga zaštititi od zla i nevolja, kao i od prokletog šejtana.

1018. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Nemojte svoje kuće pretvarati u kabure. Uistinu šejtan bježi od kuće u kojoj se uči sura El-Bekara." Muslim.

¹ Idžtihad od ar. glagola *džehede* – *jedžhedu*, što znači *nastojati*, *truditi se*, *naprezati se*, *zalagati se*, a u islamskom pravu idžtihad je ulaganje napora u nastojanju da se spoznaju šerijatskopravne norme koje u Kur'anu i sunnetu nisu precizno definirane. (op. prev.)

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 780.

Manje poznata značenja

- * *šejtan bježi* – kloni se takve kuće i maksimalno je izbjegava.

Propisi, pouke i poruke

- Zabranjeno je žive poistovjećivati s mrtvima. U ovom slučaju, misli se na činjenicu da se mrtvi ne mogu okoristiti ni učenjem sure El-Bekara, a ni propisima, savjetima i poukama koje sadrži.
- Hadis upućuje na vrijednost sure El-Bekara.
- Iz hadisa saznajemo da na mezarlucima (kaburima) nije dozvoljeno klanjati namaz.¹
- Ni pod kojim uvjetima umrlog nije dozvoljeno ukopati u kući jer ovaj hadis jasno zabranjuje da se kuće pretvaraju u mezarluke. Što se tiče činjenice da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ukopan u Aišinoj, radijallahu anha, kući, tj. u njenoj sobi, taj je propis jedna od posebnosti i odlika Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

1019. Ubejj b. Ka'b, radijallahu anhu, kazuje: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao je: "O Ebu Munzire, znaš li koji je najveličanstveniji ajet u Allahovoj Knjizi?" Rekao sam mu: "Allahu la ilahe illa huvel-Hajjul-Kajjum (Ajetul-Kursija)." On me potapša po prsima i reče: "Sretno i prijatno ti bilo znanje, Ebu Munzire!" Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 810.

1 U ovom hadisu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kuću u kojoj se ne obavlja namaz i u kojoj se ne uči Kur'an usporedio je sa mezarlucima jer je u osnovi na njima zabranjeno klanjati namaz, na što upućuju mnogi vjerodostojni hadisi. Tako i ovaj hadis na jedan indirektan način upućuje na propis zabrane klanjanja namaza na mezarlucima, što je autor i spomenuo kao jednu od koristi ovog hadisa. (op. prev.)

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je da čovjek nosi nadimak po svom djetetu (ar. *el-kun'ja*) i pohvalno je da ga drugi oslovljavaju tim nadimkom.
- Hadis govori o odlikama i vrijednostima Ebu Munzira, tj. Ubejja b. Ka'ba, radijallahu anhu.
- Prema učenima se treba lijepo i učtivo ophoditi i dati im mjesto koje oni zaslužuju.
- Učenjak se treba lijepo i učtivo ponašati prema svojim učenicima.
- Dozvoljeno je da učenjak nekome postavi pitanje s ciljem da tako podučí druge ili, ako oni to već znaju, da to znanje ponove i dobro ga utvrde.
- Dozvoljeno je nekoga izravno i direktno pohvaliti, tj. izreći mu pohvale u lice, ali samo onda kada će taj postupak donijeti određenu korist i pod uvjetom da se te pohvale neće loše odraziti na njega i prouzrokovati neku štetu.
- Hadis upućuje na vrijednost Ajetul-Kursijje i pojašnjava da je to najvredniji ajet u Kur'anu.
- Poznavanje vrijednosti i odlika određenih djela ubraja se u znanje, tj. nauku, i stoga je ovu vrstu znanja obavezno uzimati iz vjerodostojnih vjersko-naučnih izvora, a ne iz slabih hadisa ili ništavnih predaja.

1020. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, opunomoćio me (zadužio) da čuvam prispjelu ramazansku sadaku (sadekatul-fitr). Došao je neki pridošlica i grabeći počeo uzimati tu hranu. Uhvatio sam ga i rekao mu: 'Tako mi Allaha, odvest ću te Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem!' On reče: 'Nužda me natjerala, imam nejaku čeljad i u velikoj sam oskudici!', pa sam ga pustio. Kada sam osvanuo, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upita me: 'O Ebu Hurejre, šta se desi sa tvojim sinočnjim zarobljenikom?', a ja mu odgovorih: 'O Allahov Poslaniče, potužio mi se da je u velikoj oskudici i da ima nejaku čeljad, pa sam mu se smilovao i pustio ga.' Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Slagao ti je i ponovno će se vratiti.' Bio sam siguran da će se vratiti jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tako rekao. Čekao sam ga u zasjedi. Došao je i opet počeo grabiti hranu. Rekoh mu: 'Odvest ću te Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem!', a on zavapi: 'Pusti me, nužda me natjerala i imam nejaku čeljad! Neću se više vratiti!' Opet sam mu se smilovao i pustio ga. Sutra ujutro Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče mi: 'O Ebu Hurejre, šta je bilo sa tvojim sinočnjim zarobljenikom?' Rekoh mu: 'O Allahov Poslaniče, požalio

mi se da je u vrlo teškom stanju i da ima nejaku čeljad pa sam mu se smilovao i pustio ga.' Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Slagao ti je i opet će se vratiti.' U zasjedi sam ga čekao po treći put. Opet je došao i počeo grabiti hranu. Uhvatio sam ga i rekao mu: 'Odvest ću te kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem! Ovo ti je treći put kako obećavaš da više nećeš doći, pa opet dođeš!' On reče: 'Pusti me, a ja ću te podučiti riječima u kojima će Allah dati da bude koristi za tebe.' Upitah ga: 'Koje su to riječi?', a on odgovori: 'Kada legneš u svoju postelju, prouči Ajetul-Kursiju i čitavu noć pored tebe će bdjeti čuvar od Allaha, a ni šejtan ti se neće približiti sve do svanuća.' I opet sam ga pustio. Kada sam osvanuo, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ponovno me upita: 'O Ebu Hurejre, šta je sa tvojim zarobljenikom od sinoć?!', a ja mu odgovorih: 'O Allahov Poslaniče, rekao mi je da će me podučiti riječima u kojima će Allah dati da bude koristi za mene, pa sam ga pustio.' On upita: 'Koje su to riječi?' Rekoh mu: 'Rekao mi je da, kada legnem u postelju, proučim Ajetul-Kursiju od početka do kraja, i onda je dodao da će nada mnom (cijelu noć) bdjeti čuvar od Allaha i da mi se šejtan neće moći približiti sve do svanuća.' Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, tada mi reče: 'On je veliki lažov, ali ti je rekao istinu. Znaš li, o Ebu Hurejre, s kim si pričao već tri noći?' 'Ne znam', rekoh mu. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'To je bio šejtan.'" Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/487, kao muallek predaju.

Lanac prenosilaca ove predaje spojili su Ismaili, kako je to zabilježeno u djelu *Hedjus-sari*, str. 42, i u djelu *Fethul-Bari*, 4/488, i hafiz Ibn Hadžer, Allah mu se smilovao, u djelu *Taglikut-ta'lik*, 3/206, a također i imam Nesai u djelu *Amelul-jevmi vel-lejla*, 959, Bejheki u djelu *Delailun-nubuvva*, 7/107–108, i drugi.

Manje poznata značenja

✦ *odvest ću te kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem* – prijavit ću te njemu.

Propisi, pouke i poruke

- Iz hadisa saznajemo da šejtan ponekad zna nešto što vjerniku može biti od koristi.
- Nevjernik ili veliki grješnik ponekad će saznati neku mudrost, ali ona mu lično neće koristiti, međutim, tu će mudrost od njega uzeti neko drugi i njome se okoristiti.

- Sasvim je moguće da će osoba nekada znati neki propis, ali ga neće sprovoditi u djelo, tj. neće raditi po njemu.
- U nekim slučajevima nevjernik će iskreno povjerovati u nešto u što vjeruju vjernici, ali ga samo taj čin neće učiniti vjernikom.
- Moguće je da će nekad i veliki lažov reći istinu.
- Između svih ostalih ružnih i pokvarenih djela, šejtani i lažu.
- Šejtan ima mogućnost da se preobrazi u određeni lik i tada ga je moguće vidjeti.
- Iz riječi Ebu Hurejre, radijallahu anhu: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, opunomoćio me...", vidimo da se onaj ko je od strane nekoga zadužen da čuva nešto, naziva i vekil, tj. opunomoćenik.
- Iz hadisa saznajemo da džinni jedu hranu koju jedu i ljudi, da pričaju jezikom ljudi, te da krađu i varaju.
- Hadis ukazuje na vrijednost Ajetul-Kursijje i vrijednost sure El-Bekara uopće.
- Džinni su u mogućnosti da uzmu dio hrane kod koje nije spomenuto Allahovo ime, tj. kod koje nije proučena bismilla.
- U godinama velike suše, oskudice i nestašice eventualnom kradljivcu se ne odsijeca ruka.
- Ukoliko ukradena stvar ne dostiže vrijednost nisaba¹, tada se kradljivcu ne odsijeca ruka. Zato je ovom ashabu bilo dozvoljeno da mu oprost i zanemari njegovo (ne)djelo i da o tom slučaju ne obavijesti onoga ko je zadužen za implementaciju šerijatskih propisa.
- Dozvoljeno je sadekatul-fitr sakupiti u toku mjeseca ramazana, tj. i prije noći uoči Bajrama.
- Treba prihvatiti opravdanje onoga za koga se misli da govori istinu i sakriti njegove nedostatke i mahane.
- To što je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odobrio Ebu Hurejrin postupak i njegovo puštanje kradljivca da ode, nakon što je saznao šta se dogodilo sa njim, najbolji je pokazatelj koliko je Ebu Hurejra, radijallahu anhu, bio oštrouman i koliko je znanje posjedovao.
- Vjernik je milostiv prema ljudima i osjeća potrebu da pomogne onome ko ima nejaku čeljad i ko je u oskudici.

1 Nisab je u ovom slučaju određena vrijednost ili količina imovine koju, ukoliko neko ukrade, zasluhuje da mu bude odsječena ruka. Ukoliko ukradena stvar ne dostiže vrijednost nisaba, takvoj vrsti kradljivca ne odsijeca se ruka. (op. prev.)

- Vjernik je u stalnoj potrazi za mudrošću. Ona je njegova izgubljena stvar pa je uzme gdje god da je nađe. Isto tako, vjernik je u stalnoj potrazi za znanjem jer je znanje njegova strast i predmet njegove požude.

1021. Ebu Derda, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko napamet nauči deset ajeta sa početka sure El-Kehf, bit će sačuvan od Dedžala." U drugoj verziji ovog hadisa navodi se: "Ko napamet nauči deset ajeta sa kraja sure El-Kehf..." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 809.

Prva verzija ovog hadisa mjerodavnija je i pritvrđenija. Njoj u prilog ide hadis koji prenosi Nevvas b. Sem'an, radijallahu anhu, a bilježi ga Muslim, i u kojem se, između ostalog, navodi: "Ko ga (Dedžala) od vas dočeka, neka mu prouči početak sure El-Kehf..." Ovaj će hadis, uz Allahovu pomoć, biti spomenut kasnije na samom početku poglavlja "O raznovrsnim predanjima i događajima".

Imam Muslim aludirao je na ispravnost i mjerodavnost prve verzije hadisa, a to se razumije iz njegovih riječi: "Hemmam (prenosilac) je rekao: '...sa početka sure El-Kehf', baš onako kako je rekao Hišam". Ovo je vid Muslimovog preferiranja njihove verzije ovog hadisa nad verzijom koju prenosi Šu'be, a to je verzija u kojoj se kaže: "...sa kraja sure El-Kehf".

Stoga zaključujemo da je druga verzija ovog hadisa šāz¹ verzija, a Allah najbolje zna.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis upućuje na vrijednost sure El-Kehf i pojašnjava da njen početak štiti od iskušenja s kojima će doći Dedžal.
- Hadis nas obavještava o dolasku Dedžala i pojašnjava čime se od njega možemo zaštititi.
- Učenje Kur'ana napamet i razmišljanje o njegovim poukama i porukama štiti od mnogih vrsta zla i od mnogih nedaća i nevolja.

1 Šāz (iznimna, neobična) predaja jeste predaja koju prenosi jedan inače pouzdan prenosilac, ali se njegova verzija te predaje protivi i suprotstavlja verziji koju je prenio prenosilac koji je pouzdaniji od njega, ili se pak suprotstavlja verziji koju prenosi skupina pouzdanih prenosilaca. Nasuprot ovom hadisu je *mahfuz*. U ovom slučaju, prva verzija ovog hadisa je *mahfuz*, tj. sačuvana i mjerodavna, a druga verzija je *šāz*, tj. iznimna i neobična. (op. prev.)

1022. Ibn Abbas, radijallahu anhumu, prenosi: "Dok je melek Džibril, alejhis-selam, sjedio kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, čuo je neki glas iznad sebe pa je digao glavu i rekao: 'Ovo su nebeska vrata koja su se danas otvorila, a sve do danas nikada se prije nisu otvorila.' Kroz ta vrata spusti se jedan melek, a Džibril reče: 'Ovo je melek koji se po prvi put spustio na Zemlju. Nikada ranije do današnjeg dana nije se (na Zemlju) spustio.' Taj melek nazva selam i reče: 'Raduj se (Muhammede) zbog dva svjetla koja su ti darovana, a koja nijedan vjerovjesnik prije tebe nije dobio! To je raskrilnica Knjige (sura El-Fatiha) i završetak sure El-Bekara. Nijedan harf iz njih nećeš proučiti a da to (traženo) nećeš dobiti.'" Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 806.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis upućuje na vrijednost sure El-Fatiha i posljednjih ajeta iz sure El-Bekara.
- Allahova Knjiga je svjetlost i ona vodi ka jedinom ispravnom putu.
- Vjernik uči i čita Allahovu Knjigu kako bi postupao u skladu sa onim što ona nalaže i zapovijeda i kako bi Uzvišenog Allaha molio da ga učvrsti na tom putu.
- Nebesa imaju kapije kroz koje se spuštaju Božanske odredbe. Te nebeske kapije ne otvaraju se osim Allahovom dozvolom, a svaka od tih kapija otvara se po tačno određenoj Allahovoj odredbi i naredbi.
- Hadis potvrđuje *el-uluvv* – Allahovo svojstvo uzdignuća.
- Allahov govor podrazumijeva i riječi i glas. Prethodno smo već pojasnili pravac i način razumijevanja ovog Allahovog svojstva onako kako su ga razumijevale prve, odabrane generacije muslimana i sljedbenici hadisa.

Poglavlje stotinu osamdeset četvrto

OKUPLJANJE RADI UČENJA I PROUČAVANJA KUR'ANA POHVALAN JE ČIN

1023. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada god se u nekoj Allahovoj kući (džamiji) okupe ljudi s ciljem da uče i proučavaju Allahovu Knjigu, na njih se spusti smiraj, obaspe ih milost, okruže ih meleki i Allah ih spomene u društvu onih koji se nalaze kod Njega (kod meleka)." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 2696.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis podstiče na traženje šerijatskog znanja, na okupljanje radi usvajanja tog znanja i njegovog ponavljanja.
- Najplemenitije znanje koje se može učiti i izučavati jeste znanje o Allahovoj Knjizi.
- Jedan od načina memorisanja znanja jeste njegovo proučavanje i ponavljanje u društvu, tj. skupini. Ova metoda omogućava da svi prisutni shvate određeni vjerski propis, i to ne površno, već suštinski, jer kada se u pogledu nekog pitanja iznese više različitih mišljenja i stavova, to pomogne u shvatanju i pamćenju dotičnog propisa.
- Okupljanje i druženje radi stjecanja vjerskog znanja vrlo je vrijedno djelo koje kod Uzvišenog Allaha zauzima posebno visoko mjesto. On na takva sijela spušta smiraj, obasipa ih milošću, a meleki ih okružuju. Sve to biva krunisano činjenicom da Uzvišeni Allah one koji budu na takvim sijelima spominje u društvu onih koji se nalaze kod Njega – meleka.
- Uzvišeni Allah posjeduje posebnu vrstu meleka koji kruže i putuju po Zemlji tražeći halke (kružoke) u kojima se spominje Uzvišeni Allah, a to su kružoci na kojima se uči vjersko znanje.
- I ovaj hadis ukazuje na Allahovo svojstvo *el-uluvv*, tj. da se On uzvisio nad Svojim stvorenjima.

Poglavlje stotinu osamdeset peto

VRIJEDNOST I ODLIKE ABDESTA

Rekao je Uzvišeni Allah: “O vjernici, kada hoćete namaz obaviti, lica svoja i ruke svoje do iza lakata operite, a dio glava svojih potarite, i noge svoje do iza članaka...”, do riječi: “...Allah vam ne želi pričiniti poteškoće, već želi da vas učini čistim i da vam blagodat Svoju upotpuni, da biste bili zahvalni.” (El-Maida, 6)

Uzvišeni Allah Svojim robovima naređuje da prije obavljanja namaza uzmu abdest. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pojasnio je da je uzimanje abdesta prije namaza obavezno svakome onome ko se onečisti (ko je bez abdesta, ar. *muhdes*)¹, a pohvalno onome ko već ima abdest. Zatim ih je podučio kako i na koji način će uzeti abdest, i objasnio im da je onečišćenju osobi dovoljno uzeti abdest, a da je džunupu² obaveza okupati se, tj. uzeti gusul. Ukoliko oni ne budu u stanju doći do vode, uputio ih je na čistu površinu zemlje, tj. prašinu, te im pojasnio na koji će način uzeti tejemmmum. Sve je to Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pojasnio i objasnio na najljepši i najpotpuniji način, ukazavši im da je pri uzimanju tejemmmuma dovoljno šake (unutrašnje dijelove dlanova) staviti na čistu zemlju, a zatim njima potirati lice i šake.

Sve ove radnje (abdest, gusul i tejemmmum) stavljene su čovjeku u obavezu shodno njegovim trenutačnim mogućnostima i njegovom stanju. To ukazuje na veliku Allahovu dobrotu i pokazuje da On, Uzvišeni, ljudima vjeru nije učinio teškom i nesnošljivom, već da im On na svaki način želi olakšati ne bi li Mu oni bili zahvalni.

1024. Ebu Hurejra, radijallahu anhu, kaže da je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako je rekao: “Na Sudnjem danu pripadnici moga ummeta bit će pozivani (na obračun) s pjegom na čelu i biljegom na nogama

1 Muhdesom – onečišćenom, smatra se ona osoba koja nema abdesta, tj. koja je nakon uzimanja abdesta učinila neke od radnji koje inače kvare abdest poput obavljanja male i velike nužde, čvrstog spavanja itd. Ovakve osobe obavezne su prije klanjanja namaza uzeti abdest. (op. prev.)

2 Džunup je osoba, bilo da se radi o muškarcu ili ženi, iz čijeg spolnog organa izađe sperma uzrokovana strašću. Također, džunupom se smatra i muškarac čiji spolni organ barem djelimično uđe u ženski spolni organ kao i dotična žena, makar i ne došlo do polucije, tj. snošaja. Vrstom džunupa smatraju se i žene koje su u stanju hajza – menstrualnog ciklusa, ili u stanju nifasa – postporodajnog ciklusa, u kojem žena ima odljev krvi. Da bi obavila namaz ili učila Kur'an, osoba koja je džunup obavezno se mora okupati, tj. uzeti gusul. (op. prev.)

kao znakovima tragova abdesta. Shodno tome, ko od vas bude u mogućnosti da produži i uveća svoju pjegu na čelu, neka tako i učini." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 1/235, i Muslim, 246 i 35. Međutim, riječi: "Shodno tome, ko od vas bude u mogućnosti da produži i uveća svoju pjegu na čelu, neka tako i učini", ubačene su u hadis i nisu njegov sastavni dio, kako je to napomenuo hafiz Ibn Hadžer u svom djelu *Fethul-Bari*, 1/236, rekavši: "Rekao je Nuajm (jedan od prenosilaca hadisa): 'Nisam siguran da li su riječi -Shodno tome, ko od vas bude u mogućnosti da produži i uveća svoju pjegu... – riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ili riječi Ebu Hurejre, radijallahu anhu.' Ovu rečenicu nisam vidio ni u jednoj verziji ovog hadisa koju prenose drugi ashabi, a njih je deseterica, a nisam je vidio ni kod onih koji ovu predaju prenose od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, osim u ovoj Nuajmovo predaji, a Allah najbolje zna."

Prije Ibn Hadžera ovo su primijetili i o tome svoj komentar dali Ibn Tejmijja i njegov učenik Ibn Kajjim el-Dževzijja, Allah mu se smilovao, koji je u svom djelu *Hadil-ervah ila biladil-efrah*, 1/316, o ovome rekao: "Ovaj dodatak je ubačen (mudredž) u tekst hadisa. To su ustvari riječi Ebu Hurejre, radijallahu anhu, a ne riječi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, što su pojasnili i na to ukazali mnogi hafizi hadisa. Naš šejh i učitelj (Ibn Tejmijja) govorio je: 'Ove riječi nikako ne mogu biti Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, jer riječ *pjega* (ar. *gurretun*) koja je upotrijebljena u hadisu, nikada ne biva na rukama, već samo na čelu, pa takvu vrstu obilježja nije moguće produžiti niti uvećati. Naime, kada bi se ta pjega toliko uvećala da zauzme veći dio glave, tada se više ne bi zvala pjegom."

Manje poznata značenja

- * *pjega* – obilježje na čelu. U osnovi, ova se riječ upotrebljava kao izraz za bijelu šaru koja se često nalazi na čelu konja.
- * *biljeg na nogama* – u osnovi se misli na bjelinu koja inače bude na donjem dijelu konjskih potkoljenica.

Propisi, pouke i poruke

- Bijela svijetleća pjega na čelu i bijeli biljeg na nogama, dvije su odlike kojima je, između ostalog, posebno odlikovan islamski ummet i ono čime ih je Uzvišeni Allah posebno počastio.

- Uzvišeni Allah odredio je poseban znak preko kojeg će Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, prepoznati svoj ummet. Što se tiče djece,¹ ona se pridružuju svojim roditeljima i slijede ih.
- Šerijatski je legitimno produžiti pranje ruku iznad laktova i stopala te zahvatiti određeni dio tijela koji ide preko laktova (nadlakticu) i preko članaka (potkoljenicu), upotpunjujući tako ono što je obavezno oprati, a to su ruke do iza lakata i stopala s nožnim člancima. Tako je postupao Ebu Hurejra, radijallahu anhu, pripisavši takav postupak Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem.²

1025. Također, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Čuo sam svoga prisnog prijatelja (Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem) kako kaže: 'Ukras vjernika (na Sudnjem danu) dopirat će sve dokle je dopirao abdest.'" Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 250.

Propisi, pouke i poruke

- Ukrasi stanovnika Dženneta prekrivat će one dijelove tijela koje su vjernici prali prilikom uzimanja abdesta.
- Pri uzimanju abdesta pohvalno je kod pranja ruku oprati i dio ruke iznad laktova i dijelove cjevanica iznad članaka.

1026. Od Osmana b. Affana, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Onaj ko uzme abdest na potpun i propisan način, grijesi mu izađu iz tijela, pa čak i ispod njegovih noktiju." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 245.

1 Tj. djeca koja su umrla prije šerijatskog punoljetstva i koja nikada nisu uzimala abdest. (op. prev.)

2 Autor u ovoj rečenici tvrdi kako je Ebu Hurejra, radijallahu anhu, ovu praksu pripisao Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a prije toga ustvrdio je kako je taj dio predaje ustvari dodatak Ebu Hurejre, radijallahu anhu, i da to nije bila praksa Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i u kontekstu toga naveo je mišljenje nekoliko islamskih učenjaka, tako da u kazanom postoji određena kontradiktornost. Vjerovatno je svoj zaključak izveo iz drugih predanja koja ovdje nije spomenuo, a Allah najbolje zna. (op. prev.)

Propisi, pouke i poruke

- Hadis ukazuje na veliku vrijednost uzimanja abdesta i pojašnjava da se abdestom brišu grijesi.
- Da bi uzimanje abdesta bilo iskup za počinjene grijehе, mora se ostvariti vrlo bitan uvjet, a to je upotpunjavanje abdesta, tj. abdest je obavezno uzeti na način kako je to svom ummetu pojasnio Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem.
- Čovjekovi se grijesi nalaze unutar njegovog tijela, a tijelo je svojevrsni spremnik u kojem su pohranjeni grijesi.
- Uzimanje abdesta ostavlja veliki trag na čovjekovo tijelo. Naime, abdest na neki način "izbacuje" grijehе iz čovjekovog tijela i to u onom omjeru u kojem čovjek upotpuni svoj abdest, tako da mu grijesi izlaze čak i ispod njegovih noktiju.

1027. Također, od Osmana, radijallahu anhu, prenosi se da je (nakon što je završio s uzimanjem abdesta) rekao: "Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako je uzeo abdest na isti način kako sam ga ja sada uzeo, a zatim je rekao: 'Ko se ovako abdesti, bit će mu oprošteni prošli grijesi, a njegov namaz i odlazak do džamije ubrajaju mu se u posebni dodatak (dobrih djela).'" Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 229.

Propisi, pouke i poruke

- Uzimanje abdesta spada u djela kojima se iskupljuju grijesi.
- Abdest neće biti iskup za grijehе osim onda kada se uzme na identičan način kako ga je uzimao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.
- Hadis ukazuje na veliku Allahovu milost i Njegovu dobrotu jer se i izlazak vjernika muslimana u džamiju i namaz koji u njoj obavi ubrajaju u posebno vrednovana djela.

1028. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada rob musliman – ili mu'min, abdesti pa opere svoje lice, sa njegovog lica zajedno sa vodom, ili s posljednjom kapi vode, spadnu svi grijesi koje je počinio očima gledajući (u haram); kada opere svoje ruke, sa

njegovih ruku zajedno sa vodom, ili s posljednjom kapi vode, spadnu svi grijesi koje je počinio rukama; kada opere svoje noge, sa njegovih nogu zajedno sa vodom, ili s posljednjom kapi vode, spadnu svi grijesi koje je počinio nogama (koračajući ka grijehu), tako da nakon abdesta izađe čist od grijeha.” Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 242.

Propisi, pouke i poruke

- Svi organi koji se nalaze na ljudskom tijelu imaju “svoje lične grijeha” koje su počinili. Vjerniku je obaveza da se trudi i ulaže napor kako bi svoje organe sačuvao od grijeha.
- Uzimanje abdesta iskup je za grijeha koje su počinili oni dijelovi tijela koji se inače peru tokom abdesta.

1029. Također, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao na mezarje i rekao:

“Es-selamu ‘alejkum dare kavmi mu’minin, ve inna inšā-allahu bikum lahikun!”

Neka je spas i mir na vas, postojbino naroda koji vjeruje, i mi ćemo se vama, ako Bog dâ, pridružiti!

Poželio sam da smo vidjeli našu braću.” Ashabi upitaše: “Pa zar mi nismo tvoja braća, Allahov Poslaniče?” a on odgovori: “Vi ste moji ashabi, a moja braća su oni koji se još nisu pojavili niti došli na ovaj svijet.” Oni opet upitaše: “Allahov Poslaniče, kako ćeš (na Sudnjem danu) prepoznati pripadnike svoga ummeta koji se još nisu (na zemlji) pojavili?”, a on odgovori: “Šta mislite, kada bi neki čovjek imao konje sa bijelom pjegom na čelu i bijelim biljegom na njihovim nogama, da li bi ih prepoznao među vrancima ili jednobožnim konjima?” “Svakako da bi ih poznao, Allahov Poslaniče!” On reče: “Oni (naša braća) će (na Sudnji dan) doći bijelih i svijetlećih lica, i bijelih i svijetlećih udova, što su tragovi od uzimanja abdesta. Ja ću ih predvoditi ka Havdu’.” Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 249.

1 Vrelo Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u Džennetu, tj. njegov izvor.

Manje poznata značenja

- * *vranci* – potpuno crni konji.
- * *jednobojni konji* – konji neke druge boje mimo crne. Ta je boja potpuno čista i jednoobrazna, tako da u njoj nema primjesa nijedne druge boje.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je posjetiti mezarluke, bilo u skupini ili pojedinačno.
- U hadisu je pojašnjeno na koji se način selam naziva umrlima.
- Dozvoljeno je poželjeti nešto što teoretski nije ostvarivo s ciljem da se ukaže na vrijednost i važnost onoga što se želi, i da se prema tome iskazu ljubav i simpatije.
- Pohvalno je priželjkivati susret sa učenjacima, kao i sa dobrim i čestitim ljudima, te težiti i truditi se da se takav susret i upriliči.
- U hadisu se jasno naznačava da je titula ashaba vrednija i na većoj razini od titule brata (na koju upućuje kontekst ovog hadisa), jer pojam ashaba objedinjuje i jedno i drugo, tj. i prvu i drugu titulu.
- Uzvišeni Allah ukazao je posebnu čast ovom ummetu kada im je kao znak raspoznavanja dao specifično obilježje po kojem će se prepoznavati u odnosu na pripadnike drugih ummeta, a to obilježje je svijetleća pjega na licu, kao i blistavi i svijetleći udovi, što će biti tragovi od uzimanja abdesta.
- Hadis potvrđuje istinsko i nedvosmisleno postojanje Havda, tj. džennetskog vrela koje pripada Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, kao i činjenicu da će on ka Havdu predvoditi sve one svoje sljedbenike koji su ga slijedili u dobročinstvu i dobru.

1030. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao (svoje ashabe): "Hoćete li da vas uputim na ono čime vam Allah briše grijehe i povećava vaše stepene (derezde)?" "Svakako da hoćemo, Allahov Poslaniče", odgovoriše oni. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tada reče: "Temeljno i potpuno uzimanje abdesta u teškim uvjetima, mnogo koraka do džamije i iščekivanje novog namaza nakon tek obavljenog namaza (u džamiji) – to vam je istinski ribat – bdijenje na granicama (na Allahovom putu)!, to vam je istinski ribat – bdijenje na granicama (na Allahovom putu)!" Muslim.

Ovaj je hadis naveden i pojašnjen pod brojem 131, u trinaestom poglavlju, "Mnoštvo načina činjenja dobra".

1031. Od Ebu Malika el-Eš'arija, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Čistoća je pola imana." Muslim.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 25, u trećem poglavlju, "Sabur – strpljenje".

Sličan hadis koji govori o velikom broju dobrih djela i koji se veže za ovo poglavlje jeste hadis koji prenosi Amr b. Abesa, radijallahu anhu, a koji smo naveli i pojasnili pod brojem 437, u pedeset prvom poglavlju, "O nadi".

1032. Od Omera b. Hattaba, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko god od vas uzme abdest, temeljno (ili je rekao: "potpuno"), a zatim izgovori:

'Ešhedu en la ilahe illallahu vahdehu la šerike leh, ve ešhedu enne Muhammeden abduhu ve resuluhu!

Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha koji nema sudruga, i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik! – otvorit će mu se svih osam džennetskih vrata da uđe na koja god hoće." Muslim.

U dodatku koji bilježi Tirmizi navodi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na kraju spomenute dove još dodao:

"Allahummedž-'alni minet-tevvabine vedž-'alni minel-mutetahhirin!

Allahu moj, učini me od onih koji se mnogo kaju i koji se mnogo čiste!"

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 243. Spomenuti dodatak bilježi Tirmizi, 55, i spada u red hasen – dobrih predaja. Imam Tirmizi prigovorio je ovom dodatku smatrajući da sadrži vid idtiraba (pobrkanosti i oprečnosti), što nije osnovano. Na utemeljenost i ispravnost ovog dodatka ukazuju i druge dvije predaje sličnog sadržaja od kojih jednu prenosi Sevban, a drugu Bera b. Azib, radijallahu anhu.

Napomena: Ima i onih koji nakon riječi: *"Allahummedž-'alni minet-tevvabine vedž-'alni minel-mutetahhirin* – Allahu moj, učini me od onih koji se mnogo kaju i koji se mnogo čiste", još dodaju riječi: "...ve min ibadikes-salihin – i od Svojih iskrenih robova". Ovaj dodatak nema nikakvo utemeljenje u sunnetu. To sam detaljno pojasnio u svojoj knjizi *Silsiletul-ehadisil-leti la asle leha*.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je upotpunjavati abdest.
- Nakon abdesta pohvalno je proučiti dovu koja se navodi u ovom hadisu.
- Iz hadisa saznajemo da Džennet ima osam vrata.

Napomena: Neki muslimani pri uzimanju abdesta, kod pranja svakog dijela tijela, za svaki od opranih dijelova uče posebnu dovu. Ovakvo nešto je ružna novotarija i o tome se ne prenosi nijedan vjerodostojan hadis, pored toga što je imam Nevevi u svom djelu *El-Ezkar* tu praksu pripisao nekim učenjacima. Međutim, sâm imam Nevevi, Allah mu se smilovao, u spomenutom djelu (1/116 – moja valorizacija) o tome kaže: “Što se tiče učenja posebnih dova kod pranja svakog od dijelova tijela koji se peru pri uzimanju abdesta, o tome se od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ne prenosi ni jedan jedini hadis.”

Ibn Kajjim el-Dževzija, Allah mu se smilovao, u svom djelu *Zadul-mead*, 1/195, u kontekstu ovoga kaže: “Nije upamćeno ni preneseno da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom uzimanja abdesta izgovarao bilo šta osim bismille. Svaki hadis koji eventualno govori o nekakvim posebnim abdestskim dovama smatra se potvorom i laži, i o tome Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nikada ništa nije rekao, niti je nečemu takvom podučio svoj ummet.”

Poglavlje stotinu osamdeset šesto

VRIJEDNOST I ODLIKE EZANA

1033. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada bi ljudi znali kolika je vrijednost poziva (ezana) i prvog safa, oni bi – kada na drugi način osim bacanjem kocke ne bi mogli odrediti ko će učiti ezan ili klanjati u prvom safu – tako i uradili. Kada bi znali kolika se vrijednost krije u ranjenju na namaz, i u tome bi se natjecali, a da znaju kolika je vrijednost jaciye i sabah-namaza, oni bi na njih dolazili pa makar i pužući.” Muttefekun alejhi.

“Bacanje kocke” je žrijebanje, a “ranjenje” je rani odlazak na namaz.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/96, i Muslim, 437.

Manje poznata značenja

- * *poziv* – ezan.
- * *prvi saf* – onaj koji se nalazi odmah iza imama.
- * *pužući* – vukući se na nogama i rukama.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis ukazuje na vrijednost ezana i prvog safa.
- Veliki broj ljudi apsolutno nije ni svjestan suštine ibadeta, niti ogromnih nagrada koje slijede za njegovo dosljedno izvršavanje.
- Žrijebanje – bacanje kocke, dozvoljeno je u situacijama kada pri odabiru nije moguće dati prednost jednoj osobi nad drugom u nečemu što je u osnovi dozvoljeno i pohvalno.
- Obaveznost obavljanja ibadeta ne spada s čovjeka sve dok je ikako u mogućnosti da ih obavlja.

1034. Od Muavije, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: ‘Mujezini će između svih ljudi na Sudnjem danu imati najduže vratove.’” Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 387.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis govori o vrijednosti ezana i velikoj nagradi koja očekuje mujezine koji su ezan učili iskreno i Allaha radi, očekujući nagradu samo od Njega.
- Mujezini će imati najduže vratove na Sudnjem danu¹ i to je posebnost kojom je Uzvišeni Allah odlikovao ovu skupinu pripadnika islamskog ummeta.

1035. Abdullah b. Abdurrahman b. Ebu Sa'sa' prenosi da mu je Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, rekao: “Vidim da voliš ovce (pastirski život) i pustinju, pa kada budeš među svojim stadom ili u pustinji, i kada budeš učio ezan za

¹ Značenje da će mujezini na Sudnjem danu imati najduže vratove pojasnili su islamski učenjaci. U vezi s tim iznesena su mišljenja koja upućuju na različita značenja. Jedni kažu da će se najviše protezati da ih obaspe Allahova milost, neki da im znoj tog dana neće dolaziti do usta, a drugi opet kažu da će biti istaknuti toga dana, ponosni i časni. (op. šer. rec.)

namaz, uči ga što glasnije. Uistinu, glas ezana neće čuti nijedan džinn, nijedan čovjek, niti bilo šta drugo a da mu (pastiru) na Sudnjem danu neće posvjedočiti.” Ebu Seid, radijallahu anhu, nakon što je izgovorio ove riječi, rekao je: “Ove sam riječi čuo od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.” Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/87–88.

Manje poznata značenja

- * *pustinja* – nenaseljeno i pusto mjesto.

Propisi, pouke i poruke

- Učenje ezana je propis koji se veže za nastupanje namaskog vremena, tako da je, na isti način kao i za namaz u džematu, legitimno da ga uči i onaj ko namaz želi obaviti sâm.
- Svako ko čuje mujezina dok uči ezan, bilo da se radi o džinnu, čovjeku ili čak i neživoj materiji, svi će mu oni biti svjedoci na Sudnjem danu potvrđujući da je učio ezan.
- Prilikom učenja ezana pohvalno je da mujezin podigne svoj glas, tj. da ga uči glasno, kako bi povećao broj onih koji će mu biti svjedoci na Sudnjem danu.
- Pohvalno je da muslimani između sebe odaberu mujezina koji ima snažan i prodoran glas.
- Gajenje ljubavi i simpatije prema ovcima, pastirskom načinu života i pustinji, tj. nenaseljenim i pustim mjestima, bila je praksa prvih generacija muslimana koja je naročito bila izražena u vremenima smutnji i nereda.
- Ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bili su vrlo brižni i pažljivi kada je riječ o podučavanju ljudi Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, sunnetu, u kojem je sveopće dobro i istinski spas.

1036. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada se oglašava poziv za namaz (tj. kada se uči ezan), šejtan se dadne u bijeg bučno puštajući vjetrove, a sve to kako ne bi slušao ezan. Kada se ezan završi, on se vrati. Kada se uči ikamet, on ponovno pobjegne, a kada se ikamet prouči, on se ponovno vrati kako bi čovjekove misli odvrćao od namaza govoreći mu: ‘Sjeti se toga i toga, misli o tome i tome’ – a ničega od toga nije se mogao sjetiti ranije. Tako šejtan čini sve dok čovjek ne zaboravi koliko je (rekata namaza) klanjao.” Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/84–85, i Muslim, 389.

Propisi, pouke i poruke

- Ezan je jedino legitimno sredstvo za pozivanje ljudi na zajednički namaz.
- Šejtanu izuzetno mnogo smeta ezan i nanosi mu neprijatnost pa zbog toga od njega bježi.
- Iskonska borba između vjernika i šejtana trajat će vječno¹ i nikada neće prestati.
- Razlog te iskonske i vječite borbe između vjernika i šejtana akidetske je, odnosno vjersko-ideološke naravi. Šejtan stalno pokušava da pokvari ispravno vjerovanje vjernika, kako bi ih na taj način odveo sa Pravoga puta.
- Kada se začuje glas neprikosnovene istine (ezan) sljedbenici i pobornici batila, tj. neistine i pokvarenog vjerovanja, nisu u stanju da ga slušaju, te se od njega udaljavaju i bježe.
- Rat i sukob između vjernika i šejtana odvija se u kontinuitetu i neće prestati do Sudnjeg dana.
- Prokleti šejtan služi se različitim metodama i sredstvima kako bi zaveo ljude i odvratio im pažnju, kao što isto tako vrlo dobro zna kako i na koji će ih način odvratiti od ibadeta.

1037. Abdullah b. Amr b. El-Ās, radijallahu anhumā, kazuje kako je čuo da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada čujete ezan, i vi izgovarajte isto ono što izgovara i mujezin (ponavljajte za njim), a zatim na mene donosite salavat, jer svako onaj ko na mene donese jedan salavat, Allah na njega donese deset salavata. Nakon toga molite Allaha da mi podari *El-Vesile*, a to je mjesto u Džennetu koje će dobiti samo jedan od svih Allahovih robova, a ja se nadam da ću ja biti taj. Onaj ko za mene (od Allaha) bude tražio *El-Vesile*, takav će imati pravo na moj šefat.” Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 384.

1 Tj. na ovom svijetu, sve do Sudnjeg dana. (op. prev.)

Manje poznata značenja

- ✦ *takav će imati pravo na moj šefat* – takvome je moj šefat zagaraniran.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je za mujezinom ponavljati tekst ezana i odazvati se njegovom pozivu.
- Nakon ezana, pohvalno je donijeti salavat na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i u tome se krije velika nagrada za onoga ko tako postupi. Ovaj propis važi samo za onoga ko sluša ezan, dok mujezinu takvo nešto nije propisano, i ne samo to, već ta praksa spada u novotarije, kako su na to ukazali mnogi učenjaci i valorizatori.
- Uzvišeni Allah iz Svoje neizmjerne milosti i velike dobrote prema Svojim robovima, umnogostručuje i uvećava njihove nagrade.
- *El-Vesile* je posebno mjesto u Džennetu koje je, između svih ostalih vjerovjesnika, rezervirano isključivo za posljednjeg Poslanika i kao takvo pripada samo njemu.
- Ovaj hadis indirektno ukazuje na to da se Allahovi vjerovjesnici međusobno razlikuju po vrijednosti i da nisu svi na istom stepenu, baš onako kako je o tome Uzvišeni Allah rekao: **"...Mi smo jedne vjerovjesnike nad drugima odlikovali..."** (El-Isra, 55).
- Hadis potvrđuje Vjerovjesnikov, sallallahu alejhi ve sellem, šefat, tj. njegovo zagovorništvo za vjernike, koje će on činiti samo za one vjernike koji su od Allaha za Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, tražili *El-Vesile*, na što ukazuje hadis.

1038. Od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada čujete ezan, za mujezinom ponavljajte sve ono što i on izgovara." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/90, i Muslim, 383.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je da osoba koja čuje ezan ponavlja za mujezinom sve ono što i on izgovara, tj. tekst ezana.

1039. Od Džabira, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Onaj ko čuje ezan pa izgovori sljedeće:

'Allahumme Rabbe hazihid-da'vetit-tammeti ves-salatil-kaimeti ati Muhammedenil-vesilete vel-fadilete veb-ashu mekamen mahmudenil-lezi ve'ad tehu!

Allahu moj, Gospodaru ovog potpunog i cjelovitog poziva i namaza koji se upravo uspostavlja, podari Muhammedu El-Vesile i svako dobro, i proživi ga na Mekamul-mahmudu (hvale dostojnom mjestu) koje si mu obećao! – takav je zaslužio moj šefat na Sudnjem danu." Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/94.

Ima onih koji na kraju ove dove još dodaju riječi: "...inneke la tuhliful-mi'ad – uistinu Ti nećeš iznevjeriti Svoje obećanje", međutim, ovaj dodatak nema osnove u vjerodostojnom sunnetu, pa to treba imati na umu.¹

Propisi, pouke i poruke

- Dovu koja je spomenuta u hadisu treba proučiti nakon što mujezin u potpunosti završi učenje ezana, a ne u toku samog ezana, na što i upućuje nedavno citirani hadis koji prenosi Abdullah b. Amr b. El-Ās u kojem se navodi: "Nakon toga (tj. ezana), molite Allaha da mi podari El-Vesile..."
- Hadis podstiče na učenje dove u namaskim vremenima jer je to vrijeme u kojem postoji veća šansa da dova bude primljena.
- Potvrđuje se Vjerovjesnikov, sallallahu alejhi ve sellem, šefat za onoga ko bude učio ovu dovu. Nekima se učinilo problematičnim to što se u ovom hadisu obećava ovakva vrsta nagrade (šefat) za onoga ko bude učio dotičnu dovu kada je u drugim predajama potvrđeno da je Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, šefat obećan grješnicima iz njegovog ummeta. Međutim, istina je da tu nema nikakve problematičnosti kada se zna da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, posjeduje pravo i na druge vrste šefata, kao što je recimo njegovo zagovaranje da neki muslimani uđu u Džennet bez polaganja računa, ili njegov šefat za vjernike na Sudnjem danu kada se bude polagao račun, ili njegovo zagovorništvo kod Allaha da vjernicima poveća stepene u Džennetu, ili njegov šefat da se određenim ljudima smanji džehennemska kazna, kao što je slučaj s njegovim amidžom

¹ Spomenuti dodatak bilježi imam Bejheki, *Es-Sunenul-kubra*, 1/603/1933. (op. šer. rec.)

Ebu Talibom itd. Dakle, svakome od onih koji su obuhvaćeni nekom od mnogobrojnih vrsta Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, šefata, bit će podareno ono što mu po toj vrsti šefata i pripada.

1040. Od Sa'da b. Ebu Vekkasa, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Onaj ko, nakon što sasluša mujezina, izgovori:

'Ešhedu en la ilahe illallahu vahdehu la šerike leh, ve enne Muhammeden 'abduhu ve resuluhu. Raditu billahi Rabba, ve bi Muhammedin resula, ve bil-islami dina!

Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha koji nema sudruga i da je Muhammed Njegov rob i poslanik. Zadovoljan sam što mi je Allah Gospodar, Muhammed poslanik i što mi je islam vjera!" – bit će mu oprošteni njegovi grijesi." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 386.

Propisi, pouke i poruke

- Ovu je dovu pohvalno izgovoriti nakon što mujezin završi učenje ezana.
- Biti zadovoljan Allahom kao Gospodarom podrazumijeva prihvatanje prvog dijela kelimei-šehadeta (la ilahe illallah) i svega onoga što te riječi nose sa sobom. Dakle, rob nema pravo niti ikada smije obožavati nekog drugog mimo Allaha, već se obavezno pokorava samo Njemu, Njegovo određenje prima smireno i udovoljava Njegovoj volji.
- Biti zadovoljan Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, kao poslanikom podrazumijeva prihvatanje drugog dijela kelimei-šehadeta (Muhammeden resulullah), a to ustvari znači u cijelosti prihvatiti i u potpunosti se pokoriti Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i to na takav način da on vjerniku bude preči i od sebe samoga. Takav vjernik ne prihvata ništa što se nudi kao uputa osim onoga što je došlo iz Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, usta, on se ne parniči niti presudu traži ni od koga drugog osim od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, niti on prihvata ičiji drugi sud osim Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem. On svemu tome teži koliko god više može i koliko mu prilike i okolnosti to dozvoljavaju.
- Biti zadovoljan islamom kao vjerom znači biti zadovoljan sa svim onim čime je zadovoljan Uzvišeni Allah. Islam je jedina vjera kojom je Uzvišeni

Allah zadovoljan da Mu je ispovijedaju Njegovi robovi, pa im je i naredio da je slijede. On od njih neće prihvatiti nijedno djelo osim ako bude u skladu s principima, pravilima i normama uzvišene vjere islama.

- Učenje ove dove, nakon što mujezin prouči ezan, jedno je od djela kojima Uzvišeni Allah briše grijehe.

1041. Od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Dova koja se prouči između ezana i ikameta neće biti odbijena.” Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je hasen – dobar.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 521, Tirmizi, 212, Ahmed, 3/155 i 225, i drugi, različitim putevima, ali svi od Enesa, radijallahu anhu.

Kažem: Hadis je vjerodostojan.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis podstiče na učenje dove u vremenu između proučenog ezana do učenja ikameta, jer je to jedno od vremena kada postoji veća šansa da dova bude primljena.

Poglavlje stotinu osamdeset sedmo

VRIJEDNOST I ODLIKE NAMAZA

Rekao je Uzvišeni Allah: “**Zaista, namaz odvrća od razvrata i od svega što je ružno.**” (El-Ankebut, 45)

Svevišnji Allah pojašnjava da namaz sa sobom donosi dvije izuzetno bitne i važne stvari: odvrća od razvrata i svih loših i nevaljalih djela i onaj ko namaz bude redovno i ustrajno obavljao, i to u tačno propisanim vremenima, on će ga spriječiti da čini loša djela.

1042. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: “Šta mislite kada bi neko od vas ispred (kućnih) vrata imao rijeku u kojoj bi se kupao pet puta dnevno, da li bi na njemu ostalo imalo prljavštine?” Prisutni rekoše: “Na njemu ne bi

ostalo nimalo prljavštine.” Tada Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “To je primjer pet dnevnih namaza kojima Allah briše učinjene grijehe.”

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/11, i Muslim, 667.

Propisi, pouke i poruke

- Prilikom pojašnjavanja nečega dozvoljeno je ljudima navoditi primjere kako bi na najlakši i najjednostavniji način shvatili šerijatske propise, ali pod uvjetom da se prilikom navođenja tih primjera ne promaši suština onoga što se želi pojasniti.
- Uzvišeni Allah Svojim robovima ukazuje veliku blagodat jer sa pet dnevnih namaza čisti njihova srca i tijela od pošasti grijeha koji prljaju srca, pečate ih i čine ih slijepima.

1043. Od Džabira, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Primjer pet dnevnih namaza je kao primjer obilne rijeke koja teče ispred vrata jednog od vas, u kojoj se on kupa pet puta na dan.” Muslim.

“Obilna”, to je rijeka koja ima mnogo vode.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 668.

Propisi, pouke i poruke

Vidjeti komentar prethodnog hadisa.

1044. Ibn Mesud, radijallahu anhu, pripovijeda da je neki čovjek poljubio neku ženu (za njega strankinju) pa je došao kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i ispričao mu šta se desilo. Povodom toga, Uzvišeni Allah objavio je: “**I obavlja molitvu početkom i krajem dana, i u prvim časovima noći! Dobra djela zaista poništavaju loša.**” (Hud, 114) Čovjek upita: “Je li to (vrijedi) samo za mene?” “Za čitav moj ummet”, odgovori Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/8, i Muslim, 2763.

Propisi, pouke i poruke

- Šerijat nije propisao niti je precizno definirao kaznu za onoga ko poljubi ili dodirne ženu koja mu, shodno šerijatskim propisima, nije dozvoljena.
- U slučaju da neko učini takvo nešto, imam tj. islamski vođa, ima pravo da ga ne sankcionira zbog toga, pogotovo kada vidi da se zastidio i iskreno pokajao.
- Ako određeni šerijatski propis po svojoj formi bude općenit i ne bude objavljeno ništa što bi ga ograničilo i učinilo posebnim i specifičnim, pravilo je da on i ostaje općenit.¹
- Iz hadisa saznajemo da je klanjanje namaza iskup za počinjene grijeha.

1045. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Pet dnevnih namaza, kao i džuma do džume, brišu grijeha počinjene između njih ukoliko se (čovjek) kloni velikih grijeha." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 233.

Manje poznata značenja

- * *ukoliko se (čovjek) kloni velikih grijeha* – ukoliko u tim periodima ne bude činio neke od velikih grijeha.

Propisi, pouke i poruke

- Klanjanje obaveznih dnevnih namaza, kao i klanjanje džuma-namaza, iskup je za počinjene grijeha.

1046. Osman b. Affan, radijallahu anhu, kazuje da je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: "Koji god musliman dočeka neki od obaveznih dnevnih namaza, pa se na najljepši i najpotpuniji način za njega abdesti, a zatim skrušeno i na najljepši i najpotpuniji način obavi sve sastavne dijelove namaza, taj namaz će mu biti iskup za prethodno počinjene

¹ Autor želi reći je ovaj ajet u osnovi objavljen povodom čovjeka koji je poljubio neku ženu pa se zbog dotičnog grijeha i pokajao. Međutim, ajet je po svojoj formi općenit i njegova se poruka odnosi ne samo na ovog čovjeka već na svakog onog ko učini neki od grijeha sličnih grijehu ovog čovjeka, što je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na kraju hadisa nedvosmisleno i potvrdio. (op. prev.)

grijehe, pod uvjetom da nije učinio neki od velikih grijeha. To važi zastalno i propis o tome neće se izmijeniti.” Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 228.

Propisi, pouke i poruke

- Musliman je obavezan da upotpunjava svoj abdest na način kako je to već pojasnio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.
- Skrušenost je srž i suština namaza, pa onaj ko u namazu bude skrušen, takav je uspio i takav se spasio.
- Namaz je iskup za počinjene grijehe, ali samo onda kada u toku klanjanja namaza i srce i dijelovi tijela klanjača budu skrušeni i ponizni, i samo onda kada se tim namazom isključivo želi postići Allahova nagrada i Njegovo zadovoljstvo.

Poglavlje stotinu osamdeset osmo

VRIJEDNOST I ODLIKE SABAHSKOG I IKINDIJSKOG NAMAZA

1047. Ebu Musa, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao. “Ko klanja sabah i ikindija-namaz, ući će u Džennet.” Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/52, i Muslim, 635.

Propisi, pouke i poruke

- Samo iskreni vjernik pazi na obavljanje i redovno klanjanje obaveznih dnevnih namaza.
- Hadis ukazuje na posebnu vrijednost sabahskog i ikindijskog namaza.

1048. Ebu Zuhejr Umara b. Ruvejba, radijallahu anhu, kaže: “Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: ‘U Vatru neće ući onaj ko je klanjao namaz prije izlaska i prije zalaska sunca, tj. sabahski i ikindijski namaz.’” Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 634.

Propisi, pouke i poruke

- Približiti se i primaći Džehennemu ne znači nužno i ući u njega.
- Izdvajanje sabaha i ikindija-namaza i njihovo spominjanje u ovom kontekstu nikako ne znači da će onaj ko bude klanjao samo ova dva namaza, a ne bude klanjao i ostale propisane namaze, biti spašen od Vatre, jer se takvo shvatanje protivi svim ostalim šerijatskim tekstovima koji nedvosmisleno ukazuju na strogu obavezu obavljanja svih pet dnevnih propisanih namaza. Ovi i slični hadisi ustvari samo ukazuju na posebnu vrijednost sabaha i ikindija-namaza.
- Onaj ko obavlja ova dva namaza većinom nije lijen niti pri sebi ima patvorenosti ili licemjerstva. Isto tako, ta osoba uglavnom iskreno voli obavljati sve ibadete i to na način kako je to i propisano, kao što isto tako maksimalno pazi da na najpotpuniji način obavlja i ostale propisane namaze, ali i da izvršava sve vjerske obaveze i naredbe općenito.
- Onaj ko maksimalno bude vodio računa o obavljanju ova dva namaza, takav će o ostalim namazima još više voditi brigu.
- Uzvišeni Allah hvali one koji radi izvršavanja ibadeta i pokornosti Njemu, prekidaju spavanje i rahatluk koji san nosi u sebi, kao i one koji iz istog razloga napuštaju trgovinu i profit koji ona donosi, i o takvima kaže: **“...noću su malo spavali...”** (Ez-Zarijat, 18); **“...ljudi koje kupovina i prodaja ne ometaju da Allaha spominju...”** (En-Nur, 37).

1049. Od Džunduba b. Sufjana, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ko klanja sabah-namaz, sklonio se u okrilje Allahove zaštite. Pogledaj, čovječe, Allah od tebe ne potražuje nikakvu protunaknadu zbog toga što te štiti...” Muslim.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 232, u poglavlju “Medusobno poštivanje i uvažavanje muslimana, njihove dužnosti i samilost jednih prema drugima”.

1050. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “U bdijenju nad vama naizmjenično se smjenjuju meleki dana i meleki noći, a sastaju se na sabahskom i ikindijskom namazu. Zatim se oni koji su kod vas noćili uzdižu (ka nebu), pa ih Allah, koji

najbolje zna stanja Svojih robova, pita: 'U kakvom ste stanju ostavili Moje robove?', a oni odgovaraju: 'Ostavili smo ih kako klanjaju, a i zatekli smo ih kako klanjaju.'" Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/33, i Muslim, 632.

Propisi, pouke i poruke

- U Allahovu veliku milost i dobrotu koju ukazuje Svojim robovima spada i činjenica da se plemeniti meleki okupljaju kod ljudi u onim trenucima kada su Mu oni (ljudi) pokorni, a sve to kako bi meleki na najljepši i najpotpuniji način svjedočili njihovoj pokornosti Allahu.
- Namaz je najvredniji od svih ibadeta jer je Uzvišeni Allah u ovom hadisu pitao o namazu, na što je uslijedio i odgovor.
- Hadis ukazuje na veličanstvenost sabaha i ikindija-namaza jer se na njima sastaju dvije skupine meleka, dok se na ostalim namazima okuplja samo jedna grupa meleka. Isto tako, hadis upućuje i na posebnu vrijednost vremena u kojem se obavljaju ova dva namaza.
- Sve prethodno kazano upućuje na to da na ova dva namaza posebno treba paziti i da se o njima posebno mora voditi računa.
- Ovaj je ummet posebno odlikovan i počastvovan između svih ostalih ummeta, a i Poslanik ovog ummeta posebno je odlikovan nad poslanicima svih ostalih naroda.
- Hadis govori o nekim dijelovima gajba, tj. skrivenog i čulima nedokučivog svijeta, a koji je vezan za ljude i njihov život.
- Spoznaja sadržaja ovog hadisa i njegove poruke kod vjernika bi trebala povećati vjerovanje te ih više aktivirati da ustrajnije i privrženije obavljaju sve ibadete, a sve to kako bi meleki još bolje i potpunije o tome svjedočili kod Uzvišenog Allaha.
- Hadis ukazuje i na to da Allahovi meleki vole ljude, što bi kod nas trebalo povećati ljubav prema njima i tako nas još više približiti Allahu Svevišnjem.

1051. Džerir b. Abdullah el-Bedželi, radijallahu anhu, kazuje: "Bili smo kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa on pogleda u mjesec, a bila je noć punog mjeseca, pa reče: 'Vi ćete uistinu vidjeti svoga Gospodara kao što sada vidite ovaj mjesec, i dok Ga budete gledali, nećete osjetiti nikakvu

poteškoću, pa ako ikako možete, nastojte da ne budete spriječeni od obavljanja namaza prije izlaska sunca (sabaha) i nakon zalaska sunca (ikindije), već ih svakako klanjajte.” Muttefekun alejhi.

U jednoj verziji ovog hadisa navodi se: “...pa je (Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem) pogledao u mjesec četrnaeste noći lunarnog mjeseca.”

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/33, i Muslim, 633.

Ovu drugu ovdje spomenutu verziju bilježi Buhari, *Fethul-Bari*, 8/597.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis prenosi jednu izuzetno lijepu obavijest, a to je nagovještaj da će vjernici na Sudnjem danu vidjeti Uzvišenog Allaha.
- U hadisu se potvrđuje da će viđenje Allaha na Sudnjem danu biti istinski i osjetilno, upravo onako kako su nas o tome obavijestili Svevišnji Allah i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Dakle, viđenje Allaha ne tumači se nikakvom simbolikom ili alegorijom, kako to već čine oni koji nakaradno i bez ikakvih validnih dokaza nastoje iskriviti njegovo suštinsko značenje, govoreći da se pod pojmom “viđenje” misli na uživanje, milost, blagodarnost i slično.
- Primjerom koji se navodi u hadisu ni u kojem se slučaju ne želi uporediti Allah sa mjesecom ili bilo čim drugim, neka je On vrlo daleko od bilo kakvog poređenja s bilo čim, već je primjer naveden kako bi se potvrdilo da će na Sudnjem danu vjernici vidjeti Allaha upravo onako kako na ovom svijetu mogu vidjeti puni mjesec.
- U hadisu se ukazuje na vrijednost sabaha i ikindija-namaza, pa stoga o njima naročito treba voditi računa i klanjati ih u njihovim propisanim vremenima.

1052. Od Burejde, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Onaj ko (namjerno) izostavi ikindija-namaz, njegova su djela upropaštena.” Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/31 i 66.

Manje poznata značenja

- * *njegova su djela upropaštena* – neće imati nagradu za djela koja je činio.¹

Propisi, pouke i poruke

- Hadis nas podstiče da dobro vodimo računa o obavljanju ikindija-namaza u njegovo propisano vrijeme.
- Onaj ko namjerno i svjesno izostavi ikindija-namaz (kako se to navodi u verziji koju prenosi Ma'mer), njegova su djela upropaštena.
- Ovaj hadis ne može poslužiti kao dokaz da je nevjernik onaj ko iz lijenosti i nemara izostavlja namaz. Naime, da je ispravno mišljenje onih koji smatraju da je namjerno izostavljanje namaza, bez obzira na razlog, djelo nevjerstva, onda bi spominjanje samo ikindija-namaza u ovom kontekstu bilo suvišno i nepotrebno i ovaj namaz ne bi bio posebno spomenut između ostalih propisanih namaza, već bi to pravilo trebalo da važi i za sve ostale namaze. Međutim, sasvim je izvjesno da je onaj ko namjerno izostavlja namaz iz lijenosti i nemara (bez obzira što ne poriče njegovu obaveznost), u velikoj opasnosti i da čini veliki grijeh. Inače, propis o osobi koja priznaje obaveznost namaza, ali ga ne obavlja iz lijenosti i nemara, pitanje je o kojem su napisana detaljna i vrlo opširna djela. Ovdje smo samo htjeli ukazati na ispravno mišljenje u pogledu ovog pitanja koje je odabrala većina učenjaka ehli-sunneta vel-džemata, a to je da takva osoba samim ostavljanjem namaza, iz lijenosti i nemara, ne izlazi iz okvira vjere islama.

Poglavlje stotinu osamdeset deveto

VRIJEDNOST I ODLIKE ODLASKA U DŽAMIJU

1053. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko god ujutro ili navečer ode u džamiju, Allah mu pripremi mjesto u Džennetu, i to svaki put kada ujutro ili navečer ode u džamiju."² Muttefekun alejhi.

1 Ovdje se misli da su mu propala dobra djela koja je taj dan učinio. (op. šer. rec.)

2 Shodno nekim verzijama ovog hadisa, njegov bi prijevod mogao glasiti i ovako: "Ko god ode u džamiju i iz džamije se vrati, Allah mu pripremi mjesto u Džennetu, i to svaki put kada ode u džamiju i iz nje se vrati." (op. prev.)

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/148, i Muslim, 669.

Manje poznata značenja

- * *mjesto* – boravište koje se posebno pripremi za očekivanog gosta.

Propisi, pouke i poruke

- Na prvi pogled može se zaključiti da veliku nagradu opisanu u hadisu zaslužuje općenito svako onaj ko iz bilo kojeg razloga dođe u džamiju, međutim, u suštini, nagradu zaslužuje isključivo onaj ko u džamiju dolazi radi obavljanja bilo koje vrste ibadeta, a namaza prvenstveno.

1054. Također, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Onaj ko se očisti u svojoj kući (uzme abdest), a zatim se zaputi u jednu od Allahovih kuća (džamija) kako bi u njoj obavio jednu od Allahovih strogih naredbi (farzova), svakim jednim korakom koji napravi briše mu se jedno loše djelo, a sa drugim mu se podiže stepen (u Džennetu)." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 666.

Propisi, pouke i poruke

- Namaz obavljen bez abdesta nije ispravan, tj. obaveza je prije namaza otkloniti malu nečistoću.
- Nagrada obećana u hadisu pripada onome ko u džamiju odlazi s ciljem da u njoj obavi jednu od strogih Allahovih naredbi (farzova) koje su mu stavljene u obavezu.
- Rob će odgovarati za svako djelo koje je počinio, bez obzira da li se radi o velikim ili malim grijesima. Sve je to kod Allaha zabilježeno i zapisano, pa čak i njegovi koraci koje je u hodu napravio.
- Uzvišeni Allah ukazao je veliku počast i milost vjernicima jer je čak i njihove korake, koje naprave odlazeći na namaz, učinio iskupom za grijeha koje su počinili, ali i načinom na koji će podići svoje stepene u Džennetu.

1055. Ubejj b. Ka'b, radijallahu anhu, pripovijeda: "Među ensarijama je bio neki čovjek koji nikada nije izostavljao namaz u džamiji, a nisam poznao nikoga drugog čija je kuća bila udaljenija od džamije. Neko mu reče: 'Šta misliš o tome da sebi kupiš magarca pa da ga jašeš (do džamije) po pomrčini i po velikim vrućinama?', a on odgovori: 'Uopće ne bih volio da mi je kuća uz samu džamiju. Ja uistinu želim da mi se (u dobra djela) pišu moji koraci koje napravim idući u džamiju i koraci koje napravim vraćajući se svojoj porodici.' Na ove njegove riječi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Uistinu će ti Allah dati sve to što očekuješ.'" Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 663.

Manje poznata značenja

* *koji nikada nije izostavljao namaz u džamiji* – nije propuštao namaz u džamiji.

Propisi, pouke i poruke

- Ashabi, radijallahu anhum, bili su veoma brižni i ulagali su veliki trud da bi prisustvovali zajedničkim namazima u džamiji.
- U hadisu se ukazuje na veliku pronicljivost ashaba, radijallahu anhum, i na njihovo razumijevanje načina na koje će doći do dobrih djela.
- Podnošenje poteškoća na putu ibadeta umnogostručuje nagradu.
- Svevišnji Allah neće zanemariti ni upropastiti djelo nijednog trudbenika, bilo da se radi o muškarcu ili ženi. Sve što urade bit će sabrano i zabilježeno, pa će ih On za to nagraditi najljepšom nagradom.
- Odlazak u džamiju pješice vredniji je od odlaska u džamiju na jahalici ili u nekom prijevoznom sredstvu.
- Pravljenje sitnih koraka na putu do džamije povećava njihov broj, što opet utječe na povećanje broja dobrih djela.
- Čovjek će i za povratak iz džamije biti nagrađen, pod uvjetom da je njegov odlazak u džamiju bio iniciran isključivo namjerom da u njoj ibadeti.
- Pohvalno je radosnom viješću obradovati muslimana, naročito onda kada će mu te riječi povećati brižnost i osnažiti volju da ustraje u pokornosti i činjenju ibadeta Uzvišenom Allahu.

1056. Džabir, radijallahu anhu, kaže: “Zemljišne parcele oko džamije postale su slobodne pa su se pripadnici klana Benu Selema željeli preseliti u blizinu džamije. Kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, saznao za njihovu namjeru, rekao im je: “Do mene je doprla vijest da se želite preseliti u blizinu džamije?” “Da, to smo imali namjeru učiniti, Allahov Poslaniče”, odgovoriše oni. On im reče. “O pripadnici klana Benu Selema, držite se vaših kuća jer vam se zbog stanovanja u njima pišu tragovi vaši”, pa je ovo ponovio još jednom. Oni rekoše: “Ne bismo voljeli da smo se preselili.” Muslim, a i Buhari bilježi hadis vrlo sličnog značenja, ali ga prenosi Enes, radijallahu anhu.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 665. Hadis koji prenosi Enes, radijallahu anhu, bilježi Buhari, *Fethul-Bari*, 2/139.

Manje poznata značenja

- * *Benu Selema* – veliki klan ensarija, ogranak plemena El-Hazredž.
- * *tragovi vaši* – vaši koraci i stope.

Propisi, pouke i poruke

- Ponekad će čovjek isplanirati da učini nešto što misli da je za njega dobro i korisno, a istinsko dobro i istinska korist za njega nalazit će se u nečemu što je suprotno onome što je namjeravao učiniti.
- Pohvalno je da se obični svijet konsultira sa učenim ljudima i zatraži savjet u vezi onoga što ih se tiče.
- Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vodio je brigu o tome da svi dijelovi Medine ostanu urbani i naseljeni njenim autohtonim stanovništvom, tj. starosjediocima.
- Što je više koraka do džamije, to je nagrada veća.
- Svako dobročinstvo koje se čini iskreno i samo radi Allaha, piše se u dobra djela.
- Pohvalno je stanovati u blizini džamije, međutim, ukoliko neko ima neku dopunsku korist ako stanuje dalje od džamije ili na taj način želi povećati svoju nagradu zbog broja koraka koje će napraviti do džamije, onda mu je bolje da mu kuća nije u blizini džamije. Pripadnici klana Benu Selema željeli su stanovati u blizini medinske džamije jer su vrlo dobro znali blagodati te džamije i njene vrijednosti. Dakle, Poslanik, sallallahu alejhi

ve sellem, nije im eksplicitno zabranio niti im je bezuvjetno osporio ono što su željeli učiniti, već je samo preferirao otklanjanje štete koja se ogleda u njihovom napuštanju svojih domova, nad pribavljanjem spomenute koristi, a to je vrijednost stanovanja u blizini medinske džamije. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podučio ih je da se u mnoštvu koraka koje prave na putu od svojih ognjišta do džamije, krije velika blagodat koja je u ravni vrijednosti stanovanja u blizini džamije ili je čak veća od toga.

1057. Od Ebu Muse el-Eš'arija, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Najveću nagradu za obavljanje namaza ima onaj čovjek koji do njega (namaza, tj. džamije) napravi najviše koraka, a zatim onaj koji ga slijedi (po udaljenosti). Onaj ko iščekuje namaz kako bi ga klanjao za imamom (tj. u džematu) ima veću nagradu od onoga koji klanja pa zaspi." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/137, i Muslim, 662.

Propisi, pouke i poruke

- Što se više koraka napravi do džamije, nagrada je veća.
- Imam, tj. predvodnik ljudi u namazu, treba da bude općenito najučeniji i da najbolje zna učiti Kur'an između svih njih. Zbog toga ima i prednost da ih predvodi u namazu.
- Klanjanjem namaza za imamom povećavaju se muslimanske mase, tj. njihova brojnost, i na taj način dolazi do izražaja njihovo jedinstvo i zajedništvo, što kod njihovih neprijatelja stvara strah i bojazan od njih.
- Zbog svega ovoga, namaz čovjeka koji klanja za imamom vredniji je od namaza čovjeka koji prije imama klanja namaz, a zatim zaspi.

1058. Burejda, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "One koji po noćnim tminama hode do džamija obradujte sa potpunom svjetlošću na Sudnjem danu." Ebu Davud i Tirmizi.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 561, i Tirmizi, 223, sa lancem prenosilaca u kojem ima određena slabost, međutim, u prilog vjerodostojnosti ovog hadisa idu mnoge druge slične predaje koje se prenose

od skupine ashaba, među kojima su i Enes b. Malik, Sehl b. Sa'd i drugi. Dakle, hadis je vjerodostojan.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je vjernike obradovati sa onim što ih očekuje na Sudnjem danu.
- Na Sudnjem danu svi će ljudi biti u tami osim mu'mina, tj. vjernika.¹
- Ustrajno obavljanje sabaha i jacija-namaza u džematu djelo je koje onome ko ga bude činio obezbjeđuje svjetlost na Sudnjem danu, jer Uzvišeni Allah neće dati da Njegovi robovi iskuse dvije tame, i onu dunjalučku i ahiretsku. Stoga im je On iz Svoje velike dobrote i milosti osvijetlio put na dunjaluku uputivši ih stazom ibadeta i iskrenog obožavanja samo Njega Uzvišenog.

1059. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Hoćete li da vam ukažem na ono čime Allah briše grijehe i podiže stepene (u Džennetu)?" Oni rekoše: "Svakako da hoćemo, Allahov Poslaniče!" On reče: "Upotpunjavanje abdesta u teškim uvjetima, mnogo koraka do džamije, iščekivanje novog namaza nakon (tek obavljenog) namaza, a to vam je ribat – bdijenje na granicama (na Allahovom putu), to vam je ribat – bdijenje na granicama (na Allahovom putu)!" Muslim.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 131, u trinaestom poglavlju, "Mnoštvo načina činjenja dobra".

1060. Od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada vidite da neki čovjek redovno posjećuje džamije, posvjedočite da je vjernik. Rekao je Uzvišeni Allah: 'Allahove džamije održavaju oni koji u Allaha i u onaj svijet vjeruju...'" (Et-Tevba, 18)." Tirmizi, koji kaže da je hasen – dobar.

Dokumentacija hadisa

Ovaj hadis ima slab lanac prenosilaca. Bilježe ga Tirmizi, 2617 i 3093, Ibn Madža, 802, Ahmed, 3/67 i 76, Ibn Hibban, 1721, i Hakim, 1/212–213 i 2/332, raznim putevima od Derradža, a on od Ebu Hejsema, a on od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu.

¹ U suprotnom, Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "...sa svjetlošću na Sudnjem danu", ne bi imale svoj značaj. Allah najbolje zna. (op. prev.)

Na drugom mjestu na kojem spominje ovaj hadis, Hakim je za njega rekao: "Njegov lanac prenosilaca je ispravan", a s njim se složio i imam Zehebi.

Na prvom mjestu na kojem bilježi ovaj hadis, Hakim je rekao: "Ne razilaze se oko autentičnosti biografije prenosilaca Egipćana i njihove pouzdanosti."

Imam Zehebi kritički se osvrnuo na ovu njegovu konstataciju rekavši: "Derradž je prenosio veliki broj munker, tj. ništavnih hadisa."

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je slab jer se u njemu nalazi spomenuti Derradž, a inače slabe su sve predaje koje on prenosi od Ebu Hejsema.

Propisi, pouke i poruke

- Bez obzira na slabost ovog hadisa, njegovo je značenje ispravno. Na to ukazuje ostatak ajeta čiji je samo početak citiran u ovom hadisu, a u kojem se kaže da su vjernici oni koji Allahove džamije održavaju spominjanjem i veličanjem Allaha, klanjanjem namaza i učenjem Kur'ana.

Poglavlje stotinu devedeseto

VRIJEDNOST I ODLIKE IŠČEKIVANJA NAMAZA

1061. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Svako od vas je u namazu sve dok ga samo iščekivanje namaza, i ništa osim toga, bude sprečavalo da se vrati svojoj porodici." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/142, i Muslim, 649 i 276.

Propisi, pouke i poruke

- Prilikom iščekivanja novog namaza potrebno je dobro voditi računa o nijetu, tj. o iskrenosti namjere i razloga boravka u džamiji. Tako naprimjer, ukoliko neko promijeni svoj nijet, i zbog nekog drugog razloga ostane boraviti u džamiji, a ne isključivo zbog namaza, takav gubi nagradu spomenutu u hadisu. Isto tako, ovu nagradu neće imati ni onaj ko u džamiji boravi iščekujući novi namaz, ali uz tu namjeru ima još neki razlog.

- Isto tako, ovu nagradu neće imati ni onaj ko u osnovi ima nijet da namaz klanja u džamiji, ali ga ne iščekuje unutar džamije, već van nje. Obećana nagrada slijedi onome ko, uz iskren nijet, namaz iščekuje unutar prostora za ibadet, tj. unutar džamije.
- Shodno Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima: "Svako od vas je u namazu...", dozvoljeno je namazom zvati i stanje pripravnosti i iščekivanja namaza, ali samo onda kada se na dotičnog čovjeka ovaj hadis može primijeniti u potpunosti, tj. jedino onda kada je čekanje novog namaza jedini razlog njegovog boravka u džamiji. Iako je to stanje nazvano namazom, u njemu je, za razliku od pravog namaza, dozvoljeno pričati.

1062. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Meleki donose salavat na nekoga od vas sve dok se nalazi na mjestu na kojem je obavio namaz¹, i sve tako dok se ne onečisti (dok ne izgubi abdest). Meleki govore: 'Gospodaru, oprosti mu! Gospodaru, smiluj mu se!'" Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/142. Ovo je dio prethodno spomenutog hadisa i nema ga potrebe dijeliti.

Manje poznata značenja

- ✦ *donose salavat na nekoga od vas* – uče dove za njega. U ovom je hadisu pojašnjeno da meleki Allaha mole za oprost i milost.

Propisi, pouke i poruke

- Meleki upućuju dove i mole Allaha da oprosti vjernicima.
- Meleki su upoznati sa grijesima koje čine ljudi.
- Hadis ukazuje na vrijednost džamija i pojašnjava da su to najbolja mjesta.

1 U ovom je hadisu upotrijebljena riječ "musalla", što u osnovi znači mjesto na kojem čovjek obavlja dotični namaz, tj. mjesto na kojem u toku namaza sjedi, čini sedždu itd. Međutim, ovaj se termin može koristiti i za džamiju. U hadisu vrlo sličnog značenja koji isto od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, bilježi imam Tirmizi, br. 331, navodi se: "... i meleki stalno donose salavat na svakoga od vas sve dok boravi u džamiji..." Ovaj hadis svakako podupire mišljenje onih učenjaka koji smatraju da se riječ "musalla" u ovom hadisu odnosi na čitavu džamiju općenito, a ne samo na mjesto na kojem čovjek obavlja namaz, što je odabrao i autor knjige, a što se vidi iz treće koristi koju je naveo gdje kaže: "Hadis ukazuje na vrijednost džamija", a Allah najbolje zna. (op. prev.)

- Hadis nam ukazuje na vrijednost iščekivanja namaza.
- Pohvalno je da onaj ko iščekuje namaz u džamiji sve vrijeme ostane pod abdestom.

1063. Enes, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom odgodio klanjanje jacija-namaza sve do pola noći, pa nakon što ju je klanjao, došao nam je rekavši: "Ljudi su klanjali (jaciju), a zatim legli, a sve vrijeme dok ste vi čekali da je klanjate, bili ste u namazu." Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/51.

Propisi, pouke i poruke

- Vrijeme jacija-namaza traje sve do pola noći. Tako se i jasno navodi u hadisu koji prenosi Abdullah b. Amr b. El-Ās, a koji je zabilježen u Muslimovom *Sahihu* u kojem se, između ostalog, kaže: "...pa kada klanjate jacija-namaz, a njegovo je vrijeme do pola noći".
- Pohvalno je jacija-namaz malo odgoditi te ga klanjati nešto kasnije od nastupa njegovog prvog vremena.
- Nakon jednog obavljenog namaza pohvalno je u džamiji iščekivati drugi.

Poglavlje stotinu devedeset prvo

VRIJEDNOST I ODLIKE ZAJEDNIČKOG NAMAZA (NAMAZA U DŽEMATU)

1064. Od Ibn Omera, radijallahu anhuma, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Namaz obavljen u džematu bolji je i vredniji dvadeset sedam puta od namaza pojedinca." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/131 i 137, i Muslim, 650.

Propisi, pouke i poruke

Vidjeti hadis koji prenosi Ebu Hurejra, radijallahu anhu, naveden pod brojem 10, u poglavlju o iskrenosti.

1065. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Namaz koji čovjek klanja u džematu bolji je od njegovog namaza koji klanja u svojoj kući ili namaza koji klanja na svojoj tržnici za više od dvadeset pet puta. To je zato što kada neko uzme abdest, lijepo i potpuno, a potom ode u džamiju, a jedini razlog zbog kojeg je izašao bude namaz (koji želi obaviti u džamiji), sa svakim korakom koji napravi bit će mu povećan jedan stepen i oprošten jedan grijeh. Kada klanja namaz, meleki će na njega neprestano donositi salavat sve dok je u džamiji i dok se ne onečisti, govoreći: 'Gospodaru, oprosti mu! Gospodaru, smiluj mu se!' On će biti u namazu sve dok bude iščekivao (novi) namaz." Muttefekun alejhi. Ovo je Buharijeva verzija ovog hadisa.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 10, u prvom poglavlju, "Iskrenost i srčano donošenje nijeta u svim djelima, javnim i tajnim", međutim, tamo je navedena Muslimova, a ovdje Buharijeva verzija.

1066. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je slijepac došao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao mu: "Allahov Poslaniče, ja nemam vodiča koji bi me doveo do džamije", pa je od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tražio da mu dozvoli da klanja u kući, što mu je on i dozvolio. Kada je (slijepac) pošao, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pozva ga i upita: "Čuješ li poziv (ezan) na namaz?" "Čujem", odgovori on. "Onda mu se odazovi", reče mu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 653.

Propisi, pouke i poruke

- Svako ko ima mogućnost da dođe u džamiju¹, pa makar bio i slijep i makar ne imao nekoga ko će ga dovesti do džamije, obavezan je prisustvovati namazu u džematu.

¹ Misli se na muškarce, a ne na žene, što se razumije iz drugih šerijatskih tekstova. (op. prev.)

- Prilikom davanja odgovora na određeno pitanje koje mu je postavljeno, nužno je da se muftija, tj. onaj ko daje odgovor, pobliže raspita o detaljima onoga o čemu je pitao i zatraži pojašnjenje. Na takav se način dolazi do kvalitetnog i ispravnog odgovora.

1067. Od Abdullaha, a neki kažu da mu je ime Amr b. Kajs, poznatijeg kao Ibn Ummu Mektum, radijallahu anhu, koji je inače bio mujezin, prenosi se da je rekao: "O Allahov Poslaniče, uistinu u Medini ima dosta otrovnih gmizavaca i zvijeri." Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče mu: "Čuješ 'hajje ales-salah' (dodite na namaz), 'hajje alel-felah' (dodite na spas), pa odazovi se i dođi!" Ebu Davud sa dobrim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 5539, Nesai, 2/109 i 110, i Ibn Madža, 792, sa ispravnim lancem prenosilaca.

Manje poznata značenja

- ✦ *otrovni gmizavci* – zmije, škorpioni i slično.

Propisi, pouke i poruke

Vidjeti prethodni hadis.

1067. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, pomislio sam da naredim da se sakupe drva, zatim da naredim da se prouči ezan za namaz, potom da nekom čovjeku naredim da ljudima kao imam predvodi namaz, a da onda odem do ljudi (koji ne prisustvuju namazu u džematu) pa da popalim njihove kuće." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/120, i Muslim, 651.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis vrlo jasno kori one ljude koji ne dolaze na namaz u džematu dajući prednost nečemu što je mizerno i beznačajno, kao što su hrana, igra i

zabava, zanemarujući ono što je mnogo vrednije i ono čime se podižu stepeni u Džennetu i dostižu uzvišena mjesta.

- Prije izvršenja same kazne ili sankcioniranja prijestupnika, zbog počinjenja nekog grijeha, potrebno mu je prvo priprijetiti i zastrašiti ga mogućim posljedicama i sankcijama. Ukoliko se dotični grijeh ili propust otkloni prijetnjom i prijekorom, to je svakako bolje i preče te u tom slučaju nije potrebno primjenjivati kaznu ili sankcije. U tome se i krije mudrost ove metode.
- Zločince i prijestupnike raznih vrsta i profila dozvoljeno je iznenada i na prepad uhvatiti na djelu. Naime, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, imao je namjeru da se toj vrsti ljudi zaputi u vrijeme u kojem ga oni ne očekuju jer su sigurni da je zauzet namazom u džematu. Dakle, želio ih je iznenaditi u vremenu kada su sigurni da im niko neće zakucati na vrata jer je to vrijeme obavljanja zajedničkog namaza.
- Kontekst hadisa upućuje na to da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, te ljude prethodno verbalno upozorio na njihovo bezrazložno izostavljanje zajedničkog namaza i zbog toga ih prekorio, a kada ga nisu poslušali, onda im je verbalno i priprijetio.
- Hadis upućuje na to da je dozvoljeno ubiti onoga ko namaz ostavlja iz lijenosti i nemara.¹
- Namaz u džematu smije i ima pravo izostaviti čovjek koji ima šerijatski legitimno opravdanje.
- Namaz u džematu smije izostaviti i imam – islamski vođa i predvodnik muslimana, njegov zamjenik ili zvanični kontrolor kojeg je imam ovlastio, s ciljem da pronađu i iz kuća na zajednički namaz istjeraju one koji ga bezrazložno izostavljaju.
- Dozvoljeno je da zajednički namaz predvodi čovjek koji je manje vrijedan i ugledan u odnosu na klanjača kojeg će predvoditi u namazu, bez obzira što postoji mogućnost da namaz predvodi ovaj drugi, ali onda kada se u tome krije neka opća dobrobit.²
- Prije klanjanja namaza obaveza je proučiti ezan jer je to način oglašavanja i obavješćavanja da je nastupilo vrijeme namaza.

1 Ovo je mišljenje nekih islamskih učenjaka. (op. prev.)

2 Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, svakako je najbolje Allahovo stvorenje u svakom pogledu i Njegov odabranik i miljenik. Pored toga, htio je zadužiti nekoga od ashaba da ljudima klanja namaz umjesto njega kako bi on obavio ono što je namjeravao, a što se spominje u hadisu. (op. prev.)

1069. Od Ibn Mesuda, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Koga raduje i veseli da sutra Uzvišenog Allaha susretne kao musliman, neka dobro vodi računa o ovim namazima kad god se na njih poziva. Uistinu je Uzvišeni Allah vašem Vjerovjesniku propisao Uputu i njene puteve, a i namazi se ubrajaju u Uputu i njene puteve. Kada biste i vi klanjali namaz u vašim kućama, kako to već čini onaj ko (ne dolazi u džemat) i klanja u svojoj kući, tada biste napustili sunnet svoga Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a ako napustite sunnet svoga Poslanika, onda ćete zalutati. Vidio sam da između nas (ashaba) namaz u džematu nije izostavljao niko osim očiti munafik čije je licemjerstvo bilo općepoznato. Ponekad je na (zajednički) namaz čovjek znao biti donesen između druge dvojice ljudi (koji bi ga pridržavali) kako bi stao u saf." Muslim.

U drugoj predaji koju bilježi Muslim navodi se: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podučio nas je putevima Upute, a u puteve Upute spada i obavljanje namaza u džamiji u kojoj se uči ezan."

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 654 i 257. Drugu verziju također bilježi Muslim, 654.

Propisi, pouke i poruke

- Vođenje računa o obavljanju namaza u njihovim propisanim vremenima spada u sunnet (praksu) Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a prisustvovanje namazu u džematu postaje stroga obaveza svakom onom ko je sposoban i ko ima mogućnost da mu prisustvuje.
- Obavezni dnevni namazi imaju svoja vremena koja su precizno određena i definirana, upravo onako kako o tome kaže Uzvišeni Allah: **"...vjernicima je propisano da u određeno vrijeme molitvu obavljaju."** (En-Nisa, 103)
- Onaj ko klanja namaz u kući, a ništa ga ne sprečava da ga obavi u džematu, u džamiji, takav postupa suprotno sunnetu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.
- Oni koji Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, sunnete smatraju manje važnim te na njih gledaju olahko, govoreći kako oni i nisu baš tako bitni, takvi su u velikoj zabludi i na stranputici, bez obzira ko je osoba koja je takvog mišljenja. Takav stav je vid napuštanja Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, upute jer je Allahova vjera jedna kompaktna cjelina koja se ne može dijeliti niti parčati.
- Namaz u džematu bezrazložno ne izostavlja niko osim licemjera čije je licemjerstvo vidljivo i općepoznato.

- Ashabi, radijallahu anhum, na najbrižniji i najpotpuniji način pridržavali su se vjerovjesničke upute, te ni pod koju cijenu nisu zapostavljali namaz u džematu, niti su dopuštali da im izmaknu nagrade koje ih očekuju za ta djela.
- Vjernici, muslimani, međusobno se potpomažu u pokornosti Uzvišenom Allahu, na što se ukazuje u zadnjem dijelu hadisa gdje se kaže: “Ponekad je na (zajednički) namaz čovjek znao biti donesen između druge dvojice ljudi...”
- Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije preselio sa ovog svijeta a da prije toga svojim sljedbenicima nije dobro pojasnio sunnete i puteve Upute kojima će se približavati Uzvišenom Allahu i Njemu iskazivati pokornost.

1070. Ebu Derda, radijallahu anhu, prenosi da je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: “Ukoliko trojica ljudi, bilo da se nalaze na selu ili u pustari, ne uspostave namaz u džematu, takve je šejtan već svladao. Zato se držite džemata, jer uistinu vuk jede onu ovcu koja se odvoji od stada.” Ebu Davud sa dobrim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Ebu Davud, 547, Nesai, 2/106–107, Ahmed, 5/196 i 6/446, Hakim, 1/211, Ibn Hibban, 1 i 21, i drugi, bilježe ga od Zaida b. Kudame kojem ga je pričao Saib b. Hubejš, a on prenosi od Ma’dana b. Ebu Talhe el-Basrija, a on od Ebu Derdaa, radijallahu anhu.

Kažem: Ovaj lanac prenosilaca je dobar. Svi prenosioci su pouzdani osim Saiba b. Hubejša, ali od njega ovaj hadis dalje prenose dvojica prenosilaca. O njemu je Darekutni rekao da je “dobar prenosilac hadisa”, pa je, shodno ovim njegovim riječima, hafiz Zehebi u svome djelu *El-Kašif* o Saibu rekao da je saduk – prihvatljiv.

Manje poznata značenja

- ✧ *svladao* – obuzeo ih i uzeo u svoje okrilje.
- ✧ *ovcu koja se odvoji od stada* – osami se i odluta od stada.

Propisi, pouke i poruke

- Prilikom klanjanja namaza u džematu obaveza je proučiti ezan i ikamet.¹

1 Nije baš sasvim jasno kako je i na koji način iz ovog hadisa autor izvukao ovaj propis. (op. prev.)

- Šejtan nadvlada i obuzme one koji su nemarni prema ibadetu i činjenju pokornosti Uzvišenom Allahu.
- Hadis podstiče na obavljanje namaza u džematu jer zajedničko obavljanje namaza čovjeku pomaže da ispravnije i potpunije čini ibadet Uzvišenom Allahu.
- Šejtan nije u stanju da potpuno savlada skupinu, tj. džemat, a ljudi bivaju upropašteni onda kada se odvoje od džemata i svoje braće muslimana.

Poglavlje stotinu devedeset drugo

PODSTICANJE NA OBAVLJANJE SABAHA I JACIJE U DŽEMATU

1071. Osman b. Affan, radijallahu anhu, kazuje da je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: "Ko jacija-namaz klanja u džematu, kao da je klanjao pola noći, a ko sabah-namaz klanja u džematu, kao da je klanjao čitavu noć." Muslim.

U predaji koju bilježi Tirmizi, a prenosi Osman b. Affan, radijallahu anhu, navodi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko bude prisustvovao jacija-namazu u džematu, ima nagradu kao da je (u namazu) probdio pola noći, a ko i jaciju i sabah klanja u džematu, takav kao da je čitavu noć probdio u namazu." Tirmizi, koji kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 656. Drugu predaju bilježi Tirmizi, 221.

Propisi, pouke i poruke

- Vrlo je pohvalno i poželjno sabah i jaciju ustrajno obavljati u džematu jer onaj ko bude dobro pazio na ova dva namaza i trudio se da ih što češće klanja u džematu, onda se podrazumijeva da će i o ostalim namazima isto tako voditi računa.
- Ustrajno obavljanje sabaha i jacije u džematu jasan je pokazatelj imana, tj. iskrenog vjerovanja, jer se prvi klanja odmah nakon nastupanja zore, a drugi po velikom mraku, i te namaze u džematu ne izostavlja niko drugi osim munafik čije je licemjerstvo vidljivo i poznato.
- U hadisu se jasno naglašava da se onome ko sabah-namaz klanja u džematu (džamiji), to računa kao da je klanjao čitavu noć.

- Isto tako, onaj ko jacija-namaz klanja u džematu (džamiji), kao da je klanjao pola noći.

1072. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada bi ljudi znali šta se sve (od vrijednosti) krije u jaciji i sabah-namaz, oni bi na njih dolazili pa makar pužući.” Muttefekun alejhi.

Ovaj je hadis, u punoj i opširnoj verziji, naveden i pojašnjen pod brojem 1033, u stotinu osamdeset šestom poglavlju, “Vrijednost i odlike ezana”.

1073. Također, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Nijedan namaz munaficima nije tako težak kao sabah i jacija, a kada bi samo znali šta se u njima nalazi (od vrijednosti i nagrada), na njih bi dolazili pa makar pužući.” Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/141, i Muslim, 437.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis ukazuje na veliku vrijednost klanjanja sabaha i jacija-namaza u džematu.
- Munafici ibadete obavljaju lijeno i mrzovoljno, i zato ih je Uzvišeni Allah i opisao na sljedeći način: “Kada ustaju da molitvu obave, lijeno se dižu, i samo zato da bi se pokazali pred svijetom, a Allaha gotovo da i ne spomenu.” (En-Nisa, 142)

Poglavlje stotinu devedeset treće

O NAREDBI DA SE O PROPISANIM NAMAŽIMA STROGO VODI
RAČUNA I O NAJSTROŽOJ ZABRANI I VELIKOJ PRIJETNJI
ONOME KO IH BUDE IZOSTAVLJAO

Rekao je Svevišnji Allah: “**Redovno namaz obavljajte, a naročito središnji namaz.**” (El-Bekara, 238) Uzvišeni Allah u ovom ajetu naređuje da se strogo vodi računa o obavljanju namaza u njihovim tačno preciziranim vremenima i da se u tom pogledu ne prelaze granice. Zatim je posebno izdvojio “središnji namaz”, kako bi ukazao na njegovu izuzetnu vrijednost

i veličanstvenost, aludirajući na to da onaj ko bude vodio računa o ovom namazu, onda će svakako voditi računa i o ostalim namazima, a središnji namaz je, po odabranom mišljenju, ikindija-namaz.

I rekao je Uzvišeni: **“Pa ako se pokaju i budu namaz obavljali i zekat davali, ostavite ih na miru.”** (Et-Tevba, 5)

Ovaj ajet pojasnili smo u četrdeset devetom poglavlju, “Sudjenje ljudima prema vanjštini, a Allahu će odgovarati za ono što kriju u svojim dušama”.

1074. Ibn Mesud, radijallahu anhu, pripovijeda: “Pitao sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koje je od svih djela najbolje?” “Namaz obavljen u njegovom propisanom vremenu”, odgovori on. “A zatim?”, upitah ga, a on reče: “Dobročinstvo prema roditeljima.” “Zatim koje?”, upitah ga opet, a on odgovori: “Borba na Allahovom putu.” Muttefekun alejhi.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 312, u četrdesetom poglavlju, “Dobročinstvo prema roditeljima i održavanje rodbinskih veza”.

1075. Od Ibn Omera, radijallahu anhuma, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Islam se temelji na petero: svjedočenju da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov poslanik, klanjanju namaza, davanju zekata, obavljanju hadža i postu mjeseca ramazana.” Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/49, i Muslim, 16.

Manje poznata značenja

* *na petero* – na pet temelja, odnosno stubova.

Propisi, pouke i poruke

- Islam se temelji na ovih pet stubova koji predstavljaju njegovu glavnu strukturu na kojima se dalje grade ostali dijelovi njegove građevine koja ne može čvrsto stajati bez tih temelja. Ostali dijelovi islama upotpunjuju tu građevinu, pa kada se nešto od njih izgubi ili nestane, ta građevina postaje oštećena i okrnjena, ali, i pored toga, ona i dalje stoji i ne ruši se samim tim oštećenjem. Međutim, ukoliko se uruši i nestane jedan od ovih pet stubova, islam kao vjera u potpunosti se gubi kod dotične osobe i u to nema nikakve sumnje, kao što se gubi i nedostajanjem bilo kojeg od dva osnovna dijela kelimei-šehadeta.

- Očitovanje dva šehadeta podrazumijeva: a) čvrsto vjerovanje u Allaha, i b) vjerovanje u Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Na to upućuje hadis koji kao muallek predaju bilježi Buhari. S ovim nam postaje jasno da je vjerovanje u Allaha i Njegovog Poslanika sastavni dio islama.
- Što se tiče namaza, njega je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nazvao “stubom vjere”, kako se to navodi u hadisu koji prenosi Muaz, a koji je, ukoliko se u obzir uzmu njemu slični ispravni hadisi, vjerodostojan. U njemu se navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Najbitnija od svih stvari jeste vjera islam, a njen stub je namaz.” Dakle, nijedna se zgrada ne može podići bez svog glavnog potpornja, niti može opstati bez njega, a ako se on uruši i propadne, tada se bez ikakve sumnje ruši i sama zgrada.

Svih ovih pet temelja međusobno su povezani, a u predajama se navodi da nijedan od njih neće biti prihvaćen niti primljen zasebno,¹ osim uz sve ostale zajedno. Međutim, vrlo je bitno napomenuti da riječi: “neće biti prihvaćen niti primljen”, nikako ne znače potpuno negiranje ispravnosti tako obavljenog ibadeta, već to znači izražavanje nezadovoljstva zbog takvog postupanja i prekoravanje takve osobe jer neke islamske šartove izvršava, a druge ostavlja. Na takve se osobe ne odnose šerijatski tekstovi u kojima se hvale oni koji obavljaju sve islamske šartove zajedno, te oni nisu od onih koji se spominju i pohvaljuju među melekima, što je inače slučaj sa onima koji sve ove šartove budu obavljali redovno i potpuno, na način kako su i propisani. Dakle, onaj ko bude izvršavao neke od islamskih šartova, a druge zanemarivao, neće imati sve ove obećane blagodati i nagrade u potpunosti. Ipak, takav je sa sebe skinuo odgovornost za ona djela koja je činio i to u onom omjeru koliko je od njih uradio, tako da postoji velika vjerovatnoća da će čak i biti nagrađen za šartove koje je izvršavao.

Ako ovo shvatamo, onda nam je jasno da činjenje nekih harama, zbog kojih se inače kod muslimana smanjuje iman, biva razlogom odbijanja, odnosno neprihvatanja nekih dobrih djela koja on učini, a koja se smatraju pokornošću Uzvišenom Allahu, a ponekad se može raditi i o nekima od ovih islamskih šartova koje smo spomenuli, tj. ponekad ni oni neće biti primljeni iz tog razloga. U tom kontekstu, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, u vjerodostojnom hadisu, koji bilježi imam Muslim u svom *Sahihu*, rekao je: “Onome ko popije alkohol, namaz se ne prima četrdeset dana”, ili hadis koji također u istom djelu bilježi Muslim, a u kojem se navodi: “Ko posjeti vračara i povjeruje u ono što mu je rekao, namaz mu se ne prima četrdeset dana”.

1 Misli se ako čovjek bude prakticirao samo jedan od temelja islama, bez ostalih, naprimjer, da posti mjesec ramazan, a ne klanja namaze, ne daje zekat itd. (op. prev.)

Ovim Ibn Omerovim, radijallahu anhumā, hadisom o pet temelja islama, dokazuje se da, ukoliko neki općeniti pojam, u ovom slučaju riječ islam, svojim značenjem obuhvata više drugih parcijalnih komponenti (šehadet, namaz, zekat, hadž i post), taj opći pojam ne gubi svoj naziv (islam) ako se izgubi ili nestane jedna ili više komponenti koje ga u osnovi sačinjavaju. Imajući ovo u vidu, onda je jasna ništavnost mišljenja onih koji kažu sljedeće: “Kada bi bio ispravan stav onih koji kažu da činjenje djela islama (islamskih šartova) potpada pod pojam imana¹, onda bi to automatski značilo da izostavljanje samo jednog od tih ključnih djela (namaz, zekat, hadž i post) u potpunosti ništi i negira iman u cijelosti.” Ovakvo njihovo razmišljanje svakako je pogrešno jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ovih pet islamskih šartova nazvao temeljima islama i osnovom njegove građevine, te je u poznatom hadisu na Džibrilovo pitanje o tome šta je islam, odgovorio da je islam izgovaranje šehadeta, klanjanje namaza, davanje zekata, obavljanje hadža i post mjeseca ramazana, ali kako smo već spomenuli, svi ovi šartovi zajedno se nazivaju islamom, te ostavljanje nekog od njih (iz nemara i lijenosti) ne negira i ne ništi islam u cijelosti. Dakle, ukoliko neko iz nemara i lijenosti izostavi neki od nabrojanih islamskih šartova, ili čak sva četiri, izuzev šehadeta, takav samim tim djelom nije u potpunosti izašao iz okvira islama, niti je tim činom postao nevjernik.

Islamski učenjaci usporedili su iman s drvetom koje ima svoje stablo, grane i ogranke. Kada se kaže drvo, taj pojam obuhvata sve nabrojane komponente, tj. stablo, grane i ogranke, međutim, ukoliko neka od tih komponenti iz nekog razloga nestane, poput, recimo, grana ili ogranaka, i dalje će se ono što je od njega preostalo zvati drvetom, ali će se za njega koristiti drugi izraz, recimo, oštećeno ili falično drvo itd.

Uzvišeni Allah u sljedećem je ajetu iman uporedio sa drvetom: **“Zar ne vidiš kako Allah navodi primjer – lijepa riječ kao lijepo drvo: korijen mu je čvrsto u zemlji, a grane prema nebu.”** (Ibrahim, 24) Sintagma “lijepa riječ” odnosi se na riječi tevhida, tj. svjedočenje Allahove neprikosnovene jednoće i monoteizma, a riječ “korijen” odnosi se na čvrsto utemeljenje tevhida u srcima vjernika. Plodovi tog drveta su raznovrsna dobra djela koja čovjek čini zahvaljujući svom iskrenom vjerovanju.

1 To i jeste ispravan stav koji su zastupale generacije učenjaka ehli-sunneta vel-džemata, i onih tradicionalnih i onih potonjih, tj. da činjenje djela jeste sastavni dio imana. Naime, po ispravnoj definiciji, iman podrazumijeva čvrsto i nepokolebljivo vjerovanje srcem, svjedočenje jezikom te praktičnu potvrdu djelima. Ovdje autor ustvari opovrgava mišljenje onih koji kažu da je iman samo tasdik – vjerovanje srcem i potvrđivanje jezikom, a djela ne uvrštavaju u sastavni dio imana. (op. prev.)

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, uporedio je vjernika muslimana s palmom. Ukoliko bi neke palmine grane bile odsječene ili neki njeni plodovi strgnuti, ona bi se i dalje zvala palmom, bez obzira što nedostaju neki njeni dijelovi.

- U ovom hadisu Ibn Omera, radijallahu anhuma, džihad se ne spominje kao temelj islama, i pored toga što on spada u najbolja i najvrednija djela u islamu. U jednoj se verziji navodi da je neko Ibn Omeru, radijallahu anhuma, rekao: "I džihad?", a on mu odgovori: "Džihad je lijepa i vrijedna stvar, ali ovako nam je govorio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem."

U hadisu koji prenosi Muaz b. Džebel, radijallahu anhu, kaže se: "Islam je najvažnija stvar, namaz je njegov glavni stub, a džihad – njegov vrhunac."

Vrh je najviši i najistureniji dio nečega, ali i pored toga, on se ne smatra dijelom stubova na kojima je sagrađen. Što se tiče džihada i razloga zbog kojeg se on ne ubraja u temelje islama, možemo navesti dva:

prvi, džihad je, po mišljenju većine islamskih učenjaka, u svojoj osnovi farz kifaje, tj. kolektivna obaveza muslimanske zajednice, a ne farz ajn, odnosno, nije individualna obaveza svakog muslimana ponaosob, za razliku od ovih pet islamskih šartova koji su pobrojani u hadisu;

drugi, džihad, kao vjerski propis, neće trajati neprekidno, do pred sami kraj dunjaluka, jer kada se spusti Isa, alejhis-selam, jedina vjera koja će ostati na Zemlji bit će vjera islam, pa će se tada sukobi smiriti i ratovi utihnuti. U tom periodu, džihad neće biti neophodan i neće se sprovoditi, za razliku od ovih pet islamskih šartova koji su stroga obaveza svakom muslimanu sve dok ne nastupi Allahova odredba, tj. do početka dešavanja Sudnjeg dana. A, opet, Uzvišeni Allah zna najbolje!

1076. Od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Naređeno mi je da se borim protiv ljudi sve dotle dok ne posvjedoče da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov poslanik, dok ne budu klanjali namaz i davali zekat. Ako oni tako postupe, tada su od mene sačuvali svoje imetke i svoje živote osim ako se ogriješe o propise islama, a njihov konačni obračun pripada Uzvišenom Allahu." Muttefekun alejhi.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 390, u četrdeset devetom poglavlju, "Suđenje ljudima prema vanjštini, a Allahu će odgovarati za ono što kriju u svojim dušama".

1077. Muaz, radijallahu anhu, pripovijeda: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao me je u Jemen i rekao: 'Ti odlaziš narodu koji su sljedbenici Knjige, pa (kada im dođeš), prvo ih pozovi da posvjedoče da nema drugog istinskog boga (koji zaslužuje da bude obožavan) osim Allaha i da sam ja Allahov poslanik. Ako se oni tome pokore, onda ih obavijesti da im je Uzvišeni Allah kao strogu obavezu propisao pet namaza u toku svakog dana i noći. Ako se tome pokore, obavijesti ih da im je Uzvišeni Allah strogo propisao sadaku (davanje zekata) koja će se uzimati od njihovih bogataša i onda se dijeliti njihovim siromasima. Ako se i tome pokore, onda ne diraj ono što je u njihovom imetku najvrednije, i dobro se čuvaj dove onoga kome je učinjena nepravda jer između nje i Allaha ne postoji nikakva prepreka.'" Muttefekun alejhi.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 208, u dvadeset šestom poglavlju, "Zabrana nasilja i obaveza njegovog sprečavanja".

1078. Džabir, radijallahu anhu, kazuje da je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: "Između čovjeka (individue) i širka (mnogoboštva) i kufra (nevjerstva) je napuštanje (neklanjanje) namaza." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 82.

1079. Od Burejde, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ugovor koji pravi razliku između nas (muslimana) i njih (nevjernika) jeste namaz, pa ko ga ostavi, učinio je kufr (postao je nevjernik)." Tirmizi, koji kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Tirmizi, 2621, Nesai, 1/231–232, Ibn Madža, 1079, Ahmed, 5/346 i 355, Ibn Hibban, 1454, Hakim, 1/7, i drugi, bilježe ga od Husejna b. Vakida b. Abdullaha b. Burejde, koji ovaj hadis prenosi od svoga oca Burejda, radijallahu anhu.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je ispravan. Svi njegovi prenosioci su pouzdani.

1080. Šekik b. Abdullah, tabiin, općeprihvaćen i priznat po svojoj vrijednosti i vjerodostojnosti, kaže: "Ashabi, drugovi Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, nisu ostavljanje nijednog djela smatrali nevjerstvom, osim ostavljanja namaza." Tirmizi u *Knjizi o imanu*, sa ispravnim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Tirmizi, 2622, Hakim, 1/7, Ibn Nasr u djelu *Ta'zimu kadrissalati*, 948, i Ibn Ebu Šejba, *El-Musannef*, 11/49.

Kažem: Ovaj je hadis vjerodostojan.

Propisi, pouke i poruke iz prethodna tri hadisa

- Rekao je imam Begavi, u djelu *Šerhus-sunna*, 2/179–180: "Islamski učenjaci razišli su se u pogledu toga da li je osoba koja namjerno izostavlja neki od propisanih namaza nevjernik ili ne..."
- Imam Ševkani, u djelu *Nejlul-evtar*, 1/369, rekao je: "Ovaj hadis ukazuje na to da je namjerno izostavljanje nekog od propisanih namaza uzrok i povod nevjerstva. Ne postoji razilaženje među muslimanima u pogledu toga da je nevjernik onaj ko ne klanja namaz i uz to poriče njegovu obaveznost, osim osobe koja je nedavno primila islam pa joj taj propis nije poznat, ili osobe koja duži vremenski period nije imala priliku susresti se s muslimanima koji bi joj pojasnili da je klanjanje namaza stroga obaveza.

Ukoliko ta osoba namaz bude izostavljala iz nemara i lijenosti, ali je ona u isto vrijeme duboko svjesna i čvrsto ubijedena da je namaz strogo nareden i obavezan, kako je to već slučaj kod velikog broja ljudi, o propisu koji se odnosi na takvu osobu učenjaci imaju različita mišljenja i stavove..."

Ibn Hibban, Allah mu se smilovao, u svom je *Sahihu* na ovu temu naslovio više poglavlja iz čijih se naziva uočava njegova velika pronicljivost i znanje. Ovdje navodim samo naslove tih poglavlja koji će potvrditi konstataciju o njegovoj pronicljivosti i razboritosti:

1. "Poglavlje koje govori o velikoj prijetnji onome ko ne klanja namaz", i u ovom poglavlju naveo je prethodno citirani hadis koji prenosi Džabir, radijallahu anhu.

2. "Spominjanje izraza koji je one neiskusne i u nauku o hadisu neupućene naveo na pomisao da je osoba koja ostavlja namaz do poslije njegovog propisanog vremena nevjernik u Allaha", a zatim je u ovom poglavlju naveo

prethodno citirani hadis Burejda, radijallahu anhu.

3. “Spominjanje predaje koja ukazuje da osoba koja namjerno izostavlja namaz do poslije vremena u kojem ga je propisano obaviti, tim činom ne čini nevjerstvo koje je izvodi iz okvira vjere islama”, a zatim je pod ovim naslovom naveo hadis Ibn Omera, radijallahu anhuma, koji govori o spajanju dva namaza.

4. “Spominjanje druge predaje koja ukazuje da osoba koja namjerno izostavlja namaz do poslije vremena u kojem ga je propisano obaviti, tim činom ne čini nevjerstvo, niti je to razlog da se njegova supruga od njega neopozivo razvede”, a pod ovim je naslovom naveo hadis Enesa, radijallahu anhu, koji govori o spajanju dva namaza.

5. “Spominjanje treće predaje koja ukazuje da osoba koja namjerno izostavlja namaz sve do nastupa drugog namaskog vremena, samim tim činom nije počinila ono nevjerstvo zbog kojeg bi bila ukopana u neko drugo mezarje mimo muslimanskog, ukoliko bi već umrla prije nego što bi klanjala dotični namaz”, a zatim je pod ovim naslovom naveo hadis koji prenosi Džabir, radijallahu anhu, a koji govori o spajanju dva namaza na Muzdelifi, a potom je rekao: “S obzirom na to da je u hadisu jasno naznačeno da je ikindija-namaz dozvoljeno klanjati prije njegovog propisanog vremena i da onaj ko tako postupi tim činom ne postaje nevjernik, onda je preče da se nevjernikom ne smatra ona osoba koja bi odgodila namaz do iza njegovog propisanog vremena, a zatim taj isti namaz naklanjala.”

6. “Spominjanje četvrte predaje koja ukazuje da čovjek koji namjerno izostavi namaz nije učinio ono nevjerstvo zbog koga njegovi nasljednici muslimani ne bi naslijedili njegovu imovinu ukoliko bi umro prije nego što bi obavio dotični namaz”, a zatim je pod ovim naslovom naveo hadis koji prenosi Muaz, radijallahu anhu, a koji govori o spajanju namaza u vojnom pohodu na Tebuk.

7. “Spominjanje pete predaje koja ukazuje da čovjek koji bi namjerno izostavio namaz koji je u datom momentu bio obavezan klanjati, i bez obzira što je vrijeme tog namaza isteklo, tim činom nije učinio onu vrstu nevjerstva zbog kojeg bi muslimanima bilo dozvoljeno da u ratu zaplijene njegov imetak”, a zatim je pod ovim naslovom naveo hadis koji prenosi Ebu Hurejra, radijallahu anhu, a koji govori o tome kako su oni (ashabi) prespavali sabah-namaz, pa nakon što su ustali, napustili su dolinu u kojoj su proveli noć.¹

1 Dalje se u predaji navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ashabima naredio da povedu svoje jahalice i da što prije napuste to mjesto. Nakon toga zatražio je vodu i uzeo abdest, učinio dvije sedžde, a potom su klanjali sabah-namaz. (op. prev.)

Nakon što je naveo ovu predaju, Ibn Hibban je rekao: "To što je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odgodio namaz i nije naredio da ga klanjaju onog istog trenutka kada im je postalo jasno da su ga prespavali, već im je sugerirao da ga klanjaju nakon što napuste dolinu u kojoj su noćili, jasan je i ispravan dokaz da osoba koja izostavi namaz i ne klanja ga sve do vremena kada je njegovo vrijeme već isteklo – nije nevjernik. Da je kojim slučajem tako, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio bi ashabima da prespavani namaz klanjaju istog trenutka kada su se prenuli iz sna i shvatili da su ga prespavali, i ne bi im naredio da se udalje iz mjesta na kojem su proveli noć kada je već nastupilo vrijeme izvršenja onoga što im je stroga obaveza.

8. "Spominjanje šeste predaje koja ukazuje da čovjek koji namjerno i bez šerijatski validnog opravdanja izostavi namaz ne zaslužuje da se generalno smatra nevjernikom, niti je učinio onu vrstu nevjerstva koja ga automatski izvodi iz okvira vjere islama", a potom je pod ovim naslovom naveo hadis koji prenosi Ebu Katada, radijallahu anhu, u kojem se između ostalog navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "San se ne ubraja u nemarnost i nehaj..."², zatim je Ibn Hibban rekao:

"Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nemarom i nehajem nazvao je postupak čovjeka koji odgodi namaz sve do vremena nastupanja novog namaza, u čemu je jasno pojašnjenje da onaj ko tako postupi samim tim činom nije postao nevjernik. Da je kojim slučajem tako, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, takvu bi osobu jasno i nedvosmisleno nazvao nevjernikom i ne bi koristio druge izraze."

9. "Spominjanje sedme predaje koja ukazuje da čovjek koji nije prespavao namaz niti ga je zaboravio, već ga je namjerno izostavio sve do vremena kada je isteklo njegovo propisano vrijeme, samim tim činom nije učinio nevjerstvo koje ga izvodi iz okvira vjere islama", i pod ovim naslovom naveo je hadis koji prenosi Imran b. Husajn, radijallahu anhu, u kojem se govori o tome kako su Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovi ashabi prespavali sabah-namaz i nisu ustali sve dok ih nije razbudila vreline jutarnjeg sunca.

10. "Spominjanje osme predaje koja otklanja svaku sumnju i briše svaku pomisao da je osoba koja namjerno, a ne iz zaborava ili iz nekog drugog opravdanog razloga, izostavi namaz sve do onda kada je njegovo propisano vrijeme već isteklo, učinila djelo nevjerstva koje je automatski čini nemuslimanom", a zatim je pod ovim naslovom naveo hadis Ibn Omera,

2 U ostatku hadisa navodi se: "...Nemarnošću i nehajem smatra se kada čovjek ne obavi namaz sve do nastupa novog namaskog vremena." Ibn Hibban, *Sahih*, br. 1460. (op. prev.)

radijallahu anhuma, u kojem se spominje poznati događaj kada su se ashabi, radijallahu anhum, razišli oko suštinske poruke i značenja Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "Neka niko od vas ne klanja podne-namaz sve dok ne stignete na teritoriju plemena Benu Kurejza", a potom je (Ibn Hibban) rekao: "Da je kojim slučajem čovjek koji odgodi klanjanje određenog namaza sve do vremena kada nastupi vrijeme novog namaza, tim činom zaslužio da se smatra nevjernikom, nezamislivo je da bi onda Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, svojim sljedbenicima naredio da učine djelo koje ih izvodi iz islama¹, već bi najžešće prekorio i osudio one koji su to učinili. Međutim, nakon što neki ashabi ovaj namaz nisu klanjali u njegovom propisanom vremenu, već su ga klanjali onda kada su stigli do plemena Benu Kurejza, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije ih osudio zbog onoga što su učinili, a to najbolje upućuje na činjenicu da izostavljanje namaza sve do nastupa novog namaskog vremena nije nevjerstvo poput nevjerstva onoga ko se odmetne od vjere islama.

11. "Spominjanje predaje koja će one koji su neiskusni na polju islamskog znanja navesti na pomisao da je ona kontradiktorna predajama koje smo spomenuli prethodno", a zatim je pod ovim naslovom naveo predaju koju prenosi Burejda, pripisujući je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, u kojoj se navodi da je rekao: "Poranite (požurite) s klanjanjem namaza u oblačnim i tmurnim danima..."²

Nakon ovoga, Ibn Hibban je rekao: "Allahov odabranik, sallallahu alejhi ve sellem, generalno je nevjernikom nazvao osobu koja izostavlja namaz, jer takav je čin ustvari uvod u nevjerstvo. Naime, ona osoba koja se navikne na izostavljanje (neklanjanje) namaza, uskoro će otići i dalje od toga pa će postepeno izostavljati i ostale farzove, tj. stroge islamske dužnosti. Nakon toga, postepeno će se navići da izostavlja i sve ostale islamske obaveze, a kada se to desi, onda će početi osporavati i negirati obaveznost islamskih dužnosti. Dakle, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, krajnju distancu tog puta zablude spomenuo je prvu, a to je nevjerstvo, iako ona, kao posljedica ostavljanja namaza, u osnovi dolazi na samome kraju.

12. "Spominjanje devete predaje koja ukazuje na ispravnost stava koji smo iznijeli, a govori o tome da Arapi ponekad nešto zovu imenom koje mu trenutno,

1 Jer im je rekao da podne-namaz (u nekim hadisima se prenosi da se radilo o ikindija-namazu) ne klanjaju dok ne dođu na teritoriju plemena Benu Kurejza, što po svom vanjskom značenju upućuje na to da ga ne klanjaju ni pod cijenu čak i da istekne njegovo vrijeme u kojem ga je propisano obaviti. Tako je i postupila jedna skupina ashaba, dok je druga skupina klanjala na vrijeme. (op. prev.)

2 Hadis u cijelosti glasi: "Poranite (požurite) s klanjanjem namaza u oblačnim i tmurnim danima jer onaj ko izostavi namaz, takav je učinio kufr – nevjerstvo." Ibn Hibban, *Sahih*, br. 1463. (op. prev.)

tj. na samom početku, ne priliči, ali koje će zaslužiti tek na kraju, odnosno, to će mu ime pristajati tek u njegovoj finalnoj verziji”, zatim je pod ovim naslovom naveo predaju koju direktno od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, prenosi Ebu Hurejra, radijallahu anhu, a u kojoj se kaže da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Raspravljanje i polemiziranje oko Kur’ana je kufr – nevjerstvo.”

Nakon ovoga rekao je: “Kada neko pretjerano bude polemizirao i raspravljao o Kur’anu, postoji velika vjerovatnoća – osim ako ga Allah od toga zaštititi i sačuva – da će ga te diskusije i rasprave dovesti do toga da počne sumnjati u one ajete koji su manje jasni, a ako posumnja u neke kur’anske ajete, to ga opet može dovesti do toga da zaniječe i zanegira Kur’an u cijelosti. Dakle, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u samom je početku kufrom, odnosno nijekanjem, nazvao ono što u suštini kao posljedica pretjerane rasprave oko Kur’ana dolazi na samom kraju.”

13. “Spominjanje desete predaje koja ukazuje na ispravnost našeg tumačenja ovih predaja i potvrda da se u njima jedan pojam (u ovom slučaju kufr, op. prev.) na samom početku koristi da se opiše nešto što se kao posljedica činjenja određenih djela očekuje na samome kraju, dakle i prije nego se to zaista i zasluži nazvati tim imenom (kufrom)”, a zatim je pod ovim naslovom naveo predaju koju direktno od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, prenosi Ebu Hurejra, radijallahu anhu, a u kojoj se navodi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Troje je kufr: nevjerstvo u Allaha, trganje odjeće (iz žalosti za umrlim), naricanje i vrijeđanje porijekla (rodoslovlja).”

14. “Navođenje dokaza da Arapi u svom jeziku ponekad koriste termin *kafir* – nevjernik, za onog čovjeka koji čini neke od velikih grijeha, a čije ga posljedice u konačnici mogu odvesti u istinsko nevjerstvo, baš onako kako smo to prethodno pojasnili navodeći mnoge predaje u tom kontekstu”, a zatim je pod ovim naslovom naveo predaju koju direktno od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, prenosi Ebu Hurejra, radijallahu anhu, a u kojoj se navodi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ne negirajte vaše porijeklo pripisujući se (svjesno i namjerno) nekom mimo vaših (bioloških) očeva. Onaj ko to bude radio, učinio je kufr – nevjerstvo.”

- Iz onoga što smo ovdje naveli, zaključujemo sljedeće:

Svi islamski učenjaci, bez izuzetka, imaju jednoglasan stav o tome da je nevjernik ona osoba koja ne obavlja namaz, a uz to se s namazom ismijava i omalovažava ga, ili osporava i negira njegovu obaveznost.

Islamski učenjaci imaju različite stavove kada je u pitanju osoba koja iz lijenosti i nemara ne obavlja namaz, ali u isto vrijeme priznaje njegovu obaveznost i ne osporava njegovu bitnost.

Većina (džumhur) islamskih učenjaka ne smatra nevjernikom osobu koja ne klanja iz lijenosti i nemara.

Ovi učenjaci su termin *kufri*, koji se u kontekstu osobe koja ne obavlja namaz spominje u mnogobrojnim hadisima, protumačili kao veliku i žestoku prijetnju dotičnoj osobi. Svoj stav potvrđuju vjerodostojnim hadisom koji bilježe Ebu Davud i Nesai, a u kojem je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Pet je namaza Uzvišeni Allah strogo propisao Svojim robovima. Onaj ko s njima dođe (na Sudnji dan) a nije ih pronevjerio, niti je od njihovog prava išta oduzimao (osim u zaboravu ili nenamjerno), takvome je Allah zagarantirao da će ga uvesti u Džennet. Onaj ko bez njih dođe (na Sudnji dan), takav kod Allaha nema nikakve garancije, pa ako bude htio, kaznit će ga, a ako bude htio, uvest će ga u Džennet."

Sprovođenje u djelo prijetnji i kazni koje su nagoviještene u šerijatskim tekstovima tog sadržaja, podložno je promjeni po volji i odluci Uzvišenog Allaha. U takvu vrstu šerijatskih tekstova spadaju i tekstovi koji govore o prijetnji i kazni za one koji ne klanjaju namaze, kako smo to već vidjeli iz prethodno citiranih predaja. Shodno rečenom, Uzvišeni Allah će taj vid grijeha, ukoliko to bude želio, oprostiti, a ukoliko bude želio, počinioća će kazniti, kako je to potvrđeno u hadisu koji je, ukoliko se u obzir uzme mnoštvo puteva kojima se prenosi, vjerodostojan. Ebu Ja'la u svom *Musnedu* i Ibn Ebu Asim u svom djelu *Es-Sunna*, bilježe ga od Enesa, radijallahu anhu, a u njemu se navodi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kome je Uzvišeni Allah obećao nagradu za (dobro) djelo koje je učinio, On će mu Svoje obećanje sigurno i ispuniti, a kome je obećao kaznu zbog (lošeg) djela koje je učinio, On će (po Svojjoj odluci) odlučiti kako će s njim postupati."

Ovakav stav o ovom pitanju zastupao je i imam ehli-sunneta Ahmed b. Hanbel, Allah mu se smilovao, a potvrdio ga je u svojoj oporuci Museddedu b. Muserhedu, a koja se bilježi u djelu *Tabekatul-hanabila*, 1/343, u kojoj se kaže:

"Čovjeka iz islama ne izvodi ništa osim širka – pripisivanja Allahu druga, ili ukoliko svjesno odbije neku od jasnih Allahovih naredbi – farzova, negirajući njihovu propisanost i obaveznost. Međutim, ukoliko neki od farzova izostavlja iz lijenosti i nemara, takav je ostavljen Allahu na volju: ako bude želio, kaznit će ga, a ako bude želio, oprostit će mu."

Kako je to zabilježeno u djelu *El-Mesail*, str. 191, 192 i 195, jednom je Ahmeda b. Hanbela njegov sin Abdullah upitao o namjernom i svjesnom izostavljanju namaza, rekavši: "Od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, prenosi se da je rekao: 'Između čovjeka (individue) i kufra (nevjerstva) je napuštanje (neklanjanje) namaza'."

Abdullah o tome kazuje: "Rekao je moj otac: 'Onaj ko namaz izostavlja i (nikako) ga ne klanja ili onaj ko ga klanja, ali van njegovog propisanog vremena, takvom se obratite tri puta i pozovite ga da klanja. Ako se odazove i počne klanjati, dobro i jeste, a ako odbije da ga klanja, takav je zaslužio da mu se odrubi glava. Takav je kod mene poput murteda (otpadnika od islama). Tri puta se poziva na pokajanje, pa ako se pokaje, dobro i jeste, a ko ne, onda se ubija, shodno hadisu koji prenosi Omer, radijallahu anhu.' Upitao sam oca o čovjeku koji je namjerno ostavio i nije klanjao ikindija-namaz sve dok sunce nije zašlo, a on je rekao: 'Pozovite ga tri puta da klanja, pa ako odbije, odrubite mu glavu.'"

Abdullah dalje kazuje: "Pitao sam oca o čovjeku koji iz nemara dva mjeseca uzastopno nije klanjao namaz, a on je odgovorio: 'U trenutku kada se prisjeti da nije klanjao te namaze, odmah će ih početi naklanjavati i tako će činiti sve do pred sami istek onog namaskog vremena u kojem ih je počeo naklanjavati. Zatim će klanjati namaz koji je nastupio i za kojeg se boji da bi ga mogao propustiti, tako da mu se dva puta ne bi desilo isto. Zatim će, nakon što klanja namaz koji je nastupio, opet naklanjavati propuštene namaze sve do vremena kada nastupa sljedeći redovni namaz. Ako je propustio jako mnogo tih namaza, a on je od onih ljudi koji su prinuđeni da traže opskrbu te iz tog razloga nije u stanju da ih odmah naklanja, onda će propuštene namaze naklanjavati sve dok ne bude prinuđen da ode tragati za onolikom količinom opskrbe koja mu je nužno potrebna. Nakon toga, vratit će se i opet naklanjavati namaze jer mu nije ispravan namaz čije je vrijeme trenutno nastupilo sve dok ne naklanja propuštene namaze prije toga, a kojih je svjestan i kojih se sjeća. Ukoliko se u toku namaza, čije je vrijeme trenutno nastupilo, sjeti da prije toga nije klanjao neki od farzova, taj namaz će također ponoviti bez obzira što je u namazu!'"

Ovi i slični tekstovi koji se prenose od imama Ahmeda najbolje potvrđuju da on nije bio mišljenja da čovjek samim ostavljanjem namaza odmah postaje nevjernik, već da nevjernikom postaje tek onda kada odbije klanjati namaz i nakon što bude upoznat sa činjenicom da će biti ubijen ukoliko ne počne klanjati. Dakle, takav čovjek biva ubijen tek nakon što se pozove da počne klanjati namaze, a taj će mu poziv uputiti imam – islamski vladar ili njegov zamjenik, kako to tvrdi Maverdi u svom djelu *El-Insaf fi ma'rifetir-radžihi minel-hilafi ala mezhebil-imami Ahmed b. Hanbel*, 1/402, koji kaže: "Takvom će čovjeku poziv da klanja uputiti imam ili njegov zamjenik. Ukoliko je prije poziva izostavio veliki broj namaza, nije ga obaveza ubiti, niti je postao nevjernikom,

1 Tako što će prekinuti namaz koji trenutno klanja, pa će naklanjati propušteni namaz kojeg se sjetio, a zatim će iznova klanjati namaz čije je vrijeme nastupilo, a Allah najbolje zna. (op. prev.)

po odabranom mišljenju u (hanbelijskom) mezhebu. Ovaj stav zastupa velika većina naših savremenika, a mnogi su taj stav smatrali kategoričnim.”

Ovaj je stav potvrdio i Medžd b. Tejmisija, Allah mu se smilovao, u svom djelu *El-Muharrer fil-fikhil-Hanbeli*, str. 62, rekavši: “Onaj ko izostavi namaz iz lijenosti i nemara, a ne zato što poriče njegovu obaveznost, takvome će se narediti da klanja. Ukoliko, i nakon izdate mu naredbe da obavi dotični namaz, izričito odbije da ga klanja i nastupi novo namasko vrijeme, tada ga je obaveza pogubiti.”

Dakle, ovakva se osoba ne proglašava nevjernikom samo zato što je izostavila namaz, već se nevjernikom proglašava zato što uporno odbija da obavi taj namaz i pored toga što je upoznata sa tim da će biti ubijena ako ne počne klanjati. Znači, razlog što se takva osoba smatra nevjernikom jeste činjenica da joj je draža smrt od klanjanja, a u toj se situaciji ne može ni pomisliti da bi ta osoba u tim okolnostima bila lijena ili nemarna da obavi namaz, već se tada očito radi o osobi koja osporava i negira obaveznost klanjanja namaza, i osobi koja je utonula u kufr i licemjerstvo, pa je iz tog razloga i zaslužila da bude ubijena.

Imajući u vidu rečeno, valorizatori iz reda učenjaka hanbelijskog mezheba odabrali su ovo mišljenje. Među njima je i Ibn Kudama koji je rekao:

“Ukoliko osoba iz lijenosti i nemara izostavi neki od pet temeljnih ibadeta, tim činom nije postala nevjernik.” Ovako se navodi u djelu *El-Muknia* i u djelu *El-Mugni*, 2/297–302, u kojem se i nalazi duga i izuzetno kvalitetna studija na ovu temu koja se završava sljedećim zaključkom: “U vezi s tim¹ postoji i konsenzus muslimana. Nije nam poznato da je u bilo kojem vremenskom periodu nekome od onih koji nisu obavljali namaze bilo uskraćeno gusuljenje nakon smrti, niti je iko od njih ostao a da mu se nije klanjala dženaza, ili da nije ukopan u muslimansko mezarje. Isto tako, imovinu takvih osoba nasljeđivali su njihovi zakonski nasljednici, a i oni su nasljeđivali imovinu od svojih rođaka, a i brakovi u kojima neko od supružnika nije obavljao namaz nisu bivali razvrgnuti i pored toga što je bilo mnogo takvih slučajeva. Da je osoba koja iz lijenosti i nemara ne obavlja namaz bila smatrana nevjernikom, ništa od spomenutih propisa ne bi bilo onako kako smo naveli. Također, nije nam poznato da među muslimanima postoji razilaženje oko toga da je osoba koja izostavi namaz obavezna da ga i naklanja, a da se takva osoba smatra murtedom – otpadnikom od islama, onda joj ne bi bila obaveza ni da naklanjava propuštene namaze, niti da napašta propuštene dane posta.

1 Da osoba koja iz lijenosti i nemara izostavlja namaz, ne negirajući pri tome njegovu obaveznost, samim tim činom nije postala nevjernik. (op. prev.)

Što se tiče prethodno citiranih hadisa u kojima se ostavljanje namaza naziva kufrom, njima se želi žestoko osuditi takav čin i istaći da je ostavljanje namaza početak identificiranja s nevjernicima, a ne misli se da je takav čin istinsko nevjerstvo. Mnogobrojni su primjeri korištenja riječi *kufr* u ovom kontekstu. Naprimjer, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Vrijedati muslimana je fisk – veliki grijeh, a ubiti ga je kufr – nevjerstvo'; 'Odricanje od svog porijekla je nevjerstvo...'; 'Onaj ko svome bratu muslimanu kaže: Nevjerniče! – te riječi neminovno će se obistiniti nad jednim od njih dvojice'; 'Ko sa suprugom bude općio dok je u mjesečnom ciklusu (menstruaciji), ili ko s njom bude općio u analni otvor, takav je zanijekao (učinio kufr u) ono što je objavljeno Muhammedu'; 'Onaj ko kaže: -Kiša je pala zahvaljujući toj i toj zvijezdi! – takav ne vjeruje u Allaha, a vjeruje u zvijezde'; 'Onaj ko se zakune nečim drugim osim Allahom, takav je učinio širk – Allahu je pripisao druga'; 'Onaj ko pije alkohol isti je kao onaj ko obožava kipa (idola)', i druge slične predaje kojima se želi žestoko priprijetiti onima koji čine nabrojane grijeha. Ovo je odabrano mišljenje o ovom pitanju, a Uzvišeni Allah najbolje zna."

Što se tiče reformatora, šejha Muhammeda b. Abdulvehhaba, Allah mu se smilovao, kako se to navodi u djelu *Ed-Durerus-senijja*, kada je upitan o djelima koja čovjeka izvode iz islama i o tome šta osoba mora učiniti da bi se protiv nje bilo dozvoljeno boriti, odgovorio je: "Pet je stubova islama. Prvi od njih podrazumijeva dva šehadeta, a nakon toga slijede preostala četiri islamska šarta. Ukoliko ih osoba bude priznavala, ali ih iz lijenosti i nemara ne bude obavljala, naš stav o tom pitanju je sljedeći: Ako protiv te osobe i preduzmemo represivne mjere kako bi počela praktično izvršavati te islamske dužnosti, ipak takvu osobu nećemo smatrati nevjernikom samo zbog toga što te dužnosti ne izvršava. Islamski učenjaci zauzeli su različite stavove o pitanju nevjerstva osobe koja neke od tih dužnosti ne izvršava iz lijenosti i nemara, ali priznaje njihovu obaveznost. Mi nevjerstvom ne smatramo osim izostavljanje onoga oko čega su saglasni svi učenjaci, a to su dva šehadeta."

- Prije nego što zaključimo ovo pitanje koje smo elaborirali, navodeći mišljenja islamskih učenjaci o njemu, jer se ta ogavna i katastrofalno pogubna praksa neklanjanja namaza iz lijenosti i nemara izuzetno proširila među masama i to najviše iz razloga što danas ne postoji vrhovni poglavar muslimana – imam, koji bi takve osobe primjerno sankcionirao, želim kazati još sljedeće: Niko od muslimana uopće ne dvoji da izostavljanje propisanih namaza iz lijenosti i nemara spada u najveće i najgore grijeha. Taj grijeh je gori i od ubistva i od bespravnog otimanja tuđe imovine i od ostalih teških i upropaštavajućih grijeha, a njegov je počinilac izložen Allahovoj kazni, srdžbi i odmazdi i na ovom i na budućem svijetu. Taj grijeh njegovog počinioaca postepeno vodi u otpadništvo od vjere islama,

te ga iz korpusa muslimana prevodi u korpus mušrika – idolopoklonika. Allaha Uzvišenog molimo za svaki spas i Njemu se utječemo od poniženja i gorkog ali uzaludnog kajanja na Sudnjem danu!

1081. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Prvo za što će čovjek od svih svojih djela na Sudnjem danu polagati račun jeste namaz. Ako on bude ispravan, spasio se i uspio je, a ako on bude neispravan, izgubio je i propao. Ako mu bude nedostajalo farzova, Gospodar Uzvišeni i Svevišnji reći će: ‘Pogledajte ima li Moj rob nafile (dobrovoljnih) namaza kako bi mu se upotpunilo ono što mu nedostaje od farzova?’ Zatim će na ovakav način polagati račun za sva svoja djela.” Tirmizi, koji kaže da je hasen – dobar.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 864, Tirmizi, 413, i Ibn Madža, 1425.

Kažem: Ovaj je hadis vjerodostojan.

Manje poznata značenja

* *spasio se i uspio je* – postigao je ono što je želio i za čim je žudio.

Propisi, pouke i poruke

- Prvo za što će čovjek, između svih ostalih ibadeta, na Sudnjem danu polagati račun jeste namaz.
- Onaj kome bude primljen namaz, i sva ostala njegova djela bit će ispravna, a onaj kome namaz ne bude ispravan, takvome su upropaštena sva ostala dobra djela.
- Ogromna je i neizmjerljiva Allahova milost koju ukazuje Svojim robovima jer će njihove nepotpune farzove upotpunjavati sa nafilema koje su obavljali.
- Zadnja rečenica u hadisu ukazuje na to da će se i za sve ostale stroge vjerske dužnosti mimo namaza račun polagati na isti način. Dakle, ukoliko bude nafile iz te vrste strogih obaveza, one će upotpunjavati farzove koji su nepotpuni. Tako će se činiti sve dok dobra djela pojedinca ne nadmaše njegova loša djela, a nakon toga će, Allahovom milošću, ući u Džennet.

Poglavlje stotinu devedeset četvrto

O VRIJEDNOSTIMA I ODLIKAMA PRVOG SAFA I O NAREDBI POPUNJAVANJA, PORAVNAVANJA I ZBIJANJA PRVIH SAFOVA

1082. Džabir b. Semura, radijallahu anhuma, kazuje: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, istupio je pred nas i rekao nam: 'Zar se nećete postrojiti u safove onako kako to čine meleki kod svoga Gospodara?' 'A kako se, o Allahov Poslaniče, meleki postrojavaju kod svoga Gospodara?', upitismo, a on odgovori: 'Tako što upotpune prve safove i dobro se u njima zbiju.'" Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 430.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis nas obavještava da su meleki kod Uzvišenog Allaha poredani u safove te da su u njima dobro zbijeni, tako da nema praznina.
- Poravnavanje i zbijanje safova ukazuje na jedinstvo islamskog ummeta. Također, to je i jasni pokazatelj da je njihova vjera jedna, da je njihov predvodnik jedan i da je njihova akida jedna i jedinstvena.
- Hadis podstiče muslimane da nastoje oponašati meleke koliko su god to u stanju i mogućnosti. Naime, meleki su bezgrješni, pa onaj ko bude nastojao da im slič, postići će visoki stepen potpunosti i savršenstva, naravno, onoliko koliko je to u domenu ljudske moći.

1083. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada bi ljudi znali kolika je vrijednost poziva (ezana) i prvog safa, oni bi – kada na drugi način osim bacanjem kocke ne bi mogli odrediti ko će učiti ezan ili klanjati u prvom safu – tako i uradili." Muttefekun alejhi.

Ovaj je hadis naveden i pojašnjen pod brojem 1033, u stotinu osamdeset šestom poglavlju, "Vrijednost i odlike ezana".

1084. Također, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Najbolji safovi muškaraca su prvi, a najgori (za njih) su zadnji safovi, a najbolji safovi žena su zadnji, a najgori (za njih) su prvi safovi." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 440.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je i vrlo poželjno da muškarci rano dođu u džamiju kako bi postigli nagradu koja je obećana za rani dolazak i kako bi zauzeli mjesto u prvim safovima.
- Ženama je pohvalno da dolazak u džamiju odgode do pred početak samog namaza kako bi postigle nagradu za stajanje u zadnjim safovima, koji su za njih preči i bolji.
- Vjera islam strogo vodi računa o tome da se ženama ne pruži prilika da gledaju u stidna mjesta muškaraca, kao što isto tako vodi računa o tome da ni muškarci ne gledaju u žene.
- Nakon zajedničkog namaza žene džamiju trebaju napustiti prije muškaraca kako bi se izbjeglo međusobno miješanje u džamiji.
- Imajući u vidu da se muškarci nalaze u blizini imama, oni će svoje safove poravnati ugledajući se na njega, a žene će se poredati i poravnati po ugledu na muškarce.
- Kada je o poslanstvu i vjerovjesništvu riječ, muškarci su jači od žena i sposobniji da podnesu težinu te povjerene obaveze, pa im se stoga i daje prednost na tom polju. Zbog toga su i prvi safovi muškaraca najbolji safovi.

1085. Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio neke ashabe kako (u namazu) zaostaju pa im je rekao: "Pristupite naprijed i povodite se za mnom, a neka se za vama povode oni koji su iza vas. Ljudi neće prestati zaostajati (u namazu) sve dok ih Allah ne unazadi."¹ Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 438.

1 Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "...neka se za vama povode oni koji su iza vas", imam Nevevi tumači: "Neka rade isto ono što i ja prateći ono što vi radite jer vi pratite mene", a riječi: "Ljudi neće prestati zaostajati (u namazu) sve dok ih Allah ne unazadi", po njegovom tumačenju znače: "Ljudi neće prestati zaostajati za prvim safovima sve dok ih Allah ne zapostavi i dok im ne uskrati Svoju milost ili dobrotu", a Allah najbolje zna. Vidjeti: Nevevi: *Šerhu Sahihi Muslim*, 4/158. (op. prev.)

Propisi, pouke i poruke

- Ovaj hadis podstiče vjernike na učenje i proučavanje i ukazuje na značaj brižljivog odnosa spram stjecanja znanja.
- Onaj ko bude zaostajao za učenjem i slijeđenjem Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, tj. onaj ko ne bude pridavao mnogo pažnje učenju raznovrsnih načina stjecanja dobrih djela i ne bude spoznavao načine kako će se kloniti onoga što je ružno i odvratno, takvoga će i Allah zapostaviti te mu uskratiti Svoju milost i veliku nagradu.
- Dozvoljeno je da se osoba koja klanja za imamom, ali ga ne vidi niti ga čuje, u svom namazu povodi za onima koji su u safu ispred njega, a koji imama vide ili ga čuju. Sve se to ubraja u slijeđenje imama.

1086. Ebu Mesud, radijallahu anhu, kaže: "Pred početak namaza Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tapšao bi nas po ramenima, govoreći: 'Poravnajte se i nemojte se razilaziti kako vam se srca ne bi razjedinila. Neka odmah iza mene stanu oni punoljetni i razumom (posebno) obdareni i pronicljivi, a zatim oni koji im (u tim svojstvima) najviše sliče, a zatim oni koji im (u tim svojstvima) najviše sliče.'" Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 432.

Propisi, pouke i poruke

- Lijepo poravnavanje i popunjavanje safova vodi ka jedinstvu ummeta i njegovom okupljanju oko Allahovog čvrstog užeta (Kur'ana).
- Razilaženje i neslaganje u onome što je vanjsko, tj. fizički vidljivo i očito, vodi ka razilaženju i neslaganju u onome što je unutarnje, tj. glavno i suštinsko. Ovo potvrđuje i činjenicu da vanjština itekako ostavlja duboki trag na unutrašnjost, tj. suštinu nečega, kao i suprotno, bez obzira radilo se o pozitivnim ili negativnim stvarima.
- Pohvalno je da u toku zajedničkog namaza odmah iza imama stoje hafizi ili oni koji su učeni i imaju znanje o Kur'anu i sunnetu, a zatim oni koji im po tim svojstvima i opisu najviše sliče, i tako redom.
- Hadis ukazuje na veliku vrijednost poznavanja Allahove Knjige i sunneta Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jer onaj ko ih poznaje ima prednost nad onima koji ih ne poznaju.

1087. Od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Poravnajte vaše safove! Uistinu je poravnavanje safova dio potpunosti i cjelovitosti namaza." Muttefekun alejhi.

U verziji koju bilježi Buhari navodi se: "...jer je poravnavanje safova sastavni dio obavljanja namaza."

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/209, i Muslim, 433.

Propisi, pouke i poruke

- Prije početka samog namaza imam ljudima treba narediti da poravnaju safove.
- Naredba da se safovi oforme i poravnaju dolazi nakon što se prouči ikamet.
- Poravnavanje safova jedan je dio, tj. jedna komponenta namaza u džematu.

1088. Također, od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Proučen je ikamet za namaz, pa se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, okrenuo prema nama i rekao: 'Oformite i dobro zbijte vaše safove, ja vas uistinu vidim iza svojih leđa.'" Buhari, i ovo je njegova verzija. Muslim bilježi ovaj hadis, ali s nešto drugačijim rasporedom riječi i rečenica.

U jednoj verziji imama Buharija još se navodi da je Enes rekao: "Tako bi jedan od nas svoje rame pripojio uz rame svoga druga, kao što bi i svoje stopalo pripojio uz njegovo stopalo."

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/207, i Muslim, 434. Drugu verziju bilježi Buhari, *Fethul-Bari*, 2/211.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis potvrđuje obavezu uspostavljanja i poravnavanja safova nakon što to imam zatraži od prisutnih, pred sami početak namaza.
- Hadis ukazuje na jednu od Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, mudžiza koja se ogleda u činjenici da je ashabe mogao vidjeti iza svojih leđa iako je licem bio okrenut prema naprijed, što je svakako pozitivno utjecalo na njih kada je riječ o uspostavljanju i poravnavanju safova.

- Ljudi su po svojoj prirodi skloni da prilikom obavljanja određenih radnji bolje i ljepše postupaju onda kada znaju da na njih neko motri i da ih kontrolira, a ukoliko su svjesni da na njih niko ne pazi, niti kontrolira njihove postupke, onda su manje brižni i pažljivi. Dakle, ljudska je priroda sklona i marljivosti i lijenosti, a ukoliko postoji neko ko je kontrolira i pazi, onda je ona više naklonjena marljivosti i postupa odgovornije.
- Safovi se poravnavaju tako da se ramena prislone uz ramena i nožni članci uz nožne članke.

1089. Nu'man b. Bešir, radijallahu anhumā, pripovijeda: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: 'Ili ćete poravnati vaše safove, ili će Allah vaša lica razjedinjenim učiniti!'" Muttefekun alejhi.

U verziji imama Muslima navodi se: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poravnavao je i ispravljao naše safove kao da ispravlja i izravna strijelu. Tako bi činio sve dok ne bi vidio da smo shvatili (šta želi od nas). Jednoga dana izašao je i zastao, te malo prije nego što će donijeti početni tekbir, ugleda čovjeka, pustinjaka, čija su prsa bila isturena (naprijed) iz safa pa mu reče: 'O Allahovi robovi, ili ćete vi vaše safove poravnati, ili će Allah vaša lica razjedinjenim učiniti!'"

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/206–207, i Muslim, 436. Drugu verziju bilježi Muslim, 336 i 128.

Propisi, pouke i poruke

- Poravnavanje safova podrazumijeva njihovo izravnavanje i popunjavanje praznina u njima.

1 Neki učenjaci su prijetnju spomenutu u hadisu: "...ili će Allah vaša lica razjedinjenim učiniti", shvatili bukvalno smatrajući da se osobama koje ne poravnavaju safove prijeti izokretanjem lica unatrag, njegovim izobličavanjem ili unakazivanjem. Dakle, po njima ovaj hadis znači: "...ili će Allah vaša lica izobličitim učiniti", ili pak znači: "ili će Allah vaša lica unatrag izokrenuti". U prilog tom tumačenju navode hadis koji bilježi Buhari, br. 691, a koji ukazuje na to da će Uzvišeni Allah izobličiti i u glavu magarca pretvoriti lice onoga ko u toku zajedničkog namaza prije imama diže glavu sa sedžde. Vidjeti: Ibn Hadžer, *Fethul-Bari*, 2/242–243. Imam Nevevi u komentaru Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "...ili će Allah vaša lica razjedinjenim učiniti", kaže: "Znači da će Uzvišeni Allah među vas unijeti neprijateljstvo, mržnju i razjedinjenost srca. U vezi s tim uobičajena je upotreba sljedeće fraze: 'Lice mu se zbog mene promijenilo', tj. na njegovom je licu vidljiva promjena jer me njegovo srce ne podnosi...". Vidjeti: Nevevi, *Šerhu Sahihi Muslim*, 4/157. Allah opet najbolje zna. (op. prev.)

- Prijetnja koja se spominje u hadisu sukladna je vrsti učinjenog prekršaja. Dakle, oni koji ne poravnavaju safove, oni u njih unose vrstu rasturenosti i nejedinstva, pa im se, shodno prekršaju koji čine, prijeti novom vrstom razjedinjavanja i nejedinstva, a to je razjedinjenost srca. Shodno kazanom, možemo zaključiti da je poravnavanje safova stroga obaveza – vadžib, a da je njihovo neporavnavanje i nemarnost prema tom propisu – haram, nešto što je strogo zabranjeno.
- Neporavnavanje safova vodi ka razilaženju, a razilaženje vodi ka neprijateljstvu, mržnji i nejedinstvu srca.
- Hadis ukazuje na to da se poravnavanju safova pri zajedničkom namazu mora pridavati velika pažnja jer od praktične primjene tog propisa uveliko zavisi opće stanje i prosperitet čitavog ummeta, kao što i bitno utječe na međusobnu ljubav i povezanost među muslimanima. Imajući ovo u vidu, jasno nam je da je potpuno neutemeljeno vjeru islam dijeliti na “formu” i “suštinu”, kako to već rade neke neznalice koje njihovo neznanje i sljepilo vode u očitu propast.¹

1090. Bera b. Azib, radijallahu anhu, kaže: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prolazio bi kroz safove s jedne na drugu stranu, dodirivao bi nas po prsima i po ramenima govoreći: ‘Nemojte se razlikovati, jer će vam se onda i srca razjediniti’, i govorio je: ‘Uistinu Uzvišeni Allah i Njegovi meleki donose salavat na prve safove.’” Ebu Davud sa dobrim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis vjerodostojan. Ebu Davud, 664, Nesai, 2/89–90, Ibn Madža, 997, i drugi, bilježe ga od Talhe b. Musarrifa koji je rekao: “Čuo sam Abdurrahmana b. Avsedža kako kaže: ‘Čuo sam Beraa b. Aziba kako kaže...’”, a zatim je spomenuo ovaj hadis pripisujući ga direktno Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem.

1 Autor ovdje kritizira pojedince i skupine iz islamskog ummeta koji islam dijele na suštinu i formu, govoreći kako je bitna samo suština islama, a njegovu formu potpuno zanemaruju ne pridajući joj nikakvu pažnju. Za njih su, recimo, neka osnovna vanjska obilježja islama, poput islamske odjeće, brade, hidžaba itd., potpuno nebitna, a neki idu dotle da ih smatraju i suvišnim, pa čak i bespotrebnim. Ovaj hadis itekako pobija ovu njihovu neosnovanu podjelu jer ravnanje i popunjavanje safova svakako spada u ono što oni zovu formom, ali je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i pored toga itekako potencirao na tom propisu te nagovijestio da neizravnani i nepopunjeni safovi muslimane vode ka razjedinjenosti, neprijateljstvu i mržnji, što svakako spada u ono što oni zovu suštinom. (op. prev.)

Kažem: Ovaj lanac prenosilaca je ispravan. Svi prenosioci u njemu su pouzdani.

Propisi, pouke i poruke

- Prije početka klanjanja namaza imam ljudima treba riječima i djelom sugerirati da poravnaju i popune svoje safove.
- Ravnanje i lijepo redanje safova uzrok je spajanja i povezivanja srca, a rasturenost i neporedanost safova vodi ka razjedinjavanju srca.
- Hadis ukazuje na posebnu vrijednost prvoga safa. Zbog toga je lijepo i pohvalno poraniti na namaz u džamiju kako bi se došlo do nagrade obećane za stajanje u prvom safu.

1091. Od Ibn Omera, radijallahu anhum, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Oformite safove, sastavite ramena, popunite praznine i nježno dotičite ruke vaše braće²! Ne ostavljajte praznine za šejtana! Ko sastavi saf, Allah će ga sastaviti (sa Svojom milošću), a onaj ko prekine saf, Allah će ga odvojiti (od Svoje potpune milosti i zaštite)." Ebu Davud sa ispravnim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis vjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud, 666, sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

Propisi, pouke i poruke

- Safove treba lijepo oformiti i poravnati, te ih dobro zbiti i popuniti tako što će klanjači međusobno ramena sastaviti s ramenima, a nožne članke s člancima.
- Šejtan se provlači kroz praznine u safu kako bi naštetio vjernicima dok klanjaju i u njihova srca ubacio loše misli.
- Vjernik je obavezan da sastavlja i spaja ono što mu je Uzvišeni Allah naredio da spaja, a u to spada i spajanje safova, popunjavanje praznina u njima i stješnjavanje šejtana.

2 Tj. kada vašu braću budete uzeli za ruke da im pokažete da se u safu trebaju pomjeriti naprijed ili nazad, učinite to blago i nježno. Shodno drugom tumačenju, ovaj dio hadisa mogli bismo prevesti i ovako: "...i nježno razmaknite svoja ramena (kako bi pridošlica u saf lahko mogao ući)." Postoje i druga tumačenja. Dodaci u zagradi su komentar dotičnih riječi i sintagmi u hadisu. Vidjeti: Šereful-Hakk, *Avnul-ma'bud*, 2/258. (op. prev.)

- Onaj ko se suprotstavlja i kontrira Allahovim naredbama i odredbama, takav je na ivici provalije u koju svakog trenutka može upasti.

1092. Od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Zbijte safove i približite ih jedne drugima! Svoje vratove poredajte paralelno jedne s drugima! Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, ja vidim šejtana kako se poput malog crnog janjeta provlači kroz praznine u safu!" Hadis je vjerodostojan. Ebu Davud sa lancem prenosilaca koji odgovara kriterijima imama Muslima.

Riječi: "poput malog crnog janjeta", odnose se na vrstu sitnih ovaca koje se najčešće nalaze na području Jemena.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 667, Nesai, 2/92, Ahmed, 3/260 i 283, i Ibn Hibban, 2166, preko Ebana i Šu'be koji su rekli: "Pričao nam je Katada prenoseći ovaj hadis od Enesa."

Kažem: Ovaj lanac prenosilaca je ispravan. Svi prenosioci u njemu su pouzdani.

Propisi, pouke i poruke

- Safove treba dobro zbiti te ih jedne drugima približiti na način što će se stopala i ramena međusobno dovesti u ravninu.
- U ovom se hadisu spominje i razlog zbog čega je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio zbijanje i približavanje safova. Naime, to je naredio kako bi se popunile postojeće praznine jer se šejtan kroz njih uvlači i ulazi među safove.
- Poravnavanje i zbijanje safova jedno je od sredstava i oružja u borbi protiv šejtana uz pomoć kojeg se raskrinkavaju njegove zavjere, uništavaju njegove spletke, poražava se njegova vojska i odbija se zlo koje on donosi sa sobom. Ovo pitanje posebno sam pojasnio i elaborirao u svojoj knjizi koja nosi naziv *Mekati'uš-šejtan*, pa oni koji žele, detaljnije o tome mogu saznati u ovoj knjizi.

1093. Od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Popunite najistureniji (prvi) saf, a zatim

onaj koji ga slijedi (i tako redom). Ukoliko već bude kakvih praznina, neka budu u zadnjem safu.” Ebu Davud sa dobrim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 671, Nesai, 2/93, Ahmed, 3/132, 215 i 233, i drugi, različitim putevima preko Seida b. Ebu Aruba koji ga prenosi od Katade, a on od Enesa, radijallahu anhu.

Kažem: Ovaj lanac prenosilaca je ispravan.

Propisi, pouke i poruke

- Obaveza je popuniti prvi saf, a zatim i ostale safove.
- Ako već postoji saf koji zbog manjka ljudi nije moguće upotpuniti, to treba da bude zadnji saf, kako bi se namazu mogli priključiti oni koji kasne.

1094. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Uistinu Allah i Njegovi meleki donose salavate na desnu stranu safova.” Ebu Davud sa lancem prenosilaca koji odgovara kriterijima imama Muslima. U njegovom lancu prenosilaca nalazi se čovjek oko čije se pouzdanosti učenjaci razilaze.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis šāz (izniman). Bilježe ga Ebu Davud, 676, Ibn Madža, 1005, Ibn Hibban, 2160, i drugi od Osmana b. Ebu Šejbe koji kaže: “Pričao nam je Muavija b. Hišam da je njemu pričao Sufjan prenoseći od Usume b. Zejda, a on od Osmana b. Urve b. Zubejra, koji ovaj hadis prenosi od svoga oca, a on od Aiše, radijallahu anha.”

Kažem: Lanac prenosilaca ove predaje je dobar, ali je tekst hadisa šāz, tj. on je drugačiji od teksta ovog hadisa koji su prenijeli drugi pouzdani prenosiooci. Naime, spomenuti Muavija b. Hišam svojom je verzijom ovog hadisa proturječio ostalim pouzdanim prenosiocima.

Imam Bejheki u svom djelu *Sunenul-kubra*, 3/103, rekao je: “Što se tiče metna (teksta) ovog hadisa, možemo zaključiti da je Muavija b. Hišam jedini od svih koji je na ovakav način prenio tekst ovog hadisa, stoga ne mislim da je on ispravan niti mjerodavan.”

Sačuvan i mjerodavan tekst ovog hadisa glasi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Uistinu Allah i njegovi meleki donose salavate na one koji spajaju i popunjavaju safove."

Ovaj hadis bilježe Ibn Huzejma, 1550, Ibn Hibban, 2163, Hakim, 1/214, i Bejheki, 1/101, od Abdullaha b. Vehba, koji kaže da mu je ovaj hadis prenio Usama b. Zejd koristeći isti ovaj lanac prenosilaca.

Propisi, pouke i poruke

Tekst ovog hadisa je šāz, tj. izniman i nemjerodavan, kako smo to već rekli, tako da ne može poslužiti kao dokaz za potvrđivanje šerijatskih propisa.

1095. Bera b. Azib, radijallahu anhu, kaže: "Kada bismo klanjali iza Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, voljeli smo biti s njegove desne strane i onda bi se on okrenuo licem prema nama. Čuo sam ga kako kaže:

'Rabbi kini 'azabeke jevme teb'asu (ili je rekao: *'...tedžme'u 'ibadeke')*!

Gospodaru, sačuvaj me Svoje kazne na Dan kada proživiš (ili je rekao: *'...sakupiš')* Svoje robove." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 709.

Propisi, pouke i poruke

- Najbolje je klanjati odmah iza imama, pa zatim s njegove desne strane.
- Sunnet je da se imam, nakon što preda selam, licem okrene prema klanjačima.
- U propisane zikrove koji se uče nakon farza spada i ova dova: "Rabbi kini 'azabeke jevme teb'asu 'ibadeke", što znači: "Gospodaru, sačuvaj me Svoje kazne na dan kada proživiš Svoje robove."

1096. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Neka vam imam bude na sredini (vašeg safa)¹ i popunite praznine (u safovima)." Ebu Davud.

¹ Odnosno, neka imam ispred vas zauzme položaj koji se otprilike nalazi na polovini safova koje ste oformili, tako da vas i sa njegove lijeve i desne strane bude isti broj. Vidjeti: Šereful-Hakk,

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis u ovom obliku slab. Bilježi ga Ebu Davud, 681, sa slabim lancem prenosilaca jer se u njemu nalaze Jahja b. Bešir b. Hallad i njegova majka, a oboje su anonimni prenosioci o kojima se ne zna ništa.

Međutim, riječi: “popunite praznine”, mogu se prihvatiti kao vjerodostojne jer se vrlo slično navodi u hadisu koji prenosi Abdullah b. Omer, radijallahu anhum, a koji smo prethodno citirali u ovom istom poglavlju.

Propisi, pouke i poruke

Obaveza je popuniti praznine u safovima kako se ne bi ostavilo prostora da šejtan prolazi kroz njih.

Poglavlje stotinu devedeset peto

VRIJEDNOST PRITVRĐENIH SUNNETA KOJI SE KLANJAJU UZ FARZOVE, NJIHOV MINIMALNI I POTPUNI BROJ, TE SREDINA IZMEĐU TOGA

1097. Majka pravovjernih Ummu Habiba, Remla bint Ebu Sufjan, radijallahu anhum, kaže: “Čula sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: ‘Nema nijednog (Allahovog) roba muslimana koji svaki dan Uzvišenom Allahu klanja dvanaest rekata nafile – dobrovoljnog namaza mimo farzova, a da mu Allah (zbog toga) neće sagraditi kuću u Džennetu’ (ili je rekao: ‘... a da mu neće biti sagrađena kuća u Džennetu’).” Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 728 i 103.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis potvrđuje vrijednost dobrovoljnih namaza.
- Uzvišeni Allah svodit će račun sa robovima na osnovu onoga što su oni radili i kako su postupali, a ne na osnovu onoga što On zna o njima.

- Šerijatski sud ili propis o nekome donosi se na osnovu prirode i vrste djela koje je učinio.
- Iz hadisa saznajemo da se Džennet gradi i uređuje za svoje stanovnike shodno količini i vrijednosti djela koja su činili.

1098. Ibn Omer, radijallahu anhum, kaže: "Klanjao sam sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, dva rekata prije i dva rekata poslije podnevnog farz-namaza, dva rekata poslije džume, dva rekata poslije akšamskog farza i dva rekata poslije jacijskog farz-namaza." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/48, i Muslim, 729.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je i vrlo poželjno ustrajavati u klanjanju ovih pritvrđenih sunneta jer ih je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, redovito klanjao.
- Nafila-namaze vrednije je klanjati u kući nego u džamiji.¹

1099. Abdullah b. Mugaffel, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Između svaka dva ezana je namaz, između svaka dva ezana je namaz, između svaka dva ezana je namaz." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/106 i 110, i Muslim, 838.

Pod izrazom "dva ezana" misli se na ezan i ikamet.

Propisi, pouke i poruke

- Iz hadisa saznajemo da se ikamet generalno može zvati ezanom.
- Nakon što se prouči ezan, dozvoljeno je klanjati nafila-namaze prije klanjanja farza, sve dok se ne prouči ikamet za farz.

¹ Ovako navodi autor, međutim, nije baš jasno na koji način ovaj hadis ukazuje na spomenutu korist. (op. prev.)

- Hadis ukazuje na to da se bilo kakav vid naredbe koja dođe u šerijatskim tekstovima smatra vadžibom tj. strogim imperativom, osim ako postoje drugi šerijatski tekstovi koji direktno ili indirektno ukazuju da prvotna naredba nije stroga, tj. da nije vadžib, već da se njome afirmira činjenje nečega što je lijepo i pohvalno činiti.

Poglavlje stotinu devedeset šesto

PRITVRĐENOST DVA REKATA SABAHSKOG SUNNETA

1100. Aiša, radijallahu anha, prenosi da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije izostavljao četiri rekata (sunneta) prije podneuskog farza, niti dva rekata (sunneta) prije sabahskog farza.” Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/58.

Propisi, pouke i poruke

- Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prije farza podne-namaza običavao je klanjati četiri rekata sunneta, a ponekad i dva, kako se to već navodi u prethodno citiranoj predaji koju prenosi Ibn Omer, radijallahu anhuma. Neki islamski učenjaci to pojašnjavaju navodeći da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi klanjao podnevske sunnete u svojoj kući, onda klanjao četiri rekata, a kada bi ih klanjao u džamiji, onda bi klanjao dva rekata. Međutim, istina je da su obje ove prakse ispravne i utemeljene, tako da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nekada klanjao četiri, a nekada dva rekata sunnet-namaza prije podneuskog farza, a Allah opet najbolje zna.
- Sabahski sunnet spada u pritrđene sunnete koje Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije izostavljao ni kod kuće ni na putu.

1101. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ni o jednom nafilu-namazu nije vodio više računa kao što je vodio računa o dva rekata sabahskog sunneta.” Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/45, i Muslim, 724 i 94.

Propisi, pouke i poruke

- Svi pritvrđeni sunneti nemaju istu vrijednost, tj. neki su vredniji od drugih.
- Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, o klanjanju dva rekata sabahskog sunneta vodio je više računa nego o klanjanju ostalih sunneta.
- Dva rekata sabahskog sunneta spadaju u sunnete, tj. u dobrovoljne, a ne u obavezne namaze.

1102. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Dva rekata sabahskog sunneta bolja su od čitavog dunjaluka i svega što je na njemu." Muslim.

U drugoj verziji ovog hadisa navodi se: "Dva rekata sabahskog sunneta draža su mi od čitavog dunjaluka."

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 725.

Drugu verziju također bilježi Muslim, 725 i 97.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis ukazuje na vrijednost dva rekata sabahskog sunneta.
- Ono što je Uzvišeni Allah u vječnom Džennetu pripremio onima koji su obavljali namaz bolje je i vrednije od dunjaluka i onoga što se nalazi na njemu.
- Iskreni vjernik najveće zadovoljstvo pronalazi u namazu jer je namaz njegova veza sa Uzvišenim Stvoriteljem, on ga smiruje i pruža mu spokoj.

1103. Ebu Abdullah, Bilal b. Rebah, radijallahu anhu, Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, mujezin, prenosi da je jednom prilikom došao kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da ga pozove na sabah-namaz, pa ga je Aiša, radijallahu anha, zadržala sve dok se nije (skoro) razdanilo, pitajući ga o nečemu. Tada je Bilal ustao i Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, obznanio da je vrijeme namaza i to je uporno činio (tj. ustrajno je tražio dozvolu da uči ikamet kako bi se klanjao namaz), međutim, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije izlazio (da klanja) namaz. Kada je došao, (prisutnim) je ljudima klanjao namaz, nakon čega ga je Bilal obavijestio da ga je Aiša,

radijallahu anha, zadržala sve dok se nije (skoro) razdanilo, pitajući ga o nečemu što ju je zanimalo, i da je to razlog što ga je kasnije nego inače pozvao da (ljudima predvodi namaz). Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Klanjao sam dva rekata sabahskog sunneta,' a Bilal uzvрати: 'Ali, Allahov Poslaniče, bilo se (skoro) razdanilo?' Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tada reče: 'Da je svanulo i više nego što jeste, ja bih ih klanjao, i to lijepo i polahko, ukrašavajući ih što više.'" Ebu Davud sa dobrim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Ebu Davud, 1257, sa ispravnim lancem prenosilaca u kojem su svi ljudi pouzdani. Neki ovaj hadis smatraju slabim zbog onoga što je Ibn Hibban rekao o njemu. Naime, hafiz Ibn Hadžer, *Et-Tehzib*, 7/14, navodi da je Ibn Hibban ovaj hadis smatrao mursel predajom. Međutim, ova konstatacija se odbija jer prenosilac¹ jasno naglašava da je hadis čuo od Bilala, radijallahu anhu, i tvrdi da mu ga je Bilal direktno pričao. Isto tako, on je pouzdan prenosilac i uopće nije bio poznat po tedlisu (tj. obmani), tako da ovaj stav o ovom hadisu kao mursel predaji nema svoju težinu niti uporište.

Propisi, pouke i poruke

- Ženi je dozvoljeno da razgovara sa muškarcem kojeg je ropstva oslobodio njen otac² i da ga po potrebi pita o onome što je interesuje.
- Bilal je izuzetno mnogo poštovao i cijenio majku pravovjernih Aišu, radijallahu anha, a to se vidi i iz ovog hadisa. Naime, nije htio da je prekine sve dok mu u potpunosti nije ispričala ono što je željela, već ju je pažljivo saslušao do kraja.
- Ukoliko je neko došao da obavi dužnost koju inače obavlja, pa ga neko u tome malo omete ili uspori, lijepo je i poželjno da se nadređenom lijepo i blago opravda zbog kašnjenja, kako je to učinio Bilal, radijallahu anhu, rekavši Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da ga je Aiša, radijallahu anha, zadržala.
- Ljudi koji su došli da obave namaz u džamiji trebaju strpljivo sačekati imama sve dok se ne pojavi, osim ukoliko bi postojala bojazan da će isteći namasko vrijeme, i u tom slučaju će klanjati (bez njega).

1 Koji se zove Zijade Ubejdullah b. Zijad el-Kendi. (op. prev.)

2 Bilala, radijallahu anhu, ropstva je oslobodio Ebu Bekr, otac Aiše, radijallahu anhuma. (op. prev.)

- Onaj ko bez šerijatski opravdanog razloga, naprimjer zbog prodaje ili kupovine, odgodi klanjanje namaza i ne klanja ga u njegovom prvom vremenu, takav namazu treba pristupiti s mnogo više pažnje i brižnosti nego inače. Isto tako, treba se što više posvetiti učenju Kur'ana, slavljenju i veličanju Uzvišenog Allaha, učenju dova, biti skrušen i bogobožan, te stidljivo priznati svoju slabost i nemarnost jer je bez opravdanog razloga odgodio namaz, čime je ostao uskraćen za veliku blagodat. Treba priznati svoj propust te dijeliti sadaku i po mogućnosti osloboditi roba, baš onako kako su to u sličnim situacijama činili naši ispravni prethodnici. Ovako postupaju oni čija su srca čista i neiskvarena.

Poglavlje stotinu devedeset sedmo

NA SABAHSKOM SUNNETU NE UČI SE DUGO I POJAŠNJENJE ŠTA SE NA NJEMU UČI U KOJEM VREMENU SE KLANJA

1104. Aiša, radijallahu anha, prenosi da bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, između ezana i ikameta klanjao dva kratka rekata sabahskog sunneta. Muttefekun alejhi.

U Buharijevoj i Muslimovoj drugoj verziji navodi se: "Kada bi čuo ezan, klanjao bi dva rekata sabahskog sunneta, i tako bi ih skratio da sam se pitala: 'Da li je i Fatihu na njima proučio!?'"

U drugoj verziji koju bilježi Muslim kaže se: "Klanjao je dva rekata sabahskog sunneta onda kada bi čuo ezan, i ne bi ih duljio", a u jednoj drugoj verziji navodi se: "...kada bi nastupila zora."

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/101, i Muslim, 724 i 91.

Drugu verziju bilježe Buhari, *Fethul-Bari*, 3/46, i Muslim, 724 i 92, treću verziju bilježi Muslim, 724, a četvrtu također Muslim, 724 i 93.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je da se dva rekata sabahskog sunneta ne dulje, već da se klanjaju kratko.
- Ova dva rekata klanjaju se nakon što nastupi vrijeme sabah-namaza, dakle, nakon pojave zore.

- Sabahski ezan uči se nakon što postane očito da je nastupilo vrijeme sabah-namaza.

1105. Hafsa, radijallahu anha, prenosi da bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nakon što bi mujezin proučio ezan za sabah-namaz i pojavila se zora, klanjao dva kratka rekata sabahskog sunneta. Muttefekun alejhi.

U verziji koju bilježi imam Muslim kaže se: “Kada bi nastupila zora, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ne bi (prije sabahskog farza) klanjao ništa osim dva kratka rekata sabahskog sunneta.”

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/101, i Muslim, 723. Drugu verziju bilježi Muslim, 723 i 88.

Propisi, pouke i poruke

- Dva rekata sabahskog sunneta klanjaju se prije sabahskog farza.
- Pored farz-namaza, postoje i pritvrđeni sunneti koji se klanjaju uz njih, te ih je poželjno ustrajno i redovito klanjati.
- Ustrajnim i redovitim obavljanjem pritvrđenih sunneta čuvaju se i štite farzovi.

1106. Ibn Omer, radijallahu anhumu, prenosi da bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, noćni namaz klanjao dva po dva rekata, a pred kraj noći klanjao bi jedan rekat vitr-namaza, a onda bi prije sabahskog farza (ubrzano) klanjao dva rekata kao da čuje ikamet. Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/477, i Muslim, 749.

Propisi, pouke i poruke

- Noćni namaz se klanja dva po dva rekata, odnosno poslije svaka dva rekata predaje se selam.
- Klanjanjem vitr-namaza završava se noćni namaz.
- Dva rekata sabahskog sunneta klanjaju se prije sabahskog farza.

- Pohvalno je požuriti s klanjanjem dva rekata sabahskog sunneta, baš onako kako požuri onaj ko čuje učenje ikameta pa pohita okončati namaz kako ne bi zakasnio s obavljanjem namaza u njegovom prvom vremenu.

1107. Od Ibn Abbasa, radijallahu anhum, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na prvom rekatu sabahskog sunneta učio ajet iz sure El-Bekara:

“Recite: ‘Mi vjerujemo u Allaha i u ono što se objavljuje nama, i u ono što je objavljeno Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu, i unucima, i u ono što je dato Musau i Isau, i u ono što je dato vjerovjesnicima od Gospodara njihova; mi ne pravimo nikakve razlike među njima, i mi se samo Njemu pokoravamo’”, (El-Bekara, 136), a na drugom rekatu učio bi ajet iz sure Alu Imran:

“A kada se Isa uvjerio da oni neće da vjeruju, uzviknuo je: ‘Koji će biti pomagači moji na Allahovom putu?’ ‘Mi’, rekoše učenici, ‘mi ćemo biti pomagači Allahove vjere, a ti budi svjedok da smo mi poslušni Njemu.’” (Alu Imran, 52) Muslim.

U drugoj verziji koju bilježi imam Muslim navodi se da bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na drugom rekatu sabahskog sunneta učio ajet iz sure Alu Imran:

“Reci: ‘O sljedbenici Knjige, dođite da se okupimo oko jedne riječi i nama i vama zajedničke: da se nikome osim Allahu ne klanjamo, da nikoga Njemu ravnim ne smatramo i da jedni druge, pored Allaha, bogovima ne držimo!’ Pa ako oni ne pristanu, vi recite: ‘Budite svjedoci da smo mi muslimani!’” (Alu Imran, 64) Obje verzije bilježi Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 727. Drugu verziju također bilježi Muslim, 727 i 100.

1108. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na dva rekata sabahskog sunneta učio sure Kul ja ejjuhel-kafirun (na prvom) i Kul-huvallahu ehad (na drugom rekatu). Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 726.

1109. Ibn Omer, radijallahu anhum, kazuje: "Mjesec dana sam promatrao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i stalno je na dva rekata prije sabahskog farza učio Kul ja ejjuhel-kafirun (na prvom) i Kul-huvallahu ehad (na drugom rekatu)." Tirmizi, koji kaže da je hasen – dobar.

Dokumentacija hadisa

Tirmizi, 417, Nesai, 2/170, Ibn Madža, 1149, Ahmed, 2/24, 35, 58, 94, 95 i 99, i drugi, bilježe ga od Ebu Ishaka, koji ga prenosi od Mudžahida, a on od Ibn Omera.

Kažem: Ovaj lanac prenosilaca je ispravan i ne sadrži nikakvu mahanu niti nedostatak. U prenosioce koji su ovaj hadis prenijeli od Sebi'ija, između ostalih, spadaju i Sufjan es-Sevri i Israil, a oni su ga od njega čuli prije nego što je počeo brkati hadise.

Propisi, pouke i poruke iz prethodnih hadisa

- Na prvom rekatu sabahskog sunneta pohvalno je učiti ili 136. ajet sure El-Bekara ili suru Kul ja ejjuhel-kafirun.
- Na drugom rekatu sabahskog sunneta pohvalno je učiti 52. ili 64. ajet iz sure Alu Imran ili pak suru Kul-huvallahu ehad.
- Muslimanima je ostavljeno na volju da odaberu šta će učiti na ova dva rekata sabahskog sunneta, jer im se želi olakšati.
- Lijepo je da musliman svoj dan započne odricanjem od mnogoboštva i idolopoklonika, a da u isto vrijeme izrazi svoju pripadnost tevhidu i monoteistima. Naime, to je u globalu i sadržaj i poruka ajeta i sura koje je lijepo učiti na sabahskom sunnetu, koji je inače prvi namaz u novom danu.

Poglavlje stotinu devedeset osmo

O TOME DA JE, NAKON ŠTO SE KLANJAJU DVA REKATA SABAHSKOG SUNNETA, POHVALNO MALO PRILEĆI NA DESNU STRANU I O PODSTICANJU DA SE TAKO POSTUPI, BEZ OBZIRA DA LI JE DOTIČNA OSOBA PROBDJELA NOĆ U (NOĆNOM) NAMAZU ILI NIJE

1110. Aiša, radijallahu anha, prenosi da bi se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nakon što bi klanjao sabahski sunnet, malo ispružio na desnu stranu. Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/43.

Propisi, pouke i poruke

- Pod ležanjem spomenutim u hadisu podrazumijeva se samo ležanje na desnoj strani u ispruženom položaju.
- Iz hadisa saznajemo da je pohvalno malo prileći nakon klanjanja sabahskog sunneta.

1111. Također, od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: "U vremenu nakon što bi klanjao jaciju pa do sabah-namaza, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao bi jedanaest rekata (nafile), a selam bi predavao između svaka dva rekata, da bi potom završio s jednim rekatom vitr-namaza. Kada bi mujezin završio učenje sabahskog ezana i (Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem) postalo sasvim jasno da je nastupilo vrijeme sabaha, i kada bi mu došao mujezin, on bi ustao i klanjao dva rekata (sabahskog sunneta) koja ne bi duljio. Nakon toga, ispružio bi se na desnu stranu i u tom bi položaju ostao sve dok mu ne bi prišao mujezin da prouči ikamet." Muslim.

Riječi Aiše, radijallahu anha: "...selam bi predavao između svaka dva rekata", ovako su zabilježene u verziji koju bilježi Muslim u svom *Sahihu*, a njihovo je značenje sljedeće: "selam bi predavao nakon svaka dva rekata".

Ovaj je hadis naveden i pojašnjen pod brojem 816, u stotinu dvadeset sedmom poglavlju, "Pravila lijepog ponašanja prilikom spavanja i lijeganja", samo što je tamo navedena verzija koju bilježe i Buhari i Muslim.

1112. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko od vas klanja dva rekata sabahskog sunneta, neka legne na desnu stranu." Ebu Davud i Tirmizi sa vjerodostojnim lancima prenosioca. Rekao je Tirmizi: "Ovaj hadis je hasen-sahih."

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 1261, i Tirmizi, 420.

Kažem: Njegov lanac prenosioca je ispravan.

Propisi, pouke i poruke

- Rekao je imam Tirmizi: "Neki islamski učenjaci smatraju da je to pohvalno učiniti."¹
- U svojim opaskama na *Sunen* imama Tirmizija, 2/282, šejh Ahmed Šakir, Allah mu se smilovao, rekao je sljedeće: "Kada je riječ o ovom pitanju, dvojica ljudi otišli su u krajnost i obojica su pretjerali. Prvi je Ibn Hazm koji je smatrao da je lijeganje na desnu stranu nakon sabahskog sunneta strogo obavezan i propisan postupak te da on spada u uvjete ispravnosti sabah-namaza, a drugi je Ibn Tejmijja koji je, energično odbacujući mišljenje Ibn Hazma, otišao tako daleko da je citirani hadis u kojem je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u obliku imperativa naredio taj postupak, proglasio ništavnim te ustvrdio da je taj postupak bio praksa Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ali da on to nikada nije naredio. Dakle, Ibn Hazm je svoje mišljenje izgradio na vanjskom značenju hadisa koji je izrečen u obliku imperativa, a pravilo nalaže da naredba za sobom povlači strogu obavezu.

Kako smo već rekli u opaskama na Ibn Hazmovo djelo *El-Muhalla*: 'U pogledu ovog pitanja, Ibn Hazm je prešao svaku granicu umjerenosti i otišao u ekstremnu krajnost, te rekao nešto u čemu ga nikada niko nije pretekao. U prilog njegovom stavu ne ide niti jedan validan dokaz, a iz svih hadisa koji govore o lijeganju na desnu stranu nakon sabahskog sunneta može se zaključiti da oni klanjaču sugeriraju da se malo odmori nakon što je dugo vremena proveo u noćnom namazu, kako bi bio živahniji i aktivniji za sabah-namaz.

¹ Tj. iako je u hadisu upotrijebljen oblik imperativa: "...neka legne na desnu stranu", to nije obavezno, već samo pohvalno, a Allah najbolje zna. (op. prev.)

Čak kada bismo hipotetički i prihvatili mišljenje da hadis u kojem je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u obliku imperativa naredio ovo lijeganje na desnu stranu nakon sabahskog sunneta, upućuje na strogu obavezu takvog postupka, opet se moramo zapitati kako li je samo (Ibn Hazm) zaključio da je takav postupak uvjet za ispravnost klanjanja sabah-namaza i da namaz osobe koja to ne učini nije ispravan!? Gospodaru, oprosti nam! Sve ono što je vadžib – nije uvjet ispravnosti dotičnog djela.

Isto tako, Aiša, radijallahu anha, prenosi predaju koja upućuje da je ovo lijeganje ustvari samo vid odmora koji se upražnjava u vremenu dok se iščekuje klanjanje sabah-namaza, i ništa više od toga. U Buharijevoj i Muslimovoj zbirci hadisa, od Ebu Seleme se prenosi da je Aiša, radijallahu anha, rekla: -Vjerovjesnik bi klanjao dva rekata (sabahskog sunneta), pa ako bih ja bila budna, on bi razgovarao sa mnom, a ako ja ne bih bila budna, on bi legao (na svoj desni bok). Ovo je Muslimova verzija hadisa koja skoro nedvosmisleno upućuje na stav koji smo iznijeli. Kada je riječ o ovom pitanju, o njemu je izuzetno lijepo i kvalitetno govorio vrli učenjak Ebu Tajjib Šemsul-Hakk el-Azim Abadi u svojoj knjizi *I'lamu ehlil-asri bi ahkami rek'atejil-fedžri*, pa ko želi, detaljnije o tome može saznati u njoj."

Poglavlje stotinu devedeset deveto

PODNEVSKI SUNNETI

1113. Ibn Omer, radijallahu anhuma, kaže: "Klanjao sam sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, dva rekata prije i dva rekata poslije podnevske farz-namaza." Muttefekun alejhi.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 1098, u stotinu devedeset petom poglavlju, "Vrijednost pritvrđenih sunneta koji se klanjaju uz farzove..."

1114. Aiša, radijallahu anha, prenosi da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije izostavljao četiri rekata (sunneta) prije podnevske farza. Buhari.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 1100, u stotinu devedeset šestom poglavlju, "Pritvrđenost dva rekata sabahskog sunneta".

1115. Također, od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, u mojoj bi kući, prije podnevske farza, klanjao četiri rekata sunneta. Nakon toga izašao bi među svijet da im

klanja (podnevski farz), a potom bi ušao (kod mene u kuću) i opet klanjao dva rekata (sunneta). Isto tako, svijetu bi klanjao (farz) akšam-namaza, nakon čega bi ušao (kod mene u kuću) i onda bi klanjao dva rekata sunneta. Ljudima bi klanjao i (farz) jacija-namaza pa bi ušao u moju kuću i onda bi klanjao dva rekata (sunneta)." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 730.

Propisi, pouke i poruke

- Neki pritvrđeni sunneti klanjaju se prije farz-namaza, a neki poslije.
- Klanjati u kući nafile-namaze, tj. sunnete, vrednije je i bolje nego ih klanjati u džamiji.
- Klanjati farz-namaze u džamiji bolje je i vrednije nego ih klanjati u kući.
- Iz hadisa saznajemo da je pohvalno i vrlo poželjno redovno klanjati četiri rekata sunneta prije i dva rekata sunneta poslije podnevnog farza, zatim redovno klanjati dva rekata sunneta nakon akšamskog farza, te dva rekata sunneta nakon jacijskog farza.

1116. Od Ummu Habibe, radijallahu anha, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko brižno bude čuvao (redovno ih klanjao) četiri rekata sunneta prije podnevnog farza i četiri rekata nakon njega, Allah je takvog zabranio vatri džehennemskoj." Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 1269, Tirmizi, 427 i 428, i Nesai, 3/265.

Kažem: Ovaj je hadis vjerodostojan.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je i vrlo poželjno ustrajno klanjati pritvrđene sunnete.
- Ustrajno i redovito klanjanje pritvrđenih sunneta predstavlja zaštitu od džehennemske vatre.

- Pohvalno je klanjati po četiri rekata sunneta i prije i poslije podnevnog farza.

1117. Abdullah b. Es-Saib, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nakon što je sunce prešlo polovinu neba, klanjao četiri rekata sunneta prije podnevnog farza, a zatim je rekao: "To je vrijeme u kojem se otvaraju nebeske kapije, a ja volim da mi se u tom trenutku uzdignu dobra djela." Tirmizi, koji kaže da je hasen – dobar.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Tirmizi, 478, i Ahmed, 3/411.

Kažem: Njegov lanac prenosilaca je ispravan, a svi prenosioci su pouzdani.

Postoji slična predaja koja pojačava navedeni hadis, a koju od Ebu Ejjuba, radijallahu anhu, bilježi Ibn Madža, 1157, međutim, ona ima određenu slabost.

Propisi, pouke i poruke

- Vrijeme podnevnog sunneta koji se klanja prije farza nastupa nakon što sunce pređe polovinu neba.
- U hadisu se ukazuje na potrebu posvećivanja posebne pažnje učenju dova i činjenju dobrih djela u vremenima kada se dove i dobra djela naročito primaju i prihvataju.
- Povećavanje činjenja dobrih i bogougodnih djela najbolji je pokazatelj duboke ukorijenjenosti i čvrstine imana kod dotične osobe.

1118. Aiša, radijallahu anha, prenosi da, ukoliko Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kojim slučajem ne bi klanjao četiri rekata sunneta prije podnevnog farza, onda bi ih klanjao nakon njega. Tirmizi, koji kaže da je hadis hasen – dobar.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi, 426, sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

Tirmizi je o ovom hadisu rekao: "Prenosi ga i Kajs b. Er-Rebia od Šu'be, a on od Halida el-Hazzaa na isti način kao i ovu predaju. Nije nam poznato da ga je od Šu'be prenio iko osim Kajsa b. Er-Rebia.

Kažem: Ovaj hadis bilježi i Ibn Madža, 1157, ali sa dodatkom koji je munker – ništavan. Naime, u toj predaji navodi se ovako: “Ukoliko Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kojim slučajem ne bi klanjao četiri rekata sunneta prije podnevnog farza, onda bi ih klanjao nakon dva rekata podnevnog sunneta koji se klanjaju nakon farza.”

Dakle, dodatak: “...nakon dva rekata podnevnog sunneta”, ništavan je i ne može se prihvatiti jer se spomenuti Kajs u smislu pamćenja i pouzdanosti promijenio nakon što je ostario. Njegov sin mu je ubacivao predaje koje inače nisu hadisi koje je on prenosio, pa ih je u neznanju dalje prepričavao misleći da su njegovi. Ovako se navodi u djelu *Et-Takrib*.

Propisi, pouke i poruke

- Ukoliko musliman iz nekog razloga ne uspije prije podnevnog farza klanjati četiri rekata sunneta, klanjat će ih nakon što klanja podnevski farz.

Poglavlje dvjestoto

IKINDIJSKI SUNNETI

1119. Alija b. Ebu Talib, radijallahu anhu, kaže: “Prije ikindijskog farza, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao bi četiri rekata sunneta koje bi (nakon što bi klanjao dva rekata) rastavio (tešehhudom, a ne predavanjem selama) donoseći selam na meleke Allahu bliske i na muslimane i mu'mine koji se za njima povode.” Tirmizi, koji kaže da je hadis hasen – dobar.

Dokumentacija hadisa

Ovaj hadis je hasen – dobar. Bilježe ga Tirmizi, 429, Ibn Madža, 1161, Ahmed, 1/58, i drugi, različitim putevima, od Ebu Ishaka, a on od Asima b. Damra, a on od Alije b. Ebu Taliba, radijallahu anhu, koji je hadis prenio od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Kažem: Ovaj lanac prenosilaca je dobar. U prenosioce koji ovaj hadis prenose od Ebu Ishaka spadaju, između ostalih, i Sufjan i Israil koji su od njega hadise prenosili prije nego što je počeo brkati i miješati hadise. Pored toga, ovaj lanac prenosilaca je hasen – dobar, a ne sahih – vjerodostojan, jer je Asim b. Damra saduk, tj. prihvatljiv, a nije okvalificiran kao sikatun – potpuno pouzdan.

Propisi, pouke i poruke

- Prije ikindijskog farza pohvalno je klanjati četiri rekata sunneta koja će se, nakon dva rekata, rastaviti sjedenjem i učenjem tešehhuda, ali bez predavanja selama.
- Imam Tirmizi prenosi od Ishaka da je on o riječima Alije, radijallahu anhu: "...koje bi rastavio donoseći selam", rekao: "Rastavio bi ih teslimom, tj. tešehhudom, a ne predavanjem selama."

1120. Od Ibn Omera, radijallahu anhuma, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Allah se smilovao osobi koja prije ikindijskog farza klanja četiri rekata (sunneta)." Ebu Davud i Tirmizi, koji je rekao da je hadis hasen.

Dokumentacija hadisa

Ovaj hadis je hasen – dobar. Bilježe ga Ebu Davud, 1271, Tirmizi, 430, Ahmed, 2/117, i drugi, sa dobrim lancem prenosilaca. Naime, Muhammed b. Mihran je saduk o kojem su Ibn Mein i Darekutni kazali sljedeće: "On je prihvatljiv prenosilac. Njegov djed bio je Muslim b. El-Musenna koga je Ebu Zur'a smatrao pouzdanim prenosiocem."

Propisi, pouke i poruke

- Prije ikindijskog farza pohvalno je klanjati četiri rekata nafila-namaza (sunneta).
- Ustrajno i redovito klanjanje pritvrđenih sunneta¹ razlog je zbog kojeg Uzvišeni Allah daruje milost Svojim robovima.

1121. Od Alije b. Ebu Taliba, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prije ikindijskog farza klanjao dva rekata (sunneta)." Ebu Davud sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

¹ Ovako kaže autor, iako ikindijski sunneti ne spadaju u pritvrđene sunnete, a Allah najbolje zna. (op. prev.)

Dokumentacija hadisa

Ovaj hadis je šāz – iznimna i neprihvatljiva predaja. Bilježi ga Ebu Davud, 1272, sa lancem prenosilaca koji na prvi pogled izgleda kao dobar jer je Asim b. Damra saduk – prihvatljiv, međutim, i pored toga, ovaj hadis u ovom obliku je šāz, tj. izniman, jer je kontradiktoran predaji koja je mjerodavna, a u kojoj se navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prije ikindijskog farza klanjao četiri rekata sunneta. Ovo je i riječima i djelom potvrđeno kao praksa Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Propisi, pouke i poruke

Tekst ovog hadisa je šāz – izniman, tj. nije mjerodavan, pa se zbog toga na njega ne treba ni osvrutati, niti se iz njega mogu crpiti šerijatski propisi.

Poglavlje dvije stotine prvo

AKŠAMSKI SUNNETI PRIJE I POSLIJE FARZA

U prethodnim poglavljima naveli smo hadise Ibn Omera i Aiše, radijallahu anhum, koji su vjerodostojni i jasno ukazuju na to da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nakon akšamskog farza klanjao dva rekata sunneta.

Hadis Ibn Omera, radijallahu anhuma, prethodio je pod brojem 1098, u stotinu devedeset petom poglavlju, "Vrijednost pritvrđenih sunneta koji se klanjaju uz farzove...", a hadis Aiše, radijallahu anha, pod brojem 1115, u stotinu devedeset devetom poglavlju, "Podnevski sunneti".

1122. Od Abdullaha b. Mugaffela, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Klanjajte (sunnete) prije akšamskog farza." Treći put² je rekao: "Onaj ko hoće." Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/59.

2 U ovoj verziji koju bilježi Buhari ne spominje se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ove riječi: "Klanjajte prije akšamskog farza", izgovorio dva puta, međutim, to se zaključuje iz riječi prenosioca hadisa koji je rekao: "Treći put je rekao...". U predaji koju bilježi Ebu Davud u *Sunenu*, br. 1283, a prenosi Abdullah el-Muzeni, spominje se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dva puta rekao: "Klanjajte prije akšamskog farza dva rekata..." (op. prev.)

Propisi, pouke i poruke

- Prije akšamskog farza pohvalno je klanjati dva rekata nafile-namaza.
- Ovaj hadis ukazuje na to da svaka naredba u nekom šerijatskom tekstu u svojoj osnovi ukazuje na obaveznost izvršavanja iste, tj. da ju je vadžib – obaveza izvršiti, osim u slučaju da uz tu naredbu pristigne i neka indicija koja će dotičnu naredbu spustiti sa stepena obaveznosti na stepen pohvaljenosti i poželjnosti činjenja dotičnog djela, kako je to slučaj u ovom hadisu. Naime, riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sell-em, koje je izgovorio na kraju hadisa: “Onaj ko hoće”, jasno ukazuju na to da prvotna naredba: “Klanjajte prije akšamskog farza”, ne ukazuje na vadžib – obavezno, već na mustehab – pohvalno djelo.
- U ostatku hadisa koji bilježi Buhari, a koji ovdje nije spomenut, navodi se da je prenosilac rekao: “Jer nije želio da ih ljudi (ta dva rekata sunneta prije akšamskog farza) prihvate kao pritvrđenu obavezu.” Ovaj dodatak je dokaz da sunnet prije akšamskog farza ne spada u pritvrđene sunnete koji se klanjaju uz farzove, a koje je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, redovito i ustrajno obavljao. Pored toga, ne postoji nikakav dokaz da ova dva rekata ne treba klanjati, već baš suprotno, ovaj je hadis najbolji dokaz da ih je lijepo i pohvalno klanjati.
- I pored toga što svi dobrovoljni namazi spadaju u red namaza koje je lijepo i pohvalno klanjati, oni se ipak međusobno razlikuju, pa je neke pohvalnije klanjati.

1123. Enes, radijallahu anhu, kaže: “Vidio sam stare i ugledne ashabe kako se natječu oko toga ko će od njih stati iza stubova (kako bi klanjao) predakšamski farz.” Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 1/557.

Manje poznata značenja

- * *natječu* – žure i hitaju.
- * *iza stubova* – iza potpornih direkta u Poslanikovo džamiji.

Propisi, pouke i poruke

- Pri klanjanju namaza obaveza je ispred sebe imati pregradu, tj. perdu.¹ Ashabi, radijallahu anhum, o tome su izuzetno mnogo vodili računa.
- Dozvoljeno je da džamijski stubovi budu pregrada iza koje će se klanjati.
- Prije akšamskog farza pohvalno je klanjati dva rekata nafile.

1124. Od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “U vrijeme Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, klanjali smo dva rekata namaza nakon što zađe sunce, a prije akšamskog farza.” Neko ga upita: “A je li ih klanjao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem?“, a on odgovori: “Vidao nas je kako ih klanjamo, i nije nam ni naredio, a ni zabranio da ih klanjamo.” Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 836.

Propisi, pouke i poruke

- Ovaj hadis ukazuje na to da postoji više vrsta sunneta, odnosno sunnetom se smatra sve ono što je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, govorio, ono što je radio i ono što je šutnjom odobrio.
- Prije akšamskog farza pohvalno je klanjati dva rekata sunnet-namaza.

1125. Od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Bili smo u Medini, pa kada bi mujezin proučio ezan za akšam-namaz, oni (ashabi) bi požurili da stanu naspram džamijskih stubova, pa bi onda klanjali dva rekata sunneta (prije akšamskog farza). Ukoliko bi neki čovjek, stranac, ušao u džamiju, pomislio bi da je namaz već obavljen zbog mnoštva onih koji su klanjali ova dva rekata.” Muslim.

¹ U najmanju ruku je pohvalno, a po mišljenju nekih učenjaka i obavezno (poput imama Ahmeda, Ševkanija, učenjaka zahirijskog mezheba i drugih) da osoba koja obavlja namaz ispred sebe postavi sutru – pregradu, koja će najmanje biti u visini podlaktice, o čemu također postoje veliki broj hadisa. Rekao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: “Kada neko od vas bude klanjao, neka klanja prema sutri – perdi, i neka joj se što više približi, kako mu šejtan ne bi prekinuo namaz.” Ebu Davud, *Sunen*, br. 695, od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu. Albani ga je ocijenio vjerodostojnim. Vidjeti: Albani, *Sahihul-džamia*, br. 651. Iz kazanog se da zaključiti da autor dijeli mišljenje onih učenjaka koji sutru, tj. perdu, u namazu smatraju obaveznom, a Allah najbolje zna. (op. prev.)

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 837.

Propisi, pouke i poruke

Pogledati prethodni hadis koji također prenosi Enes, radijallahu anhu, a koji smo pojasnili u ovom istom poglavlju.

Poglavlje dvije stotine drugo

JACIJSKI SUNNETI PRIJE I POSLIJE FARZA

Na ovu temu prethodio je hadis koji prenosi Ibn Omer, radijallahu anhuma, a u kojem se navodi: "Klanjao sam sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, dva rekata poslije jacijskog farz-namaza", i hadis koji prenosi Abdullah b. Mugaffel, radijallahu anhu, u kojem se kaže da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Između svaka dva ezana je namaz...". Oba hadisa bilježe Buhari i Muslim, kako smo to već spomenuli.

Hadis Ibn Omera, radijallahu anhuma, naveden je i pojašnjen pod brojem 1098, u stotinu devedeset petom poglavlju, "Vrijednost pritvrđenih sunneta koji se klanjaju uz farzove...", a hadis Abdullaha b. Mugaffela pod brojem 1099 u istom poglavlju.

Poglavlje dvije stotine treće

SUNNETI DŽUMA-NAMAZA

U ovo poglavlje spada i hadis Ibn Omera, radijallahu anhuma, u kojem se, između ostalog, navodi da je on sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao dva rekata poslije džuma-namaza. Muttefekun alejhi.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 1098, u stotinu devedeset petom poglavlju, "Vrijednost pritvrđenih sunneta koji se klanjaju uz farzove..."

1126. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko od vas klanja džuma-namaz, neka poslije njega klanja četiri rekata (sunneta)." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 881.

Propisi, pouke i poruke

- Ova četiri rekata koja je običavao klanjati Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nikako ne spadaju u farz – propisane, već u nafile – dobrovoljne namaze. Pod ta četiri rekata nikako se ne misli na ona četiri rekata koja nakon džume klanjaju oni koji nemaju dovoljno šerijatskog znanja, a koji tvrde da je iz navodne predostrožnosti potrebno klanjati farz podne-namaza ili koji kažu da se džuma-namaz smatra ispravnim onima koji druge preduhitre u klanjanju tog namaza.¹ Međutim, ova četiri rekata klanjaju oni koji su džuma-namaz već obavili, a ne oni koji su je propustili. Ovo je stav koji nema nikakvo uporište ni u Kur'anu, ni u sunnetu, ni u praksi ashaba, radijallahu anhum, i spada u novotarije.

1127. Ibn Omer, radijallahu anhuma, prenosi da Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nakon farza džuma-namaza ne bi klanjao (nafile) sve dok ne bi otišao (kući), pa bi onda u svojoj kući klanjao dva rekata. Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 882 i 71.

Propisi, pouke i poruke

- Nakon džumanskog farza, dozvoljeno je klanjati četiri ili dva rekata nafile. Dakle, ne radi se ni o kakvoj kontradiktornosti, već ova dva hadisa ukazuju na to da je dozvoljeno i jedno i drugo, što upućuje na milost koja je ukazana ummetu jer imaju pravo birati da učine ono što im je lakše.
- Onome ko te nafile klanja u džamiji, to je lijepo, a onome ko ih klanja u kući, to je bolje i preče, na što ukazuje drugi spomenuti hadis.

1 Neki islamski pravnici smatrali su da nikako nije dozvoljeno u jednom mjestu klanjati dvije ili više džuma, već da je obaveza da svi muslimani džuma-namaz klanjaju u jednoj džamiji, i ne samo to, smatrali su da je ispravna samo ona džuma koja se u tom mjestu obavi prva, a da su druge ništavne. Otuda se među narodom proširila izreka: "Džumu ima samo onaj ko druge u njoj preduhitri." Zbog ovakvog stava koji su zastupali, ovi su učenjaci izdali fetvu da se nakon džume iz predostrožnosti klanja i farz podne-namaza, kako bi ljudi makar klanjali podne ako kojim slučajem nisu uspjeli druge preduhitriti u klanjanju džume. (op. prev.)

Napomena: Ibn Kajjim el-Dževzija u svom djelu *Zadul-mead* prenio je stav šejhul-islama Ibn Tejmije o ovom pitanju, koji je rekao: "Ako sunnete nakon džuma-namaza bude klanjao u džamiji, onda će klanjati četiri rekata, a ako ih bude klanjao kod svoje kuće, onda će klanjati dva."

Naš šejh (Albani, Allah mu se smilovao) u svom djelu *Temamul-minna*, str. 341, odbacio je ovaj stav smatrajući ga neutemeljenim, rekavši. "Nije mi poznato da ovaj stav ima ikakvu osnovu u sunnetu", nakon čega je razmatranju ovog pitanja pristupio vrlo lijepo i studiozno.

Korist: U vrlo ružne i pokuđene novotarije spada i ona u čiju su legitimnost ubijedene neke neznalice koje smatraju da postoje takozvani džumanski sunneti koji se klanjaju prije farza džume. Na ovu praksu ne ukazuje nijedan hadis i niti bilo kakva predaja¹, na što su upozorili mnogi islamski učenjaci koji su valorizirali ovo pitanje. Ebu Šama eš-Šafii, u svom fenomenalnom djelu koje nosi naziv *El-Bai's ala inkaril-bide'i vel-havadis*, u poglavlju o novotariji takozvanog sunneta prije džuma-namaza, kazao je sljedeće:

"Postalo je uobičajeno da ljudi petkom, u vremenu između dva ezana, pred džumanski farz, klanjaju dva, četiri ili više rekata nafile-namaza sve dok se ne pojavi imam, i to je dozvoljeno i u tome nema ništa sporno ako te namaze posmatramo općenito kao nafile-namaze. Međutim, novotarija je to što su obične mase, a i neki fakihi, ubijedeni da se te nafile prije džumanskog farza smatraju legitimnim sunnetima prije džume, poput sunneta koji se klanjaju pred farz podne-namaza, pa čak izgovaraju i nijet u kojem jasno naglašavaju da su to džumanski sunneti. Oni koji čvrsto zastupaju ovo mišljenje kažu sljedeće: 'Ako džumu posmatramo kao skraćeni podne-namaz², onda je logično da ona, poput podne-namaza, ima sunnete koji se klanjaju prije nje, a ako na nju ne gledamo kao na skraćeni podne-namaz, onda i nema sunneta prije nje.' Međutim, sve je to daleko od ispravnog i prihvatljivog rezonovanja jer prije džuma-namaza nema nikakvih legitimnih i precizno definiranih sunneta, kao što je to slučaj sa akšamom³, jacijom i, po jednom mišljenju, i ikindija-namazom. Ispravno je, kako to već tvrde neki,

1 Postoje hadisi koji jasno ukazuju da prije džuma-namaza postoje sunneti koji se klanjaju. Prenose ih Ibn Abbas, Aiša i Alija, radijallahu anhum, međutim, ovi su hadisi ništavni i nije dozvoljeno postupati po njima. (op. šer. rec.)

2 Jer se klanja u vrijeme podne-namaza i ima dva rekata, tj. polovinu od ukupnog broja rekata podnevske farza. Zato neki na džumu i gledaju kao na skraćeni podne-namaz, a Allah najbolje zna. (op. prev.)

3 Istina je da postoji predakšamski sunnet-namaz od dva rekata, kako smo to vidjeli u jednom od prethodnih poglavlja ove knjige, i na to upućuje nekoliko vjerodostojnih hadisa. (op. prev.)

da je džuma zaseban namaz i ona ima svoje posebne propise i uvjete, a neki su čak rekli da je džuma ustvari *salatul-vusta*, tj. središnji namaz⁴, i ja sam odabrao to mišljenje, a Uzvišeni Allah najbolje zna. Uzvišeni Allah odlikovao je džuma-namaz posebnim propisima i uvjetima, kako ćemo to, uz Allahovu pomoć, i potvrditi te podrobno pojasniti na drugom mjestu.

Najbolji dokaz da ne postoje nikakvi precizno definirani sunneti koji se klanjaju prije džume jesu same naše riječi kada neki namaz nazovemo *sunnetom*. Dakle, da bi se neki namaz uopće nazvao sunnetom, on mora biti vjerodostojno potvrđen riječima ili praksom Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a kada je riječ o tzv. sunnetu prije džume, istina je da se o tom pitanju od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ne prenosi apsolutno ništa što bi ukazalo da je taj namaz legitiman, a što se tiče korištenja kijasa – analogije, da bi se potvrdila legitimnost nekog namaza, kijas na tom polju uopće nije ispravan niti prihvatljiv.”

Vrli učenjak Ibn Kajjim el-Dževzija u svom djelu *Zadul-mead*, 1/431–432, rekao je:

“Ovo što smo rekli ukazuje na to da je džuma-namaz poput bajram-namaza, tj. da prije nje nema nikakvih preciziranih sunneta. Ovo je odabrani i ispravan stav od dva mišljenja koja o ovom pitanju imaju islamski učenjaci, i na taj stav ukazuje vjerodostojan sunnet. Naime, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, (petkom) bi izašao iz svoje kuće, pa kada bi se popeo na minber, Bilal bi počeo učiti džumanski ezan. Kada bi završio sa učenjem ezana, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odmah bi, bez ikakve stanke, počeo držati hutbu. Ovako se dešavalo, bez ikakve dvojbe, pa se postavlja pitanje, kada su to onda ashabi klanjali sunnete prije džuma-namaza? Oni koji misle da su svi ashabi, nakon što Bilal prouči ezan, ustajali i onda klanjali dva rekata navodnog sunneta prije džuma-namaza, bez ikakve su dvojbe velike neznalice o sunnetu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Stav koji smo ovdje iznijeli i koji zastupamo, da prije džumanskog farza nema nikakvih propisanih sunneta, jeste stav koji je zastupao imam Malik, kao i imam Ahmed, na što upućuju njegova poznata mišljenja o ovom pitanju. Isto tako, to je jedno od dva poznata mišljenja pravnika šafijskog mezheba.”

Ibn Kajjim u istom djelu (1/432) kaže:

“Ima i onih koji su navodnu legitimnost sunneta prije džuma-namaza

4 To je namaz na koji se odnosi ajet: “Redovno molitvu obavljajte, naročito središnji namaz, i pred Allahom ponizno stojte.” (El-Bekara, 238) Islamski učenjaci imaju različite stavove u pogledu toga na koji se namaz ustvari odnose riječi “središnji namaz”, pa neki kažu da je to sabah, neki ikindija, a kako to ovdje vidimo, neki smatraju da je to ustvari džuma-namaz. (op. prev.)

potvrdili kijasom, tj. analogijom, uspoređujući džumu sa podne-namazom. Međutim, takva je analogija potpuno neispravna i neutemeljena, jer se sunnetom smatra ono što je u vidu riječi ili prakse vjerodostojno potvrđeno i preneseno od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ili od četverice pravovjernih halifa, a kada je o ovome riječ, od njih u tom pogledu nije preneseno ništa. Isto tako, uopće nije dozvoljeno koristiti se analogijom da se potvrdi nešto što se smatra sunnetom, tj. Poslanikovom praksom i tradicijom, jer je propis džume i svega što je vezano za nju utemeljen u vrijeme Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa ako on nije propisao niti klanjao te navodne sunnete prije džuma-namaza, onda je istinski sunnet ne klanjati ih.”

Poglavlje dvije stotine četvrto

O TOME DA JE POHVALNO I POŽELJNO SVE VRSTE NAFILA-NAMAZA KLANJATI U KUĆI, BEZ OBZIRA RADILO SE O PRITVRĐENIM SUNNETIMA ILI O DRUGIM VRSTAMA NAFILA, I O NAREDBI DA SE PRI KLANJANJU NAFILE POMJERI SA MJESTA NA KOJEM JE OBAVLJEN FARZ-NAMAZ, ILI DA SE IZMEĐU FARZA I NAFILA-NAMAZA BAREM NEŠTO PROGOVORI

1128. Od Zejda b. Sabita, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “O ljudi, klanjajte u svojim kućama! Uistinu je najbolji namaz (koji čovjek može obaviti) onaj koji klanja u svojoj kući, osim strogo propisanih namaza.” Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/214, i Muslim, 781.

Propisi, pouke i poruke

- Ovaj se hadis odnosi na sve vrste nafila-namaza jer se riječima na kraju hadisa: “...osim strogo propisanih namaza”, misli na farz-namaze. Iznimka su jedino nafila-namazi koji se, po preporuci šerijata, klanjaju u džematu¹, ili nafile koje se specijalno klanjaju u džamiji, poput dva rekata tehijjetul-mesdžida.
- Hadis bodri i podstiče da se nafila-namazi klanjaju u kući jer je tada čovjek skriven od pogleda ljudi pa će se na taj način lakše sačuvati od ri-

¹ Poput teravih-namaza, ili namaza prilikom pomračenja Sunca ili Mjeseca itd. (op. prev.)

jaluka, tj. pretvaranja i licemjerstva. Isto tako, klanjanjem namaza u kući, u njoj se postiže blagoslov, na nju se spušta milost, a šejtan od nje bježi.

1129. Od Ibn Omera, radijallahu anhuma, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Klanjajte neke vaše (nafila) namaze i u vašim kućama. Nemojte ih pretvarati u mezarluke!" Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/528–529, i Muslim, 777.

Propisi, pouke i poruke

- Namaz se ne može niti smije obavljati na mezarlucima. Namaz koji bi eventualno bio obavljen na mezarlucima, bio bi ništavan.
- Stanovnici kuće u kojoj se ne klanjaju namazi nalikuju stanovnicima kabura, tj. mrtvima.
- Običnog umrlog čovjeka nije dozvoljeno zakopati u kući. Kada su u pitanju Allahovi poslanici i vjerovjesnici, onda je propis drugačiji. Naime, oni se ukopavaju na mjestu na kojem umru. Na taj propis djelimično smo skrenuli pažnju u komentaru hadisa pod brojem 1018, u stotinu osamdeset trećem poglavlju, "Podsticanje na učenje određenih kur'anskih sura i ajeta".

1130. Od Džabira, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko od vas obavi (farz) namaz u džamiji, neka i za svoju kuću ostavi udio od svoga namaza, jer uistinu će Allah u njoj (kući) zbog njegovog namaza dati veliko dobro." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 778.

Propisi, pouke i poruke

- Nafila-namazi koji se klanjaju u kući bolji su i vredniji od nafila koje se klanjaju u džamiji.
- Dio dobrovoljnih namaza musliman mora klanjati u svojoj kući kako bi se za njim povelu i njegova porodica i kako bi svoju djecu odgojio da tako postupaju. On je dužan svoju kuću ispuniti zikrom, veličanjem i slavljenjem

Allaha, kao i učenjem Kur'ana. Tada će šejtan od te kuće pobjeći, i to je veliko dobro koje će Svevišnji Allah dati u muslimanskim kućama.

1131. Omer b. Atā pripovijeda da ga je Nafia b. Džubejr poslao do Saiba b. Uhti Nemira da ga upita o nečemu što je Muavija vidio kod njega u namazu, pa je rekao: "Da, klanjao sam s njim džuma-namaz u maksuri, pa kada je imam predao selam, ja sam ustao i odmah na tom istom mjestu klanjao (nafle). Nakon što je ušao¹, poslao je po mene i rekao mi: 'Nikada više nemoj uraditi onako kako si sad postupio! Nakon što klanjaš farz džuma-namaza, nemoj ga spajati sa drugim namazom sve dok ne progovoriš ili dok ne izađeš (iz džamije) jer, uistinu, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tako nam je naredio: da ne spajamo namaz sa namazom sve dok ne progovorimo ili dok ne izađemo (iz džamije).'" Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 883.

Manje poznata značenja

- * *maksura* – to je mala sobica unutar džamije ili kuće, odnosno posebno ograđen prostor unutar njih.²
- * *nemoj ga spajati sa drugim namazom* – nemoj odmah nakon što klanjaš farz početi s drugim namazom (u ovom slučaju džumanskim sunnetom).

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je unutar džamije napraviti posebno ograđen prostor, tj. sobicu, ukoliko poglavar muslimana u tome vidi korist.
- Prvi ko je dao izgraditi tu vrstu sobice u džamiji bio je Muavija, radijallahu

1 Iz hadisa nije jasno gdje je to ušao Muavija, radijallahu anhu. Isto tako, u komentarima ovog hadisa taj se detalj ne pojašnjava. Allah najbolje zna. (op. prev.) Kurtubi u *El-Mufhimu*, 2/519–520, pojašnjava razlog pravljenja maksure od strane emira, da bi se zaštitili u njima. Prvi ko je to uradio bio je Muavija nakon što je jedan haridžija nasrnuo na njega. Najvjerovatnije da je Muavija ušao u maksuru ili eventualno u svoju kuću koja je bila spojena s džamijom, kako je to bio običaj u to vrijeme. Tako je činio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a isto tako i Ebu Bekr i drugi. (op. šer. rec.)

2 Rekao je Kadi: "Kaže se da je u maksuri dozvoljeno klanjati džuma-namaz, ali pod uvjetom da je pristup u nju dozvoljen svakome (ko dolazi u džamiju). Međutim, ako je pristup u nju dozvoljen samo određenoj skupini ljudi, a drugima zabranjen, onda džuma obavljena u njoj nije ispravna jer onda ona i ne potpada pod pojam mjesta na kojem se obavlja zajednički namaz." Vidjeti: Nevevi, *Šerhu Sahihi Muslim*, 6/170. (op. prev.)

anhu, nakon što ga je jedan haridžija napao nožem i povrijedio ga.

- Nakon obavljenog namaza, pohvalno je pomjeriti se na drugo mjesto i na njemu obaviti drugi namaz, kako bi se sedžda činila na što više mjesta.
- Pohvalno je i poželjno razdvojiti farz-namaz od nafle, pogotovo onda kada postoji mogućnost da će se na osnovu pogrešno shvaćenog postupka izvući pogrešan šerijatski propis.
- Nakon što okonča farz-namaz, čovjek ima pravo birati na koji će ga način odvojiti od nafila-namaza koji eventualno odmah želi klanjati. To može učiniti tako što će nešto progovoriti ili tako što će se pomjeriti na drugo mjesto.
- Ovaj hadis jasno ukazuje na neispravnu praksu onih ekstremno nastrojenih ljudi koji, odmah nakon što imam preda selam na farz-namazu, ustaju i klanjaju nafle a da u međuvremenu nisu ništa ni progovorili, niti su se pomjerali sa mjesta na kojem su klanjali farz.
- Hadis ukazuje na to da ljude treba mudro i na lijep i blag način podučavati vjerskim propisima, bez imalo grubosti ili neobzirnosti prema onome ko ne poznaje dotični propis.
- Kada čovjek nekome pojašnjava neki vjerski propis, poželjno je da taj propis na licu mjesta potkrijepi šerijatskim argumentom, kako je to u ovom slučaju učinio Muavija, radijallahu anhu, rekavši ovom čovjeku: "...jer uistinu, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tako nam je naredio: da ne spajamo namaz sa namazom..." Na takav će način govornik argumentirati ono što govori, a onaj ko sluša to će lakše i mirnije prihvatiti.
- Hadis pokazuje da halifa – islamski vladar, prema svojim podanicima treba biti skroman i susretljiv.
- Isto tako, ova predaja ukazuje na to da halifa treba biti i blag prema podanicima, te ih podučavati da se drže sunneta Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i da ga u životu praktično primjenjuju.

Poglavlje dvije stotine peto

PODSTICANJE NA OBAVLJANJE VITR-NAMAZA, POJAŠNJENJE DA ON SPADA U PRITVRĐENE SUNNETE I PRECIZIRANJE VREMENA U KOJEM SE KLANJA

1132. Alija, radijallahu anhu, kaže: "Vitr-namaz nije poput strogo propisanih – farz-namaza, ali ga je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, preporučio, rekavši: 'Uistinu je Allah nepar (vitr) i voli jednoću, pa stoga klanjajte vitr (neparan broj rekata), o sljedbenici Kur'ana (hafizi)!'" Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je hadis hasen – dobar.

Dokumentacija hadisa

Hadis je, ukoliko se u obzir uzmu druge slične predaje, vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 1416, Tirmizi, 453, Nesai, 3/228–229, Ibn Madža, 1169, različitim putevima, od Ebu Ishaka, a on ga prenosi od Asima b. Damre, a on od Alije, radijallahu anhu, koji je citirao hadis.

Kažem: Ovaj lanac prenosilaca je hasen – dobar, jer je spomenuti Asim saduk, tj. prihvatljiv.

U prilog ispravnosti ovog hadisa ide i činjenica da hadis istog značenja prenosi Ibn Mesud, radijallahu anhu, i drugi, koji ga tako pojačavaju i uzdižu na stepen vjerodostojnog hadisa.

Manje poznata značenja

- * *vitr* – neparan, jedinstven.

Propisi, pouke i poruke

- Vitr-namaz nije strogo propisan i ne spada u vadžibe. Neki učenjaci zastupaju mišljenje da je vitr-namaz vadžib – obavezan, jer je u hadisu upotrijebljen oblik imperativa, tj. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "...pa stoga klanjajte vitr, o sljedbenici Kur'ana!" Međutim, kao odgovor na njihovo mišljenje dovoljno je navesti ovaj sasvim jasan šerijatski tekst od Alije, radijallahu anhu, koji nedvosmisleno naglašava da vitr-namaz nije na stepenu propisanih – farz-namaza, već da je klanjanje ovog namaza pritvrđeni sunnet. Isto tako, kristalno je jasno i općepoznato da ima pet dnevnih strogo propisanih namaza, a ne više ili manje od toga.

- Ovaj hadis općenito podstiče na klanjanje noćnog namaza, stoga je poziv naročito upućen "sljedbenicima Kur'ana (hafizima)".

1132. Aiša, radijallahu anha, kaže: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je vitr-namaz u svako doba noći: na početku, u sredini i na kraju, a zadnje vrijeme u kojem ga je klanjao jeste praskozorje."¹ Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/486, i Muslim, 745 i 138.

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je vitr-namaz klanjati u svako doba noći.
- Vitr se ne može klanjati po danu.

1134. Od Ibn Omera, radijallahu anhuma, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Neka vaš zadnji namaz, koji ćete klanjati u noći, bude vitr-namaz." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/488, i Muslim, 751 i 151.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je da zadnji namaz koji će musliman klanjati u noći bude vitr-namaz.
- Neki su iz ovog hadisa shvatili da vitr-namaz obavezno mora biti posljednji namaz koji će se klanjati u noći jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u formi imperativa rekao: "Neka vaš zadnji namaz koji ćete klanjati u noći, bude vitr namaz." Međutim, onima koji zastupaju ovo mišljenje odgovoreno je da noćni namaz sam po sebi nije obavezan, već dobrovoljan i poželjan, pa obavezan ne može biti ni njegov posljednji dio, a to je vitr-namaz. Isto tako, osnova je da ništa na samom početku nije stroga obaveza sve dok ne dođe jasan i eksplicitan dokaz koji upućuje na strogu naredenost istog, a tako je i s vitr-namazom.

1 U nekim komentarima zadnji dio hadisa: "...a završio bi ga u periodu pred samu zoru", protumačen je da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pred kraj svoga života običavao klanjati vitr pred samu zoru, a Allah najbolje zna. Vidjeti: Sindi, *Hašijetu ala En-Nesai*, 3/230.

1135. Od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Klanjajte vitr-namaz prije nego što osvanete." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 754.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je da musliman klanja vitr-namaz prije nego što osvane.

1136. Aiša, radijallahu anha, prenosi da bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao svoj noćni namaz, a ona bi ležala ispružena ispred njega. Kada bi mu ostao još samo vitr-namaz, probudio bi je, pa bi ga (vitr-namaz) i ona klanjala." Muslim.

U jednoj drugoj verziji navodi se ovako: "Pa kada bi mu preostao samo još vitr-namaz, on bi rekao: 'O Aiša, ustani i klanjaj vitr-namaz!'"

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 744 i 135.

Drugu verziju također bilježi Muslim, 744.

Propisi, pouke i poruke

- Ukoliko je tijesno i nema dovoljno prostora, supruzi je dozvoljeno da bude ispružena pred svojim mužem dok on klanja namaz, i to ne kvari namaz.
- Prolazak ispred klanjača prekida njegov namaz, a ležanje ispred njega je nešto drugo i zbog toga nema isti propis.
- Ako već nema ništa drugo da stavi ispred sebe kao perdu (pregradu), klanjaču je dozvoljeno da klanja iza osobe koja sjedi ili leži ispred njega, i tada će te osobe biti njegova "pregrada – perda".
- Pohvalno je i vrlo poželjno da čovjek probudi svoje ukućane na noćni namaz i da ih podstiče da ga klanjaju.

1137. Od Ibn Omera, radijallahu anhuma, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Preduhitrite zoru sa vitr-namazom." Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 1436, i Tirmizi, 467.

Autoru (imamu Neveviju) promaklo je da spomene da ovaj hadis bilježi i imam Muslim u svom *Sahihu* koji ga navodi pod brojem 750.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis podstiče da se požuri s klanjanjem vitr-namaza prije zore, pribojavajući se da ne nastupi njeno vrijeme.

1138. Od Džabira, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Onaj ko se pribojava da neće ustati pred kraj noći, neka vitr-namaz klanja na njenom početku, a onaj ko se nada da će ustati pred kraj noći, neka vitr klanja krajem noći, jer je namaz obavljen u tom vremenu osvjedočen¹, i to je bolje." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 755.

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je vitr-namaz klanjati na početku i na kraju noći.
- Onaj ko se pribojava da neće ustati pred kraj noći i u tom vremenu obaviti vitr-namaz, takvome ga je bolje klanjati odmah na početku noći.
- Onaj kod koga preovladava mišljenje da će ustati pred kraj noći, takvome je pohvalno da klanjanje vitr-namaza odgodi da pred sami kraj noći, i to je bolje.
- Hadis općenito ukazuje na vrijednost klanjanja noćnog namaza i pojašnjava da tom namazu prisustvuju plemeniti meleki.

¹ 'Tj. prisustvuju mu meleki milosti u većem obimu i u većoj mjeri nego u drugim vremenima. (op. prev.)

Poglavlje dvije stotine šesto

DUHA-NAMAZ, NJEGOVE VRIJEDNOSTI I ODLIKE, POJAŠNJENJE O NJEGOVOM NAJMANJEM, SREDNJEM I NAJVEĆEM BROJU REKATA, I PODSTICANJE NA USTRAJNO I REDOVITO KLANJANJE OVOG NAMAZA

1139. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Moj prisni prijatelj (Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem) savjetovao mi je da u svakom (lunarnom) mjesecu postim tri dana, da klanjam dva rekata duha-namaza i da klanjam vitr-namaz prije nego što legnem (odem na spavanje)." Muttefekun alejhi.

Klanjanje vitr-namaz prije spavanja poželjno je onome ko nije siguran da će se probuditi pred kraj noći. Onaj ko je prilično siguran da će se probuditi, takvome je bolje da ga odgodi do pred kraj noći, jer je to bolje i vrednije.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/56, i Muslim, 721.

Manje poznata značenja

✦ *prisni prijatelj* – iskreni i povjerljivi prijatelj čija je ljubav obuzela tvoje srce i postala dio njega.

Propisi, pouke i poruke

- Ashabima je bilo dozvoljeno da Allahovog Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, uzmu za prisnog prijatelja i to se ne suprotstavlja riječima Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je u vjerodostojnom hadisu rekao: "Da sam ikoga uzeo za prisnog prijatelja, onda bih Ebu Bekra uzeo za prisnog prijatelja...", jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, negirao da je on nekoga uzeo za prisnog prijatelja, a nije negirao suprotno. Dakle, ashabima je bilo dozvoljeno da Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, smatraju prisnim prijateljem.
- Pohvalno je i vrlo poželjno klanjati duha-namaz, a najmanji broj rekata ovog namaza je dva.
- Onaj ko nije siguran da će ustati prije kraja noći, poželjno je da vitr-namaz klanja prije nego što zaspi. To se odnosi i na onoga ko klanja namaz u periodu između dva spavanja.

- Pohvalno je dušu navikavati na dobrovoljni namaz i post, kako bi ona rado i sa zadovoljstvom prihvatila one namaze i onaj post koji su strogo naređeni, i kako bi na izvjestan način ti dobrovoljni namazi i dobrovoljni post nadomjestili one stroge obaveze u kojima je bilo manjkavosti i propusta.
- Najbolja oporuka koju čovjek nekome može ostaviti jeste savjet da se čvrsto drži bogobožnosti i da vodi računa da radi ono što će mu biti od koristi i na ovom i na budućem svijetu.

1140. Od Ebu Zerra, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "U svakom danu u kojem osvanete, na svakom vašem zglobu osvane sadaka (koju ste dužni dati). Uistinu, svaki (izgovoreni) tesbih (subhanallah – slavljen neka je Allah) je sadaka, svaki tahmid (elhamdulillahi – hvala Allahu) je sadaka, svaki tehlil (la ilahe illallah – nema boga osim Allaha) je sadaka, svaki tekbir (Allahu ekber – Allah je najveći) je sadaka, naređivanje da se čini dobro je sadaka, odvrćanje od činjenja zla je sadaka, a sve to zamjenjuje i nadoknađuje klanjanje dva rekata duha-namaza." Muslim.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 118, u trinaestom poglavlju, "Mnoštvo načina činjenja dobra".

1141. Aiša, radijallahu anha, kaže: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao bi četiri rekata duha-namaza i povećavao bi (taj broj rekata) koliko Allah hoće." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 719 i 79.

Propisi, pouke i poruke

- Muslimanu je dozvoljeno da klanja četiri rekata duha-namaza.

1142. Fahita bint Ebu Talib, radijallahu anha, poznatija kao Ummu Hani, kaže: "Otišla sam kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u danu oslobođenja Mekke i zatekla sam ga kako se kupao. Kada se okupao, klanjao je osam rekata, a to je bio duha-namaz." Muttefekun alejhi. Ovo je skraćena verzija jednog od hadisa koje bilježi Muslim.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 864, u stotinu trideset sedmom poglavlju, "Čovjek naziva selam svojoj supruzi, rodicama, pa i ženama strankinjama..."

Pored koristi koje smo prethodno spomenuli, ovaj hadis ukazuje i na to da je dozvoljeno klanjati i osam rekata duha-namaza.

Poglavlje dvije stotine sedmo

DUHA-NAMAZ DOZVOLJENO JE KLANJATI U PERIODU OD IZLASKA SUNCA PA SVE DOK ONO NE PREĐE POLOVINU NEBA, A NAJBOLJE GA JE KLANJATI PRIJE PODNE KADA JE VRUČINA NAJŽEŠĆA

1134. Zejd b. Erkam, radijallahu anhu, prenosi da je vidio neke ljude kako klanjaju duha-namaz pa je rekao: "A zar oni ne znaju da im je duha-namaz bolje klanjati u vremenu mimo ovoga? Uistinu je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Namaz evvabina – pokornih pokajnika, klanja se u vremenu kada (od vreline pregrijanog pijeska po kojem hodaju) izgaraju papci mladunčadi deva.'" Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 848.

Manje poznata značenja

* *evvabini* – oni koji se Allahu vraćaju nakon što su činili grijehe i bili nemarni prema Njemu, i oni koji se iskreno kaju za svoje propuste i koji Njega mnogo slave i veličaju.

Propisi, pouke i poruke

- Ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, vodili su računa o duha-namazu i redovito ga klanjali.
- Dozvoljeno je pohvaliti one koji su Allahu pokorni nakon što ispolje i pokažu svoju pokornost prema Njemu, ali samo onda kada to, sa šerijatske tačke gledišta, neće prouzrokovati negativne posljedice.
- Hadis precizira vrijeme u kojem je najvrednije klanjati duha-namaz, a to je prijepodneвно vrijeme u kojem je vrućina najveća.

Napomena: Ne postoji vjerodostojan hadis niti predaja od ashaba, radijallahu anhum, koja bi potvrdila legitimnost i šerijatsku utemeljenost namaza koji je poznat pod nazivom salat-ul-evvabin (namaz pokornih pokajnika), a koji se navodno klanja nakon akšam-namaza. To spada u neutemeljene inovacije u vjeri, a svaka takva inovacija je novotarija, a svaka je novotarija očita zabluda.

Poglavlje dvije stotine osmo

O PODSTICANJU NA KLANJANJE DVA REKATA TEHIJJETUL-MESDŽIDA I O POKUĐENOSTI DA SE U BILO KOJEM VREMENU (PO ULASKU U DŽAMIJU) SJEDNE PRIJE NEGO ŠTO SE KLANJAJU DVA REKATA NAMAZA, BEZ OBZIRA RADILO SE O TEHIJJETUL-MESDŽIDU, FARZOVIMA, PRITVRĐENIM SUNNETIMA ILI NEKIM DRUGIM NAMAZIMA

1144. Od Ebu Katade, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko od vas uđe u džamiju, neka nipošto ne sjeda sve dok ne klanja dva rekata namaza." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 1/537, i Muslim, 714.

1145. Od Džabira, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Došao sam Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a on je boravio u džamiji, pa mi reče: 'Klanjaj dva rekata namaza!'" Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 1/537, i Muslim, 715.

Propisi, pouke i poruke

- Onaj ko uđe u džamiju ne treba sjesti sve dok ne klanja dva rekata namaza koji se zove tehijjetul-mesdžid.

Poglavlje dvije stotine deveto

NAKON (SVAKOG) UZIMANJA ABDESTA POHVALNO JE KLANJATI DVA REKATA (NAFILA) NAMAZA

1146. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, Bilalu, radijallahu anhu, rekao: "O Bilale, reci mi koje si to djelo uradio u islamu u koje polažeš najviše nade, jer ja sam uistinu čuo klepet tvojih nanula ispred sebe u Džennetu?" Bilal reče: "Djelo u koje najviše polažem nade jeste to što nikada nisam uzeo abdest, bez obzira u kojem dijelu dana ili noći, a da s tim abdestom nisam klanjao ono što mi je bilo propisano da klanjam." Muttefekun alejhi. Ovo je verzija koju je zabilježio Buhari.

Riječ "klepet" označava zvuk koji proizvodi obuća dok udara o zemlju, a Allah najbolje zna.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/34, i Muslim, 2458.

Manje poznata značenja

* *djelo u koje polažeš najviše nade* – djelo koje si uradio, a za koje očekuješ najveću nagradu od Allaha.

Propisi, pouke i poruke

- Dobra djela koja se učine u tajnosti i dalje od očiju svijeta, vrednija su i kod Allaha bolja od dobrih djela koja se učine javno, pred očima ljudi.¹
- Uzvišeni Allah neizmjereno uvećava nagradu za dobro djelo koje Njegov rob učini u tajnosti.
- Čestite i pobožne vjernike dozvoljeno je upitati o dobrim djelima koja čine, a na koja ih je, iz Svoje milosti, uputio Uzvišeni Allah, kako bi se za njima u činjenju dotičnog dobrog djela povelili i drugi ljudi.
- Šejh, tj. učitelj, ima pravo i treba da se raspituje o onome što čini i kako postupa njegov učenik, kako bi ga, ako se radi o lijepom i dobrom

1 Ovo pravilo važi za sve vrste nafila, tj. dobrovoljnih, Allahu dragih djela, a kada je riječ o farzovima, tj. strogim islamskim dužnostima, onda nema nikakve smetnje da se ona čine javno i transparentno, štaviše, to je bolje i poželjnije. (op. prev.)

djelu, na njega potakao, ili kako bi ga, ako se radi o nečemu ružnom i neprimjerenom, od njega odvratio.

- Hadis ukazuje na vrline i odlike Bilala, radijallahu anhu, i njegovu veliku vrijednost.
- Pohvalno je i vrlo poželjno uvijek biti čist i pod abdestom, a mogući razlog zbog kojeg će onaj ko stalno bude pod abdestom ući u Džennet, jeste što to podrazumijeva da, između ostalog, i pri odlasku na spavanje liježe pod abdestom, pa ako umre u tom stanju čistoće, umro je u vrlo lijepom i pohvalnom stanju.
- Ulazak u Džennet omogućava isključivo Allahova milost, a stepeni u Džennetu koje će ljudi dobiti razlikuju se s obzirom na djela koja su činili na dunjaluku.
- Iz hadisa saznajemo da su i Džennet i Džehennem stvoreni i da sada postoje.

Poglavlje dvije stotine deseto

VRIJEDNOST I ODLIKE PETKA, O OBAVEZNOSTI KLANJANJA
DŽUMA-NAMAZA, O TOME DA SE ZA TAJ DAN TREBA OKUPATI,
NAMIRISATI I PORANITI (NA DŽUMA-NAMAZ), I O TOME DA SE U NJEMU
TREBA UČITI DOVA I DONOSITI SALAVAT NA VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU
ALEJHI VE SELLEM, TE POJAŠNJENJE DA U TOM DANU IMA JEDAN
TRENUTAK U KOJEM SE DOVA PRIMA I DA JE LIJEPO I POHVALNO
ŠTO VIŠE SPOMINJATI I VELIČATI ALLAHA NAKON
DŽUMA-NAMAZA

Rekao je Uzvišeni Allah: **“A kad se molitva obavi, onda se po zemlji razidite i Allahovu blagodat tražite i Allaha mnogo spominjite, da biste postigli što želite.”** (El-Džumua, 10)

Nakon što im je zabranio da se poslije proučenog ezana za džuma-namaz bave kupoprodajom i ostalim vidovima poslova i zanimanja, naredivši im da se okupe radi zajedničkog namaza, dozvolio im je da se, nakon što klanjaju ovaj namaz, razidu po zemlji tražeći Allahove blagodati. Isto tako, podstakao ih je da Njega, Uzvišenog, spominju i onda kada kupuju i onda kada prodaju, kako ih ovaj svijet ne bi odvatio od onoga što će im koristiti na ahiretu.

1147. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: **“Najbolji dan koji je sunce obasjalo jeste petak. Tog dana stvoren je Adem, alejhis-selam, tog je dana uveden u Džennet i tog je dana izveden iz Dženneta.”** Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 854.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis ukazuje na posebne odlike i vrijednost petka.
- Petak je veličanstven dan u kojem su se izdešavali raznorazni vrlo značajni događaji. U te događaje, između ostalog, spada i to što je Adem, alejhis-selam, stvoren u petak, tog je dana uveden u Džennet, a tog je dana i izveden iz njega.
- Iskreni Allahov rob treba se za taj dan što bolje pripremiti tako što će činiti što više dobrih djela kako bi stekao Allahovu milost, izbjegao Njegovu srdžbu i kod Njega ostvario uspjeh, jer će i Sudnji dan nastupiti upravo u ovom danu, kako je to vjerodostojno zabilježeno u Muslimovom *Sahihu*.

1148. Također, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Onaj ko uzme abdest i upotpuni ga, a potom dođe na džuma-namaz, i bude pažljivo slušao (hutbu) ne progovarajući ništa, bit će mu oprošteni grijesi koje je počinio između te i prošle džume, i povrh toga grijesi za još tri dana, a onaj ko dotakne (bude se igrao) kamenčić, takav je učinio ono što obezvređuje (nagradu džume)." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 857 i 27.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je na najljepši i najpotpuniji način uzeti abdest, a to će se postići tako što će se svaki dio tijela koji se pere u toku uzimanja abdesta oprati po tri puta, i tako što će se oprati dijelovi mišica iznad laktova i dijelovi cjevanica iznad nožnih članaka,¹ davati prednost desnoj strani tj. prati prvo desne pa onda lijeve dijelove tijela, i prakticirati sve ostale poznate sunnete abdesta.
- Pohvalno je u džamiji, u toku iščekivanja da se pojavi imam, klanjati općenite nafila-namaz.

1 Vidjeti komentar hadisa pod brojem 1024. (op. prev.)

- Hutbu je obaveza pažljivo slušati i u toku nje ništa ne progovarati.
- Ukoliko bi neko progovorio u vremenu nakon što imam završi hutbu, a prije nego se počne klanjati džumanski farz, takav nije učinio nikakav propust ni grijeh.
- Kada imam drži hutbu, strogo je zabranjeno igrati se kamenčićima² ili nečim drugim što će slušaocu odvrćati pažnju od njenog slušanja.
- Iz hadisa saznajemo da je džumanska hutba obavezna.
- Svako dobro učinjeno djelo nagrađuje se deseterostruko. Naime, od jednog do drugog petka ima sedam dana, a kada se tome dodaju još tri dana koja se spominju u hadisu, to iznosi punih deset dana, što i predstavlja deseterostruko nagrađu.

1149. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Pet dnevnih namaza, džuma do džume i ramazan do ramazana, iskup su za grijeha koji se počinu između njih, ako se izbjegnu veliki grijesi." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 233 i 16.

Propisi, pouke i poruke

- Pet strogo propisanih – farz-namaza, džuma-namaz i post mjeseca ramazana iskup su za grijeha i propuste.

1150. Od Ebu Hurejre i Ibn Omera, radijallahu anhum, prenosi se da su čuli Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako sa stepeničica svoga minbera kaže: "Ili će se ljudi okaniti zapostavljanja džuma-namaza ili će im, u suprotnom, Uzvišeni Allah zapečatiti srca, a zatim će postati nemarni." Muslim.

Manje poznata značenja

- ✦ *zapostavljanja džuma-namaza* – to znači da osoba izostavlja i ne klanja ovaj namaz.

2 Misli se na pijesak i sitne kamenčiće koji su u vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, prekrivali džamijski pod. U današnjem vremenu u džamijama nema pijeska niti kamenčića, ali se zato neki ljudi u toku hutbe alternativno "igraju" tespihima, mobitelima ili nečim sličnim, a sve to spada u zabranu koja se navodi u hadisu, a Allah najbolje zna. (op. prev.)

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je koristiti minber za držanje hutbe ili prigodnog govora.
- Džuma-namaz je stroga obaveza svakog pojedinca¹ (farz ajn) i ne može se klanjati pojedinačno, već isključivo u džematu.
- U ovom hadisu svakome onome ko, iz nemara i bez validnog šerijatskog opravdanja, izostavi tri džume upućena je prijetnja da će mu srce biti zapečaćeno.²
- Grijesi vode čovjeka ka različitim vrstama i stupnjevima kazni, a u to spada i pečaćenje srca koje, nakon toga, u pogledu slavljenja i veličanja Uzvišenog Allaha, postaje potpuno hladno i nemarno, što vlasnika takvog srca vodi u Vatru.
- Činjenje Allahu dragih i milih djela, brižljivo i ustrajno obavljanje namaza, kao i odlaženje u džamiju radi zajedničkog namaza, osvjetljava srce vjernika i čuva ga od grijeha i pečaćenja nakon kojeg više neće razlikovati dobro od zla.

1151. Od Ibn Omera, radijallahu anhumā, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko od vas želi otići na džumu, neka se okupa." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/356, i Muslim, 844.

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je da učenjak prilikom navođenja nekog hadisa citira samo jedan njegov dio kako bi potkrijepio i naveo dokaz za mišljenje koje zastupa u pogledu nekog pitanja, kako je to ovdje učinio Abdullah b. Omer, radijallahu anhumā.
- Onaj ko se okupa petkom, ali nakon što je klanjao džuma-namaz, takav se nije povinovao naredbi u hadisu jer to kupanje treba da prethodi odlasku na džuma-namaz.

1 Šerijatski punoljetnom muškarcu, umno i fizički zdravom koji nije na putovanju. (op. prev.)

2 Ova prijetnja spomenuta je u drugim predanjima, a ne u citiranom hadisu. Očito je da se radi o lapsusu autora. (op. šer. rec.)

- Kupanje petkom prije odlaska u džamiju na džuma-namaz – vadžib je, tj. obaveza.
- Kupanje petkom je obavezno, a propisano je zbog odlaska na džuma-namaz, stoga, onaj ko je obavezan otići na džumu, taj je obavezan i da se okupa, a onaj ko nije obavezan otići na džumu, poput, recimo, maloljetnog djeteta, žene ili putnika, njemu se i nije obaveza okupati.

1152. Od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kupanje petkom je vadžib – obaveza svakom (šerijatski) punoljetnom muslimanu.”

Riječ “punoljetnom” odnosi se na svaku osobu koja po šerijatskim mjerilima uđe u spolnu zrelost, a riječ “obaveza” ovdje se odnosi na nešto u čemu čovjek ima pravo odabira, poput čovjeka koji svom prijatelju kaže: “Obavezan sam da čuvam tvoje pravo”, a Allah najbolje zna.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/356, i Muslim, 846.

Propisi, pouke i poruke

- Kupanje petkom je posebno i šerijatski precizirano kupanje za koje treba imati poseban srčani nijet – namjeru, i njega ne može zamijeniti obično kupanje. Dakle, ukoliko bi se čovjek kojim slučajem u petak okupao pred džuma-namaz, ali iz nekog drugog razloga, a ne zbog činjenice da je petak i da se tog dana treba okupati, takvo kupanje ne bi mu nadomjestilo ono kupanje koje je naređeno petkom. Ovo mišljenje zastupao je Ebu Katada, radijallahu anhu, pa je jednom prilikom, nakon što ga je vidio da se kupa u petak, svom sinu rekao: “Ako si se okupao zbog eventualnog džunupluka, još jednom se okupaj zbog džuma-namaza.”
- Kupanje petkom pred džuma-namaz stroga je obaveza svakom šerijatski punoljetnom muslimanu koji je inače obavezan klanjati džuma-namaz.

1153. Od Semure, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ko petkom (pred džumu) uzme abdest, taj je lijepo postupio, a onaj ko se okupa, pa kupanje je bolje i vrednije.” Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je hadis hasen – dobar.

Dokumentacija hadisa

Kada se u obzir uzmu druge, slične predaje, ovaj je hadis hasen. Bilježe ga Ebu Davud, 354, Tirmizi, 497, i Nesai, 3/94, od Katade, a on od Hasana, koji ga prenosi od Semure, radijallahu anhu, koji je citirao hadis.

Kažem: Lanac prenosilaca ove predaje je slab jer Hasan od Semure nije čuo niti jedan hadis izuzev hadisa o akiki¹. Inače, on je bio mudellis (obmanjivač) koji nije jasno precizirao da je određenu predaju čuo.

Pored toga, ovaj hadis pojačava druga slična predaja o čijim se pojedinostima cijenjeni čitatelj može informirati u djelu *Nasbur-rajā*, 1/88 i 90–93.

Propisi, pouke i poruke

- Ukoliko neko obavi džuma-namaz, a prethodno se za nju nije okupao, njegov je namaz ispravan i legitiman. Naime, kupanje petkom pred džuma-namaz vadžib je – obavezno, samo po sebi i nije uvjet za ispravnost džuma-namaza.
- Riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "...a onaj ko se okupa, pa kupanje je bolje", nisu u kontradiktornosti sa stavom onih koji, na osnovu navedenih hadisa, zastupaju mišljenje da je kupanje petkom obaveza. Zašto? Pa zato što je vadžib – nešto što je obavezno, bez sumnje bolje i vrednije od mustehaba – onoga što je lijepo i pohvalno. Na ovo ukazuju i riječi Uzvišenog Allaha koji je rekao: "O vjernici, kada se u petak na molitvu pozovete, kupoprodaju ostavite i pođite da molitvu obavite; to vam je bolje, neka znate!" (El-Džumua, 9) Riječi u ajetu: "...to vam je bolje...", nikako ne znače da je odazivanje na poziv za džuma-namaz i napuštanje kupoprodaje mustehab – pohvalno, već je to bez ikakve sumnje vadžib – obavezno. Dakle, i ovdje je na isti način ukazano da je povinovanje onome što je vadžib bolje, preče i vrednije od bilo čega drugog.

Korist: Riječi autora (imama Nevevija): "...a riječ 'obaveza' ovdje se odnosi na nešto u čemu čovjek ima pravo odabira, poput čovjeka koji svom prijatelju kaže: 'Obavezan sam da čuvam tvoje pravo'", stav je koji je zastupao imam Šafija, Allah mu se smilovao.

1 Hadiski eksperti razilaze se u pogledu toga da li je Hasan slušao hadise od Semure: jedni to potvrđuju, a drugi negiraju. (op. šer. rec.)

Imam Tirmizi u svom *Sunenu*, 2/370–371, rekao je:

“Rekao je imam Šafija: ‘Ono što ukazuje na to da se Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, naredba kupanja petkom ne odnosi na strogu obavezu, već da čovjek u pogledu tog pitanja ima pravo izbora, jeste hadis Omera, radijallahu anhu, koji je Osmanu, radijallahu anhu, rekao: -Zar samo abdest, a znaš da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, (za džuma-namaz) naređivao i kupanje?!² Da su njih dvojica kojim slučajem bili mišljenja da je Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, naredba u hadisima koji govore o obaveznosti kupanja petkom eksplicitna, tj. da je to kupanje obavezno, a ne pohvalno, Omer ne bi dopustio Osmanu da ostane na džumi, već bi mu naredio da se vrati i okupa. Isto tako, imajući u vidu veliko znanje koje je imao Osman, radijallahu anhu, skoro je nemoguće da bi mu taj propis ostao nepoznat. Dakle, ovaj hadis ukazuje na to da je kupanje petkom vrlo lijepo i pohvalno djelo, ali da nije obavezno svakom pojedincu.’”

Šejh Ahmed Šakir, Allah mu se smilovao, u svojim opaskama na *Risalu*, inače djelo imama Šafije, na jednom je mjestu (str. 306–307) brilijantno zaključio:

“Imam Šafija, Allah njime bio zadovoljan, u pitanju obaveznosti kupanja petkom pred džuma-namaz, nauštrb jasnog i nedvosmislenog dokaza, i bez ikakvog opravdanog razloga ili validnog šerijatskog argumenta, slijedio je put racionalne interpretacije. Međutim, nije samo on postupio na ovakav način. Zerkani u komentaru djela *El-Muvetta* prenosi mišljenje Ibn Abdulberra koji je o tome rekao: ‘Riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: -Kupanje petkom je vadžib... – ne podrazumijevaju da je dotično djelo eksplicitni (farz) vadžib, već se te riječi tumače kao vadžib po sunnetu (sunnetska obaveza), ili kao vadžib po ahlak (moralna obaveza) i slično, kao što Arapi imaju običaj reći: -Obavezan sam da čuvam tvoje pravo.’”

2 Kako bi govor imama Šafije bio jasniji, ovdje u cijelosti navodimo hadis čiji je jedan dio imam Šafija i naveo kao dokaz da kupanje petkom nije vadžib, već pohvalno: Od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhu, prenosi se da je Omer, radijallahu anhu, jednog petka stajao na minberu (držeći hutbu) kada je u džamiju ušao jedan od prvih muhadžira i drugova Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Omer, radijallahu anhu, doviknu mu: “Znaš li koje je doba (tj. zašto kasniš)?” Čovjek reče: “Bio sam zauzet i nisam ni svratio svojim ukućanima sve dok nisam začuo ezan, pa sam samo abdest stigao uzeti.” “Zar samo abdest?”, reče Omer, “a znaš da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, (za džuma-namaz) naređivao i kupanje?” (Buhari, *Sahih*, br. 878, i Muslim, *Sahih*, br. 845) Iako se u hadisu direktno ne spominje da je ovaj čovjek bio Osman, radijallahu anhu, Ibn Hadžer spominje riječi Ibn Abdulberra koji kaže da ne zna da o tom pitanju postoji razilaženje, tj. da nema nikakve sumnje u to da se radi o Osmanu b. Affanu, radijallahu anhu, a Allah najbolje zna. Vidjeti: Ibn Hadžer, *Fethul-Bari*, 2/360. (op. prev.)

Nakon toga, Ibn Abdulberr je svojim lancem prenosilaca naveo predaju u kojoj se navodi da je imam Malik upitan da li je kupanje petkom pred džuma-namaz vadžib – obaveza, pa je odgovorio: “To je lijepo i pohvalno djelo, ali nije vadžib – obaveza.”

Isto tako, naveo je predaju koju prenosi Ibn Vehb, a u kojoj se kaže da je imam Malik upitan o propisu kupanja petkom, da li je to obaveza ili nije, pa je odgovorio: “To je poznati sunnet”, a neko primijeti: “U hadisu se kaže da je to vadžib”, a on opet reče: “Svaka naredba koja je u hadisu izrečena u formi imperativa nije u isto vrijeme i stroga obaveza...”. Imam Sujuti prenosi isto ovako.

Ovakvoj racionalnoj interpretaciji ovih hadisa koji govore o tome da je kupanje petkom vadžib pribjegao je i Ibn Kutejba u svojoj knjizi *Te'vilu muhtelefil-hadis*, kao i imam Hattabi u svom djelu *Me'alimus-sunen*.

Ova racionalna tumačenja ovih hadisa odbacio je Ibn Dekik el-Id u djelu *Šerhu 'umdetil-ahkam*, i njegov odgovor prethodnim i sličnim tumačenjima najbolji je i najsveobuhvatniji odgovor, a argumentacija kojom je dokazao slabost tih stavova izrazito je jaka i temeljita, a sve je to potanko naveo u izuzetno vrijednoj studiji. Poput njega, na sličan je način ova tumačenja opovrgao i odbacio i Ibn Hazm u svom djelu *El-Muhalla*.

Mišljenje koje u pogledu ovog pitanja smatramo ispravnim i istinitim jeste naš stav da je kupanje petkom prije džuma-namaza vadžib – eksplicitna obaveza. To kupanje obavezno je zbog dana petka i zajedničkog okupljanja ljudi radi džuma-namaza, a nije uvjet ispravnosti čistoće pred džuma-namaz. Onaj ko se ne okupa petkom prije džuma-namaza, takav je izostavio ono što mu je bilo obavezno učiniti, međutim, i pored toga, ukoliko je imao abdest i bio čist, njegov je namaz ispravan. Ovo je ujedno i najbolji odgovor imamu Šafiji i onima koji o ovom pitanju zastupaju njegovo mišljenje, a koji tvrde da su kojim slučajem Omer i Osman, radijallahu anhum, bili mišljenja da je kupanje petkom obavezno, a ne pohvalno, onda bi Osman napustio džuma-namaz i otišao se okupati, a i Omer bi mu naredio da tako postupi. Da su kupanje petkom smatrali obaveznim, a ne samo pohvalnim, oni sebi nikada ne bi dopustili da u ovoj situaciji ne reaguju. Dakle, velika greška u mišljenju onih koji ovo kupanje smatraju samo pohvalnim, a ne obaveznim, jeste to što oni misle da, ukoliko kažu da je kupanje petkom obavezno, to bi onda, po njihovom rezonovanju, značilo da je to kupanje ujedno i uvjet za ispravnost džuma-namaza. Međutim, na takvo što ne upućuje nikakav dokaz, već baš suprotno, dokazi upućuju da je taj stav pogrešan. Naime, obaveznost kupanja petkom vjerodostojno je potvrđena, dok nigdje u tekstovima nije potvrđeno da je kupanje u tom danu uvjet ispravnosti džuma-namaza. Ovakvim stavom

koji smo prethodno iznijeli spajamo naizgled oprečne hadise i postupamo u skladu sa uputama svih hadisa na ovu temu. Nijedan od njih ne odbacujemo, niti ijedan od njih neosnovano racionalno interpretiramo. Isto tako, osnova u svakoj pristigloj naredbi jeste da ona na samom početku upućuje na vadžib – strogu obavezu, osim onda kada postoji drugi validan šerijatski argument koji će tu naredbu spustiti sa stepena obaveznosti na stepen pohvaljenosti. U ovom slučaju, imamo jasnu i nedvosmisleni naredbu koja ukazuje na obavezu kupanja petkom prije džume, a to su riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: “Kada neko od vas želi otići na džumu, neka se okupa...”, koju opet pojačava još jedan nedvosmislen hadis u kojem Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, svojom izjavom potvrđuje da je kupanje petkom obaveza: “Kupanje petkom je vadžib – obaveza...”, što sve zajedno neupitno ukazuje na obaveznost ove vrste kupanja. Ovakvi jasni dokazi ne trpe nikakve neosnovane racionalne interpretacije, niti je tako nedvosmislene dokaze dozvoljeno (uz pomoć nekih drugih dokaza) pokušavati protumačiti i shvatiti nekako drugačije nego onako kako se razumiju na prvi pogled. Baš naprotiv, sve druge tekstove, ukoliko bi oni prividno bili kontradiktorni s ovim tekstovima koji ukazuju na obaveznost kupanja petkom, treba pokušati uskladiti sa hadisima koji ukazuju na tu obavezu. Ovo je vrlo jasno i uopće ga nije potrebno mnogo pojašnjavati.”

1154. Od Selmana, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Čovjek koji se petkom okupa i očisti shodno svojim mogućnostima, pa nakon toga naulji (svoju kosu) i namiriše se mirisom koji drži u svojoj kući, a zatim izađe (zaputi se u džamiju) i (pri dolasku) ne bude rastavljao dvojicu (koji sjede u džamiji), pa potom klanja ono što mu je olakšano i nakon toga bude pažljivo slušao imamov govor, bit će mu oprošteni grijesi koje je počinio između te i prošle džume.” Buhari.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 828, u stotinu dvadeset devetom poglavlju, “Kodeks lijepog ponašanja na sijelu i u društvu”.

1155. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ko se okupa u petak onako kako se kupava nakon džunupluka, a zatim ode u džamiju u prvom satu, taj kao da je (za kurban) žrtvovao devu. Onaj ko ode u drugom satu, taj kao da je žrtvovao kravu, a onaj ko ode u trećem satu, kao da je žrtvovao rogatog ovna. Onaj ko ode u četvrtom satu, kao da je žrtvovao kokoš, a onaj ko ode u petom satu, takav kao da je žrtvovao jaje, a kada imam izađe (i popne se na minber), dođu meleki i slušaju zikr – veličanje i slavljenje Allaha (koji se uči u toku hutbe).” Muttefekun alejhi.

Riječi: "...onako kako se kupava nakon džunupluka...", znače: postupajući na isti način kao što postupava pri toj vrsti kupanja.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/366, i Muslim, 850.

Manje poznata značenja

- * *žrtvovao* – podijelio kao sadaku.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis indirektno upućuje na pohvalnost intimnog odnosa u petak, kako bi se vjernik poslije njega okupao od džunupluka, a mudrost u tome očita je i vidljiva. Naime, nakon intimnog odnosa, duša vjernika će se smiriti, te on prilikom odlaska u džamiju svoj pogled neće usmjeravati ka onome što nije primjereno da gleda.
- Pohvalno je i vrlo poželjno petkom rano otići u džamiju pred džuma-namaz.
- Šerijat ne potcjenjuje i ne smatra mizernim ni vrlo malo sadake koju vjernik udijeli, a na to ukazuju riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "...kao da je žrtvovao jaje".
- Za vrijeme hutbe obaveza je šutjeti, jer nakon što se imam popne na minber, dolaze meleki koji raskriljuju stranice na koje zapisuju djela, te slušaju veličanje i slavljenje Allaha koje se spominje u toku hutbe i prigodnog govora koji drži imam.
- Žrtvovati devu za kurban bolje je nego žrtvovati kravu.
- Pod riječima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "...meleki sklope svoje listove..."¹, misli se na to da zatvore stranice na koje se pišu vrijednosti i nagrade vezane za rani dolazak na džuma-namaz, međutim, oni i dalje pišu vrijednosti i nagrade koje su određene za slušanje hutbe, klanjanje džuma-namaza itd., jer sve to, bez ikakve sumnje, pišu dva meleka čuvara koja bdiju nad svakim čovjekom i zapisuju njegova djela.

1 Ove Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi ne nalaze se u ovom ovdje citiranom hadisu, a autor ih ovdje navodi i iz njih izvlači korist pa se vjerovatno radi o lapsusu. Naime, u vrlo sličnoj predaji koja govori o vrijednostima ranog dolaska na džuma-namaz navodi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada nastupi petak, na svim džamijskim vratima stoje meleki i pišu po redu kako ko dolazi u džamiju, a kada imam sjedne (na minber), smotaju svoje listove i slušaju hutbu..." (Buhari, *Sahih*, br. 3039, i Muslim, *Sahih*, br. 850, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu) (op. prev.)

- Dozvoljeno je džuma-namaz klanjati prije zevala², u vrijeme kada se hatib popne na minber. Buhari i Muslim bilježe da je Selema b. El-Ekvea rekao: "Sa Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, klanjali smo džuma-namaz kada je sunce bilo u zevalu, a zatim smo se vraćali i tragali za hladom." Ovaj hadis jasno upućuje na to da je džuma-namaz dozvoljeno klanjati prije zevala jer je općepoznato da bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, petkom prije džuma-namaza održao dvije hutbe na kojima bi učio Kur'an, opominjao ljude i podsjećao ih i podsticao na činenje djela kojima će postići ahiretske nagrade. Čak je znao na hutbi proučiti čitavu suru Kāf, kako je to zabilježeno u *Sahihu* imama Muslima. Ako nam je ovo jasno, onda je sasvim izvjesno da je džumanski ezan oglašavan prije zevala, a on se uči pred sami izlazak hatiba na minber.

Nakon svega, zaključujemo da je džuma-namaz dozvoljeno klanjati u dva vremena: malo prije zevala i nakon njega.³

1156. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, spomenuo petak, pa je rekao: "U njemu (danu petka) postoji jedan čas u kojem, ako rob musliman koji obavlja namaz nešto Allaha zamoli, On će mu to i dati", pa je rukom išaretio da je taj čas kratak. Muttefekun alejhi.

2 Zeval je zenit, najviša tačka do koje dostigne sunce u podne, ili vrijeme kada je sunce tačno na polovini neba. (op. prev.)

3 Ogromna većina islamskih učenjaka smatra da vrijeme džuma-namaza nastupa nakon zevala, tj. nakon što sunce pređe polovinu neba i krene ka zapadu, dakle, isto kao i vrijeme podne-namaza. To je stav učenjaka hanefijskog, malikijskog i šafijskog mezheba, a imam Nevevi ovaj stav pripisuje većini ashaba i tabiina. Imam Šafija u svom djelu *El-Umm* rekao je: "Niko od onih koje sam susreo nije dvojio da džuma-namaz nije dozvoljeno klanjati sve dok sunce ne pređe polovinu neba." (*El-Umm*, 1/233) Imam Ahmed b. Hanbel, Ishak b. Rahavejh i još neki učenjaci smatrali su da vrijeme džuma-namaza nastupa prije zevala, a njihovog je stava i autor ove knjige, što se vidi iz priloženog. I jedni i drugi učenjaci navode dokaze kojima brane svoj stav, o čemu se opširno govori u fikhskim djelima. Zanimljivo je da i jedni i drugi u ovom hadisu koji je naveo autor: "Sa Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, klanjali smo džuma-namaz kada je sunce bilo u zevalu, a zatim smo se vraćali i tragali za hladom", vide dokaz za stav koji zastupaju. Oni koji kažu da vrijeme džuma-namaza nastupa prije zevala, tvrde da hadis ukazuje na to da bi ashabi okončali klanjanje džuma-namaza a da još uvijek ne bi bilo hlada iza džamijskih stubova, što ukazuje na to da je sunce bilo tek na polovini neba jer se u predaji kaže: "...a zatim smo se vraćali i tragali za hladom". Oni koji kažu da je ovaj hadis dokaz da vrijeme džuma-namaza nastupa nakon zevala tvrde da je hlada već bilo, na što hadis jasno ukazuje (a to znači da je sunce već bilo prešlo polovinu neba), ali da ga je bilo malo, jer ne bi duljili s džuma-namazom zbog velikih vrućina. U svakom slučaju, mišljenje koje zastupa većina islamskih učenjaka preče je i prioritetnije, a Allah najbolje zna. (op. prev.)

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/415, i Muslim, 852.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis podstiče muslimane da se trude potrefiti ovaj trenutak koji se nalazi u danu petka, kako bi sebi priskrbili veliko dobro koje se u njemu nalazi.
- Ovaj trenutak nalazi se samo u danu petka, a ne i u ostalim danima. Na to ukazuje hadis koji prenosi Ebu Lubaba b. Abdulmunzir, a bilježi Ibn Madža, i u kojem se navodi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Petak je prvak svih dana u sedmici i on kod Allaha zauzima najveličanstvenije mjesto. Taj dan je kod Allaha na većem mjestu i od Kurbankskog i od Ramazanskog bajrama. Odlikuje ga sljedećih pet karakteristika: u njemu je Allah stvorio Adema, alejhis-selam, u njemu ga je Allah spustio na Zemlju, i u njemu ga je i usmrtio, u tom danu nalazi se jedan trenutak u kojem čovjek neće Allaha bilo šta zamoliti a da mu On to neće i uslišati, osim ako bude tražio nešto što je zabranjeno, i u petak će nastupiti Sudnji dan. Nema nijednog bliskog meleka, niti neba, niti zemlje, niti vjetra, niti brda, niti mora a da ne žude i ne čeznu za petkom."
- Islamski učenjaci vodili su mnoge polemike u pogledu ovog trenutka i oko njega se razilaze u sljedećim pitanjima:
 1. preciziranje vremena u kojem se nalazi,
 2. da li taj trenutak i dalje postoji svakog petka ili više ne postoji,
 3. da li je taj trenutak uvijek u isto vrijeme, ili je svakog novog petka u drugo vrijeme.

Ibn Kajjim el-Dževzija, Allah mu se smilovao, u svome djelu *Zadul-mead*, 1/388–394, rekao je:

"Oni koji smatraju da je taj trenutak fiksno preciziran razišli su se na jedanaest mišljenja u kojem se tačno vremenu on nalazi..." (Zatim je spomenuo sva ta mišljenja), a nakon toga kaže: "Kao najodabranija i najprioritetnija od svih ovih mišljenja izdvajamo dva mišljenja na koja upućuju vjerodostojni hadisi, a opet jedno od ta dva mišljenja odabranije je i jače:

Prvo, taj trenutak je u vremenu od kada imam sjedne na minber pa sve dok se ne obavi farz džuma-namaza. Dokaz onih koji zastupaju ovo mišljenje jeste predaja koju bilježi imam Muslim u svom *Sahihu* a koju prenosi Ebu Burda b. Ebu Musa el-Eš'ari, u kojoj se navodi da ga je Abdullah b. Omer,

radijallahu anhuma, upitao: 'Jesi li čuo svoga oca da od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, prenosi nešto vezano za trenutak u danu petka (u kojem se prima dova)?', pa mu je on odgovorio: 'Jesam. Čuo sam ga kako kaže da je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je o tom trenutku rekao: -On se nalazi negdje u vremenu od kada imam sjedne na minber pa sve dok se ne obavi (džuma) namaz.'"

Drugo, taj se trenutak nalazi u vremenu poslije ikindije i ovo mišljenje, koje su zastupali Abdullah b. Selam, Ebu Hurejra, imam Ahmed i mnogi drugi – jače je i prioritetnije od prvog.

Njihov dokaz jeste predaja koju bilježi imam Ahmed u svom *Musnedu*, a koja sadrži određenu slabost, ali je pojačava predaja koja slijedi nakon nje. Tu predaju prenose Ebu Seid i Ebu Hurejra, radijallahu anhuma, a u njoj se navodi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Zaista u danu petka postoji jedan trenutak u kojem rob musliman neće od Allaha bilo šta od dobra zatražiti a da mu On to neće i podariti, samo ako ga potrefi, a taj trenutak je poslije ikindije.'

Isto tako, Ebu Davud i Nesai, sa vjerodostojnim lancem prenosilaca koji odgovara kriterijima koje je postavio imam Muslim, bilježe predaju koju prenosi Džabir, radijallahu anhu, a u kojoj se navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Dan petka sastoji se od dvanaest sati, a među njima ima jedan časak u kojem, ukoliko bilo koji musliman od Allaha nešto zatraži, On će mu to i dati. Potražite taj časak u zadnjem satu nakon ikindije.'

I Seid b. Mensur u svom *Sunenu*, sa lancem prenosilaca koji je Hafiz Ibn Hadžer u *Fethul-Bariju*, 2/421, ocijenio vjerodostojnim, bilježi predaju od Ebu Seleme b. Abdurrahmana, u kojoj se navodi da su se neki drugovi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, okupili i razgovarali o trenutku koji se nalazi u danu petka, a u kojem se dova prima. Kasnije se svako zaputio svojim putem, a nisu se razišli o tom pitanju, već su svi bili složni da je taj trenutak u posljednjem satu petka nakon ikindije."

Nakon toga (Ibn Kajjim, Allah mu se smilovao) rekao je: "Ovo je stav većine učenjaka iz prvih i odabranih generacija i na njega ukazuje najveći broj hadisa koji se prenosi na ovu temu. Odmah iza njega po snazi jeste mišljenje da je taj trenutak vezan za sami džuma-namaz, a što se tiče ostalih mišljenja, na njih ne ukazuju nikakvi dokazi.

Ja smatram da je i vrijeme džuma-namaza trenutak kada se također možemo nadati da će Uzvišeni Allah uslišati dovu. Dakle, oba ova vremenska perioda su trenuci kada se molba uslišava, ali je vrijeme u posljednjim časovima

nakon ikindija-namaza posebno odabrano. To je tačno određeno i precizirano vrijeme u toku jednog dana i noći koje se ne pomjera ni naprijed ni nazad, tj. fiksno je. Što se tiče drugog vremena koje smo spomenuli, ono je usko vezano za klanjanje farza džuma-namaza, bez obzira nalazio se taj trenutak prije ili poslije namaza, jer okupljanje muslimana i njihov zajednički namaz, kao i skrušeno i ponizno obraćanje Uzvišenom Allahu ostavlja veliki trag i povećava mogućnost uslišavanja dova. Znači, kada se oni okupe, povećava se šansa da dova bude primljena. Na ovakav se način usklađuju svi hadisi na ovu temu i postaje jasno da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, svom ummetu precizirao ova dva vremena i učinio ih posebno plodonosnim i pogodnim za učenje dova i skrušeno i ponizno obraćanje Allahu...”

Kažem: Mišljenje koje je odabrao Ibn Kajjim, Allah mu se smilovao, ispravno je, tj. ovaj trenutak petkom u kojem se dova ne odbija, nalazi se u vremenu poslije ikindije, a na to upućuju sljedeće činjenice:

1. Taj stav zastupa velika većina učenjaka iz prvih generacija muslimana, kako to u svome djelu *Ed-Du'aul-me'sur ve adabuhu* tvrdi Ebu Bekr et-Turtuši koji kaže: “Ogromna većina učenjaka i vrlih poznavalaca tradicije smatra da je taj trenutak poslije ikindije... Ovo mišljenje lično smatram najjačim, i pored toga što se u odabiru ovog mišljenja ne smije koristiti analogija.”

Ovakav stav odobrio je i podržao Hafiz Ibn Hadžer u *Fethul-Bariju*, 2/421, rekavši: “Ovo mišljenje također je odabrala većina imama i učenjaka, poput imama Ahmeda i Ishaka, a iz reda malikija ovaj je stav odabrao Turtuši. Isto tako, 'Alai pripovijeda da je i njegov šejh Ibn Zemlekani, veliki učenjak iz reda učenjaka šafijskog mezheba u svom vremenu, odabrao ovo mišljenje, pripovijedajući da ga je zastupao i imam Šafija.”

2. Vjerodostojno je potvrđeno od ashaba, radijallahu anhum, da su se složili u pogledu toga da se ovaj trenutak nalazi u posljednjim satima dana petka, kako smo to prethodno naveli, tako da nije dozvoljeno proturječiti im.

3. Hadis Ebu Muse el-Eš'arija, radijallahu anhu, koji je prethodio, a u kojem se navodi da je taj trenutak u vremenu džuma-namaza, slab je, i pored toga što je zabilježen u *Sahihu* imama Muslima. To je potanko pojasnio Hafiz Ibn Hadžer, Allah mu se smilovao, u svom djelu *Fethul-Bari*, 2/421–422, braneći stav onih koji tvrde da se taj trenutak nalazi u vremenu nakon ikindije i odbacujući ono što neki smatraju argumentom da to mišljenje nije ispravno, a koji kao argument za svoje mišljenje navode da hadis koji ide u prilog prvom mišljenju nije zabilježen u jednom od dva *Sahiha*, te kaže: “U odgovor na činjenicu da hadis koji potvrđuje ono što smo u pogledu ovog pitanja odabrali kao ispravno, nije zabilježen u jednom od dva *Sahiha*, ne nalazi se

nikakav dokaz koji njima ide u prilog. Bitno je da hadis koji podržava naše mišljenje ne spada u skupinu hadisa kojima su prigovorili hadiski stručnjaci, kako je to slučaj sa ovim hadisom Ebu Muse el-Eš'arija koji oni navode kao dokaz. Naime, u vezi s tim hadisom upućena su dva prigovora: da je njegov lanac prenosilaca prekinut i da sadrži idtirab, tj. zbrkanost. Što se tiče prekida u lancu prenosilaca, ovaj se nedostatak ogleda u tome što Mahrema b. Bukejr ovaj hadis nije čuo od svoga oca, kako to tvrdi Ahmed prenoseći od Hammada b. Halida, a on lično od Mahreme. Isto tvrdi i Seid b. Ebu Merjem prenoseći od Muse b. Seleme, a on od Mahreme, koji je još dodao: 'To (što prenosim) bilo je zabilježeno u knjigama koje smo posjedovali.'

Alija b. El-Medini o ovom pitanju kaže: "Kada je riječ o Mahremu, niti od jednog stanovnika Medine nisam čuo da govori da bi on prilikom prenošenja hadisa rekao: 'Čuo sam od svoga oca.' Nije dovoljno kao argument kazati: 'Kada je riječ o predajama u kojima se koristi prijedlog *ʾan*,¹ imam Muslim je kao uvjet prihvatanja takve predaje uvjetovao da postoji teoretska mogućnost da su se susreli prenosilac i onaj od koga on prenosi hadis, baš kao što je to slučaj ovdje.' Na ovo im odgovaramo činjenicom da je Mahrema lično, jasno i nedvosmisleno potvrdio da on od svoga oca nije čuo nijedan hadis, što je sasvim dovoljno da potvrdimo naš stav da je u lancu prenosilaca ovog hadisa došlo do prekida."

Što se tiče idtiraba,² potvrđujemo ga na sljedeći način: Naime, isti ovaj hadis od Ebu Burde prenose Ebu Ishak, Vasil el-Ahdeb, Muavija b. Kurra i drugi, ali kao njegove riječi.³ Svi nabrojani prenosioci bili su stanovnici Kufe, a iz Kufe je bio i Ebu Burda, pa je sasvim prirodno i normalno da su oni bolje od Mahreme b. Bukejra el-Medenija poznavali hadise koje je on prenosio. Dodajmo tome još i činjenicu da su mnogobrojni prenosioci koji ovu predaju prenose kao riječi Ebu Burde, dok je Mahrema b. Bukejr sâm.

Isto tako, da je Ebu Burda ovu predaju smatrao povezanom direktno do Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tj. da ju je čuo od svoga oca, kao što nije, ne bi po svome mišljenju davao fetvu suprotno od onoga što je navodno čuo. Stoga je imam Darekutni kategorično ustvrdio da je ova predaja mevkuf, tj. da njen lanac prenosilaca nije spojen direktno do Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, što je svakako i ispravno mišljenje..."

4. Ostali hadisi koji se prenose na ovu temu u koliziji su sa hadisom Ebu Burde koje on prenosi od svoga oca. Na to je ukazao imam Ahmed kada je,

1 Vidjeti pojašnjenje u Napomenama prevodioca. (op. prev.)

2 Vidjeti pojašnjenje u Napomenama prevodioca. (op. prev.)

3 Dakle, ne kao riječi njegovog oca Ebu Muse el-Eš'arija, koje on opet pripisuje direktno Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, već kao svoje riječi. (op. prev.)

onako kako to od njega u svome *Sunenu*, 2/361, prenosi imam Tirmizi, rekao: "Većina hadisa koji govore o trenutku u danu petka u kojem se dova prima, ukazuju na to da je taj trenutak nakon ikindija-namaza, a nadati se da se on nalazi i u vremenu nakon što sunce pređe polovinu neba."

Zbog toga, metoda koju je u pristupu ovom pitanju koristio vrli učenjak i valorizator Ibn Kajjim, Allah mu se smilovao, jeste metoda usklađivanja i mirenja ova dva mišljenja i nju je preče i prioritenije koristiti nego metodu kojom se jedno mišljenje želi u potpunosti staviti van snage. To je mišljenje i Hafiza Ibn Hadžera koje je odabrao u svome djelu *Fethul-Bari*, 2/422, s tim da se tome može malo prigovoriti jer hadis Ebu Burde nije vjerodostojan, kako je pojasnio hafiz Ibn Hadžer, o čemu je maloprije bilo riječi.

Ibn Kajjim el-Dževzija, Allah mu se smilovao, u svom djelu *Zadul-mead*, 396–397, rekao je: "Što se tiče onih koji tvrde da ovaj čas u danu petka nije fiksni, tj. koji kažu da se on stalno pomjera iz jednog vremenskog perioda u drugi, to su rekli jer su željeli uskladiti sve hadise koji se prenose na ovu temu, baš onako kako su rekli i za noć Lejletul-kadr. Međutim, ovo mišljenje nema svoju težinu, jer je u vezi Lejletul-kadra Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Trudite se da je potrefite u zadnjih pet, u zadnjih sedam i u zadnji devet (noći mjeseca ramazana)', dok se na temu trenutka u danu petka u kojem se dova prima, ne prenosi ništa takvo niti sličnog sadržaja.

Također, među predajama koje govore o Lejletul-kadru nema nijednog hadisa u kojem se jasno i nedvosmisleno kaže da radi o toj i toj noći, što nije slučaj sa hadisima koji govore o ovom trenutku u danu petka, jer se u njima to jasno precizira. Dakle, i ovo je očita razlika.

Što se tiče onih koji tvrde da je taj trenutak poništen i da on više ne postoji, oni nalikuju onima koji kažu da ni Lejletul-kadr više ne postoji, tj. da je njen propis i sve što je vezano za nju derogirano. Onaj ko ovako kaže, ukoliko želi reći da je ovaj trenutak u danu petka nekada bio poznat, a da je nakon toga obavijen velom tajne i da je ummetu naknadno skriveno njegovo tačno vrijeme, takvome kažemo da je znanje o tom trenutku nepoznato jednom dijelu ummeta, ali da je jednom dijelu ummeta ono itekako poznato. Ukoliko pak želi kazati da to vrijeme u kojem se petkom dova ne odbija više uopće ne postoji, takvo je mišljenje definitivno pogrešno i apsolutno ništavno, jer ono oponira izuzetno jasnim i vjerodostojnim hadisima koji se o tome prenose, stoga se na takvo mišljenje ne treba osvrnati niti mu pridavati bilo kakvu pažnju, a Allah najbolje zna."

1157. Od Ebu Burde b. Ebu Muse el-Eš'arija, radijallahu anhu, prenosi da je Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, upitao: "Jesi li čuo svoga oca da od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, prenosi nešto vezano za trenutak u danu petka (u kojem se prima dova)?" "Jesam", odgovorio sam mu, "čuo sam ga kako kaže da je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je o tom trenutku rekao: 'On se nalazi negdje u vremenu od kada imam sjedne na minber pa sve dok se ne obavi (džuma) namaz.'" Muslim.

Dokumentacija hadisa

Ako se ovaj hadis posmatra kao merfu predaja, tj. predaja čiji je lanac spojen direktno do Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, onda je on slab, tj. nije vjerodostojan. Bilježi ga Muslim, 753.

Kažem: Hafiz Ibn Hadžer ovaj je hadis u svakom slučaju ocijenio slabim, kako se to navodi u njegovom djelu *Fethul-Bari*, 2/421–422. Kao razlog naveo je tri slabosti, o kojima smo prethodno govorili citirajući njegove riječi. Ovdje ih opet ukratko ponavljam, kritički se osvrćući na ono sa čime se u pogledu nabrojanih slabosti ne slažem:

Prva slabost: lanac prenosilaca je prekinut.

Kažem: Ova slabost ne utječe na ispravnost hadisa, jer predaju koju prenosi Mahrema od svoga oca, pored toga što je od njega nije čuo direktno, ipak ju je našao zapisanu njegovom rukom, što je priznata metoda prenošenja hadisa.

Druga slabost: Iltirab.

Kažem: Da bi se neka predaja smatrala mudtarib predajom, uvjet je da su svi putevi kojima je prenesena podjednaki, tj. da nije moguće jednom od njih dati prednost nad drugim, što ovdje uopće nije slučaj i kategorički možemo ustvrditi koja je verzija ispravna. Ovdje se, dakle, radi o šāz (iznimnoj) predaji.

Treća slabost: Lanac prenosilaca ove predaje nije direktno spojen do Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Kažem: Ovu je slabost kategorički potvrdio imam Darekutni, kako je to zabilježeno u djelu *El-Ilzamat vet-tetebbu'a*, str. 167.

1158. Od Evsa b. Evsa, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Petak je jedan od vaših najboljih dana, pa zato u njemu donosite što više salavata na mene, jer se uistinu vaši salavati meni predočavaju." Ebu Davud sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Ebu Davud, 1047 i 1531, Nesai, 3/91–92, Ibn Madža, 1085 i 1606, Ahmed, 4/8, Hakim, 1/278, i drugi, bilježe ga od Husejna b. Alija, a on ga prenosi od Abdurrahmana b. Zejda, koji ga prenosi od Džabira, a on od Ebu Eš'asa es-San'anija, a on od Evsa b. Evsa, radijallahu anhu.

Rekao je Hakim: "Ovaj je hadis vjerodostojan po kriterijima imama Buharija", a u tome se s njim složio i imam Zehebi.

Kažem: Ovaj lanac prenosilaca je vjerodostojan, svi ljudi u njemu su pouzdani i spadaju u onu skupinu prenosilaca od kojih su hadise prenosili Buhari i Muslim, izuzev Ebu Eš'asa es-San'anija. Njegovo pravo ime je Šerahil b. Ada, od kojeg imam Buhari u svom *Sahihu* nije zabilježio nijedan hadis, međutim, u svom djelu *El-Edebul-mufred* prenosio je hadise od njega. Zbog toga, lanac prenosilaca ovog hadisa je vjerodostojan, međutim, ne odgovara kriterijima koje je za prihvatanje hadisa postavio imam Buhari, kako je to ustvrdio Hakim.

Ovaj hadis pojačavaju dvije slične predaje koje prenose Ebu Derda i Ebu Umama, radijallahu anhuma, a koje navodi Ibn Kajjim el-Dževzijja, Allah mu se smilovao, u svom djelu *Dželaul-efham*, str. 39, ali obje te predaje imaju određene slabosti. Međutim, i pored toga, one mogu poslužiti za pojačavanje slabih predaja.

Propisi, pouke i poruke

- Petak je prvak svih dana u sedmici i najbolji među njima. Ovaj je dan kod Allaha bolji i od Kurbandskog i od Ramazanskog bajrama, kako je to već spomenuto u hadisu koji se prenosi od Ebu Lubabe b. Abdulmunzira.
- Hadis podstiče da se petkom donosi što više salavata na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.
- Vjerovjesnici su živi u svojim kaburima, na što upućuje kraj citiranog hadisa.
- Salavati koji se donose na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, njemu bivaju preneseni i predloženi u kaburu. Na taj način Uzvišeni Allah ukazuje

počast Svom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, ali isto tako ukazuje i počast vjerniku koji postupa po oporuci Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i na njega donosi salavate.

Poglavlje dvije stotine jedanaesto

**POHVALNO JE DA ČOVJEK UČINI SEDŽDU ZAHVALNOSTI
(SEDŽDETUŠ-ŠUKR) KADA MU BUDE UKAZANA NEKA
OČIGLEDNA BLAGODAT ILI KADA IZBJEGNE
NEKU OČITU NEVOLJU**

1159. Od Sa'da b. Ebu Vekkasa, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Jednom prilikom sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, izašli smo iz Mekke i zaputili se u pravcu Medine. Kada smo se približili mjestu Azvera, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sišao je (sa jahalice), podigao svoje ruke i neko vrijeme molio Uzvišenog Allaha, a zatim je pao na sedždu i na njoj ostao dugo. Nakon toga, ustao je i opet podigao ruke i neko vrijeme dovio, pa je opet pao na sedždu. To je ponovio tri puta, a nakon toga rekao je: 'Molio sam svoga Gospodara i posredovao za svoj ummet (činio šefat), pa mi je On dao trećinu moga ummeta. Tada sam iz zahvale pao na sedždu svome Gospodaru, a onda sam podigao svoju glavu i opet sam Gospodara molio za svoj ummet, pa mi je opet dao trećinu moga ummeta. Onda sam opet iz zahvale pao na sedždu svome Gospodaru, a nakon toga opet sam podigao glavu i opet Ga molio za svoj ummet, pa mi je dao i zadnju trećinu moga ummeta. Onda sam opet svome Gospodaru pao na sedždu.'" Ebu Davud.

Dokumentacija hadisa

Ovaj hadis je daif – slab. Bilježi ga Ebu Davud, 2775, sa slabim lancem prenosilaca. U njemu se nalazi izvjesni Musa b. Jakub ez-Zem'i koji je imao slabo pamćenje. Njegov šejh bio je Jahja b. El-Hasen b. Osman koji je nepoznat, a opet njegov šejh Eš'as b. Ishak isto je tako bio nepoznat i izuzev Ibn Hibbana niko ga nije ocijenio pouzdanim.

Manje poznata značenja

- * *Azvera* – mjesto u blizini Mekke.

Propisi, pouke i poruke

- Kako smo već rekli, ovaj hadis nije vjerodostojan pa kao takav ne može ni poslužiti kao dokaz iz kojeg se izvode vjerski propisi. Međutim, i od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kao i od prvih generacija muslimana vjerodostojno je potvrđena legitimnost činjenja sedžde zahvalnosti, i to u dvije situacije: nakon neke vidljive blagodati i dobrobiti koja čovjeku bude ukazana, i nakon što bude sačuvan od neke nevolje koja ga je skoro zadesila. Navodimo neke od tih predaja:

1. Predaja koju prenosi Ebu Bekre, radijallahu anhu, u kojoj se navodi da bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nakon što bi čuo nešto što bi ga obradovalo i učinilo sretnim, pao na sedždu.

Ovu predaju bilježe Ebu Davud, Tirmizi i Ibn Madža, a u njenom lancu prenosilaca nalazi se Bekkar b. Abdulaziz koji je nepouzdan prenosilac.

2. Hadis koji prenosi Enes b. Malik i u kojem se navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom nečim obradovan, pa je učinio sedždu.

Bilježi ga Ibn Madža, a u njegovom lancu prenosilaca nalazi se Ibn Lehia koji je imao slabo pamćenje.

3. Hadis koji prenosi Abdurrahman b. Avf, radijallahu anhu, u kojem se navodi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Susreo sam meleka Džibrila, alejhis-selam, pa me je obradovao rekavši mi: 'Tvoj Gospodar ti kaže: -Ko na tebe donese salavat, Ja donesem salavat na njega, a ko poselami tebe, Ja poselamim njega', pa sam Allahu iz zahvalnosti učinio sedždu."

Bilježe ga Ahmed, Hakim i Bejheki sa lancem prenosilaca u kojem ima i nepoznatih ljudi, a i idtiraba, međutim, ovaj se hadis prenosi i drugim putem u vidu predaje koju bilježi Ibn Ebu Šejba u svom *El-Musannefu* sa slabim lancem prenosilaca. Sve u svemu, uzevši u obzir i jedno i drugo predanje, postoji teoretska mogućnost da se ova predaja digne na stepen prihvatljivosti.

Što se tiče predaja koje se u vezi s ovim prenose od prvih generacija, navodimo neke:

1. Alija, radijallahu anhu, učinio je sedždu zahvale nakon što je među ubijenim haridžijama pronašao čovjeka po imenu Zu Sedje.¹ Ovu su predaju zabilježili Ahmed, Bejheki, Ibn Ebu Šejba, raznim putevima koji dostižu stepen hasen predaje.

¹ Haridžija koji je poginuo u bitki kod Nehrevana. (op. prev.)

2. Ka'b b. Malik, radijallahu anhu, učinio je sedždu zahvale nakon što je obradovan viješću da mu je Uzvišeni Allah oprostio. Ova je predaja zabilježena u oba *Sahiha*.

Nakon svega, pravedna i nepristrana osoba neće sumnjati u legitimnost sedžde zahvale, a što se tiče onih koji ovu vrstu sedžde ubrajaju u novotarije, na njihovo se mišljenje, nakon ovih opaski i napomena, ne treba osvrnati.

Poglavlje dvije stotine dvanaesto

VRIJEDNOST I ODLIKE NOĆNOG NAMAZA

Rekao je Uzvišeni Allah: **“I probdij dio noći u molitvi, to je samo tvoja dužnost; Gospodar tvoj će ti na onom svijetu Hvale dostojno mjesto darovati.”** (El-Isra, 79) Ovaj ajet sadrži jasnu naredbu upućenu Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, da je, pored propisanih dnevnih namaza, obavezan klanjati i noćni namaz, i ova naredba odnosi se posebno na njega, ali ne i na njegov ummet. Uzvišeni Allah podstiče ga na obavljanje noćnog namaza kako bi mu na Sudnjem danu ukazao posebnu počast i darovao mu *Mekamul-mahmud*, tj. Hvale dostojno mjesto, na kojem će ga Svevišnji Stvoritelj hvaliti kao i sva Njegova stvorenja. Mekamul-mahmud je mjesto koje će Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zauzeti na Sudnjem danu i sa kojeg će posredovati (šefat činiti) kod svoga Gospodara za svoj ummet da im se smiluje u velikim nedaćama i izuzetno teškoj situaciji koja će vladati tog kobnog dana.

I rekao je Uzvišeni: **“Bokovi njihovi se postelja lišavaju...”** (Es-Sedžda, 16) Svevišnji Allah hvali one vjernike koji radi noćnog namaza ustaju noću i napuštaju ugodne postelje, dok ljudi oko njih čvrsto spavaju.

Također, Uzvišeni je rekao: **“Oni su noću samo malo spavali.”** (Ez-Zarijat, 17) Ovo je jedno svojstvo istinskih dobročinitelja i pobožnjaka koji stoički prihvataju i podnose noćni namaz, te ne spavaju osim jedan manji dio noći, da bi nakon toga odmah živahno ustali i sve do praskozorja namaz klanjali, a onda bi u samu zoru od Allaha oprosta molili. Ne prođe nijedna noć a da ovakvi u namazu ne provedu barem jedan njen dječić, bilo to na početku noći, u njenoj sredini ili pak pred njen kraj, kada je noćni namaz i najbolje i najvrednije klanjati. Blago li se onome ko legne onda kada ga uhvati drijemež i savlada san, a nakon toga, podstaknut strahom od Allaha, ustane i klanja dok drugi spavaju!

1160. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, noću bi toliko klanjao da bi mu otekla stopala, pa sam ga upitala: 'Allahov Poslaniče, zašto tako postupaš, a tebi su već oprošteni propusti koje si počinio i koje ćeš počiniti?', a on reče: 'A zar da ne budem rob zahvalni?'" Muttefekun alejhi.

I od Mugire b. Šu'be prenosi se isto.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 98, u jedanaestom poglavlju, "Zalaganje".

1161. Alija, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, po noći došao njemu i Fatimi, radijallahu anha, pa ih upitao: "A zar ne klanjate?" Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/10, i Muslim, 775.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis ukazuje na vrijednost noćnog namaza, kao i na vrijednost buđenja članova porodice, ili bližnjih koji spavaju, kako bi klanjali ovaj namaz. Inače, da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije vrlo dobro znao veliku vrijednost klanjanja ovog namaza, on ne bi u to kasno doba, koje je Uzvišeni Allah učinio vremenom za odmor i smiraj, uznemiravao svoju kćerku i svoga amidžića. Međutim, on je želio da se oni domognu te velike blagodati i pod cijenu da napuste odmor i san. Tako je postupio shodno imperativu Uzvišenog Allaha koji je rekao: "Naredi čeljadi svojoj da obavlja molitvu i istraj u tome..." (Ta-ha, 132)

1162. Salim b. Abdullah b. Omer b. Hattab, radijallahu anhum, od svoga oca (Abdullaha) prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Divan li je čovjek Abdullah, još samo kad bi klanjao noću!" Kaže Salim: "Nakon toga, Abdullah noću nije spavao osim vrlo malo." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/6, i Muslim, 2479.

Propisi, pouke i poruke

- Klanjanje noćnog namaza čovjeka čuva i štiti od kazne. Na ovu konstataciju upućuje povod zbog kojeg je izrečen ovaj hadis. Naime, Abdullah b. Omer, radijallahu anhum, pripovijeda: "Kada bi neki čovjek za vrijeme Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, života usnio san, bio je običaj da mu ga i ispriča, pa sam i ja poželio da usnijem neki lijep san pa da ga ispričam Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. U to vrijeme bio sam mlad i za Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, vakt spavao sam u džamiji. Jedne noći sanjao sam kako su me dvojica meleka uzela i odvela do Vatre koja mi se učinila da je obzidana poput bunara koji sa (strane) ima dva stuba.¹ U Vatri sam vidio neke ljude koje sam već odranije znao, pa sam počeo govoriti: 'Allahu se utječem od Vatre!' Susretosmo (još) jednog meleka koji mi reče: 'Ne boj se!' Taj san ispričao sam Hafsi, a ona ga je ispričala Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, koji je nakon toga rekao: 'Divan li je čovjek Abdullah...'", pa je do kraja citirao navedeni hadis.
- Pohvalno je željeti stjecati znanje i priskrbljivati svaku vrstu dobra.
- Dozvoljeno je nekoga pohvaliti, ali samo onda kada će to dotičnoj osobi pomoći da postane još bogobojasnija i još brižnija spram činjenja dobrih djela.
- Pobožnjak će znati kako pravilno rasporediti svoje vrijeme i obaveze, kako nikome ne bi uskratio njegovo pravo. Stoga, on noćni namaz klanja u jednom dijelu noći, a u drugom se dijelu noći odmara.
- Drugovi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, odmah su se odazivali i prakticirali dobra i lijepa djela koja im je on savjetovao da čine.

1163. Od Abdullaha b. Amra b. El-Āsa, radijallahu anhum, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "O Abdullahu, nemoj biti poput tog i tog čovjeka koji je klanjao noćni namaz, a zatim je tu praksu zanemario." Muttefekun alejhi.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 154, u petnaestom poglavlju, "Kontinuirano činjenje dobrih djela".

1 Misli se na drvenu ili zidanu konstrukciju koja se nalazi uz sami bunar, a na koju se montira mehanizam za izvlačenje vode sastavljen od čekrka i konopca na koji se vješa kofa za vodu. Vidjeti: Ibn Hadžer, *Fethul-Bari*, 3/7. (op. prev.)

1164. Ibn Mesud, radijallahu anhu, prenosi: "Neko je pred Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, spomenuo čovjeka koji je prespavao čitavu noć (i nije se budio) sve do svanuća, pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Tom se čovjeku šejtan pomokrio u uši' (ili je rekao: '...u uho')." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/28, i Muslim, 774.

Propisi, pouke i poruke

- U hadisu je preciziran vremenski period u kojem šejtan obavlja malu nuždu.
- Šejtan istinski obavlja malu nuždu, jer onaj ko ima potrebu za jelom i pićem, podrazumijeva se da ima potrebu i da iz sebe izbací ostatke te hrane i pića.
- Šejtan se koristi svim mogućim raspoloživim sredstvima kako bi čovjeka odvratio od pokornosti Uzvišenom Allahu i nečim ga drugim zaokupio.
- Iz hadisa saznajemo da je noćni namaz štit protiv šejtana.

1165. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko od vas zaspi, šejtan mu na potiljku sveže tri čvora i po svakom lupne govoreći: 'Pred tobom je duga noć, (samo) ti leži i spavaj!'" Ukoliko se on probudi i spomene Uzvišenog Allaha, jedan čvor se odriješi, ako uzme abdest, odriješi se i drugi čvor, a ako klanja, odriješi se i treći čvor, pa osvane pun elana, vedar i razdragan, a u suprotnom osvane neraspoložen, mrzovoljan i lijen." Muttefekun alejhi.

Riječ "potiljak" odnosi se na stražnji dio glave.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/24, i Muslim, 776.

Propisi, pouke i poruke

- Tri šejtanska čvora nalaze se nasuprot tri dobra djela koja predstavljaju pokornost i bogobožnost. Ukoliko čovjek ustane iz sna i učini ova djela koja su precizirana u hadisu, činjenjem svakih od njih razvezuje se po jedan šejtanski čvor.
- Iskreni vjernik veseli se i raduje kada ga Uzvišeni Allah uputi na djelo koje On voli i sa kojim je On zadovoljan.

- Noćni namaz u sebi krije jednu veliku i čudnu tajnu. Naime, onaj ko ga klanja, postaje razdragan, širokogrudan i čio, pa makar klanjač i ne bio toga svjestan. Isto tako, onaj ko ga ne klanja, bit će u stanju koje je suprotno ovom navedenom.
- Onaj ko obavi tri radnje opisane u hadisu i klanja noćni namaz, a potom se vrati da spava, takvome šejtan više ne veže spomenute čvorove.
- Nemarnost u pogledu izražavanja pokornosti Uzvišenom Allahu dolazi od šejtana koji takve postupke uljepšava čovjeku i čini mu ih dragim.

1166. Od Abdullaha b. Selama, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "O ljudi, širite selam, hranite gladne i dok drugi spavaju, vi namaz obavljajte, pa ćete ući u Džennet spokojno (sa selamom)!" Tirmizi, koji kaže da je hadis hasen-sahih.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 849, u stotinu trideset prvom poglavlju, "Vrijednost selama i naredba o njegovom širenju".

1167. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Najbolji post nakon (posta mjeseca) ramazana jeste post u Allahovom mjesecu muharremu, a najbolji namaz nakon propisanih – farz-namaza, jeste noćni namaz." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1163.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis ukazuje na vrijednost posta u mjesecu muharremu, u kojem je naročito pohvalno i vrijedno postiti deveti i deseti dan. Isto tako, post u ovom mjesecu najvredniji je i najbolji, nakon obaveznog i strogo propisanog posta.
- Najbolji namaz, nakon propisanih – farz-namaza, jeste noćni namaz.

1168. Od Ibn Omera, radijallahu anhuma, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Noćni namaz se klanja dva po dva (rekata), a kada se pobojiš nastupanja zore, klanjaj jedan rekat vitra." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 1/561–562, i Muslim, 749.

Propisi, pouke i poruke

- Noćni namaz klanja se dva po dva rekata.¹
- Zadnji namaz koji vjernik treba klanjati u noći jeste vitr-namaz. Nakon što se klanja vitr, ne treba više klanjati nijedan namaz, osim onog koji je izuzet iz tog općeg pravila, kao što su dva rekata nafle, koja je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ponekad klanjao nakon vitr-namaza.
- Dozvoljeno je klanjati samo jedan rekat vitr-namaza.

1169. Također, od Ibn Omera, radijallahu anhum, prenosi se da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao bi noćni namaz dva po dva rekata, a pred kraj noći klanjao bi jedan rekat vitr-namaza." Muttefekun alejhi.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 1106, u stotinu devedeset sedmom poglavlju, "Na sabahskom sunnetu ne uči se dugo..."

1170. Od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ponekad je znao tako dugo ne postiti u jednom mjesecu da bismo pomislili da u njemu neće postiti nijedan dan, a ponekad bi u nekom mjesecu toliko puno dana postio da bismo pomislili da ni u jednom od njih neće prekinuti post. Ako si želio, mogao si ga noću vidjeti i kako klanja i kako spava." Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/22, cijela navedena verzija.

Kažem: Ovaj hadis bilježi i Muslim, 1158, ali samo prvi dio.

Propisi, pouke i poruke

- Kada je riječ o dobrovoljnom namazu i postu, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, postupao je na različite načine. Ponekad bi noćni namaz klanjao

¹ Predajući selam nakon svaka dva rekata. (op. prev.)

na početku, nekad na kraju, a nekad u sredini noći. Isto tako, ponekad bi postio na početku, nekad u sredini, a nekad pred kraj hidžretskog (lunarnog) mjeseca. Dakle, onome ko ga je želio vidjeti da klanja u bilo koje doba noći, ili ga vidjeti da posti u bilo kojem dijelu mjeseca, to je bilo moguće, shodno onome kako je zamislio i šta je poželio.

- Pohvalno je u svakom hidžretskom mjesecu postiti dobrovoljni post.
- Općeniti dobrovoljni post nije strogo preciziran niti vremenski ograničen, a jedino o čemu treba voditi računa jeste da se ne poste dani i periodi u kojima je post općenito zabranjen².
- Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije postio neprekidno (čitav život), niti je cijele noći provodio u noćnom namazu.

1171. Aiša, radijallahu anha, prenosi da bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, "klanjavao jedanaest rekata (noćnog namaza), a sedžda koju bi učinio na svakom rekatu, prije nego što bi s nje glavu podigao, trajala onoliko koliko je nekome od vas potrebno da prouči pedeset ajeta. Prije (farza) sabah-namaza klanjao bi dva rekata (sunneta), a zatim bi malo prilegao ispruživši se na desnu stranu, i tako bi ostao sve dok se ne bi pojavio onaj koji poziva na namaz (mujezin)". Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/7.

Propisi, pouke i poruke

- Prilikom klanjanja noćnog namaza pohvalno je dugo ostati na sedždi.
- Treba voditi računa o sabahskom sunnetu i redovno ga obavljati.
- Dozvoljeno je malo prileći na desnu stranu nakon što se klanja sabahski sunnet.
- Mujezin je taj koji obavještava imama da je nastupilo vrijeme za ikamet.

1172. Također, od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ni u ramazanu, a ni mimo njega, ne bi klanjao više od jedanaest rekata (noćnog namaza). Klanjao bi četiri rekata, a ne pitaj kako su duga i lijepa bila! Nakon toga, klanjao bi još četiri rekata, a ne pitaj

2 Kao naprimjer prvi ševval, tj. prvi dan Ramazanskog bajrama, ili deseti zul-hidže, tj. prvi dan Kurban-bajrama. (op. prev.)

kako su duga i lijepa bila! Zatim je klanjao tri rekata, a ja ga upitah: 'Allahov Poslaniče, spavaš li ti prije nego što klanjaš vitr (namaz)?', a on mi odgovori: 'O Aiša, moje oči spavaju, ali ne spava i moje srce.'" Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/33, i Muslim, 738.

Propisi, pouke i poruke

- Noćni namaz Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tokom čitave godine bio je iste dužine, tj. imao je isti broj rekata, tako da ni u ramazanu, ni mimo njega nije klanjao više od jedanaest rekata.
- Pri klanjanju noćnog namaza pohvalno je odužiti s kijamom, tj. stajanjem u namazu na kojem se uči Kur'an.
- Pokuđeno je spavati prije nego što se klanja vitr-namaz. To se zaključuje iz pitanja Aiše, radijallahu anha, koja je Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, začuđeno upitala da li će spavati prije nego što klanja vitr-namaz. To njeno pitanje na neki način ukazuje da je takvo nešto smatrala pokuđenim, pa joj je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pojasnio da on nije poput ostalih ljudi.
- U posebnosti Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kojima se odlikovao nad običnim ljudima, spada i to da su njegove oči spavale, ali da je njegovo srce bilo budno. Ovo je bila odlika i svih ostalih Allahovih vjerovjesnika, kako je to vjerodostojno potvrđeno u hadisu o Israu i Miradžu koji prenosi Enes, radijallahu anhu.

Korist: Od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nijednom vjerodostojnom predajom nije potvrđeno da je on noćni namaz ili teravih-namaz klanjao dvadeset rekata, već je na ovu temu vjerodostojno potvrđeno ovo što se prenosi od Aiše, radijallahu anha, koja je bolje od bilo koga drugog znala kako je i šta Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, radio u toku noći.

1173. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, sprva noći spavao, a da bi pred kraj noći ustajao i klanjao. Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/32, i Muslim, 739.

Propisi, pouke i poruke

- Noćni namaz bolje je i vrednije klanjati na kraju noći, nego na njenom početku.
- U periodu pred kraj noći postoji veća šansa da dove budu uslišane.

1174. Od Ibn Mesuda, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Jedne noći klanjao sam sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, pa je toliko odužio stajanje (u namazu) da sam pomislio učiniti nešto loše.” (Prisutni) upitaše: “A šta si mislio učiniti?” a on odgovori: “Mislio sam sjesti i ostaviti ga (samog da klanja).” Muttefekun alejhi.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 103, u jedanaestom poglavlju, “Zalaganje”.

1175. Od Huzejfe, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Jedne noći klanjao sam sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, pa je otpočeo namaz učenjem sure El-Bekara. Pomislio sam: ‘Učinit će pregibanje (rukū) nakon stotinu proučenih ajeta, ali je nastavio. Tada sam pomislio: ‘Klanjat će cijeli rekat proučivši (ovu suru), ali je nastavio. Pomislio sam: ‘Učinit će rukū nakon što je prouči, ali on započe učiti suru En-Nisa i prouči je, pa započe sa učenjem sure Alu Imran i prouči je. Učio je tako da se svaki harf raspoznavao. Kada bi proučio ajet u kojem ima tesbih (slavljenje Allaha), i on bio rekao: ‘Subhanallah, kada bi proučio ajet u kojem se nešto moli, i on bi zamolio, kada bi proučio ajet u kojem se utječe Allahu od nečega, i on bi se utjecao. Potom je učinio pregibanje i počeo govoriti: ‘Subhane Rabbijel-‘azim – neka je slava mom Gospodaru Velikom!’ Njegovo pregibanje potrajalo je koliko i stajanje. Potom je rekao: ‘Semi‘allahu limen hamideh, rabbena lekel-hamd – čuje Allah onoga ko Mu zahvaljuje, Gospodaru naš, Tebi pripada zahvala!’ Potom se ispravio i dugo stajao, približno onoliko koliko je ostao na rukūu. Zatim je učinio sedždu i rekao: ‘Subhane Rabbijel-e‘ala – neka je slava mome Uzvišenom Gospodaru!’ Njegova sedžda po dužini bila je približna njegovom stajanju.” Muslim.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 102, u jedanaestom poglavlju, “Zalaganje”.

1176. Džabir, radijallahu anhu, kaže: “Upitan je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, o tome koji je namaz najbolji, pa je odgovorio: ‘Onaj u kojem se dugo i skrušeno stoji.’” Muslim.

Pod izrazom: “...dugo i skrušeno stoji”, misli se na stajanje na kijamu.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 756.

Propisi, pouke i poruke

- Prilikom klanjanja noćnog namaza pohvalno je i poželjno što više odoljiti kijam – stajanje.

1177. Od Abdullaha b. Amra b. El-Åsa, radijallahu anhum, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Najdraži namaz Allahu je Davudov namaz, a najdraži post Mu je Davudov post. Spavao je pola noći, trećinu noći provodio je u (noćnom) namazu, a preostalu šestinu opet bi spavao; jedan dan bi postio, a drugi dan ne bi postio." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/16, i Muslim, 1159 i 189.

Propisi, pouke i poruke

- Allahovi poslanici i vjerovjesnici, neka je na njih Allahov salavat i blagoslov, ugledali su se jedni na druge u ibadetu.
- Hadis je svojevrsni podstrek bogobojažnim i dobrim vjernicima da se ugledaju na vjerovjesnike i da ih slijede u pitanjima ibadeta. Onaj ko ibadet bude upražnjavao na način kako to oni nisu činili, takav postupak Allahu nije ni drag, bez obzira što će onaj ko tako postupa misliti da je učinio mnogo vrijednih djela.
- Hadis potvrđuje i činjenicu da su Allahovi vjerovjesnici, neka je na njih Allahov salavat i blagoslov, i postili i klanjali, i da ove dvije vrste ibadeta nisu specifičnosti i posebnosti samo Muhammedovog, sallallahu alejhi ve sellem, ummeta.
- U hadisu se nalazi i potvrda Allahovog svojstva *el-mehabbe*, tj. ljubavi, o čemu smo već prethodno govorili navodeći pri tome mišljenja i stavove učenjaka iz prvih generacija muslimana.
- Uzvišeni Allah voli određena djela koja čine Njegovi robovi i preporučuje da se ona čine, a sa druge strane On mrzi i prezire određena djela, i Svoje robove upozorava da ih ne čine, a i jednu i drugu vrsta tih djela On je stvorio.¹

¹ Rekao je Uzvišeni Allah: "Allah je stvorio i vas i ono što radite." (Es-Saffat, 37) (op. prev.)

1178. Džabir, radijallahu anhu, kazuje da je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako je rekao: "Zaista u noći postoji jedan trenutak, ukoliko ga musliman potrefi i u njemu Allaha za nešto zamoli, bez obzira radilo se nekom dunjalučkom ili ahiretskom dobru, uistinu će mu to Allah i dati. Taj trenutak ima u svakoj noći." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 757.

Propisi, pouke i poruke

- Čitava noć je potencijalno vrijeme u kojem se dova prima, pa je, shodno tome, čovjeku pohvalno da u svim njenim dijelovima uči dovu, nadajući se da će potrefiti čas u kojem se dova uslišava.
- Vjernik, musliman, Allaha treba moliti samo za ono što je dobro i lijepo, bez obzira radilo se o onome što se tiče dunjaluka ili ahireta, a ne treba doviti i od Allaha tražiti ono što je grijeh ili ono čime se kidaju i prekidaju rodbinske veze.
- Zadnja trećina noći je vrijeme u kojem je najbolje i najvrednije učiti dovu. To potvrđuje hadis koji prenosi Ebu Umama, radijallahu anhu, a koji je, ukoliko se u obzir uzmu ostale, njemu slične predaje, hasen, tj. dobar, i u kojem se navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan o dovi koja će najprije biti uslišana, pa je rekao: "To je dova koja se uči u zadnjoj trećini noći i dova koja se uči nakon propisanih (farz) namaza."

Shodno ovome, Ebu Bekr et-Turtuši u svome djelu *Ed-Du'aul-me'sur ve adabuhu*, str. 68, rekao je sljedeće: "Ovo poglavlje zaključujemo konstatacijom da se ne može uvrstiti u pametne i razborite osobe onaj ko kod Uzvišenog Allaha ima neku potrebu i od Njega nešto želi dobiti, a zatim spava u vrijeme praskozorja ne tražeći to od Allaha."

1179. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko od vas ustane u noći (s namjerom da klanja noćni namaz), neka ga otpočne klanjanjem dva kratka rekata." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 768.

1180. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: "Kad bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao u noći (s namjerom) da klanja noćni namaz, otpočeo bi ga klanjanjem dva kratka rekata." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 767.

Propisi, pouke i poruke iz prethodna dva hadisa

- Pohvalno je da vjernik svoj noćni namaz otpočne klanjanjem dva kraća rekata jer je vjerodostojno potvrđeno da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tako postupao, a i verbalno je to preporučio svom ummetu.

1181. Također, od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: "Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zbog bolesti ili nekog drugog razloga, izostavio noćni namaz, onda bi u danu klanjao dvanaest rekata namaza." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 746 i 140.

Propisi, pouke i poruke

- Onaj ko zbog bolesti ili nekog drugog razloga ne klanja noćni namaz, u toku dana će klanjati dvanaest rekata namaza.

1182. Od Omera b. Hattaba, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko prespava svoj hizb ili jedan njegov dio, pa istu količinu prouči u vremenu od poslije sabaha pa do podne-namaza, bit će mu upisana ista nagrada kao da ga je proučio po noći." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 747.

Manje poznata značenja

- ✦ *hizb* – noćni ibadet, tj. ono što je čovjek isplanirao da će u toku noći redovno činiti od dobrih i Allahu dragih djela.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je nadoknaditi nafile koje se izostave, a koje se obavljaju u tačno određenom vremenskom periodu.
- Za dobra djela koja budu izostavljena zbog nekog opravdanog razloga, pa ih čovjek poslije nadoknadi, bit će mu upisana ista onakva nagrada koju bi dobio da ih je obavio u njihovom pravom vremenu.

1183. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Allah se smilovao čovjeku koji po noći ustane pa klanja (noćni namaz) i probudi i svoju suprugu, a ako ona odbije (ustati), on joj lice popraska vodom. Allah se smilovao i ženi koja po noći ustane pa klanja (noćni namaz) i probudi svoga muža, a ako on odbije (ustati), ona mu vodom popraska lice." Ebu Davud sa ispravnim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Hadis je hasen. Bilježe ga Ebu Davud, 1308 i 1450, Nesai, 3/205, Ibn Madža, 1339, Ahmed, 2/250 i 436, i drugi.

Kažem: Njegov lanac prenosilaca je dobar. U njemu se nalazi Muhammed b. Adžlan koji je saduk.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis podstiče na međusobno potpomaganje u dobročinstvu i bogobojaznosti, i na davanje prednosti Božanskim naredbama nad strastima i porivima duše.
- Klanjanje noćnog namaza pohvalno je i muškarcima i ženama.
- To što muž ili žena jedno drugo uznemiravaju u toku spavanja s ciljem buđenja na noćni namaz, ne ubraja se u grijehe niti propuste, već baš suprotno, to spada u kategoriju djela za koja će njihov počinitelj biti obilato nagrađen.
- Hadis podstiče na umnožavanje dobrih djela. Naime, onaj ko učini neki lijep i pohvalan postupak pa ga u tome neko bude slijedio radeći isto što i on, takav će imati nagradu i onoga ko dotično djelo bude činio, ali i nagradu svakoga onoga ko to djelo bude činio sve do Sudnjega dana. Ovo što se opisuje u hadisu spada u takvu kategoriju djela.

- Eventualne posljedice koje će uslijediti pri naređivanju na dobro i odvrćanju od zla, stoički treba podnijeti.
- Ukoliko pri naređivanju na dobro i odvrćanju od zla postoji šansa da će se desiti određeni vid štete koja je u poređenju sa količinom priskrbljene koristi ili odbijene štete zanemarljiva, onda se na tu štetu neće ni osvrutati, već će se pristupiti naređivanju na dobro i odvrćanju od zla.

1184. Od Ebu Hurejre i Ebu Seida, radijallahu anhuma, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada čovjek u noći probudi svoju porodicu¹ pa (odvojeno) klanjaju (noćni namaz) ili klanjaju dva rekata zajedno, takvi bivaju upisani među one koji Allaha često spominju."² Ebu Davud sa ispravnim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Hadis je sahih. Bilježe ga Ebu Davud, 1309 i 1451, Ibn Madža, 1335, Ibn Hibban, 2568 i 2569, Bejheki, 2/501, i drugi, od Šejbana, koji ga prenosi od E'ameša, a on od Alije b. El-Akmera, koji ga prenosi od Egarra, a on od Ebu Hurejre i Ebu Seida, radijallahu anhuma.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je vjerodostojan, a svi prenosioci u njegovom senedu su pouzdani.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je da čovjek svoju suprugu i djecu podstiče na klanjanje noćnog namaza.
- Čovjek svoje ukućane treba odgajati da budu bogobožni i dobri vjernici.
- Noćni je namaz dozvoljeno klanjati u džematu, tj. zajednički.

1185. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada se nekome od vas pridrijema za vrijeme (nafila) namaza, neka legne (i odspava) dok ga drijem ne prođe, jer ukoliko budete

1 Ovdje se koristi riječ *ehl* – što u općem smislu podrazumijeva cijelu porodicu gdje, pored supruge, spadaju i djeca i ostali ukućani. Vidjeti: Šereful-Hakk, *Avnul-ma'bud*, 4/136. (op. prev.)

2 Ovdje se aludira na završetak 35. ajeta sure El-Ahzab u kojem se kaže: "Muslimanima i muslimankama, i vjernicima i vjericama... i muškarcima koji često spominju Allaha i ženama koje često spominju Allaha – Allah je, doista, za sve njih oprost i veliku nagradu pripremio." (op. prev.)

klanjali dok ste pospani, može se desiti da će neko od vas (zbog pospanosti) sebe koriti i grditi umjesto što će za sebe oprosta tražiti.” Muttefekun alejhi.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 147, u četrnaestom poglavlju, “Umjerenost u ibadetima”.

1186. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ukoliko neko od vas ustane noću (s namjerom da klanja noćni namaz), pa pri učenju Kur’ana bude zamuckivao i ne bude znao šta izgovara, neka legne (da odspava).” Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 787.

Propisi, pouke i poruke

- Pokuđeno je klanjati noćni namaz u stanju pospanosti, jer i tijelo ima svoje pravo koje mu čovjek mora ustupiti. Isto tako, musliman svakome mora dati pravo koje mu pripada i koje zaslužuje.
- Osnovna svrha i primarni cilj klanjanja noćnog namaza jeste podsjećanje na Allaha i duboko razmišljanje o Njegovim znamenjima, pa ako čovjek za takvo nešto nije sposoban, onda treba leći i odmoriti se.
- Vjernik Kur’an treba učiti na način da o njemu razmišlja i da shvata njegove pouke i poruke.

Poglavlje dvije stotine trinaesto

POHVALNOST KIJAMA U RAMAZANU – TERAVIH-NAMAZA

1187. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ko provede ramazan klanjajući, vjerujući i nadajući se (Allahovoj) nagradi, bit će mu oprošteni prošli grijesi.” Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/250, i Muslim, 759.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis podstiče na klanjanje (nafila-namaza) u mjesecu ramazanu.
- U hadisu se pojašnjava jedna od posebnosti i odlika (teravih) namaza u ramazanu, a to je da on biva uzrokom opraštanja grijeha.
- U hadisu su pojašnjeni uvjeti koji se moraju ispuniti da bi takav namaz bio uzrok opraštanja grijeha, a to su:

1. čvrsto vjerovanje da je post u mjesecu ramazanu stroga obaveza – farz, i da je u njemu pohvalno – mustehab, klanjati nafila-namaz;

2. da to bude s namjerom da se kod Allaha zasluži nagrada za učinjeno djelo, ali iskreno, a ne iz želje za pokazivanjem i promoviranjem pred drugima, ili s namjerom hvalisanja.

1188. Također, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podsticao ih je (ashabe) da klanjaju (nafila) namaz u ramazanu, ali im to nije strogo naredio. Govorio je: 'Ko provede ramazan klanjajući, vjerujući i nadajući se (Allahovoj) nagradi, bit će mu oprošteni prošli grijesi.'" Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 759 i 174.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je i vrlo poželjno da imam, tj. predvodnik i vođa, pripadnike svoga naroda podstiče da čine što više nafila i dobrih i bogougodnih djela koja će ih približiti Uzvišenom Allahu.
- Ljudima nije dozvoljeno u obavezu stavljati ono što nije propisano jasnim i nedvosmislenim šerijatskim tekstom, osim ako izostavljanje istog povlači neku štetu ili šerijatski prijestup.
- Pohvalno je da osoba koja druge poziva u Allahovu vjeru, ljude podsjeća šta treba da bude osnovna svrha i cilj djela koja čine, tj. da ih napomene da njihova djela moraju biti iskrena i učinjena isključivo u ime Svevišnjeg Allaha.
- Hadis afirmira i podsjeća na bezgraničnu Allahovu milost i samilost koju On ukazuje Svojim robovima kada im zbog posta mjeseca ramazana oprašta prošle grijeha.
- Isto tako, hadis ukazuje na vrijednost i odlike mjeseca ramazana.

Poglavlje dvije stotine četrnaesto

VRIJEDNOST I ODLIKE IBADETA U NOĆI LEJLETUL-KADRI POJAŠNJENJE U KOJOJ SE NOĆI (RAMAZANA) ONA NAJVJEROVATNIJE NALAZI

Rekao je Uzvišeni Allah: “Mi smo ga (Kur’an) počeli objavljivati u Noći kadr...” (El-Kadr, 1); “Mi smo je (Knjigu) počeli objavljivati u Blagoslovljenoj noći.” (Ed-Duhan, 3)

Uzvišeni Allah obavještava nas da je Kur’an objavio u Blagoslovljenoj noći, a to je noć Lejletul-kadr koja se nalazi u mjesecu ramazanu. Nakon toga, On još više potencira na njenoj veličanstvenosti: “A šta ti misliš šta je Noć kadr?” Zatim je pojasnio njenu vrijednost i ukazao na to da je ibadet koji se iskreno i samo radi Allaha obavi u toj noći, uz očekivanje nagrade od Njega, bolji od ibadeta koji se obavi u hiljadu drugih mjeseci mimo nje: “Noć kadr bolja je od hiljadu mjeseci.” Potom je ukazao na neke njene odlike i posebnosti: “Meleki i Džibril, s dozvolom Gospodara svoga, spuštaju se u njoj zbog odluke svake”, objasnivši da se u toj noći, zbog njenog velikog blagoslova, povećava broj meleka koji se spuštaju na Zemlju, što opet ukazuje na to da je ta noć sigurna i sačuvana od svih vrsta zala, jer šejtan u njoj ne može učiniti zlo, niti nanijeti neprijatnost sve dok se ujutro, nakon te noći, ne pojavi sunce izgledajući poput okrugle posude i ne rasprostirući svoje zrake: “Sigurnost je u njoj sve dok zora ne svane.” (El-Kadr, 1–5)

1189. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ko noć Lejletul-kadr provede na kijamu (klanjajući i čineći ibadet), vjerujući i nadajući se (Allahovoj) nagradi, bit će mu oprošteni prošli grijesi.” Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/115 i 255, i Muslim, 760.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis ukazuje na vrijednost i odlike Noći kadra. Ova vrijednost opisana u ovom hadisu posebna je i specifična samo za ovu noć i ne odnosi se na one opće vrijednosti koje inače mjesec ramazan podrazumijeva.

1190. Od Ibn Omera, radijallahu anhum, prenosi se da su neki ljudi, drugovi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, sanjali da se noć Lejletul-kadr nalazi u jednoj od sedam zadnjih noći mjeseca ramazana, pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na to rekao: "Vidim da svi vaši snovi jednoglasno ukazuju na to da je Noć kadr u zadnjih sedam (noći mjeseca ramazana), pa ko je bude tražio, neka je traži u zadnjih sedam noći." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/256, i Muslim, 1165.

Propisi, pouke i poruke

- Snoviđenja iskrenih vjernika su istinita. Ti snovi ponekad se podudaraju, tj. više ljudi sanja iste snove i svi oni zajednički ukazuju na neku dobru i lijepu stvar.
- Snovi sami po sebi ne mogu biti nešto iz čega se može izvesti šerijatski propis, sve dok te snove ne potvrdi šerijat. Pored ovoga što se spominje u hadisu, sličan je primjer i sa snom Abdullaha b. Zejda vezanim za ezan.¹

1191. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zadnjih deset dana ramazana boravio bi u itikafu i govorio bi: 'Tražite Lejletul-kadr u zadnjih deset (noći) mjeseca ramazana.'" Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/259, i Muslim, 1169.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je deset zadnjih dana i noći mjeseca ramazana provesti u itikafu. Taj itikaf treba biti u jednoj od tri svete džamije: Časna džamija u Mekki, Poslanikova džamija u Medini i Mesdžidul-Aksa u Bejtul-Makdisu u Palestini.²

1 Plemeniti ashab Abdullah b. Zejd, radijallahu anhum, usnio je san u kojem je čuo riječi ezana. Isto je usnio i Omer b. Hattab, radijallahu anhu. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, to je odobrio i naredio da Bilal prouči ezan koji je usnio Abdullah. Hadis o ezanu bilježe Ebu Davud, Tirmizi i drugi. (op. prev.)

2 Izrazita većina islamskih učenjaka smatra da je itikaf legitiman u svim džamijama i nije ograničen

- Lejletul-kadr se nalazi u jednoj od deset zadnjih noći mjeseca ramazana.
- Pohvalno je i vrlo poželjno da se vjernik musliman trudi i ulaže napor kako bi potrefio posebno vrijedne i odabrane vremenske periode, te ih ispunio raznim vrstama ibadeta, kao što su namaz, zikr, učenje Kur'ana časnog itd.

1192. Također, od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Tražite Lejletul-kadr u neparnim noćima zadnjih deset dana ramazana." Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/259.

Propisi, pouke i poruke

- Ovaj je hadis pobliže definirao sve ostale hadise koji govore o nastojanju da se pronađe i potrefi noć Lejletul-kadr. On pojašnjava da se ova noć nalazi u jednoj od neparnih noći zadnjih deset dana mjeseca ramazana, pa se uz pomoć ovog hadisa pravi spoj između svih ostalih hadisa na ovu temu, tj. on ih na neki način usaglašava.

1193. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: "Kada bi nastupila zadnja trećina mjeseca ramazana, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, oživio bi noći (noći bi provodio u ibadetu), budio bi svoje ukućane (na namaz), predano bi se posvetio (činjenju ibadeta) i dobro bi pritegao svoj izar – donji dio odjeće." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/269, i Muslim, 1174.

Manje poznata značenja

* *dobro bi pritegao svoj izar* – nije prilazio svojim suprugama, tj. izbjegavao je intimni odnos s njima i posvetio bi se ibadetu.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis nam govori o velikoj količini i intenzitetu ibadeta koji je činio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i o strpljivosti s kojom ga je obavljao.
- San je brat blizanac smrti. Stoga je Aiša, radijallahu anha, u ovom hadisu rekla: “oživio bi noći...”
- Izbjegavanje i distanciranje od supruge (u kontekstu intime) u ovom periodu pridonosi boljem i kvalitetnijem ibadetu, te ustrajnosti u njegovom obavljanju.
- Pohvalno je i vrlo poželjno ustrajavati u činjenju ibadeta i iskazivanju pokornosti Uzvišenom Allahu, a pogotovo u ovim odabranim vremenima.
- Porodicu i članove obitelji treba podsticati i bodriti na činjenje ibadeta, odgajati ih da budu Allahu pokorni i naređivati im da obavljaju namaz.

1194. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u ramazanu bi se više trudio (u činjenju ibadeta) nego u ostalim vremenima, a u zadnjih deset dana ramazana trudio bi se više nego u drugim danima.” Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1175.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je i vrlo poželjno iskoristiti posebno vrijedna i odabrana vremena te ih provesti u ibadetu i pokornosti Uzvišenom Allahu.
- Hadis ukazuje na posebnu odliku i vrijednost zadnjih deset dana i noći mjeseca ramazana.
- Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je vrlo brižan kada je u pitanju iskazivanje pokornosti svome Gospodaru, a sve to u cilju stjecanja Njegovog zadovoljstva.

1195. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: “Upitala sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: ‘Allahov Poslaniče, šta misliš, kada bih znala u kojoj noći je Lejletul-kadr, koju bih dovu upućivala Allahu?’ On reče: ‘Reci:

Allāhumme inneke 'Afuvvun tuhibbul-'afve fa'fu 'annī!

Allahu moj, zaista, Ti si Onaj koji mnogo prašta, Ti voliš da praštaš, pa i meni oprosti!” Tirmizi, koji je rekao da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Tirmizi, 3513, sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

Manje poznata značenja

* *šta misliš* – ovim je riječima Aiša, radijallahu anha, od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tražila da joj objasni i kaže koju će dovu učiti u toj noći.

Propisi, pouke i poruke

- Lejletul-kadr ima svoje znakove i nagovještaje koji se ponekad otkrivaju nekim Allahovim robovima, a drugima ostaju skriveni.
- Pohvalno je i poželjno islamskog učenjaka pitati za propis o nečemu što se još nije desilo, ali će se uskoro desiti.
- El-Afuvv – Onaj koji mnogo prašta, jedno je od Allahovih lijepih imena.
- U hadisu se potvrđuje Allahovo svojstvo *el-mehabbet*, tj. ljubav, i ukazuje na to da Allah voli opraštanje i oprost.
- Traženje ahiretskog, tj. onosvjetskog dobra, uvijek treba da prethodi traženju dunjalučkog, tj. ovosvjetskog dobra, jer je ispravan parametar i pokazatelj istinskog uspjeha i sreće nekog čovjeka, to kako će on proći na budućem svijetu.
- Ukoliko vjernik zna vrijeme u kojem se prima dova, ili pak trenutno osjeća Allahovu blizinu i bliskost, on u tim trenucima treba iskazati svoju potrebu i ovisnost o svom Istinskom i Jedinom Zaštitniku.

Poglavlje dvije stotine petnaesto

O VRIJEDNOSTIMA I ODLIKAMA MISVAKA I O URODENIM SVOJSTVIMA (FITRI)

1196. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada ne bih otežao svom ummetu (ili je rekao: "narodu"), ja bih im tada naredio upotrebu misvaka prije svakog namaza." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/374, i Muslim, 252.

Propisi, pouke i poruke

- Korištenje misvaka nije vadžib, tj. ne spada u stroge obaveze, jer da je kojim slučajem bilo tako, onda bi im Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, to izričito naredio, bez obzira da li im to predstavljalo poteškoću ili ne.
- Iz hadisa saznajemo da je Allahov Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bio izrazito milostiv i brižan prema svome ummetu.
- Pred samo klanjanje namaza pohvalno je i vrlo poželjno koristiti misvak jer je to vrijeme u kojem se rob približava Allahu Uzvišenom, pa stoga i treba voditi računa o tome da bude na visokom nivou čistoće i urednosti, kako bi ukazao počast i izrazio poštovanje prema toj vrsti ibadeta.
- Ovaj hadis ukazuje na jedno opće pravilo iz usuli-fikha¹ a koje glasi: "Imperativ koji se nađe u nekom šerijatskom tekstu podrazumijeva, tj. za sobom povlači obavezno izvršavanje dotične naredbe", i to sa dva aspekta:

prvi, jer hadis negira obaveznost korištenja misvaka, a da je kojim slučajem naredba sama po sebi podrazumijevala da je dotično djelo samo mustehab – pohvalno, onda uopće ne bi bilo potrebno negirati obaveznost istog, jer bi se tada njegova neobaveznost sama po sebi podrazumijevala;

drugi, iz riječi Poslanika sallallahu alejhi ve sellem: "Kada ne bih otežao svom ummetu, ja bih im naredio...", razumije se da bi im naređivanje istog djela (upotreba misvaka) predstavljalo poteškoću i to samo onda ako je

¹ Usuli-fikh je nauka koja se bavi proučavanjem temeljnih islamskih izvora i načina donošenja zakona i propisa zasnovanih na tim izvorima. (op. prev.)

činjenje istog strogo naredeno, jer u suprotnom, da ta naredba nije strogo izražena (tj. kada bi ona značila da je činjenje istog pohvalno), onda u njoj i ne bi bilo velike teškoće jer bi je bilo dozvoljeno izostaviti.

1197. Od Huzejfe, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Kada bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao u noći (iz sna), svoja bi usta čistio misvakom." Muttefekun alejhi.

Riječi: "...svoja bi usta čistio...", znače da bi ih trljao misvakom.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 1/356, i Muslim, 255.

Propisi, pouke i poruke

- Misvak je pohvalno koristiti nakon buđenja iz sna jer za vrijeme spavanja dolazi do raznih promjena u usnoj šupljini koje su uzrokovane neprijatnim mirisima koji iz želuca dolaze u usta, a misvak je sredstvo za čišćenje usta pa ga je u tim trenucima i pohvalno upotrebljavati.

1198. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: "Mi bismo Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, (pred spavanje) pripremili misvak i čistu vodu (za abdest). Allah bi ga probudio iz sna u dijelu noći u kojem je On želio, pa bi on tada usta čistio misvakom, uzeo bi abdest i klanjao." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 746.

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je da čovjeku drugi izađu u susret i pomognu mu da se očisti.
- Pohvalno je i vrlo poželjno da ukućani rado i draga srca budu na usluzi domaćinu kuće i da mu pomognu u onome što se smatra pokornošću Uzvišenom Allahu. Budu li tako postupali, za to će biti nagrađeni.
- Misvak je pohvalno koristiti prije uzimanja abdesta, prije namaza, kao i odmah nakon buđenja iz sna.

1199. Od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Mnogo sam vam potencirao upotrebu misvaka." Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/374.

Propisi, pouke i poruke

- Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, svojim je ashabima izrazito mnogo govorio o misvaku, afirmirao ga i podsticao ih da ga upotrebljavaju, a sve iz razloga što se u njegovom korištenju nalaze velike vrijednosti i odlike.

1200. Od Šurejha b. Hanija prenosi se da je rekao: "Upitao sam Aišu, radijallahu anha: 'Šta bi bilo prvo što bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učinio kada bi ušao u kuću?', a ona je rekla: 'Upotrijebio bi misvak.'" Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 253.

Propisi, pouke i poruke

- U određenim granicama dozvoljeno je govoriti o onome što bogobojzni i dobri ljudi čine u svojim kućama, kako bi se drugi za njima u tome povel.
- Pohvalno je i vrlo poželjno koristiti misvak pri ulasku u kuću.

1201. Od Ebu Muse el-Eš'arija, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Ušao sam kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, (i vidio da je) vrh njegovog misvaka bio na njegovom jeziku." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 1/355, i Muslim, 254.

Propisi, pouke i poruke

- Jezik je pohvalno čistiti misvakom uzduž, a što se tiče zuba, njih je bolje čistiti poprijeko.

- Ovaj hadis potvrđuje pohvalnost korištenja misvaka i pojašnjava da on ne služi samo za čišćenje zuba. Isto tako, iz hadisa se može razumjeti da misvak u suštini služi za čišćenje i uljepšavanje, a ne za otklanjanje nečistoća i neprijatnosti.
- Misvak je dozvoljeno koristiti pred ljudima, i to se ne smatra nepristojnošću, niti nečim ružnim.

1202. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Misvak predstavlja čistoću za usta i zadovoljstvo za Gospodara." Nesai i Ibn Huzejma u svom *Sahihu* sa vjerodostojnim lancima prenosišilaca.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Nesai, 1/10, Ibn Huzejma, 135, i drugi.

Kažem: Lanac prenosišilaca ovog hadisa je vjerodostojan. Zabilježio ga je i imam Buhari, *Fethul-Bari*, 4/158, ali kao muallek predaju.

Propisi, pouke i poruke

- Iz hadisa saznajemo da je Uzvišeni Allah zadovoljan korištenjem misvaka.
- Misvak je sredstvo za čišćenje usta.
- Uzvišeni Allah voli čistoću i voli one koji se mnogo čiste, pa je zbog toga Svojim robovima i naredio ono što će im pomoći da steknu Njegovo zadovoljstvo.

1203. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Pet je urođenih svojstava (ili je rekao: "petero spada u fitru – urođena svojstva"): sunećenje (obrezivanje), uklanjanje dlaka sa stidnih mjesta, podrezivanje nokata, čupanje dlaka ispod pazuha i kraćenje brkova." Muttefekun alejhi.

Uklanjanje dlaka sa stidnih mjesta podrazumijeva brijanje dlaka oko spolnog organa.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 10/334, i Muslim, 257.

Napomena: Verzija ovog hadisa u kojoj se navodi: "Petero spada u urođena svojstva...", očitija je i jasnija od verzije u kojoj se kaže: "Pet je urođenih svojstava...", jer je u drugim hadisima vjerodostojno potvrđeno još nekoliko urođenih svojstava mimo ovih pet ovdje spomenutih, što jasno ukazuje na to da se u ovom hadisu ovaj broj ne želi limitirati, niti ograničiti samo na pet.

Manje poznata značenja

- * *fitra* – onaj ko se bude pridržavao prakse navedene u hadisu, za takvog se može ustvrditi da je odlikovan neiskrivljenom i neizmijenjenom prirodom, tj. urođenim svojstvima sa kojima je Uzvišeni Allah stvorio Svoje robove. On ih na tu urođenost podstiče, preporučuje im je i afirmativno im o njoj govori kako bi pri sebi imali najpotpunija svojstva i kako bi najplemenitije i najčasnije izgledali.
- * *sunećenje (obrezivanje)* – kada je riječ o muškarcima, sunećenje je otklanjanje prepucija, tj. kože koja prekriva glavić muškog spolnog organa, hirurškim putem. Što se tiče žena, obrezivanje se odnosi na otklanjanje kože koja se nalazi na spolnom naboru oko klitorisa, a iznad vaginalnog otvora.
- * *čupanje dlaka ispod pazuha* – njihovo otklanjanje.
- * *podrezivanje nokata* – odnosno skraćivanje.

Propisi, pouke i poruke

- Vođenje računa o ovdje spomenutim svojstvima donosi dunjalučke i vjerske koristi u koje, između ostalog, spada i uljepšavanje fizičkog izgleda, općenito i parcijalno čišćenje tijela, vođenje računa o čistoći, lijepo postupanje prema onome s kim se čovjek druži i s kim često boravi na način da ga poštedi neprijatnosti u vidu neprijatnih mirisa itd.
- Sunećenje muškaraca je vadžib, tj. stroga vjerska obaveza, a na to upućuje hadis koji je, ukoliko se u obzir uzmu sve njegove verzije, hasen, tj. dobar i prihvatljiv, a u kojem se navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u vidu imperativa jednom čovjeku rekao: "Otkloni sa sebe dlake (kosu)¹ nevjerstva i osuneti se..."

1 Nije obaveza da svako onaj ko primi islam odmah obrije svoju glavu. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ove je riječi kazao u kontekstu čovjeka koji je imao posebnu frizuru. Naime, nevjernici iz različitih naroda imali su običaj na specifičan i samo njihovoj grupaciji svojstven način šišati se i njegovati kosu. Vidjevši kod jednog čovjeka tu specifičnu frizuru, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao mu je ove riječi. Vidjeti: Šereful-Hakk, *Avnul-ma'bud*, 2/15. (op. prev.)

- Iako je u hadisu upotrijebljen izraz “čupanje dlaka ispod pazuha”, te dlake legitimno je otklanjati i brijanjem, pogotovo onome kome čupanje istih predstavlja veliku poteškoću i neprijatnost. Od imama Šafije, Allah mu se smilovao, vjerodostojno je potvrđeno da je on brijač dlake ispod pazuha, pojašnjavajući da se Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi “čupanje dlaka” odnose na njihovo otklanjanje na bilo koji način.
- Nokte treba kratiti na način da se odsiječe sve ono što prelazi vrh jagodice prsta.
- Brkove je pohvalno dobro skratiti, tj. svesti ih na najmanju moguću razinu do koje se može doći kraćenjem, a naročito treba voditi računa o tome da se odsiječe ono što pada preko gornje usne. Međutim, i pored ekstremnog kraćenja, brkove nije dozvoljeno brižati. O brijanju brkova imam Malik, Allah mu se smilovao, rekao je: “To je novotarija. Onaj ko to bude činio, smatram da ga od te prakse treba odvratiti udarcima.”
- Otklanjanje dlaka sa stidnih mjesta postiže se njihovim brijanjem.

1204. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Desetero spada u fitru – urođena svojstva: kraćenje brkova, puštanje brade, upotreba misvaka, ispiranje nosa vodom, podrezivanje nokata, pranje kože između prstiju, čupanje dlaka ispod pazuha, brijanje dlaka sa stidnog mjesta i pranje vodom poslije nužde.” Prenosilac hadisa kaže: “Zaboravio sam desetu stvar, a mislim da se radi o ispiranju usta.” Muslim.

Riječi: “kože između prstiju”, podrazumijevaju predio koji se nalazi između dva prsta, a pod riječima “puštanje brade”, misli se na to da se brada nikako ne dira, tj. da se uopće ne krati.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 261.

Propisi, pouke i poruke

- U prirodna urođena svojstva (fitra) ne spada samo pet stvari, jer je vidljivo da se u ovom hadisu spominje još pet, a to su: puštanje brade, ispiranje nosa, pranje kože između prstiju kao i pranje zglobova prstiju, ispiranje usta i pranje poslije nužde.
- Islam je vjera čistoće, pa stoga ona i podstiče muslimana da vodi brigu o svom tijelu i da sa njega otklanja nečistoće koje se na njemu nađu.
- Brijanje brade, njeno kraćenje ili potkresivanje, u suprotnosti je sa sunnetom Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

- Puštanje brade je vadžib, a onaj ko je brije grješan je zbog toga. Brijanje brade sa sobom nosi mnogobrojne nepravilnosti i donosi različite oblike štete koje je teško pobrojati. Neke od tih štetnosti spomenuo je naš šejh Albani, Allah ga sačuvao, u svom djelu *Adabuz-zefaf*:

1. Mijenjanje i izobličavanje Allahovog stvaranja. Govoreći o šejtanu, Uzvišeni Allah rekao je: **“Prokleo ga Allah!”, a on je rekao: ‘Ja ću se sigurno potruditi da preotmem za sebe određeni broj Tvojih robova, i navodit ću ih, sigurno, na stranputice, i primamljivat ću ih, sigurno, lažnim nadama, i sigurno ću im zapovjediti pa će stoci uši rezati, i sigurno ću im narediti pa će stvorenja Allahova mijenjati!’ A onaj ko za zaštitnika šejtana prihvati, a ne Allaha, doista će propasti!”** (En-Nisa, 118–119)

2. Postupanje suprotno Poslanikovo, sallallahu alejhi ve sellem, naredbi kada je jasno rekao: “Kratite brkove, a puštajte brade...”, a poznato je pravilo da svaka naredba koja dođe u nekom šerijatskom tekstu u osnovi za sobom povlači obavezno izvršavanje istog, osim u slučaju da postoji neka indicija koja bi dotičnu obavezu “spustila” sa stepena obaveznosti na stepen pohvaljenosti. Međutim, u ovom slučaju upravo indicija ukazuje na strogu obavezu, a ona se ogleda u sljedećem:

3. Brijanje brade vrsta je identificiranja sa nevjernicima, odnosno nalikovanja na njih, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Potkresujte brkove, a puštajte brade; razlikujte se od međžusija (vatropoklonika)”.

Isto tako, na obaveznost puštanja brade ukazuje i sljedeće:

4. Brijanje brade predstavlja nalikovanje ženama, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prokleo je muškarce koji nastoje nalikovati ženama i prokleo je žene koje nastoje nalikovati na muškarce.

Uopće ne treba diskutirati oko toga da je brijanje brade, kojom je Uzvišeni Allah muškarce odlikovao nad ženama, najveći vid nalikovanja i identificiranja sa ženama. Nadamo se da će ovi dokazi koje smo ovdje iznijeli biti sasvim dovoljni da one koji čine ovaj prijestup uvjere da ga se klone i prestanu s brijanjem brada. Molimo Uzvišenog Allaha da i nas i njih zaštiti i sačuva od svega onoga što On ne voli i od onoga čime On nije zadovoljan!

Poštovani brate, nemoj da te zbuni mnoštvo onih koji čine ovaj vid prijestupa, bez obzira što među njima ima čak i onih koji se ubrajaju u islamske učenjake, jer je uistinu i neznanje bolje od onog znanja koje ne daje svoje plodove i od znanja koje nije povod da čovjek praktično primjenjuje ono što je kao svjetlost i uputa došlo od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Stvar je još gora onda kada se znanje i nauka koriste kako bi se jasni

i nedvosmisleni šerijatski tekstovi tumačili nakaradno i svjesno izokretalo njihovo istinsko značenje, ili kako bi se isti odbacili, a samo iz slijepog pokoravanja vlastitim strastima i prohtjevima, ili kako bi se išlo “u skladu s vremenom i prilikama”. Tako neki, recimo, u pogledu naredbe o puštanju brade govore: “Puštanje brade ne spada u domenu vjerskog, tj. nema veze s vjerom, već je puštanje brade stvar koja se veže za pitanja ovog svijeta, tako da musliman samostalno ima pravo da odabere da li da je nosi ili ne. Oni ovako govore a vrlo dobro znaju da se puštanje brade ubraja u urođena prirodna svojstva čovjeka, tj. u njegovu fitru, kako je to već Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao u hadisu koji bilježi imam Muslim i drugi. Gledano sa šerijatskog aspekta, ova urođena prirodnost ne trpi nikakvo mijenjanje niti izokretanje, baš onako kako je o njoj Uzvišeni Allah rekao: **“Ti upravi lice svoje vjeri, kao pravi vjernik, prema fitri prema kojoj je Allah ljude načinio – a u Allahovom stvaranju ne treba da bude promjene, ali većina ljudi to ne zna.”** (Er-Rum, 30) Gospodaru naš, učvrsti nas Svojim postojećim govorom na ovom i na budućem svijetu!¹

1205. Od Ibn Omera, radijallahu anhum, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Potkresujte brkove i puštajte brade.” Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 10/349, i Muslim, 258.

Manje poznata značenja

- ✱ *potkresujte* – odrežite ono što prelazi crtu gornje usne.

Propisi, pouke i poruke

- Brijanje brade je haram – strogo zabranjeno, a njeno puštanje je obavezno, za razliku od brkova koji se obavezno trebaju kratiti.

¹ Ovdje završava govor šejha Albanija, Allah mu se smilovao. (op. prev.)

Poglavlje dvije stotine šesnaesto

POTVRDA OBAVEZNOSTI DAVANJA ZEKATA, POJAŠNJENJE NJEGOVE VRIJEDNOSTI I SPOMEN ONOGA ŠTO JE USKO VEZANO ZA NJEGA

Rekao je Uzvišeni Allah: **“Obavljajte namaz i dajte zekat.”** (El-Bekara, 43)

Uzvišeni Allah u ovom ajetu Svojim robovima naređuje da klanjaju namaz i da daju zekat spominjući ove dvije obaveze zajedno, jednu uz drugu, što je inače vrlo čest slučaj u Kur'anu. To svakako ukazuje na vrijednost i važnost izdvajanja zekata jer je on imovinska obaveza.

I rekao je Uzvišeni: **“A naređeno im je da se samo Allahu klanjaju, da Mu iskreno, kao pravovjerni, vjeru ispovijedaju, i da molitvu obavljaju, i da zekat daju; a to je ispravna vjera.”** (El-Bejjina, 5)

Ovaj ajet prethodno smo pojasnili i prokomentirali u prvom poglavlju, “Iskrenost i srčano donošenje nijeta u svim djelima, javnim i tajnim”.

Također, rekao je Uzvišeni Allah: **“Ti uzmi od dobara njihovih zekat, da ih njime očistiš i blagoslovljenim učiniš.”** (Et-Tevba, 103)

Svevišnji Allah naređuje Svome Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da od njihovog imetka i dobara koja posjeduju uzme zekat i na taj ih način očisti i učini blagoslovljenim. Ovaj je ajet općeg karaktera, bez obzira što ima i onih koji kažu da se zamjenica u riječima “dobara *njihovih*”, odnosi samo na one koji su priznali svoje grijeha i koji su svoja dobra djela pomiješali sa nevaljalim.¹ Zato su određene grupacije beduina koje su nakon Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, smrti odbile davati zekat, svoj stav pravdale pojašnjenjem kako se zekat ne daje imamu, tj. islamskom vrhovnom poglavaru, već da je to bilo isključivo pravo Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i nikoga osim njega, navodeći pri tome kao dokaz početak prethodno citiranog ajeta: **“Ti (o Muhammede) uzmi od dobara njihovih zekat...”**

Ovo njihovo potpuno neutemeljeno i apsolutno nakaradno tumačenje opovrgnuo je Ebu Bekr i drugi ashabi, radijallahu anhum, te su se protiv njih oružano borili sve dok zekat nisu počeli davati halifi muslimana isto onako kako su ga davali i Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, dok je bio živ. U tom kontekstu Ebu Bekr, radijallahu anhu, rekao je: “Tako mi Allaha, kada bi mi uskratili davanje samo jednog bravčeta (u drugoj verziji navodi se: “...kada bi

1 Ovo se tiče prethodnog ajeta koji glasi: “A ima i drugih koji su grijeha svoje priznali i koji su dobra djela s drugima koja su loša izmiješali, njima će, može biti, Allah oprostiti jer Allah prašta i samilostan je.” (op. prev.)

mi uskratili davanje samo jednog konopa kojim se sputavaju životinje...”), a koje su na ime zekata davali Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, ja bih protiv njih poveo bitku zbog te utaje”.

Zekat čisti dušu od škrtosti i tvrdičluka, a tijelo od grijeha, pa se zbog toga sadaka i zove “ljudskom prljavštinom”, jer ih ona čisti od njihovih grijeha.

Isto tako, zekat čisti i oplemenjuje dušu siromaha jer ga udaljava od zavisti, mržnje i neprijateljstva spram bogatih. Zekat ga podstiče i na to da želi svako dobro svojoj braći muslimanima koji su bogati i imućni, a sve to opet utječe i doprinosi formiranju jednog stabilnog i općekorisnog društva u kojem se pojedinci brinu jedni o drugima i međusobno se potpomažu u svim vidovima dobra i bogobožnosti.

1206. Od Ibn Omera, radijallahu anhuma, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Islam se temelji na petero: svjedočenju da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov poslanik, na klanjanju namaza, davanju zekata, obavljanju hadža i postu mjeseca ramazana.” Muttefekun alejhi.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 1075, u stotinu dvadeset trećem poglavlju, “O naredbi da se o propisanim namazima strogo vodi računa i o najstrožoj zabrani i velikoj prijetnji onome ko ih bude izostavljao”.

1207. Od Talhe b. Ubejdullaha, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, došao je neki čovjek iz Nedžda² razbarušene kose. Čuli smo njegov gromoglasni glas, ali nismo razumjeli šta govori sve dok se nije približio Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Pitao ga je o islamu, na što je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ‘To je pet namaza u toku jednog dana i noći.’ Čovjek upita: ‘Ima li još nekih (namaza) da sam ih obavezan (klanjati) osim tih?’ Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘Nema, osim ukoliko želiš (klanjati) nafile.’ Zatim mu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘I post mjeseca ramazana,’ a čovjek ga upita: ‘Ima li još nekog (posta) da mi je obavezan osim njega (ramazanskog)?’ Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘Nema, osim ukoliko želiš postiti dobrovoljno.’ Zatim mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, spomenuo zekat, a on upita: ‘Ima li još kakvog (obaveznog udjeljivanja imovine) osim toga?’, na što mu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: ‘Ne, osim (ukoliko budeš želio udjeljivati) dobrovoljno.’ Nakon toga, ovaj se

2 Nedžd, doslovno Visoravan, središnja je regija Arapskog poluotoka. Cjelokupna površina regije nalazi se u Saudijskoj Arabiji. Administrativno, ovu regiju čine pokrajine: Kasim, Hail, Rijad i dijelovi Istočne pokrajine. (op. prev.)

čovjek okrenu i reče: 'Tako mi Allaha, na ovo neću ništa dodavati, niti ću šta od toga oduzimati!' Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na to reče: 'Ako je istinu rekao (i tako postupi), spasio se.'" Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 1/106, i Muslim, 11.

Napomena: U jednoj predaji koju bilježi Muslim u svom *Sahihu*, 11 i 9, navodi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na kraju ovog hadisa rekao: "...Spasio se, njegovog mi oca, ako je istinu rekao (i ako postupi kako je obećao)!"; ili je rekao: "...ući će u Džennet, njegovog mi oca, ako je istinu rekao!"¹ Ova je predaja šāz – iznimna.

Manje poznata značenja

- * *razbarušene kose* – raščupan i nepočešljan.
- * *čuli smo njegov gromoglasni glas* – jak i prodoran govor koji je ponovio više puta jer je bio udaljen od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis ukazuje na grubost i neuglađenost beduina.
- Svako onaj ko je čuo za islam i primio ga, nastojao je da sazna i nauči njegove propise, a na tom je putu prelazio puste i nenaseljene predjele samo kako bi se podučio svojoj vjeri, pa makar se radilo i o običnom beduinu.
- U jednom danu i noći postoji pet strogo naređenih i obaveznih namaza.
- Hadis ukazuje i na vrijednost nafila te pojašnjava da su nafile u suštini bedem kojim vjernik štiti farzove i popunjava njihove nedostatke. Na ovo ukazuju mnogi vjerodostojni hadisi koji o tome direktno govore.
- Strogo naređeni post je post mjeseca ramazana.
- Hadis podstiče na dobrovoljni post.
- Zekat je jedno od osnovnih obilježja vjere islama i jedan od njegovih ruknova tj. temelja.

1 Ovom rečenicom Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ni u kojem slučaju nije htio izreći zakletvu, koja je u ovom obliku islamom zabranjena, kako bi to možda neko mogao pomisliti. Naime, ovdje se radi o frazi koju su Arapi imali običaj izgovarati kao vid uzrečice, a ne zakletve. Vidjeti: Nevevi, *Šerhu Sahihi Muslim*, 11/105. (op. prev.)

- Onaj ko dosljedno bude izvršavao stroge vjerske dužnosti, tj. farzove, takav će biti spašen, ali samo u slučaju da je bio iskren u svom vjerovanju i očekivanju Allahove nagrade, pa makar i ne činio nafile.

Napomene:

1. U ovom hadisu Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dotičnom beduinu nije spomenuo izgovaranje kelimei-šehadeta jer je znao da mu je to poznato, ili iz razloga što je smatrao da ga on pita o praktičnim, a ne o verbalnim komponentama islama, tj. o onome što se radi, a ne o onome što se izgovara.

2. Također, ovdje nije spomenut hadž. Možda u tom vremenu još uvijek nije ni bio propisan, ili je pak prenosilac hadisa jednostavno sažeo hadis i izostavio jedan njegov dio.

1208. Od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao Muaza, radijallahu anhu, u Jemen i rekao mu: "Pozovi ih da posvjedoče da nema drugog istinskog boga osim Allaha i da sam ja Allahov poslanik. Ako se tome pokore i povinuju, onda ih obavijesti da ih je Allah zadužio sa pet namaza u toku dana i noći. Ako se tome pokore, onda ih obavijesti da im je Allah propisao sadaku (zekat) koja se uzima od njihovih bogatih i daje njihovim siromašnim." Muttefekun alejhi.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 208, u dvadeset šestom poglavlju, "Zabrana nasilja i obaveza njegovog sprečavanja".

1209. Od Ibn Omera, radijallahu anhuma, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Naređeno mi je da se borim protiv ljudi sve dok ne budu svjedočili da nema drugog istinskog boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik, i sve dok ne budu klanjali namaz i davali zekat. Kada to učine, od mene su sačuvali svoje živote i imetke, osim kada se ogriješe o propise islama, a njihov konačan obračun pripada Allahu Uzvišenom." Muttefekun alejhi.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 390, u četrdeset devetom poglavlju, "Sudjenje ljudima prema vanjštini, a Allahu će odgovarati za ono što kriju u svojim dušama".

1210. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Nakon što je umro Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a u vrijeme hilafeta Ebu Bekra, radijallahu anhu, kada su se od vjere odmetnule skupine beduina, i

nakon što je Omer, radijallahu anhu, upitao (Ebu Bekra, radijallahu anhu): 'Kako ćeš se boriti protiv (tih) ljudi kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: -Naređeno mi je da se borim protiv ljudi sve dok ne budu svjedočili da nema drugog istinskog boga osim Allaha, a oni koji tako postupe, od mene su sačuvali svoje živote i imetke, osim kada se ogriješe o propise islama, a njihov konačan obračun pripada Allahu Uzvišenom?!', Ebu Bekr, radijallahu anhu, na to je odgovorio: 'Tako mi Allaha, ja ću se odlučno boriti protiv svakog onog ko napravi razliku između obaveze klanjanja namaza i davanja zekata, jer je uistinu zekat pravo koje se nalazi u imetku. Tako mi Allaha, kada bi uskratili davanje uzice za vezanje životinja koju su na ime zekata davali Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, ja bih protiv njih poveo bitku zbog te utaje.' Omer, radijallahu anhu, (kasnije) je rekao: 'Tako mi Allaha, tada sam vidio da je Uzvišeni Allah Ebu Bekrova prsa raširio i nadahnio ih borbom (protiv onih koji su odbili dati zekat), i shvatio sam da je ta njegova odluka ispravna.'" Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/262, i Muslim, 20.

Manje poznata značenja

- * *uzica* – konopac kojim se sputava deva.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis ukazuje na vrijednost i odlike Ebu Bekra, radijallahu anhu, na njegovu izuzetnu razboritost i veliko znanje u vjeri, kao i na njegovu postojanost u izvršavanju onoga što je Uzvišeni Allah naredio.
- Uzvišeni Allah uputio je Ebu Bekra, radijallahu anhu, na ispravno rješenje u pogledu ovog pitanja, ukazavši tako na njegovu vrijednost, na njegov prosvijetljeni um i razborito promišljanje.
- Hadis ukazuje i na legitimnost kijasa, tj. analogije, jer je Ebu Bekr, radijallahu anhu, strogo zabranio pravljenje razlike između namaza i zekata, čiji je propis u suštini vrlo sličan, rekavši: "Tako mi Allaha, ja ću se odlučno boriti protiv svakog onog ko napravi razliku između obaveze klanjanja namaza i davanja zekata...".
- Muslimanima je propisana borba sve dok se u svim dijelovima Zemlje ne uspostavi institucija tevhida – čistog monoteizma, tj. sve dok se na njoj ne bude obožavao samo Allah i niko drugi osim Njega.

- U hadisu se ukazuje na vrijednost kelimei-šehadeta, tj. verbalne potvrde iskrenog vjerovanja, i pojašnjava se da je onome ko ove riječi izgovori zagarantirana sigurnost i nepovredivost imetka i života.
- Hadis upućuje na to da se na ovome svijetu prema ljudima trebamo odnositi i o njima donositi sud na osnovu pojavnog, tj. shodno onome kako oni javno postupaju i kako se ponašaju, a samo Uzvišeni Allah zna šta oni misle i šta u sebi kriju, i On na Sebe preuzima brigu o tome.
- Pokajanje murteda – otpadnika od vjere, prihvata se i ono je legitimno.
- Legitimnost i ispravnost stava koji je o ovom pitanju zauzeo Ebu Bekr, radijallahu anhu, potvrđuje hadis čiju su vjerodostojnost potvrdili i Buhari i Muslim, a u kojem se navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Naređeno mi je da se borim protiv ljudi sve dok ne budu svjedočili da nema drugog istinskog boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik, i sve dok ne budu klanjali namaz i davali zekat. Kada to učine, od mene su sačuvali svoje živote i imetke, osim kada se ogriješe o propise islama, a njihov konačan obračun pripada Allahu Uzvišenom.” Međutim, i pored nedvosmislenosti i jasnosti ovog hadisa, njegova suštinska poruka ostala je skrivena i nejasna nekima od ashaba koji su osporili Ebu Bekrov potez. Ovo je najbolji dokaz da je vrlo moguće da neki segmenti i dijelovi Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, sunneta ponekad ostanu skriveni i nekima od najuglednijih ashaba, radijallahu anhum, a da u isto vrijeme budu jasni drugima. Zbog svega ovoga, ukoliko u pogledu nekog pitanja postoji jasan i nedvosmislen dokaz iz Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, sunneta, tada ne treba mnogo obraćati pažnju na mišljenja koja mu oponiraju, bez obzira što će se ona ponekad činiti jaka i bez obzira što će oni koji ih zastupaju njihovu ispravnost pravdati riječima: “Kako bi taj sunnet inače ostao nepoznat i skriven tome i tome?”

1212. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je neki pustinjač došao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao mu: “O Allahov Poslaniče, uputi me na neko djelo koje ako uradim, ući ću u Džennet.” Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Obožavaj Allaha i ne pripisuj Mu druga, klanjaj namaz, daji zekat koji ti je strogo propisan i posti mjesec ramazan.” Pustinjač reče: “Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, ja ništa na ovo (što si spomenuo) neću dodavati.” Kada se (pustinjač) okrenuo i otišao, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Koga raduje da gleda u čovjeka (koji će biti) od stanovnika Dženneta, neka gleda u ovoga.” Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/261, i Muslim, 14.

Propisi, pouke i poruke

- Pojašnjenje ovog hadisa vidjeti u komentaru hadisa koji prenosi Talha b. Ubejdullah, a koji je prethodio u istom ovom poglavlju pod brojem 1207.

1213. Od Džerira b. Abdullaha, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Prisegnuo sam Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, da ću klanjati namaz, davati zekat i da ću savjetovati svakog muslimana." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/267, i Muslim, 56.

Propisi, pouke i poruke

- Davanje prisega Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, na islam nije potpuno niti prihvatljivo osim uz obavezivanje na davanje zekata, a onaj ko zekat bude uskratio i odbio da ga dadne, takav je iznevjerio ugovor i poništio prisegu koju je dao. Zekat je u ovom hadisu posebno spomenut pa je njegova obaveznost na takav način i posebno naglašena. Naime, prisegnuti Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, automatski znači obavezati se na činjenje svega onoga što je vadžib – obavezno, a posebnim spominjanjem zekata u ovom hadisu želi se ukazati na njegovu važnost i eksplicitnost.
- Pokajanje određene osobe od nevjerstva nije legitimno, niti se ta osoba uključuje u okvire islamskog bratstva sve dok ne počne s obavljanjem namaza i davanjem zekata.
- Savjetovanje svakog muslimana vjerovjesnička je oporuka.

1214. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Nema nijednog čovjeka koji posjeduje zlato ili srebro, a koji na njih ne bude davao ono što je na ime njih obavezan davati (zekat), a da mu na Sudnjem danu neće biti iskovane ploče od vatre i da na njih neće biti bačen u vatri džehennemskoj, pa će mu tako biti prženi bokovi, njegova prednja strana i leđa. Kada se god (ti dijelovi tijela) ohlade,

opet će iznova biti prženi u danu koji traje pedeset hiljada godina, i tako će biti sve dok se ljudima ne presudi i dok mu ne bude pokazan put (koji vodi ili u Džennet ili u Vatru.”

Tada neko upita: “A šta je sa devama, o Allahov Poslaniče?”, a on reče: “Nema ni vlasnika deva koji ne bude držao do prava do kojeg je u pogledu njih obavezan držati – a jedno od tih prava jeste i da ih pomuže na dan njihovog dolaska na pojilo – a da zbog toga na Sudnjem danu neće svojom prednjom stranom biti oboren licem prema tlu na ravnu i prostranu ledinu, na kojoj nijedno mladunče deve neće biti izgubljeno, pa će ga one (deve) gaziti svojim papcima i gristi ga svojim ustima. Kada i posljednja pređe preko njega, ona prva ponovno će krenuti i to u danu koji će trajati pedeset hiljada godina, sve dok se robovima ne presudi i sve dok on ne vidi svoj put: ili u Džennet ili u Vatru.”

Neko opet upita: “A šta je sa govedima i ovcima, o Allahov Poslaniče?”, a on reče: “I vlasnik goveda i ovaca koji ne bude davao ono što je na njih obavezan davati, na Sudnjem će danu svojom prednjom stranom biti oboren licem prema tlu na ravnu i prostranu ledinu, na kojoj ama baš nijedna od njih (krava i ovaca), ni ona usukanih rogova, ni ona šukasta, ni ona slomljenih rogova, neće biti izgubljena, pa će ga one bosti svojim rogovima i gaziti svojim papcima. Kada i posljednja od njih pređe preko njega, ona prva će ponovno krenuti i to u danu koji će trajati pedeset hiljada godina, sve dok se robovima ne presudi i sve dok on ne vidi svoj put: ili u Džennet ili u Vatru.”

Prisutni upitaše: “A šta je sa konjima, o Allahov Poslaniče?”, a on reče: “Tri su vrste konja: za jednu od njih čovjek će imati nagradu, druga vrsta bit će mu zaštita, a za treću vrstu bit će kažnjen. Grijech i kaznu imat će za one konje koje bude držao radi hvalisanja, licemjerstva i neprijateljstva prema muslimanima, i zbog tih konja bit će kažnjen. Zaštita će mu biti oni konji koje bude držao i timario s ciljem da ih upotrijebi u borbi na Allahovom putu i ne zaboravi Allahovo pravo u njihovim leđima i njihovim vratovima, i ova vrsta konja bit će mu zaštita. Što se tiče konja za koje će čovjek imati nagradu, to su oni konji koje čovjek bude držao i timario s ciljem da ih upotrijebi u borbi na Allahovom putu i za zaštitu muslimana. Ako (takve konje) bude napasao na livadi ili u bašti, šta god popasu privezani na toj livadi ili bašti, to će mu se pisati u dobra djela, pa čak i svaki list koji pojedu i svu količinu mokraće koju izmokre, sve će mu se to uračunati u njegova dobra djela. Ukoliko (ti konji) prekinu uže kojim su povezani, pa otrče na brežuljak ili dva, vlasniku se i za njihov izmet i stope računaju dobra djela. Ako ih njihov vlasnik provede pored rijeke pa se iz nje napiju, a on nije ni namjeravao da ih napoji, čak će mu i za to Uzvišeni Allah upisati onoliku količinu dobrih djela koja je srazmjerna količini vode koju su popili.”

Ashabi upitaše: "A šta je s magarcima, o Allahov Poslaniče?", a on reče: "O magarcima mi nije objavljeno ništa osim ovog neponovljivog i sveobuhvatnog ajeta: **'Onaj ko bude uradio koliko trun dobra – vidjet će ga, a onaj ko bude uradio koliko trun zla – vidjet će ga'** (Ez-Zilzal, 7–8)." Muttefekun alejhi. Ovo je Muslimova verzija.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/267, i Muslim, 987.

Manje poznata značenja

- * *prostrana ledina* – ravna i prostrana pustinja.
- * *mladunče deve* – devino mlado koje je odbijeno od dojenja.
- * *usukanih rogova* – čiji su rogovi izvijeni i izmotani.
- * *šukasta* – bez rogova.
- * *slomljenih rogova* – čiji je rog oštećen ili slomljen.
- * *papci* – naziv za prste kod životinja iz porodice papkara.
- * *livada* – zemljana površina bogata travom i jestivim rastinjem.
- * *uže kojim su povezani* – to je dugi konopac čiji je jedan kraj privezan za kolac, a njegov drugi kraj za prednju ili zadnju nogu konja. Na taj način konj kruži oko kolca za koji je privezan pasući travu na pašnjaku.
- * *neponovljivog i sveobuhvatnog ajeta* – onaj koji je jedinstven u svom značenju i kojem nema premca, i onaj koji obuhvata svaki vid dobročinstva i lijepih djela.

Propisi, pouke i poruke

- Obaveznost davanja zekata je kategorična, a onaj ko uskrati zekat i ne bude ga davao, takav je sebe izložio kazni Uzvišenog Allaha jer je to bila njegova stroga dužnost i obaveza.
- Onaj ko bude posjedovao određenu vrstu imetka i na nju ne bude davao zekat, na Sudnjem će danu biti kažnjen upravo tom vrstom imetka na koju nije davao zekat.
- U hadisu je pojašnjeno da opisana kazna u suštini nije džehennemska kazna, već je ta kazna ustvari neka vrsta uvoda u istinsku džehennemsku kaznu, jer je u hadisu rečeno da će spomenute vrste životinja dotičnu

osobu gaziti i udarati sve dok robovima ne bude izrečena konačna presuda, a i ta osoba svakako spada među njih.

- Dan u kojem će se sprovesti konačni sud na kojem će ljudima biti presuđeno trajat će pedeset hiljada godina.
- U hadisu su pojašnjene i nagrade koje pripadaju onome ko bude držao konje s namjerom da ih upotrijebi u borbi na Allahovom putu.
- U hadisu je pojašnjen i propis zekata na magarce, kao i propis svega onoga o čemu ne postoji šerijatski tekst koji posebno tretira to pitanje, te da to potpada pod općenitost sljedećeg ajeta: **“Onaj ko bude uradio koliko trun dobra – vidjet će ga, a onaj ko bude uradio koliko trun zla – vidjet će ga”** (Ez-Zilzal, 7–8).

Poglavlje dvije stotine sedamnaesto

OBAVEZNOST POSTA MJESECA RAMAZANA, POJAŠNJENJE VRIJEDNOSTI POSTA I SVEGA OSTALOG ŠTO SE VEŽE ZA NJEGA

Ibn Kajjim el-Dževzija, Allah mu se smilovao, u svom djelu *Zadul-mead*, 2/28–29, rekao je: “Svrha posta jeste sputati dušu od strasti, uskratiti joj ono što voli i za čim žudi, te ublažiti njenu strastvenu snagu kako bi se pripremila za traženje onoga u čemu je vrhunac njene sreće i uživanja, kako bi prihvatila ono što će je oplemeniti i što će je učiniti vječnom, kako bi oština gladi i žeđi usljed posta otupila i ublažila njenu sklonost ka strastvenosti i podsjetila je na stanje u kojem se nalaze gladni siromasi, kako bi smanjenje konzumiranja jela i pića stijesnilo i suzilo šejtanske puteve u čovjeku i pod kontrolu stavilo udove i spriječilo ih da ne posegnu za nekim od nepromišljenih postupaka koji će joj naštetiti i na ovom, a i na budućem svijetu, kako bi se svaki njen organ i svaka njena snaga ukrotili i zauzdali i postom odvratili od svakog hira i buntovnosti. Post je uzda bogobojaznih, štit onih koji se bore, vrt dobrostivih i Allahu bliskih. Između svih ostalih dobrih djela, Allah je za post rekao da pripada Njemu. Postač ne čini ništa osim što kontrolira svoje strasti, te ostavlja prohtjeve, hranu i piće samo radi Onoga koga obožava. Dakle, post je napuštanje onoga što je duši milo i čime se ona naslađuje. Na taj se način preferira ljubav prema Uzvišenom Allahu i daje se prednost Njegovom zadovoljstvu nad porivima duše. Post je tajna između čovjeka i njegovog Gospodara čije pojedinosti i detalji nisu poznati nikome osim Uzvišenom Allahu, jer ljudi su u stanju da vide i primijete da se čovjek odrekao nekih vidljivih stvari koje kvare post, ali nisu u stanju da spoznaju i shvate da li se

on svega toga odrekao samo i isključivo radi Onoga koji se obožava. To niko između ljudi nije u stanju znati, već je s time upoznat samo Uzvišeni Allah. To i jeste suština i bit posta.

Post ima nevjerovatno velik i snažan učinak kada je riječ o čuvanju i kontroliranju vanjskih udova i unutrašnje energije. On suzbija i smanjuje žar i zanos koji udove i unutrašnju energiju vode ka bunilu koje prouzrokuju štetne i opasne supstance koje, ukoliko ih uspiju okupirati, onda ih i pokvare. On pomaže i u eliminiranju štetnih tvari koje negativno utječu na zdravlje tih udova. Post čuva zdravlje srca i vanjskih udova, te im vraća ono što su strasti od njih uspjele kradomice oduzeti. Post je, dakle, nešto što u najvećoj mjeri vodi ka bogobožnosti.”

Rekao je Uzvišeni Allah: **“O vjernici! Propisuje vam se post kao što je bio propisan i onima prije vas, da biste bili bogobožni”,** pa sve do Njegovih riječi: **“U mjesecu ramazanu počelo je objavljivanje Kur’ana, koji je putokaz ljudima i jasan dokaz Pravoga puta i razlikovanja dobra od zla. Ko od vas u tom mjesecu bude kod kuće, neka ga u postu provede, a ko se razboli ili se na putu zadesi, neka isti broj dana naposti...”** (El-Bekara, 183–185).

Uzvišeni Allah obraća se vjernicima iz Muhammedovog, sallallahu alejhi ve sellem, ummeta naređujući im post, a post je ustezanje od jela, pića i spolnog općenja, uz postojanje iskrenog nijeta da se to čini samo i isključivo u ime Uzvišenog Allaha. Post je svojevrstan vid zekata na dušu kojim se ona oplemenjuje i čisti od različitih odvratnih primjesa, niskosti i ružnog morala. Uzvišeni Allah u ajetu također spominje da se vjernicima post naređuje baš onako kako je bio naređen i narodima prije njih, na koje se oni mogu ugledati i u njima vidjeti lijep primjer. Stoga je potrebno da se vjernici istinski potrudu u izvršavanju ove stroge dužnosti i nastoje da je obave potpunije nego što su je obavljali oni prije njih, a sve to kako bi se svoga Gospodara više bojali i od Njega više strepili i strahovali.

Nakon toga, Uzvišeni Allah pojašnjava koliko post traje. Post nije naređen svaki dan u godini jer bi to dušama bilo teško i naporno, oslabilo bi ih i ne bi to bile u stanju da podnesu, već je period posta ograničen i sveden na određeni broj dana. Tako je bilo na početku objave islama. Ljudi su bili obavezni da u svakom mjesecu poste po tri dana, a nakon toga taj je propis derogiran naredbom da se post i mjesec ramazan.

Uzvišeni Allah dalje govori o tome kakav je propis posta bio na početku islama, pojašnjavajući da ni bolesniku ni putniku nije obaveza da poste u vrijeme bolesti, odnosno za vrijeme putovanja, jer im to predstavlja napor i poteškoću, već im je dozvoljeno da ne poste, ali im je obaveza da poslije

nadoknade isti broj propuštenih dana. Što se tiče osobe koja je zdrava i koja se nalazi u mjestu boravka, odnosno koja nije na putu, takvoj je osobi u početku islama bilo dozvoljeno da bira jednu od dvije opcije: ili da posti propisane dane ramazana, što je bolje i preče, ili da ne posti te dane uz obavezu da za svaki dan koji ne posti obavezno nahrani po jednog siromaha, a ukoliko želi, za svaki propušteni dan može nahraniti po dva siromaha, i to se smatra dobrim i pohvalnim gestom.

Dalje, Svevišnji Allah hvali mjesec ramazan ističući njegovu vrijednost i odlike nad drugim mjesecima u godini. U njemu je objavljen Kur'an na način da je odjednom, kao cjelina, objavljen i spušten u Kuću uzvišenosti na dunjalučkom nebu. To se dogodilo u mjesecu ramazanu u noći Lejletul-kadr, o čemu Uzvišeni Allah kaže: **“Mi smo ga objavili u Noći kadr”** (El-Kadr, 1); **“Mi smo ga objavili u Noći blagoslovljenoj...”** (Ed-Duhan, 3). Zatim je Kur'an odatle (sa dunjalučkog neba) Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, objavljivan postepeno, shodno dešavanjima i događajima. Ovo što smo spomenuli na različite se načine vjerodostojno prenosi od Ibn Abbasa, radijallahu anhum, što ima status merfu predaje, tj. one koja svojim lancem prenosilaca dopire direktno do Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Nakon toga, Uzvišeni Allah hvali Kur'an koji je objavio kao uputu za srca onih koji ga prihvate, u njega povjeruju i počnu ga slijediti. Kur'anski dokazi i argumenti sasvim su očiti, jasni i potpuno prihvatljivi za sve one koji ih shvate i o njima pomno razmisle, te nedvojbeno ukazuju na ispravnost Kur'ana kao upute koja ništi zabludu, razboritosti koja se suprotstavlja hiru i prohtjevima, i knjige koja razdvaja istinu od neistine i halal od harama.

U ovim ajetima derogiran je prvotni propis po kojem je zdrav musliman, koji nije na putovanju, imao pravo da bira između posta i hranjenja siromaha za svaki dan koji ne posti, tako da je u njima strogo naređen post svakom zdravom i sposobnom pojedincu koji u mjestu boravka dočeka početak mjeseca ramazana. Nakon navođenja propisa posta, Uzvišeni Allah nanovo spominje olakšicu za bolesnika i putnika, te pojašnjava da im je dozvoljeno da ne poste u ramazanu, ali im je obaveza da isti broj propuštenih dana naposte. Dakle, onaj ko je bolestan i ko ima određene zdravstvene poteškoće, tako da bi mu post bio vrlo naporan ili bi mu naškodilo, ili pak onaj ko je na putu, obje ove kategorije osoba imaju pravo da ne poste, ali će, kako smo već spomenuli, obavezno napostiti propuštene dane. U kontekstu ovoga, Uzvišeni Allah rekao je: **“Allah želi da vam olakša, a ne da poteškoće imate.”** (El-Bekara, 185) Dakle, Uzvišeni je ljudima olakšao, tako da imaju pravo da ne poste onda kada su bolesni ili na putovaju, ali je isto tako post učinio strogom obavezom onima koji su zdravi i koji nisu na putu. Tako On želi ljudima olakšati i veliku im milost ukazati.

Nakon komentara ovih ajeta, Ibn Kesir, Allah mu se smilovao, rekao je sljedeće: "Postoji nekoliko vrlo bitnih pravnih pitanja koja se vežu za ove ajete:

Prvo: određena skupina učenjaka iz prvih generacija muslimana zastupala je mišljenje da osoba koja početak mjeseca ramazana dočeka u svome mjestu, a nakon toga iz njega otputuje, nema pravo koristiti olakšicu i ne postiti za vrijeme putovanja, shodno riječima Uzvišenog: **'Ko od vas u tom mjesecu bude kod kuće, neka ga u postu provede...'**, već da je ta olakšica rezervirana samo za osobu koju u toku putovanja zatekne mjesec ramazan, dakle, koja dočeka ramazan na putu.

Ovo je vrlo čudno i iznimno mišljenje koje u svom djelu *El-Muhalla* od skupine ashaba i tabiina prenosi Ebu Muhammed b. Hazm. Međutim, vjerodostojnost predaja ovakvog sadržaja, a Allah opet najbolje zna, upitna je, jer je sunnetom Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, vjerodostojno potvrđeno da je on, nakon što je nastupio mjesec ramazan, krenuo u bitku za oslobođenje Mekke, pa kada je došao do mjesta zvanog Kedid, prekinuo je post i ljudima naredio da i oni prekinu post. Predaju ovakvog sadržaja bilježe Buhari i Muslim.

Drugo: jedna skupina ashaba i tabiina smatrala je da na putovanju nikako nije dozvoljeno postiti, odnosno, da je putniku obaveza da ne posti. Svoj su stav temeljili na dijelu ajeta u kojem se navodi: **'...neka isti broj dana naposti...'**

Međutim, ispravno je mišljenje koje zastupa većina islamskih učenjaka, a to je da je u ovoj situaciji čovjeku ostavljeno na slobodnu volju, da bira hoće li postiti ili ne, te da prethodno spomenuta naredba u dijelu ajeta nije eksplicitna. Naime, poznato je da su ashabi, radijallahu anhum, u toku mjeseca ramazana sa Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, odlazili na put, pa su govorili: 'Među nama je bilo onih koji su postili i onih koji nisu postili, pa niti su oni koji su postili zamjerali onima koji nisu postili, a niti su oni koji nisu postili zamjerali onima koji su postili.' Da je kojim slučajem bilo strogo zabranjeno postiti na putovanju u toku mjeseca ramazana, oni koji su postili bili bi prekoreni i upozoreni da tako ne čine. Štaviše, Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, praksom vjerodostojno je potvrđeno da je postio u ovakvoj situaciji, kako je to u dva *Sahiha* zabilježeno od Ebu Derdaa, radijallahu anhu, koji je rekao: 'U ramazanu smo krenuli (na put) s Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, po velikoj vrućini koja je bila tako žestoka da bi zbog nje jedan od nas stavljao svoju ruku na glavu, a između nas niko nije postio osim Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i Abdullaha b. Revvahe, radijallahu anhu.'

Treće: jedna skupina učenjaka, a među njih spada i imam Šafija, Allah mu se smilovao, smatrala je da je na putovanju bolje postiti nego ne postiti,

jer je tako postupao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kako se to navodi u prethodnoj predaji. Druga skupina učenjaka kaže da je na putovanju bolje ne postiti jer je to vid olakšice, a treća skupina smatra da u pogledu vrijednosti između posta i prekidanja i izostavljanja posta u toku putovanja, nema nikakve razlike, to jest, da se ne može dati prednost jednome nad drugim. Ova treća skupina učenjaka svoj stav argumentira hadisom koji prenosi Aiša, radijallahu anha, a u kojem se navodi da je Hamza b. Amr el-Eslemi rekao: 'Allahov Poslaniče, ja mnogo postim, pa mogu li postiti i na putovanju?', a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori mu: 'Kako god hoćeš: možeš i postiti, a možeš i ne postiti.' Ovaj hadis bilježe Buhari i Muslim.

U vezi s ovim bilježi se i mišljenje onih koji kažu da, ukoliko nekome post u toku putovanja predstavlja poteškoću i napor, takvome je bolje da ne posti. Svoj stav grade na hadisu koji prenosi Džabir b. Abdullah, a u kojem se navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio čovjeka oko kojeg su se okupili ljudi kako bi mu napravili hlad, pa je upitao: 'Šta je ovome?' 'On posti', rekoše. Tada Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Post na putovanju ne ubraja se u dobročinstvo.' Ovaj hadis bilježe Buhari i Muslim u svojim vjerodostojnim zbirkama. Onaj ko bi zanemario ovaj Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, sunnet i smatrao da mu je pokuđeno prekinuti post u opisanoj situaciji, ovakva je osoba obavezna da prekine post i haram joj je da nastavi postiti."

Kažem: Smatram da svi ovi hadisi upućuju na dozvolu odabira neke od spomenutih varijanti, a ne da ukazuju na prednost jednog postupka nad drugim. Ipak, kao vid dopunskog argumenta kojim se dokazuje da je u toku putovanja preče i bolje ne postiti, možemo navesti neke od općih hadisa poput onog koji prenosi Ibn Omer, radijallahu anhuma, a sa vjerodostojnim lancem prenosilaca bilježe Ahmed i Ibn Hibban, u kojem se navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Allah voli da se primjenjuju olakšice kao što prezire da se čine grijesi."

Pored toga, ovu prednost ograničavamo na onoga kome napaštanje propuštenih dana neće stvarati poteškoću (veću od one koju osjeća ukoliko posti u danima putovanja), jer bi u toj situaciji došlo do kontraefekta. Ovo je na jedan lijep način pojašnjeno u predaji sa vjerodostojnim lancem prenosilaca koju prenosi Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, a bilježi Tirmizi, u kojoj se navodi ovako: "Smatrali su lijepim i pohvalnim da onaj ko je snažan i sposoban posti (na putu), a smatrali su isto tako lijepim i pohvalnim da (na putu) ne posti onaj ko je slab i nemoćan."

Dakle, ukoliko post na putovanju vjerniku predstavlja poteškoću, onda on ne treba ni postiti jer se post na putu ne ubraja u dobročinstvo, već mu je bolje da ne posti i to je Allahu draže. U ovo se možemo uvjeriti kroz činjenicu da nekoliko drugova Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, od njega prenosi da je rekao: "Post na putu ne ubraja se u dobročinstvo."

"Četvrto¹: Da li je propuštene dane obaveza napaštati uzastopno, tj. jedan dan za drugim, ili je pak dozvoljeno u toku napaštanja praviti pauze, tj. ne postiti sve te propuštene dane uzastopno?

U pogledu ovog pitanja postoje dva mišljenja:

prvo, obaveza je sve propuštene dane napostiti jedan za drugim, bez ikakvih prekida ili pauza, jer je napaštanje, tj. nadoknađivanje propuštenih dana, vrlo slično samom postu u toku ramazana, koji je svakako obaveza postiti bez prekida;

drugo, nije obaveza da osoba naposti sve propuštene dane jedan za drugim, međutim, ukoliko želi, može tako postupiti. Ovo je mišljenje velikog broja islamskih učenjaka iz prvih i potonjih generacija, i na njega upućuje mnoštvo dokaza. Naime, uzastopnost, tj. neprekidnost posta u samom ramazanu obavezna je iz razloga što je mjesec ramazan istinsko vrijeme u kojem se treba izvršiti ova dužnost, međutim, nakon što se ramazan okonča, onda ostaje obaveza da se naposti isto onoliko dana koliko je propušteno u ramazanu, bez uzastopnosti. Zbog ovoga je Uzvišeni Allah rekao: **'...neka isti broj dana naposti...'**, da bi odmah ove riječi popratio sljedećim: **'Allah želi da vam olakša, a ne da poteškoće imate...'**

Kažem: Ovo mišljenje, koje je u pogledu ovog pitanja preferirao genijalni Ibn Kesir, smatram ispravnim. Onaj ko želi do u tančine razmotriti ovo pitanje i sve dokaze koji su vezani za njega, neka pogleda detaljnu studiju o tome u mojoj knjizi *Sifetu savmin-nebiji fi ramadan*².

Korist i napomena: Sasvim je moguće da se kod nekih ljudi u današnjem vremenu javi nedoumica u pogledu dozvoljenosti izostavljanja posta na putu te će smatrati da to nije dozvoljeno, ili će možda čak kritizirati one koji koriste ovu olakšicu koju je dao Uzvišeni Allah, dok će drugi opet smatrati da je na putu bolje i preče postiti zbog mnoštva udobnih prijevoznih sredstava

1 Ovo su opet riječi Ibn Kesira, Allah mu se smilovao. (op. prev.)

2 Svojstva Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, posta u mjesecu ramazanu.

koji olakšavaju putovanje. Pažnju ovakvih usmjeravamo na riječi Onoga koji zna i javno i tajno, a koji je rekao: **“Gospodar tvoj ne zaboravlja”** (Merjem, 54); **“Allah zna, a vi ne znate”** (El-Bekara, 232), i koji je isto tako u ajetu koji govori o olakšici izostavljanja posta u toku putovanja rekao: **“Allah želi da vam olakša, a ne da poteškoće imate”** (El-Bekara, 185).

Dakle, olakšica i smanjenje poteškoće jeste ono što Uzvišeni Allah želi putniku, i to spada u jednu od intencija plemenitog i tolerantnog šerijata. Onaj koji je propisao vjeru i vjerske propise stvorio je i vrijeme, i mjesto, i čovjeka, i On najbolje poznaje ljudske težnje i želje, kao i ono što će popraviti njihovo stanje i ono što im je prijeko potrebno. Rekao je Uzvišeni Allah: **“A zar On ne poznaje one koje je stvorio? On sve potanko zna, i On je o svemu obaviješten.”** (El-Mulk, 14)

Ovo smo spomenuli i elaborirali kako bi vjernik musliman vrlo dobro znao da kada Allah i Njegov Poslanik nešto odrede, njemu nije dozvoljeno da postupi po svom nahođenju, već mu je obaveza da postupi onako kako to čine iskreni i pokorni Allahovi robovi, koji ne srljaju i ni za što se ne odlučuju sve dok od Allaha i Njegovog Poslanika odobrenje ne dobiju, i koji govore: **“Čujemo i pokoravamo se, oprosti nam, Gospodaru naš, Tebi ćemo se vratiti!”** (El-Bekara, 285).

Što se tiče hadisa na ovu temu, njih smo već spomenuli u jednom od prethodnih poglavlja.

1215. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Uzvišeni Allah rekao je: ‘Svako čovjekovo djelo pripada njemu osim posta – on je Moj i Ja za njega (posebno) nagrađujem.’ Post je štit, pa kada neko od vas bude postio, neka ne govori ružno i neka ne galami. Ukoliko ga neko bude vrijeđao ili napadao, neka mu kaže: ‘Ja postim!’ Tako mi Onoga u čijoj je ruci Muhammedova duša, zadah iz usta postača prijatniji je Allahu od mirisa miska. Postač ima dvije radosti kojima će se obradovati: kada iftari, obraduje se svome iftaru, a kada susretne svoga Gospodara, obradovat će se svome postu.” Muttefekun alejhi.

Ovo je tekst verzije koju bilježi Buhari. U drugoj verziji koju također bilježi Buhari navodi se ovako: “...on (postač) ostavlja svoju hranu, piće i strasti zbog Mene. Post je Moj i Ja za njega nagrađujem, a svako dobro djelo deseterostruko se umnogostručuje.”

U verziji koju je zabilježio Muslim kaže se: “Svako čovjekovo djelo višestruko se nagrađuje: svako dobro djelo nagrađuje se deseterostruko pa

sve do sedam stotina puta. Uzvišeni Allah rekao je: 'Osim posta, on je Moj i Ja za njega nagrađujem. (Moj rob) ostavlja svoje strasti i hranu radi Mene!' Postač ima dvije radosti: prvu kada prekine post, a drugu kada susretne svoga Gospodara, a zadah iz usta postača Allahu je prijatniji i ljepši od mirisa miska."

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/118, i Muslim, 1151 i 163.

Drugu predaju bilježi Buhari, *Fethul-Bari*, 4/103, a treću je zabilježio Muslim, 1151 i 164.

Manje poznata značenja

- * *štit* – zaštita od Vatre ili grijeha.
- * *neka ne govori ružno* – razvratno i nemoralno.
- * *neka ne galami* – neka se ne raspravlja i ne viče.
- * *zadah* – neprijatan miris iz usta.

Propisi, pouke i poruke

- Uzvišeni Allah obavezao se da će postača nagraditi zbog njegovog posta, jer je post vrsta ibadeta – Allahu milog i dragog djela, koje se odvija isključivo između roba i njegovog Gospodara. Isto tako, Allah postača nagrađuje zbog njegovog iskrenog nijeta i zbog odazivanja Njegovoj naredbi, kao i zbog napora i poteškoća koje osjeća, a čiju količinu i intenzitet ne poznaje niko osim Allaha. Zbog svega toga, za svako dobro djelo slijedi određena ograničena nagrada, koja se umnogostručuje sve do sedam stotina puta, osim posta, za koji slijedi neograničena nagrada.
- Post je zaštita od džehennemske vatre, kao i zaštita od grijeha i prijestupa koji vode ka njoj, ali isto tako i vrsta pregrade koja odvraća od činjenja harama.
- Postač disciplinira svoju dušu i odgaja je u okrilju pokornosti Uzvišenom Allahu navikavajući je da na putu do Allahovog zadovoljstva podnosi poteškoće i neprijatnosti.
- Hadis podučava ljude da zastanu kod Allahovih granica i da ih nikako ne prelaze.
- Pojedincu je dozvoljeno da ljude obavijesti o određenoj vrsti pokornosti, tj. dobrog djela koje čini, ukoliko to sa sobom donosi određenu korist ili otklanja određenu štetu. Naprimjer, riječi spomenute u hadisu "ja

postim”, trebaju se izgovoriti glasno kako bi osoba koja vrijeđa ili se svađa s postačem ušutjela, a neki kažu da te riječi postač treba izgovoriti u sebi, kako bi svoju dušu kontrolirao i spriječio je da govori ružno i da se svađa. Međutim, prvo je mišljenje prioritetnije, ispravnije i svrsishodnije, jer je u hadisu rečeno: “...neka mu kaže...”, a glagol *kazivati*, ukoliko se upotrijebi u općoj formi, prvenstveno upućuje na izgovaranje jezikom. Ovaj se glagol ponekad može odnositi i na kazivanje u sebi, tj. razmišljanje, ali on se u toj situaciji ne upotrebljava u općoj, već u posebnoj formi, kako je to slučaj u hadisu koji prenosi Ebu Hurejra, radijallahu anhu, čiju su vjerodostojnost potvrdili i Buhari i Muslim, a u kojem se navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Uistinu je Uzvišeni Allah mom ummetu oprostio ono što im njihove duše kazuju (došaptavaju) sve dok o tome ne progovore ili dok nešto od toga ne učine...”. Imajući ovo u vidu, postaje jasno da se riječ *kazivanje* (govor) u općem smislu prvenstveno odnosi na ono što se čuje i percipira, tj. na ono što se izgovara jezikom, a Uzvišeni Allah najbolje zna.

- Ukoliko postač ili bilo koji pobožnjak osjeti radost zbog ibadeta koji čini, to neće umanjiti njegovu nagradu na ahiretu.
- Istinska i potpuna sreća ostvarit će se pri susretu sa Uzvišenim Allahom, onoga trenutka kad On bezgranično i obilno nagradi strpljive i one koji su postili.
- Islamski učenjaci nemaju jednoglasan stav u pogledu značenja Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: “...zadah iz usta postača Allahu je prijatniji od mirisa miska”, razmatrajući da li se ovo odnosi na okolnosti na ovom ili pak na budućem svijetu?

Ovo je pitanje detaljno i krajnje fascinantno obradio i elaborirao Ibn Kajjim el-Dževzija, Allah mu se smilovao, u svojoj prekrasnoj knjizi *El-Vabilus-sajjib*, istupajući sa stavom koji pomiruje mišljenja obje skupine:

“U pogledu ovog pitanja iznosim sljedeće mišljenje: Imajući u vidu da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obavijestio da je taj miris nešto što se tiče Sudnjeg dana i znajući da je to vrijeme kada će se pokazati nagrade kao i motivi dobrih i loših djela, stvorenjima će se taj miris učiniti kao miris miska, isto kao što će u tim okolnostima i miris krvi onih koji su ubijeni na Allahovom putu mirisati poput miska. U tom danu otkrit će se tajno i skriveno te će sve biti prikazano u svom suštinskom obličju, baš onakvo kakvo u suštini i jeste. Tada će se istinski osjetiti smrad nevjernika, kao što će se vidjeti i crnilo njihovih lica.

To je vrijeme u kojem će se pokazati tragovi i posljedice ibadeta, pa će u tim okolnostima taj zadah Allahu i Njegovim melekima biti poput mirisa

miska, bez obzira što je taj miris kod ljudi omražen. Ponekad će ljudima nešto biti omraženo, a u isto vrijeme to će Uzvišenom Allahu biti drago i omiljeno, i suprotno. Dakle, ljudi taj zadah mrze i po svojoj prirodi osjećaju odbojnost prema njemu, ali s druge strane, kod Uzvišenog Allaha taj je miris prijatan i On ga voli jer je došao kao rezultat pokoravanja Njegovoj naredbi i traganja za Njegovim zadovoljstvom. Zbog svega toga, taj je miris Allahu draži i ljepši više nego što je nama drag i lijep miris miska, pa će na Sudnjem danu ovaj miris osjetiti i vjernici jer će postati osjetan i svima dostupan.

Na isti se način, inače, manifestiraju i jasno pokazuju posljedice i dobra i zla, dok će se njihovi tragovi u potpunosti otkriti i pokazati na ahiretu. Ponekad će činjenje nekog djela biti toliko snažno i intenzivno da će na čovjeku njegove posljedice u određenoj mjeri biti vidljive čak i na dunjaluku, bez obzira radilo se o dobrom ili lošem djelu. Ovo se ponekad može primijetiti golim okom, a ponekad intuicijom.

Rekao je Ibn Abbas, radijallahu anhumā: 'Uistinu dobro djelo obasjava lice, osvjetljava srce, osnažuje tijelo, povećava opskrbu i unosi ljubav u srce stvorenja, a loše djelo ocrnjuje lice, zamračuje srce, slabi tijelo, umanjuje opskrbu i unosi mržnju u srca stvorenja.'

Rekao je Osman b. Affan, radijallahu anhu: 'Koji god vrstu djela čovjek učini, Allah će ga zaogrnuti ogrtačem (skrojenim od vrste i prirode) tog djela. Ako je činio dobro, dobro će na njemu biti vidljivo, a ako je činio zlo, i ono će na njemu biti vidljivo.'

Ovo je sasvim poznato i jasno, i u tome se slažu svi oštroumni i razboriti, pa čak i oni koji nisu na njihovom nivou. Ponekad je to do te mjere jasno i vidljivo da ćeš od prijatnog i dobrog čovjeka osjetiti lijep miris iako se prethodno uopće nije mirisao. Miris njegove duše osjeti se sa njegovog tijela i odjeće, dok je kod velikog grješnika stvar potpuno suprotna. Međutim, ništa od toga neće osjetiti osoba koja je poput onoga koga je uhvatio nazez prouzrokovan promahom, pa niti osjeti lijep niti ružan miris, već pod utjecajem prehlade negira sve vrste mirisa iako su oni sasvim očiti.

Ovo je ono što se može kazati o ovom pitanju, a Uzvišeni Allah najbolje zna ono što je ispravno."

1216. Također, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko na Allahovom putu žrtvuje dvije vrste imetka, bit će pozvan sa svih vrata Dženneta: 'Allahov robe, to je veliko dobro!' Ko bude redovno i ustrajno obavljao namaz, bit će pozvan sa Vrata namaza,

ko se bude borio na Allahovom putu, bit će pozvan sa Vrata džihada, ko bude postio, bit će pozvan sa vrata Er-Rejjan, a ko bude dijelio milostinju, bit će pozvan sa Vrata milostinje.' Tada Ebu Bekr upita: 'Allahov Poslaniče, draži si mi od oca i majke, svejedno je sa kojih god vrata bude pozvan, ali da li će iko biti pozvan sa svih vrata?' 'Da, rekao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, 'i nadam se da ćeš ti biti jedan od njih!'" Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/111, i Muslim, 1027.

Propisi, pouke i poruke

- U hadisu je pojašnjeno da Džennet ima više vrata o kojima se brinu meleki.
- Svaka od spomenutih vrsta ibadeta ima svoja zasebna vrata na Džennetu.
- Postoje neki Allahovi robovi koji će u Džennet biti pozvani sa svih ovih vrata.
- Hadis potvrđuje i ističe vrijednost i odlike Ebu Bekra, radijallahu anhu.

1217. Sehl b. Sa'd, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "U Džennetu postoje vrata koja se zovu Er-Rejjan. Na Sudnjem danu na ta će vrata ući samo postači i niko drugi. Reći će se: 'Gdje su postači?' Oni će ustati, i niko osim njih na ta vrata neće ući. A kada uđu, zatvorit će se i niko više na njih neće ući." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/111, i Muslim, 1052.

Manje poznata značenja

* *Er-Rejjan* – to je lična imenica, tj. vlastito ime jednih džennetskih vrata na koja će ući samo postači. Riječ Er-Rejjan u suštini je izvedenica od riječi *rejjun*, što u arapskom jeziku znači *natapanje* ili *gašenje žeđi*, tako da ime ovim vratima sasvim odgovara, jer se poklapa sa stanjem i okolnostima u kojem se nalaze postači. Iako se leksičko značenje ove riječi uglavnom odnosi na gašenje žeđi, a ne na utoljavanje gladi, odnosno sitost, ipak prvo (gašenje žeđi) donekle podrazumijeva i drugo (sitost), a i isto tako, postačima je žeđ izazovnija i teža od gladi.

Propisi, pouke i poruke

- Od osam džennetskih vrata, Allah je postačima odredio jedna posebna, koja pripadaju samo njima i koja će se zatvoriti nakon njihovog ulaska.
- Onaj ko uđe na vrata Er-Rejjan nikada više neće osjetiti žeđ.

1218. Od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Koji god Allahov rob bude postio jedan dan na Allahovom putu¹, Allah će zbog posta tog dana njegovo lice udaljiti od Vatre za sedamdeset harifa (jeseni)." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/47, i Muslim, 1053.

Manje poznata značenja

- ✦ *harif* – jesen, tj. jedna godina.

Propisi, pouke i poruke

- Ovaj hadis vjernike podstiče na dobrovoljni post.
- U hadisu je pojašnjena vrijednost dobrovoljnog posta koji se posti isključivo radi Allahovog zadovoljstva.
- Onaj koga post neće oslabiti ni smanjiti njegovu snagu, takvome je preporučljivo da posti nafilu u džihadu kako bi objedinio dva velika dobra.
- U hadisu je, između ostalih godišnjih doba, kao jedinica za vrijeme spomenuta jesen zbog toga što je to najplodonosniji period u godini jer se u njemu ubiru zreli plodovi.

1219. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko bude postio ramazan vjerujući i nadajući se (nagradi), bit će mu oprošteni prethodni grijesi." Muttefekun alejhi.

1 Neki učenjaci kažu da se ova nagrada odnosi samo na onoga ko posti u džihadu, a drugi da je hadis općenit i da ta nagrada obuhvata svakog onog ko posti isključivo radi Allaha, bez obzira bio on u džihadu ili ne, a Allah najbolje zna. O tome će biti više riječi kod hadisa pod brojem 1339 i 1340. (op. prev.)

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/115, i Muslim, 760.

Manje poznata značenja

✦ *vjerujući i nadajući se* – čvrsto vjerujući da je post mjeseca ramazana farz – stroga obaveza, želeći doći do nagrada koje sa sobom nosi ovaj mjesec, posteci dobrovoljno i zadovoljno, ne mrzeći i ne prezirući post, bez pretjeranog osjećaja poteškoće.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis ukazuje na vrijednost ramazana i na njegovo počasno mjesto, te da je to mjesec posta za koji će onaj ko ga isposti biti nagrađen opraštanjem grijeha, pa makar tih grijeha bilo kao morske pjene.
- Nekolicina učenjaka iz prvih generacija muslimana smatrala je pokudenim da se prilikom spominjanja ramazana ne doda i "mjesec". Svoj stav temeljili su na slabom hadisu u kojem se navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Nemojte govoriti samo 'ramazan', jer je *Ramazan* jedno od Allahovih imena, već kažite 'mjesec ramazan'...", međutim, prethodno citirani vjerodostojni hadis opovrgava ovo mišljenje. Imam Buhari, Allah mu se smilovao, preferirao je u svom *Sahihu* mišljenje da je za mjesec ramazan dozvoljeno reći samo ramazan, te je u tu svrhu čitavo jedno poglavlje naslovio "Poglavlje u kojem se govori o tome da li se kaže samo *ramazan* ili *mjesec ramazan*, i spomen onih koji su dozvoljavali i jedno i drugo". U ovom poglavlju naveo je nekoliko hadisa, a među njima i prethodno citirani hadis od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, ali ga je ovdje spomenuo kao muallek predaju, da bi ga sa punim lancem prenosilaca spomenuo u narednom poglavlju.

1220. Također, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada nastupi ramazan, otvore se džennetska vrata, a zatvore se džehennemska i šejtani se okivaju." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/115, i Muslim, 760.

Manje poznata značenja

- * *okivaju* – vežu se lancima, odnosno sputavaju okovima.

Propisi, pouke i poruke

- U mjesecu ramazanu otvaraju se vrata Dženneta, a u drugoj se predaji navodi: "...otvaraju se vrata milosti...", a u trećoj se predaji kaže: "...nebeske kapije..."; i među ovim predajama nema nikakve kontradiktornosti. Naime, *nebeske se kapije* otvaraju kako bi na njih ušla mnogobrojna dobra djela i lijepe riječi, a što se tiče *vrata milosti*, ona se otvaraju kako bi se kroz njih na ummet prosula milost koja je jedan od uzroka ulaska u Džennet, jer niko od Allahovih robova u Džennet neće ući samo zbog djela koja je činio, već isključivo posredstvom neizmjerne Allahove milosti.
- U ramazanu se zatvaraju vrata Džehennema, jer se u ovom mjesecu umanjuje činjenje zla i loših djela i mnogi Allahovi robovi iskreno se pokaju i srčano priželjkuju Džennet.
- U mjesecu ramazanu na Zemlji se smanjuje zlo jer se šejtani povezuju u lance i okove. Predvodnici džinna sputavaju se lancima i okovima, tako da nisu u stanju da ljude navode na zlo u onolikoj mjeri koliko su to u stanju mimo mjeseca ramazana, jer su vjernici posvećeni postu, noćnom namazu i učenju Kur'ana. Oni sputavaju svoje strasti i odgajaju svoje duše tako da postaju čiste.
- Otvaranje džennetskih vrata i zatvaranje džehennemskih, kao i sputavanje šejtana, dešava se u prvoj ramazanskoj noći. Na to ukazuje hasen hadis koji prenosi Ebu Hurejra, radijallahu anhu, a bilježe Tirmizi i Ibn Madža, i u kojem se navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada nastupi prva noć ramazana, povežu se šejtani i zli džinni, zatvore se sva vrata Džehennema, a otvore se sva vrata Dženneta. Tada glasnik poviče: 'O ti koji želiš dobro, priđi, a ti koji želiš zlo, odstupii! Allah svake noći (neke Svoje robove) oslobađa od Vatre.'"
- Onaj ko inače čini zlo, u ramazanu nema nikakvog opravdanja da ga čini i dalje jer su gotovo svi povodi i putevi koji vode ka zlu u potpunosti ili djelimično zatvoreni. Stoga, ramazansko dobro nije uskraćeno nikome osim teškom gubitniku i propalici.

Napomena: Imam Kurtubi, Allah mu se smilovao, u svom djelu *El-Mufhim* rekao je: "Ukoliko neko uputi prigovor i kaže: 'Kako to da je ipak u ramazanu u velikoj mjeri prisutno zlo i griješenje, a znamo da su šejtani sputani i svezani

u okove?; odgovorit ćemo na sljedeći način: Griješenje i zlo smanjuju se kod postača koji paze na uvjete, pravila i lijepo ponašanje u toku posta, ili se može reći da su u lance povezani samo neki šejtani, odnosno oni koji su izuzetno neposlušni i buntovni, a ne svi, kako na to ukazuju neke prethodno spomenute predaje, ili se pak može reći da se u ovom mjesecu zlo smanjuje, što se jasno može vidjeti i primijetiti, pa ako se i desi nešto od zla u ovom periodu, ono je ipak manje nego u ostalim periodima. Ovome treba dodati i to da za zlo i griješenje, pored djelovanja šejtana, postoje i drugi povodi, poput, recimo, zla pokvarenih duša, ružnih običaja i šejtana u ljudskom obličju.”

1221. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada ga (mlađak) ugledate – (za) postite, a kada ga (ponovo) ugledate – prestanite postiti, a ako ga ne budete u stanju vidjeti (zbog oblaka), onda mjesec ša’ban upotpunite trideset dana.” Muttefekun alejhi. Ovo je Buharijeva verzija ovog hadisa.

U verziji koju bilježi Muslim navodi se: “Ukoliko (mlađak zbog oblaka) bude skriven (od vaših pogleda), onda postite (punih) trideset dana.”

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/113, i Muslim, 1081 i 18.

Propisi, pouke i poruke

- Početak posta utvrđuje se vizuelno, tj. viđenjem mlađaka golim okom, i nije dozvoljeno početak posta utvrđivati astronomskim proračunima, kako su to kazali islamski učenjaci¹.
- Isto tako, i kraj mjeseca ramazana, tj. prekidanje posta, utvrđuje se vizuelno, tj. viđenjem mlađaka.
- Ukoliko viđenje mlađaka ne bude moguće zbog oblaka, u tom slučaju obaveza je mjesec ša’ban računati kao da ima punih trideset dana. Ovo je dokaz da astronomska računanja ne mogu biti mjerilo za utvrđivanje početka i kraja mjeseca ramazana, jer se u slučaju oblačnog vremena i nemogućnosti da se mlađak uoči golim okom neće vršiti nikakvi proračuni, već će se ša’ban upotpuniti sa trideset dana, a isto tako i mjesec ramazan.

1 Ovo je stav autora. Naravno, postoji i određeni broj učenjaka koji utvrđivanje početka lunarnog mjeseca astronomskim proračunima smatraju legitimnom metodom. (op. prev.)

Dodatna pojašnjenja:

1. Imajući u vidu izneseno, musliman ni u kojem slučaju ne bi smio mjesec posta, tj. mjesec ramazan, iz navodne sigurnosti i predostrožnosti preduhitriti na način da posti zadnji ili posljednja dva dana prethodnog mjeseca, osim ukoliko se post tog dana poklapa sa njegovim uobičajenim dobrovoljnim postom. Na ovo upućuje i hadis koji je zabilježen u dva *Sahiha*, a koji prenosi Ebu Hurejra, radijallahu anhu, u kojem je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Neka niko od vas ne preduhitri ramazan posteći (ranije) dan ili dva dana, osim ako se radi o čovjeku koji posti svoj (uobičajeni nafila) post, pa takav neka posti i taj dan."

Dakle, onaj ko posti *jevmu šekk* (dan sumnje)¹, takav je uistinu nepokoran Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, upravo onako kako je to rekao Sila b. Zufer prenoseći od Ammara da je kazao: "Onaj ko posti dan u koji sumnja (da je ramazanski), takav je nepokoran Ebul-Kasimu (Muhammedu), sallallahu alejhi ve sellem." Ova predaja bit će naknadno navedena pod brojem 1227.

2. Viđenje mlađaka potvrđuje se svjedočenjem dvojice pravovjernih i pouzdanih muslimana, kako na to upućuju riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, zabilježene u hasen predaji koju bilježe Nesai i Ahmed: "Kada ga (mlađak) ugledate – (za)postite, a kada ga (ponovo) ugledate – prekinite post i kurban koljite shodno njegovom viđenju², a ako vam mlađak bude skriven, onda upotpunite trideset dana. Ukoliko dvojica posvjedoče (viđenje mlađaka), tada zapostite (počnite post) i okončajte post (kada opet posvjedoče)."

Ovaj hadis ukazuje na to da se u pogledu viđenja mlađaka prihvata svjedočanstvo dvojice ljudi, ali to nužno ne isključuje valjanost svjedočenja samo jednog čovjeka. Zbog toga, svjedočenje samo jednog čovjeka, koji tvrdi da je vidio mlađak, također je validno, a na to ukazuje vjerodostojna predaja koju bilježe Ebu Davud, Darimi i drugi, a u kojoj se navodi da je Ibn Omer, radijallahu anhuma, rekao: "Ljudi su očekivali mlađak i nastojali da ga vide, pa sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, obavijestio da sam ga ja vidio. On je tada zapostio, a i ljudima je naredio da poste."

1 To je dan za koji čovjek sumnja da li je prvi dan ramazana ili trideseti dan mjeseca ša'ban. (op. prev.)

2 Misli se na utvrđivanje početka obreda hadža. (op. prev.)

Poglavlje dvije stotine osamnaesto

DAREŽLJIVOST, ČINJENJE DOBROČINSTVA I POVEĆANO ČINJENJE DOBRIH DJELA U MJESECU RAMAZANU, A POSEBNO U NJEGOVIH ZADNJIH DESET DANA

1222. Od Ibn Abbasa, radijallahu anhumu, prenosi se da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je najdarežljiviji od svih ljudi, a najdarežljiviji je bio u ramazanu kada bi se Džibril s njim sastajao, a Džibril se s njim sastajao svake noći tokom ramazana i tada bi ga podučavao Kur'anu. Kada bi se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, s njim (Džibrilom) sastao, uistinu je bio darežljiviji od poslanog vjetra." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 1/30, i Muslim, 2307.

Manje poznata značenja

* *poslani vjetar* – to je vjetar koji konstantno i blago puše, pa donosi svekoliku korist.³

Propisi, pouke i poruke

- Hadis govori o Poslanikovoj, sallallahu alejhi ve sellem, darežljivosti, plemenitosti i velikodušnosti koja je posebno bila izražena u ramazanu, koji je inače mjesec ibadeta i period u kojem se intenzivira činjenje dobrih djela, a Allahove blagodati kojima obasipa Svoje robove u ovom mjesecu veće su i izraženije nego u drugim mjesecima. Zbog svega toga, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, u potpunosti se prepuštao ovoj ramazanskoj atmosferi koju je Uzvišeni Allah među Svojim robovima učinio posebnom, tako da je, objedinjavajući blagoslov vremena, onoga što mu se objavljuje (Kur'ana) i blizinu onoga koji donosi Objavu (Džibrila), Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, postajao još darežljiviji i plemenitiji, a Allah najbolje zna.
- Džibril, alejhis-salam, Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, podučavao

³ U nekim komentarima ovaj se vjetar tumači kao vjetar milosti koji Allah šalje kako bi donio plodonosnu kišu i tako "oživio" sušom umrtvljenu zemlju. Vidjeti: Ibn Hadžer, *Fethul-Bari*, 4/116. (op. prev.)

je Kur'anu i to u mjesecu ramazanu, kada je Kur'an i objavljen,¹ tako da se podudarilo vrijeme u kojem je Kur'an objavljen i u kojem je proučavan.

- Svaki put kada vjernik posredstvom nečega osnaži svoje vjerovanje, on tada postaje darežljiviji nego što je u ostalim prilikama i okolnostima.
- Oni koji su na putu učenja i stjecanja znanja, kao i islamski učenjaci, zajednički bi trebali proučavati, analizirati i ponavljati islamsko znanje, kako ga ne bi zanemarili i zaboravili.
- Hadis podstiče na darežljivost u svakom vremenu, ali ju je posebno preporučeno povećati i intenzivirati u vremenu druženja sa onima koji su dobri i bogobojazni, kao i u mjesecu ramazanu.
- U mjesecu ramazanu poželjno je i preporučeno što više pažnje posvetiti učenju i proučavanju Kur'ana jer se ramazan još naziva i mjesecom Kur'ana, što on istinski i jeste.

1223. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: "Kada bi nastupila zadnja trećina mjeseca ramazana, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, oživio bi noći (noći bi provodio u ibadetu), budio bi svoje ukućane (na namaz), predano bi se posvetio (činjenju ibadeta) i dobro bi pritegao svoj izar – donji dio odjeće." Muttefekun alejhi.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 1193, u dvije stotine četrnaestom poglavlju, "Vrijednost i odlike ibadeta u noći Lejletul-kadr, i pojašnjenje u kojoj se noći (ramazana) ona najvjerojatnije nalazi".

1 Kur'an je u cijelosti objavljen u Noći kadra kada je iz Levhi-mahfuza spušten na prvo dunjalučko nebo, odakle je u periodu od dvadeset tri godine Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, objavljivao postepeno, shodno dešavanjima i događajima. (op. prev.)

Poglavlje dvije stotine devetnaesto

ZABRANA POSTA UOČI RAMAZANA, U DRUGOJ POLOVINI MJESECA ŠA'BANA, OSIM ONOME KO NASTAVLJA SVOJ POST IZ PRVE POLOVINE (ŠA'BANA) ILI SE Taj POST PODUDARA S NJEGOVIM OBIČAJEM DA POSTI PONEĐJELJKOM ILI ČETVRTKOM

1224. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Neka niko od vas ne preduhitri ramazan tako što će (prije njega) postiti dan ili dva, osim ako se radi o čovjeku koji posti svoj (uobičajeni nafla) post, pa takav neka posti i taj dan." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/127, i Muslim, 1082.

Propisi, pouke i poruke

- Zabranjeno je iz navodne predostrožnosti i sigurnosti postiti dan prije nastupanja mjeseca ramazana.
- Mudrost ove zabrane ogleda se u tome što se konzumiranjem hrane uoči samog ramazana čovjek želi osnažiti za post, kako bi ramazan dočekaao snažan i pun elana.
- Hadis opovrgava stav onih koji smatraju da treba postiti dan i prije nego se vidi mlađak, kako recimo postupaju rafidije (šiije).
- Ova zabrana ne odnosi se na čovjeka koji inače posti određenu vrstu dobrovoljnog posta, pa se taj njegov post podudara sa danom koji je poznat kao *jevmu šekk* (dan sumnje).

1225. Od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Nemojte postiti uoči (samog) ramazana, već (za)postite kada ga (mlađak) ugledate, i prekinite post kada ga (ponovo) ugledate, a ukoliko se između vas i mlađaka ispriječe oblaci, onda upotpunite (post punih) trideset dana." Tirmizi, koji kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Ovaj hadis je hasen – dobar. Bilježe ga Ebu Davud, 2327, Tirmizi, 688, i Nesai, 4/153–154, od Semmaka, a on od Ikrime, a on od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je dobar.

Propisi, pouke i poruke

- Početak ramazanskog posta utvrđuje se viđenjem mladaka golim okom, a tako i njegov kraj.
- Ukoliko muslimani ne budu u stanju vidjeti mladak mjeseca ramazana, onda će sačekati da se ša'ban upotpuni trideset dana, pa će onda početi post, a isto tako, ukoliko na kraju ramazana ne budu u stanju vidjeti mladak nastupajućeg mjeseca ševvala, onda će ramazan upotpuniti punih trideset dana.

1226. Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada nastupi druga polovina mjeseca ša'bana, nemojte postiti (nafilu)." Tirmizi, i kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Ovaj hadis je sahih – vjerodostojan.¹ Bilježe ga Ebu Davud, 2337, Tirmizi, 738, Ibn Madža, 1651, i drugi, od Alāa b. Abdurrahmana, koji ga prenosi od svoga oca, a on od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je vjerodostojan.

Propisi, pouke i poruke

- Onaj koga će dobrovoljni post u drugoj polovini mjeseca ša'bana oslabiti i umanjiti njegovu snagu (za nastupajući ramazan), takvome je mekruh – pokuđeno, da posti u tom periodu, a ukoliko nastupi *jevmu šekk*, na taj dan mu je zabranjeno postiti.
- Nema oprečnosti između ovog hadisa i ostalih sličnih hadisa koji su mu prethodili, jer se zabrana u tim hadisima odnosi na onoga ko bi u ša'banu postio iz navodne predostrožnosti zbog nastupajućeg mjeseca ramazana, mimo svog ustaljenog običaja da posti u tom periodu.²

1 Najveći hadiski eksperti, kao imam Ahmed, Ibn Mein, Ebu Zura er-Razi, Tahavi, Bejhaki i drugi, odbacili su ovo predanje. (op. šer. rec.)

2 Dakle, zabrana da se posti u drugoj polovini mjeseca ša'bana zasebna je zabrana, a njena svrha je u tome da se čuva snaga za nastupajući ramazan, a Allah najbolje zna. (op. prev.)

1227. Od Ammara b. Jasira, radijallahu anhumu, poznatog kao Ebu Jakzan, prenosi se da je rekao: "Onaj ko bude postio na dan u koji sumnja³, takav je nepokoran Ebul-Kasimu (Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem)." Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Ukoliko se u obzir uzmu ostale slične predaje, ovaj je hadis hasen – dobar. Kao muallek predaju bilježi ga Buhari, 4/119, a njen lanac prenosilaca spojili su Ebu Davud, 3334, Tirmizi, 686, Ibn Madža, 3334, i Nesai, 4/153, od Amra b. Kajs el-Melaia, on od Ebu Ishaka, koji ga prenosi od Sile b. Zufera, a on od Ammara, radijallahu anhu.

U lancu prenosilaca ove predaje nalazi se Ebu Ishak es-Sebii koji je inače bio mudellis i služio se *ʿanʿanom*, tj. formom "od", u prenošenju hadisa, što nije prihvatljivo od mudellisa poput njega, a također, on je i brkao hadise. Pored toga, ovu predaju pojačava mnoštvo puteva i drugih sličnih predaja koje je naveo hafiz Ibn Hadžer u svom djelu *Taglikut-ta'lik*, 3/141–142, uz pomoć kojih se diže na stepen hasen predaje.

Propisi, pouke i poruke

Imam Tirmizi u svom je *Sunenu* rekao:

- Učenjaci iz reda ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kao i oni koji su došli poslije njih iz reda tabiina, postupali su u skladu sa ovom predajom. Ovakav su stav zastupali Sufjan es-Sevri, Malik b. Enes, Abdullah b. Mubarek, Šafija, Ahmed i Ishak, te su prezirali da čovjek posti na dan u koji sumnja, a većina njih smatrala je da je čovjek koji posti ovaj dan, pa se kasnije ispostavi da je to istinski bio prvi dan ramazana – ipak dužan taj dan napostiti.
- Strogo je zabranjeno postiti ovaj dan, jer ashab takvo nešto ne bi tvrdio proizvoljno i samovoljno,⁴ tako da ova predaja, iako po svojoj vanjštini spada u mevkuf predaje (one koje direktno ne dosežu do Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem) – ima propis merfu predaje, tj. kao da se njen lanac prenosilaca veže direktno do Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

3 Da li je trideseti dan mjeseca ša'bana ili eventualno prvi dan mjeseca ramazana. (op. prev.)

4 Naime, ovaj ashab, radijallahu anhu, ustvrdio je da je Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, nepokoran onaj ko posti na dan u koji sumnja, što implicira da je dotično djelo zabranjeno. (op. prev.)

Poglavlje dvije stotine dvadeseto

ŠTA SE KAŽE NAKON ŠTO SE UGLEDA MLAĐAK

1228. Od Talhe b. Ubejdullaha, radijallahu anhu, prenosi se da bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nakon što bi ugledao mladađak, rekao:

“Allahumme ehillehu 'alejna bil-emni vel-iman, ves-selameti vel-islam, Rabbī ve Rabbukellah, hilalu rušdi ve hajr!”

Allahu moj, neka nam mladađak dođe sa sigurnošću i imanom, sa mirom i islamom. Moj i tvoj Gospodar je Allah, o mladađe, upute i dobra!” Tirmizi, i kaže da je hasen.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis hasen li gajrihi, osim zadnjeg dijela hadisa: “...hilalu rušdi ve hajr – o mladađe upute i dobra”. Bilježe ga Tirmizi, 3451, Ahmed, 1/162, Hakim, 4/285, i drugi, od Sulejmana b. Sufjana koji je rekao: “Pričao mi je Bilal b. Jahja b. Talha b. Ubejdullah prenoseći od svoga oca, a on od svoga djeda, koji je spomenuo ovu predaju vezujući je direktno do Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.”

Kažem: Lanac prenosilaca ove predaje je slab jer su spomenuti Sulejman i njegov šejh nepouzđani prenosioi. Pored toga, ovom hadisu ide u prilog druga slična predaja koju prenosi Ibn Omer, radijallahu anhuma, a bilježe je Darimi, 2/3–4, i Taberani, *El-Kebir*, 3330, od Abdurrahmana b. Osmana b. Ibrahima koji kaže: “Pričao mi je moj otac prenoseći od svoga oca i od svoga amidže, da im je Ibn Omer, radijallahu anhuma, prenio ovaj hadis vezujući ga direktno za Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem (tj. kao merfu predaju).”

Kažem: Lanac prenosilaca i ove predaje je slab jer su Abdurrahman, kao i njegov otac i njegov djed, nepouzđani prenosioi.

Međutim, kada se u obzir uzmu obje spomenute predaje, ovaj je hadis hasen – dobar, a Uzvišeni Allah najbolje zna.

Što se tiče riječi “hilalu rušdi ve hajr – o mladađe upute i dobra”, ovaj dio nije zabilježen u *Sunenu* imama Tirmizija, već ga je zabilježio Ebu Davud, 5092, od Katade, ali kao mursel predaju, koja je slaba.

Manje poznata značenja

- ✦ *uputa* – suprotno zabludi i stranputici.

Propisi, pouke i poruke

- Istinski mir i sigurnost postižu se imanom, tj. iskrenim vjerovanjem i ubjedenjem da je Uzvišeni Allah Gospodar, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Njegov poslanik i da je islam prava vjera, a ukoliko se ovo vjerovanje izgubi i nestane, i ukoliko se islam ne bude sprovodio u praksu, u tom slučaju nestaje i mira i sigurnosti.
- Mir i sigurnost su velike Allahove blagodati na kojima Mu trebamo biti zahvalni, i za koje Ga stalno trebamo moliti da ih produži i nanovo obnovi.
- Lijepo je i pohvalno izgovoriti ovu dovu svakog mjeseca nakon što se vidi mladi mjesec.

Poglavlje dvije stotine dvadeset prvo

VRIJEDNOST I ODLIKE SEHURA I NJEGOVOG ODGAĐANJA (DO PRED SAMI ISTEK NJEGOVOG VREMENA), UKOLIKO NE POSTOJI BOJAZAN DA ĆE GRANUTI ZORA

1229. Enes, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Sehurite! Zaista je u sehuru bereket (blagoslov)!" Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/139, i Muslim, 1059.

Propisi, pouke i poruke

- Sehur ne treba izostavljati jer on sa sobom nosi veliko dobro i blagoslov. On postača osnažuje za post i kod njega budi želju da posti što češće jer smanjuje napor i tegobe posta. Zbog svega toga, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u hadisu koji je, ukoliko se u obzir uzmu svi putevi kojima je prenesen, vjerodostojan, rekao sljedeće: "Dodite na blagoslovljeni objed...", tj. na sehur.

1230. Zejd b. Sabit, radijallahu anhu, kaže: "Sehurili smo sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, a nakon toga smo ustali da obavimo

(sabah) namaz.” Neko upita: “Koliko je (vremena) proteklo između sehura i namaza?” “Onoliko koliko je potrebno da se prouči pedeset ajeta”, odgovori on. Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/138, i Muslim, 1097.

Propisi, pouke i poruke

- Vrijeme je moguće mjeriti i na način da se dužina određenog perioda usporedi sa nekim tjelesnim aktivnostima i radnjama koje su mu po dužini ekvivalentne ili barem približne, što je među Arapima bilo poznato i prošireno. Tako su, recimo, imali običaj kazati: “Onoliko koliko je potrebno da se pomuže ovca ili zakolje deva”. Međutim, u ovoj situaciji Zejd b. Sabit izbjegao je ove spomenute primjere, već je dužinu vremena (između sehura i sabah-namaza) usporedio sa dužinom učenja Kur’ana, i na taj način ustvari ukazao da je to vrijeme bilo ispunjeno učenjem Kur’ana i razmišljanjem o njegovim ajetima.
- Pohvalno je i poželjno sehur odgoditi do pred samu zoru, jer se na takav način potpunije ostvaruje njegova svrha.
- Lijepo je da ugledan i poznat čovjek pokaže bliskost svojim prijateljima na način što će s njima objedovati.
- Dozvoljeno je da se ljudi okupe u većem broju s ciljem da zajednički sehure.

1231. Od Ibn Omera, radijallahu anhum, prenosi se da je rekao: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, imao je dva mujezina, Bilala i Ibn Ummu Mektuma, pa je rekao: ‘Bilal uči ezan noću, pa jedite i pijte sve dok ezan ne zauči Ibn Ummu Mektum’, a između ta dva ezana bilo je samo toliko vremena da jedan side (sa mjesta odakle je učio ezan), a drugi se (na njega) popne.” Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 2/99, i Muslim, 1092 i 38.

Propisi, pouke i poruke

- Postoje dvije vrste zore, što je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i pojasnio u ovom hadisu, a to su:

1. lažna zora, kada još uvijek nije dozvoljeno klanjati sabah-namaz, a postačima je dozvoljeno da jedu i piju;

2. prava zora, nakon čijeg je nastupanja postačima zabranjeno da išta više jedu ili piju, i tada je dozvoljeno klanjati sabah-namaz.

Ibn Huzejma, Hakim, Darekutni, Bejheki i drugi, sa vjerodostojnim lancem prenosilaca bilježe predaju od Ibn Abbasa, radijallahu anhum, u kojoj se navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Dvije su vrste zore. Prva zora (postaču) ne zabranjuje hranu niti (klanjaču) dozvoljava (sabah) namaz, a druga zora (postaču) zabranjuje hranu i (klanjaču) dozvoljava (sabah) namaz."

Zbog ovoga, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, imao je dva mujezina, Bilala i Ibn Ummu Mektuma.

- Sobzirom na navedeno, neophodno je da muslimani dobro usvoje sljedeće:

1. Lažna zora je vrijeme kada se na horizontu pojavi bijelo vertikalno svjetlo koje izgleda poput vučijeg repa.

2. Prava zora nastaje kada se na horizontu pojavi poprečno vodoravno crvenilo¹ koje polahko obasjava vrhove brežuljaka i brda i koje pada po putevima, ulicama i kućama. Za ovu vrstu zore vežu se propisi namaza i posta.

Imam Muslim bilježi predaju od Semure, radijallahu anhu, u kojoj se navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Neka vas ne obmane Bilalov ezan, niti ovo (vertikalno) bjelilo sabahskog svjetla (lažna zora) sve dok se (svjetlost) ne rasprši."

Prenosi Talka b. Ali, a sa vjerodostojnim lancem prenosilaca bilježe Tirmizi, Ebu Davud, Ahmed i drugi, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Jedite i pijte i ne dozvolite da vas obmane uzdužno svjetlo (lažna zora), a s jelom i pićem prekinite kada se pojavi poprečno vodoravno crvenilo²."

Dakle, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pojasnio je da Bilal uči ezan u noći i da je u tom vremenu dozvoljeno jesti i piti sve dok (drugi) ezan ne zauči Ibn Ummu Mektum koji inače ne bi učio ezan sve dok mu ne bi bilo rečeno: "Svanulo je, svanulo je!"

- Oni koji su upućeni i usmjereni ka pokornosti svome Uzvišenom Gospodaru, trebali bi vrlo dobro znati da su karakteristike prave zore

1 Autor navodi da je pokazatelj prave zore "crvenilo" koje se polahko pojavljuje na horizontu, međutim, gotovo u svim knjigama fikha i komentarima ovog hadisa učenjaci kažu da se radi o bjelini, a ne crvenilu, tj. bjelini zore. Moguće je da se radi o lapsusu autora ili pak štamparskoj grešci, a Allah najbolje zna. (op. prev. nakon op. šer. rec.)

2 Vidjeti prethodnu fusnotu. (op. prev.)

u skladu sa onim što je rečeno u sljedećem časnom ajetu: “Jedite i pijte sve dok ne budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore...” (El-Bekara, 187), jer kada se svjetlost zore pojavi na obzorju i postane vidljiva po brežuljcima i vrhovima brda, ona tada izgleda poput bijele niti, dok se u isto vrijeme iznad nje vidi nešto poput crne niti, što ustvari predstavlja ostatak noći koja je na izmaku.

- Shodno navedenom, nakon nastupanja prave zore zabranjeno je konzumirati jelo i piće i spolno općiti, ali u prvim trenucima nakon nastupanja prave zore onome ko želi zapostiti dozvoljeno je da do kraja ispije piće iz posude koja mu se nalazi u ruci. Ovo je velika olakšica koju je Najmilostiviji od svih milostivih podario Svojim robovima koji poste, po kojoj im je dozvoljeno postupiti pa čak i nakon što začuju (drugi) ezan. Na ovu olakšicu ukazuje hadis koji prenosi Ebu Hurejra, radijallahu anhu, a koji sa dva lanca prenosilaca, od kojih je jedan hasen, a drugi sahih, bilježe Ebu Davud, Ahmed, Hakim, Bejheki i Ibn Džerir, i u kojem se navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ukoliko neko od vas začuje (drugi) ezan, a u njegovoj ruci bude posuda (s tekućinom), neka je ne ostavlja sve dok iz nje ne zadovolji svoju potrebu.”¹

Ovdje se svakako misli na drugi ezan koji se uči nakon pojave prave zore. Na to ukazuje jedan dodatak koji na kraju prethodno citiranog hadisa bilježe Ahmed i Ibn Džerir, a u kojem se kaže: “...a mujezin bi učio ezan kada bi granula zora.”

U prilog tome govori i predaja koju u svome *Tefsiru* bilježi Ibn Džerir, a u kojoj se navodi da je Umama, radijallahu anhu, rekao: “Proučen je ezan (za sabah-namaz), a u Omerovoj je ruci bila posuda (s pićem), pa je upitao: ‘Hoću li ga ispitati, Allahov Poslaniče?’, a on mu odgovori: ‘Da, ispij ga!’, nakon čega ga je Omer i ispio.” Navedeni hadis jasno ukazuje na to da je ostavljanje jela i pića prije nastupanja zore, iz navodne sigurnosti i predostrožnosti – novotarija.

- Hafiz Ibn Hadžer u *Fethul-Bariju*, 4/199, kaže sljedeće: “U novotarije u vjeri ubraja se i praksa koja se proširila u današnjem vremenu – do te mjere da je samo mali broj ljudi smatra novotarijom – a koja se manifestira kroz učenje drugog (sabahskog) ezana u ramazanu na otprilike trećinu sata prije nastupanja njegovog pravog vremena. Isto tako, prije nastupanja prave zore gase se lampe i kandilji koji su inače postavljeni kao znak da od trenutka njihovog gašenja nastaje zabrana jela i pića za sve one koji žele postiti, a sve to čine iz navodne predostrožnosti u činjenju ibadeta.

1 Tj. sve dok ne utoli žed. (op. prev.)

Ova praksa odvela ih je i do toga da, odmah po zalasku sunca, ne uče ni akšamski ezan, opet, kako su to sebi umislili, iz navodne predostrožnosti i sigurnosti. Na ovaj način odgađaju iftar, a žure sa sehurom, što je u suprotnosti sa sunnetom Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa se zbog toga među njima umanjilo dobro, a povećalo zlo.”

- Novotarija sustezanja od jela i pića prije nastupanja prave zore otišla je i dalje od rečenog, pa su neki u današnjem vremenu uveli i takozvani ezan imsaka, tj. ezan koji (u ramazanu) uče prije nastupanja prave zore, a koji bi trebao oglasiti vrijeme u kojem se iz predostrožnosti treba ostaviti jelo i piće.

1232. Od Amra b. El-Āsa, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Razlika između našeg posta i posta sljedbenika Knjige (židova i kršćana) jeste sehur.” Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1096.

Propisi, pouke i poruke

- Uzvišeni Allah propisao je post i nama kao što ga je bio propisao i narodima prije nas iz reda ehlul-kitabija, tj. sljedbenika Knjige. O tome je Allah rekao: “**O vjernici! Propisuje vam se post kao što je bio propisan i onima prije vas, da biste bili bogobožni**” (El-Bekara, 183) U početku, naš je post bio identičan postu sljedbenika Knjige, i vremenski i po propisima. Kada su propisi u pitanju, njima je, ako bi nakon iftara i akšama zaspali, sve do iftara narednog dana bila zabranjena konzumacija jela i pića i spolno općenje, tako da, s obzirom da su ovim propisom bili obuhvaćeni i muslimani, ni njima u početku ništa od navedenog nije bilo dozvoljeno, a nakon toga, Uzvišeni Allah obasuo ih je Svojom milošću i darovao im veliku olakšicu: olakšao im je post, a oni su se silno obradovali. O tome nam najbolje govori hadis koji prenosi Bera, radijallahu anhu, a bilježi ga Buhari u svom *Sahihu*, u kojem se kaže sljedeće: “Kada bi neko od drugova Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, postio (odmah nakon što je ramazanski post nareden) i nastupio iftar, a on zaspao prije nego što bi iftario, on ne bi te noći, a ni sutrašnji dan, više jeo sve dok ne bi došla naredna večer. Tako je jednom prilikom Kajs b. Sirma el-Ensari postio, pa kada je bilo vrijeme iftara, došao je svojoj supruzi i upitao je: ‘Imaš li šta za jelo?’ ‘Nemam,’ reče ona, ‘ali ću otići i potražiti ti (jelo).’ Kako je on tog dana naporno radio, savladao ga je san. Kada se njegova supruga vratila i vidjela ga kako spava, rekla je: ‘Nisi uspio (iftariti)!’ Polovinom narednog dana, on se onesvijestio. To je kasnije spomenuto Vjerovjesniku, sallallahu

alejhi ve sellem, pa je objavljen sljedeći ajet: 'Dozvoljava vam se da se u noćima dok traje ramazanski post sastajete sa svojim ženama...'. Oni su se tome veoma mnogo obradovali, pa je Allah objavio i sljedeće: 'Jedite i pijte sve dok ne budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore...' (El-Bekara, 187)."

- Nakon derogacije prethodno pojašnjenog propisa, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je sehur kao vid razlike između našeg posta i posta sljedbenika Knjige, kako je to i spomenuto u prethodnom hadisu pod brojem 1232.
- Jedna od intencija šerijata i jedan od ciljeva Muhammedovog, sallallahu alejhi ve sellem, poslanstva jeste postavljanje razlike između muslimana i sljedbenika Knjige. Dakle, cilj je da se islamski ummet razlikuje od sljedbenika Knjige! Ovo pitanje detaljnije sam razmatrao u svojoj knjizi *El-Ummetul-islamija bejnet-temejjuz vet-tehajjuz*.

Poglavlje dvije stotine dvadeset drugo

VRIJEDNOST POŽURIVANJA S IFTAROM, ČIME SE IFTARI I ŠTA SE KAŽE NAKON IFTARA

1233. Od Sehla b. Sa'da, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ljudi će neprestano biti u dobru sve dok budu požurivali s iftarom." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/198, i Muslim, 1098.

Propisi, pouke i poruke

- Post ne treba produžavati u noć, već ga treba prekinuti odmah po isteku dana. Na takav se način olakšava postaču i to ga osnažuje za ibadet. Islamski su učenjaci saglasni u pogledu toga da se dan, a samim tim i post, završava nakon što se zalazak sunca utvrdi vizuelnim putem, ili nakon što dvojica svjedoka, a po odabranom mišljenju i jedan svjedok, to posvjedoče.
- Ovaj hadis opovrgava praksu šiita koji odgađaju iftar sve do pojave zvijezda na nebu. Možda je ovo i razlog zbog kojeg je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao da će ljudi neprestano biti u dobru sve dok budu

žurili s iftarom, jer oni koji odgađaju iftar, takvi postupaju suprotno sunnetu, a oni koji žure s iftarom, takvi postupaju po sunnetu, pa su na takav način u dobru.

- Ukoliko pripadnici islamskog ummeta požuruju s iftarom, oni se u tom slučaju drže sunneta Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i prakse prvih, odabranih generacija, pa, uz Allahovu pomoć, neće zalutati. Tako će biti sve dok se što čvršće budu pridržavali sunneta i odbacivali sve ono što mu oponira i iskivljuje njegova pravila.

U predaji koju od Sehla b. Sa'da, radijallahu anhu, sa vjerodostojnim lancem prenosilaca bilježe Ibn Hibban, Ibn Huzejma, Hakim i drugi, navodi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Moj će ummet neprestano biti na mome sunnetu sve dok iftar ne budu odgađali do pojave zvijezda (na nebu)."

- Ako znamo da će ljudi neprestano biti u dobru sve dok budu slijedili put i pravac svoga Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i čuvali i pazili njegov sunnet, onda nam je jasno da će islam zauvijek ostati dominantan i preovladavajući, i da mu štetu neće nanijeti onaj ko ga napusti. Dakle, islamski će ummet uvijek biti svjetiljka koja širi svjetlost i razbija tamu, i najljepši uzor za kojim se treba povoditi i na koga se treba ugledati. On generalno neće biti slijepi poslušnik narodima Istoka i Zapada, neće će se povoditi za svakim gromkim glasom koji ih pozove, niti će se u odnosu prema njima postavljati i "okretati kako vjetar puše".

Bilježe Ebu Davud, Ibn Hibban i drugi, sa dobrim lancem prenosilaca, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Vjera (islam) neprestano će biti dominantna sve dotle dok ljudi budu požurivali sa iftarom, jer jevreji i kršćani odgađaju iftar."

U hadisima koje smo prethodno naveli, krije se nekoliko koristi i vrlo bitnih napomena:

1. Islam će zauvijek ostati dominantan, a njegova će se zastava trajno vihoriti, za razliku od naroda koji su živjeli prije nas, a kojima je bila data Knjiga. Ovaj će ummet obuhvatiti i dostići sve vidove dobra, ali samo onda kada ostane neizmijenjen i originalan Božanski ummet, a ne proistočni ili prozapadni. Ako ostane onakav kakav treba da jeste, u tom će slučaju biti prepoznatljiv između svih ostalih naroda, poput očitog i jasno vidljivog biljega u koji će se upirati pogledi i kojem će težiti srca. Međutim, takav će postati samo ako se u potpunosti vrati islamu na način da se prihvati Kur'ana i sunneta, ispravnog islamskog vjerovanja i precizno razrađene islamske metodologije.

2. Pridržavanje i slijeđenje islama podrazumijeva potpuno i dosljedno prakticiranje svih njegovih elemenata, bez obzira radilo se o onim primarnim

ili sekundarnim postulatima. Na to ukazuju riječi Uzvišenog Allaha: “O vjernici, udite u islam potpuno...” (El-Bekara, 208) Zbog toga, dijeliti islam na tzv. suštinu i formu jedna je od savremenih, potpuno neutemeljenih inovacija koja ima za cilj unijeti zbunjenost i nemir u muslimansko poimanje, te muslimane uvesti u vrtlog preokupacija i interesovanja koja u vjeri islamu nemaju nikakve osnove. Isto tako, na ovakav se način muslimani postepeno navode na put onih na koje se Allah rasrdio, koji vjeruju u jedan dio Knjige, a u drugi ne vjeruju, a od kojih se moraju razlikovati u svakom pogledu, što će im donijeti mnogostruke koristi, od kojih je i stalna dominacija i superiornost vjere islama nad drugim vjerama, o čemu je prethodno bilo riječi.

3. Pozivanje u Allahovu vjeru i podsjećanje vjernika na Allaha Uzvišenog mora biti cjelovito i potpuno, tj. ne smije se jedan dio potencirati, a drugi zanemarivati. Krupna dešavanja koja potresaju islamski ummet ne mogu nam biti izgovor da pravimo razliku među islamskim propisima, niti nas smiju dovesti do toga da jednoj vrsti propisa poklanjamo veliku pažnju, a da drugu vrstu tih propisa omalovažavamo, ili da govorimo, kao mnogi danas: “Ta i ta pitanja su površna, sekundarna, nebitna i formalna, pa ih trebamo zaobići, a naš trud i napore trebamo usmjeriti ka istinskim problemima koji unose podjele i razjedinjenost u naše safove!”

Svi citirani hadisi upućuju nas na jasan zaključak da jedan od razloga koji će utjecati na to da vjera islam ostane dominantna i preovladavajuća, jeste požurivanje sa iftarom, odnosno iftarenje odmah nakon što se sunčev disk u potpunosti izgubi iz vida. Zbog toga, neka se Allaha Uzvišenog boje oni koji smatraju da je iftarenje odmah po zalasku sunca smutnja, a da je poziv ka oživljavanju ovoga sunneta poziv u zabludu, neznanje i udaljavanje muslimana od njihove vjere, ili koji smatraju da je to pozivanje u nešto što nema nikakve vrijednosti, niti je kroz takav jedan “nebitan” propis moguće ujediniti muslimane, jer to navodno spada u sekundarna pitanja u pogledu kojih postoji razilaženje, te da se tu radi o formi, a ne suštini. Neka nam je Uzvišeni Allah na pomoći!

1234. Od Ebu Atije prenosi se da je rekao: “Mesruk i ja ušli smo kod Aiše, radijallahu anha, pa joj Mesruk reče: ‘Šta misliš o dvojici Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba od kojih nijedan ne zanemaruje dobra djela: jedan od njih požuruje sa akšam-namazom i iftarom, a drugi odgađa akšam i iftar?’ Aiša, radijallahu anha, upita: ‘Koji od njih dvojice požuruje sa akšamom i iftarom?’ “Abdullah’ (b. Mesud),” odgovori Mesruk. ‘Tako je postupao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem’, odgovori Aiša.” Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1099.

Propisi, pouke i poruke

- Ukoliko je određenoj osobi nepoznat neki propis ili je u nedoumici u pogledu nekog pitanja, tako da nije sigurna koja je od dvije opcije ispravna, jer su dokazi i jednog i drugog mišljenja podjednaki, u tom je slučaju lijepo i pohvalno da o tome upita one koji su učeni.
- Ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, maksimalno su se trudili da čine dobro, te su se natjecali u dobročinstvu i bogobožnosti, kao i u slijeđenju Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, sunneta.
- Sunnet je odgađati sehur i požurivati sa iftarom, a hadisi koji govore o tome mnogobrojni su i dostigli su stepen mutevatir hadisa.
- Ova predaja ukazuje na veliku vrijednost i odliku Abdullaha b. Mesuda, radijallahu anhu, i iz nje se vidi koliko se on trudio da radi i postupa onako kako je postupao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.
- Neki sunneti, tj. određeni vidovi Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, prakse, ponekad će ostati nepoznati nekima od ashaba, radijallahu anhum.
- Dobrim djelom, koje šerijat prihvata i smatra legitimnim, smatra se ono djelo koje je u skladu sa sunnetom poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

1235. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kaže Uzvišeni Allah: 'Meni su najdraži oni Moji robovi koji požuruju s iftarom.'" Tirmizi, i kaže da je hasen.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis slab. Bilježe ga Tirmizi, 700–701, Ahmed, 2/324, Ibn Hibban, 3507, i drugi, različitim putevima od Evzaija, a on od Kurre b. Abdurrahmana, koji ga prenosi od Zuhrija, a on od Ebu Seleme, koji ga prenosi od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je slab jer je spomenutog Kurru b. Abdurrahmana nepouzdanim prenosiocem smatrala većina islamskih učenjaka koji su se bavili kritikom i ocjenom prenosilaca, a jedino ga je Ibn

Hibban smatrao pouzdanim. Zato se mišljenju većine u ovom pitanju daje prednost. Predaje koje prenosi ovaj prenosilac mogle bi se prihvatiti samo u pojačavanju stepena prihvatljivosti drugih predaja sa sličnim sadržajem, ali nikako samostalno. Zbog toga, stav imama Tirmizija u kojem navodi da je ovaj hadis hasen, nije ispravan.

Propisi, pouke i poruke

Vjerodostojni hadisi koje smo naveli u ovom poglavlju o vrijednosti požurivanja s iftarom sasvim su dovoljni.

1236. Od Omera b. Hattaba, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada se sa ove strane pojavi noć, a u ovom pravcu uzmakne dan, i kada sunce zađe, postač je već iftario."¹ Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/196, i Muslim, 1100.

Manje poznata značenja

- * *kada se noć pojavi sa ove strane* – sa istoka.
- * *a dan uzmakne u ovom pravcu* – izgubi se u pravcu zapada.
- * *postač je već iftario* – sa stanovišta šerijatskog propisa, računa se kao da se iftario jer je nastupilo iftarsko vrijeme, iako u stvarnosti nije prekinuo post.

Propisi, pouke i poruke

- U vrijeme iftara moraju se vidjeti obrisi noći.
- Prekidanje posta, odnosno vrijeme iftara, legitimno je nakon ispunjavanja sljedeća tri uvjeta: približavanje noći, odlazak dana i potpuni zalazak sunčevog diska.

1 Iz autorovog komentara ovog hadisa koji slijedi, vidi se da on smatra da postač fiktivno prekida post odmah nakon što sunce zađe, bez obzira da li je učinio nešto čime prekida post ili ne, pa je hadis i preveden u tom kontekstu. Međutim, ispravnije je kazati da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, glagol *eftare* u hadisu izrekao u perfektu (bukvalno, "postač je iftario", tj. prekinuo post), kako bi podstaknuo vjernike da požure sa iftarom odmah nakon što sunce zađe. Zbog toga, hadis je bolje prevesti ovako: "...i kada sunce zađe, postač će se (odmah) iftariti", a Uzvišeni Allah najbolje zna. (op. prev. nakon op. šer. rec.)

- Ove tri stvari u suštini dolaze zajedno i neodvojive su jedna od druge, premda se ponekad čini da nije tako.
- Kada se ispune ova tri uvjeta, gledano sa šerijatskopravnog aspekta, postač je već prekinuo post, a ukoliko se i dalje nastavi sustezati od jela i pića zbog navodne predostrožnosti, u tom slučaju postupa suprotno sunnetu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i ne samo da zbog toga neće imati nikakve nagrade, već će snositi grijeh i odgovornost jer čini ono što kolidira sa Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, praksom, a i tekst prethodno citiranog hadisa potvrđuje da je post prekinut nakon ispunjavanja navedenih uvjeta.

1237. Od Ebu Ibrahima Abdullaha b. Ebu Evfaa, radijallahu anhum, prenosi se da je rekao: "Putovali smo sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, a on je postio, pa kada je sunce zašlo, on reče jednom od prisutnih²: 'Sidi (sa jahalice) i razmuti nam (kašu)!' 'Allahov Poslaniče, a da sačekaš mrak?', reče ovaj. 'Sjaši i razmuti nam (kašu)!', opet reče Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. 'Ali još je dan?!', ponovi ovaj. 'Sjaši i razmuti nam (kašu)!', ponovno naredi Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. Ovaj tada sjaha, pa im umuti (kašu). Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tada to popi, a potom reče: 'Kada vidite da je noć došla odavde, za postača je nastupio iftar', a zatim je rukom pokazao prema istoku." Muttefekun alejhi.

Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi "razmuti nam", znače: zamijesi nam prekrupu³ s vodom.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/198, i Muslim, 1101.

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je tražiti pojašnjenje i za ono što je na prvi pogled sasvim očito i jasno jer postoji mogućnost da se time želi nešto drugo od onoga što se čini očitim. Ovo se može razumjeti iz toga što je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na neki način odobrio prigovore ovog ashaba i nije ga ukorio zbog toga što odmah nije poslušao njegovu naredbu.
- Pohvalno je požuriti sa iftarom.

2 U drugim predajama pojašnjeno je da je to bio Bilal, radijallahu anhu. (op. prev.)

3 Prekrupa je proizvod dobijen grubim mljevenjem različitih vrsta žitarica. (op. prev.)

- Nikada i ni u kojem slučaju nije obaveza postiti dio noći, već čim se potvrdi zalazak sunca, istog je trena dozvoljeno iftariti.
- Pojedincu je dozvoljeno da imama opomene kada pomisli da je određenu stvar učinio u zaboravu, a ukoliko on ni nakon trećeg puta ne obrati pažnju na prigovor, tada ga više ne treba ni opominjati.
- Hadis pojašnjava vrijeme prestanka posta. Dakle, kada se potvrdi da je sunce zašlo, to je dovoljno da se post može prekinuti, a zalazak sunca utvrđuje se kada sunčev disk u potpunosti nestane iz trenutnog vidokruga, nakon čega polahko dolazi noć, a iščezava dan, baš onako kako se spominje u verziji ovog hadisa koju bilježi Abdurrezzak u *El-Musannefu*, u kojem se navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Da se neko od vas potrudio da ga vidi sa svoje deve, vidio bi ga...", misleći na sunce.
- Ono što se potvrdi šerijatom pravosnažnije je od onoga što se potvrdi nekim čulom. Naime, u ovom hadisu vidimo da je Bilal, radijallahu anhu, Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, više puta ponavljao nekoliko sličnih fraza kojima mu je saopćio ono što su percipirala njegova čula, a što je smatrao ispravnim. Prvi put mu je kazao: "A da sačekaš dok se smrači?"; kako je zabilježeno u predaji koju bilježi Buhari, a drugi put mu je rekao: "Ali još je dan!"; međutim, i pored toga, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, više mu je puta ponovio svoj zahtjev naglašavajući tako da se tu radi o šerijatskoj presudi koja je pravosnažna bez obzira na sve drugo.
- Hadis ukazuje na to da razum ne može imati prednost nad šerijatom, niti mu smije suditi.

1238. Od Selmana b. Amira ed-Dabbijja, radijallahu anhu, druga Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko od vas hoće iftariti, neka se iftari datulama, a ako ne nađe datule, onda vodom, jer je ona čista." Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je hasen-sahih.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 332, u četrdesetom poglavlju, "Dobročinstvo prema roditeljima i održavanje rodbinskih veza".

1239. Enes, radijallahu anhu, prenosi da bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prije nego što bi klanjao (akšam) namaz, običavao iftariti svježim datulama (ar. *rutab*), a kada ne bi bilo svježih datula, iftario bi suhim datulama (ar. *temr*), a ako ne bi imao ni suhih datulica, onda bi popio nekoliko gutljaja vode. Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je hasen.

Dokumentacija hadisa

Ovo je vjerodostojno potvrđeno kao postupak Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Hadis takvog značenja prethodno je spomenut pod brojem 332, u četrdesetom poglavlju, "Dobročinstvo prema roditeljima i održavanje rodbinskih veza".

Propisi, pouke i poruke

- Iftar¹ slijedi odmah nakon ezana ili odmah nakon što se ispuni uvjet za dozvolu prekidanja posta, ali prije klanjanja akšam-namaza, kako bi čovjek lakše i s više koncentracije obavio čin ibadeta, tj. predstojeći akšam-namaz.
- Pohvalno je iftariti se datulama, a ako ih nema, onda vodom. U ovoj preporuci Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koju je uputio svom ummetu, ogleda se njegova velika samilost i pažnja prema njegovim sljedbenicima, baš onako kako je to u svom djelu *Zadul-mead*, 2/50–51, rekao Ibn Kajjim, Allah mu se smilovao: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, preporučivao je da se post okonča datulama, a ako ih nema, onda vodom, i u ovome se ogleda njegova krajnja samilost i pažnja prema svom ummetu. Poznato je da se slatko, ukoliko se konzumira na prazan želudac, najbrže apsorbira, i da se na taj način jača tijelo, a posebno vid, koji to osnažuje i pojačava. Datule su medinska poslastica koja je bila njihova osnovna i svakodnevna hrana i omiljena poslastica, a posebno su im bile drage svježe datule.

Što se tiče iftarenja vodom, to je iz razloga što jetra u toku posta izgubi tečnost i postane suha, pa kada se osvježi vodom, onda se u potpunosti okoristi hranom koja se konzumira nakon popivene vode. Zato je onome ko je žedan i gladan najbolje da prije jela popije malo vode, a da nakon toga jede. Uz sve ovo, datule i voda sadrže i druge sastojke koji uveliko utječu na ozdravljenje srca, a koji nisu poznati specijalistima za srčana oboljenja."

¹ Misli se na prekidanje posta s nekoliko zalagaja hrane ili gutljaja vode, a ne na obilni objed koji najčešće slijedi nakon klanjanja akšam-namaza. (op. prev.)

Poglavlje dvije stotine dvadeset treće

POSTAČU JE NAREĐENO DA ČUVA SVOJ JEZIK I ORGANE OD RAZLIČITIH VRSTA PRIJESTUPA, VRIJEDANJA I SVEGA ONOGA ŠTO IM NALIKUJE

1240. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko od vas bude postio, neka ne govori bestidno i neka ne galami, a ako ga neko bude vrijeđao ili ga (verbalno) napadne, neka kaže: 'Ja postim!'" Muttefekun alejhi.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 1215, u dvije stotine sedamnaestom poglavlju, "Obaveznost posta mjeseca ramazana ..."

1241. Također, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Onaj ko ne ostavi lažan govor i postupanje po njemu, Allahu nije potrebno ni da takav ostavlja jelo i piće." Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/116.

Manje poznata značenja

- * *onaj ko ne ostavi* – onaj ko ne prestane činiti dotično djelo.

Propisi, pouke i poruke

Ibn Kajjim, Allah mu se smilovao, u svom djelu *El-Vabilus-sajjib*, rekao je sljedeće:

"Istinski postač je onaj kome se udovi sustežu od grijeha, jezik od neistina, prostota i lažnog govora, stomak od jela i pića, spolni organ od općenja. Postač, ako i govori, ne priča ono što bi moglo okrnjiti njegov post ili smanjiti njegovu vrijednost, a ako i progovori nešto u tom smislu, nikada neće reći ono što bi mu u potpunosti moglo pokvariti post. Dakle, govor postača je lijep i koristan, kao i djela koja čini. Ona su poput lijepog mirisa koji osjeća onaj ko sjedi u društvu namirisanog čovjeka, pa će se na isti način onaj ko sjedi u društvu postača okoristiti njegovim prisustvom, bit će daleko od svake vrste neprimjerenog govora, laži, prostakluka i nepravde.

Ovo je istinski post koji je naredio šerijat, a ne smatra se postom puko sustežanje od jela i pića, u kontekstu čega je prenesen i vjerodostojan hadis u kojem se navodi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Ima postača koji od svoga posta neće imati ništa osim gladi i žeđi.'

Dakle, istinski je post kada se udovi sustežu od činjenja grijeha, a stomak od jela i pića. Isto kao što namjerno jelo i piće prekidaju i kvare post u potpunosti, isto tako i grijesi prekidaju potpunu nagradu za post i kvare njegove plodove, pa onaj ko posti a čini sve ove prijestupe, postaje kao onaj ko uopće nije ni postio."

Poglavlje dvije stotine dvadeset četvrto

NEKA PITANJA VEZANA ZA POST

1242. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko od vas u zaboravu (nešto) pojede ili popije, neka nastavi svoj post jer ga je to uistinu Allah nahranio i napojio." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/150, i Muslim, 1155.

Propisi, pouke i poruke

- Uzvišeni Allah ovaj je ummet oslobodio odgovornosti i grijeha za ono što učine u zaboravu.
- Onaj ko u toku posta iz zaborava nešto pojede ili popije, svoj će post nastaviti bez ikakvih posljedica, bez obzira radilo se o obaveznom ili dobrovoljnom postu, i na to ukazuje ovaj hadis. Onaj ko je u ovom pogledu napravio razliku između obaveznog i dobrovoljnog posta¹, nema nikakvog validnog dokaza za mišljenje koje zastupa.
- Isti propis važi i za osobu koja bi protiv svoje volje bila natjerana da okusi hranu ili piće, i koja se tome nikako ne bi mogla suprotstaviti.

1243. Lekit b. Sabira, radijallahu anhu, prenosi: "Rekao sam: 'O Allahov Poslaniče, reci mi (nešto) o abdestu!'", a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem,

¹ Tj. ko zastupa mišljenje da jelo ili piće iz zaborava kvari obavezni post, a da isti postupak ne kvari dobrovoljni post. (op. prev.)

reče: 'Upotpuni abdest, (vodom) trljaj između prstiju i dobro isperi nos osim u slučaju da postiš.'" Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 142 i 2366, Tirmizi, 788, Ibn Madža, 497, i drugi.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je ispravan.

Manje poznata značenja

* *upotpuni abdest* – operi sve dijelove tijela koji se peru pri abdestu, bilo da se radi o onim dijelovima koje je obavezno ili o onim koje je samo pohvalno oprati.

Propisi, pouke i poruke

- U ovom hadisu pojašnjeni su sunneti abdesta, tj. one radnje koje u abdestu nisu strogo naredene, već pohvalne, a to su: upotpunjavanje abdesta, trljanje između nožnih prstiju i intenzivno ispiranje nosa.
- Pri uzimanju abdesta pohvalno je snažno i intenzivno ispirati nos, osim u slučaju da čovjek posti. Tada to neće prakticirati jer postoji bojazan da će progutati određenu količinu vode.
- Postač treba isprati usta, a ne samo vodom pokvasiti usne, kako to već čine neznalice. Takav je postupak pogrešan i ne može zamijeniti ispiranje usta. Ta je praksa protivna šerijatu i ubraja se u novotarije u vjeri, i to nije činio niko ni od ashaba ni od tabiina, niti je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, takvo što naredio.

1244. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: "Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, zatekla bi zora a on bi bio u stanju džunupluka nakon intimnog odnosa sa svojim suprugama, pa bi se okupao i postio." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/143 i 153, i Muslim, 1109 i 76.

Propisi, pouke i poruke

- Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u noćima mjeseca ramazana imao bi intimni odnos sa svojim suprugama, pa bi kupanje odgodio do poslije pojave zore, kako bi pokazao da je takvo nešto dozvoljeno.

1245. Od Aiše i Ummu Seleme, radijallahu anhuma, prenosi se da su rekle: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, osvanuo bi džunup, ali ne od sanjanja (poluciranja u snu), pa bi postio." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/143 i 153, i Muslim, 1109 i 75.

Propisi, pouke i poruke

- Majka vjernika namjerno je indirektno spomenula intimni odnos kao razlog Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, džunupluka, želeći na taj način demantirati mišljenje onih koji su stava da onome ko je u toku noći imao intimni odnos sa suprugom pa se nije okupao do zore, nije dozvoljeno postiti, tj. da je takav pokvario nanijećeni post. Dakle, ukoliko je post ovakvog ispravan, onda je svakako ispravan i post onoga ko se nakon intimnog odnosa zaboravi okupati prije zore ili prespava i probudi se nakon zore.

Poglavlje dvije stotine dvadeset peto

VRIJEDNOST I KORISTI POSTA U MJESECU MUHARREMU, ŠA'BANU I SVETIM MJESECIMA¹

1246. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Najbolji post nakon (posta mjeseca) ramazana jeste post u Allahovom mjesecu muharremu, a najbolji namaz nakon propisanih – farz-namaza, jeste noćni namaz." Muslim.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 1167, u dvije stotine dvanaestom poglavlju, "Vrijednost i odlike noćnog namaza".

1 To su mjeseci muharrem, redžeb, zul-ka'de i zul-hidže. (op. prev.)

1247. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ni u jednom mjesecu nije (dobrovoljno) postio više (dana) od mjeseca ša'ban. On bi postio čitav ša'ban."¹

U drugoj se predaji navodi: "Postio bi (cijeli) mjesec ša'ban osim malo dana." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/213, i Muslim, 1156 i 176.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis ukazuje na vrijednost posta u mjesecu ša'banu.
- Za ovom Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, praksom treba se povoditi onaj ko je sposoban za ovaj vid posta, a što se tiče osobe koja se pribojava da bi je ovaj post mogao oslabiti i donekle je onesposobiti za post u nadolazećem ramazanu, takvoj je osobi pokušeno da posti nakon polovine mjeseca ša'ban, o čemu smo prethodno govorili.
- Onaj ko se bude pretjerano opterećivao činjenjem nekog dobrovoljnog ibadeta, a nije ga u stanju podnijeti, postoji bojazan da će mu to dosaditi i da će na kraju u potpunosti ostaviti to djelo.²
- Ustrajavanje u činjenju malo ibadeta bolje je i preče od periodičnog činjenja mnogo ibadeta koji se brzo napusti i ostavi. Dakle, činiti malo ibadeta, ali ustrajati u tome, bolje je nego činiti mnogo ibadeta, ali s velikim prekidima koji vode ka napuštanju te prakse.

1 Ibn Kajjim, Allah mu se smilovao, u svom djelu *Zadul-mead*, 2/56, tvrdi da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nikada nije postio nijedan mjesec u cijelosti izuzev ramazana. Na to ukazuju mnogi hadisi, a jedan od njih jeste i hadis koji prenosi Aiša, radijallahu anha, u kojem kaže: "Nisam vidjela Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je u potpunosti postio ijedan mjesec osim ramazana..." (Buhari, 1969) Čitajući ovaj hadis, neko bi mogao pomisliti da postoji kontradiktornost između njega i hadisa koji je naveo autor, a u kojem Aiša, radijallahu anha, kaže: "On bi postio čitav ša'ban", međutim, u suštini, kontradiktornost ne postoji. Iako se u ovom i još nekim sličnima hadisima navodi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, postio čitav ša'ban, njima se misli na skoro cijeli ša'ban, čemu idu u prilog i riječi Aiše, radijallahu anha, u nastavku citiranog hadisa: "...a nisam ga vidjela da je od dobrovoljnog posta postio više negoli u ša'banu", a Allah najbolje zna. (op. prev.)

2 Ova i sljedeća korist izvode se iz nastavka ovog hadisa koji autor nije naveo u cijelosti. Na kraju ovog hadisa Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Činite od dobrih djela samo onoliko koliko ste u stanju podnijeti, jer Allahu uistinu neće dosaditi (da vas nagrađuje) sve dok vama ne dosadi (raditi dobra djela)." (op. prev.)

1248. Mudžiba el-Bahilijja prenosi od svoga oca, ili svoga amidže, da je on (tj. njen otac ili amidža) došao (živjeti u Međinu kod) Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa se (kroz izvjesno vrijeme) odselio od njega i opet mu se vratio nakon godinu dana, a za to vrijeme njegov izgled i stanje su se izmijenili. On tada reče: "Allahov Poslaniče, zar me ne prepoznaješ?" "A ko si ti?", upita Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. "Ja sam Bahilijj. Došao sam ti prve godine." "A šta te izmijenilo? Tada si ljepše izgledao", reče mu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. On reče: "Od kada sam otišao od tebe, nisam jeo osim noću." Tada mu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Samog sebe si mučio!", pa nastavi: "Posti mjesec strpljivosti (ramazan) i jedan dan u svakom mjesecu." Bahilijj reče: "Dodaj još, jer ja sam snažan." Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Posti dva dana." On opet reče: "Dodaj još." "Posti tri dana", reče Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a on opet reče: "Dodaj još!" Nakon toga, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Posti u svetim mjesecima pa prestani, (pa opet) posti u svetim mjesecima pa prestani, (pa opet) posti u svetim mjesecima pa prestani", pokazujući mu sa tri prsta tako što ih je skupljao i pružao³. Ebu Davud.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis slab. Bilježi ga Ebu Davud, 2428, sa slabim lancem prenosilaca, jer je Mudžiba el-Bahilijja nepoznat prenosilac.

Propisi, pouke i poruke

Imajući u vidu da je hadis slab, on ne može poslužiti kao argument iz kojeg bi se uzimali šerijatski propisi.

3 Ovim mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, želio kazati da posti najviše tri dana uzastopno, pa da nakon toga napravi pauzu od tri dana, i da tako stalno čini u tim mjesecima. Vidjeti: Šereful-Hakk, *Avnul-ma'bud*, 7/58. (op. prev.)

Poglavlje dvije stotine dvadeset šesto

VRIJEDNOST POSTA I DRUGIH DOBRIH DJELA U PRVIH DESET DANA MJESECA ZUL-HIDŽETA

1249. Od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Nema dana u kojima je dobro djelo Allahu draže od ovih", tj. u prvih deset dana mjeseca zul-hidžeta. Ashabi upitaše: "Allahov Poslaniče, pa čak ni džihad na Allahovom putu?" Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Ni džihad na Allahovom putu, osim onog čovjeka koji ode (u džihad) sa svojim životom i imetkom i ništa od toga ne vrati nazad." Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/457.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis ukazuje na vrijednost džihada i pojašnjava da i džihad ima različite stepene vrijednosti. Najveći i najvredniji oblik džihada jeste da čovjek na Allahovom putu žrtvuje svoj život i imetak.
- Neki vremenski periodi imaju veću prednost nad drugim periodima u godini.
- Period prvih deset dana mjeseca zul-hidžeta vredniji je od svih drugih dnevnih¹ perioda u toku godine.
- Nema kontradiktornosti između činjenice da je lijepo i pohvalno postiti prvih deset dana zul-hidžeta i poznate zabrane da se posti prvi dan Kurban-bajrama koji je ustvari deseti dan ovog mjeseca. Naime, tekst kojim se preporučuju dobra djela u ovih deset dana općenit je (ar. *el-â'm*), a zabrana posta na prvi dan Kurban-bajrama specijalnog je karaktera (ar. *el-hâs*), tako da ona pobliže pojašnjava tekst koji je općenit. Dakle, lijepo je postiti samo prvih devet dana zul-hidžeta od kojih je zadnji dan Arefata (deveti dan).

¹ Rečeno je dnevnih zato što je zadnjih deset noći mjeseca ramazana bolje od noći prvih deset dana zul-hidžeta. (op. prev.)

Poglavlje dvije stotine dvadeset sedmo

VRIJEDNOST POSTA NA DAN AREFATA, NA DAN AŠURE (DESETI DAN MUHARREMA) I NA DAN TASU'E (DEVETI DAN MUHARREMA)

1250. Ebu Katada, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan o postu na dan Arefata, pa je rekao: "Iskupljuje (grijehe) počinjene u prošloj i narednoj godini." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1162.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis ukazuje na vrijednost posta na dan Arefata i da post ovog dana biva uzrokom iskupljenja od velikih grijeha.

1251. Ibn Abbas, radijallahu anhuma, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, postio na dan Ašure (deseti dan mjeseca muharrema) i da je naredio da se posti toga dana. Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/244, i Muslim, 1130 i 128.

Propisi, pouke i poruke

- Post na dan Ašure bio je obavezan u periodu prije propisivanja posta mjeseca ramazana, kako se to navodi u hadisu koji bilježe Buhari i Muslim od Aiše, radijallahu anha, da je rekla: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je naredio post dana Ašure, a nakon što je propisan post mjeseca ramazana, taj dan (Ašuru) postio je ko je htio, a ko nije htio, nije ni postio." Da je post dana Ašure bio obavezan, potvrđuje i Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, naredba da se obavijest o tome javno oglasi, kako je to zabilježeno u hadisu koji su sa vjerodostojnim lancem prenosilaca zabilježili Nesai, Ibn Madža, Ahmed, Ibn Huzejma i drugi, a koji prenosi Muhammed b. Sajfi el-Ensari koji je rekao: "Na dan Ašure Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je među nas i upitao:

'Postite li ovaj dan?' Neki su rekli: 'Postimo!,' a drugi: 'Ne postimo!' Tada Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Upotpunite (dovršite) post ovoga dana!' Zatim je naredio da se o ovoj naredbi – da upotpune post ovoga dana, obavijeste stanovnici okolnih medinskih sela."

U prilog ovome govori i hadis koji prenosi Selema b. Evkea, radijallahu anhu, a čiju su vjerodostojnost potvrdili Buhari i Muslim, u kojem se navodi da je dotični ashab rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, čovjeku iz plemena Eslem naredio je da javno među ljudima oglasi: svako ko je tog dana nešto već jeo i pio, neka do kraja dana ostavi jelo i piće, a ko još uvijek tog dana ništa nije jeo ni pio, neka to i ne čini, već neka posti, jer je dan Ašure."

- Nakon što je propisan post mjeseca ramazana, obaveza posta na dan Ašure dokinuta je, i to je potvrđeno u hadisu koji bilježi Muslim, a prenosi Ibn Mesud, radijallahu anhu, koji je rekao: "Nakon što je propisan post mjeseca ramazana, ostavljen je post na dan Ašure." Muslim bilježi predaju i od Aiše, radijallahu anha, u kojoj se navodi da je rekla: "A kada je objavljena naredba o postu mjeseca ramazana, ramazan je postao obavezan, a post dana Ašure je ostavljen."
- Derogirana je stroga obaveza posta na dan Ašure, a što se tiče pohvalnosti i preporučenosti da se posti taj dan, taj je propis ostao punovažan. To je potvrđeno hadisom koji prenosi Aiša, radijallahu anha, a čiji smo jedan dio prethodno citirali, a u kojem se navodi: "Kada je objavljena naredba o obavezности posta mjeseca ramazana, dan Ašure postio je ko je htio, a ko nije htio, nije ni postio." Postoji i konsenzus islamskih učenjaka o tome da je pohvalno postiti na dan Ašure, a taj konsenzus od Ibn Abdulberrera prenosi Ibn Hadžer u svom djelu *Fethul-Bari*, 4/246, što nedvojbeno ukazuje na to da je propis pohvalnosti posta ovog dana ostao, a da je dokinuta njegova obaveznost, a Allah najbolje zna. Na to ukazuje i sljedeći hadis.

1252. Ebu Katada, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan o postu na dan Ašure pa je rekao: "Iskupljuje (grijehe) iz prošle godine." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1162 i 197.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je i preporučeno postiti na dan Ašure. Post toga dana iskupljuje grijehe počinjene u prošloj godini.

1253. Od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ako ostanem (živ) do iduće (godine), postit ću i Tasu'u (deveti dan mjeseca muharrema)." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1134 i 134.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je i preporučeno postiti deveti i deseti dan mjeseca muharrema kako bi se na taj naj način postupalo suprotno onome kako čine kršćani i židovi. Na ovo se ukazuje u sljedećem hadisu koji bilježi Muslim, a prenosi Ibn Abbas, radijallahu anhuma: "Nakon što je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, počeo postiti Ašuru i nakon što je drugima naredio da poste taj dan, oni (ashabi) upitaše: 'Allahov Poslaniče, ali to je dan koji veličaju i svetkuju židovi?'" Tada Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Naredne godine, uz Allahovo dopuštenje, postit ćemo i Tasu'u.'" (Prenosilac) kaže: "Iduća godina nije ni došla, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, već je umro."

Napomena: Neki islamski učenjaci smatraju da se razlikovanje od jevreja u ovom pitanju postiže tako što se posti dan prije i dan poslije Ašure, tj. deveti i jedanaesti dan mjeseca muharrema, a to dokazuju predajom u kojoj se navodi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Postite na dan Ašure ili postupajte suprotno onome kako čine židovi. Postite dan prije i dan poslije (Ašure)."

Kažem: Ovo mišljenje nije utemeljeno jer se zasniva na ovom hadisu koji je slab. U njegovom lancu prenosilaca nalazi se izvjesni Ibn Ebu Lejla koji je slabo pamtio.

Poglavlje dvije stotine dvadeset osmo

POHVALNO JE POSTITI ŠEST DANA U MJESECU ŠEVVALU

1254. Od Ebu Ejjuba el-Ensarija, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko isposti mjesec ramazan, a zatim u ševvalu bude postio još šest dana, (računa mu se) kao da je postio čitavu godinu." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1164.

Propisi, pouke i poruke

- Dobro djelo uvećava se deseterostruko, tako da trideset dana mjeseca ramazana i još šest dana iz ševvala ukupno iznosi trideset šest dana, što se množi sa deset i iznosi tristo šezdeset dobrih djela. To je ustvari čitava godina, a što, za onoga ko redovno i ustrajno posti, znači kao da posti čitav život.
- Pohvalno je i preporučeno postiti šest dana u mjesecu ševvalu.
- Ovi se dani mogu postiti uzastopno, tj. dan za danom, a mogu i odvojeno, tj. postiti dan ili više, pa napraviti pauzu, pa opet postiti itd.
- Neki ispravni prethodnici smatrali su pokudenim da se ovih šest dana ševvala posti odmah nakon isteka ramazana kako neznalice ne bi pomislile da se na takav način upotpunjuje ramazanski post. Nažalost, takvo nešto već je zabilježeno u nekim nearapskim zemljama gdje se znalo desiti da Ramazanski bajram odgode šest dana nakon isteka mjeseca ramazana, tj. sve dok ne prođe šest dana mjeseca ševvala.

Poglavlje dvije stotine dvadeset deveto

POHVALNO JE POSTITI PONEĐJELJKOM I ČETVRTKOM

1255. Od Ebu Katade, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan o postu ponedjeljkom, pa je kazao: "To je dan u kojem sam rođen, dan u kojem sam postao poslanik i dan kada mi je spuštена (Objava)." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1162 i 197.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je i vrlo poželjno postiti ponedjeljkom. To je dan u kojem je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rođen i dan kada je dobio Objavu.
- Ovaj hadis ne može biti dokaz kojim se daje legitimitet novotariji proslavljanja Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, rođendana, tzv. Mevluda. Ova neosnovana praksa uvedena je tek nakon prvih, odabranih i blagoslovljenih generacija muslimana.

Korist: Na temu proslavljanja Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem rođendana, tzv. Mevluda, napisana su mnoga djela u kojima se potanko valorizira i obrađuje ovo pitanje. Međutim, najbolja i najsadržajnija studija na ovu temu, do koje sam uspio doći, jeste djelo *El-Mevrid fil-kelami alel-mevlid* koje je napisao Fakihani. Imam Sujuti cijelu je ovu studiju citirao u svom djelu *El-Havi*, te se na nju kritički osvrnuo i opovrgnuo autentičnost njenog sadržaja. Ja ću ovdje spomenuti Fakihanijevu studiju, a što se tiče Sujutijevih prigovora i kritika, na njih se neću osvrutati jer su sve neutemeljene i neargumentirane.

Fakihani, Allah mu se smilovao, rekao je:

"Hvala Allahu koji nas je uputio da slijedimo najodabranijeg od svih poslanika, ukazao nam na put koji vodi ka osnovama vjere islama i koji nam je olakšao slijeđenje prvih odabranih generacija muslimana, sve dok se naša srca ne ispuniše raznovrsnim vrstama šerijatskih nauka i disciplina kao i Istinom koja je jasna i nedvojbená, očistivši našu nutrinu od raznoraznih inovacija i novotarija u vjeri. Zahvaljujem Mu što nas je prosvjetlio svjetlošću čvrstog

i nepokolebljivog ubjedenja – jekina, i što nam je omogućio da se svojski prihvatimo čvrstog užeta (Kur'ana). Svjedočim da osim Allaha nema drugog istinskog božanstva i da On nema sudruga, i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik, prvak i prvih i potonjih, neka je na njega i na njegovu porodicu, na njegove ashabe i njegove čiste supruge neprekidni salavat sve do Sudnjega dana!

Skupina blagoslovljenih i čestitih ljudi već je nekoliko puta postavila pitanje u vezi sa praksom grupe osoba koje se okupe u mjesecu rebiul-evvelu zbog, kako ga oni zovu, Mevluda, tj. obilježavanja Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, rođendana, te ih je interesiralo da li takva praksa ima svoju osnovu u šerijatu ili se pak radi o novotariji i inovaciji u vjeri. Željeli su da im na to pitanje bude odgovoreno jasno i glasno, i da im sve potanko bude pojašnjeno.

U vezi s tim, kažem sljedeće, a samo Allah na ispravan odgovor upućuje: Nije mi poznato da praksa proslavljanja Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, rođendana ima svoju osnovu ni u Kur'an ni u sunnetu, a takvo što ne prenosi se ni od jednog vrlog učenjaka ummeta, koji su svi skupa, najljepši uzor u vjeri, a oni su se čvrsto držali autentičnih predanja i slijedili praksu prvih, odabranih generacija muslimana. Zato konstatiram da je Mevlud novotarija koju su uveli pokvarenjaci, te da nije ništa drugo do hir koji dobro godi izjelicama. To dokazujemo konstatacijom da Mevlud mora spadati u jednu od sljedećih pet šerijatskih kvalifikacija: on mora biti ili vadžib – strogo naređen, ili mendub – lijep i pohvalan čin, ili mubah – čin koji je dozvoljen ali nije pohvaljen niti pokuđen, ili mekruh – neprimjeren i pokuđen, ili haram – strogo zabranjen. Vadžib nije, po konsenzusu islamskih učenjaka, a isto tako ni mendub, jer u suštini, da bi se nešto ubrajalo u mendube, ono mora biti nešto na što šerijat podstiče i što on afirmira, bez prijekora i pokuđenosti za onoga ko ga izostavi i ne prakticira. A kada je riječ o Mevludu, šerijat ga ne afirmira, niti na njega podstiče, niti je to bila praksa ashaba, radijallahu anhum, niti tabiina, a ni, shodno onome što mi je poznato i koliko sam s ovim upoznat, praksa vrlih i pobožnih učenjaka. Ovo je moj odgovor na pitanje o Mevludu s kojim ću izaći pred Uzvišenog Allaha ako o tome pred Njim budem upitan. Mevlud ne može biti ni mubah, jer uvođenje novotarija u vjeru nije ni pohvaljen ni pokuđen čin, i oko toga među muslimanima postoji jednoglasan stav, tj. konsenzus. Dakle, što se tiče šerijatske klasifikacije Mevluda, ostaje da je on ili mekruh ili haram, a shodno tome, u pogledu Mevluda možemo razlikovati sljedeće dvije situacije:

prva, ukoliko čovjek organizira proslavljanje Mevluda za članove svoje porodice, svoje prijatelje i poznanike, te za finansiranje istog koristi svoj lični imetak, a da pri tome ne okuplja ljude na zajedničkom objedu, a isto

tako na njemu ne čine ništa od grijeha, onda za ovakve možemo reći da čine mekruh i odvratnu novotariju, jer takvo nešto nije činio niko od ispravnih i bogobožasnih prethodnika koji bijahu vrli učenjaci i predvodnici naroda, te svjetiljke vremena u kojem su živjeli i ukras gradova koje su nastanjivali;

druga, odnosi se na situaciju kada se u okupljanje radi proslave Mevluda uvuče griješenje i kada se njegovoj organizaciji pridaje velika pažnja, pa ga pojedinci (pod pritiskom) budu nevoljko finansirali i za njega imetak izdvajali samo iz stida i uz osjećaj žaljenja. Učenjaci su rekli: 'Uzimanje tuđeg imetka pod prijetnjom srama isto je kao uzimanje tog imetka pod prijetnjom sablje.'¹ Još je gore ako se tu nađu svirka, muzički instrumenti, puni stomaci i djevojke, te se pomiješaju zreli muškarci i golobradi mladići te žene zavodnice, bilo da se direktno miješaju sa muškarcima ili da ih one motre sa nekog povišeg mjesta, zatim, ako tu ima plesa pri kojem se tijela njišu i povijaju, te se utone u strasti pa se zaboravi Dan velikog straha, tj. Sudnji dan. Isto važi i za žene koje bi se same (bez prisustva muškaraca) okupile pa podizale svoje glasove uz ples i pjevanje, ili bi zikrile ili Kur'an učile na neobičan i šerijatski nelegitiman način, zaboravljajući na riječi Uzvišenog Allaha: '**Gospodar tvoj je, zaista u zasjedi** (na sve motri)' (El-Fedžr, 14).

Što se tiče ovakvog načina proslave Mevluda, nema nikoga a da neće ustvrditi da je ovakvo okupljanje haram, niti će iko od onih koji drže do ljudskosti i lijepih vrlina reći da je to lijep i pohvalan čin. To će lijepim i dozvoljenim smatrati samo oni čija su srca mrtva i koji grijehe smatraju sitnicama. Još da dodam da ovakvi ova okupljanja smatraju ibadetom – bogougodnim djelom, a ne pokuđenim i strogo zabranjenim djelima. Ne preostaje nam ništa drugo nego da kažemo: Mi smo Allahovi i Njemu se vraćamo! Islam je počeo sa pojedincima (garibima) i sa pojedincima će se i okončati, baš onako kako je i počeo.

Preljepo je rekao naš šejh Kušejri, čije riječi u potpunosti odobravamo:

*Loše dobro postade, a dobro se osporava
U vremenu našem, u ovim teškim danima*

*Učenjaci vrli, jako nisko padoše
A džahili prezreni, na položaje skočiše*

1 '1j. uzeti imetak od nekoga na način što ćeš ga dovesti u situaciju da se zbog nečega zastidi i pod utjecajem stida izdvoji imetak, isto je kao kada mu imetak uzmeš prijeteći mu sabljom, tj. oružjem. A Allah najbolje zna. (op. prev.)

*S Puta istine odstupiše i tako zalutaše
A u učinjenom u prošlosti, udjela ne imaše*

*Pa ljudima čestitim, od takvaluka i vjere
Kad ih stisnu nevolje, poručujem sljedeće:*

*Ne čud'te se stanju svome, u koje ste upali
Došlo vr'jeme pa ste redom garibima postali.*

Divno je rekao i imam Ebu Amr b. El-Āla: 'Ljudi će neprestano biti u dobru sve dok se budu čudili onome što istinski izaziva čuđenje.'

Na kraju, pored svega kazanog, treba napomenuti da je mjesec u kojem je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rođen, a to je mjesec rebiul-evvel, isti mjesec u kojem je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, preselio na ahiret, tako da radovanje u ovom mjesecu nije ništa preče od tugovanja u njemu. Ovo je ono što smo bili obavezni kazati, a Allaha Uzvišenog molimo da nam to i ukabuli."

1256. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ponedjeljkom i četvrtkom (ljudska) se djela predočavaju (Allahu), pa volim se moje djelo predoči dok postim." Tirmizi, koji kaže da je hasen. Bilježi ga i Muslim, ali se u njemu ne spominje post.¹

Dokumentacija hadisa

Ukoliko se u obzir uzmu druge slične predaje, ovaj je hadis vjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi, 747, sa slabim lancem prenosilaca, jer se u njegovom senedu nalazi Muhammed b. Rifā b. Sa'leba, koji je inače anoniman prenosilac. Njegova verzija hadisa drugačija je od verzije koju bilježi Muslim u svom *Sahihu* pod brojem 2565 i 36, u kojoj se ne spominje post.

Pored toga, ovu predaju pojačava drugi sličan hadis koji prenosi Usama b. Zejd, radijallahu anhuma, a bilježe Ebu Davud, 2436, Nesai, 4/201–202, i drugi, raznim putevima, a svi se vraćaju na Usamu b. Zejda, radijallahu anhuma, tako da, kada se sve to uzme u obzir, možemo zaključiti da je prethodni hadis koji prenosi Ebu Hurejra, radijallahu anhu – vjerodostojan.

1 Autor misli na hadis koji prenosi Ebu Hurejra, radijallahu anhu, a u kojem se navodi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Djela ljudi predočavaju se svake sedmice dva puta i to ponedjeljkom i četvrtkom, pa bude oprošteno svakom robu vjerniku osim robu koji je u zavadi sa svojim bratom. Kaže se: 'Ostavite ovu dvojicu dok se ne pomire.'" Muslim, 2565. (op. prev.)

Kada je o ovoj temi riječ, Nesai, 4/203 i 204, zabilježio je sličan hadis i od Hafse, radijallahu anha.

Sve u svemu, uzimajući u obzir sve slične predaje koje se prenose na ovu temu, prethodni je hadis vjerodostojan.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je i vrlo poželjno postiti ponedjeljkom i četvrtkom jer su to dani u kojima se Allahu izlažu ljudska djela.

1257. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nastojao je da posti ponedjeljkom i četvrtkom." Tirmizi, i kaže da je hasen.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis vjerodostojan. Bilježe ga Tirmizi, 745, Nesai, 4/202, i Ibn Madža, 1739.

Kažem: Njegov lanac prenosilaca je ispravan.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je birati vremena u kojima se Allah odaziva Svojim robovima i u kojima od njih prima djela, i onda te periode ispuniti pokornošću, bogobojažnošću i svim vrstama ibadeta, a sve u nastojanju i s ciljem približavanja Allahu.

Poglavlje dvije stotine trideseto

POHVALNO JE U SVAKOM MJESECU POSTITI PO TRI DANA

Najbolje je ova tri dana postiti u tzv. bijelim danima, a to su trinaesti, četrnaesti i petnaesti dan u (svakom hidžretskom) mjesecu, a neki kažu da se misli na dvanaesti, trinaesti i četrnaesti dan, premda je prvo mišljenje proširen stav.¹

Zovu se *bijelim danima* jer je u tom periodu mjesec pun (uštap) pa su dani osvijetljeni svjetlošću sunca, a noći svjetlošću mjeseca, a to su trinaesti, četrnaesti i petnaesti dan svakog hidžretskog mjeseca, kako su to već precizirali učenjaci koji su valorizirali ovo pitanje. Što se tiče drugog mišljenja koje spominje autor, ono je iznimno i vrlo čudno.

1258. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Moj prisni prijatelj (Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem) savjetovao mi je da postim tri dana u svakom (lunarnom) mjesecu, da klanjam dva rekata duha-namaza i da klanjam vitr-namaz prije nego što zaspim." Muttefekun alejhi.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 1139, u dvije stotine šestom poglavlju, "O vrijednostima duha-namaza..."

1259. Od Ebu Derdaa, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Moj dragi prijatelj savjetovao mi je troje i sve dok sam živ toga ću se pridržavati: da postim po tri dana u svakom (lunarnom) mjesecu, da klanjam duha-namaz i da ne zaspim prije nego što klanjam vitr-namaz." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 722.

Propisi, pouke i poruke

- Vidjeti prethodni hadis od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

1 Ovo su riječi autora, tj. imama Nevevija, Allah mu se smilovao. Poslije se nastavlja govor komentatora. (op. prev.)

1260. Od Abdullaha b. Amra b. El-Āsa, radijallahu anhuma, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Post po tri dana u svakom (lunarnom) mjesecu predstavlja cjeloživotni post." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/224, i Muslim, 1159.

Propisi, pouke i poruke

- Zabranjeno je je postiti čitav život bez prekida.²
- Pohvalno je i vrlo poželjno postiti po tri dana u svakom lunarnom mjesecu.
- Postiti po tri dana u svakom mjesecu ravno je cjeloživotnom postu, jer, kako smo to već prethodno pojasnili, dobra se djela uvećavaju i udeseterostručuju.

1261. Muaza el-Adevijja pripovijeda: "Upitala sam Aišu, radijallahu anha: 'Da li je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, postio po tri dana u svakom mjesecu, a ona odgovori: 'Jeste.' Opet sam je upitala: 'A koje je dane postio?'; a Aiša, radijallahu anha, odgovori: 'Nije vodio računa o tome koja će (tri) dana u mjesecu (tačno) postiti.'" Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1160.

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je postiti po tri dana u bilo kojem hidžretskom mjesecu, jer je svrha ove vrste posta ista, a to je ostvariti nagradu cjelomjesečnog posta jer će nam jedno dobro djelo biti udeseterostručeno, a taj cilj postiže se postom po tri dana u bilo kojem mjesecu.

1262. Od Ebu Zerra, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ukoliko u svakom mjesecu budeš postio po tri dana, onda posti trinaesti, četrnaesti i petnaesti (dan)." Tirmizi, i kaže da je hasen.

2 Tj. nikada ne jesti po danu, već samo nakon akšama, dok traje noć. (op. prev.)

Dokumentacija hadisa

Ovaj hadis je sahih li gajrihi, tj. vjerodostojan, ali ne sam po sebi, već zbog drugih sličnih vjerodostojnih predaja koje ga pojačavaju i podižu na stepen vjerodostojnosti. Bilježe ga Tirmizi, 761, Nesai, 4/222–223, i drugi, različitim putevima od Jahje b. Sama, a on od Muse b. Talhe koji je rekao: “Čuo sam Ebu Zerra, radijallahu anhu, kako kaže:...”, pa je spomenuo prethodni hadis.

Kažem: Ovaj lanac prenosilaca je hasen – dobar. Svi prenosioci su pouzdani osim Jahje b. Sama koji nije na njihovom stepenu, ali se može tolerirati.

Ovaj se hadis prenosi i drugim putevima od Ebu Osmana el-Hindija koji ga je pripisao Ebu Zerru, radijallahu anhu, a ovaj je ustvrdio da ga je čuo direktno od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Ovu predaju bilježe Tirmizi, 762, i Ibn Madža, 1708, sa ispravnim lancem prenosilaca koji odgovara kriterijima Buharija i Muslima.

1263. Od Katade b. Milhana, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naređivao nam je da postimo bijele dane: trinaesti, četrnaesti i petnaesti (dan).” Ebu Davud.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 2449, i Nesai, 4/224–225, od Hemmama koji je rekao: “Pričao nam je Enes b. Sirin da je mu je ovaj hadis kazivao Abdulmelik b. Kudama b. Milhan od svoga oca.”

Kažem: Ovaj lanac prenosilaca je vjerodostojan.

Propisi, pouke i poruke

- Prethodno smo pojasnili da je dozvoljeno postiti bilo koja tri dana u bilo kojem hidžretnom mjesecu, bez ikakvog ograničavanja, a ovaj i slični hadisi pojašnjavaju da su bijeli dani najbolji dani u mjesecu, pa ih je lijepo i pohvalno postiti.
- Bijeli dani nastupaju za vrijeme tzv. bijelih noći, a to su noći u kojima je prisutan uštap, tj. puni mjesec.
- Bijeli dani su trinaesti, četrnaesti i petnaesti dan svakog hidžretnog mjeseca.

- Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je vrlo pažljiv i brižan prema svojim sljedbenicima, jer ih je upućivao ka onome što će poboljšati i popraviti njihovo stanje, i bodrio ih je da čine djela koja će biti u stanju činiti ustrajno.

1264. Od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, prenosi se da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije izostavljao post u bijelim danima ni kada bi bio kod kuće, ni kada bi bio na putu."¹ Nesai sa dobrim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis slab. Bilježi ga Nesai, 4/198–199, sa slabim lancem prenosilaca jer su i Jakub b. Abdullah el-Kummi i njegov šejh Džafer b. Ebu el-Mugira el-Kummi imali pri sebi određenu slabost koja se ogledala u slabom pamćenju.

Propisi, pouke i poruke

Imajući u vidu da je hadis slab, on ne može poslužiti kao argument iz kojeg bi se izvodili šerijatski propisi. Prethodno spomenuti vjerodostojni hadisi na ovu temu sasvim su dovoljni, pa nema potrebe da se ovim hadisom nešto dokazuje.

Poglavlje dvije stotine trideset prvo

VRIJEDNOST DAVANJA I PRIPREMANJA IFTARAR POSTAČU, VRIJEDNOST POSTAČA KOD KOJEG SE JEDE I DOVA KOJU ĆE ZA DOMAĆINA UPUTITI ONAJ KOJI JEDE

1265. Od Zejda b. Halida el-Džuhenija, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko (iftarom) nahrani postača imat će nagradu kao i on, s tim da se od postačeve nagrade ništa neće oduzeti." Tirmizi, i kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis vjerodostojan. Bilježe ga Tirmizi, 807, Ibn Madža, 1746, i drugi.

1 Tj. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, postio bi u bijelim danima bez obzira nalazio se kod kuće ili na putu. (op. prev.)

Kažem: Tirmizi i Ibn Hibban ocijenili su ga vjerodostojnim i njihova je ocjena mjerodavna.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis podstiče na pripremanje objeda koji će iftariti postač.
- Onaj ko svojom hranom nahrani postača imat će nagradu kao i sam postač, a od nagrade ni jednog ni drugog ništa se neće oduzeti.

1266. Od Ummu Ammare el-Ensarije, radijallahu anha, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ušao kod nje pa mu je ona ponudila hranu, a on joj reče: "Jedi i ti!" "Ja postim", odgovori ona. Tada Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Uistinu meleki donose salavat na postača kod koga se objeđuje sve dok (oni koji jedu) ne završe s jelom." Ili je rekao: "Sve dok se ne zasite." Tirmizi, koji kaže da je hasen.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis slab. Bilježe ga Tirmizi, 785 i 786, Ibn Madža, 1748, i drugi, od Habiba b. Zejda el-Ensarija koji je rekao: "Čuo sam našu sluškinju, koja se zvala Lejla, kako spomenuti hadis prenosi od svoje nane Ummu Ammare, Ka'bove kćerke."

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je slab jer je spomenuta Lejla anoniman prenosilac i njeno stanje nije poznato.

Propisi, pouke i poruke

Imajući u vidu da je hadis slab, on ne može poslužiti kao argument iz kojeg bi se izvodili šerijatski propisi.

1267. Od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao kod Sa'da b. Ubade, radijallahu anhu, pa mu je on (tj. Sa'd) iznio hljeba i maslinovog ulja, nakon čega je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jeo. Nakon toga, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče:

"Eftare indekumus-saimun, ve ekele ta'amekumul-ebrar, ve sallet 'alejkumul-melāike!"

Postači kod vas iftariše, dobri kod vas objeđovaše i meleki na vas salavate donosiše!"

Ebu Davud sa ispravnim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 3854, Ahmed, 3/118 i 138, Begavi, *Šerhus-sunna*, 332, Bejheki, 7/287, Nesai, *Amelul-jevni vel-lejla*, 484, i drugi, različitim putevima, svi od Enesa, radijallahu anhu.

Kažem: Ovaj je hadis vjerodostojan.

Ovoj predaji ide u prilog i hadis koji prenosi Abdullah b. Zubejr, a bilježe ga Ibn Madža, 1747, i Ibn Hibban, 5296, a u čijem se lancu prenosilaca nalazi izvjesni Musab b. Sabit, koji ima određenu slabost.

Napomena: Rečenica koju neke neupućene neznalice dodaju na kraju ove dove iz prethodnog hadisa, a koja glasi: "...ve zekerekumullahu fi men 'indeh – ...i spomenuo vas Allah kod onih koji se kod Njega nalaze", dodatak je koji u prihvatljivim hadisima nema svoju osnovu, kako sam to podrobno pojasnio u svojoj knjizi *Silsiletul-ehadisi elleti la asle leha*.

Manje poznata značenja

* *dobri* – bogobožni.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je i vrlo poželjno da onaj ko iftari kod nekoga za domaćine prouči dovu spomenutu u prethodnom hadisu.
- Onima koji su se potrudili i učinili određeni vid dobročinstva treba poželjeti svaki vid neprestanog dobra.
- Postoje Allahovi meleki koji traže oprost za vjernike koji čine dobra djela.

KNJIGA O ITIKAFU

Ibn Kajjim el-Dževzija, Allah mu se smilovao, u svom djelu *Zadul-mead*, 2/86–87, rekao je sljedeće: “Imajući u vidu da ispravnost srca i njegova ustrajnost na njegovom putu do Uzvišenog Allaha zavisi od obima njegove posvećenosti Allahu i popravljanja njegovog općeg stanja kako bi Mu se predalo potpuno, oporavak srca i poboljšanje njegovog stanja postiže se samo uz potpunu posvećenost Uzvišenom Allahu. Pretjerano konzumiranje jela i pića, prekomjerno druženje s ljudima, previše priče i spavanja, stvari su koje samo povećavaju nesređenost srca i pogoršavaju njegovo stanje, čine ga rastrojenim i odvođe ga da besciljno luta, te ga odvrćaju od puta ka Uzvišenom Allahu, usporavajući ga na tom putu ili ga u potpunosti zaustavljajući. Zbog svega ovoga, Svemoćni i Premilosni Allah, iz Svoje neograničene milosti, Svojim je robovima naredio post koji će ih osloboditi viška hrane i tečnosti, i iz njihovih srca eliminirati spletove prohtjeva i strasti koji ga onespособljavaju i usporavaju na njegovom putu ka Uzvišenom Allahu. Posta je naredio onoliko koliko je čovjeku potrebno, tj. u onoj mjeri u kojoj će mu on biti od koristi i na ovom i na budućem svijetu, koji mu neće škoditi i koji mu se neće ispriječiti na putu ostvarivanja njegovih ovosvjetskih i onosvjetskih interesa.

Također, propisao im je i itikaf čiji je prvenstveni cilj i osnovna svrha da se srce u potpunosti posveti Uzvišenom Allahu, da Mu se usrdno preda, da se s Njim osami i da se u potpunosti distancira od stvorenja, okrećući se tako samo Njemu Uzvišenom. Na takav će način Uzvišeni Allah postati Onaj koga on stalno spominje, prema kome konstantno izražava neograničenu ljubav i prema kome se usmjerio i usredotočio, pa će sve to zajednički u njegovom srcu zamijeniti postojeće brige i misli i nadvladati ih. Allah će postati njegova jedina briga, misli će mu biti usmjerene samo ka Njemu, i jedino o čemu će razmišljati jeste na koji će način postići Njegovo zadovoljstvo i kako će Mu se približiti. Tako će prisnost s ljudima zamijeniti prisnošću s Allahom Uzvišenim, pa će tu bliskost i prijateljstvo sa Stvoriteljem pripremiti za dan apsolutne samoće i otuđenosti u kaburu, kada nikakvog prijatelja neće imati, niti će se mimo Njega ikome moći obradovati. To je ustvari i najveća intencija i svrha itikafa.

Pošto se ta svrha upotpunjuje samo s postom, itikaf je i propisan u najodabranijim danima posta, tj. u zadnjih deset dana mjeseca ramazana. Od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ne prenosi se da je ikada bio u

itikafu a da nije postio, štaviše, Aiša, radijallahu anha, rekla je: 'Nema itikafa bez posta.' Svevišnji Allah nigdje nije spomenuo itikaf bez posta, niti ga je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ikada prakticirao osim kada je postio..."

Poglavlje dvije stotine trideset drugo

VRIJEDNOST ITIKAFU

1268. Od Ibn Omera, radijallahu anhumu, prenosi se da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, boravio je u itikafu zadnjih deset dana ramazana." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/271, i Muslim, 1171.

Manje poznata značenja

* *itikaf* – sa leksičkog aspekta, ova riječ označava privrženost ili potpunu posvećenost nekom mjestu, pa je osoba koja jedan duži vremenski period besprekidno boravi u džamiji s namjerom da ibadeti Uzvišenom Allahu i nazvana *mutekifom* – onim koji se odao i posvetio džamiji, ili *akifom* – onim koji se vezao za džamiju.

Propisi, pouke i poruke

- U itikafu se može boraviti u bilo kojem periodu u toku godine. U hadisu koji bilježe Buhari i Muslim navodi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u itikafu boravio zadnjih deset dana mjeseca ševvala.
- U itikaf je najbolje ući u zadnjih deset dana mjeseca ramazana jer je to bila Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, ustaljena praksa.

1269. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, boravio u itikafu zadnjih deset dana mjeseca ramazana (i tako je činio) sve dok mu Uzvišeni Allah nije uzeo dušu, a potom su, nakon njegove smrti, boravak u itikafu prakticirale njegove supruge." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/271, i Muslim, 1172 i 5.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je i vrlo poželjno da musliman bude ustrajan u činjenju dobrih djela i raznih vidova dobročinstva koje je inače navikao da radi.
- Ženi je dozvoljeno da boravi u itikafu sa svojim mužem, pa čak i sama, ali za njen samostalan boravak u itikafu postavljeno je nekoliko uvjeta: da za to ima dozvolu svog velijja – šerijatskog staratelja, da bude sigurna i sačuvana od raznih vidova smutnji, i da se u toku itikafa ne osamljuje sa muškarcima koji joj nisu mahremi. Na ove uvjete ukazuju mnogobrojni šerijatski tekstovi koji se prenose na ovu temu, a iz kojih se izvodi opće šerijatsko pravilo koje glasi: Otklanjanje štete preče je od pribavljanja koristi.
- Majke vjernika trudile su se i vodile računa o oživljavanju Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, sunneta.

1270. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, svakog bi ramazana u itikafu proveo po deset dana, a u godini u kojoj će umrijeti u itikafu je proveo dvadeset dana." Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/284–285.

Propisi, pouke i poruke

- Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je upoznat sa svojim skorim preseljenjem na ahiret pa je zbog toga želio povećati svoja dobra djela kako bi pripadnicima svoga ummeta ukazao na to da se činjenju dobrih djela naročito treba posvetiti u periodu kada čovjek dostigne životni vrhunac, tj. kada mu se približi smrt, a sve to kako bi se sa Allahom susrela u periodu kada su na najvećem mogućem stepenu vjerovanja.
- U itikafu je dozvoljeno boraviti i više od deset dana, što, isto tako, podrazumijeva da je itikaf dozvoljeno obavljati i u drugim mjesecima, mimo zadnjih deset dana ramazana.

10

KNJIGA O HADŽU

Poglavlje dvije stotine trideset treće

OBAVEZNOST I VRIJEDNOST HADŽA

Rekao je Uzvišeni Allah: **“...Hodočastiti Hram dužan je, Allaha radi, svaki onaj koji je u mogućnosti; a onaj koji neće da vjeruje – pa, zaista, Allah nije ovisan ni o kome.”** (Alu Imran, 97)

Većina islamskih učenjaka smatra da je ovim ajetom naređen hadž, dok drugi kažu da je njegova obaveznost naređena sljedećim ajetom: **“Hadž i umru radi Allaha izvršavajte...”** (El-Bekara, 196), međutim, prvo je mišljenje preče jer je naredba u njemu jasnije izražena. Na činjenicu da je hadž jedan od stubova islama i jedna od njegovih osnovnih komponenti, ukazuje i mnoštvo hadisa koji se prenose na tu temu, a u vezi s tim neupitno postoji i konsenzus svih muslimana. Hadž je barem jednom u životu obavezan obaviti šerijatski obveznik (ar. *mukellef*), a na to ukazuju jasni šerijatski tekstovi, kao i konsenzus koji se prenosi o tom pitanju. Onaj ko bi zanegirao eksplicitnu obaveznost hadža, takav bi uznevjerovao i nevjernik postao. U mnogim vjerodostojnim predajama koje prenosi Omer, radijallahu anhu, potvrđeno je da je rekao: “Onaj ko bude u stanju obaviti hadž, a ne obavi ga, takvome je nebitno da li će umrijeti kao židov ili kao kršćanin.”

Da bi hadž nekome bio stroga obaveza, on mora posjedovati opskrbu (dovoljno imetka), jahalicu (prijevozno sredstvo), mora biti zdrav i put mora biti siguran, a Allah najbolje zna.

1271. Od Ibn Omera, radijallahu anhuma, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Islam se temelji na petero: svjedočenju da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov poslanik, klanjanju namaza, davanju zekata, obavljanju hadža i postu mjeseca ramazana.” Muttefekun alejhi.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 1075, u stotinu devedeset trećem poglavlju, "O naredbi da se o propisanim namazima strogo vodi računa".

1272. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, održao nam je hutbu i rekao: 'O ljudi, uistinu vam je Allah naredio hadž pa ga obavljajte.' Jedan od prisutnih upita: 'Da li svake godine, o Allahov Poslaniče?' Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, šutio je dok dotični pitanje nije ponovio tri puta, a zatim (Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem) reče: 'Da sam odgovorio potvrdno, (hadž) bi bio obavezan (svake godine), a vi to ne biste bili u stanju ispuniti.' Zatim je dodao: 'Ne pitajte me za ono što vam ne spomenem jer uistinu su oni prije vas propali zbog toga što su puno zapitkivali i što su se sa svojim vjerovjesnicima razilazili. Kada vam nešto naredim, učinite od toga onoliko koliko ste u stanju učiniti, a ako vam nešto zabranim, toga se (u potpunosti) klonite.'" Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1337.

Propisi, pouke i poruke

- Muslimanu koji je zadužen šerijatskim obavezama, hadž je strogo naređen samo jednom u životu. Na to ukazuju jasni šerijatski tekstovi, kao i idžma – jednoglasan stav islamskih učenjaka koji se prenosi na tu temu.
- Nijedan propis nije moguće utemeljiti sve dok ga šerijatski tekst ne potvrdi. Ono što još uvijek u šerijatskim tekstovima nije spomenuto niti tretirano, smatra se kao da i ne postoji, jer tu važi pravilo tzv. iskonske nezaduženosti i neopterećenosti bilo čim, a to znači da u osnovi čovjek nema nikakvih šerijatskih obaveza sve dok se one validnim šerijatskim putem ne potvrde. Zato pravilo glasi: ako se radi o nekim običnim stvarima i međuljudskim odnosima koji nisu u domenu ibadeta – bogougodnih djela, tu je sve dozvoljeno, osim onoga što je zabranjeno jasnim šerijatskim tekstom. Ako se pak radi o ibadetima, onda je osnova suprotna, tj. ništa od ibadeta ne smije se činiti (izmišljati i uvoditi) osim onoga što je Uzvišeni Allah naredio i pojasnio preko Svoga Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.
- Zabranjeno je postaviti pitanje o nečemu što ne donosi nikakvu stvarnu korist, a odgovor na njega samo će rastužiti i opteretiti onoga ko ga je postavio. Ovakva su pitanja poput, recimo, pitanja da li je određena osoba u Džennetu ili Džehennemu, ili da li je otac određene osobe njen stvarni

otac ili se ta osoba samo njemu pripisuje.¹ Također, u zabranjena pitanja spadaju i pitanja koja su provokativnog i omalovažavajućeg karaktera koja često postavljaju munafici, pitanja kojima se oholo zazivaju čuda i Allahova znamenja, što je bio mušrički običaj, pitanja o onome što je Uzvišeni Allah iz Svoje neizmjerne milosti prema Svojim robovima od njih sakrio i nepoznatim im učinio, kao naprimjer pitanje preciziranja datuma nastupanja Sudnjeg dana, ili pitanje o suštinskoj kakvoći duše, ili pitanja koja će biti razlogom propisivanja nečega što će muslimanima biti opterećenje i predstavljati im poteškoću, poput pitanja o hadžu koje je u prethodnom hadisu postavio dotični čovjek, raspitujući se da li je hadž obavezan svake godine ili ne.

- Nakon iznesenog, možemo kategorički ustvrditi da je sve ono što se tiče vjere islama, a što bi muslimani trebali znati i s time biti upoznati, neminovno i pojašnjeno u Kur'anu od strane Uzvišenog Allaha, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, to je sve vjernicima i dostavio. Uzvišeni Allah definitivno najbolje zna šta je dobro za Njegove robove, pa ono u čemu je Uputa i korist, On im je to do u detalje pojasnio, te im svaki vjerski propis najpreciznije razjasnio, baš onako kako je On u Kur'anu rekao: **"...Allah vam pojašnjava da ne zalutate..."** (En-Nisa, 176). Zato su muslimani u nasušnoj potrebi da dobro razumiju ono što im govori Uzvišeni Allah i ono što im se prenosi od njihovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.
- Vjernik, musliman, treba se fokusirati na izvršavanje strogih obaveza i izbjegavanje strogih zabrana, tragajući za svim onim što se prenosi od Allaha i Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Nakon toga, treba se istinski potruditi da to shvati, pa da u to, ako se radi o pitanjima akide – islamskog vjerovanja, bespogovorno povjeruje i prihvati, a ako se radi o praktičnim djelima, da ih sprovede u praksu shodno svojim mogućnostima, izvršavajući naredeno i kloneći se zabranjenog. Tako će njegova briga i posvećenost biti fokusirani isključivo na činjenje svega spomenutog. Ovakvo stanje karakteriziralo je prve, odabrane generacije ummeta, koje su na opisani način tragale za znanjem Kur'ana i sunneta.
- Šerijatska je zabrana pravosnažnija i na većem stepenu pritvrđenosti od šerijatske naredbe, zato što zabrana nije ničim uvjetovana niti ograničena, jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "...a ako vam nešto zabranim, toga se (u potpunosti) klonite", dok je naredba da se nešto učini uvjetovana mogućnošću, tj. sposobnošću da se to učini, što se vidi iz Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "Kada vam nešto naredim, učinite od toga onoliko koliko ste u stanju učiniti..."

1 Ovakva su pitanja neki ljudi postavljali poslaniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem. (op. prev.)

- Naredba da se čovjek kloni zabrana nije ništa drugo do zahtjev da se ne poduzima ništa što je zabranjeno, tj. insistira se na tome da se čovjek zadrži na prirodnom stanju koje je osnova, što je sasvim moguće i ostvarivo, pa to ne sadrži opterećivanje preko čovjekovih mogućnosti. Što se pak tiče naredbe da se nešto učini, ona traži konkretno djelovanje, što opet zahtijeva prisutnost određenih povoda i ispunjenje određenih uvjeta od kojih neke ponekad nije moguće ispuniti niti ostvariti. Zbog svega toga, naredba da se neko djelo učini, uvjetovana je mogućnošću i sposobnošću pojedinca da ga obavi.
- Onaj ko ne bude u stanju da neku naredbu izvrši u potpunosti, a sposoban je da obavi barem jedan njen dio, onda će tu naredbi izvršiti u onom omjeru koliko je za to sposoban i koliko mu to prilike dozvoljavaju, i obaveza mu je tako postupiti.
- Hadis jasno ukazuje na to da islam maksimalno olakšava vjernicima i da se on u globalu zasniva na olakšicama i rasterećenju svojih sljedbenika.
- Isto tako, ovaj hadis nedvojbeno pokazuje koliko je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, bio milostiv, pažljiv i brižan prema sljedbenicima svoga ummeta, da mu je vrlo teško padalo to što će na muke udarati, te da je jedva čekao da pođu Pravim putem i da je prema svima njima bio blag i milostiv.

1273. Također, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan je koje je djelo najbolje, pa je odgovorio: 'Iman (vjerovanje) u Allaha i Njegovog Poslanika.' 'A koje (djelo) nakon toga?', upita neko. 'Džihad (borba) na Allahovom putu', odgovori on. Nakon toga opet je upitan: 'A koje (djelo) nakon toga?' 'Hadž mebrur', odgovori Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem." Muttefekun alejhi.

Mebrur je onaj hadž za vrijeme kojeg onaj ko ga obavlja ne čini šerijatske grijese.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/381, i Muslim, 83.

Manje poznata značenja

- * *mebrur* – hadž koji je primljen kod Uzvišenog Allaha jer za vrijeme njega nisu počinjeni nikakvi grijesi niti grijesi.

Propisi, pouke i poruke

- Iman, tj. islamsko vjerovanje, u globalu je dozvoljeno nazvati djelom, jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nakon što je upitan o tome koje je djelo najbolje, odgovorio: "Iman...".
- U hadisu je pojašnjeno da se dobra djela međusobno razlikuju po vrijednosti.
- Onaj ko se bude borio na nekom drugom putu mimo Allahovog puta, takvome to djelo neće biti primljeno.

1274. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko obavi hadž ne čineći *refes* i ne čineći grijeha, vraća se kući (čist od grijeha) kao na dan kada ga je majka rodila." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/382, i Muslim, 1350.

Manje poznata značenja

* *refes* – intimni odnos, a odnosi se i na sve ono što aludira na taj čin. Isto tako, *refes* označava i bestidan govor, te sve ono što u kontekstu intime čovjek želi i traži od svoje supruge.

Propisi, pouke i poruke

- Hadž čisti čovjeka od svakog oblika *refesa*, bestidnosti i grijeha.
- Hadž mebrur je jedan od uzroka brisanja grijeha i prijestupa.
- Svaki se čovjek rađa čist od grijeha i on neće odgovarati za tuđe grijeha.

1275. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Umra do umre iskupljuje grijeha počinjene između njih, a za hadž mebrur nema druge nagrade osim Dženneta." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/397, i Muslim, 1349.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je što češće obavljati umru.
- Islamski učenjaci imaju jednoglasan stav o tome da je umru dozvoljeno obaviti u svim periodima u toku godine osim u periodu hadža, jer je tada čovjek zauzet obavljanjem hadžskih obreda.
- Umru je dozvoljeno obaviti i prije obavljanja hadža.
- Hadž je vredniji i na većem stepenu od umre.

1276. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je rekla: "Rekla sam: 'Allahov Poslaniče, vidimo da je džihad najvrednije djelo, pa zar se i mi (žene) nećemo boriti?' Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tada reče: 'Vama (ženama) najvredniji džihad jeste hadž mebrur.'" Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/381.

Manje poznata značenja

- * *vidimo da je džihad* – znamo, tj. ubijedene smo.
- * *vama* – ženama, ukoliko se prva riječ u hadisu *lekunne*, pročita tako što će se na prvi harf *lam* staviti *fetha*, a na drugi harf *kaf* staviti *damma*, a posljednji harf *nun* odnosit će se na ženski rod, kako je inače jedno od pravila u arapskom jeziku, tj. pročitat će se kao *lekunne*, i ovakav se način čitanja ove riječi preferira. Međutim, u drugoj verziji ovog hadisa prva riječ u njemu piše se i čita kao *lākinne*, tj. tako što će se na prvi harf *lam* staviti *fetha* i nakon toga zamisliti harf *elif*, što će se onda čitati kao dugi samoglasnik, na drugi harf *kaf* stavit će se *kesra*, a treći harf *nun* ovdje neće označavati ženski rod, pa će se pročitati kao *lākinne*. Tada bi značenje hadisa bilo: "Ali najbolji džihad je hadž mebrur!"

Propisi, pouke i poruke

- Hadž je džihad žena, samo što u njemu nema borbe niti ranjavanja.
- Vrijednosti i nagrade za džihad na Allahovom putu mnogobrojne su i kategorički potvrđene Kur'anom i Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, sunnetom, pa je zbog toga Aiša, radijallahu anha, i bila ubijedena da je borba na Allahovom putu najbolje dobro djelo.

1277. Također, od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Nema nijednog dana u kojem Allah više robova oslobodi od Vatre od dana Arefata." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1348.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis ukazuje na vrijednost dana Arefata. To je dan u kojem se Uzvišeni Allah približava Svojim robovima, na njih spušta Svoju milost, odaziva se njihovim molbama i oslobađa ih od Vatre.
- Ovaj dan pohvalno je i vrlo poželjno ispuniti raznim vidovima pokornosti Uzvišenom Allahu, mnogo Ga spominjući, učeći Kur'an, tražeći oprosta i kajući Mu se za učinjene grijeha.

1278. Od Ibn Abbasa, radijallahu anhum, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Umra (obavljena) u ramazanu vrijedi kao hadž – ili kao hadž (obavljen) sa mnom." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/603, i Muslim, 1256 i 222.

Propisi, pouke i poruke

- Pod riječima "vrijedi kao hadž", misli se na hadž koji se obavlja dobrovoljno, tj. koji čovjek obavlja kao nafilu nakon što je obavio obavezni hadž, jer umra ne može zamijeniti hadž koji je obavezan obaviti svaki musliman. Na ovo ukazuje i događaj u čijem je kontekstu izrečen ovaj hadis. Naime, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je nekoj ženi ensarijki: "Šta te je spriječilo pa nisi išla na hadž s nama?" Ona reče: "Imali smo jednu devu (koja inače služi za navodnjavanje usjeva) pa ju je uzjahao taj i taj sa svojim sinom – a radilo se o njenom mužu i njenom sinu – a nama je ostavio jednu devu da s njome natapamo (palme i usjeve)." Nakon što mu je ovo rekla, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče joj: "Kada dođe ramazan, obavi umru u njemu, jer umra obavljena u ramazanu vrijedi kao hadž."
- Umra obavljena u ramazanu ima vrijednost nagrade za obavljeni hadž, međutim, ona ga ni u kojem slučaju ne može zamijeniti tako da s po-

jedinca nakon obavljene umre u ramazanu spadne dužnost odlaska na hadž. Postoji i konsenzus islamskih učenjaka o tome da umra ne može zamijeniti obavljanje hadža koji je farz svakom pojedincu.

- Ukoliko je dobro djelo učinjeno u posebno odabranim i kod Allaha naročito vrijednim vremenskim periodima, to djelo dodatno se uvećava. Isto tako, dobra se djela uvećavaju ukoliko ih čovjek radi skrušeno, usredotočeno i sa iskrenim nijetom.

1279. Od Ibn Abbasa, radijallahu anhumā, prenosi se da je neka žena rekla: "Allahov Poslaniče, dužnost hadža koju je Allah stavio u obavezu Svojim robovima zatekla je moga oca kao oronulog starca, pa se ne može održavati na jahalici. Hoću li za njega obaviti hadž?" "Da", reče Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/378, i Muslim, 1334.

Propisi, pouke i poruke

- Onaj ko zbog nemoći nije sposoban da obavi hadž, obavezan je opunomoćiti drugu osobu koja će ovu dužnost obaviti umjesto njega. Ukoliko zanemari ovu svoju dužnost, a bio je u stanju da pronađe nekog, neće imati opravdanja za taj propust.
- U ovom je hadisu pobliže pojašnjena "mogućnost" kao jedan od uvjeta obaveznosti hadža. Taj uvjet ne podrazumijeva samo posjedovanje dovoljno imetka i jahaće životinje¹, već, pored imovinske sposobnosti, podrazumijeva i tjelesnu sposobnost. Da nije tako, onda bi osobu koja se nije u stanju sama održavati na jahalici bilo obaveza pričvrstiti za sedlo, bez obzira što bi joj to predstavljalo napor i teškoću, što naravno nije slučaj, kako se to vrlo jasno naglašava u prethodnom hadisu.

1280. Lekit b. Amir, radijallahu anhu, kazuje da je jednom prilikom došao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao mu: "Moj je otac jako star i nije u stanju podnijeti ni hadž ni umru, niti putovanje", a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče mu: "Ti za svog oca obavi i hadž i umru." Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je hasen-sahih.

1 Ili prijevoznog sredstva u današnjem vremenu. (op. prev.)

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 1810, Tirmizi, 930, Nesai, 5/117, i Ibn Madža, 3906.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je ispravan.

Manje poznata značenja

- * *putovanje* – odlazak na hadž ili umru.

Propisi, pouke i poruke

Vidjeti komentar prethodnog hadisa.

1281. Od Saiba b. Jezida, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Obavljali su sa mnom hadž (moj otac i mati)² u društvu sa Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, u vrijeme Oproštajnog hadža, a ja sam imao sedam godina." Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/71.

Propisi, pouke i poruke

- Ukoliko dijete, koje još nije doživjelo šerijatsku punoljetnost, obavi hadž, to mu se računa kao nafila i u pogledu toga saglasni su svi eminentni učenjaci, jer se vjerodostojnim lancem prenosilaca od Ibn Abbasa, radijallahu anhum, prenosi da je rekao: "Koje god dijete prije šerijatske punoljetnosti obavi hadž sa svojom porodicom, a nakon toga doživi punoljetnost, obavezno je da još jednom obavi hadž."

1282. Od Ibn Abbasa, radijallahu anhum, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, u mjestu Er-Revha susreo skupinu putnika koji su jahali, pa ih je upitao: "Ko ste vi?" "Muslimani!", odgovoriše oni i još ga upitaše: "A ko si ti?" "Ja sam Allahov Poslanik", reče on. Tada neka žena podiže malo

2 Ovako tvrdi Ibn Hadžer, Allah mu se smilovao. Vidjeti: Ibn Hadžer, *Fethul-Bari*, 4/72. (op. prev.)

dijete i upita: "Može li ovo (dijete) obaviti hadž?" "Da, a tebi pripada nagrada", odgovori Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1336.

Manje poznata značenja

- * *Er-Revha* – mjesto koje je 36 milja udaljeno od Medine.

Propisi, pouke i poruke

- Iz hadisa saznajemo da je u to vrijeme bilo nekih muslimana koji nisu poznavali Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.
- Dozvoljeno je raspitati se o identitetu skupine ljudi, a i njima je dozvoljeno da se raspitaju o onome ko je njima postavio pitanje.
- Ukoliko malo dijete obavi hadž, ono za taj čin ima nagradu, a i njegova će majka imati istu nagradu kao i on jer je ona bila uzrok i povod njegovog hadža, jer "onaj ko nekome ukaže na neko dobro djelo, imat će nagradu kao i onaj ko je to djelo učinio".

1283. Od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obavio hadž u sedlu (deve) koja mu je ujedno bila i tovarna životinja." Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/380.

Propisi, pouke i poruke

- Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na Oproštajnom hadžu nije imao posebnu devu koja mu je vukla prtljag i hranu, već je sve to zajedno nosio na svojoj devi koju je jahao. Dakle, njegova jahaća deva ujedno je bila i deva koja je nosila njegov teret.

1284. Od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, prenosi se da je rekao: "Ukaz, Medžinna i Zul-Medžaz bili su trgovi (pijace) u vrijeme džahilijeta, pa su (ashabi) smatrali grijehom trgovati na njima u vrijeme hadža, te je objavljen

sljedeći ajet: **‘Nije vam grijeh da (kroz trgovinu) tražite blagodati od vašeg Gospodara ...’** (El-Bekara, 198), tj. u periodu obavljanja hadža.” Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 3/593.

Manje poznata značenja

✦ *smatrali (su) grijehom* – bojeći se da je to što čine zabranjeno i da spada u grijeh.

Propisi, pouke i poruke

- Ovo je dokaz da ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nisu radili nijedno djelo koje su smatrali grijehom, pa makar u tome bilo i određene koristi za njih, sve dok ne bi saznali šerijatski stav o tome.
- Na hadžu je dozvoljeno trgovati jer to spada u sveopće dobrobiti i koristi koje ne sadrže primjese zabranjenog.

II

KNJIGA O DŽIHADU

Poglavlje dvije stotine trideset četvrto

VRIJEDNOST I ODLIKE DŽIHADA – BORBE NA ALLAHOVOM PUTU

Vrli učenjak Ibn Kajjim el-Dževzijja, Allah mu se smilovao, govoreći o etapama propisivanja naredbe o borbi protiv mušrika, u svome djelu *Zadul-mead*, 3/71–76, rekao je:

“...Zatim je Uzvišeni Allah vjernicima propisao borbu samo protiv onih nevjernika koji se bore protiv njih (vjernika) i povodom toga rekao je: **‘I borite se na Allahovom putu protiv onih koji se bore protiv vas...’** (El-Bekara, 190). Zatim im je naredio da se generalno svi muslimani bore protiv svih mušrika (idolopoklonika), što je u početku islama bilo zabranjeno, pa dozvoljeno (ne strogo naređeno), zatim naređeno, ali samo protiv onih mušrika koji se bore protiv njih, da bi im na kraju naredio da se generalno svi muslimani bore protiv svih mušrika. Postoje dva mišljenja o stepenu obaveznosti generalne i opće naredbe o borbi protiv mušrika: po jednom mišljenju, to je farz ajn – individualna obaveza svakog pojedinca, a shodno mišljenju koje je poznato i prošireno, to je farz kifaje – kolektivna obaveza muslimanske zajednice.

Ono što se nakon istraživanja i valoriziranja ovog pitanja može zaključiti jeste da je džihad obaveza individualnog karaktera (tj. farz ajn), u kojem je svakom muslimanu obaveza da učestvuje ili srcem, ili jezikom, ili imetkom, ili rukom.

Što se tiče tjelesne, tj. oružane borbe na Allahovom putu, takva vrsta borbe kolektivnog je karaktera (tj. farz kifaje). Kada je riječ o borbi na Allahovom putu izdvajanjem i trošenjem imetka, o pitanju njegove stroge obaveznosti postoje dva mišljenja, ali je ispravno da je ovakva vrsta džihada stroga obaveza. Na to ukazuje činjenica da Kur'an naredbu o obaveznosti oružane borbe i borbe imetkom izriče zajedno i u istom kontekstu, ne praveći razliku među njima. Rekao je Uzvišeni Allah: **‘Krećite u boj, bili slabi ili snažni, i borite se na Allahovom putu zalažući imetke svoje i živote svoje! To vam je, da znate, bolje!’** (Et-Tevba, 41) Dakle, Uzvišeni Allah u ovom je ajetu spasenje

od Vatre, oprost grijeha i ulazak u Džennet uvjetovao zalaganjem imetka na Njegovom putu, što je ustvari imovinski džihad. Isto tako, Uzvišeni Allah kaže: 'O vjernici, hoćete li da vam ukažem na trgovinu, ona će vas spasiti patnje nesnosne: u Allaha i Poslanika Njegovog vjerujte i imecima svojim i životima svojim na Allahovom se putu borite – to vam je, da znate, bolje – On će vam grijeha vaše oprostiti i u džennetske bašče vas, kroz koje rijeke teku, uvesti, i u divne dvorove u edenskim vrtovima; to će biti uspjeh veliki.' (Es-Saff, 10–12) U ovim ajetima Uzvišeni Allah obavijestio je vjernike da, ukoliko učine ono što se od njih traži, On će im dati ono što vole i za čim žude, a to je Njegova pomoć i skora pobjeda koju će izvojevati, pa je rekao: '...a dat će vam i drugu blagodat koju jedva čekate...'; a to je: 'Allahova pomoć i skora pobjeda...' (Es-Saff, 13).

Svevišnji Allah vjernike je obavijestio da je On od njih: '...kupio živote njihove i imetke njihove u zamjenu za Džennet koji će im dati...'¹ (Et-Tevba, 111), te im obećao da će im kao nadoknadu za to što se bore na Njegovom putu darovati Džennet. U nastavku ovog ajeta pojašnjava im da je to obećanje koje se nalazilo u Njegovim najodabranijim knjigama koje je sa nebesa objavio, a to su Tevrat, Indžil i Kur'an, a potom je opet sve to potvrdio upitno-potvrdnim oblikom obavještavajući ih da niko od Njega dosljednije ne ispunjava svoje obećanje. Nakon toga, sve što im je obećao, još jednom je potvrdio tako što im je naredio da se raduju trgovini koju su s Njim sklopili, da bi ih na kraju obavijestio da sve to za njih predstavlja veliki uspjeh.

Onaj ko je pametan i razuman treba dobro razmisliti o ovom 'kupoprodajnom' ugovoru koji se sklapa s Uzvišenim Allahom, koliko je samo taj ugovor opasan, a u isto vrijeme koliko li je on i častan i divan! Uzvišeni Allah je kupac, a plaća džennetskim ljepotama, spasenjem posredstvom Njegovog zadovoljstva i užitkom gledanja u Njega u Džennetu, a onaj preko koga je sklopljen ovaj ugovor najodabraniji je od svih Njegovih poslanika, plemenitiji od meleka i svih ljudi. Dakle, ova je roba pripremljena za veliku i značajnu stvar:

*Pripremiše te za vel'ku stvar, kad bi samo znao
Zato ti se uzdigni da bi visoko svoju stoku napasao.*

1 Ibn Kajjim, Allah mu se smilovao, ovdje nije citirao cijeli ajet koji glasi ovako: 'Allah je od vjernika kupio živote njihove i imetke njihove u zamjenu za Džennet koji će im dati – oni će se na Allahovom putu boriti, pa ubijati i ginuti. On im je to zbilja obećao u Tevratu i Indžilu i Kur'anu – a ko od Allaha dosljednije ispunjava obećanje svoje? Zato se radujte pogodbi svojoj koju ste s Njim ugovorili, i to je veliki uspjeh.' (Et-Tevba, 111) (op. prev.)

Mehr koji se prilaže za zadobivanje Allahove ljubavi i Dženneta jeste žrtvovanje duše i imetka njihovom Vlasniku koji ih je otkupio od vjernika. To je roba koju ne cijene kukavice i propalice koje joj nemarno leđa okrenuše. Tako mi Allaha, ta roba nije pojeftinila pa da se oko nje cjenkaju siromasi, niti se slabo prodaje pa da je na odgodu kupuju nevoljnici. Ona je na tržnici izložena i svakom onom ko je želi ponuđena, a njen Vlasnik ne pristaje da je proda osim onome ko za nju ponudi vlastiti život. Nitkovi i lijenčine odstupiše, a oni koji je vole i za njom istinski žude k njoj pohitaše, željno očekujući da vide čiji život između njih svih toliko vrijedi da bude njena cijena. Ta roba poče kružiti među njima i pade u ruke onih koji su: **'...prema vjernicima ponizni, a prema nevjernicima žestoki...'** (El-Maida, 54).

A kada se poveća broj onih koji zazivaju istinsku ljubav, od njih se zatraži dokaz da je istina ono što govore, jer da se ljudima vjeruje na riječ u svemu onome što tvrde, tada bi i bezbrižni veseljak mogao tvrditi da je tužan i potišten. Da bi dokazali istinitost onoga što govore, oni različite svjedoke pozvaše i bi im rečeno da njihova tvrdnja neće biti prihvaćena, osim ako je očitim i jasnim dokazom potvrde: **'Reci: -Ako Allaha volite, mene slijedite, i vas će Allah zavoljeti...'** (Alu Imran, 31). Svi do jednog zaostaše, osim onih koji se kao istinski sljedbenici Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pokazaše, oni koji ga slijede u njegovim djelima, njegovom govoru, njegovoj Uputi i njegovom moralu. Tada se i od njih zatraži da svoju tvrdnju potkrijepe čestitošću, a bi im rečeno da se čestitost ne uzima zdravo za gotovo, već da ona mora biti posvjedočena i Nečijom preporukom i pohvalom potvrđena: **'...oni će se na Allahovom putu boriti i neće se ničijeg prijekora bojati...'** (El-Maida, 54). Nakon svega toga, odstupi većina onih koji zazivaše ljubav tvrdeći da Allaha istinski vole, a mudžahidi ustadoše, i postojani ostadoše. Njima bi rečeno da ni duše, a ni imeci onih koji istinski vole ustvari uopće nisu njihovi, pa oni uručiše ono na što ih obavezuje ugovor koji su sklopili, a Uzvišeni je Allah od vjernika kupio živote njihove i imetke njihove u zamjenu za Džennet koji će im dati. Kupoprodajni ugovor obavezujući je za obje strane, te je svaka strana obavezna ispuniti ono na što se obavezala. Zato, kada trgovci spoznaše veličanstvenost Onoga koji kupuje i visinu cijene koju On nudi, te nakon što uvidješe koliko je častan onaj¹ posredstvom koga je sklopljen ovaj ugovor i koliko je uzvišena Knjiga u kojoj je ovaj ugovor utvrđen, oni shvatiše da je ta roba nešto posebno, i da je ona daleko vrednija i veličanstvenija od bilo koje druge robe. Tada uvidješe da bi bila očita propast i nenadoknadviva šteta tu robu u besćenje dati i za sitne je novce prodati, pa da

1 Misli se na Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. (op. prev.)

tako njena vrijednost uzalud propadne, a tuga i žalost za njom oстане, a onaj ko bi tako postupio, takav bi se među maloumnike i glupane uvrstiti mogao. Zbog toga, oni sa Kupcem sklopiše kupoprodajni ugovor sa kojim su obje strane apsolutno zadovoljne, bez opcije da bilo koja od dvije strane od onoga na što je ugovorom dogovoreno odustane. Oni rekoše: 'Tako nam Allaha, nećemo Te zakinuti niti ćemo ugovor o kupoprodaji s Tobom raskinuti!' Pa kada je ugovor sklopljen i kada su dogovorenu robu isporučili, rečeno im je: 'Životi vaši i imeci vaši postali su Naše vlasništvo, a evo vam ih sada vraćamo mnogo vrednijim i višestruko uvećanim nego što su bili: **-Nikako ne smatraj mrtvima one koji su na Allahovom putu izginuli! Ne, oni su živi i u obilju su kod Gospodara svoga!** (Alu Imran, 169) Mi od vas živote vaše i imetke vaše nismo otkupili kako bismo na vama prođu i zaradu imali, već kako bi Naša darežljivost i plemenitost očite postale, jer robu s greškom² primamo, a u isto vrijeme najveću cijenu za nju dajemo, i na kraju vam i platismo i vašu robu vam vratismo! Neka je hvaljen Onaj čija je darežljivost i plemenitost toliko ogromna i veličanstvena da je stvorenja ne mogu pojmiti, jer On daje robu, a još je i plati, te na najpotpuniji način ispuni tačke ugovora. Primio je robu bez obzira što je falična, još je za nju najbolju cijenu dao, pa je Svoga roba kupio od njega samoga i to Svojim imetkom, tako da mu je dao i robu i novac, još ga je i pohvalio, i zbog sklopljenog se ugovora o njemu najljepše izrazio, te ga je On na taj ugovor uputio i od njega ga je želio.

Oni se odazvaše Allahu i krenuše ka Kući vječnog spasa, u kojoj se nalaze duše ponosnih i gordih, čije su ambicije bile uzvišene. Onaj koji poziva u ispravno vjerovanje dozvao je one čije su uši bile načuljene i Allah je učinio pa su oni čija su srca istinski živa taj glas i čuli, a nakon toga pokrenuli su se i na stepene se bogobojaznih uzdigli. Pjevušeći su taj glas slijedili i njegovim putem hodili, a on njihove jahalice ne odvede nigdje drugo do u Kuću vječnosti i apsolutne sigurnosti..."

Rekao je Uzvišeni Allah: **"Borite se protiv svih mnogobožaca, kao što se oni svi bore protiv vas, i znajte da je Allah na strani onih bogobojaznih."** (Et-Tevba, 36) Uzvišeni Allah u ovom ajetu poziva Svoje robove da krenu u boj protiv svih mnogobožaca jer su se oni ujedinili u borbi protiv islama, te svoje neprijateljstvo prema Allahu, Njegovom Poslaniku i svim vjernicima jasno pokazuju i iz jednog lúka sve ih zajedno gađaju. Međutim, Uzvišeni je Allah zaštitnik Svojih vojski i On ujedinjene neprijatelje sâm poražava, a onaj na čijoj je strani Allah, takav nikada neće biti poražen!

2 Aluzija na činjenicu da su ljudi manjkavi, krnjavi i nepotpuni, ali i pored toga, Uzvišeni Allah ih prima kao šehide i zbog njihove spremnosti na žrtvovanje obilato ih nagrađuje, a Allah najbolje zna. (op. prev.)

I rekao je Uzvišeni: **“Propisuje vam se borba, mada vam nije po volji! Ne volite nešto, a to može biti dobro za vas; nešto volite, a ono ispadne zlo po vas. Allah zna, a vi ne znate.”** (El-Bekara, 216) U ovom ajetu Svevišnji Allah muslimanima naređuje džihad kako bi svoje neprijatelje držali podalje od unutrašnjosti islamskih teritorija. Pored toga što džihad predstavlja napor i poteškoću, on u konačnici sa sobom donosi pobjedu, onesposobljavanje neprijatelja i osvajanje njihovih teritorija, kao i ratni plijen.

Ponekad čovjek nešto voli jer misli da se u tome krije veliko dobro za njega, a to je u suštini po njega veliko zlo. Između ostalog, tu se ubraja i izostajanje iz vojnih pohoda, tj. neodlazak u borbu na Allahovom putu, jer takvo ponašanje dovodi do neprijateljskih upada na muslimanske teritorije i širenje nereda.

Stoga čovjek mora biti zadovoljan s onim što mu je Allah odredio te ostati postojan i čvrst na Njegovom putu, jer On, Uzvišeni, bolje od Svojih robova zna konačnicu i krajnji ishod svega, pa ih je zato i obavijestio o onome što im donosi dobro i na dunjaluku i na ahiretu. Zato Mu se, o vjernici, odazovite i Njegovoj se naredbi povinujte kako biste se spasili i uspjeh postigli!

Rekao je Svevišnji Allah: **“Krećite u boj, bili slabi ili snažni, i borite se na Allahovom putu, zalažući imetke svoje i živote svoje.”** (Et-Tevba, 41) Uzvišeni Allah naređuje sveopću mobilizaciju i odlazak sa Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, u bitku na Tebuku s ciljem borbe protiv Allahovih neprijatelja Rimljana, bezbožnika koji se ubrajaju u sljedbenike Knjige. Allah je vjernicima kategorički i bez izuzetka naredio da zajedno s Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, izađu u ovu bitku, bez obzira bilo im to teško ili lahko, drago ili mrsko. Zatim ih bodri da na Njegovom putu žrtvuju svoje imetke i svoje živote kako bi stekli Njegovo zadovoljstvo jer je to za njih bolje i na dunjaluku i na ahiretu. Naime, oni na dunjaluku od svojih imetaka daju samo malo, a Allah će im to nadomjestiti na način što će od svojih neprijatelja uzeti njihov imetak, a uz to će im dati mnoge počasti koje ih očekuju na ahiretu.

Također, rekao je Uzvišeni Allah: **“Allah je od vjernika kupio živote njihove i imetke njihove u zamjenu za Džennet koji će im dati – oni će se na Allahovom putu boriti, pa ubijati i ginuti. On im je to, zbilja, obećao u Tevratu i Indžilu i Kur'anu – a ko osim Allaha dosljednije ispunjava obećanje svoje? Zato se radujte pogodbi svojoj koju ste s Njim ugovorili, i to je veliki uspjeh.”** (Et-Tevba, 111) U ovom časnom ajetu Svevišnji Allah kaže da je Svojim robovima dao Džennet u zamjenu za njihove živote i imetke njihove ukoliko ih iskreno žrtvuju na Njegovom putu. Ovo je u suštini vrhunac Njegove blagodarnosti, plemenitosti i dobrote jer On kao

protuvrijednost prihvata nešto što svakako posjeduje i ono što je On lično iz Svoje dobrote podario Svojim pokornim robovima. On ih zbog njihove žrtve nagrađuje u svakom slučaju, bez obzira da li su ubijali, ili su i sami bili ubijeni, ili su i ubijali a na kraju i sami bili ubijeni. Kako god bilo, takvima je Džennet zagaraniran. Nakon toga, Uzvišeni Allah Svoje obećanje još jednom potvrđuje tako što ih obavještava da je On to na Sebe kao obavezu uzeo i da je to obećanje Svojim poslanicima objavio u tri Svoje prethodne velike objave, a to su Tevrat, Indžil i Kur'an. Dalje, On potvrđuje da kada On nešto obeća, onda On to i ispuni, jer On, Uzvišeni, ne krši Svoje obećanje. Potom je obradovao one koji se budu držali sklopljene pogodbe, tj. ugovora, te im obećao veliki uspjeh i vječno uživanje.

I kaže Uzvišeni Allah: "Vjernici koji se ne bore, osim onih koji su za borbu nesposobni, nisu jednaki onima koji se na Allahovom putu bore imecima svojim i životima svojim. One koji se budu borili ulažući imetke svoje i živote svoje, Allah će odlikovati čitavim *stepenom* nad onima koji se ne budu borili, a On je svima obećao lijepu nagradu. Allah je borce, nad onima koji se ne bore, odlikovao velikom nagradom. *Stepenima mnogobrojnim*, oprostom i milošću, a Allah prašta i samilostan je." (En-Nisa, 95–96)

Ibn Kajjim el-Dževzijja, Allah mu se smilovao, u svom djelu *Tarikul-hidžretejn*, str. 333–336, rekao je sljedeće:

"U ovom ajetu Uzvišeni Allah negirao je jednakost između vjernika koji se ne bore i vjernika koji se bore u džihadu na Njegovom putu, a potom je rekao da je On mudžahide, tj. borce na Allahovom putu, uzdigao nad onima koji se ne bore za jedan stepen: '...Allah će odlikovati čitavim *stepenom*...', da bi nakon toga rekao da je mudžahide odlikovao nad onima koji se ne bore za mnogo stepeni: '*Stepenima mnogobrojnim*...' [...]

Ovo je i dokaz da bogataš koji dijeli na Allahovom putu ima prednost nad siromašnim jer je Uzvišeni Allah rekao da je mudžahid koji se bori svojim imetkom i svojim životom bolji od onoga koji se ne bori, te je prvo spomenuo borbu imetkom, a nakon toga borbu vlastitim životom: '...**koji se na Allahovom putu bore imecima svojim i životima svojim**', a što se tiče siromašnih, Uzvišeni Allah s njih je skinuo odgovornost i grijeh riječima: '...Nema razloga da se išta prigovara onima koji čine dobra djela..., ni onima kojima si rekao, kad su ti došli da im daš životinju za jahanje: -Ne mogu naći za vas životinje za jahanje...' (Et-Tevba, 91–92).

Ovo je propis koji se veže za mudžahide i za one koji nisu otišli u džihad jer su na neki način spriječeni da odu u borbu.

Što se pak tiče onih koji nisu otišli u džihad, a sposobni su da se bore, o njima je Uzvišeni Allah rekao: **'...Allah je borce, nad onima koji se ne bore, odlikovao velikom nagradom. Stepenima mnogobrojnim, oprostom i milošću, a Allah prašta i samilostan je.'**

Što se tiče stepena, tj. deredža, koje su spomenute u ajetu, ispravno je da se one odnose na ono što je spomenuto u hadisu koji prenosi Ebu Hurejra, radijallahu anhu, a bilježi ga Buhari u svom *Sahihu*, u kojem se navodi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Ko bude vjerovao u Allaha i Njegovog Poslanika, obavljao namaz i postio ramazan, ima pravo kod Allaha da ga uvede u Džennet, bez obzira bio od onih koji su učinili hidžru na Allahovom putu ili od onih koji su ostali u svojoj zemlji u kojoj su rođeni.' Prisutni upitaše: 'Allahov Poslaniče, hoćemo li ljude obavijestiti o tome (što si rekao)?', a on dalje nastavi: 'U Džennetu ima stotinu deredža koje je Uzvišeni Allah priredio za mudžahide na Svom putu, a između svake dvije deredže je (prostranstvo) koliko između nebesa i Zemlje. Zato, kada od Allaha budete tražili Džennet, tražite od njega Firdevs, on je središnji¹ i najviši dio Dženneta, a iznad njega je Arš Milostivog, i iz njega izvire džennetske rijeke.'²

Prva vrsta onih koji su za borbu nesposobni jesu mudžahidi koji opravdano izostanu iz borbe i oni imaju nagradu kao i mudžahidi koji su otišli u borbu. U tom kontekstu od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, prenosi se da je rekao sljedeće: 'Kada se vjernik razboli ili (na put) otputuje, njemu se i dalje pišu djela koja je (po običaju) činio dok je bio zdrav i boravio kod kuće.' Isto tako, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: 'Zaista u Medini ima ljudi, vi niste nijednim putem hodili niti ste ijednu dolinu prešli a da oni nisu bili s vama' Ashabi upitaše: 'A oni su u Medini?!', a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: 'Da, oni su u Medini, ali ih je nešto spriječilo (da izađu u borbu).'

Na ovo ukazuju ispravni šerijatski tekstovi, tj. da mudžahid koji opravdano izostane iz borbe ima nagradu kao i mudžahid koji se bori. Šerijatsko pravilo kaže da ukoliko čovjek ima čvrstu namjeru da uradi nešto dobro ili loše, i još uz to poduzme sve što je u njegovoj moći da to pretoči u djelo, pa na neki način u tome bude spriječen, takav će imati istu nagradu, odnosno kaznu, kao i onaj koji je dotično djelo istinski i uradio. Na to ukazuju riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je rekao: 'Kada se dvojica muslimana sukobe sabljama, i ubica i ubijeni će u Vatru.' Upitaše: 'Jasno nam

1 *Središnji dio Dženneta – evsatul-džennet*, tumači se kao najbolji dio Dženneta, ili se misli da je Firdevs njegov središnji dio, ukoliko se u obzir uzme širina Dženneta, a da je najviši dio ako se u obzir uzme njegova visina. Vidjeti: Ibn Hadžer, *Fethul-Bari*, 6/13. (op. prev.)

2 Buhari, *Sahih*, br. 7423. (op. prev.)

je zbog čega će ubica u Vatru, ali šta je s ubijenim?' Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: 'On je želio ubiti svoga protivnika.'

Druga vrsta onih koji ne učestvuju u džihadu jesu oni koji su u osnovi nesposobni za borbu, ali u isto vrijeme nemaju namjeru da se bore, niti je njihova odluka da se bore čvrsta i nepokolebljiva. Ovakav se ne može izjednačiti sa mudžahidom na Allahovom putu, već je Allah mudžahide nad ovakvima odlikovao i prednost im dao i pored toga što oni u osnovi nisu ni sposobni za borbu. Ovakav nema iskrenog nijeta za borbu koji bi ga mogao podići na stepen onoga koji se istinski bori, poput onih koje smo spomenuli u prvoj vrsti..."

I rekao je Uzvišeni Allah: "O vjernici, hoćete li da vam ukažem na trgovinu koja će vas spasiti patnje nesnosne? U Allaha i Poslanika Njegovog vjerujte, i imecima svojim i životima svojim na Allahovom se putu borite, to vam je, da znate, bolje. On će vam grijehе vaše oprostiti i u džennetske bašče vas, kroz koje rijeke teku, uvesti, i u divne dvorove u edenskim vrtovima – to će biti uspjeh veliki, a dat će vam i drugu blagodat, koju jedva čekate: Allahovu pomoć i skoru pobjedu! Zato obraduj radosnom viješću vjernike." (Es-Saff, 10–13) Ashabi, radijallahu anhum, htjeli su Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, upitati o djelu koje je kod Uzvišenog Allaha najvrednije kako bi ga učinili, pa je Allah objavio suru Es-Saff u kojoj se, između ostalih, nalaze i ovi ajeti. Dakle, borba na Allahovom putu uz zalaganje imetka i života ubraja se u trgovinu koja ne može propasti, jer se pomoću nje dolazi do željenog cilja i ona skida koprenu i otklanja omamu. Uz to, Uzvišeni Allah obavezao se da će onima koji se bore na Njegovom putu oprostiti grijehе, otkloniti nedaće i podariti im pobjedu nad neprijateljima. On im garantira dobro ovoga svijeta koje će ih odvesti do onosvjetskog dobra. Ovo važi za svakoga onog ko bude pokoran Allahu i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, te pomogne Allaha i Njegovu vjeru, pa su stoga ovi ajeti i okončani nagovještajem radosne vijesti koja će obradovati vjernike.

Pored ovih, ajeta na temu džihada i borbe na Allahovom putu ima još mnogo i oni su uglavnom poznati.

Što se tiče hadisa koji govore o vrijednosti džihada, njih je toliko da ih je teško i prebrojati. Između ostalih, to su i sljedeći hadisi:

1285. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan koje je djelo najbolje, pa je odgovorio: "Iman (vjerovanje) u Allaha i Njegovog Poslanika." "A koje (djelo) nakon toga?"; upita neko. "Džihad (borba) na Allahovom putu"; odgovori on. Nakon toga opet

je upitan: "A koje (djelo) nakon toga?" "Hadž mebrur", odgovori Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Muttefekun alejhi.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 1273, u dvije stotine trideset trećem poglavlju, "Obaveznost i vrijednost hadža".

1286. Od Ibn Mesuda, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Upitao sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: 'Koje je djelo najdraže Allahu?' Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Namaz obavljen u njegovo pravo vrijeme.' Zatim sam upitao: 'A koje onda?' 'Dobročinstvo prema roditeljima,' odgovori on. 'A koje poslije njega?' Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Džihad na Allahovom putu.'" Muttefekun alejhi.

Ovaj je hadis naveden i pojašnjen pod brojem 312, u četrdesetom poglavlju, "Dobročinstvo prema roditeljima i održavanje rodbinskih veza".

1287. Od Ebu Zerra, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: Upitao sam: 'Allahov Poslaniče, koje je djelo najbolje?' On reče: 'Iman (vjerovanje) u Allaha i džihad na Njegovom putu.'" Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 5/148, i Muslim, 84.

Propisi, pouke i poruke

- Dobra djela ulaze pod pojam imana, tj. vjerovanja u Allaha, jer se iman povećava pokoravanjem Uzvišenom Allahu, a smanjuje se grijешenjem.
- Džihad na Allahovom putu, kojem je krajnji cilj uzdizanje Allahove riječi, spada u Allahu najdraža djela.

1288. Od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Jedan jutarnji ili jedan večernji pohod na Allahovom putu bolji je od dunjaluka i svega što je na njemu." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/13 i 15, i Muslim, 1880.

Manje poznata značenja

- ✦ *jutarnji pohod* – onaj na koji se krene na početku dana.
- ✦ *večernji pohod* – onaj koji se poduzme pred kraj dana.

Propisi, pouke i poruke

- Džihad na Allahovom putu jedan je od najboljih vidova ibadeta i ubraja se u najbolja i Allahu najdraža djela.

1289. Od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Neki je čovjek došao kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa ga upitao: 'Koji je čovjek (između svih ljudi) najbolji?' On reče: 'Vjernik koji se svojim životom i imetkom bori na Allahovom putu.' Potom upita: 'A zatim ko?' Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Čovjek koji se izdvojio u jedan od (pustih) klanaca i obožava svoga Gospodara, i tako ljude štiti od svoga zla.'" Muttefekun alejhi.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 598, u šezdeset devetom poglavlju, "Pohvalnost osamljivanja u vrijeme nereda ili bojazni od smutnje u vjeri..."

1290. Od Sehla b. Sa'da, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Jedan dan pripravnosti na Allahovom putu bolji je od dunjaluka i svega što je na njemu; mjesto koje u Džennetu zauzme bič jednog od vas bolje je od dunjaluka i svega što je na njemu; jedan jutarnji ili jedan večernji pohod, koji rob poduzme na putu Uzvišenog Allaha, bolji je od dunjaluka i svega što je na njemu." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/14, i Muslim, 1881.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis ukazuje na veliku vrijednost boravka u pripravnosti i bdijenja na graničnim područjima islamske države s ciljem čuvanja muslimanske svetosti i sprečavanja neprijatelja da prodre u unutrašnjost muslimanskih teritorija.

- Hadis omalovažava dunjaluk, a uzvisuje džihad, te potcrtava da je onaj ko se u Džennetu domogne mjesta koje inače prostorno zauzima jedan obični bič, postigao više nego onaj ko posjeduje čitav dunjaluk, pa kako je onda sa onim ko uđe u Firdevs, najveći stepen Dženneta?!
- Razlog zanemarivanja obaveze džihada jeste ljubav prema dunjaluku i prevelika vezanost za njega, pa je u hadisu i spomenuta ova velika nagrada i svekoliko dobro koje se krije u borbi na Allahovom putu, kako bi se onaj ko zanemaruje ovu obavezu podsjetio na činjenicu da je i najmanji vid džihada bolji i vredniji od čitavog dunjaluka na koji se ovakav usmjerio i sa njim se zadovoljio.

1291. Od Selmana, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: 'Jedan dan i jedna noć (provedeni) u ribatu – pripravnosti na Allahovom putu, bolji su od mjeseca dana posta i (noćnog) namaza, a onaj ko u ribatu umre, i dalje će mu teći nagrada za (dobra) djela koja je činio, bit će opskrbljen (u Džennetu)'¹ i bit će siguran od kaburskog iskušenja.'" Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1913.

Manje poznata značenja

- * *ribat* – boravak u pripravnosti na Allahovom putu kojem je za cilj zaštita onih koji žive u unutrašnjosti muslimanskih teritorija.
- * *kabursko iskušenje* – iskušenje kojem će ljudi biti podvrgnuti u kaburu tako što će im dvojica meleka uputiti pitanja i tako što će biti izloženi patnji. Ovo potvrđuje i druga verzija ovog hadisa koju bilježi Tirmizi, 1913, a u kojoj se kaže: "...i bit će sačuvan od kaburskog iskušenja."

Propisi, pouke i poruke

- Velika je i očita blagodat koja je obećana murabitu, tj. osobi koja boravi u ribatu. Njemu će i nakon smrti teći nagrada za dobra djela koja je činio i ova privilegija rezervirana je samo za njega i niko drugi neće je uživati. Na to ukazuje i sljedeći hadis pod brojem 1292.

¹ U svim komentarima koji su mi dostupni, za ovaj dio hadisa: "...i bit će opskrbljen...", kaže se da se odnosi na opskrbu u Džennetu, a ne na dunjaluku, kako bi to neko možda mogao shvatiti, a Allah najbolje zna. Vidjeti: Nevevi, *Šerhu Sahihi Muslim*, 13/61, i Munavi, *Fejdul-Kadir*, 4/13, br. 4395.

- Murabitu će neprestano pristizati i njegova opskrba, što je u skladu i sa riječima Uzvišenog Allaha koji je, u kontekstu nagrada koje očekuju šehide, rekao: **“Nikako ne smatraj mrtvima one koji su na Allahovom putu izginuli! Ne, oni su živi i kod Gospodara svoga obilno opskrbljeni.”** (Alu Imran, 169) Mnogobrojni vjerodostojni hadisi govore o tome da se duše šehida hrane džennetskim plodovima.
- Ovaj hadis potvrđuje i kabursku patnju i kaburska iskušenja, te pojašnjava da će murabit svega toga biti sačuvan.

1292. Od Fadale b. Ubejda, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Svatom umrlom (čovjeku) zapečate se njegova djela osim onome ko je u pripravnosti na Allahovom putu. Njegova (dobra) djela uvećavaju se sve do Sudnjeg dana i on će biti sačuvan od kaburskog iskušenja.” Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je hadis hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis sahih li gajrihi, tj. vjerodostojan, ali ne sam po sebi, već zbog drugih sličnih vjerodostojnih predaja koje ga pojačavaju i podižu na stepen vjerodostojnosti. Bilježe ga Ebu Davud, 2500, i Tirmizi, 1621, od Ebu Hanija el-Havlanija koji prenosi da ga je Amr b. Malik el-Džembijj obavijestio kako je čuo Fadal b. Ubejda da je rekao spomenuti hadis.

Kažem: Ovaj lanac prenosilaca je dobar, jer je Ebu Hani, čije je puno ime Humejd b. Hani, prihvatljiv prenosilac.

Ovaj hadis pojačava i predaja koju bilježi imam Ahmed, a prenosi je Ukba b. Amir b. Amir, što ga podiže na stepen vjerodostojnog hadisa, a Allah najbolje zna.

Propisi, pouke i poruke

- Dobra djela onoga ko umre u pripravnosti na Allahovom putu ne prekidaju se sve do Sudnjega dana, kako bi sretan i zadovoljan susreo svoga Gospodara koji će ga nagraditi Džennetom i svilom.

1293. Od Osmana, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: “Dan (proveden u) pripravnosti na Allahovom putu bolji je od hiljadu dana provedenih na nekom drugom mjestu (gdje nema pripravnosti).” Tirmizi, koji kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis hasen li gajrihi. Bilježe ga Tirmizi, 1667, Nesai, 6/40, Ahmed, 1/62, 65, 66 i 75, i drugi, različitim putevima, svi posredstvom Zehre b. Mabeda, koji predaju prenosi od Ebu Saliha, sluge Osmana b. Affana, radijallahu anhu.

Kažem: U ovom lancu prenosilaca postoji izvjesna slabost jer je Ebu Salih, sluga Osmanov, radijallahu anhu, makbul – prihvatljiv, ali samo onda kada predaja koju on prenosi podržava druge slične predaje na određenu temu, a u suprotnom, ovaj je prenosilac lejjin – slab.

Međutim, ovaj se hadis prenosi i na drugi način, isto od Osmana, radijallahu anhu, a bilježe ga Ibn Madža, 2766, Ahmed, 1/64–65, i drugi, različitim putevima od Musaba b. Sabita, on od Abdullaha b. Zubejra koji je rekao: "Osman, radijallahu anhu, držao je hutbu, pa je rekao...", a zatim je naveo prethodni hadis.

Kažem: I u ovom lancu prenosilaca postoji određeni vid slabosti i prekinutosti jer je Abdullah b. Sabit lejjin, tj. slab u prenošenju hadisa, a isto tako, on nije doživio svoga djeda Abdullaha b. Zubejra, radijallahu anhum. Pored svega toga, lanac prenosilaca ovog hadisa može se uzeti u obzir.

Sve u svemu, ovaj hadis koji je prenesen od Osmana, radijallahu anhu, nalazi se na stepenu hasen hadisa.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis ukazuje na vrijednost boravka u pripravnosti na Allahovom putu i da je jedan dan proveden u ribatu na Allahovom putu vredniji od hiljadu dana provedenih u činjenju nekog drugog dobrog djela koje je također vid pokoravanja Uzvišenom Allahu.

1294. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Allah garantira onome ko izađe na Njegovom putu, a na taj ga izlazak ne bude motiviralo ništa drugo do džihad na Njegovom putu, vjerovanje u Njega i u Njegove poslanike, takvome On garantira da će ga uvesti u Džennet ili da će ga, zajedno sa nagradom koju je osvojio ili ratnim plijenom koji je zadobio, vratiti u mjesto iz kojeg je krenuo. Tako mi Onoga u čijoj je ruci Muhammedova duša, nema nijedne rane koja se zadobije na Allahovom putu a da (šehid) na Sudnji dan s njom neće

doći, a ona će biti u istom obliku kao onog dana kada je zadobivena – njena boja je boja krvi, a njen miris je miris miska. Tako mi Onoga u čijoj je ruci Muhammedova duša, da se ne bojim da ću otežati muslimanima, nikada ne bih izostao iz odreda koji se bori na Allahovom putu, ali ja nisam (finansijski) u stanju omogućiti svim muslimanima da idu u (džihad)¹, niti su oni sami to u mogućnosti, a njima bi teško palo to što ne bi išli sa mnom. Tako mi Onoga u čijoj je ruci Muhammedova duša, želim se boriti na Allahovom putu pa poginuti, pa se opet boriti (na tom putu), pa opet poginuti, pa se opet boriti (na tom putu) i opet poginuti.” Muslim. Jedan dio ovog hadisa bilježi i Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1876, a jedan dio bilježi i Buhari, *Fethul-Bari*, 6/20.

Propisi, pouke i poruke

- Uzvišeni Allah, iz Svoje velike dobrote i plemenitosti, borcima na Svom putu obećao je Džennet. Ova garancija i jamstvo u skladu su sa riječima Uzvišenog: “Allah je od vjernika kupio živote njihove i imetke njihove u zamjenu za Džennet koji će im dati...” (Et-Tevba, 111).
- Džennet je zajamčen, kako se to spominje u hadisu, istinskom borcu na Allahovom putu koji čvrsto vjeruje u svoga Gospodara i srčano prihvata i potvrđuje Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a što se tiče onoga ko obuče džihadsku uniformu, a pri sebi ne bude imao svojstva i vrline istinskog mudžahida, takvome Džennet nije zagaraniran.
- Istinski borac na Allahovom putu dobitnik je u svakom pogledu: ili će se domoći Dženneta, ili će osvojiti ratni plijen te se živ i zdrav vratiti svojoj porodici i voljenima, koje je Uzvišeni Allah sačuvao od svake neprijatnosti dok je on bio odsutan.
- Šehidi ulaze u Džennet odmah nakon što poginu i to je počast koju im ukazuje Uzvišeni Allah i brzo ispunjenje Njegovog obećanja koje im je dao dok su još bili na dunjaluku, pa će u Džennetu boraviti i jutrom i večeri.
- U ovom hadisu nalazi se dokaz da sa šehida ne treba prati krv, niti je otklanjati na bilo koji način. Mudrost ovog propisa ogleda se u tome da šehid dođe na Sudnji dan u stanju u kakvom je poginuo i da s njim dođe i svjedok, tj. njegova krv, koja će posvjedočiti njegove zasluge i vrline, kao i njegovu spremnost da se žrtvuje na putu pokornosti Uzvišenom Allahu.

1 Tj. ne mogu svima obezbijediti jahalice na kojima bi krenuli u džihad, odnosno deve ili konje. (op. prev.)

- Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: “Tako mi Onoga u čijoj je ruci Muhammedova duša”, dokaz su legitimnosti i pravosnažnosti zaklinjanja korištenjem ove i sličnih fraza koje u suštini ukazuju isključivo na Uzvišenog Allaha, i u vezi s tim uopće nema razilaženja.
- Hadis potvrđuje da Uzvišeni Allah ima ruku, a ona je onakva kakva dolikuje Njegovoj uzvišenosti, bez ikakve težnje i ambicije da se ovo Allahovo svojstvo uporedi s bilo kim ili s bilo čim, i bez iskrivljivanja njegovog značenja i bez pogrešnog tumačenja. Ovakva je bila metoda prvih, odabranih generacija muslimana u pogledu vjerovanja u ovu vrstu Allahovih svojstava.
- Na Sudnjem danu šehidi će imati specifično obilježje, a to su rane iz kojih će teći krv koja će mirisati poput miska.
- Hadis ukazuje na to da svako djelo koje učini Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije nužno obavezujuće i za njegov ummet.
- Dozvoljeno je da islamski vođa izostane iz vojne izvidnice ili vojnog pohoda ukoliko u takvom postupku vidi određenu korist ili dobrobit.
- Islamski vladar treba voditi računa o stanju u kojem se nalaze obični ljudi, te uzimati u obzir i stanje onih koji su među njima najslabiji i najranjiviji, te shodno tome prilagoditi svoje postupke, a sve u cilju da im olakša.
- Niko ko uđe u Džennet neće poželjeti da iz njega izađe, osim šehida koji bi se volio vratiti na dunjaluk da se opet bori na Allahovom putu pa da opet pogine, pa se vratiti još jednom, pa opet poginuti, pa se opet vratiti i opet poginuti, a sve zbog velike počasti koja će mu biti ukazana.

1295. Također, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Nema nijednog ranjenika, koji je rane zadobio na Allahovom putu, a da neće doći na Sudnji dan s (otvorenom) ranom koja krvari: boja joj je boja krvi, a njen miris – miris je miska.” Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Ovo je dio prethodnog hadisa, a na ovu se predaju odnose riječi imama Nevevija koji je, nakon što je naveo prethodni hadis, rekao: “Jedan dio ovog hadisa bilježi i Buhari.”

Propisi, pouke i poruke

- Ovaj hadis nadopunjuje ono što je spomenuto u prethodnom. U njemu se nalazi i dokaz da je misk čist te da ga je dozvoljeno stavljati na tijelo i na odjeću, kao i na to da ga je dozvoljeno prodavati i kupovati.

1296. Od Muaza, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Svakom muslimanu koji se bude borio na Allahovom putu koliko traje pauza između dva stiska prstiju pri muži deve, Džennet je zagaraniran, a onaj ko na Allahovom putu bude ranjen ili zadobije neku ozljedu¹, ona (ozljeda)² će na Sudnjem danu biti još veća i obilnija nego što je bila. Boja (njene krvi) bit će boja šafrana, a njen miris poput mirisa miska." Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 2541, Tirmizi, 1657, Nesai, 6/25–26, i drugi, različitim putevima od Enesa b. Juhamira, koji ga prenosi od Muaza b. Džebela, radijallahu anhu.

Kažem: Ovaj lanac prenosilaca je vjerodostojan.

Manje poznata značenja

- * *pauza između dva stiska prstiju pri muži deve* – vrijeme između stiskanja i širenja prstiju pri muži. Ovim se želi kazati da je i vrlo malo vremena provedenog u džihadu izuzetno vrijedno djelo.
- * *ozljeda* – indirektne povrede koje mudžahid zadobije u džihadu, mimo rana.

Propisi, pouke i poruke

- Iz Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "Svaki musliman koji se bude borio na Allahovom putu...", razumije se da su džihad i nagrada koja za njega slijedi posebnosti i specifičnosti islamskog ummeta i da se ne odnose na druge ummete.
- Titula šehadeta i sva čast koju ona sa sobom nosi, privilegija je muvehhida – istinskih monoteista iz islamskog ummeta.

1 Riječ "rana" u ovom hadisu odnosi se na povrede koje nevjernici oružjem nanese muslimanu, a riječ "ozljeda", na povrede zadobivene u džihadu, ali ne od ruku nevjernika, već na neki drugi način, naprimjer, ako mudžahida udari njegov konj ili deva, ili se ozlijedi vlastitim oružjem, ili se ogrebe na kamenje i slično. Neki učenjaci smatraju da u ovom hadisu nema razlike između rane i ozljede, već da se i jedno i drugo odnosi na ranjavanje, a Allah najbolje zna. Vidjeti: Mubarekfuri, *Tuhfetul-ahvezi*, 5/243. (op. prev.)

2 Zamjenica "ona" u ovom hadisu odnosi se na ozljedu, a ne na ranu. Kada znamo da je nagrada za običnu ozljedu zadobivenu u borbi na Allahovom putu ovako velika i obilna, onda je nagrada za rane iz džihada daleko veća. Vidjeti: Mubarekfuri, *Tuhfetul-ahvezi*, 5/243. (op. prev.)

- Džennet je nagrada koju dobiva borac na Allahovom putu, ali pod uvjetom da u njegovom nijetu ne bude primjesa ovosvjetskih težnji i ambicija.
- Za sve nevolje i iskušenja koja su na dunjaluku zadesila šehida i za sve što je pretrpio, Uzvišeni Allah će ga obilato nagraditi i njegova djela neće biti upropaštena.

1297. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Jedan od ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, prošao je pored jedne uvale u kojoj je bio mali izvor pitke vode, što mu se jako svidjelo, te pomisli: 'Kada bih se izolirao od svijeta i nastanio se u ovoj uvali!, ali to neću učiniti sve dok za to ne zatražim dozvolu od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.' Saopćio je Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, ono što je naumio, a on mu reče: 'Nemoj tako postupiti! Borba jednog od vas na Allahovom putu bolja mu je od sedamdeset godina namaza (koji će obavljati) u svojoj kući. Zar ne želite da vam Allah oprosti i da vas uvede u Džennet? Borite se na Allahovom putu jer ko se bude borio na Allahovom putu koliko je pauza između dva stiska prstiju pri muži deve, takvome je Džennet obavezan!'" Tirmizi, koji kaže da je hasen.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis hasen. Bilježi ga Tirmizi, 1650.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis ukazuje na to da znanje treba prethoditi djelu i zbog toga je ovaj ashab Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, prvo upitao o onome što ga je interesiralo, dakle, prije nego što je išta poduzeo.
- Prohtjevi i strasti jednog vjernika moraju biti pokorni šerijatu.
- Ovaj hadis jasno ukazuje na nivo učtivosti i lijepog ponašanja ashaba, radijallahu anhum, spram Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Niko se od njih ne bi odlučio učiniti nešto, pa čak ako se radilo i o nečemu ličnom i privatnom, sve dok svoju zamisao ne bi izložio Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem.
- Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je vrlo brižan i pažljiv prema svom ummetu, te se trudio da njegovi sljedbenici obuhvate svaki vid hajra i dobročinstva kako bi kod Uzvišenog Allaha zbog toga bili nagrađeni. Zato je ovom ashabu i ukazao na ono što donosi veliku nagradu i sveopće dobro, te podiže stepene u Džennetu.
- Džihad na Allahovom putu predstavlja djelo koje je daleko bolje i vrednije od dobrovoljnog namaza.

- Uzvišeni Allah zagantirao je Džennet onome ko pogine boreći se na Njegovom putu s iskrenom namjerom da zasluži Njegovo zadovoljstvo i s ciljem da Njegova riječ bude gornja.

1298. Također, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je neko upitao: "Allahov Poslaniče, šta je (po vrijednosti) ravno džihadu na Allahovom putu?" Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Vi to ne možete (učiniti)!" Ponovili su to (pitanje) dva ili tri puta, a on bi im svaki put rekao: "Vi to ne možete (učiniti)!" Nakon toga, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Primjer mudžahida na Allahovom putu je kao primjer ustrajnog postača i klanjača, pokornog Allahovim ajetima¹ koji nikako ne prekida ni post ni namaz, i tako čini sve dok se borac na Allahovom putu ne vrati (iz borbe)." Muttefekun alejhi. Ovo je Muslimova verzija.

U verziji koju bilježi Buhari navodi se da je neki čovjek rekao: "Allahov Poslaniče, uputi me na djelo koje je (po vrijednosti) ravno džihadu?" Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Ne vidim da takvo djelo postoji!" Zatim još dodade: "Možeš li ti, kada mudžahid krene u borbu, ući u svoju džamiju i neprestano klanjati i besprekidno postiti?" Čovjek tada reče: "A ko je to u stanju?!"

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/4, i Muslim, 1878.

Manje poznata značenja

- * *ustrajan* – koji se mnogo trudi.
- * *pokoran* – skrušen i pobožan.

Propisi, pouke i poruke

- I ovaj hadis ukazuje na veličanstvenost i veliku vrijednost džihada jer on vrijedi koliko sva dobra djela nabrojana u ovom hadisu.
- Vrijednost dobrih djela ne može se shvatiti principom analogije, već se radi o Allahovoj dobroti i blagodatima koje On daruje onome kome hoće od Svojih robova.

¹ U komentaru ovog dijela hadisa: "...pokornog Allahovim ajetima", navodi se više mišljenja, između ostalog da se misli na onoga ko uči Kur'an u namazu, a Allah najbolje zna. Vidjeti: Ali el-Kari, *Mirkatul-mefatih šerh miškatul-mesabih*, 11/426. (op. prev.)

1299. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Jedan od najboljih načina življenja jeste život čovjeka koji se drži za uzde svoga konja i jašući na njemu – bori se na Allahovom putu. Kada god čuje kakvu huku ili (ratni) povik, on skoči i zajaše svoga konja želeći pogibiju ili smrt (na Allahovom putu) i tragajući za njima tamo gdje se one mogu naći. Isto tako, (jedan od najboljih načina življenja jeste život) onog čovjeka koji sa svojim malim stadom obitava na vrhu jednog od ovih visova ili u jednoj od ovih dolina, te klanja namaz, daje zekat i obožava svoga Gospodara sve dok mu ne dođe smrt, i s ljudima sarađuje u dobru." Muslim.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 601, u šezdeset devetom poglavlju, "Poželjnost osamljivanja u vrijeme nereda ili bojazni od smutnje u vjeri..."

1300. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "U Džennetu ima stotinu deredža (stupnjeva) koje je Allah pripremio borcima na Svom putu. Između svake dvije deredže je (udaljenost) kao razdaljina između neba i Zemlje." Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/16.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis ukazuje na vrijednost borbe na Allahovom putu.
- Džennet je ogroman i veličanstven, a veličanstveno je i uživanje koje je Uzvišeni Allah u njemu priredio za one koji su se borili na Njegovom putu.
- Hadis na neki način ukazuje i na to da najveću deredžu u Džennetu ponekad može dostići i vjernik koji nije bio mudžahid na Allahovom putu, a to će postići ili svojim lijepim nijetom ili nekim drugim dobrim djelima, jer je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, svim prisutnim naredio da mole Uzvišenog Allaha da ih uvede u Firdevs – najveći stepen Dženneta, i to nakon što ih je obavijestio da je On najveći stepen u Džennetu pripremio za mudžahide. Na sve to ukazuje nastavak ovog hadisa u kojem se navodi: "...pa kada od Allaha budete tražili, tražite od njega Firdevs, on je središnji i najviši dio Dženneta." (Jahja b. Salih, prenosilac hadisa) kaže: "A mislim da je još rekao:¹ 'Iznad njega je Arš

¹ Ovom rečenicom prenosilac izražava svoju sumnju da li se dobro sjeća sljedeće rečenice koju prenosi, tj. nije baš siguran da ju je dobro zapamtio. Međutim, u drugim se predajama ova

(Prijestolje) Svemilosnog i iz njega (Firdevsa) izviru džennetske rijeke.”

- Džennet ima više nivoa i mnogo deredža, a svaki će čovjek u njemu zauzeti mjesto koje je zaslužio, shodno dobrim djelima koja je činio.

1301. Od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Onome ko bude zadovoljan što mu je Allah Gospodar, islam vjera, a Muhammed poslanik, Džennet je zagantiran.” Ebu Seid, radijallahu anhu, tome se začudi, pa reče: “Ponovi mi to, Allahov Poslaniče!”, pa mu Poslanik to i ponovi, a zatim reče: “Ima još nešto zbog čega Allah roba u Džennetu uzdiže za stotinu deredža, a između svake dvije deredže je (udaljenost) kao razdaljina između neba i Zemlje.” Ebu Seid, radijallahu anhu, upita: “A šta je to, Allahov Poslaniče?” “Džihad na Allahovom putu, džihad na Allahovom putu!”, odgovori Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1884.

Propisi, pouke i poruke

- Ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, sa velikom su brigom i ljubavlju nastojali saznati svaku vrstu hajra, kao i načine i puteve koji ka njemu vode.
- Džihad na Allahovom putu predstavlja izuzetno vrijedno i veličanstveno djelo.

1302. Ebu Bekr, sin Ebu Muse el-Eš'arija, radijallahu anhuma, prenosi da je čuo svoga oca kako je, u vremenu dok je iščekivao neprijatelja, rekao: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: ‘Uistinu su džennetska vrata² pod sjenama sablji.’ Tada je neki čovjek ustao, a bio je neizgledne vanjštine, pa reče: ‘O Ebu Musa, jesi li ti čuo Allahovog Poslanika da to kaže?!’, a on odgovori: ‘Jesam.’ Nakon toga, ovaj se čovjek vrati svom društvu pa im reče: ‘Sve vas selamim!’ Zatim je slomio korice svoje sablje i bacio ih, pa se sa sabljom zaputio ka neprijatelju i s njom je udarao sve dok nije ubijen.” Muslim.

rečenica vjerodostojno potvrđuje, tj. prenosioci je prenose bez sumnje. Vidjeti: Ibn Hadžer, *Fethul-Bari*, 6/13. (op. prev.)

2 Ovdje je riječ “vrata” u množini. (op. prev.)

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1902.

Manje poznata značenja

- * *neizgledne vanjštine* – pocijepane odjeće.
- * *korice* – futrola za sablju.

Propisi, pouke i poruke

- Ashabi, radijallahu anhum, prenosili su i dostavljali znanje od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, onako kako su ga čuli.
- Potrebno je bodriti i podsticati na džihad na Allahovom putu, i verbalno i praktično.
- Muslimani su bezuvjetno i bez ikakve rasprave vjerovali ashabima, radijallahu anhum, ukoliko bi im nešto prenijeli od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Ovo je i dokaz da se predanje samo jedne pouzdane i povjerljive osobe prihvata i da služi kao argument i u domenu akide – islamskog vjerovanja, i u domenu ahkama – šerijatskih propisa.
- Onaj ko se kategorički uvjeri da određeno djelo uvodi u Džennet, takav bi trebao žurno pohitati da ga i učini, i na tom putu ništa ga ne bi trebalo pokolebati.
- Dozvoljeno je javno pokazati hrabrost i smjelost, ili na način što će se polomiti korice sablje, čime se aludira na borbu do smrti, ili na način da se oko glave zamota turban, kako je to običavao činiti neustrašivi ashab Ebu Dudžana, pokazujući tako da se ne boji smrti.

1303. Od Ebu Absa Abdurrahmana b. Džebra, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Stopala (Allahovog) roba koja su se zaprašila na Allahovom putu neće doticati Vatra." Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/29.

Propisi, pouke i poruke

- Vatra neće dotaći onoga čija su se stopala uprašila (u borbi) na Allahovom putu.

- I ovaj hadis ukazuje na uzvišenost i veličanstvenost institucije džihada – borbe na Allahovom putu, jer ukoliko samo zaprašivanje stopala na ovom putu garantira njihovu sačuvanost od Vatre, pa šta je tek sa onim ko se na ovom putu bude istinski žrtvovao i u potpunosti mu se predao?!

1304. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “U Vatru neće ući čovjek koji je zaplakao iz bojazni od Allaha, kao što se ni mlijeko neće vratiti u vime. Kod (Allahovog) roba neće se sjediniti prašina na Allahovom putu i dim Džehennema.” Tirmizi, koji kaže da je hasen-sahih.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 448, u pedeset četvrtom poglavlju, “Vrijednost plaća iz straha od Uzvišenog Allaha”.

1305. Od Ibn Abbasa, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: ‘Dva su oka koja (džehennemska) vatra neće dotaći: oko koje je plakalo iz straha od Uzvišenog Allaha i oko koje je (budno) zanoćilo stražareći na Allahovom putu.’” Tirmizi, koji kaže da je hasen.

Dokumentacija hadisa

Sahih li gajrihi. Bilježi ga Tirmizi, 1639, sa lancem prenosilaca u kojem postoji izvjesna slabost, međutim, na ovu se temu prenosi i nekoliko drugih, sličnih hadisa koji ga pojačavaju:

1. Hadis koji prenosi Enes, radijallahu anhu, a različitim putevima od njega bilježe ga Ebu Ja'la, 4346, Ebu Nuajm, 7/119, i Hatib el-Bagdadi, *Tarihu Bagdadi*, 2/360. Ukoliko se uzme u obzir ova predaja, prethodni je hadis hasen – dobar.

2. Hadis koji prenosi Ebu Hurejra, radijallahu anhu, a različitim putevima od njega bilježe ga Begavi, *Šerhus-sunna*, 10/355, i Hakim, 2/82, što prethodni hadis također podiže na stepen hasen – dobrog hadisa.

3. Hadis koji prenosi Ebu Rejhana, radijallahu anhu, a bilježe ga Nesai, 6/15, Ahmed, 4/134–135, Darimi, 2/203, i Hakim, 2/83, koji ga je ocijenio vjerodostojnim, a s njim se u tome složio i Zehebi, međutim, njihova ocjena, kada je riječ o ovom hadisu, nije mjerodavna jer se u njegovom lancu prenosilaca nalazi Muhammed b. Šumejr er-Ruajni koji je makbul.

Kažem: Ukoliko se u obzir uzmu sve citirane predaje, prethodni hadis je sahih li gajrihi, a Allah najbolje zna.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis ukazuje na vrijednost stražarenja na Allahovom putu s ciljem čuvanja muslimanskih pograničnih područja i odbijanja neprijatelja koji vreba i priprema napad na muslimane.
- Velika je vrijednost plakanja iz straha od Uzvišenog Allaha.

1306. Od Zejda b. Halida, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko opremi gaziju – borca na Allahovom putu, (računa mu se) kao da se i on borio, a onaj ko zamijeni gaziju skrbeći za njegovu porodicu na lijep način, (računa mu se) kao da se i on borio." Muttefekun alejhi.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 177, u dvadeset prvom poglavlju, "Saradnja u dobročinstvu i bogobožnosti".

1307. Od Ebu Umame, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Najbolja sadaka je hlad šatora (koji se udijeli) na Allahovom putu, sluga za devu na Allahovom putu ili odrasla deva (darovana) na Allahovom putu." Tirmizi, koji kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Ovaj hadis je hasen li gajrihi. Bilježe ga Tirmizi, 1627, i Taberani, 7916, od Jezida b. Haruna koji je rekao: "Obavijestio nas je Velid b. Džemil prenoseći od Kasima Ebu Abdurrahmana, a on od Ebu Umame."

Kažem: Ovaj lanac prenosilaca ima predispozicije da se ocijeni kao hasen – dobar, jer su hadisi koje prenosi spomenuti Velid b. Džemil bliže tome da se okarakteriziraju kao hasen, nego nekako drugačije.

Ovaj se hadis prenosi i drugim putem od Ubejdullaha b. Zahra, koji ovaj prenosi od Alije b. Jezida, a on od Kasima, koji ga prenosi od Ebu Umame. Bilježi ga Ahmed, 5/269–270. Pronašao ga je Abdullah u knjizi svoga oca koji ga je napisao svojom rukom.¹

¹ Abdullah je sin Ahmeda b. Hanbela, koji je u knjizi svoga oca, tj. u *Musnedu*, pronašao rukom

Kažem: Ovaj lanac prenosilaca izuzetno je slab jer je Ali el-Hani metruk, tako da predaje koje on prenosi ne mogu poslužiti za pojačavanje slabih predaja.

Međutim, ovaj se hadis prenosi i od Adijja b. Hatima, a bilježe ga Tirmizi, 1626, i Taberani, 17/255, od Muavije b. Saliha, on od Kesira b. El-Harisa, koji ga prenosi od Kasima b. Abdurrahmana, a on od Adijja b. Hatima.

Kažem: Njegov lanac prenosilaca je slab jer je Kesir makbul, tj. prihvatljiv, ali samo onda kada postoje druge slične predaje koje podržavaju i podupiru predaju koju je prenio prenosilac koji je na ovom stepenu. U suprotnom, on je lejjin, tj. slab prenosilac.

Sve u svemu, kada se u obzir uzme prvi lanac prenosilaca u kojem se nalazi Ebu Umama, ovaj je hadis dobar, dodajući tu i drugu predaju od Adijja b. Hatima koja ga podupire, a Allah najbolje zna.

Manje poznata značenja

- * *šator* – misli se na šator napravljen od kože koja je prekrivena dlakom.
- * *odrasla deva* – deva koja je sposobna za parenje.

Propisi, pouke i poruke

- Muslimani su obavezni međusobno se potpomagati u opremanju muslimanske vojske koja će se iskreno boriti na Allahovom putu s ciljem uzdizanja Allahove riječi.
- Najbolji vid sadake, kao i najveličanstvenije i najbolje dobro djelo jeste ono što čovjek udijeli ili učini na Allahovom putu, jer se u tom slučaju korist od učinjenog vraća na čitavo muslimansko društvo.

1308. Od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je jedan mladić iz plemena Eslem rekao: "Allahov Poslaniče, želim se boriti (na Allahovom putu), ali nemam opremu." Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Otiđi do tog i tog, on se pripremio za boj, ali se razbolio." Mladić mu je otišao i rekao: "Selami te Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i poručuje ti da mi daš svoju opremu." Čovjek je rekao: "O ta i ta, daj mu moju opremu i ništa od te opreme nemoj mu uskratiti! Tako mi Allaha, ukoliko mu nešto (od te opreme) uskratiš, u tome nećeš imati bereketa!" Muslim.

Ovaj je hadis naveden i pojašnjen pod brojem 176, u dvadesetom poglavlju, "Ukazivanje na dobro i pozivanje u istinu ili zabludu".

1309. Od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao (vojsku) na pleme Benu Lihjan i (toj vojsci) rekao: "Neka od svaka dva (vaša) čovjeka, jedan krene (u borbu), a nagrada (za učešće u borbi) dijeli se na obojicu." Muslim.

U drugoj Muslimovoj verziji navodi se: "Neka (u borbu) od svaka dva čovjeka krene jedan", a zatim je onima koji su ostali rekao: "Ko se god od vas bude na lijep način brinuo o porodici i imetku onoga koji je otišao (u borbu), imat će pola njegove nagrade."

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1896, a drugu verziju također bilježi Muslim, 1896 i 138.

Propisi, pouke i poruke

- Strogo je naredeno boriti se protiv nevjernika koji odvrćaju od Allahovog puta. Naime, islamski učenjaci slažu se u tome da su pripadnici plemena Benu Lihjan u tom vremenu bili nevjernici pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, iz tog razloga na njih poslao vojsku.
- Muslimani su obavezni jedni drugima pomagati pri opremanju islamske vojske.
- Obaveza je brinuti se o porodicama boraca na Allahovom putu te čuvati njihovu čast i olakšati život članovima njihovih obitelji.
- Oni koji se budu starali o porodicama boraca, koji se bore na Allahovom putu, ispunjavajući njihove potrebe, imat će istu nagradu kao i oni koji se bore.

1310. Od Beraa, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, došao je neki čovjek prekriven gvožđem i upitao: 'Allahov Poslaniče, da li da se borim ili da primim islam?' 'Primi islam pa se onda bori!', reče Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Tada je on primio islam i borio se sve dok nije ubijen, pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem,

¹ Odnosno, neka u pohod krene svaki drugi čovjek između vas, tj. neka pola muškaraca iz plemena krene u boj, a pola neka ostane. Vidjeti: Nevevi, *Šerhu Sahihi Muslim*, 13/40. (op. prev.)

rekao: 'Malo je uradio, a bit će obilato nagrađen.'" Muttefekun alejhi. Ovo je Buharijeva verzija.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/24, i Muslim, 1900.

Manje poznata značenja

✦ *prekriven gvožđem* – ili se misli da je bio dobro naoružan, ili da je na glavi imao željeznu kacigu.

Propisi, pouke i poruke

- Borcu je dozvoljeno da se zaštiti pancirom ili bilo čim drugim što će neprijatelju otežati njegovo onesposobljavanje ili likvidaciju, i oblačenje pancira nije oprečno težnji i žudnji za pogibijom na Allahovom putu.
- Onaj ko prije primanja islama uradi neko djelo koje je po svojoj vanjštini lijepo i dobro, a nakon toga umre, neće imati nagradu za to djelo.
- Pojedincu je preče da primi islam nego da pomogne muslimanima.
- Ukoliko muslimani ratuju protiv nekoga, nije im dozvoljeno zatražiti pomoć od mušrika – idolopoklonika.
- Uzvišeni Allah gleda u srca Svojih robova i u njihovu iskrenost, a ne u njihov lik i izgled.
- U hadisu se ukazuje na to da će ponekad malobrojna dobra djela nadomjestiti mnogobrojna.

1311. Od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Niko ko uđe u Džennet neće poželjeti da se vrati na dunjaluk, pa makar mu pripala i čitava zemlja i ono što je na njoj, osim šehida. On će poželjeti da se vrati na dunjaluk pa da deset puta pogine, radi počasti koja mu (zbog pogibije na Allahovom putu) biva ukazana." Muttefekun alejhi.

U drugoj verziji kaže se: "...zato što vidi vrijednost šehadeta (pogibije na Allahovom putu)."

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/32, i Muslim, 1877 i 109. Drugu verziju bilježi Muslim, 1877.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis sličnog značenja prenosi Ebu Hurejra, radijallahu anhu, a prethodno je pod brojem 1294.

1312. Od Abdullaha b. Amra b. El-Āsa, radijallahu anhumā, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Allah će šehidu oprostiti svaki grijeh osim duga." Muslim.

U drugoj verziji koju bilježi Muslim navodi se: "Pogibija na Allahovom putu briše svaki grijeh osim duga."

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1876 i 119, a i drugu verziju, 1886 i 120.

Propisi, pouke i poruke

Slično značenje prethodilo je u hadisu koji prenosi Ebu Katada el-Haris b. Rib'ijj, radijallahu anhu, pod brojem 217, u dvadeset šestom poglavlju, "Zabrana nanošenja nepravde i naredba o vraćanju nepravedno uzetih stvari i prava".

1313. Od Ebu Katade, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao između njih i spomenuo im da su džihad na Allahovom putu i vjerovanje u Allaha najbolja djela. Tada ustade neki čovjek i reče: "Allahov Poslaniče, šta misliš kada bih bio ubijen na Allahovom putu, da li bi mi svi grijesi bili oprosteni?" Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori mu: "Da! Ako bi bio ubijen na Allahovom putu i bio strpljiv i nadao se nagradi ustrajno se boreći, a ne bježeći." Potom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao: "A kako si rekao?" Čovjek reče: "Šta misliš ako bih bio ubijen na Allahovom putu, da li bi mi bili oprosteni svi grijesi?" Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: "Da. Ako bi bio strpljiv i nadao se nagradi, idući naprijed, a ne bježeći, osim duga. Džibril, alejhis-selam, to mi je rekao." Muslim.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 217, u dvadeset šestom poglavlju, "Zabrana nanošenja nepravde i naredba o vraćanju nepravedno uzetih stvari i prava".

1314. Od Džabira, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Neki je čovjek rekao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem: 'Šta misliš kada bih bio

ubijen, gdje bih skončao?’ Poslanik reče: ‘U Džennetu.’ Potom je čovjek bacio datule koje je imao u svojoj ruci i borio se sve dok nije poginuo.” Muslim.

Ovaj je hadis naveden i pojašnjen pod brojem 89, u desetom poglavlju, “Natjecanje u dobrim djelima, bez oklijevanja...”

Napomena: Autor (imam Nevevi, Allah mu se smilovao), na prvom mjestu na kojem je naveo ovaj hadis, rekao je da ga bilježe i Buhari i Muslim i to je tačno, a ovdje je ustvrdio da ga bilježi samo Muslim, što je propust i previd.

1315. Enes, radijallahu anhu, pripovijeda: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovi ashabi krenuli su ka Bedru i uspjeli su do njega stići prije mušrika. Kada su mušrici došli, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče svojim drugovima: ‘Neka niko od vas ništa ne poduzima prije nego što vidi šta ću ja po tom pitanju poduzeti!’ Kada su se mnogobošci približili, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘Krenite u Džennet čija je širina kolika je širina nebesa i Zemlje!’ Tada Umejr b. El-Humam el-Ensari, radijallahu anhu, reče: ‘Allahov Poslaniče! Veliš u Džennet čija je širina kolika je širina nebesa i Zemlje?!’ ‘Da’, reče Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a Umejr povika: ‘Oh, oh!’ Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upita ga: ‘Zašto uzvikuješ oh, oh?’ a on odgovori: ‘Ni zbog čega drugog, Allahov Poslaniče, Allahom se kunem, osim zbog želje da i ja budem jedan od stanovnika Dženneta!’ Tada mu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘Ti si onda zaista džennetlija!’ On potom iz svoga tobolca izvadi datule i stade ih jesti, a zatim reče: ‘Budem li živio toliko dugo (vremena) koliko mi je potrebno da pojedem ove datule, uistinu je i to život predug!’ Zatim je prosuo ono datula koliko je kod sebe imao, pa se borio protiv njih (mnogobožaca) sve dok nije poginuo.” Muslim.

Tobolac je kožna valjkasta vrećica za strijele.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1901.

Manje poznata značenja

* *oh, oh* – ovo je uzvik koji čovjek izgovara kada se divi nečemu lijepom i veličanstvenom, te na takav način izražava svoju ushićenost i divljenje.

Propisi, pouke i poruke

- Muslimanske vojskovođe trebaju voditi računa o tome da prije neprijatelja zauzmu strateški bitne tačke i lokacije kako bi im oduzeli tu vrlo važnu

prednost. Zato su muslimani na čelu sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, požurili da prije mušrika stignu do izvora na Bedru, te su im iz ruku izbili taj, za ishod bitke, vrlo bitan adut.

- Vođa ili predvodnik vojske treba biti na njenom čelu, kako bi vojnicima podizao moral i podsticao ih na borbu na Allahovom putu.
- Pohvalno je i vrlo poželjno da vojskovođa ili vojni zapovjednik podstiče vojnike na borbu, žrtvovanje i iskreno traganje za šehadetom na Allahovom putu.
- Onaj ko iskreno bude žudio za pogibijom na Allahovom putu, Uzvišeni Allah istinski će mu i dati stepen šehida: ili na način što će poginuti na bojnopolju i tako istinski preseliti kao šehid, ili će mu Allah zbog njegovog lijepog nijeta podariti stepen šehida u Džennetu.
- Ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, izuzetno su se trudili u ostvarenju svih vidova dobra, te su se u tome i natjecali.

1316. Također, od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Neki ljudi dođoše Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa mu rekoše: 'Pošalji nam ljude da nas podučavaju Kur'anu i sunnetu!', pa im je (Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem) poslao sedamdeset ensarija koje su zvali karije (*el-kurra*'), a među njima je bio i moj daidža (koji se zvao) Haram. Oni su učili Kur'an, a noću su se obrazovali i naukovali, a danju su donosili vodu i stavljali je u džamiju. Sakupljali su drva i prodavali ih, a od zarade bi kupovali hranu stanarima džamijske sofe¹ i siromasima. Njih je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao, ali su ih ovi (mušrici) presreli i poubijali ih prije nego što su dospjeli na predviđeno mjesto. Oni rekoše: 'Allahu naš, izvijesti o nama našeg Vjerovjesnika i obavijesti ga da smo se s Tobom susreli i da smo s Tobom zadovoljni, a da si i Ti s nama zadovoljan!' Jedan čovjek (mušrik) prišao je sleda Haramu, Enesovom daidži, te ga kopljem udario i probo ga. Haram tada reče: 'Uspio sam (postići šehadet), tako mi Gospodara Kabe!' Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, (istodobno) reče ashabima: 'Vaša braća su pobijena, a kazali su: -Allahu naš, izvijesti o nama našeg Vjerovjesnika i prenesi mu da smo se s Tobom susreli, i da smo s Tobom zadovoljni i da si Ti zadovoljan s nama!'" Muttefekun alejhi. Ovo je Muslimova verzija.

1 U zadnjem dijelu Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije bio je jedan posebno odijeljen dio u kojem su boravili siromasi i beskućnici. Tu su spavali i jeli hranu koju bi im ljudi donosili. Taj dio zvao se *suffa*, tj. džamijska sofa, a siromahe koji su u njoj boravili zvali su *ehlus-suffa*, tj. stanari džamijske sofe. (op. prev.)

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/18–19, i Muslim, 3/1511.

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je učiti Kur'an u naučnim kružocima (halkama).
- Pohvalno je i vrlo poželjno da se učenjaci zajednički obrazuju i ponavljaju usvojeno znanje.
- Učenje Kur'ana je najprioritetnije znanje.
- Nosioци Kur'ana – hafizi, Kur'an trebaju učiti, izučavati, vladati se po njemu, ali i druge Kur'anu podučavati.
- Trud koji se ulaže u činjenje ibadeta ne smije biti prepreka na putu stjecanja opskrbe u onolikoj mjeri koliko je potrebno da se podmire najosnovnije ljudske potrebe: da se utoli glad i da se "ostane na nogama".
- U ovom hadisu potvrđuju se neka svojstva Uzvišenog Allaha, poput svojstva sluha, vida i zadovoljstva.
- Muslimani, vjernici, čvrsto su ubijedeni da će i za vrijeme svog života, a i nakon smrti, postići spas i uspjeh koje im je obećao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.
- Nevjernici su, po pravilu, skloni prevari i spletkama, tako da ih se muslimani trebaju paziti.
- U ovom hadisu potvrđuju se kerameti² Allahovih štićenika (evlija), a to su oni koji čvrsto vjeruju i Allaha se istinski boje. U zasebnu brošuru sabrao sam vjerodostojne keramete ashaba, radijallahu anhum, a nazvao sam je *Er-Rijad el-mustetabe fi sahihi keramatis-sahabe*.

1317. Od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Moj amidža Enes b. En-Nadr, radijallahu anhu, nije prisustvovao Bitki na Bedru, pa je rekao: 'Allahov Poslaniče, ja sam izostao iz prve bitke u kojoj si se borio protiv mušrika. Ako mi Allah dadne da doživim borbu sa mušricima, Allah će sigurno vidjeti šta ću učiniti.' Kada je došao dan Uhuda i nakon što su se muslimani pokolebali, on reče: 'Allahu, ja Ti se ispričavam za ono što uradiše ovi (tj. ashabi) i odričem se, u ime Tebe, onoga što su uradili ovi (tj. mušrici)!' Potom je istupio, pa ga je

² Keramet je natprirodna pojava koja nije rezultat poslanstva (kao što je to slučaj sa mudžizom), niti mu prethodi, već počast koju Uzvišeni Allah ukazuje kome hoće od Svojih robova. (op. prev.)

dočeka Sa'd b. Muaz, kojem je (Enes b. En-Nadr) rekao: 'O Sa'de, sine Muazov, Džennet želim, tako mi Gospodara En-Nadra! Osjećam njegov miris podno brda Uhud!' Sa'd je rekao: 'Allahov Poslaniče, ja nisam bio u stanju učiniti ono što je on učinio.'" Kaže Enes: "Na njemu smo našli više od osamdeset udaraca sabljom, uboda kopljem ili uboda strijelom. Zatekli smo ga ubijenog. Mušrici su ga izmasakrirali. Niko ga nije mogao prepoznati osim njegove sestre koja ga je prepoznala po jagodicama prstiju. Smatrali smo da je ovaj ajet objavljen o njemu i njemu sličnima: **'I od vjernika ima ljudi koji su potvrdili ono na što su Allahu zavjet dali...'** (El-Ahzab, 23)." Muttefekun alejhi.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 109, u jedanaestom poglavlju, "Zalaganje".

1318. Od Semure, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Jedne noći (u snu) sam vidio dvojicu ljudi koji su mi došli i podigli me na jedno drvo. Potom su me uveli u jednu kuću tako lijepu i vrijednu da nikada od nje ljepšu nisam vidio. Njih dvojica mi rekoše: 'Što se tiče ove kuće, to je kuća šehida...'" Buhari. Ovo je samo dio dugog hadisa koji sadrži različite vrste propisa. Ovaj će hadis naknadno biti naveden i pojašnjen pod brojem 1546, u poglavlju "O strogoj zabrani laži i laganja".

1319. Enes, radijallahu anhu, prenosi da je Ummu Rubejji'a, kćerka Beraova, a majka Harisa b. Surake, došla Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekla: "Allahov Poslaniče, hoćeš li mi kazati o Harisu" – a on je poginuo na dan Bedra – "pa ako je u Džennetu, ja ću strpljiva biti, a ako nije, onda ću za njim mnogo plakati." Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče joj: "O majko Harisova, u Džennetu je mnogo bašči, a tvoj sin dospio je u najuzdignutiju (od tih bašči), u Firdevs el-E'ala." Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/26.

Napomena: U verziji ovog hadisa koju bilježi Buhari, nakon riječi: "...a on je poginuo na dan Bedra", još se navodi: "...od zalutale strijele..."

Manje poznata značenja

✦ *od zalutale strijele* – ne zna se ko je tu strijelu odapeo, niti je poznat smjer iz kojeg je došla.

Propisi, pouke i poruke

- U hadisu se ukazuje na veliku vrijednost i odlike Harisa, radijallahu anhu, te potvrđuje da je on dospio u najuzvišeniji dio Dženneta, tj. u Firdevs el-E'ala.
- Svaki pripadnik islama koji učestvuje u bitki koja se vodi na Allahovom putu, pa pogine na bilo koji šerijatski legitiman i priznat način, takav se ubraja u šehide.
- Dozvoljeno je plakati za umrlim, pa makar se radilo i o osobi koja je poginula u bitki i za koju se smatra da je postigla šehadet na Allahovom putu.
- Ukoliko islamski vođa vidi da porodica umrlog čini neke stvari koje ne oponiraju šerijatu i njegovim propisima, on im u vezi s tim neće prigovarati, već će prešutjeti.
- Saznanje o nagradama i počastima koje je Uzvišeni Allah u Džennetu priredio bogobojaznim, pomaže vjernicima da lakše prebrode dunjalučke poteškoće.
- U Džennetu postoji mnogo stepeni, a najveći stepen u Džennetu je Firdevs el-E'ala. Molimo Uzvišenog Allaha da nas Svojom neizmjernom plemenitošću, blagodarnošću i milošću učini od onih koji će Firdevs naslijediti i biti od njegovih stanovnika!

1320. Od Džabira, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Moj otac je (mrtav) donesen pred Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a bio je sav izmasakriran. Stavili su ga pred njega, a ja pridoh kako bih mu otkrio lice. Moji sunarodnjaci spriječiše me u tome, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Meleki mu još uvijek svojim krilima prave hladovinu.'" Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/32, i Muslim, 2471.

Propisi, pouke i poruke

- U hadisu se ukazuje na veliku vrijednost i odlike Džabirovog oca Abdullaha, radijallahu anhuma.
- Nevjernici uglavnom nemaju nikakvog poštovanja ni prema živom ni prema umrlom, niti su im, kada je riječ o vjernicima, bitne rodbinske veze, niti mare za bilo kakve sporazume.

- Nije obavezno da umrlog pogleda svaki član njegove porodice, naročito ako postoji bojazan da će se uplašiti i prestraviti (zbog izgleda umrlog i eventualnih strašnih ozljeda na tijelu).
- Prilikom negiranja i sprečavanja da se čini nešto što je šerijatski zabranjeno, pohvalno je koristiti metodu blagosti, jer bi u suprotnom to kod članova porodice moglo izazvati kontraefekat zbog toga što su im srca vezana za umrlog.
- Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prema svom je ummetu postupao vrlo mudro i milostivo, požurujući da ih još na dunjaluku obraduje lijepim vijestima, kako bi im se duše smirile i srca postala spokojna, i kako ne bi previše tugovali zbog onoga što je zadesilo njihovog voljenog.
- Šehid kod Allaha zauzima posebno mjesto jer mu meleki svojim krilima prave hlad.

1321. Od Sehla b. Hunejfa, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko Uzvišenog Allaha bude iskreno molio za pogibiju na Njegovom putu (šehadet), Allah će mu podariti stepen šehida, pa makar umro na svojoj postelji." Muslim.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 57, u četvrtom poglavlju, "Iskrenost – sidk".

1322. Od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko iskreno bude tragao za šehadetom (pogibijom na Allahovom putu), takvome će (stepen) šehadet(a) i biti podaren, pa makar ga i ne zadesila (pogibija na Allahovom putu)." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1908.

Propisi, pouke i poruke

Značenje ovog hadisa navedeno je u komentaru hadisa broj 1321, koji prenosi Sehl b. Hunejf, radijallahu anhu.

1323. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Šehid pri pogibiji ne osjeća (boli) osim

onoliko koliko neko od vas osjeti kada ga neko štipne (sa dva prsta)¹.” Tirmizi, koji kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis hasen – dobar. Bilježe ga Tirmizi, 1668, Nesai, 6/36, Ibn Madža, 2802, Ahmed, 2/297, i drugi, od Adžlana, koji ovaj hadis prenosi od Ka'ka'a b. Hakima, a on od Ebu Saliha, koji hadis prenosi od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je dobar. Svi njegovi prenosioci su pouzdani osim Muhammeda b. Adžlana koji je saduk.

Propisi, pouke i poruke

- Uzvišeni Allah šehidima ukazuje veliku pažnju i brine se o njima tako što im umanjuje bolove pri pogibiji, koje gotovo da i ne osjećaju. Nakon te neznatne boli, prestaje svaki vid patnje i za njih više nema bolesti.

1324. Od Abdullaha b. Ebu Evfaa, radijallahu anhum, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u jednom od onih dana u kojima se susreo sa neprijateljem, sačekao sve dok se sunce nije nagelo (ka zapadu), a onda je ustao i rekao: “O ljudi, nemojte priželjkivati susret sa neprijateljem i molite Allaha za spas, a kada ih susretnete, onda budite strpljivi. Znaite da je Džennet pod sjenama sablji.” Zatim je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Allahu, Ti koji spuštaš Knjigu, pokrećeš oblake, poražavaš saveznike (udružene neprijatelje), porazi ih i daj nam pobjedu nad njima.” Muttefekun alejhi.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 53, u trećem poglavlju, “Sabur – strpljenje”.

1325. Od Sehla b. Sa'da, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Dvije (dove) neće, ili skoro da neće biti odbijene: dova koja se uči pri ezanu² i dova u boju, kada se (ratnici) izmiješaju sjekuci jedni druge.” Ebu Davud, sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

1 U nekim se komentarima zadnji dio hadisa: “...osim koliko neko od vas osjeti kada ga neko štipne...”, tumače kao: “...osim koliko neko od vas osjeti kada ga ujede mrav”, a Allah najbolje zna. Vidjeti: Ali el-Kari, *Mirkatul-mefatih šerh miškatul-mesabih*, 11/482. (op. prev.)

2 Odnosno, nakon ezana. Tako ove Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi tumače islamski učenjaci. Vidjeti: Ibn Hadžer, *Fethul-Bari*, 2/94. (op. prev.)

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 2540, Ibn Hibban, 1720, Darimi, 1/272, Ibn Huzejma, 400, Taberani, 5847, Ebu Nuajm, *Hil'jetul-evlija*, 6/343, i drugi, različitim putevima, od Ebu Hazima koji ovaj hadis prenosi od Sehla b. Sa'da, radijallahu anhu.

Kažem: Ovaj je hadis vjerodostojan.

Pojačavaju ga i drugi slični hadisi koji se prenose od skupine ashaba, između kojih i od Ibn Omera, Džabira b. Abdullaha, Enesa b. Malika i Ebu Uname, radijallahu anhum.

Manje poznata značenja

- * *u boju* – u ratu.
- * *kada se izmiješaju sjekući jedni druge* – kada se u toku sukoba jedni drugima toliko približe da se međusobno pomiješaju. Od korijena riječi koja je upotrijebljena u originalu ovog hadisa izvodi se i riječ pokolj ili krvavi sukob.

Propisi, pouke i poruke

- Dova se prima u vrijeme kada se dvije vojske pri sukobu pomiješaju i u vremenu između ezana i ikameta.

1326. Od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u borbi bi govorio: 'Allahu moj, Ti si moj oslonac i moj pomagač. U ime Tebe (spram neprijatelja) lukavo postupam, u ime Tebe jurišam i u Tvoje se ime borim.'" Ebu Davud i Tirmizi, koji je rekao da je hasen.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 2632, Tirmizi, 3584, Ahmed, 3/184, i drugi.

Kažem: Hadis je vjerodostojan.

Manje poznata značenja

- * *oslonac* – Ti si Onaj na koga sam se oslonio i Ti si Onaj koji mi pomaže.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis ukazuje na to da rob nema nikakve snage niti moći, niti može živjeti bez svoga Gospodara, jer istinska snaga i moć pripadaju samo Allahu Uzvišenom.
- Pobjeda dolazi isključivo od Uzvišenog Allaha, pa je stoga rob obavezan da se istinski na Njega osloni, a da se, ni koliko je treptaj oka, ne oslanja samo na sebe, jer to vodi ka poniženju i propasti.
- Musliman se bori samo radi Allaha i samo u Njegovo ime, želeći uzvisiti i uzdignuti Allahovu riječ, tako da ona bude gornja i dominantna.

1327. Ebu Musa, radijallahu anhu, prenosi da bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi se pobojao nekog naroda, rekao:

"Allahumme inna nedžaluke fi nuhurihim ve ne'uzu bike min šururihim!"

Allahu moj, Tebe kao zaštitnika stavljamo ispred nas i njih, i Tebi se utječemo od njihovih zala." Ebu Davud sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 1537, Ahmed, 4/414–415, i drugi, sa vjerodostojnim lancem prenosilaca, upravo kako tvrdi autor (imam Nevevi, Allah mu se smilovao).

Propisi, pouke i poruke

- Ukoliko vjernik osjeti određeni strah od nekog naroda, u tom slučaju treba od Uzvišenog Allah potražiti pomoć i zamoliti Ga da od njega otkloni njihovo zlo.
- Onaj ko skrušeno zavapi i od Allaha zatraži pomoć i kod Njega potraži utočište, takvoga Allah neće ostaviti niti će ga napustiti.

1328. Od Ibn Omera, radijallahu anhuma, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Konji svezani (u svrhu borbene gotovosti) u svojim perčinima nose dobro do Sudnjega dana." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/54, i Muslim, 1871.

Manje poznata značenja

- * *perčin* – griva koja konju pada na čelo.

1329. Od Urve b. El-Barikijja, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Konji svezani (u svrhu borbene gotovosti) u svojim perčinima nose dobro do Sudnjega dana: nagradu (na budućem svijetu) i ratni plijen." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/56, i Muslim, 1873.

1330. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko bude držao konja radi Allahovog puta (iščekujući džihad), vjerujući u Allaha i potvrđujući Njegovo obećanje, uistinu će svako hranjenje (konja) i svako njegovo pojenje i njegov izmet i njegova mokraća, sve to bit će na njegovoj Vagi (dobrih djela) na Sudnjem danu." Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/57.

Manje poznata značenja

- * *ko bude držao konja* – vodio brigu o njemu i timario ga s namjerom da ga iskoristi za vojni pohod čiji su cilj i svrha boravak u pripravnosti na islamskim granicama.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis afirmira džihad i podstiče na borbu čiji je primarni cilj uzdizanje Allahove riječi.
- Imovina koja se zaradi i stekne posredstvom konja, spada u najhalalnije i najljepše vrste imetka jer se u konjskim grivama krije bereket, tj. blagoslov.
- Obaveza je opremiti se i pripremiti za rat, shodno mogućnostima, a to će se postići poduzimanjem uzroka koji vode ka pobjedi, kao i pripremanjem oružja i opreme kojom će se zastrašiti Allahovi neprijatelji.

- Konji imaju prednost nad ostalim životinjama jer Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ni o jednoj drugoj vrsti životinja nije rekao ništa slično poput ovoga što je u ovom i sličnim hadisima rekao o konjima.
- Institucija džihada trajat će sve do Sudnjeg dana, bez obzira vodio je pobožan i čestit vladar, ili veliki grješnik, jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, potvrdio da će dobro (ar. *hajr*) biti prisutno u konjskim grivama sve do Kijametskog dana, a pojasnio je da to dobro obuhvata nagradu na budućem, kao i ratni plijen na ovom svijetu, a do ratnog plijena kao vida nagrade dolazi se uz pomoć konja u džihadu. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ove nagrade nije ograničio samo na situaciju kada predvodnik džihada bude pravedni vladar, već su njegove riječi općenite, što jasno upućuje na to da na putu stjecanja ovih obećanih nagrada nema razlike u tome da li se do njih došlo kroz vojevanje pod vodstvom pravednog ili nepravednog vladara.
- Ovaj je hadis radosna vijest muslimanima jer on nagovještava da će islam i njegovi sljedbenici egzistirati sve do Sudnjeg dana, jer, imajući u vidu da je permanentnost institucije džihada zagarantirana, to također znači garanciju da će sve do Sudnjeg dana biti i mudžahida, tj. boraca na Allahovom putu, a to su muslimani i niko drugi osim njih.
- Dozvoljeno je uvakufiti konje s namjerom da se koriste u odbrani i zaštiti muslimana.
- Čovjek će biti nagrađen shodno svom nijetu da iskreno i samo radi Allaha učini neko dobro djelo, čvrsto vjerujući u istinitost Njegovog obećanja, isto kao što će za dotično djelo biti nagrađen i onaj ko ga je istinski i učinio.

1331. Od Ebu Mesuda, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Neki je čovjek došao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, sa zaularenom devom i rekao: 'Ovu (devu) dajem na Allahovom putu', a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Za nju ćeš na Sudnjem danu dobiti sedam stotina deva, sve će biti zaularene.'" Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1892.

Manje poznata značenja

- * *zaularena deva* – zauzdana deva, tj. deva na čijoj je glavi pričvršćen povodac kojim se ona sputava i usmjerava.¹

1 U nekim komentarima ovog hadisa navodi se da se ova riječ odnosi na konopac koji je povezan

Propisi, pouke i poruke

- Nagradu za imetak utrošen na Njegovom putu, Uzvišeni Allah umnogostručuje sedam stotina puta.
- Čovjek biva nagrađen, odnosno kažnjen, shodno kakvoći djela koje je počinio.

1332. Od Ebu Hammada – kojeg su još zvali Ebu Suad, i Ebu Esed, i Ebu Amir, i Ebu Amr, i Ebu Esved, i Ebu Abs – Ukbe b. Amira el-Džuhenijja, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako sa minbera govori: 'I protiv njih pripremite snage koliko god možete, a uistinu je snaga u streljaštvu, a uistinu je snaga u streljaštvu, a uistinu je snaga u streljaštvu!'" Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1917.

Propisi, pouke i poruke

- Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u ovom je hadisu protumačio pojam "snaga" koji se spominje u riječima Uzvišenog Allaha: **"I protiv njih pripremite koliko god možete snage i konja za boj..."** (El-Enfal, 60), pojasnivši da se misli na streljaštvo.
- Sunnet Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, najbolji je tumač Allahove Knjige.

1333. Također, od Ukbe b. Amira el-Džuhenijja, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: 'Osvojit ćete mnoge zemlje, a Allah vam je dovoljan (kao pomagač), ali neka niko od vas ne zanemari (igru i) zabavljanje sa svojim strijelama.'" Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1918.

Propisi, pouke i poruke

- U jasan znak Muhammedovog, sallallahu alejhi ve sellem, vjerovjesništva

sa željeznom halkom koja se često stavlja u nozdrve deve ili neke druge snažne životinje kako bi se lakše usmjeravale i kontrolirale, a Allah najbolje zna. (op. prev.)

spada i to što je nagovijestio da će njegov ummet osvojiti mnoge države i razna geografska područja.

- Džihad na Allahovom putu jedan je od načina stjecanja imetka i obilne opskrbe, jer se opskrba ovoga ummeta, između ostalog, nalazi i pod sjenama kopalja, a ne u zanemarivanju obaveze džihada, uspavanosti i inertnosti.
- Nakon što muslimani poraze svoje neprijatelje i osvoje mnoge zemlje, oni svoje oružje neće odložiti zauvijek, već će ostati u pripravnosti i stalno biti spremni i oprezni, jer i u trenucima mira i spokoja treba biti na oprezu.
- Islam podstiče vjernike, kao i one koji pozivaju u islam, da uvijek i u svim situacijama budu spremni i pripralni za borbenu gotovost.

1334. Od Ukbe b. Amira el-Džuhenijja, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko bude podučen gađanju pa napusti (zanemari) tu vještinu, takav nije od nas ili je nepokornik." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1919.

Propisi, pouke i poruke

- Vještine i strategije ratovanja, kao i rukovanje oružjem, moguće je usvojiti i savladati samo edukacijom i uvježbavanjem.
- Muslimani su obavezni da uče vještine ratovanja.
- Muslimanu nije dozvoljeno da zanemari ratne vještine koje je naučio i savladao, a pomoću kojih se čuvaju muslimanske teritorije. Onaj ko to sebi dopusti, grješan je zbog toga.

1335. Isto tako, od Ukbe b. Amira el-Džuhenijja, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: 'Allah će uistinu zbog jedne strijele u Džennet uvesti trojicu ljudi: onoga ko ju je napravio, očekujući nagradu zbog zanata kojim se bavi, onoga ko je ispaljuje i onoga ko je dodaje (strijelcu). Vježbajte streljaštvo i jahanje, a da vježbate streljaštvo draže mi je nego da vježbate jahanje. Onaj ko zanemari streljaštvo nakon što je njemu bio podučen, zazirući od te vještine, uistinu je to blagodat koju je ostavio', ili je rekao: '...blagodat koju je zanijekao.'" Ebu Davud.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis slab. Bilježe ga Ebu Davud, 2513, Tirmizi, 1637, Nesai, 6/28, Ibn Madža, 2811, i drugi, sa slabim lancem prenosilaca jer u njemu se nalaze dvije slabosti:

prva, u ovom lancu prenosilaca došlo je do idtiraba¹ zbog toga što je šejh Ebu Selam u njemu pobrkao, kako je na to ukazao Hafiz Iraki u djelu *Tahridžul-ihja*;

druga, anonimnost Halida b. Zejda i Abdullaha b. El-Ezreka koji se ubrajaju u anonimne prenosioc hadisa.

Propisi, pouke i poruke

Hadis nije vjerodostojan pa se iz njega ne izvode šerijatski propisi, a također, na ovu je temu preneseno dosta vjerodostojnih hadisa, tako da za njim nema ni potrebe.

1336. Od Seleme b. El-Ekvea prenosi se da je rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naišao je pored jedne skupine ljudi koji su se takmičili u gađanju lukom i strijelom, pa im reče: 'Gađajte, sinovi Ismailovi, uistinu je vaš praotac bio strijelac²!'" Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/91.

Propisi, pouke i poruke

- Ukoliko se prilikom natjecanja u gađanju strijelom islamski vladar, tj. imam, formalno stavi na stranu jedne skupine i navija za njih, ona druga skupina ne treba odustati od takmičenja, kako su to učinili pripadnici one

1 Idtirab je određeni nedostatak u senedu hadisa, a hadis sa ovim nedostatkom zove se mudtarib hadis. Vidjeti Napomene prevodioca. (op. prev.)

2 U nastavku ovog hadisa dalje se navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ovim ljudima rekao: "Gađajte, ja sam sa potomcima toga i toga (u drugim verzijama spominje se da je precizirao i rekao: 'Ja sam sa sinovima Ibn Ezrea!'" Tada je jedna od te dvije skupine strijelaca prestala gađati, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao ih je: "Šta vam je pa više ne gađate?" Oni odgovoriše: "Kako da gađamo a ti si s njima?", a on im reče: "Gađajte, ja sam sa svima vama!" Ovaj ostatak hadisa bilo je nužno spomenuti kako bi se razumjele neke od koristi koje navodi autor. (op. prev.)

skupine na čiju se stranu nije stavio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Naime, oni su tako postupili iz učtivosti i krajnje pristojnosti jer su se pribojavali da će oni pobijediti pa da će Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, biti na strani poražene skupine, što nikako nisu željeli.

- Najstariji predak zove se ocem, odnosno praocem. U hadisu je jasno navedeno da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dotičnu skupinu ljudi pripisao Ismailu, alejhis-selam, nazvavši ih njegovim sinovima.
- Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, indirektno je pohvalio one koji su u gađanju bili vještiji i sposobniji ističući njihovu prednost nad drugima koji su manje vješti, ali je i drugu skupinu, onu koja je bila manje vješta, svojim postupkom pridobio i razveselio njihova srca.
- Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, imao je najljepši moral i poznavao je vještinu ratovanja.
- Pohvalno je i vrlo poželjno afirmirati i slijediti lijepe osobine i djela predaka, te činiti ono što su i oni činili.
- Ashabi, radijallahu anhum, prema Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, ponašali su se izuzetno lijepo, pristojno i pažljivo.
- Pravedni vladar vodi brigu o svojim podanicima, podstiče ih da se bave onim što je po njih korisno i bodri ih na uvježbavanje vještine ratovanja kako bi bili spremni i sposobni braniti svoju vjeru.

1337. Od Amra b. Abese, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: 'Ko odapne (jednu) strijelu na Allahovom putu, računa mu se kao da je oslobodio (jednog) roba.'" Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 3965, Tirmizi, 1638, i Nesai, 6/27, sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis bodri muslimane na borbu na Allahovom putu, te veliča vrijednost i značaj i džihada i mudžahida.

1338. Ebu Jahja Hurejm b. Fatik, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko udijeli nešto na Allahovom putu, piše mu se sedam stotina puta više (od onoga što je dao)." Tirmizi, koji kaže da je hasen.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis vjerodostojan. Bilježe ga Tirmizi, 1625, i Ahmed, 4/345.

Kažem: Hadis je vjerodostojan.

Propisi, pouke i poruke

- Imetak koji se udijeli i potroši na Allahovom putu uvećava se i umnožava za sedam stotina puta.

1339. Od Ebu Seida, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Nema nijednog (Allahovog) roba koji bude postio jedan dan na Allahovom putu a da Allah zbog posta tog dana neće njegovo lice udaljiti od Vatre za sedamdeset godina." Muttefekun alejhi.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 1218, u dvije stotine sedamnaestom poglavlju, "Obaveznost posta mjeseca ramazana..."

1340. Od Ebu Umame, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko bude postio jedan dan na Allahovom putu, Allah će između njega i Vatre sačiniti jarak koji je veličine kao prostor između nebesa i Zemlje." Tirmizi, koji kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis hasen li gajrihi. Bilježi ga Tirmizi, 1624, sa lancem prenosilaca koji je bliže opciji da bude hasen – dobar, jer se hadisi koje prenosi Velid b. Džemil mogu podići na stepen hasen hadisa.

Također, ovaj hadis podržavaju i dva druga slična hadisa:

prvi, hadis koji prenosi Ebu Derda, a bilježi ga Taberani, *Es-Sagir*, 1/160–161, sa lancem prenosilaca u kojem postoji određena slabost jer je Šehr b. Havšeb imao slabo pamćenje;

drugi, hadis koji prenosi Džabir, a bilježi ga Taberani, *El-Evsat*, Medžemeul-bahrejn, 1605, a u njegovom lancu prenosilaca nalazi se Isa b. Sulejman el-Džurdžani koji je bio nepouzdan prenosilac.

Sve u svemu, kada se u obzir uzmu ostali hadisi sličnog sadržaja, ovaj je hadis hasen – dobar, a Allah najbolje zna.

Propisi, pouke i poruke

- Neki islamski učenjaci smatraju da se ovaj i slični hadisi odnose samo na onoga ko bude postio na bojnom polju, tj. u džihadu, međutim, to se na prvi pogled ne shvata iz hadisa, već se post u bilo kojoj situaciji u suštini smatra djelom koje se čini na Allahovom putu, pa stoga ovaj hadis tako i treba razumjeti.
- Ukoliko bi dobrovoljni post borcima na Allahovom putu umanjio borbene sposobnosti i smanjio njihovu pokretljivost i fizičku spremnost, tada se post neće smatrati pohvalnim djelom.

1341. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko umre a nije se borio (na Allahovom putu), niti je ikada osjećao istinsku želju za borbom (samoga sebe bodreći na džihad), takav umire sa jednim ogrankom munafikluka (licemjerstva)." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1910.

Propisi, pouke i poruke

- Islamski vladar svoje podanike treba podsticati da budu spremni za džihad i uz to ih učiti da odbace i otklone od sebe kukavičluk i strah od susreta s neprijateljem.
- Onaj ko se istinski bude želio boriti na Allahovom putu i sebe stalno bude podsticao na džihad, takav će svojom iskrenošću dostići stepen istinskih vjernika. Isto tako, najmanji oblik džihada jeste da čovjek razmišlja o džihadu i da mu duša za njim istinski žudi.
- Onaj ko nije ni žudio za džihadom, niti se istinski borio u džihadu, takav pri sebi ima svojstvo munafika – licemjera.

1342. Od Džabira, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Bili smo sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, u jednom vojnom pohodu pa je rekao: 'Zaista u Medini ima ljudi, vi niste nijednim putem hodili, niti ste ijednu dolinu prešli a da oni nisu bili s vama. Njih je spriječila bolest (da vam se pridruže).'"

U drugoj verziji navodi se: "Oni su opravdano bili spriječeni."

U još jednoj verziji kaže se: "Oni su s vama učestvovali u nagradi." Bilježi ga Buhari od Enesa, radijallahu anhu, a bilježi ga i Muslim od Džabira, radijallahu anhu, i ovo je Muslimova verzija.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 4, u četvrtom poglavlju, "Iskrenost i srčano donošenje nijeta u svim djelima, javnim i tajnim".

1343. Ebu Musa el-Eš'ari, radijallahu anhu, prenosi da je neki beduin došao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: "Allahov Poslaniče, neki se čovjek bori radi ratnog plijena, neki da bi (po hrabrosti) bio spominjan, neki se bori iz pretvaranja (da bi se pokazalo i uvidjelo njegovo mjesto i položaj)."

U drugoj se predaji navodi: "Neki se bori iz hrabrosti, a neki iz (plemenske ili porodične) pristrasnosti."

U još jednoj verziji kaže se: "Neki se bori iz srdžbe."

"Pa ko je od njih na Allahovom putu?" Tada Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Onaj ko se bude borio (s namjerom) da Allahova riječ bude gornja, on je na Allahovom putu." Muttefekun alejhi.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 8, u četvrtom poglavlju, "Iskrenost i srčano donošenje nijeta u svim djelima, javnim i tajnim".

1344. Od Abdullaha b. Amra b. El-Åsa, radijallahu anhum, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Nema nijedne borbene jedinice niti izvidnice koja će izvršiti napad (na neprijatelja) pa osvojiti ratni plijen bez gubitaka, a da odmah neće dobiti dvije trećine svoje nagrade, a isto tako, nema nijedne borbene jedinice niti izvidnice koja će se vratiti bez (ikakvog) plijena i uz pretrpljene gubitke, a da neće svoje nagrade dobiti u potpunosti." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1906 i 154.

Propisi, pouke i poruke

- Imam Nevevi, Allah mu se smilovao, rekao je: "Autentično i ispravno tumačenje ovog hadisa, nakon kojeg ne treba tragati za drugim, glasi ovako: Ratnici na Allahovom putu koji ne pretrpe gubitke ili oni koji osvoje ratni plijen, njihova će nagrada biti manja od nagrade onih koji pretrpe gubitke, ali i od onih koji ne pretrpe gubitke, ali ne osvoje

ratni plijen. Naime, ratni je plijen jedan vid nagrade za njihov borbeni pohod na Allahovom putu, pa oni koji ga osvoje, takvima su unaprijed dodijeljene dvije trećine nagrade koja ih slijedi na ime njihove borbe, tako da taj plijen ustvari biva dijelom obećane sveukupne nagrade. Ovakvo je tumačenje u skladu sa vjerodostojnim predajama koje se prenose od ashaba, radijallahu anhum, koji su govorili: 'Među nama ima onih koji su umrli a ništa od svoje nagrade (na dunjaluku) nisu kušali, a ima među nama i onih čiji su plodovi (još na dunjaluku) sazreli, pa ih oni ubiru.'

- Najveći stepen džihada jeste kada čovjek izađe u borbu i ne vrati se živ.

1345. Ebu Umama, radijallahu anhu, prenosi da je neki čovjek rekao: "Allahov Poslaniče, dozvoli mi putovanje' (radi pustinjaštva)!" Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče mu: "Putovanje moga ummeta radi isposništva jeste džihad na putu Uzvišenog Allaha." Ebu Davud sa dobrim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis sahih li gajrihi. Bilježe ga Ebu Davud, 2486, Taberani, *El-Kebir*, 7760, i Hakim, 2/73, od Alāa b. Harisa, koji ga prenosi od Kasima b. Abdurrahmana, a on od Ebu Uname, radijallahu anhu.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je dobar, jer je Kasim b. Abdurrahman, uz Allahovu pomoć, saduk.

Ovaj se hadis prenosi i drugim putem. Bilježi ga Taberani, *El-Kebir*, 7708, ali u njegovom lancu prenosilaca postoji određena slabost jer je Ufejr b. Ma'dan nepouzdan prenosilac.

Sličan hadis koji pojačava prethodni, bilježe Ibn Mubarek, *Ez-Zuhd*, 845, i Begavi, *Šerhus-sunna*, 2/370–371, ali u ovom lancu prenosilaca nalaze se izvjesni Rišdin b. Sa'd i Abdurrahman b. En'am el-Ifriki, a obojica su nepouzdati prenosiooci.

Sve u svemu, kada se u obzir uzmu sve njegove verzije i svi putevi kojima je prenesen, ovaj je hadis vjerodostojan, a Allah najbolje zna.

1 U djelu *Es-Siradžul-munir* navodi se: "Ovaj je čovjek od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tražio dozvolu da otputuje s ciljem samoprijetora, tj. kako bi napustio inače dozvoljene dunjalučke naslade i uživanja, te se rastao s onim što mu je drago i srcu milo... Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, to mu nije dozvolio, te mu je rekao isto ono što je rekao i Osmanu b. Maz'unu, radijallahu anhu, koji ga je upitao da mu dozvoli beženstvo." Vidjeti: Šereful-Hakk, *Avnul-ma'bud*, 7/118. (op. prev.)

Manje poznata značenja

- ✦ *putovanje* – napustiti domovinu i lutati po zemlji.

Propisi, pouke i poruke

- Besciljno putovanje po zemlji radi pustinjaštva i isposništva novotarija je koju su uveli kršćani.
- Za ovaj ummet pustinjaštvo i isposništvo jesu boravak u pripravnosti na graničnim teritorijama islamske države, kako bi se štitio islam i unutrašnjost područja na kojima on dominira, od napada nevjernika koji spremno vrebaju.
- Islam mijenja proširena i među ljudima prihvaćena shvatanja u pogledu određenih pitanja, te sve to nastoji usmjeriti ka promicanju svakog vida dobra i potpomaganja u dobročinstvu i bogobožnosti.

1346. Od Abdullaha b. Amra b. El-Åsa, radijallahu anhuma, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Povratak (iz pohoda na Allahovom putu) na istom je stepenu (vrijednosti) kao i (vojni) pohod." Ebu Davud sa dobrim lancem prenosilaca.

Pod "povratkom" se misli na povratak iz vojnog pohoda nakon što se on okonča. Znači, sudionik u tom pohodu bit će nagrađen i za povratak iz tog pohoda.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 2487, Ahmed, 2/174, i drugi.

Propisi, pouke i poruke

- Borac na Allahovom putu zaradit će sevape i biti nagrađen i za odlazak u vojni pohod, ali i za povratak iz njega.

1347. Od Saiba b. Jezida, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Kada se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vratio iz Bitke na Tebuku, svijet mu je izašao u susret (da ga dočeka). Ja sam ga dočekaao s djecom kod Senijjetul-Vedaa." Ebu Davud sa vjerodostojnim lancem prenosilaca u ovom obliku.

Bilježi ga i Buhari u čijoj se verziji navodi (da je prenosilac rekao): “Otišli smo sa djecom kako bismo dočekali Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kod Senijjetul-Vedaa.”

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Ebu Davud, 2779, a drugu verziju bilježi Buhari, *Fethul-Bari*, 6/191.

Manje poznata značenja

✦ *Senijje* – brdašce, uzvišica, uzdignuti dio zemlje, brdski prijevoj. Senijjetul-Veda (Brdašce rastanka) je mjesto blizu Medine. Nalazi se u blizini sjevernog prilaza Medini, a tako je nazvano jer se putnik na tom mjestu dočekuje pri dolasku i ispraća pri odlasku.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je i vrlo poželjno dočekati gazije pri povratku iz ratnog pohoda ili iz borbe na Allahovom putu.
- U svom djelu *Fethul-Bari*, 8/129, Ibn Hadžer, Allah mu se smilovao, rekao je: “U djelu *El-Halebijja*, sa prekinutim lancem prenosilaca prenijeli smo predaju u kojoj se navodi da su žene, nakon što je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stigao u Medinu, govorele: ‘*Tale’al-bedru ‘alejna min Senijjetil-Vedaa* – puni mjesec nas obasja od Senijjetul-Vedaa!’ Neki tvrde da se ovaj događaj desio kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao u Medinu nakon hidžre, a neki tvrde da je to bilo nakon njegovog povratka iz Bitke na Tebuku...”

Kažem: Ova pripovijest nije vjerodostojna, kako se to dà zaključiti iz Ibn Hadžerovih riječi. Naš šejh (tj. šejh Albani) pitanje vjerodostojnosti ove predaje vrlo je lijepo i detaljno obradio u svom djelu *Silsiletul-ehadis ed-daiifa*, 598, pa nije potrebno nakon toga ništa podrobno tumačiti. Isto tako, ono što se u vezi s ovim prenosi – da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao tim ženama: “Udarajte svojim defovima, Allah vam dao blagoslov!”, nije utemeljeno niti vjerodostojno.

O ovom pitanju podrobno je govorio i šejhul-islam Ibn Tejmijja, Allah mu se smilovao, u svom djelu *Medžmuul-fetava*, 18/377–378.

1348. Od Ebu Uname, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ko se nije borio (na Allahovom putu), ili

ko nije opremio borca, ili ko se na najljepši način nije pobrinuo za porodicu borca, takvoga će Allah kazniti nesrećom i prije Sudnjega dana." Ebu Davud sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis dobar. Bilježe ga Ebu Davud, 2503, Ibn Madža, 2762, i Darimi, 2/209, od Velida b. Muslima, koji ovaj hadis prenosi od Jahje b. El-Harisa, a on od Kasima Ebu Abdurrahmana, a on od Ebu Uname, radijallahu anhu.

Kažem: Lanac prenosilaca ovog hadisa je dobar, zato što se u njemu nalazi spomenuti Kasim Ebu Abdurrahman, jer su hadisi koje on prenosi na stupnju hasen – dobrog hadisa. Velid b. Muslim, u verziji ovog hadisa koju bilježe Ibn Madža i Darimi, nedvosmisleno je naglasio da mu je taj hadis ispričao (usmeno prenio) njegov učitelj.

Manje poznata značenja

- ✦ *nesrećom* – nedaćom ili nekom katastrofom.

Propisi, pouke i poruke

- Napuštanje i zapostavljanje institucije džihada na stepenu je harama, a onome ko tako postupa prijeti se velikom kaznom.
- Obavezno je pripremati se i biti u pripravnosti za pohod i borbu na Allahovom putu.
- Svaki je musliman obavezan voditi računa o unutrašnjim pitanjima muslimanskog društva, te se brinuti za čast i dostojanstvo mudžahida na Allahovom putu, kao i njihovih porodica.
- Muslimansko društvo je zajednica koja se temelji na brizi i međusobnom pomaganju u dobročinstvu i bogobožnosti, tj. ono je poput građevine čiji se dijelovi međusobno podupiru.
- Narod koji ostavi džihad na Allahovom putu te se potčini i pokori svojim neprijateljima, zadesit će ga poniženje, prijezir i sramota još na dunjaluku, prije ahireta, a ahiretska je kazna veća i bolnija.

1349. Od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Borite se protiv mušrika (mnogobožaca) svojim imecima, životima i jezicima." Ebu Davud sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 2504, Nesai, 6/7, Ahmed, 3/124 i 153, i drugi, sa ispravnim lancem prenosilaca.

Propisi, pouke i poruke

- Svaki pojedinac koji je sposoban i koji je u stanju, obavezan je boriti se protiv mušrika sa svim raspoloživim legitimnim sredstvima.
- Džihad se može voditi imetkom, životom i jezikom.

Što se tiče džihada imetkom, on podrazumijeva dodjelu imetka borcima na Allahovom putu kako bi se opskrbili i pripremili za susret sa Allahovim neprijateljima.

Džihad životom podrazumijeva odlazak u borbu na Allahovom putu svakog šerijatski punoljetnog muslimana koji je sposoban da nosi oružje, a koji nema validno šerijatsko opravdanje da izostane iz susreta sa neprijateljem.

Džihad jezikom jeste učenje dova i izricanje pohvala na račun mudžahida, kao i njihovo bodrenje i podsticanje na borbu, te intenzivni rad na tome da mudžahidi ostanu čvrsti i nepokolebljivi.

- Strogo je zabranjeno pružati materijalnu ili ljudsku pomoć neprijateljima islama, kao što ih je isto tako strogo zabranjeno hvaliti i uzdizati, već baš suprotno, obaveza ih je prezirati te svim mogućim sredstvima umanjivati njihovu vrijednost i značaj.

1350. Ebu Amr, kojeg su još zvali Ebu Hakim en-Nu'man b. Mukarrin, radijallahu anhu, pripovijeda: "Bio sam svjedokom da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ako ne bi počeo borbu (s neprijateljem) na početku dana, onda bi borbu odgodio do vremena kada sunce pređe polovinu neba (zenit), kada vjetrovi puhnu i kada se spušta pobjeda." Ebu Davud i Tirmizi, koji je rekao da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 2655, i Tirmizi, 1613, sa ispravnim lancem prenosilaca.

Ovaj hadis bilježi i Buhari, *Fethul-Bari*, 6/257, sa nešto drugačijim tekstom: "...Ali ja sam prisustvovao borbi zajedno sa Allahovim Poslanikom,

sallallahu alejhi ve sellem, i on je imao običaj da, ako ne stupi u borbu na početku dana, onda bi sačekao da zapušu vjetrovi i da nastupi vrijeme (podne) namaza.”

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je odgoditi bitku do pred kraj dana.
- Pohvalno je i vrlo poželjno da zapovjednik vojske odabere odgovarajuće vrijeme za bitku, tj. da bira one vremenske periode u kojima su vojnici na vrhuncu snage i borbenog poleta, kako bi njihov trud bio udvostručen i njihov juriš izveden na najbolji mogući način. Ako se radi o iznenadnom napadu, onda je bolje da se izvede u ranim jutarnjim satima, a ako se radi o frontalnom napadu, onda je bolje da se izvede nakon što sunce pređe zenit i nakon što zapušu vjetrovi.

1351. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Nemojte priželjkivati susret sa neprijateljem i Allaha molite za spas (i zaštitu), a kada ga (neprijatelja) susretnete, onda budite strpljivi.” Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/156, i Muslim, 1741.

Propisi, pouke i poruke

Značenje ovog hadisa prethodilo je u hadisu koji prenosi Abdullah b. Ebu Evfa pod brojem 53, u trećem poglavlju, “Sabur – strpljenje.”

1352. Od Ebu Hurejre i Džabira, radijallahu anhuma, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Rat je obmana.” Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/157, i Muslim, 1739.

Sličan hadis također bilježe Buhari i Muslim, a prenosi ga Ebu Hurejra, radijallahu anhu.

Manje poznata značenja

* *obmana* – varka. To znači da je ratovanje ustvari obmanjivanje i varanje nevjernika.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis ukazuje na neophodnost opreznosti u ratnim situacijama, odnosno da u ratu treba biti vrlo oprezan.
- Pohvalno je i vrlo poželjno obmanuti neprijatelje te ih neočekivano i iznenada napasti tako da im se postavi zasjeda ili da se uhvate nespremni.
- U ratu treba koristiti strategiju i planiranje, štaviše, to je preče i neophodnije i od same hrabrosti, kako je to u stihu rekao poznati pjesnik Mutenebbi:

*Pamet je preča od hrabrosti hrabrog
Pamet je prva, a hrabrost je na mjestu drugom.*

Poglavlje dvije stotine trideset peto

POJAŠNJENJE VRSTA OSOBA KOJE SE SMATRAJU ŠEHIDIMA U POGLEDU
AHIRETSKE NAGRADE, A KOJI SE GUSULE (KUPAJU NAKON SMRTI)
I KOJIMA SE KLANJA DŽENAZA, ZA RAZLIKU OD ONIH ŠEHIDA
KOJI POGINU U RATU PROTIV NEVJERNIKA

1353. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da ja Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Petero se ubraja u šehide: ko umre od kuge¹, ko umre od trbobolje, ko se utopi (u vodi), ko umre pod ruševinama i onaj ko pogine na Allahovom putu." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/42, i Muslim, 1914.

1 Ovdje je u originalu hadisa upotrijebljena riječ *el-mat'ün*, što se može prevesti i kao *proboden*, *uboden kopljem*, *nožem* i tome slično, jer je ona izvedenica od glagola *talane*, što u osnovi i znači *probosti* ili *ubosti*. Ovako je ova riječ i prevedena u nekim prijevodima ovog hadisa na naš jezik. Međutim, od istog glagola izvodi se i riječ *et-tā'ün*, što znači *kuga*, odnosno kolera, pa se ova riječ i prevodi kao *onaj ko umre od kuge*, što je i ispravno shvatanje ove riječi, a na to ukazuje naredni hadis koji će autor navesti. Ovako je hadis protumačio i imam Nevevi, Allah mu se smilovao. Vidjeti: Nevevi, *Šerhu Sahihi Muslim*, 13/62, a Allah najbolje zna. (op. prev.)

Manje poznata značenja

- * *trbobja* – stomačna bolest.
- * *ko umre pod ruševinama* – osoba koja izgubi život zatrpana ruševinama i razvalinama.

Propisi, pouke i poruke

- Postoje dvije vrste šehida: šehidi dunjaluka i šehidi ahireta.
- Šehidi dunjaluka su osobe spomenute u ovom hadisu. Oni će na Sudnjem danu imati nagrade istinskih šehida, međutim, za njih na dunjaluku ne važe isti propisi koji važe za istinske šehide. Za razliku od pravih šehida, ovi se šehidi nakon smrti gusule, umotavaju u ćefine i klanja im se dženaza-namaz.
- Šehidi ahireta jesu osobe koje poginu u borbi protiv nevjernika, boreći se iskreno i samo radi Allaha, jurišajući i ne odstupajući.
- Broj šehida dunjaluka spomenut u ovom hadisu nije konačan i njime se njihov broj ne želi ograničiti samo na spomenute vrste, jer je od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, vjerodostojno preneseno da, osim ovdje navedenih, postoji još osoba koje se smatraju šehidima, a to su: osoba koju zbaci konj pa pogine, onaj koga ujede neki otrovni gmizavac ili insekt pa umre, žena koja umre u periodu nifasa ili pri porodu, osoba koja izgori u vatri, koja umre od sušice – tuberkuloze, osoba koja nepravedno bude ubijena, osoba koja pogine braneći svoj život, svoju čast ili svoj imetak.

1354. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Koga između vas ubrajate u šehide?" Oni rekoše: "Allahov Poslaniče, onaj ko pogine (boreći se) na Allahovom putu, on je šehid!" Poslanik reče: "Tada su šehidi moga ummeta uistinu malobrojni." "A ko su onda oni, Allahov Poslaniče?!", upitaše. On reče: "Onaj ko pogine na Allahovom putu, šehid je, ko umre na Allahovom putu, šehid je, ko umre od kuge, šehid je, ko umre od trbobje, i on je šehid, i ko se utopi (u vodi), i on je šehid." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1915.

Propisi, pouke i poruke

- Allahova je milost neizmjerena, a Njegove su blagodati neprebrojive.
- Uzvišeni Allah vodi računa o ovom ummetu, jer je osobama spomenutim u hadisu podario nagradu šehida kako bi ukazao počast muslimanima kao najboljem ummetu koji se pojavio na Zemlji. On im povodom nečega što je malo i neznatno daje mnogo više od toga. Allah Svoju milost daje onome kome On hoće.
- Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nastojao je da ashabima, radijallahu anhum, proširi vidike i podučiti ih širem i dubljem značenju pojma šehid, te se potrudio da shvate koje se to sve osobe smatraju šehidima, a koje oni do tada nisu uvrštavali u šehide.

1355. Od Abdullaha b. Amra b. El-Āsa, radijallahu anhuma, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko pogine štiteći svoj imetak, šehid je." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/123, i Muslim, 141.

Propisi, pouke i poruke

- Čovjek ima pravo i treba braniti svoj imetak od onoga ko mu ga nepravедno, u potpunosti ili djelimično, želi oduzeti. Većina učenjaka hadisa smatra da je nepravедni vladar ovdje izuzetak te da njega ne treba spriječiti ako bi uradio nešto slično. To dokazuju mnogobrojnim predajama u kojima se preporučuje strpljenje u slučaju da nepravедni vladar čini nepravdu i nasilje, te se nikako ne preporučuje dizanje bunta protiv njega. U nekim predajama, a jedna od njih jeste i predaja koju bilježi imam Muslim, a prenosi je Huzejfa b. Jeman, radijallahu anhu, navodi se da mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Pokoravaj se i budi poslušan naredbodavcu pa makar tvoja leđa bičevao ili tvoj imetak uzimao."
- Ukoliko napadač, pri pokušaju da od vlasnika nepravедno uzme imetak, bude ubijen, u tom se slučaju neće izvršiti odmazda nad ubicom, niti će ubica biti obavezan da porodici ubijenog isplati krvarinu, jer da je on kojim slučajem bio ubijen od strane napadača, on bi bio šehid, a samim tim brišu mu se grijesi i sa njega se skida odgovornost.

1356. Od Ebu E'avera Seida b. Zejda b. Amra b. Nufejla, jednog od deseterice, radijallahu anhum, kojima je posvjedočen ulazak u Džennet, prenosi se da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: 'Ko pogine braneći svoj imetak, šehid je, ko pogine braneći sebe, šehid je, ko pogine braneći svoju vjeri, šehid je, ko pogine braneći svoju porodicu, i on je šehid.'" Ebu Davud i Tirmizi, koji je rekao da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 4772, Tirmizi, 1421, Nesai, 7/1 15–116, Ibn Madža, 2580, i drugi, sa ispravnim lancem prenosilaca.

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je boriti se u svrhu zaštite vjere, imetka, života i časti.
- Šehidom se smatra onaj ko pogine štiteći nešto od spomenutog.
- Vjera islam vodi računa i štiti pet univerzalnih vrijednosti (ar. *ed-daruri-jatul-hamse*), a to su: vjera, razum, život, čast i imetak.

1357. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Neki je čovjek došao Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: 'Allahov Poslaniče, šta misliš da mi dođe neki čovjek i želi uzeti moj imetak?' 'Ne daj mu svoj imetak!', reče mu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. 'A ako mi ga silom bude želio uzeti?', priupita čovjek. 'Bori se protiv njega', reče Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Čovjek tada upita: 'A šta ako me ubije?' 'U tom slučaju, ti si šehid', reče mu. 'A ako ja ubijem njega?', opet upita čovjek. 'Tada je on u Vatri', odgovori Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 140.

Manje poznata značenja

- * *šta misliš* – obavijesti me o tome, reci mi nešto u vezi s tim.
- * *želi uzeti moj imetak* – hoće ga nepravedno oteti.

Propisi, pouke i poruke

- U hadisu se nalazi dokaz o tome da znanje mora prethoditi djelu. Naime, ovaj je ashab Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, upitao kako će postupiti u određenoj situaciji prije nego što je išta praktično poduzeo.
- Napadača treba postepeno pokušati odvratiti od njegove namjere da otme imetak, tako što će se prvo savjetovati da se okani svoje namjere, zatim će se od drugih potražiti pomoć, a tek onda treba stupiti u fizički obračun s napadačem, ali s ciljem da se odvrati od otimačine, a ne s ciljem da se ubije, a Allah najbolje zna.
- Život, imetak i čast muslimana sveti su i nepovredivi.

Poglavlje dvije stotine trideset šesto

VRIJEDNOST OSLOBAĐANJA ROBOVA

Rekao je Uzvišeni Allah: **“Pa, zašto čovjek na blagodatima zahvalan bio nije? A šta ti misliš: kako se može na blagodatima zahvalan biti? Roba ropstva osloboditi.”** (El-Beled, 11–13)

Uzvišeni Allah postavlja pitanje zbog čega čovjek nije krenuo putem spasa i dobra, pojašnjavajući, zatim, koji je to put. U spasonosna i dobra djela, između ostalih, ubraja se i iskreno i samo radi Allaha roba osloboditi u potpunosti ili mu barem pomoći da se oslobodi ropstva. Dakle, ajet: **“Roba ropstva osloboditi”**, odnosi se na jedno od ovo dvoje, a na to ukazuje vjerodostojan hadis u kojem je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Oslobodi zarobljenu dušu ili pusti roba.” Čovjek tada upita: “Allahov Poslaniče, zar to nije jedno te isto?”, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: “Ne! Osloboditi zarobljenu dušu znači da sâm u potpunosti oslobodiš roba, a pustiti roba znači pripomoći u njegovom oslobađanju.”¹

Dakle, ukoliko slijedi velika nagrada za samo pomaganje u oslobađanju robova, onda je samostalno oslobađanje robova svakako vrednije i bolje, a i veća je nagrada koja slijedi za to djelo.

1 Ovo je Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, odgovor na pitanje koje mu je postavio jedan beduin upitavši ga o djelu koje će ga uvesti u Džennet. Hadis bilježe Ahmed, 4/299, Ibn Hibban, 2/97, br. 374, i mnogi drugi. (op. prev.)

1358. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao mi je: "Ko oslobodi roba muslimana, njemu će Allah za svaki robov organ osloboditi jedan njegov organ od Vatre, pa čak i spolni organ za spolni organ." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 5/146, i Muslim, 1509 i 2.

Propisi, pouke i poruke

- Iz hadisa saznajemo da je oslobađanje robova vrlo vrijedno djelo.
- Islam vodi računa o oslobađanju robova, a institucija ropstva bila je kod Arapa uobičajena i poznata.
- Spominjanjem organa, tj. udova ili dijelova tijela u ovom hadisu, aludira se na to da, ukoliko se želi dobiti potpuna nagrada obećana u hadisu, onda oslobođeni rob treba biti u potpunosti zdrav i bez tjelesnih nedostataka.

1359. Od Ebu Zerra, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Upitao sam: 'Allahov Poslaniče, koja su djela najbolja?' Odgovorio je: 'Vjerovanje u Allaha i džihad na Allahovom putu.' Opet sam upitao: 'Koji su robovi najbolji?' Odgovorio je: 'Oni koji su najvredniji kod svojih vlasnika i najbolje cijene.'" Muttefekun alejhi.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 117, u trinaestom poglavlju, "Mnoštvo načina činjenja dobra".

Poglavlje dvije stotine trideset sedmo

VRIJEDNOST ČINJENJA DOBROČINSTVA ROBOVIMA

Rekao je Uzvišeni Allah: "I Allahu se klanjajte i nikoga Njemu ravnim ne smatrajte! A roditeljima dobročinstvo činite, i rođacima, i siročadi i siromasima, i komšijama bližnjim i komšijama daljnjim, i drugovima, i putnicima – namjernicima, i onima koji su u vašem posjedu." (En-Nisa, 36)

Tumačenje ovog ajeta prethodilo je u trideset devetom poglavlju, "Dužnosti prema komšiji i Poslanikova oporuka o tome".

1360. Od Ma'rura b. Suvejda prenosi se da je rekao: "Vidio sam Ebu Zerra, radijallahu anhu, u ogrtaču, a isti takav (ogrtač) nosio je i njegov rob. Upitao sam ga o tome, pa mi spomenu kako je on u vrijeme Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, izgrdio nekog čovjeka (roba) prigovarajući mu u vezi (porijekla) njegove majke, nakon čega mu je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Ti si uistinu čovjek u kojem ima džahilijeta (paganstva)! Oni (robovi) su vaša braća, vaši poslužitelji. Allah ih je stavio pod vašu vlast, pa čiji brat bude pod njegovom vlašću, neka ga hrani hranom koju i sam jede, neka ga odijeva odjećom koju i sam nosi. Nemojte ih zaduživati obavezama koje će ih iscrpiti i oslabiti, a ako ih već zadužite, onda im i pomozite.'" Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 1/84, i Muslim, 1661.

Manje poznata značenja

- * *ogrtač* – misli se na vrstu plašta čiji je unutarnji i vanjski dio od istog materijala.
- * *ti si uistinu čovjek u kojem ima džahilijeta* – pri sebi imaš jedno svojstvo koje je karakteristično za džahilijet.
- * *poslužitelji* – sluge, poslugi.

Propisi, pouke i poruke

- Prema robovima treba postupati dobrostivo, činiti im dobročinstvo te se prema njima odnositi kao prema braći.
- Zabranjeno je vrijeđati i grditi robove ili im prigovarati u vezi njihovog porijekla. Hadis podstiče i na blagost i lijepo ophođenje prema njima. Na isti se način treba ophoditi i prema onima koji su u najmu, ali i prema svim osobama koje po propisu sličje robovima i najamnicima.
- Zabranjeno je uznositi se i oholiti nad muslimanom, a isto tako, zabranjeno ga je omalovažavati i potcjenjivati.
- Potrebno je naređivati da se čini dobro i odvrćati od loših djela. Roba muslimana treba zvati bratom.
- Imansko bratstvo, tj. bratstvo u ime Allaha, postulat je veći i uzvišeniji od bilo kojeg drugog postulata. Ovo bratstvo poništava i anulira sve razlike koje su eventualno prisutne i uočljive među braćom vjernicima.

- Hvalisanje i dičenje svojim porijeklom, a omalovažavanje tuđeg porijekla, osobine su karakteristične za doba paganstva koje je islam u potpunosti dokinuo.
- Svaki džahilijetski običaj pokuđen je i prezren, jer Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "Ti si uistinu čovjek u kojem ima džahilijeta", nisu ništa drugo do prekoravanje i negiranje paganstva i njegovih karakteristika i običaja. Da nije tako, onda ove Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi ne bi imale svoju svrhu.
- Bez obzira koliko neki čovjek bio vrijedan ili učen i bez obzira koliko njegova vjera bila čvrsta, ipak je moguće da se pri njemu nađu neke osobine koje se mogu nazvati džahilijetskim, što naravno ne implicira automatski da je dotična osoba nevjernik ili teški grješnik.
- Drugovi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, istog su se trenutka odazivali i usvajali njegovu preporuku sprovodeći u praksu njegov sunnet, a isto tako, na primjenu njegovog sunneta upućivali su i druge osobe nad kojima su imali ovlasti.

1361. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada nekom od vas njegov sluga donese hranu, ukoliko ga već ne pozove da sjedne s njim (da jede), neka mu onda dadne zalogaj ili dva, jer ju je on pripremio." Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 5/181.

Imam Nevevi, Allah mu se smilovao, ovaj hadis nije pripisao imamu Muslimu, a i on ga bilježi u svome *Sahihu* pod brojem 1663.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis podstiče na skromnost i uzorno ponašanje, tako što će se objedovati zajedno sa slugom ili tako što će mu se dati dio te hrane ili pića.
- Onaj ko muslimana zaduži nekom obavezom, prema njemu se treba lijepo ponašati i ne smije mu otežavati.
- Činjenjem dobročinstva robu ili najamniku postiže se velika korist jer se u tom slučaju on profesionalizira i na najkvalitetniji način izvršava svoje dužnosti i obaveze, a uz to, zavoli svoje nadređene i spram njih se ponaša zaštitnički.

Poglavlje dvije stotine trideset osmo

VRIJEDNOST I ODLIKE ROBA KOJI ISPUNJAVA SVOJE OBAVEZE PREMA ALLAHU I PREMA SVOME VLASNIKU

1362. Od Ibn Omera, radijallahu anhuma, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Rob koji bude pošteno i lijepo postupao prema svom vlasniku i koji na najljepši način Allahu bude ibadet činio, imat će dvostruku nagradu." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 5/175, i Muslim, 1664.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis ukazuje na vrijednosti i odlike roba koji izvršava svoje obaveze prema Allahu i prema svome vlasniku.
- Pošteno i lijepo postupanje roba prema svom vlasniku podrazumijeva da rob izvršava dužnosti koje mu je vlasnik stavio u obavezu, da mu bude pokoran i da ga služi, te da čuva njegov imetak, jer je rob pastir imetka svoga vlasnika, a svaki će pastir biti odgovoran za ono što mu je dato na čuvanje.
- Rob koji pri sebi bude imao spomenute vrline, imat će dvije nagrade. Razmatrajući ovo pitanje, imam Sujuti sastavio je vrlo lijepu i korisnu brošuru koju je nazvao *Matle'ul-bedrejn fi men ju'ta edžrehu merretejn* u kojoj se govori o vrstama osoba koje će imati dvostruku nagradu. Ova je brošura štampana i dostupna, a ja sam bio njen valorizator i recenzent.

1363. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Besprijekorni rob u vlasti drugog imat će dvostruku nagradu." "Tako mi Onoga u čijoj je ruci duša Ebu Hurejre, da nije borbe na Allahovom putu, hadža i dobročinstva prema mojoj majci, poželio bih da umrem kao rob u nečijem posjedu." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 5/175, i Muslim, 1665.

Dio hadisa: “Tako mi Onoga u čijoj je ruci duša Ebu Hurejre...”, riječi su Ebu Hurejre, radijallahu anhu, a ne riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jer, kako je poznato, Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, majka nije bila živa u tom periodu, a isto tako, on nikada ne bi poželio da bude rob ikome drugom osim Allahu Uzvišenom.

Propisi, pouke i poruke

- Rob ima dvostruku nagradu zbog toga što ropstvo u sebi nosi teškoću i napor.
- Rob nije dužan ići u džihad, niti obaviti hadž sve dok ne postane slobodan, međutim, ukoliko uradi nešto od toga, tj. ukoliko se bude borio u džihadu ili obavi hadž, oboje se smatra ispravnim.
- Besprijeekornost spomenuta u hadisu podrazumijeva obožavanje Allaha i lijepo i pošteno ophođenje prema vlasniku.

1364. Od Ebu Muse el-Eš'arija, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Svaki rob koji Allahu najpotpunije čini ibadet i ispunjava svoje obaveze prema svom vlasniku, te se prema njemu lijepo i pošteno ophodi i iskazuje mu pokornost, imat će dvije nagrade.” Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 5/177.

Propisi, pouke i poruke

Značenje ovog hadisa već je navedeno u prethodno citiranim hadisima.

1365. Također, od Ebu Muse el-Eš'arija, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Trojica će imati dvostruku nagradu: sljedbenik Knjige koji je povjerovao u svoga vjerovjesnika, a zatim povjerovao u Muhammeda, rob koji izvršava svoje dužnosti prema Allahu, a nakon toga i prema svom vlasniku, i čovjek koji je imao ropkinju pa je lijepo odgojio i njen odgoj upotpunio, zatim je podučavao i lijepo je podučio, a nakon toga oslobodio je pa se njome oženio. Takav će imati dvostruku nagradu.” Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 1/190, i Muslim, 154.

Propisi, pouke i poruke

- Čovjek treba podučavati svoju ropkinju, ukoliko je posjeduje, kao što treba podučavati i svoju porodicu. Što se tiče podučavanja ropkinje, hadis na to jasno ukazuje, a što se tiče podučavanja porodice, to se zaključuje na osnovu kijasa, tj. analogije. Naime, da čovjek vodi brigu o članovima svoje porodice (koji u osnovi nisu robovi, već su slobodni) na način što će ih podučavati propisima Allahove vjere i sunnetu Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, preče je i prioritetnije nego da vodi brigu o podučavanju ropkinje.
- Istinski vjernici iz reda sljedbenika Knjige zauzimaju veliko mjesto i njihova je vrijednost velika. To su oni koji su povjerovali u ono što je Uzvišeni Allah objavio njihovim poslanicima, a nakon toga spoznali su i shvatili da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, uistinu Allahov poslanik, pa su potom povjerovali i u njega i u ono što je njemu objavljeno. Zbog toga im je Uzvišeni Allah dao dvostruku nagradu.
- Dvostruku će nagradu imati i rob koji bude izvršavao svoje dužnosti prema Allahu, a potom i prema svome vlasniku.
- Ko oženi ropkinju nakon što ju je oslobodio, bit će dvostruko nagrađen.
- Onome ko oženi ropkinju nakon što je oslobodi, pohvalno je i poželjno da joj nanovo uruči mehr – vjenčani dar, jer je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u jednoj verziji ovog hadisa rekao: "...a zatim je (ropkinju) oslobodi i (prilikom vjenčanja) mehr joj dodijeli..."¹. Ukoliko je oslobodi ropstva i to oslobađanje računa kao njen mehr, to je dozvoljeno jer je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tako učinio sa Safijjom, radijallahu anha, kćerkom Huzejja. Zbog toga, oni koji su na stanovištu da se oslobađanje ropkinje ne može računati njenim mehrom, nemaju dokaza za tu tvrdnju, a ponovno plaćanje mehra ropkinji, nakon njenog oslobađanja, uvjet je da se dobije dvostruka nagrada koja se spominje u ovom hadisu, ali nije uvjet za validnost braka s njom, već je njeno oslobađanje dovoljno i računa se mehrom.

1 Hadis s ovim dodatkom bilježi Buhari, *Sahih*, br. 5083. (op. prev.)

Poglavlje dvije stotine trideset deveto

VRIJEDNOST IBADETA U VRIJEME ANARHIJE – NEREDA, SMUTNJE

1366. Od Ma'kila b. Jesara, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ibadet u vremenu anarhije¹ je kao hidžra meni." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 2948.

Propisi, pouke i poruke

- Vjernik, musliman, treba se distancirati od mjesta smutnji i nereda, a ko tako postupi, imat će nagradu poput onoga ko je učinio hidžru Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Sličnost između ove dvojice očita je, jer isto kao što muhadžir zbog svoje vjere bježi od onoga ko ga od vjere želi odvratiti, želeći se na taj način čvrsto prihvatiti Allahovog užeta, isto tako, onaj ko se u vremenima smutnji, nereda i opće zbrke među ljudima posveti ibadetu, bježeći tako sa svojom vjerom od ljudi, s ciljem da se preda Allahu, takav u suštini čini hidžru Uzvišenom Allahu, zbog čega će ga On i nagraditi.
- U vremenima smutnji i nereda većina ljudi zapostavlja pokornost Uzvišenom Allahu, a samo se pojedinci ibadetu posvete u potpunosti. Zbog toga je vrijednost ibadeta u tim vremenima izuzetno velika.
- Smutnji i nereda trebaju se pogotovo čuvati daije, tj. islamski misionari, ne približavajući im se, niti ih prizivajući, jer nije poznato kako će se fitna – smutnja, okončati i kakav će biti njen završetak. Niko ne zna kako će se stvari dešavati, pa je zbog toga i naređeno da se u vremenima fitne od Allaha traži spas i svako dobro.

1 Ovdje je upotrijebljena riječ *el-herdžu*, što, kako to imam Nevevi, Allah mu se smilovao, tvrdi, i ovdje i u njegovom komentaru Muslimovog *Sahiha*, u ovom kontekstu označava anarhiju, nered i smutnju. Vidjeti: Nevevi, *Šerhu Sahihi Muslim*, 18/88. Međutim, u mnogim drugim hadisima (npr. Buhari, *Sahih*, br. 1036), Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kao jedan od malih predznaka Sudnjeg dana najavio je mnoštvo *herdža*, dakle upotrijebio je istu riječ, međutim, u tim hadisima Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ovaj je pojam pojasnio kao mnoštvo bezrazložnog i apsolutno besmislenog ubijanja. Dakle, ova riječ *el-herdžu*, višeznačna je, a razumijeva se shodno kontekstu u kojem je izrečena. (op. prev.)

Poglavlje dvije stotine četrdeseto

VRIJEDNOST VELIKODUŠNOSTI I ŠIROKOGRUDNOSTI PRI KUPOPRODAJI, UZIMANJU I DAVANJU, PRI VRAĆANJU I NAPLATI DUGA, TAČNO VAGANJE I MJERENJE, ZABRANA ZAKIDANJA (NA VAGI), TE VRIJEDNOST DA BOGATI SAČEKA SIROMAŠNOG U VEZI S VRAĆANJEM DUGA ILI DA MU DUG OPROSTI

Rekao je Uzvišeni Allah: **“...a za dobro koje učinite, Allah sigurno zna.”** (El-Bekara, 215) Dakle, Uzvišeni Allah Svojim robovima poručuje da Mu je poznato svako dobro koje urade i da će ih On zbog učinjenog obilato nagraditi, te da nepravda nikome, ni koliko zrno gorušice, neće biti učinjena.

I rekao je Svevišnji Allah: **“O narode moj! Pravo mjerite i na litru i na kantar, i ne zakidajte ljudima stvari njihove..”** (Hud, 85) U ovom ajetu Uzvišeni Allah obavještava nas da je Šuajb, alejhis-selam, svom narodu zabranjivao da zakidaju druge pri mjerenju i vaganju, a nakon toga naredio im je da na najpravedniji i najpotpuniji način mjere i vagaju, bez obzira da li se radilo o prodaji ili kupovini.

Kaže Uzvišeni Allah: **“Teško onima koji pri mjerenju zakidaju, koji punu mjeru uzimaju kad od drugih kupuju, a kad drugima mjere na litar ili na kantar – zakidaju. Kako ne pomisle da će oživljeni biti na Dan veliki, na Dan kada će se ljudi zbog Gospodara svjetova dići.”** (El-Mutaffifun, 16)

Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao u Medinu, njeni su stanovnici izuzetno mnogo zakidali na vagi, pa je Uzvišeni Allah objavio ove ajete, nakon čega su se oni popravili u tom pogledu te su počeli mjeriti ispravno.

Pod zakidanjem spomenutim u ajetu misli se na varanje pri mjerenju ili vaganju nečega, a ovim izrazom obuhvaćeni su i oni koji pri potražnji ili naplati duga zahtijevaju da im se izmjeri ili izvaga veća količina od one koju su dali, a ukoliko oni vraćaju dug, onda vraćaju manju mjeru ili težinu od one koju su uzeli. Zbog toga je Uzvišeni Allah, pojašnjavajući ko su oni “koji pri mjerenju zakidaju”, a kojima je obećao propast i kaznu, rekao da oni, kada uzimaju od drugih, onda precizno i tačno mjere i vagaju, pa čak uzimaju i više nego što treba, a kada prodaju ili dug vraćaju, onda vagaju i mjere manje nego što treba, i tako ljude zakidaju.

Na mnogim mjestima u Svojoj Knjizi, Uzvišeni je Allah strogo naredio da se mjeri i vaga tačno i precizno, a razlog zbog kojeg je Uzvišeni Allah u potpunosti uništio narod Šuajba, alejhis-selam, jeste to što su ljude zakidali pri vaganju i mjerenju.

Nakon toga, onima koji zakidaju pri vaganju i mjerenju Svevišnji Allah prijeti Danom oživljenja, tj. prijeti im Sudnjim danom kada će ljudi biti proživljeni goli, bosi i neobrezani, na tom mjestu koje će za zločinca biti teško, sumorno, tjeskobno i nesnosno, i gdje će ih od Allaha zadesiti ono što neće moći podnijeti, niti će njihova osjetila biti sposobna to trpjeti. Nekima će toga dana znoj doprijeti do ušiju i tako će ih zauzdati.¹ Allaha molimo da nas spasi i smiraj nam podari u Danu najvećeg straha!

1367. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je neki čovjek došao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i od njega na grub način tražio povrat svoga duga. Ashabi se s njim (zbog neprimjerenog ponašanja prema Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem) htjedoše obračunati, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče im: "Pustite ga! Onaj ko uživa neko pravo, on ima pravo prigovora." Zatim reče: "Podajte mu devu iste starosne dobi kao što je i njegova." Ashabi rekoše: "Allahov Poslaniče, imamo samo stariju (tj. bolju) od njegove?" "Podajte mu je! Uistinu je najbolji od vas onaj ko na najljepši način vraća dug." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/482, i Muslim, 1601.

Manje poznata značenja

- * *povrat duga* – tražio je da mu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vrati imetak koji mu je bio posudio.
- * *htjedoše obračunati* – htjeli su mu uzvratiti zbog grubog i neprimjerenog ponašanja prema Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem.
- * *imamo bolju devu od njegove* – onu koja više vrijedi.

Propisi, pouke i poruke

- Dozvoljeno je potražiti dug nakon što istekne dogovoreni rok za vraćanje.
- Hadis ukazuje na savršenstvo Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, čudi, na njegovu veliku blagost, pravednost i skromnost.

¹ Tj. znoj će mu, od vreline sunca koje će se na Sudnjem danu spustiti do iznad ljudskih glava, dospjeti do samih usta pa neće biti u stanju da govori. Ovo se navodi u hadisu koji prenosi Mikdad, radijallahu anhu, a bilježe ga Tirmizi, *Sunen*, br. 2421, Ibn Hibban, *Sahih*, 16/325, br. 7330, i mnogi drugi. (op. prev.)

- Dužnik ne treba biti grub i nepristojan prema svom zajmodavcu.
- Ko se prema islamskom vladaru ponese nepristojno i bezobrazno, takav treba biti sankcioniran, shodno stanju i prilikama, osim ukoliko mu ne oprostí onaj prema kome se ružno ponio, tj. vladar.
- Dozvoljeno je posuditi deve. Isti propis važi i za sve ostale životinje.
- Pozajmljivanje nečega mora biti popraćeno namjerom činjenja dobročinstva i pokornosti, i to što se posuđuje mora biti nešto što je, shodno šerijatskim propisima, u svojoj osnovi dozvoljeno. Tada u tome nema nikakve smetnje.
- Islamski vladar ima pravo uzeti zajam iz državne kase (ar. *bejtul-mal*), kako bi pomogao onima koji su potrebni, a kasnije će to namiriti od prihoda zekata i sadake.
- Dozvoljeno je da čovjek bez ikakvog razloga opunomoći nekoga da umjesto njega obavi određeni posao, iako je i sam u stanju to obaviti.²
- Punomoć je dozvoljena u vraćanju dugova i to se ne ubraja u odugovlačenje s vraćanjem duga.

1368. Od Džabira, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Allah se smilovao čovjeku koji je širokogrudan kad prodaje, širokogrudan kad kupuje i širokogrudan kad traži svoj dug." Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/306.

Manje poznata značenja

- ✦ *širokogrudan* – velikodušan i nagodan.
- ✦ *kad traži svoj dug* – traži ga na lijep i pristojan način, bez grubosti i osornosti.

Propisi, pouke i poruke

- Ovaj hadis vjernike podstiče na širokogrudnost i velikodušnost u međuljudskim odnosima, te afirmira lijep moral i bodri na izbjegavanje grubosti i neprimjerenog ponašanja.

2 Jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ashabe, radijallahu anhum, opunomoćio da ovom čovjeku vrate njegov dug iako je i sâm bio u stanju to učiniti. (op. prev.)

- U hadisu se ukazuje na to da pri potražnji duga ljude ne treba dovoditi u neugodnu situaciju, već im treba olakšati i pristupati im na blag i dobrotiv način.

1369. Od Ebu Katade, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: 'Onaj koga veseli da ga Allah spasi od nevolja Sudnjeg dana, neka odgodi vraćanje duga siromašnom dužniku ili neka mu ga (u potpunosti) otpiše.'" Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1563.

Manje poznata značenja

- * *koga veseli* – onaj koga raduje i čini ga sretnim.
- * *nevolja* – tegobe, muke i nedaće na Sudnjem danu.
- * *neka odgodi vraćanje duga siromašnom dužniku* – do vremena kada će biti u stanju da ga vrati.
- * *neka mu ga otpiše* – neka mu oprosti dug i to mu halali kao sadaku.

Propisi, pouke i poruke

- U hadisu se ukazuje na veliku vrijednost lijepe i halalne pozajmice.
- Pohvalno je i vrlo poželjno siromašnom dužniku odgoditi rok za vraćanje duga.
- Bolje od odgode jeste u potpunosti ili barem djelimično otpisati dug dužniku tako što će mu se to halaliti kao vid sadake.
- Nagrada je srazmjerna zaslugi, pa onaj ko vjerniku olakša ili od njega otkloni dunjalučku tegobu ili nedaću, Allah će njega spasiti od nevolja na Sudnjem danu.

1370. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Bio je neki čovjek koji je davao pozajmice ljudima, a svom je slugi govorio: 'Kada dođeš (da naplatiš dug) siromašnom, zaobidi ga (oprosti mu) ne bi li nama Allah oprostio', pa je susreo Allaha a On mu je oprostio." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/308–309, i Muslim, 1562.

Propisi, pouke i poruke

- Malo dobrih djela, koja su učinjena iskreno u ime Allaha, može poništiti veliki broj loših djela.
- Osoba koja naredi da se učini neko dobro djelo, za njega će biti nagrađena bez obzira što ona lično nije učinila dotično djelo.
- Vjerozakon prijašnjih naroda je i naš vjerozakon, ali samo onda kada je dotični propis u našem vjerozakonu (šerijatu) legalan i spomenut u kontekstu pohvale.

1371. Od Ebu Mesuda el-Bedrija, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Svođen je obračun (na Sudnjem danu) sa jednim čovjekom iz prijašnjih naroda i ne nađoše kod njega nikakvog dobra osim to što je zalazio među ljude, a bio je imućan, pa bi svojim slugama naređivao da (pri naplati duga) zaobiđu i oproste onima koji su u teškom stanju, pa je Uzvišeni Allah rekao: 'Mi smo preči da opraštamo od njega. Zaobiđite ga!'"¹ Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1561.

Propisi, pouke i poruke

Značenje ovog hadisa pojašnjeno je u komentaru prethodnog hadisa.

1372. Huzejfa, radijallahu anhu, (prenoseći od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem), kaže: "Pred Uzvišenog Allaha bit će doveden jedan od Njegovih robova kome je On dao mnogo imetka (na dunjaluku), pa će mu reći: 'Šta si (s imetkom) učinio na dunjaluku?' On će reći – a tog dana niko Allahu ništa sakriti neće: 'Gospodaru, Ti si mi (od) Svoga imetka darovao, pa sam s ljudima trgovao i bio sam tolerantan i popustljiv. Olakšavao bih imućnom, a opraštao bih (dug) siromašnom.' Tada će Uzvišeni Allah reći: 'Ja sam tome (popustljivosti i oprost)u preči od tebe, pa neka Mome robu bude oprašteno!'" Tada Ukbe b. Amir i Ebu Mesud el-Ensari, radijallahu anhuma, rekoše: "Ovako smo ovaj hadis čuli iz usta Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem." Muslim.

¹ Tj., neka mu bude oprašteno. (op. prev.)

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1560 i 29.

Propisi, pouke i poruke

Vidjeti prethodne hadise.

1373. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko sačeka siromašnog dužnika ili mu otpiše dug, Allah će ga na Sudnjem danu staviti u hladovinu Svoga Arša, onoga dana kada drugog hlada osim tog neće biti ¹." Tirmizi, koji kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis vjerodostojan. Bilježi ga Tirmizi, 1306.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je i vrlo poželjno dati pozajmicu, a nakon toga, prema dužniku se odnositi na ljubazan i blag način.
- Odgoditi rok vraćanja duga onome ko je siromašan ili mu u potpunosti oprostiti dug, vrlina je koja će onome ko tako postupa priskrbiti hladovinu Allahovog Arša na Sudnjem danu, kada osim tog hlada neće biti druge hladovine.

1374. Džabir, radijallahu anhu prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, od njega kupio devu i isplatio mu (srebra) više nego što je bilo dogovoreno.² Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 4/320, i Muslim, 715 i 115.

1 Odnosno, kada ne bude drugog hlada osim hlada Allahovog Arša. Vidjeti: Nevevi, *Šerhu Sahihi Muslim*, 7/121. (op. prev.)

2 Prema verziji koju bilježi Buhari, bilo je dogovoreno da mu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, isplati jednu óku srebra, dok se u verziji koju bilježi Muslim navodi da je deva koštala dvije óke srebra i još jedan ili dva dirhema. U svakom slučaju, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je Bilalu, radijallahu anhu, da mu izvaga više srebra od dogovorenog iznosa, a Allah najbolje zna. Vidjeti: Buhari, *Sahih*, br. 2097, i Muslim, *Sahih*, br. 715. (op. prev.)

Propisi, pouke i poruke

- Prilikom plaćanja artikla ili robe koja je već kupljena i čija je cijena već precizirana, vlasniku robe dozvoljeno je isplatiti i više od dogovorenog iznosa, ali samo onda ako kupac sam tako odluči i dobrovoljno na to pristane. Ovo se ubraja u pohvalnu velikodušnost i širokogrudnost.

1375. Od Suvejda b. Kajsja, poznatog kao Ebu Safvan, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Mahrema el-Abdij i ja dobavljali smo (radi trgovine) odjeću iz Hedžera³, pa nam je došao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i cjenkajući se sa nama, kupio od nas pantalone. Ja sam imao radnika koji je naplaćivao robu, pa mu je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, (prilikom plaćanja) rekao: 'Odvagni i naplati više!'" Ebu Davud i Tirmizi, koji je rekao da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Hadis je vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 3336, Tirmizi, 1395, Nesai, 7/284, i Ibn Madža, 2220.

Propisi, pouke i poruke

- Pri kupovini je dozvoljeno cjenkati se, tj. pogađati se oko cijene robe.
- Dozvoljeno je unajmiti radnika.
- Vlasniku robe, tj. trgovcu, pohvalno je za neki artikal platiti veći iznos od onoga koji je već dogovoren.
- Dozvoljeno je da kupac od vlasnika robe traži da mu naplati veću cijenu od one koja je dogovorena.

3 Mjesto u blizini Medine. Vidjeti: Mubarekfuri, *Tuhfetul-ahvezi*, 4/443. (op. prev.)

12

KNJIGA O ZNANJU I NAUCI

Riječ znanje (ar. *el-'ilm*) u suštini govora Uzvišenog Allaha ili Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ne odnosi ni na što drugo osim na kur'anske ajete koji sadrže vjerske propise, ili na univerzalne riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tj. na njegov sunnet, ili na idžmu, tj. saglasnost muslimana o nekom pitanju, pomoću koje se otklanjaju poteškoće i razilaženja. Dokaz za ovu tvrdnju iz Allahove Knjige jesu riječi Uzvišenog Allaha koji je rekao: **“A zašto oni ne razmisle o Kur'anu? Da je on od nekog drugog, a ne od Allaha, sigurno bi u njemu našli mnoge proturječnosti. Kada saznaju za nešto važno, a tiče se bezbjednosti ili opasnosti, oni to razglase. A da se oni s tim obrate Poslaniku ili predstavnicima svojim, saznali bi od njih ono što žele da saznaju. A da nije Allahove dobrote prema vama i milosti Njegove, i vi biste, osim malo vas, sigurno šejtana slijedili.”** (En-Nisa, 82–83)

Što se tiče sunneta Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u njemu se nalazi mnogo primjera koji ukazuju na prethodno rečeno. Između ostalog, to je i hadis koji bilježi Buhari, a prenosi Ebu Hurejra, radijallahu anhu, u kojem se navodi da je rekao: **“Neko je upitao: 'Allahov Poslaniče, ko će se najviše usrećiti tvojim šefatom (zauzimanjem) na Sudnjem danu?’** Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tada reče: **“I mislio sam, Ebu Hurejre, da me niko prije tebe o tome neće upitati jer sam uočio tvoju veliku želju (revnost) za hadisom. Na Sudnjem danu mojim će se zauzimanjem najviše usrećiti onaj ko je iskreno iz svoga srca ili iz dna svoje duše govorio: la ilahe illallah - nema drugog istinskog boga osim Allaha.”**

Ibn Abdulberr, Allah mu se smilovao, u svom djelu *Džamii bejanil-ilmi ve fadlihi*, sa svojim je senedom zabilježio drugu verziju ovog hadisa u kojem se navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, Ebu Hurejri, radijallahu anhu, rekao: **“I mislio sam, Ebu Hurejre, da me niko prije tebe o tome neće upitati jer sam uočio tvoju veliku želju za znanjem.”**

1 Ovaj hadis imam Buhari u svom *Sahihu* bilježi na dva mjesta. Na prvom mjestu, pod brojem 99, Ebu Hurejra, radijallahu anhu, kaže: “Neko je rekao: ‘Allahov Poslaniče...’”, dok na drugom mjestu, pod brojem 6570, Ebu Hurejra, radijallahu anhu, kaže: “Rekao sam: ‘Allahov Poslaniče...’” (op. prev.)

Nakon toga, Ibn Abdulberr, Allah mu se smilovao, u istom je djelu, 2/27–29, rekao: “U prvoj verziji ovog hadisa kaže se: ‘...jer sam uočio tvoju veliku želju (revnost) za hadisom’, a u drugoj se navodi ovako: ‘...jer sam uočio tvoju veliku želju za znanjem’, iz čega se vidi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, hadis općenito nazvao znanjem, tj. naukom. Sličan ovome jeste i hadis u kojem je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ‘Neka Allah krasnim i blistavim učini čovjeka koji čuje moj govor pa ga upamti, a potom ga prenese drugima, jer ponekad onaj ko prenosi fikh (znanje) sâm nije fakih (znalac), a ponekad će onaj ko prenosi fikh dostaviti ga onome ko će ga bolje shvatiti od njega samoga (onoga ko ga prenosi).’ Dakle, u ovom hadisu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, hadis je općenito nazvao fikhom, a samim tim i znanjem.

U sličnom kontekstu izrečene su i Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi koje je uputio Abdullahu b. Amru b. El-Āsu, radijallahu anhum, dozvoljavajući mu da zapisuje njegove hadise, rekavši mu: ‘Uhvati i sputaj znanje!’ On ga upita: ‘Allahov Poslaniče, kako ću sputati znanje?’ ‘Tako što ćeš ga zapisati’, odgovori mu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. I u ovoj je predaji jasno naznačeno da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, svoje hadise općenito nazvao znanjem, tj. ilmom, za svakoga onoga ko ih razumije i o njima duboko promišlja.”

Što se tiče drugova Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, oni su bili čuvari istinskog znanja. Imam Evzai rekao je: “Znanje je ono što je preneseno od drugova Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, a ono što se ne prenosi ni od jednog od njih, to i nije znanje.”

Neki su učenjaci u stihu izrecitali ono što smo prethodno rekli:

*“Rekao je Allah i Njegov Poslanik”, to je pravo znanje
I “rekli su ashabi”, e, to nije obmanjivanje!*

Dalje se u ovim stihovima govori o imanu, propisima halala i harama, islamskog ćudoređa – ahlaka, dobrim djelima itd.

Poglavlje dvije stotine četrdeset prvo

VRIJEDNOST I ODLIKE ZNANJA

Rekao je Uzvišeni Allah: "I reci: 'Gospodaru moj, Ti znanje moje proširi!'" (Ta-ha, 114) Svevišnji Allah zapovijeda Svom robu i Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da od Njega traži povećanje znanja i uvećavanje blagodati, pa se Poslanikovo, sallallahu alejhi ve sellem, znanje stalno povećavalo i raslo sve dok ga Uzvišeni Allah nije usmrtio.

Ovo ukazuje na činjenicu koliko je ustvari znanje časno i vrijedno, jer Uzvišeni Allah Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, nije naredio da od Njega traži povećanje bilo čega drugoga izuzev znanja.

I rekao je Uzvišeni Allah: "Reci: 'Zar su isti oni koji znaju i oni koji ne znaju?'" (Ez-Zumer, 9) Ovo je pitanje kojim se u suštini želi negirati mogućnost da bude istina ono što se pita. Dakle, ovim se pitanjem želi zanegirati jednakost između učenjaka i neznalica, a veliku razliku među njima uvidjet će oni koji su razumni i koji su u stanju dokučiti vrijednost znanja, njegove vrednote i uzvišeno mjesto koje zauzima.

Kaže Uzvišeni Allah: "...i Allah će na visoke stepene uzdignuti one među vama koji vjeruju i kojima je darovano znanje." (El-Mudžadela, 11) Allah nas obavještava da On na visoke stepene uzdiže učenjake i one koji iskreno vjeruju, jer oni to uistinu i zaslužuju, a pojam "znanje" u ajetu, ne odnosi se na svaku vrstu znanja, već na znanje s kojim je došao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

I rekao je Uzvišeni Allah: "...a Allaha se boje od Njegovih robova učeni." (Fatir, 28) Oni koji se istinski Allaha boje i od Njega istinski strepe jesu islamski učenjaci koji su Allaha spoznali, jer što je spoznaja o Najveličanstvenijem, Svemogućem i Sveznajućem, Onome koji je opisan svojstvima apsolutne savršenosti i potpunosti, veća i potpunija i znanje o Njemu veće, to je i strahopoštovanje prema Njemu veće i potpunije.

Strah od Allaha i bogobojaznost ne ogledaju se u mnoštvu hadisa naučenih napamet ili prenesenih drugima, niti u sabiranju i gomilanju knjiga, već se istinska bogobojaznost ogleda u slijedenju onoga što je Uzvišeni Allah naredio u Svojoj Knjizi ili u Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, sunnetu, u strahopoštovanju prema Njemu i u nadi u Njegovu milost, kao i u nepridavanju istinske pažnje nikome drugom izuzev Njemu, uz čvrsto vjerovanje u ono što se nalazi kod Njega i usrdno traženje onoga što je On pripremio Svojim dobrim robovima.

1376. Od Muavije, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kome Allah želi dobro, podučiga temeljima i propisima vjere." Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 1/164, i Muslim, 1037 i 100.

Propisi, pouke i poruke

- Onaj ko se ne poduči vjeri i ko ne nauči temelje islama i ono što je usko vezano za njih, takav je uskraćen za veliko dobro.
- U hadisu je jasno naznačeno koliko su učenjaci vredniji od ostalih običnih ljudi i da je učenje i proučavanje vjerskih znanosti vrednije i bolje od proučavanja ostalih nauka.
- Znanje se ne postiže samo učenjem, već je učenje ustvari samo sredstvo kojim se dolazi do istinskog znanja. Zato je vjernik obavezan da, nakon što nauči i prikupi znanje, od Uzvišenog Allaha traži da mu podari iskren nijet i ispravno shvatanje i razumijevanje onoga što je naučio.

1377. Od Ibn Mesuda, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Zavidjeti se ne smije osim u dva slučaja: čovjeku kojem je Allah dao imetak pa ga troši u dobro na Putu istine, i čovjeku kojem je Allah darovao mudrost pa on po njoj sudi i druge njoj podučava." Muttefekun alejhi.

Ovdje se zavist odnosi na dobronamjernu zavist (ar. *gibta*), a to je da čovjek želi imati neku blagodat koju ima neko drugi.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 544, u šezdesetom poglavlju, "Plemenitost, darežljivost i trošenje u različite oblike dobra".

1378. Od Ebu Muse, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Primjer upute i znanja s kojima me je Allah poslao jeste kao primjer obilne kiše koja padne na zemlju (različite kvalitete). Dobra (plodna) vrsta zemlje primi i zadrži vodu pa iz nje izraste bujna trava i rastinje. Neplodna zemlja primi i zadrži vodu pa Allah od nje dâ korist ljudima te je oni piju, poje stoku i zalijevaju usjeve. Kiša padne i na zemlju koja je ravna (doline), ali ona niti zadržava vodu niti iz nje niče rastinje. To je primjer onoga ko shvata propise Allahove vjere, pa mu koristi ono

s čime me je Allah poslao, te uči i druge podučava, kao i primjer onoga koji se time nije okoristio i nije prihvatio Allahovu uputu s kojom sam poslan.” Muttefekun alejhi.

Ovaj je hadis naveden i pojašnjen pod brojem 162, u šesnaestom poglavlju, “Ustrajnost u prakticiranju sunneta”.

1379. Od Sehla b. Sa'da, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, Aliji, radijallahu anhu, rekao: “Tako mi Allaha, da Allah preko tebe (tj. tvojom zaslugom) uputi jednoga čovjeka, to ti je bolje od crvenih deva.” Muttefekun alejhi.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 175, u dvadesetom poglavlju, “Ukazivanje na dobro i pozivanje u uputu ili zabludu”.

1380. Od Abdullaha b. Amra b. El-Āsa, radijallahu anhuma, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Prenosite i dostavite od mene makar jedan ajet. Pripovijedajte (pripovijesti koje ste čuli) od Benu Israila i u tome nema grijeha, a ko na mene namjerno slaže, neka sebi pripremi mjesto u Džehennemu.” Buhari.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/496.

Manje poznata značenja

* *ajet* – misli se na ajet iz Kur'ana ili na hadis iz Vjerovjesnikovog, sallallahu alejhi ve sellem, sunneta, jer riječ “ajet” u osnovi znači jasan i očevidan dokaz.

❖ *nema grijeha* – nije vam zabranjeno prepričavati ono što oni prenose.

Propisi, pouke i poruke

- Vjeru je obaveza prenositi i dostavljati, bez obzira radilo se o Kur'anu ili sunnetu. Dakle, svaki pojedinac dužan je prenijeti ono što je od vjere zapamtio i shvatio, pa makar se radilo o nečemu što se čini neznatno, jer kada bi tako postupio svaki vjernik, na taj bi način cjelokupni sunnet Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bio prenesen i dostavljen.
- Nije grješan onaj ko prenosi kazivanja i predaje od Benu Israila jer su

se njima dešavala razna čuda.¹ Međutim, ono što oni pripovijedaju ne treba ni prihvaćati kao istinu, niti to smatrati lažnim, osim u slučaju da je dotična pripovijest u našem šerijatu vjerodostojno potvrđena ili vjerodostojno demantirana.

- Zabranjeno je lagati na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Islamski učenjaci saglasni su u tome da se laganje na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ubraja u velike grijehе, štaviše, neki su učenjaci taj grijeh svrstali u čin nevjerstva, te nevjernikom proglasili onoga ko ga čini.

Dodatno pojašnjenje: Neke skupine iz reda sufija, kao i kerramije² smatrali su da je laganje s ciljem pomaganja i osnaživanja islama i šerijata dozvoljeno, što su žestoko osudili islamski učenjaci koji su i opovrgli ovu njihovu očitu zabludu.

Imam Nevevi, Allah mu se smilovao, u svom djelu *Šerhu Sahihi Muslim*, 1/70–71, u vezi s ovim kaže sljedeće: “Nema nikakve razlike u tome da li se ono što je slagano na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, odnosi na vjerske propise ili na ono što nije usko vezano za propise, poput poučnih i dirljivih tekstova i tekstova koji govore o nagradama ili prijetnji i kazni. Svaka vrsta laži na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, strogo je zabranjena i ubraja se u najveće i najodvratnije grijehе, i oko toga su saglasni svi muslimani čije se mišljenje u konsenzusu smatra mjerodavnim, za razliku od kerramija, novotarske sekte čiji pripadnici neosnovano smatraju da je dozvoljeno izmišljati hadise koji kroz obećanje nagrada afirmiraju činjenje dobra ili koji obećanjem kazni, prijetnjom i zastrašivanjem odvraćaju ljude od grijehа. U ovome su ih slijedile mnogobrojne neznalice koje same sebe smatraju asketama i pobožnjacima, ili ih takvima smatraju neznalice poput njih samih. Ono što ih je navelo na zastupanje ovog apsolutno pogrešnog stava jeste jedna predaja u kojoj se navodi sljedeće: ‘Ko na mene namjerno slaže kako bi uz pomoć te laži (ljude) odvodio u zabludu, neka sebi pripremi mjesto u Džehennemu.’

1 Od Džabira, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Prenosite (predaje i kazivanja) od Benu Israila i to nije grijeh. Uistinu su se njima dešavala čuda.” Hadis u ovoj verziji bilježe imam Ahmed, *Ez-Zuhd*, str. 23, Ibn Ebu Šejba, *El-Musannef*, 8/586, br. 26 896, i drugi. Šejh Albani ga je ocijenio vjerodostojnim u *Silsiletul-ehadis es-sahiha*, br. 2926. (op. prev.)

2 Kerramije su zabludjela sekta nastala u trećem hidžrskom stoljeću. Dobila je ime po jednom od njenih utemeljitelja koji se zvao Ebu Abdullah Muhammed b. Kerram b. Irak es-Sidžistani, poznatiji kao Ibn Kerram (umro 255. h. g.). Zastupali su stavove o određenom vidu antropomorfizma, vjerovali su da je Allaha na javi moguće vidjeti još na dunjaluku i smatrali su da je iman puko očitovanje jezika, da se on ne smanjuje niti povećava, te da su munafici i počinitelji velikih grijehа vjernici s potpunim imanom. Vidjeti: Ibn Tejrnija, *Iktidaus-siratil-mustekim*, 2/315. (op. prev.)

Neki od njih neosnovano su ubijedeni da je ovakva vrsta laži ustvari 'laž u korist Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem', a ne 'laž protiv Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem'.

Ovakav stav koji su usvojili i do kojeg su svojim prosuđivanjem došli, vrhunac je neznanja i krajnji oblik tupoglavosti i zablude, i najbolji dokaz koliko su ovakvi u suštini daleko od istinske spoznaje i shvatanja bilo kakvih osnova na kojima se temelji šerijat. U svom stavu objedinili su mnoštvo katastrofalnih grešaka koje i dolikuju njihovim retardiranim umovima i pokvarenoj pameti, te su postupili suprotno onome što naređuje Uzvišeni Allah koji je rekao: **'Ne povodi se za onim što ne znaš! I sluh, i vid, i razum, za sve to će se, zaista, odgovarati.'** (El-Isra, 36) Postupili su suprotno u odnosu na jasne i nedvosmislene poruke mnogobrojnih hadisa čija je kategoričnost neupitna, a koji nedvojbeno ukazuju koliko je opasno namjerno lagati i lažno svjedočiti. Na takav način kontrirali su konsenzusu svih onih čije je mišljenje mjerodavno i usprotivili se i mnogim drugima kategoričnim dokazima koji jasno upućuju na to da je strogo zabranjeno iznositi laži i na obične ljude, pa kakav je tek onda grijeh lagati na onoga čije su riječi bile vjerodostojan i objava?

Kada se istinski razmisli o onome što ovakvi govore, postaje jasno da oni iznose laži i na Svevišnjeg Allaha, jer je On, Uzvišeni, rekao: **'On ne govori po hiru svome. To je samo Objava koja mu se objavljuje.'** (En-Nedžm, 3–4) Od svega što zastupaju, najčudnije je to što tvrde da je takva vrsta laži – 'laž za Poslanika'¹, što jasno ukazuje na njihovo veliko neznanje i nepoznavanje i arapskog jezika i same poruke i suštine šerijata, jer se i takva vrsta laži kod Arapa i islamskih učenjaka ubraja u 'laž na njega', tj. u laži koje mu štete, a ne koriste. Što se tiče hadisa koji navode kao argument kojim dokazuju svoj stav, islamski učenjaci na njega imaju više odgovora:

prvi, najljepši a ujedno i najsazetiji odgovor bio bi da je dodatak 'kako bi uz pomoć te laži (ljude) odvodio u zabludu', potpuno neosnovan i ništavan, oko čega su se složili hadiski eksperti koji tvrde da taj dodatak ni u kojem slučaju nije vjerodostojan;

drugi, Ebu Džafer et-Tahavi u vezi s ovim dodatkom rekao je da, kada bismo ga i prihvatili kao vjerodostojan, on ne bi bio ništa drugo do potvrda riječi Uzvišenog Allaha koji je rekao: **'...A ko je veći nasilnik od onoga koji o Allahu izmišlja laži kako bi ljude u zabludu odveo...'** (El-En'am, 144);

¹ Tj., to što tvrde da njihove laži idu u korist Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a ne na njegovu štetu. (op. prev.)

treći, neki su rekli da se riječi 'kako bi uz pomoć te laži (ljude) odvodio u zabludu' shodno određenim, u Kur'anu i arapskom jeziku poznatim i vrlo proširenim stilskim figurama, mogle razumjeti i ovako: 'Ko na mene namjerno slaže, pa ta će laž (ljude) odvoditi u zabludu...' U svakom slučaju, stav koji su zauzeli o ovom pitanju toliko je plitkouman da se u njegovu suštinu uopće ne treba unositi, toliko daleko od istine da je o toj udaljenosti besmisleno raspravljati, i toliko bezočno pokvaren da njegovu pokvarenost nije ni potrebno dokazivati, a Uzvišeni Allah najbolje zna..."

Ibn Kesir, Allah mu se smilovao, u svom djelu *Ihtisaru ulumil-hadis*, str. 89, rekao je sljedeće: "Mnogo je vrsta i kategorija onih koji su izmišljali hadise. Neki su bili najgori nevjernici (ar. *zenadika*), a neki od njih bili su askete i pobožnjaci koji su mislili da tako čine dobro i popravljaju stanje, pa bi izmišljali hadise koji govore o podsticanju na dobro i zastrašivanju kaznom, kao i hadise o vrijednostima činjenja određenih dobrih djela kako bi ljude privoljeli da ih čine.

Među ovakve spadaju kerramije i neki dugi mimo njih. Kerramije spadaju u najgoru kategoriju onih koji su izmišljali hadise jer su prouzrokovali ogromnu štetu obmanjujući mnoge ljude koji su vjerovali da su oni pobožni i čestiti ljudi, a u suštini, oni spadaju u najgore lašce u ovoj kategoriji.

Islamski učenjaci opovrgli su sve ono što su ovakvi poduzeli na ovom polju, te su pisanom riječju demantirali i zabilježili ono što su ovi napisali u svojim knjigama, da bi im to bila sramota na dunjaluku, te Vatra i poniženje na ahiretu. Rekao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: 'Ko na mene namjerno slaže, neka sebi pripremi mjesto u Džehennemu.' Ovaj se hadis prenosi kao mutevatir predaja.

Neki od tih neznalica govore: 'Mi nismo slagali na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, već smo lagali njemu u korist! Ovakva konstatacija upućuje na činjenicu da je njihovo neznanje potpuno, da je njihova pamet neznatna, i da su njihova izopačenost, sklonost ka grijehu i potvori ogromni, jer kada je riječ o upotpunjavanju i usavršavanju šerijata s kojim je došao, Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, nije potreban niko drugi do njega samoga..."

Ibn Hadžer, Allah mu se smilovao, u svom djelu *Fethul-Bari*, 6/499, kazao je sljedeće: "Kerramije i određeni broj onih koji se predstavljaju za askete zapravo su velike neznalice jer kažu da je na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, dozvoljeno lagati s ciljem da se osnaži vjera islam i pravac ehli-sunneta, kao i da je laž na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dozvoljena kada se radi tekstovima koji kroz spomen nagrada i blagodatni podstiču da se čini dobro

ili o tekstovima koji zastrašivanjem odvrćaju od činjenja loših djela. Svoj stav pravdaju objašnjenjem da je prijetnja koja je upućena onome ko laže na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, izrečena u kontekstu osobe koja laže na njegovu štetu, a ne na onoga ko laže u njegovu korist. Međutim, ova njihova izlika apsolutno je ništavna jer je prijetnja koja se spominje u hadisu upućena svakoj osobi koja Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, pripisuje nešto što on nije rekao, bez obzira radilo se o laži koja ide na njegovu štetu ili ide njemu u korist. Hvala Allahu, vjera islam je upotpunjena, tako da joj nisu potrebne nikakve laži koje bi je navodno trebale osnažiti i učvrstiti...”

1381. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ko krene putem traženja znanja, Allah će mu tim putem olakšati put do Dženneta.” Muslim.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 245, u dvadeset devetom poglavlju, “Ispunjenje potreba muslimana”.

1382. Također, od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ko bude pozivao u uputu, imat će nagradu srazmjernu nagradama onih koji ga budu slijedili, a od njihovih nagrada ništa se neće oduzimati.” Muslim.

Ovaj je hadis naveden i pojašnjen pod brojem 174, u dvadesetom poglavlju, “Ukazivanje na dobro i pozivanje u uputu ili zabludu”.

1383. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada umre sin Ademov, njegova se djela prekidaju osim u tri slučaja: (ako je ostavio) trajnu sadaku, ili znanje koje je od koristi, ili dobro dijete koje za njega čini dovu.” Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 1631.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis čovjeka podstiče da se priprema za smrt tako što će činiti mnogo dobrih djela.
- Kada čovjek uradi dobra djela koja traju i nakon njegove smrti, za njih će stalno biti nagrađivan, sve dok ona traju.

- Ovaj hadis podstiče vjernike na činjenje dobrih djela čija je vrijednost dugotrajna, poput izgradnje džamija i škola, kopanja bunara, sadnja drveća, i sve ovo ubraja se u trajnu sadaku.
- Pohvalno je i vrlo poželjno druge podučavati znanju i pisati korisne knjige, jer se to ubraja u korisno znanje čija vrijednost traje vijekovima.
- Djecu je potrebno odgajati i podučavati ih farzovima i sunnetima, kao i lijepom ponašanju, kako bi postali dobri i čestiti ljudi.

1384. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako govori: 'Uistinu je dunjaluk proklet i proketo je sve što je na njemu, osim zikra – spominjanja Allaha Uzvišenog, i onoga što mu je slično, i učenjaka i učenika.'" Tirmizi, i kaže da je hasen.

Riječi: "...i onoga što mu je slično..."; odnose se općenito na svaku vrstu pokornosti Uzvišenom Allahu.

Ovaj je hadis naveden i pojašnjen pod brojem 478, u pedeset petom poglavlju, "Vrijednost skromnosti na dunjaluku".

1385. Od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko izađe (iz svoje kuće ili mjesta boravka)¹ da traži nauku, takav je na Allahovom putu sve dok se ne vrati." Tirmizi, koji kaže da je hasen.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis slab. Bilježi ga Tirmizi, 2647, sa slabim lancem prenosilaca jer je čovjek iz ovog lanca, po imenu Ebu Džafer er-Razi loše pamtio.

Propisi, pouke i poruke

- Ovaj hadis nije vjerodostojan pa se iz njega ne izvode šerijatski propisi, a kako je mnogo vjerodostojnih hadisa koji govore o vrijednostima i odlikama učenja i podučavanja, oni staju na mjesto ovog slabog hadisa.

¹ Vidjeti: Mubarekfuri, *Tuhfetul-ahvezi*, 7/340.

1386. Od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Vjernik musliman neće se zasititi dobra¹ sve dok ne skonča u Džennetu." Tirmizi, koji kaže da je hasen.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis slab. Bilježi ga Tirmizi, 2686, sa slabim lancem prenosilaca, jer kada prenosilac po imenu Derradž (koji se nalazi u ovom lancu prenosilaca) hadis prenosi od Ebu Hejsema, onda je ta predaja slaba.

Propisi, pouke i poruke

- Umjesto ovog slabog hadisa primjerno je navesti riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koje su, ukoliko se u obzir uzmu svi oblici i putevi kojima su prenesene, vjerodostojne, gdje je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Dvojica ljudi nikada se neće zasititi: (čovjek) željan znanja je nezasić i (čovjek) željan dunjaluka je nezasić."
- Onaj ko traga za šerijatskim znanjem, znanja se nikad ne može zasititi jer je ta vrsta nezasićitosti jasan pokazatelj iskrenog vjerovanja i svojstvo koje krasi istinske vjernike. Zbog toga, ako bi se vrlim učenjacima ummeta postavilo pitanje: "Do kada više to naukovanje?", njihov bi odgovor glasio: "Od (prve) mastionice pa do kabura".
- Učenik koji traga za šerijatskim znanjem uvijek se trudi da poveća obim svoga znanja, shodno riječima Uzvišenog Allaha koji je, obraćajući se Svome Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "**I reci: 'Gospodaru moj, Ti znanje moje proširi!'**" (Ta-ha, 114)
- Slast i užitak do kojih se dolazi znanjem i iskrenim vjerovanjem, stalno se obnavljaju, pa je to razlog zbog kojeg se stjecatelj znanja usrdno trudi da svoje znanje stalno uvećava i širi. Dakle, njegova brižnost i trud koje ulaže na putu učenja i saznavanja, dovode ga do užitka za kojim traga, a i samo traganje predstavlja mu zadovoljstvo koje ga raduje i čini sretnim.

1387. Od Ebu Uname, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Prednost (vrijednost) učenjaka nad pobožnjakom je kao prednost mene nad onim koji je među vama na najnižem stepenu (vrijednosti)." Zatim je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Uistinu Allah, Njegovi meleki, stanovnici nebesa i Zemlje,

1 Tj. znanja. Vidjeti: Mubarekfuri, *Tuhfetul-ahvezi*, 7/380.

pa čak i mrav u svom mravinjaku, pa i riba, svi oni donose salavat na onoga ko ljude podučava dobru." Tirmizi, i kaže da je hasen.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis hasen li gajrihi. Bilježi ga Tirmizi, 2685, sa lancem prenosilaca koji se može prihvatiti kao dobar, jer su hadisi koje prenosi Velid b. Džemil (jedan od prenosilaca hadisa) bliži tome da se smatraju hasen, nego daif hadisima.

Uz to, postoji mursel predaja koja pojačava ovaj hadis, a bilježi je Darimi, 1/97–98. Sve u svemu, hadis je, kako smo već rekli, hasen li gajrihi, a Allah najbolje zna.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis podstiče na podučavanje ljudi onome što je dobro i korisno, jer je to uzrok njihovog uspjeha i sreće, kao i način da očiste i oplemene svoje duše. Onaj ko znanje bude prenosio i druge njemu podučavao, Allah će ga nagraditi primjereno i shodno zaslugi, te će On, Njegovi meleki, kao i stanovnici Zemlje na njega donositi salavate koji će biti uzrok njegovog uspjeha, sreće i spasa.
- Čovjek koji ljude podučava dobru s ciljem da uzdigne Allahovu vjeru i Njegove propise, te ih podučava Allahovim imenima i svojstvima, na takvoga Allah i stanovnici nebesa i Zemlje donose salavate, čime mu se ukazuju slava i počast, i pohvale mu upućuju stanovnici nebesa i Zemlje.
- Islamski učenjaci obavljaju dužnost Allahovih poslanika, jer pozivaju u Allahovu vjeru i ljude podučavaju dobru. Oni su nasljednici Allahovih vjerovjesnika, pa su zbog toga odlikovani nad ostalim ljudima, kao što su i Allahovi poslanici bili odlikovani nad običnim ljudima, međutim, ovo nikako ne znači da su učenjaci i vjerovjesnici na istom stepenu.

1388. Od Ebu Derdaa, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alehi ve sellem, rekao: "Ko se zaputi na put radi stjecanja znanja, Allah će mu olakšati put (koji vodi) ka Džennetu. Uistinu meleki podmeću svoja krila onome ko traži znanje iz zadovoljstva zbog onoga što čini, a oprost za učenjaka traži sve ono što je na nebesima i Zemlji, pa čak i ribe u vodi. Prednost učenjaka nad pobožnjakom je kao prednost (svjetlosti) mjeseca nad ostalim zvijezdama. Učenjaci su nasljednici poslanika. Poslanici u nasljedstvo nisu ostavljali ni zlatnike ni srebrenjake, već su ostavljali znanje, pa ko ga uzme, uzео je nešto vrlo vrijedno." Ebu Davud i Tirmizi.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis dobar. Bilježe ga Ebu Davud, 3641, Tirmizi, 3682, Ibn Madža, 223, Ahmed, 5/196, Darimi, 1/98, Begavi, *Šerhus-sunna*, 1/275–276, Ibn Hibban, 88, Ibn Abdalberr, *Džamii bejanil-ilmi ve fadlihi*, 1/36–37, i Tahavi, *Muškilul-asar*, 1/429, od Asima b. Redžaa b. Hajve, koji pripovijeda, prenoseći od Davuda b. Džemila, a on od Kesira b. Kajsa, da je rekao: “Sjedio sam zajedno sa Ebu Derdaom, radijallahu anhu, u jednom mesdžidu u Damasku kad dođe neki čovjek i reče: ‘O Ebu Derda! Došao sam ti iz Medine Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, zbog hadisa za koji sam čuo da ga ti prenosiš od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a nisam došao ni zbog kakve druge potrebe’, pa je (Ebu Derda, radijallahu anhu) rekao: ‘Uistinu sam čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže... (pa je citirao hadis).’”

Kažem: U verziji ovog hadisa koju bilježi Tirmizi, iz lanca prenosilaca “ispao” je Davud b. Džemil, a nakon što je naveo hadis, imam Tirmizi rekao je: “Ovaj nam hadis nije poznat osim preko Asima b. Redžaa b. Hajve i ja ga ne smatram muttesilom (tj. sa spojenim lancem prenosilaca). Ovako nam je pripovijedao Mahmud b. Hiraš¹, sa ovim senedom. Ovaj se hadis prenosi i od Asima b. Redžaa b. Hajve, a on ga prenosi od Velida b. Džemila, a on od Kesira b. Kajsa, koji ga prenosi od Ebu Derdaa, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Ova je verzija vjerodostojnija od verzije Mahmuda b. Hiraša i Muhammed b. Ismail² smatra ga ispravnijim.”

Ovako navodi Tirmizi, dakle tvrdi da se radi o Velidu b. Džemilu, dok Ebu Davud i neki drugi navode da je to Davud b. Džemil, a imam Ahmed u jednoj predaji koju bilježi navodi Davud b. Hamid, i tu se radi o tashifu³, a u njegovoj (Ahmedovoj) drugoj verziji navodi se kao i kod Tirmizija, dakle Velid b. Džemil.

1 Ovo ime ovdje se navodi u ovom obliku, dakle Mahmud b. Hiraš, dok se u izvornom *Sunenu* imama Tirmizija navodi Mahmud b. Hidaš. Vjerovatno se radi o autorovom lapsusu, a Allah najbolje zna. (op. prev.)

2 Tj. imam Buhari. (op. prev.)

3 Tashif je nenamjerno izokretanje, dodavanje ili oduzimanje nekog slova, tačke ili znaka u nekoj riječi ili dijelu teksta nekog hadisa od strane prenosioca hadisa, što može rezultirati djelimičnom ili potpunom promjenom značenja riječi ili čitavog konteksta hadisa. Hadis u kojem je došlo do tashifa zovemo musahhaf hadis. (op. prev.)

U senedu ovog hadisa došlo je do proturječnosti koju spominje Ibn Abdulberr svom djelu *Džamii bejanil-ilmi ve fadlihi*, 1/33–37, kao i Munziru u *Tehzibus-sunen*⁴, 5/243–244.

Uglavnom, ovaj se hadis u osnovi vraća na dvojicu prenosilaca hadisa, a to su Davud b. Džemil i Kesir b. Kajs, a obojica su slabi i nepouzđani prenosioči. Pored toga, sljedeće dijelove ovog hadisa: "Učenjaci su nasljednici poslanika..., pa ko ga (znanje) uzme, uzeo je nešto vrlo vrijedno", "Ko se zaputi na put radi traženja znanja, Allah će mu olakšati put (koji vodi) ka Džennetu", navodi i Buhari u svom *Sahihu*, *Fethul-Bari*, 1/159–160. Zbog toga je Hafiz Ibn Hadžer u svom djelu *Fethul-Bari* rekao: "Ovo je dio hadisa koji prenosi Ebu Derda, radijallahu anhu, a bilježe ga Ebu Davud, Tirmizi, Ibn Hibban i Hakim, koji su ga ocijenili vjerodostojnim, a dobrim ga je ocijenio Hamza el-Kinani, ali je njihov lanac prenosilaca smatrao slabim. Pored toga, ovom hadisu idu u prilog drugi slični hadisi koji ga pojačavaju..."

Jedan od hadisa koji pojačavaju ovaj navedeni jeste hadis koji bilježi Ebu Davud, 3642, sa sljedećim lancem prenosilaca: "Pričao nam je Muhammed b. El-Vezir ed-Dimeški da je njemu pripovijedao Velid koji je rekao: 'Susreo sam Šebiba b. Šejbu koji mi je ispričao ovaj hadis prenoseći ga od Osmana b. Ebu Sevda, a on od Ebu Derdaa, radijallahu anhu, tj. od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem...', pa je spomenuo hadis sličnog značenja.

Ovaj lanac prenosilaca dobar je i prihvata se u slučajevima kada se pojačavaju hadisi sa određenim vidovima slabosti, što je i ovdje slučaj.

Hafiz Ibn Hadžer, Allah mu se smilovao, kao vid dokaza za autentičnost ovog hadisa naveo je i riječi iz Allahove Knjige rekavši: "Pogledajte smisao i značenje ovog hadisa u riječima Uzvišenog Allaha: '**Mi ćemo učiniti da Knjigu poslije naslijede oni Naši robovi koje Mi izaberemo...**' (Fatir, 32)."

Ovaj je hadis dobrim ocijenio i Ibn Kajjim el-Dževzijja, Allah mu se smilovao, u svom djelu *Miftahu daris-seada* u kojem je opširno i precizno govorio o njemu, te, kada je riječ o ovom hadisu, taj govor ne treba zaobići. Iz njega sam i uzeo te sažeo koristi koje su ovdje navedene.

Propisi, pouke i poruke

- Put kojim tragalac za znanjem korača ka Džennetu, nagrada je i satisfakcija zbog toga što je na dunjaluku koračao putem znanja koje

⁴ Ovdje se vjerovatno radi o štamparskom propustu. Knjiga *Tehzibus-sunen* je djelo šejhul-islama Ibn Kajjima, dok se knjiga imama Munzirija zove *Muhtesaru Suneni Ebi Davud*, koja je štampana u osam dijelova, a Allah najbolje zna. (op. šer. rec.)

vodi ka Allahovom zadovoljstvu, a meleki mu svoja krila podastiru izražavajući tako svoju poniznost pred njim i ukazujući mu poštovanje i počast zbog poslaničkog nasljedstva koje sa sobom nosi i za kojim traga, što ukazuje na njihovu veliku ljubav prema onome ko traga za znanjem. Dakle, jedan od pokazatelja uvažavanja meleka i njihove ljubavi prema onome ko traži znanje jeste i to što mu oni podastiru svoja krila jer traga za onim u čemu je život i uspjeh čitavog svijeta. On na neki način nalikuje melekima i između njih i njega postoji povezanost, jer su meleki, između svih Allahovih stvorenja, najkorisniji ljudima i njihovi najbolji savjetnici. Preko njih su ljudi ostvarili svaki vid sreće, dobili Uputu i stekli znanje. Između ostalog, oni ljudima koriste na način što traže oprosta za one koji su od njih veliki grješnici i što hvale iskrene vjernike među njima. Oni im pomažu protiv njihovih šejtanskih neprijatelja, a isto tako daleko više vode brigu o onome što čovjeku koristi od njega samoga, štaviše, oni čovjeku priželjkuju dobro i dunjaluka i ahireta koje mu samome nikada nije ni palo na pamet.

- Imajući u vidu da je učen čovjek izvor znanja koje je osnovni razlog spasenja duša od različitih vidova onoga što ih upropaštava i znajući da je život učenjaka isključivo posvećen ovom velikom cilju, te da su uspjeh i spas drugih ljudi direktno vezani za njega, on biva nagrađen shodno onome kako je zaslužio na način da se sve ono što je na nebesima i Zemlji trudi da on bude spašen i sačuvan od svega onoga što vodi u propast, te za njega traži oprost. Poznato je da meleki traže oprosta za obične vjernike, pa kakav je tek onda slučaj sa vjernicima koji su posebno odabrani i koji se nad drugima posebno ističu!

Rečeno je da riječi: "...a oprost za učenjaka traži sve ono što je na nebesima i na Zemlji...", obuhvataju apsolutno sve životinje, i one koje se oglašavaju, a i one koje se ne oglašavaju, kao i ptice i sve ostale životinje. Na to ukazuju riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "... pa čak i riba u vodi i mrav u svom mravinjaku..."

Neki kažu da je razlog zbog kojeg stvorenja traže oprost za učenjaka to što učenjak podučava ljude na koji se način trebaju ponašati i ophoditi prema životinjama, te ih uči šta im je u pogledu njih dozvoljeno, a šta zabranjeno. On ljude uči kako životinje treba koristiti, jahati, kako ih na najljepši i najmilosrdniji način zaklati. Učenjak je, dakle, osoba koja se između svih ljudi prema životinjama ponaša najmilostivije i on najbolje od svih poznaje svrhu zbog koje su životinje stvorene te s tom svrhom upoznaje druge. Ukratko, milost i lijepo ophođenje koje treba ukazivati životinjama i koje je u pogledu njih propisano, spoznaje se kroz znanje, a učenjaci su ti koji ga prenose. Zbog svega toga, učenjak i zasluhuje da životinje za njega traže oprost, a Allah najbolje zna.

- Poređenje spomenuto u hadisu u kojem se kaže da je prednost učenog nad pobožnim kao prednost mjeseca nad zvijezdama, odgovara suštinskom stanju i međusobnom odnosu mjeseca i zvijezda, jer mjesec osvjetljava horizonte i zemaljska prostranstva, a takva je situacija i sa učenjakom, dok se svjetlost zvijezda uglavnom zadržava na njima samima ili osvjetljava samo ono što je u njihovoj blizini, kakav je slučaj sa pobožnjakom. Naime, svjetlost njegovog ibadeta zadržava se na njemu samome, a ukoliko se ta svjetlost i proširi na druge, ona se ne širi daleko, baš kao što se ni svjetlost zvijezda ne širi daleko od njih samih.

U ovom spomenutom poređenju postoji još jedan bitan i zanimljiv momenat. Neznanje je poput najcrnje noći i najveće pomrčine, a učenjaci i pobožnjaci su poput blještavog mjeseca i sjajnih zvijezda koji osvjetljavaju i razbijaju taj mrak i pomrčinu, a prednost svjetlosti učenjaka u toj tami nad svjetlošću pobožnjaka jeste kao prednost mjesečeve svjetlosti nad svjetlošću zvijezda.

Isto tako, vjera islam sa svim svojim ljepotama manifestira se kroz učenjake i pobožnjake, pa kada bi nestalo učenjaka i pobožnjaka, nestalo bi i vjere islama, baš kao što bi pomračenjem mjeseca i propadanjem zvijezda nestalo svjetlosti neba, te bi se desilo ono što je obećano, tj. Sudnji dan, a prednost islamskih učenjaka nad pobožnjacima onolika je kolika je prednost mjeseca nad zvijezdama.

Ukoliko bi neko upitao: “Zašto se učenjak uspoređuje sa mjesecom, a ne sa suncem kada je ono mnogo sjajnije i zrači daleko više svjetlosti od mjeseca?”, ovu dilemu mogli bismo otkloniti navodeći dvije koristi:

prva, svjetlost mjeseca u suštini je samo refleksija već postojeće svjetlosti¹, a takav je slučaj i sa učenjakom koji samo reflektira svjetlost Allahove poslanice upućene Njegovim poslanicima, tako da je prikladnije učenjaka porediti sa mjesecom nego sa suncem;

druga, kada je riječ o svjetlosti, stanje sunca u tom je pogledu nepromjenljivo, tj. ono sija konstantno i sa istim intenzitetom, a kada je riječ o mjesecu, njegova svjetlost varira, odnosno smanjuje se i povećava, baš kao što se učenjaci u pogledu znanja razlikuju, pa neki znaju više, a neki manje. Svaki od njih se u svom znanju ističe i nad drugima odlikuje kroz obim znanja koje posjeduje, kao i kroz pokazivanje ili skrivanje istog, baš kao što se svjetlost mjeseca pokazuje u različitom obimu i varijantama. Dakle, postoje učenjaci koji su poput punog mjeseca, kada je mjesečeva svjetlost najobimnija

1 Tj. svjetlosti sunca. (op. prev.)

i najizraženija, neki su poput mjeseca kojem nedostaje samo jedan dan da se upotpuni i postane uštap, nekom nedostaju tri dana do upotpunjenja, a nekom više od toga, i sve tako do onoga koji je na najmanjem stepenu između svih njih, tj. oni su kod Allaha na različitim stepenima.

Ako bi neko kazao: "Ali, poznato je da se učenjaci uspoređuju sa zvijezdama, čak se i prilikom tumačenja snova zvijezde tumače kao učenjaci, pa zašto su onda u ovom slučaju učenjaci uspoređeni sa mjesecom, a ne sa zvijezdama?", odgovor bi bio sljedeći:

Kada je riječ o tome da se učenjaci uspoređuju sa zvijezdama, to je iz razloga što su zvijezde putokazi za kojima se povodi u najvećim tminama, a također, one su i sredstvo kojima se gađaju šejtani.¹ One sprečavaju šejtane da, prilikom prisluškivanja, u ono što čuju od Objave koju Uzvišeni Allah preko Svojih meleka šalje poslanicima, ubace nešto od sebe. Na isti način i islamski učenjaci na neki način pogađaju džinne i šejtane u ljudskom obliku koji s ciljem obmanjivanja jedni drugima kićene besjede govore. Dakle, učenjaci staju na put ovoj vrsti šejtana, i da nije njih, oni koji sa Pravog puta odvođe uspjeti bi i u osnovna obilježja vjere islama unijeti zabunu i pomutnju, međutim, Uzvišeni Allah učinio je učenjake čuvarima Svoje vjere, koji će o njoj brinuti i koji će Njegove neprijatelje, kao i neprijatelje Njegovih poslanika, sprečavati u njihovim nakanama. Ovo je, dakle, svrha i smisao povlačenja paralele između zvijezda i islamskih učenjaka. Što se tiče njihovog uspoređivanja sa mjesecom, tu se misli na njihovu prednost nad pobožnjacima koji Uzvišenom Allahu samo ibadete,² pa je prednost učenjaka, u dobroti i vrijednosti, nad svim drugim Allahovim robovima koji nisu učenjaci, kao prednost mjeseca nad svim zvijezdama. Dakle, svako od ova dva poređenja ima svoju svrhu i smisao, u zavisnosti od konteksta u kojem dođe, i hvala Allahu na tome.

- Najveća odlika i vrlina islamskih učenjaka jeste ta što su oni nasljednici Allahovih vjerovjesnika koji su bili najbolja Allahova stvorenja, a naslijedila su ih najbolja stvorenja poslije njih, tj. islamski učenjaci. Dakle, poznato je da svaki vlasnik svoju imovinu, u vidu zaostavštine, ostavlja svojim nasljednicima i da se oni o toj imovini brinu nakon njega, a znajući da su nakon Allahovih poslanika islamski učenjaci najdostojniji da prenesu i ljudima dostave ono što su poslanici sa sobom donijeli, onda su oni i najpreči da naslijede poslaničko nasljedstvo.

1 Misli se na ajet u kojem je Uzvišeni Allah rekao: "Mi smo vama najbliže nebo sjajnim zvijezdama ukrasili i učinili da vatra iz njih pogađa šejtane, za koje smo patnju u ognju pripremili." (El-Mulk, 5) (op. prev.)

2 Ne tragajući za znanjem i ne podučavajući tom znanju druge. (op. prev.)

Ovim se želi istaći i to da su učenjaci u svakom pogledu najbliži ljudi Allahovim poslanicima, a poznato je da materijalno nasljedstvo pripada osobama koje su najbliže onome ko ostavlja to nasljedstvo. Dakle, kao što se materijalne stvari nasljeđuju po principu bliskosti, ista je stvar i sa onim što se smatra ostavštinom poslanika, odnosno, nasljeđuju ih oni koji su im najbliži, a Allah iz Svoje milosti odabire onoga koga On hoće i želi.

Ovaj je hadis i svojevrsan naputak i naredba čitavom ummetu da budu poslušni islamskim učenjacima, da ih poštuju, cijene, uvažavaju i da se prema njima ponašaju na najljepši mogući način, jer su oni nasljednici i halife Allahovih poslanika, prema kojima bi se ummet isto tako trebao ponašati na identičan način.

Također, ovaj hadis aludira i na to je ljubav prema islamskim učenjacima dio vjere, a da je mržnja prema njima u suštaj suprotnosti sa ispravnim poimanjem vjere, kao što bi i mržnja prema Allahovim poslanicima bila u očitoj suprotnosti sa vjerom islamom. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prenoseći od svoga Uzvišenog Gospodara, kaže da je On rekao: "Onaj ko bude neprijatelj Mome štićeniku, takav Mi je oglasio rat."

Nasljednici Allahovih poslanika, tj. islamski učenjaci, spadaju u najodabraniju skupinu Allahovih evlija, odnosno Njegovih štićenika.

U hadisu se i islamskim učenjacima ukazuje na to da se prilikom prenošenja i dostavljanja Allahove vjere ljudima maksimalno trebaju držati metoda i načina Allahovih poslanika, tj. da prema njima trebaju biti strpljivi i tolerantni, da na njihovo zlo trebaju uzvraćati dobrom i blagošću te ih ka Allahu upućivati na najljepše načine i savjetovati ih koliko je god to više moguće. Na takav će način dokazati da oni i jesu najpreči da budu nosioci tog poslaničkog naslijeđa čije je preuzimanje velika čast, ali ujedno i velika obaveza.

Isto tako, u hadisu se nalazi uputa i upozorenje islamskim učenjacima da islamski ummet moraju odgajati kao što roditelji odgajaju svoju djecu, tj. postepeno, učeći ih prvo osnovnim stvarima, a kasnije prelaziti na ono što je zamršenije i kompliciranije. Dakle, zadužit će ih s onim što su "u stanju ponijeti", baš kao što postupa roditelj prema svom novorođenčetu, hraneći ga prvo laganom hranom, da bi kasnije prešao na jaču hranu. Ako se posmatra uloga Allahovih poslanika i Njegovih vjerovjesnika u odgoju ljudi, taj je odgoj potreban dušama isto onoliko koliko je malo, tek rođenoj djeci potrebna briga roditelja, pa čak je dušama to i potrebnije. Zato, slobodno možemo reći da duša koja nije zadojena poslaničkim odgojem, nikada neće uspjeti, niti će ikada postati dovoljno dobra.

- Allahovi vjerovjesnici u naslijeđe nisu ostavljali ni zlatnike ni srebrenjake, već su ostavljali znanje, što ukazuje na njihovu potpunost i savršenost, te da su se mnogo brinuli za svoje ummete. Najveća Allahova blagodat kojom je obasuo poslanike i njihove ummete jeste to što je preventivno otklonio sve indicije koje bi neke ljude mogle navesti da povežu i pomisle kako su poslanici poput vladara koji žele ovosvjetska dobra i vlast, te ih je Uzvišeni Allah od tih potvora zaštitio na najbolji mogući način.

Zatim, poznato je da većina ljudi svojoj djeci nakon smrti želi ostaviti ovosvjetska dobra i da se na tom putu stjecanja imetka trudi i umara, te sebi uskraćuje mnogo što im je potrebno jer ih njihovi potomci svakako nasljeđuju, ipak, ovo pravilo preventivno nije važno za poslanike. Zašto? Zato da bi se na samom početku spriječila mogućnost da mnogi ljudi pomisle: "On tvrdi kako dunjalučka dobra nije htio za sebe, ali ona će svakako pripasti njegovoj djeci". Zbog toga je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u hadisu koji bilježe Buhari i Muslim rekao sljedeće: "Mi, poslanici, se ne nasljeđujemo. Ono što ostane iza nas je sadaka. Vjerovjesnici nisu u naslijeđe ostavljali ni zlatnike ni srebrenjake, već su ostavljali znanje."

Što se pak tiče riječi Uzvišenog Allaha: **"I Sulejman naslijedi Davuda..."** (En-Neml, 16), ovdje se pod pojmom nasljedstva isključivo misli na znanje i poslanstvo. U vezi s ovim postoji saglasnost komentatora Kur'ana, ali i ostalih islamskih učenjaka. Naime, Davud, alejhis-selam, pored Sulejmana, imao je još mnogo djece, pa da se u ajetu kojim slučajem mislilo na imetak, Sulejman, alejhis-selam, ne bi bio posebno izdvojen i spomenut jer je jasno da su i ostala Davudova djeca njegovi nasljednici.

Također, Allahov je Govor savršen i vrlo daleko od bilo kakve besmislenosti ili ispraznosti, a da se u ajetu pod pojmom nasljedstva misli na imetak, desilo bi se upravo to, jer kakva je korist i smislenost u tome da nakon smrti nekog čovjeka razglasimo kako će njegov imetak naslijediti njegov sin kada se to svakako podrazumijeva?

Isto tako, ajeti prije i poslije ovog spomenutog jasno ukazuju na to da se pod pojmom nasljedstva misli na znanje i poslanstvo, a ne na imetak. Rekao je Uzvišeni Allah: **"Davudu i Sulejmanu znanje smo dali i oni su govorili: 'Hvala Allahu koji nas je odlikovao iznad mnogih vjernika, robova Svojih!' I Sulejman naslijedi Davuda..."** (En-Neml, 15–16) Ovo je bio svojevrsan uvod koji je imao za cilj pojasniti vrijednost Sulejmana, alejhis-selam, i posebnost počasti kojima ga je Allah odlikovao i darovao, kao i zaostavštinu koju je naslijedio od svoga oca u vidu veličanstvenih blagodati, a misli se na znanje i poslanstvo, što i potvrđuje završetak citiranoga ajeta: **"... ovo je, zaista, prava blagodat!"** (En-Neml, 16).

Slično ovome, govorio je i Zekerijja, alejhis-selam: **“Bojim se rodaka svojih po krvi poslije mene, a žena mi je nerotkinja, zato mi pokloni od Sebe sina, da naslijedi mene i porodicu Jakubovu, i učini, Gospodaru moj, da budeš s njim zadovoljan.”** (Merjem, 5–6) I ovdje se također misli na nasljedstvo u vidu znanja, poslanstva i pozivanja Uzvišenom Allahu, jer inače, kako bi se moglo i pomisliti da bi plemeniti poslanik strahovao od toga da će njegovi rođaci naslijediti njegov imetak, pa tobože u svrhu sprečavanja nečega takvog, moli Uzvišenog Allaha da mu podari dijete kako bi ono naslijedilo taj imetak i kako bi ujedno njima uskratio svoje nasljedstvo? Uzvišeni Allah sačuvao je Svoje poslanike od nečega ovakvog i sličnog, i oni su vrlo daleko od toga. Zato, neka je od Allahove milosti udaljen svako ko iskrivljuje značenje Allahove Knjige i odbija da prihvati i prizna riječi Njegovog Poslanika, i onoga ko plemenitim vjerovjesnicima pripisuje ono od čega su oni čisti! Allahu pripada svaka zahvala na milosti i uputi!

- Onaj ko se prihvati znanja, takav se prihvatio nečega vrlo vrijednog, jer u najvrednije i najkorisnije čega se čovjek može prihvatiti spada ono što čovjeka permanentno čini sretnim i zbog čega mu se zadovoljstvo ne prekida, a to su prvenstveno znanje i vjera, jer oni traju stalno i uvijek nanovo čovjeka čine sretnim. Kada svi drugi ostanu bez koristi od onoga što su posijali i u pravcu čega su se trudili, onome ko se posvetio znanju i vjeri, njegove koristi nikada neće presahnuti, već će mu uvijek nanovo dolaziti. Takav je vezan za Onoga koji je Vječni i Živi i koji nikada neće umrijeti, pa mu zbog toga njegovi plodovi nikada neće prestati stizati, dok oni koji su bili vezani za nekoga drugog, njihova će se sreća ugasiti onog trenutka kada nestane onih zbog kojih su se osjećali sretnim i zadovoljnim, baš onako kako je rekao Uzvišeni Allah: **“I Mi ćemo pristupiti djelima njihovim koja su učinili i u prah i pepeo ih pretvoriti”** (El-Furkan, 23). Dakle, ukoliko nestane svrhe zbog koje je određen čovjek nešto činio, tada i sva djela koja je činio radi toga, gube svoj smisao i postaju bezvrijedna baš u trenutku kada su mu najpotrebnija. Ovo je istinska nevolja, a Allahu se utječemo od nečeg sličnog, od Njega tražimo pomoć, na Njega se oslanjamo i Njega istinski trebamo! Nema snage ni moći osim snage i moći koji pripadaju Allahu!
- Ako znamo da je krucijalni razlog dobrog stanja i sredenosti postojanje islamskih učenjaka, bez kojih bi ljudi bili poput stoke ili gori od toga, onda nam je jasno da je smrt jednog učenjaka velika nevolja koju ne može neutralizirati ništa drugo osim dolazak novog učenjaka koji će zauzeti njegovo mjesto.

Isto tako, islamski su učenjaci oni koji predvode ljude i rukovode islamskim naseljima i gradovima, tako da se njihovom smrću remeti red

uspostavljen na Zemlji. Zbog toga, Uzvišeni će Allah sljedbenicima ove vjere uvijek darovati učenjake koji će nasljeđivati one prethodne, a preko njih će očuvati Svoju vjeru, Svoju Knjigu i Svoje robove. Razmislimo o sljedećem primjeru: zamislimo da postoji čovjek koji je vrlo bogat i plemenit i da je u tome pretekao sve druge. Ljudi su u velikoj potrebi za njim i za onim što on posjeduje, a on im nesebično pomaže na svaki način i kako je god to u stanju. Nakon toga, ovaj čovjek umre te se njegovom smrću prekida materijalno dobročinstvo koje je ljudima redovito pružao. Ovo bi bila velika nevolja, ali je smrt učenjaka mnogo veća nevolja od smrti čovjeka navedenog u primjeru, jer smrću učenjaka na neki način umiru mnogi ljudi, pa čak i čitavi narodi. U tom smislu u stihu je kazano:

*Kunem ti se da nije nevolja bez kuće ostati
Nit' je šteta ovcu, il' devu izgubiti*

*Smrt plemenitog čovjeka, to je nevolja!
Jer smrću njegovom umiru stvorenja mnogobrojna.*

1389. Od Ibn Mesuda, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: 'Neka Allah uljepša i sjajnim učini onoga ko od nas nešto čuje, pa to prenese (drugome) isto onako kako je i čuo. Ponekad će onaj kome se (vijest) prenese (istu) bolje shvatiti od onoga koji (ju) je čuo.'" Tirmizi, i kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis vjerodostojan. Bilježe ga Tirmizi, 2657 i 2658, Ibn Madža, 232, Ahmed, 1/347, Humejdi, 88, Begavi, *Šerhus-sunna*, 112, i drugi, različitim putevima, od navedenog prenosioća.

Ovaj hadis pojačavaju i druge predaje vrlo sličnog sadržaja koje se prenose od skupine ashaba, pa je značenje ove predaje doseglo stepen tevatura – neupitne kategoričnosti.

Manje poznata značenja

- ♦ *neka Allah uljepša i sjajnim učini* – ovo je vrsta dove za ovakvu osobu kojom se od Allaha traži da uljepša njen moral i ponašanje, te da joj podari još veće poštovanje.

Propisi, pouke i poruke

- Ovaj hadis podstiče vjernike na prenošenje znanja i podučavanje ljudi dobru.
- Onaj ko znanje prenosi, treba ga čuvati na način da onome što je čuo ništa ne dodaje niti oduzima, jer je on osoba kojoj je nešto povjereno, pa taj emanet treba dosljedno i ispuniti.
- Ljudi se razlikuju u pogledu shvatanja onoga što čuju, tako da se može desiti da osoba kojoj je prenesena neka vijest istu bolje razumije od onoga koji ju je direktno čuo, kao što se može desiti i to da onaj ko zna napamet neke informacije vezane za islamske propise iste u suštini i ne razumije, i ne može se nazvati fakihom – dobrim poznavaoцем islamskih propisa.
- Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio je dovu za onoga ko njegovom ummetu prenese hadis koji je čuo, što podrazumijeva da će takav biti u okrilju Allahove milosti i da se ubraja u one koji će na Sudnjem danu uspjati.

1390. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: 'Ko bude upitan o nečemu što zna pa to znanje sakrije, na Sudnjem će danu biti zauzdan uzdama od vatre.'" Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je hadis hasen.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Ebu Davud, 3658, Tirmizi, 2649, Ibn Madža, 261, Ahmed, 2/263, 305, 344, 353 i 395, i drugi, sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

Propisi, pouke i poruke

- Na Sudnjem danu kazna neće zaobići onoga ko namjerno skriva nešto od znanja i propisa koji su potrebni muslimanima.
- Onaj ko postane stručan u nekoj znanstvenoj oblasti obavezan je da daje zekat na to znanje, odnosno dužan je da ga širi među svijetom.

1391. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Onaj ko bude učio znanje kojim se traži Allahovo zadovoljstvo samo kako bi stekao djelić ovosvjetskog dobra, takav neće osjetiti miruh Dženneta na Sudnjem danu." Odnosno, neće osjetiti njegov miris. Ebu Davud sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Ebu Davud, 3664, Ibn Madža, 252, Ahmed, 2/338, i drugi. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se izvjesni Fulejh b. Sulejman oko kojeg postoji blaga polemika, međutim, on nije jedini koji prenosi ovaj hadis, već ga prenosi i Ebu Sulejman el-Huzai u predaji koju bilježi Ibn Abdulberr u djelu *Džamii bejanil-ilmi ve fadlihi*, 1/190. Ovo pojačava ovu predaju, tako da je hadis vjerodostojan, a Allah najbolje zna.

Manje poznata značenja

- * *djelić* – nešto malo, neznatan dio.
- * *miruh* – miris, upravo onako kako je to pojašnjeno nakon hadisa.

Propisi, pouke i poruke

- U ovom hadisu pojašnjava se da učenje, odnosno stjecanje i prenošenje znanja drugima obavezno mora biti popraćeno iskrenošću.
- Onaj kome znanje bude sredstvo preko kojeg će ostvarivati ovosvjetske naslade i njegove ukrase, Allah će takvoga kazniti na Sudnjem danu.

1392. Od Abdullaha b. Amra b. El-Āsa, radijallahu anhumā, prenosi se da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: 'Uistinu Allah neće odstraniti znanje na način što će ga (silom) oduzeti od ljudi, već će znanje uzeti uzimanjem učenjaka, pa kada ne bude ostavio nijednog učenog čovjeka, ljudi će za svoje vođe uzeti neznalice koji, kada budu upitani (o određenim vjerskim pitanjima), davat će fetve (odgovore) bez odgovarajućeg znanja, pa će otići u zabludu, a i druge će u zabludu odvoditi.'" Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 11/194, i Muslim, 2673.

Manje poznata značenja

- * *uzimanjem učenjaka* – njihovom smrću.

Propisi, pouke i poruke

- Smrt islamskih učenjaka velika je nevolja, ali i nenadoknadivi gubitak za islam i islamski ummet.
- U hadisu se nalazi svojevrsni poticaj na bavljenje naukom i učenje, ali i upozorenje da za vjerske poglavare ne treba postavljati neznalice.
- Na funkcije u instituciji vjerskog poglavarstva dozvoljeno je postavljati samo ljude koji su osposobljeni za izdavanje fetvi, stoga se prijekor i upućuje osobi koja pristupa obnašanju tako odgovorne dužnosti a ne posjeduje dovoljno znanja.
- Kada islamski učenjaci ne budu davali sve od sebe u pogledu izvršavanja onoga što su dužni, tada će neznalice postati poglavari.
- Izdavanje fetvi po vlastitom mišljenju i nahođenju vodi u zabludu onoga ko tako postupa, ali je to i način odvođenja drugih u zabludu.
- Samo neznalica srlja i olahko izdaje fetve jer odgovara bez znanja, dok istinski učenjaci, kada budu upitani o nečemu s čime nisu upoznati, oni jednostavno kažu da ne znaju ili da im nije poznato.

KNJIGA O IZRICANJU HVALE I ZAHVALE UZVIŠENOM ALLAHU

Zahvala (ar. *eš-šukr*) predstavlja čovjekovo svekoliko pokazivanje zahvalnosti na svim Allahovim blagodatima kojima ga je On obasuo, a ona se iskazuje:

a) jezikom, tako što čovjek verbalno priznaje te blagodati i na njima Mu se jezikom i zahvaljuje;

b) srcem, osjećajući ljubav, zadovoljstvo i apsolutno odobravanje;

c) udovima, na način da su oni Allahu poslušni i da Mu se u potpunosti pokoravaju.

Hvala (ar. *el-hamd*) podrazumijeva verbalno veličanje i slavljenje nečega (hvaljenog), tako što se ističu njegove vrijednosti i pohvalna svojstva, bilo da se radi o svojstvima koja zovemo *lazima*, ili svojstvima koja se nazivaju *mute'addija*.¹

Islamski učenjaci pojašnjavali su razliku između *šukra* i *hamda*, tj. između zahvale i hvale, te su konstatali da je zahvala širi pojam od hvale ako se posmatraju njene vrste i uzroci, ali da je ona uži pojam ako se gleda ono u vezi čega se čini, dok je sa hvalom sasvim suprotan slučaj.²

Ovo znači da zahvalu Allahu upućujemo i iskazujemo izgovaranjem jezikom, djelima i namjerom, jer Mu se zahvaljujemo na Njegovim blagodatima, a Allahu se ne može zahvaljivati na Njegovim suštinskim, esencijalnim svojstvima, tako da nije dozvoljeno reći: "Allahu zahvaljujemo

1 Svojstva *lazima* mogli bismo prevesti kao suštinska ili esencijalna svojstva, dakle, ona koja sačinjavaju samu bit nečega i nikada ne mogu "preći" na nešto drugo, već se u tom konstantnom obliku zadržavaju kao krucijalna karakteristika opisanog, dok su svojstva *mute'addija* svojstva koja su na neki način "prelazna" u smislu da ta svojstva u određenom obliku mogu preći na nešto drugo. Kada se radi o Allahovim svojstvima, onda u Njegova svojstva *lazime* spadaju Njegovi atributi, kao što su *hajat* – Allah živi Svojim vječnim životom, *es-sem'a* – Allah sve čuje, *el-besar* – Allah sve vidi itd., dok u Allahova svojstva *mute'addija* ubrajamo svojstva poput *er-rida* –zadovoljstvo, *el-hubb* – ljubav itd. (op. prev.)

2 Naime, Svevišnjem Allahu se čini *hamd* (hvali se i veliča) i zbog prve i zbog druge vrste Njegovih svojstava koja smo spomenuli, dok Mu se *šukr* čini (zahvaljuje) samo zbog druge vrste svojstava (*sifat el-mute'addija*), tako da je s ove strane *hamd* općenitiji od *šukra*, dok s druge strane *hamd* biva samo srcem i jezikom, a *šukr* (zahvaljivanje) biva srcem, jezikom i djelima organa, pa je s ove strane *šukr* općenitiji, a Allah najbolje zna. (op. prev.)

na tome što je Živi i Vječni, što On sve vidi, sve čuje i sve zna...”, ali je u isto vrijeme dozvoljeno Allaha hvaliti, tj. veličati Ga spominjući i ovu vrstu svojstava (*lazime*), kao što Ga je dozvoljeno hvaliti i zbog Njegove pravednosti i dobrote, što spada u svojstva *mutéaddija*.

Poglavlje dvije stotine četrdeset drugo

Rekao je Uzvišeni Allah: **“Sjećajte se vi Mene, i Ja ću se vas sjetiti, i zahvaljujte Mi, i na blagodatima Mojim nemojte neblagodarni biti!”** (El-Bekara, 152)

Uzvišeni Allah u ovom ajetu Svoje robove podsjeća na obilne blagodati kojima ih javno i tajno obasipa, a zatim ih bodri na to da Ga se sjećaju i da Mu zahvaljuju, jer je to nužno kako bi njihov ibadet bio validan. Naime, onaj ko se Allaha istinski sjeća, takav će Allaha istinski veličati i hvaliti, a onaj ko Ga istinski veliča i hvali, takav na najljepši način ibadeti Allahu Uzvišenom.

Onaj ko spomene svoga Gospodara, i njegov će Gospodar spomenuti njega, a onaj ko Mu bude zahvaljivao, On će mu iz Svoga obilja dati još više jer On čini ono što On želi.

Rekao je Svevišnji Allah: **“...Ako budete zahvalni, Ja ću vam, zacijelo, još više dati...”** (Ibrahim, 7)

Dakle, zahvaljivanje Allahu implicira povećanje blagodati. Zato je Uzvišeni Allah i naredio da Mu se ustrajno zahvaljuje, a onome ko tako bude činio, obećao je povećanje i obilatost svih vidova dobra.

Kaže Uzvišeni: **“... i reci – hvala Allahu.”** (El-Isra, 111)

Hvaljenje Allaha veliko je i plemenito djelo koje nam je On u ovom ajetu naredio, a i sam Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na to je podsticao.

I kazao je Uzvišeni: **“...a njihova posljednja molitva je: ‘Tebe, Allaha, Gospodara svjetova, hvalimo.’”** (Junus, 10)

Ovako postupaju stanovnici Dženneta,³ što je i dokaz da je Allah hvaljen uvijek i zauvijek, tj. da je On jedini i istinski Bog kojeg treba hvaliti besprekidno i bezgranično. Stoga je i On veličao i hvalio Sebe na početku i

3 Dakle, i nakon što uđu u Džennet, vjernici će i dalje hvaliti Allaha i zahvaljivati Mu. Da su ovo riječi džennetlija, ukazuje prethodni ajet: “One koji vjeruju i čine dobra djela Gospodar će ih njihov zbog toga što vjeruju, naputiti; rijeke će teći ispod njih u džennetima zadovoljstva, molitva njihova bit će u njima: ‘Hvaljen neka si, Allahu!’, pozdrav njihov: ‘Mir vama!’, a njihova posljednja molitva: ‘Tebe, Allaha, Gospodara svjetova, hvalimo!’” (Junus, 9–10) (op. prev.)

u toku stvaranja Svojih stvorenja¹, kao i na početku Svoje Knjige i na samom početku njenog objavljivanja. U tom kontekstu, Uzvišeni Allah kazao je: **“Hvaljen neka je Allah, koji Svome robu objavljuje Knjigu...”** (El-Kehf, 1) Nužno je Uzvišenog Allaha besprekidno i konstantno veličati i hvaliti u još mnogobrojnim situacijama čije bi se nabranje i pojašnjavanje odužilo. Isto tako, On je Onaj koga se veliča na ovom i budućem svijetu i u svim stanjima i situacijama, o čemu se i prenosi vjerodostojan hadis: “Stanovnici Dženneta ‘udisat’ će tesbih (izgovaranje riječi subhanallah – slavljen neka je Allah) i tahmid (izgovaranje riječi elhamdulillah – hvala Allahu) kao što udišu zrak...”, a tako će postupati nakon što se osvjedoče kako im Allah Svoje blagodati samo uvećava. Te blagodati će samo rasti, množiti se i povećavati, one nikada neće prestati, niti se umanjiti, jer im je Uzvišeni Allah, hvaljen neka je On, obećao da će im darovati uvijek više i više. Uistinu nema drugog boga niti istinskog gospodara osim Njega, Uzvišenog!

1393. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da su Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, u noći Miradža bile ponudene dvije čaše, u jednoj je bilo vino, a u drugoj mlijeko. Pogledao ih je, pa je odabrao mlijeko. Nakon toga, melek Džibril reče: “Hvala Allahu koji te uputio na ono što je fitra (prirodno i urođeno). Da si odabrao vino, tvoj bi ummet skrenuo s Pravoga puta.” Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 168.

Ovaj hadis bilježi i Buhari, *Fethul-Bari*, 6/428, i ova navedena predaja njegova je verzija. Ova je činjenica promakla autoru, tj. imamu Neveviju, Allah mu se smilovao.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis potvrđuje događaj Israa i Miradža, odnosno Poslanikovo, sallallahu alejhi ve sellem, noćno putovanje prvo iz Mekke u Jerusalem, a odatle dalje, u više nebeske sfere.
- Uzvišeni Allah uputio je Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da odabere ono što je u skladu sa fitrom, prirodnom urođenošću.
- Mlijeko je odlikovano nad ostalim vrstama hrane.

¹ Misli se na ajete poput sljedećeg: “Hvaljen neka je Allah koji je nebesa i Zemlju stvorio i tmine i svjetlo dao...” (El-En'am, 1) (op. prev.)

- Vino (alkohol) najgora je vrsta tečnosti.
- Alkohol je uzrok propasti čitavih naroda jer je on majka zla.
- Pohvalno je i vrlo poželjno da se čovjek zahvali Uzvišenom Allahu i da Ga veliča nakon što mu bude darovana neka od Njegovih blagodati, bile one vidljive ili nevidljive, i da postupi na isti način nakon što Allah od njega otkloni neko zlo. Zato opet kažemo: hvaljen neka je Allah i na početku i na kraju!

1394. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Svaka vrijedna stvar (posao) koja se ne započne sa hvalom Allahu, ona je manjkava." Hadis je dobar. Prenosi ga Ebu Davud i drugi.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis daif – slab. Bilježe ga Ebu Davud, 4840, Ibn Madža, 1894, Nesai, *Amelul-jevmi vel-lejla*, 494, Ahmed, 2/359, Bejheki, *Sunen*, 3/208–209, i *Ed-Deavat*, 1, od Kurre koji ga prenosi od Zuhrija, a on od Ebu Seleme, koji ga prenosi od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, pripisujući ga direktno Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem.

Rekao je Ebu Davud: "Junus, Akil, Šuajb, i Seid b. Abdulaziz prenose ga od Zuhrija, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kao mursel predaju."

Njegovo mišljenje dijeli i Bejheki, 3/209.

Kažem: Obojica su željela kazati da je za ovu predaju ispravno reći da je ona mursel predaja.

Isti stav o tom pitanju kategorično je potvrdio i Darekutni, 1/229, rekavši: "Kurre je jedini prenosilac koji ovu predaju prenosi od Zuhrija, a on od Ebu Seleme, a on od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, vežući je tako direktno s Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem. Međutim, drugi su prenosioci ovaj hadis prenijeli od Zuhrija kao mursel predaju, tj. Zuhri ga veže direktno za Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, (bez spomena ashaba), a spomenuti Kurra nije prenosilac koji ima prolaznu ocjenu u prenošenju hadisa. Ovaj hadis prenosi i Sadeka od Muhammeda b. Seida, a on od Zuhrija, koji ga prenosi od Abdurrahmana b. Ka'ba b. Malika, a on od svoga oca, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, međutim, hadis s ovim lancem prenosilaca nije vjerodostojan, jer su Sadeka i Muhammed b. Seid nepouzdan prenosiooci, tako da je za ovaj hadis najispravnije reći da je mursel."

Ovo navedeno predstavlja mišljenje vrhunskih stručnjaka iz oblasti hadisa i nema sumnje da je njihovo mišljenje mjerodavno, jer prenosioci koji su ovaj hadis prenijeli kao mursel predaju daleko su mnogobrojniji i pouzdaniji od Kurre čije je pravo ime Ibn Abdurrahman el-Meafiri el-Misri i koji je slabo pamtio. Zbog toga ga imam Muslim pri navođenju hadisa nije primarno uzimao u obzir osim u slučaju da je hadis koji prenosi prenesen drugim putevima s vjerodostojnim lancima prenosilaca.

Isto tako, na slabost ovog hadisa ukazuje i svojevrstan idtirab¹ prisutan u metnu hadisa, a to su riječi s kraja hadisa: "...ona je manjkava", koje se u drugim verzijama navode kao: "...ona je osakaćena", ili kao: "...ona je sakata", dok se umjesto riječi: "...koja se ne započne sa hvalom Allahu", u nekim verzijama navodi: "...koja se ne započne sa spomenom Allaha".

Što se tiče druge verzije ovog hadisa koji je spomenuo Darekutni, on je, shodno njegovoj ocjeni, slab.

Prenosi ga lično Sadeka sa drugim lancem prenosilaca od Muhammeda b. El-Velida ez-Zubejdija, a on od Zuhrija, a on od Abdullaha b. Ka'ba b. Malika, koji ga prenosi od svoga oca, pripisujući ga direktno Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem.

Bilježi ga Taberani, 19/68, a od njega ga je zabilježio i Subki u *Tabekatuš-Šafijija*, 1/14. Ovaj lanac prenosilaca je slab jer je Sadeka nepouzdan prenosilac. Njegovo pravo ime je Abdullah es-Semin, kako smo to već jednom spomenuli, a predaja koju on prenosi drugačija je od predaje Kurre, kako je to vidljivo, pa zbog ove očite suprotstavljenosti između ove dvije predaje, nije dozvoljeno uzeti jednu od njih kao vid pojačavanja drugih verzija ovog hadisa, kako je to učinio Subki, već baš suprotno, ta kolizija jasno ukazuje na slabost ovog hadisa zbog različitih verzija ove dvojice slabih prenosilaca hadisa.

Manje poznata značenja

- ✦ *svaka vrijedna stvar* – bilo šta čemu je šerijat posvetio pažnju.
- ✦ *manjkava* – krnjava.

Propisi, pouke i poruke

Lanac prenosilaca ovog hadisa je slab, a uz to, u tekstu hadisa prisutan je idtirab pa se stoga na njega ne treba ni osvrutati. Uzvišeni Allah nije nas

1 Vidjeti Napomene prevodioca. (op. prev.)

zadužio time da obraćamo pažnju na slabe hadise kada posjedujemo one vjerodostojne koji ih zamjenjuju, pa te slabe hadise nije ni dozvoljeno prenositi osim s ciljem upozoravanja drugih na njihovu slabost ili kako bismo se čudili njihovom sadržaju.

1395. Od Ebu Muse el-Eš'arija, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada robu umre dijete, Uzvišeni Allah upita meleke: 'Jeste li usmrtili dijete Moga roba?', a oni odgovaraju: 'Jesmo.' Allah ih opet upita: 'Jeste li uzeli plod njegovog srca?', a meleki odgovaraju: 'Jesmo.' On ih opet upita: 'Šta je rekao Moj rob?' Oni kažu: 'Zahvalio Ti je i rekao: *Inna lillahi ve inna ilejhi radži'un* – mi smo Allahovi i Njemu se vraćamo!' Na to im Uzvišeni Allah kaže: 'Napravite Mome robu kuću u Džennetu i nazovite je Kuća zahvalnosti.'" Tirmizi, i kaže da je hasen – dobar.

Ovaj je hadis naveden i pojašnjen pod brojem 922, u stotinu pedeset drugom poglavlju, "Šta treba reći kod umrlog".

1396. Od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Allah je uistinu zadovoljan robom koji Mu se zahvali na hrani koju pojede i piću koje popije.'" Muslim.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 140, u trinaestom poglavlju, "Mnoštvo načina činjenja dobra", a zatim je opet ponovljen pod brojem 436, u pedeset prvom poglavlju, "Nada".

14

KNJIGA O DONOŠENJU SALAVATA NA ALLAHOVOG POSLANIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM

Poglavlje dvije stotine četrdeset treće

Rekao je Uzvišeni Allah: **“Allah i meleki Njegovi donose salavat na Vjerovjesnika. O vjernici, i vi na njega salavat donosite i selam mu šalјite.”** (El-Ahzab, 56)

Ovim ajetom, Uzvišeni Allah ukazao je počast Svom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i časnim učinio njegov život, ali i njegovu smrt. Spomenuo je njegovo uzvišeno i počasno mjesto koje on zauzima kod Njega, te na taj način zauvijek poništio i na propast osudio sve pokušaje onih koji žele oskrnaviti njegovu čast i ugled i pripisati mu nešto loše.

Kada kažemo da Allah donosi salavat na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, to znači da ga On hvali i ukazuje mu počast. Salavat meleka na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, podrazumijeva njihovu dovu i činjenje istigfara, tj. traženje oprostа za njega, a salavat koji na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, donosi njegov ummet jeste dova i njegovo veličanje. Ovakvo tumačenje prenosi se od selega – prvih uzoritih generacija muslimana, kako je to od Ebu Alije u vidu muallek predaje u svom *Sahihu* zabilježio imam Buhari.

Nekoliko bitnih koristi:

1. Lijepo je i vrlo pohvalno da osoba koja piše određeni tekst, svaki put pri spominjanju Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, imena, ponovi i nanovo napiše i salavat na njega, i to u punoj verziji, a ne skraćeno, kako to rade neki koristeći samo početna slova riječi iz salavata (a.s. ili s.a.v.s.).

2. Isto tako, lijepo je i vrlo pohvalno svaki put pri donošenju salavata na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, objediniti i salavat i selam te reći “sallallahu alejhi ve sellem” (neka je na njega Allahov salavat i selam), a ne samo “sallallahu alejhi” (neka je na njega Allahov salavat), ili “alejhis-selam” (neka je na njega selam – mir i spas). Na ovo upućuje prethodno citirani kur’anski ajet.

3. Pri donošenju salavata na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, lijepo je i pohvalno donijeti salavat i selam i na sve ostale Allahove poslanike i vjerovjesnike, jer su i oni Njegovi izaslanici na Zemlji, kako o tome govore mnogi hadisi.

4. Salavat nije dozvoljeno donositi na one koji se ne ubrajaju u Allahove poslanike ili vjerovjesnike. Naime, takav postupak postao je jedna od glavnih karakteristika i obilježja novotara koji inače donose salavat i selam na one ljude koje smatraju posebno odabranim, stoga ih u ovoj novotariji ne treba slijediti.

5. Veliki broj onih koji su nekada prepisivali knjige, kada bi se god spomenulo ime Alije, radijallahu anhu, oni bi nakon njega dopisali "alejhis-selam" (neka je na njega mir i spas) ili frazu "keremallahu vedžhehu" (Allah mu lice plemenitim učinio), a to ne bi činili pri spomenu ostalih ashaba, radijallahu anhum. Pored toga što značenje ove fraze nije sporno, nju ipak ne treba spominjati pri spomenu samo Alije, radijallahu anhu, jer se njome ukazuje počast i veličanje, a obaveza je jednako postupati prema svim ashabima. Naime, prva dvojica halifa, Ebu Bekr i Omer, radijallahu anhuma, kao i vladar pravovjernih Osman, radijallahu anhu, preči su da se ova fraza spomene uz njihova imena.

Pored toga, ovu praksu, tj. spominjanje ovih fraza uz ime Alije, radijallahu anhu, prisvojile su rafidije i oni koji ih slijepo slijede, pa zbog toga mi sebi ne smijemo dopustiti da im pružimo to zadovoljstvo i postupamo kao i oni, kako smo to prethodno pojasnili, pa je i poslije spominjanja imena Alije sasvim dovoljno kazati radijallahu anhu, tj. Allah njime bio zadovoljan.

1397. Od Abdullaha b. Amra b. El-Āsa, radijallahu anhuma, prenosi se da je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: "Ko na mene donese jedan salavat, Allah za taj jedan (salavat) na njega donese deset (salavata)." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 284.

Propisi, pouke i poruke

- Hadis podstiče na donošenje salavata na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jer to sa sobom nosi veliku nagradu i sveobuhvatno dobro.
- Svako dobro djelo udeseterostručuje se, a Allah još više povećava nagradu onome kome hoće.

- Donošenje salavata i selama na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jedan je od povoda Allahovog ukazivanja milosti robu.

1398. Od Ibn Mesuda, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Na Sudnjem danu najpreči ljudi bit će mi oni koji najviše donose salavate na mene." Tirmizi, i kaže da je hasen – dobar.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis daif – slab. Bilježe ga Tirmizi, 484, Ibn Hibban, 908, i drugi. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalazi se i izvjesni Musa b. Jakub ez-Zem'ī koji je slabo pamtio, a njegov šejh Abdullah b. Kejsan spada u kategoriju makbul prenosilaca.¹

Propisi, pouke i poruke

- Imajući u vidu da ovaj hadis nije vjerodostojan, on u ovoj verziji i u ovom obliku ne može poslužiti kao vjerski dokaz. Pored toga, postoje drugi vjerodostojni hadisi koji imaju slično značenje.
- Ibn Hibban, nakon što je naveo ovaj hadis, rekao je: "U ovoj predaji nalazi se dokaz da će Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, na Sudnjem danu najpreči ljudi biti oni koji su se bavili hadisom jer ne postoji niko u ovom ummetu ko više od njih donosi salavate na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem."

Kažem: Allaha molim da sve nas učini od ovakvih i da nas na Sudnjem danu proživi u njihovoj skupini, ispod zastave najodabranijeg od svih Ademovih potomaka!

1399. Od Evsa b. Evsa, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Petak je jedan od vaših najboljih dana, pa zato u njemu donosite što više salavata na mene, jer se uistinu vaši salavati meni predočavaju.' Oni (ashabi) upitaše: 'Allahov Poslaniče, kako će se naši salavati tebi predočavati kada ćeš biti raspadnut?'" (Evs, prenosilac hadisa) reče: "Oni (ashabi) govore: istruhnuo." Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tada reče: "Uistinu je Uzvišeni Allah zabranio zemlji (da jede i uništava) tijela vjerovjesnika." Ebu Davud sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

Ovaj hadis naveden je i pojašnjen pod brojem 1158, u dvije stotine desetom poglavlju, "Vrijednost i odlike petka".

1 Vidjeti Napomene prevodioca. (op. prev.)

1400. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: 'Pokunjenog nosa bio onaj čovjek u čijem prisustvu budem spomenut pa na mene ne donese salavat!'" Tirmizi, i kaže da je hasen.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis sahih li gajrihi, tj. vjerodostojan, ali ne sam po sebi, već na osnovu drugih hadisa koji imaju slično ili isto značenje, a sami po sebi su prihvatljivi. Bilježe ga Tirmizi, 3545, Ahmed, 2/254, i Hakim, 1/549, sa dobrim lancem prenosilaca.

Pored toga, ovaj hadis pojačavaju mnoge druge slične predaje koje se prenose od skupine ashaba, pa ga one uzdižu na stepen sahih, tj. vjerodostojnog hadisa, a Allah najbolje zna.

Manje poznata značenja

* *pokunjenog nosa bio* – neka mu se nos uz prašinu prilijepi. Ovo je inače fraza kojom se neko želi poniziti i omalovažiti te istaći prijezir prema njemu.

Propisi, pouke i poruke

- Obaveza je donijeti salavat i selam na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nakon što bude spomenut.
- Donošenje salavata i selama na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bilo u usmenoj ili pismenoj formi, tj. izgovaranjem ili pisanjem, jedan je od uzroka ponosa i časti i na ovom i na budućem svijetu.

1401. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Nemojte moj kabur učiniti svetkovinom, donosite salavat na mene jer, zaista, vaši salavati meni dolaze bez obzira gdje se vi nalazili.'" Ebu Davud sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis hasen – dobar. Bilježe ga Ebu Davud, 2042, i Ahmed, 2/367, sa senedom čiji su prenosioci pouzdani osim Abdullaha b. Nafia es-Saiga, čije je pamćenje u određenoj, skoro zanemarljivoj mjeri, bilo slabo, pa hadisi koje on prenosi ne spadaju ispod stepena hasen – dobrog hadisa.

Manje poznata značenja

- * *Nemojte moj kabur učiniti svetkovinom* – nemojte ga obilaziti mahsuz, odnosno, nemojte kretati na putovanje samo radi posjete mome kaburu.

Propisi, pouke i poruke

- Nije dozvoljeno kretati na posebno putovanje s primarnim ciljem da se obide mezar Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, već se na takvu vrstu puta kreće s namjerom da se posjeti njegova džamija jer je ona jedna od tri odabrane džamije koje je dozvoljeno mahsuz posjetiti, kako je to potvrđeno šerijatskim tekstom. Nakon što čovjek stigne u Poslanikovu džamiju u Medini, tada mu je dozvoljeno i preporučeno da posjeti Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, kabur.
- Ovaj hadis podstiče vjernika, muslimana, na donošenje salavata i selama na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bez obzira gdje se on nalazio i u kojem mjestu bio, jer njegovi salavati i selami bivaju preneseni Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Naime, Uzvišeni Allah zadužio je meleka da Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, prenosi sve salavate i selame koje na njega donesu vjernici, kako je to pojašnjeno u vjerodostojnom hadisu koji prenosi Ibn Mesud, radijallahu anhu. Ako znamo ovo, onda nam je jasno da postupak koji je poznat i proširen među masama, a koji se ogleda u tome da ljudi budućim hadžijama i onima koji odlaze na umru ili u posjetu Poslanikovo džamiji u Medini, kažu: "Poselami Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem", nije ništa drugo do novotarija koju treba negirati, jer, shodno prethodnom hadisu, nema nikakve razlike između onoga ko na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, donese salavat i selam u blizini njegovog kabura ili onoga ko to učini na bilo kojem drugom, udaljenom mjestu.

1402. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Nema nikoga (od vas) ko mi nazove selam a da mi Allah ne vrati dušu kako bih mu selam uzvratio." Ebu Davud sa vjerodostojnim lancem prenosilaca.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis hasen – dobar. Bilježi ga Ebu Davud, 2041, sa senedom čiji su svi prenosioci pouzdani osim Ebu Sahra Humejda b. Zijada, poznatijeg kao Harrat, koji je inače bio saduk.

Propisi, pouke i poruke

Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, duša nije permanentno prisutna u njegovom časnom tijelu, već ona, po potrebi, u njega biva vraćena kako bi uzvratila na selam onome ko je od muslimana poselamio Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

- Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, život u kaburu najpotpunija je vrsta zagrobnog života koja postoji, ali i pored toga, taj život ne nalikuje životu na ovom svijetu, tako da pojedinosti, detalje i suštinu tog života ne zna niko osim Uzvišenog Allaha. Zbog toga, nije dozvoljeno upoređivati i analogijom povezivati zagrobni i ovosvjetski život te na osnovu navodne (bolje reći, umišljene) sličnosti, jednoj vrsti života davati propise druge vrste i suprotno, kako to već čine neki sumanut i nepromišljeni ljudi.
- Hadis vjernike podstiče na donošenje salavata i selama na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako bi im Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio na selam.

1403. Od Alije, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Škrtac je onaj u čijem se prisustvu spomenem pa na mene ne donese salavat.'" Tirmizi, i kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis sahih li gajrihi. Bilježe ga Tirmizi, 3546, Ahmed, 1/201, i drugi, sa lancem prenosilaca koji je, uz Allahovu pomoć, dobar. Svi prenosioci su pouzdani osim Abdullaha b. Alija b. El-Husejna, od kojeg je ipak hadise prenosila povelika skupina učenjaka, a i Ibn Hibban ga je ocijenio pouzdanim.

Postoje i druge slične predaje koje pojačavaju ovaj hadis, a koje je naveo Kadi Ismail u djelu *Fadlus-salati alen-nebijji sallallahu alejhi ve sellem*¹, str. 37–39, kao i predaja koju prenosi Enes, radijallahu anhu, a koju je vjerodostojnom ocijenio imam Nesai.

Sve u svemu, akose u obzir uzmu sve verzije ovog hadisa, on je vjerodostojan.

Propisi, pouke i poruke

- U hadisu je izrečena svojevrsna naredba onome u čijem se prisustvu spomene Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, da na njega donese salavat.

1 Vrijednost donošenja salavata na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

- Onaj ko na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ne donese salavat, kada se on spomene, takav je samom sebi uskratio veliku nagradu.
- Škrtnost je ružna i loša osobina te neprimjeren vid ponašanja, a biti škrt ne znači samo škrtnost u imetku, već se škrtnost može manifestirati i na druge načine. Naprimjer, pojedinac može biti škrt u pogledu udjeljivanja imetka, a isto tako može biti škrt kada je riječ o spominjanju i veličanju Uzvišenog Allaha ili o donošenju salavata i selama na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Sličnost između prvog i drugog ogleđa se u tome da prvi škrtari u dijeljenju zlatnika i srebrenjaka, dok drugi škrtari u spominjanju i veličanju Allaha, kao i u dovi i hvaljenju Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Dakle, oni sliče jedan drugom jer obojica staju na put širenja velikog dobra.

1404. Od Fadale b. Ubejda, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, čuo je nekog čovjeka kako u namazu uči dovu, a da (prethodno) nije hvalio i veličao Uzvišenog Allaha, niti je donio salavat na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Ovaj je požurio!' Nakon toga, pozvao ga je i rekao mu – ili je rekao nekom drugom: 'Kada neko od vas bude klanjao, neka počne sa zahvalom i pohvalom svoga Slavljenoj Gospodara, zatim neka donese salavat na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a onda neka moli za ono što hoće.'" Ebu Davud i Tirmizi, koji kaže da je hasen-sahih.

Dokumentacija hadisa

Ovaj je hadis vjerodostojan. Bilježe ga Ebu Davud, 1481, Tirmizi, 3476 i 3477, Nesai, 3/44–45, Ahmed, 6/18, i drugi, sa vjerodostojnim lancem prenosilaca. Svi prenosioci su pouzdani i svi se ubrajaju u prenosiocima čije je predaje prihvatao imam Muslim, osim Amra b. Malika en-Nukrijja, ali i on je pouzdan prenosilac.

Propisi, pouke i poruke

- Pohvalno je i vrlo poželjno dovu započeti sa zahvalom Allahu Uzvišenom i salavatima i selamom na Allahovog Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.
- Pokudeno je žuriti s dovom, tj. učiti je nabrazinu.
- Donošenje salavata na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jedan je od povoda da dova bude uslišana.
- Vjerniku je dozvoljeno da od Uzvišenog Allaha traži i moli bilo kakav vid

dunjalučkog ili ahiretskog dobra, a nije mu dozvoljeno moliti za nešto što je grijeh ili što vodi ka prekidanju rodbinskih veza.

1405. Od Ebu Muhammeda Ka'ba b. Udžre, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom je izašao među nas, a mi mu rekosmo: 'Allahov Poslaniče, znamo kako da na tebe donosimo selame, ali kako da na tebe donosimo salavate?' On reče: 'Recite:

Allahumme salli 'ala Muhammed, ve 'ala ali Muhammed, kema sallejte 'ala ali Ibrahim, inneke hamidun medžid. Allahumme barik 'ala Muhammed, ve 'ala ali Muhammed, kema barekte 'ala ali Ibrahim, inneke hamidun medžid!'

Allahu moj, donesi salavat (učini posebnu milost) na Muhammeda i na njegov rod, kao što si to učinio na Ibrahimov rod, Ti si uistinu hvaljen i slavljen! Allahu moj, Ti obaspi obiljem Svoga blagoslova Muhammeda i njegov rod, kao što si tako blagoslovio Ibrahimov rod, Ti si, uistinu hvaljen i slavljen!" Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/408, i Muslim, 406.

1406. Od Ebu Mesuda el-Berijja, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Došao nam je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a mi smo bili na sijelu kod Sa'da b. Ubade, radijallahu anhu. Bišr b. Sa'd reče mu: 'Uzvišeni Allah naredio nam je da donosimo salavate na tebe, Božiji Poslaniče, pa pojasni nam kako da to činimo?' Allahov Poslanik (nakon pitanja) toliko je dugo šutio da smo poželjeli da ga (Bišr) to nikada nije ni upitao, a zatim je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Recite:

Allahumme salli 'ala Muhammed, ve 'ala ali Muhammed, kema sallejte 'ala ali Ibrahim, ve barik 'ala Muhammed, ve 'ala ali Muhammed, kema barekte 'ala ali Ibrahim, inneke hamidun medžid!'

Allahu moj, donesi salavat (učini posebnu milost) na Muhammeda i na njegov rod kao što si salavat donio na Ibrahimov rod, i blagoslovi Muhammeda i njegov rod kao što si blagoslovio Ibrahimov rod, Ti si uistinu hvaljen i slavljen! – a selam na mene već vam je poznat." Muslim.

Dokumentacija hadisa

Bilježi ga Muslim, 405.

Propisi, pouke i poruke

- I ovaj hadis ukazuje na vrijednost donošenja salavata na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, čije je donošenje Poslaniku propisao i naredio njegov Gospodar. Isto tako, u hadisu dolazi do izražaja brižnost ashaba i velika želja da saznaju način na koji će donositi salavate.

1407. Od Ebu Humejda es-Saidijja, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Rekli su (ashabi): 'Allahov Poslaniče, kako da na tebe donosimo salavate?'; a on reče: 'Recite:

Allahumme salli ala Muhammed, ve 'ala ezvadžihi ve zurrijetihi, kema sallejte 'ala ali Ibrahim, ve barik 'ala Muhammed, ve 'ala ezvadžihi ve zurrijetihi, kema barekte 'ala ali Ibrahim, inneke hamidun medžid!

Allahu moj, donesi salavat (učini posebnu milost) na Muhammeda, na njegove supruge i na potomstvo njegovo kao što si salavat donio na Ibrahimov rod, i blagoslovi Muhammeda, njegove supruge i potomstvo njegovo kao što si blagoslovio rod Ibrahimov, Ti si uistinu hvaljen i slavljen!" Muttefekun alejhi.

Dokumentacija hadisa

Bilježe ga Buhari, *Fethul-Bari*, 6/407, i Muslim, 407.

Propisi, pouke i poruke

- Forma donošenja salavata na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tj. poredak riječi i rečenica u njima, naznačena je i strogo precizirana od strane Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Dakle, u njih nije dozvoljeno ništa dodavati, kao što to čine neki pa u salavate dodaju još i sljedeći dodatak: "...ver-ham Muhammeden" (i smiluj se Muhammedu), o čemu je detaljno govorio imam Nevevi, Allah mu se ~~smilovao~~ ^{smilovao}, u svom djelu *El-Ezkar*.
- Dozvoljeno je donositi salavate i na nekoga drugog mimo Allahovih vjerovjesnika, ali samo u slučaju da se taj salavat u osnovi donosi na vjerovjesnike, a drugi se uz njih spomenu usputno. Pored toga, imajući u vidu da je donošenje salavata na nekoga drugog mimo Allahovih vjerovjesnika postala praksa nekih grupacija koje slijede svoje strasti, takav je postupak bolje izbjegavati kako im ne bismo pružili zadovoljstvo i postupali onako kako oni postupaju.

- Dozvoljeno je donijeti samo salavat na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bez donošenja selama, i obrnuto, a dokaz za to jeste činjenica da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ashabe prvo podučio donošenju selama, a tek ih je poslije podučio na koji će način donositi salavate na njega, odnosno, jedan određeni vremenski period ashabi su na tešehhudu donosili samo selame bez salavata. Pored toga, bolje je i potpunije donijeti i selame i salavate zajedno, jer je tako naređeno u prethodno citiranom ajetu.
- Ako se u obzir uzmu svi šerijatski tekstovi koji govore na ovu temu, ono što preferiramo u pogledu ovog pitanja jeste da je donošenje salavata i selama na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, vadžib – stroga obaveza, jer je u tim tekstovima donošenje salavata i selama naređeno jasnom naredbom. Tome pridodajemo činjenicu da za taj postupak slijedi ogromna nagrada, a, sa druge strane, u tim je tekstovima jasno naznačeno da je osoba koja tako ne postupi grješna i da joj je upućen prijekor i na dunjaluku i na ahiretu.

Koristi naredbe o donošenju salavata i selama na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ogledaju se, između ostalog, i u sljedećem:

1. Nastojanje da se Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, uzvрати na njegovo dobročinstvo koje je besprekidno i koje nikada ne prestaje. Dakle, pored toga što se Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, nikada ne možemo odužiti na njegovom dobročinstvu, ipak nam ostaje obaveza da za njega stalno dovimo, donoseći salavate i selame na njega.

2. Stalno i ustrajno donošenje salavata i selama na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, očit je dokaz ispravnog vjerovanja i iskrenog nijeta, kao i pokazivanja velikeljubavi i ustrajnosti u činjenju dobra i konstantne pokornosti Allahu Uzvišenom. Također, donošenjem salavata i selama pokazujemo veliko poštovanje prema tom plemenitom posredniku, Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, koji nam je od Svemoćnog Gospodara dostavio vjeru islam.

SADRŽAJ

PREDGOVOR	5
Napomene prevodioca	7
 I KNJIGA	
O EDEBU – UČTIVOSTI, PRISTOJNOSTI I U LJUDNOSTI	11
Poglavlje osamdeset četvrto	
O STIDU, NJEGOVOJ VRIJEDNOSTI I POTICANJU DA SE OSOBA NJIME OKITI	19
Poglavlje osamdeset peto	
O ČUVANJU TAJNE	22
Poglavlje osamdeset šesto	
O ISPUNJAVANJU ZAVJETA I IZVRŠENJU OBEĆANJA	28
Poglavlje osamdeset sedmo	
USTRAJAVANJE U DOBRIM DJELIMA KOJA JE ČOVJEK UOBIČAJIO ČINITI	31
Poglavlje osamdeset osmo	
O POHVALI LIJEPOG GOVORA I VEDROG LICA PRILIKOM SUSRETA	32
Poglavlje osamdeset deveto	
POHVALNO JE JASNO I RAZGOVIJETNO GOVORITI, I PO POTREBI SAGOVORNIKU PONOVI TI I POBLIŽE POJASNITI REČENO, KAKO BI SHVATIO ONO ŠTO MU SE GOVORI	33
Poglavlje devedeseto	
O PAŽNJI KOJU ĆE ČOVJEK POSVETITI RIJEČIMA SVOGA SAGOVORNIKA UKOLIKO Taj GOVOR SAM PO SEBI NIJE ZABRANJEN, I O DOZVOLI DA UČENJAK ILI PROPOVJEDNIK OD PRISUTNIH TRAŽI DA ZAŠUTE KADA IM SE ON OBRAĆA	34
Poglavlje devedeset prvo	
SAVJETOVANJE I UMJERENOST U TOME	36
Poglavlje devedeset drugo	
O DOSTOJANSTVU I STALOŽENOSTI	40

Poglavlje devedeset treće

U DŽAMIJU, NA NAUČNE KRUŽOKE I SVE ONO ŠTO TOME SLIČI,
POHVALNO JE ODLAZITI DOSTOJANSTVENO I SMIRENO42

Poglavlje devedeset četvrto

O GOSTOPRIMSTVU44

Poglavlje devedeset peto

POHVALNO JE DONIJETI RADOSNU
VIJEST I ČESTITATI NA NEKOM DOBRU47

Poglavlje devedeset šesto

O ISPRAČAJU PRIJATELJA I NJEGOVOJ OPORUCI PRILIKOM RASTANKA
PRIJE NEGO ŠTO KRENE NA PUT ILI NEGDJE DRUGO, O DOVI ZA NJEGA
I TRAŽENJU DA ON ČINI DOVU ZA ONE KOJI OSTAJU57

Poglavlje devedeset sedmo

O ISTIHARA-NAMAZU I ŠURI – DOGOVARANJU62

Poglavlje devedeset osmo

POHVALNO JE JEDNIM PUTEM IĆI NA BAJRAM-NAMAZ, U POSJETU
BOLESNIKU, NA HADŽ, U BORBU NA ALLAHOVOM PUTU,
NA DŽENAZU I TOME SLIČNO, A VRAĆATI SE DRUGIM PUTEM,
A SVE TO KAKO BI SE POVEĆAO BROJ MJESTA
NA KOJIMA SE ČINI IBADET66

Poglavlje devedeset deveto

LIJEPO JE DATI PREDNOST DESNOJ STRANI
U SVEMU ŠTO JE U DOMENU PLEMENITIH I LIJEPIH STVARI67

2 KNJIGA

O KODEKSU LIJEPOG PONAŠANJA PRILIKOM JELA72

Poglavlje stoto

IZGOVARANJE BISMILLAH NA POČETKU
I ELHAM DULILLAH NA KRAJU JELA72

Poglavlje stotinu prvo

HRANU NE TREBA KUDITI, A LIJEPO JU JE POHVALITI79

Poglavlje stotinu drugo

KAKO ĆE POSTUPITI POSTAČ KOJI SE ZATEKNE
NA GOZBI, A NE ŽELI PREKINUTI POST81

Poglavlje stotinu treće

KAKO ĆE POSTUPITI OSOBA KOJA JE POZVANA NA GOZBU,
PA JOJ SE NA PUTU PRIDRUŽI NEKO NEPOZVAN82

Poglavlje stotinu četvrto

TREBA JESTI ISPRED SEBE, A ONOGA KO SE PRI JELU NEPRISTOJNO
PONAŠA, NEOPHODNO JE POSAVJETOVATI I PODUČITI83

Poglavlje stotinu peto

O ZABRANI DA ČOVJEK PRILIKOM JELA U DRUŠTVU ODJEDNOM
UZME I POJEDE DVIJE DATULE ILI SLIČNU HRANU, OSIM
UKOLIKO MU PRISUTNI TO DOZVOLE84

Poglavlje stotinu šesto

ŠTA ĆE REĆI I UČINITI ONAJ KO JEDE, ALI SE NE NAJEDE84

Poglavlje stotinu sedmo

O NAREDBI DA SE HRANA JEDE S KRAJA POSUDE,
A NE S NJENE SREDINE86

Poglavlje stotinu osmo

POKUĐENO JE JESTI U POLOŽAJU U KOJEM JE ČOVJEK
NASLONJEN (NA NEŠTO)88

Poglavlje stotinu deveto

POHVALNO JE JESTI S TRI PRSTA I OBLIZATI PRSTE NAKON JELA, A POKUĐENO
IH JE OBRISATI PRIJE NEGO ŠTO SE POLIŽU. POHVALNO JE POLIZATI I ZDJELU IZ
KOJE SE JELA HRANA, TE PODIĆI ISPALI ZALOGA), OČISTITI GA I POJESTI90

Poglavlje stotinu deseto

ZAJEDNIČKO JELO93

Poglavlje stotinu jedanaesto

KODEKS LIJEPOG PONAŠANJA PRILIKOM PIĆA, O TOME DA JE PRILIKOM
PIJENJA LIJEPO TRI PUTA "OTPUHNUTI" VAN POSUDE (NAPRAVITI
TRI KRAČA PREDAHA), O POKUĐENOSTI PUHANJA U POSUDU,
I O TOME DA JE LIJEPO I POHVALNO DA POSUDA S TEKUĆINOM
"KRUŽI" MEĐU PRISUTNIMA, POČEVŠI OD ONOGA KOJI JE PRVI
PIO, PA TAKO REDOM, SVIMA OSTALIMA S DESNE STRANE94

Poglavlje stotinu dvanaesto

POKUĐENO JE PITI S GRLIĆA MJEŠINE ILI BILO KAKVE SLIČNE
POSUDE I POJAŠNJENJE DA JE TAKAV POSTUPAK IZRIČITO POKUĐEN,
ALI NE I STROGO ZABRANJEN (HARAM)96

Poglavlje stotinu trinaesto

POKUĐENO JE PUHATI U PIĆE100

Poglavlje stotinu četrnaesto

POJAŠNJENJE DA JE DOZVOLJENO PITI STOJEĆI,
ALI DA JE BOLJE I POTPUNIJE PITI SJEDJEĆI101

Poglavlje stotinu petnaesto

POHVALNO JE DA POSLJEDNJI PIJE ONAJ KO DRUGE SLUŽI PIĆEM106

Poglavlje stotinu šesnaesto

DOZVOLJENO JE PITI IZ SVIH ČISTIH POSUDA, OSIM ONIH KOJE SU IZRAĐENE OD ZLATA ILI SREBRA, DOZVOLJENO JE PITI NA NAČIN DA SE VODA USTIMA DIREKTNO UZIMA IZ RIJEKE ILI SLIČNO, BEZ KORIŠTENJA POSUDE ILI RUKE, A STROGO JE ZABRANJENO KORISTITI ZLATNO I SREBRENO POSUĐE, BEZ OBZIRA UPOTREBLJAVALO SE ONO ZA JELO, PIĆE, PRANJE, ILI ZA BILO KOJI DRUGI VID UPOTREBE107

3 KNJIGA

ODJEĆI I ODIJEVANJU112

Poglavlje stotinu sedamnaesto

POHVALNO JE NOSITI BIJELU ODJEĆU, ALI JE DOZVOLJENA I CRVENA, ZELENA, ŽUTA I CRNA, BEZ OBZIRA RADILO SE O ODJEĆI IZRAĐENOJ OD PAMUKA, LANA, DLAKE, VUNE ILI SLIČNOG MATERIJALA, OSIM ODJEĆE OD SVILE112

Poglavlje stotinu osamnaesto

O POHVALOSTI NOŠENJA KOŠULJE123

Poglavlje stotinu devetnaesto

O DUŽINI KOŠULJE, NJENIH RUKAVA, OGRTAČA I KRAJEVA TURBANA, I O ZABRANI DA SE ODJEĆA IZ OHOLOSTI VUČE PO ZEMLJI. KO IZ OHOLOSTI BUDE PUŠTAO ODJEĆU ISPOD NOŽNIH ČLANAKA, U TOM SLUČAJU TAJ ČIN JE HARAM – STROGO ZABRANJEN, A KO TO BUDE ČINIO IZ NEKOG DRUGOG RAZLOGA, TADA JE TAJ ČIN MEKRUH – POKUĐEN123

Poglavlje stotinu dvadeseto

POHVALNO JE IZ SKROMNOSTI IZBJEGAVATI SKUPOCJENU ODJEĆU138

Poglavlje stotinu dvadeset prvo

POHVALNO JE UMJERENO SE ODIJEVATI I NE ZALAZITI U KRAJNOST OGRANIČAVAJUĆI SE NA OBLAČENJE BIJEDNE ODJEĆE KOJA IZAZIVA PREZIR, BEZ IKAKVE POTREBE ILI ŠERIJATSKI OPRAVDANE SVRHE139

Poglavlje stotinu dvadeset drugo

MUŠKARCIMA JE ZABRANJENA SVILENA ODJEĆA, KAO ŠTO IM JE ZABRANJENO I DA NA NJOJ (SVILI) SJEDU ILI DA SE NA NJU NASLANJAJU, DOK JE TAKVA ODJEĆA DOZVOLJENA ŽENAMA140

Poglavlje stotinu dvadeset treće

ONOME KO IMA SVRAB DOZVOLJENO JE OBUĆI SVILENU ODJEĆU144

Poglavlje stotinu dvadeset četvrto

ZABRANA DA SE TIGROVA KOŽA KORISTI KAO PROSTIRKA I DA SE NA NJOJ JAŠE145

Poglavlje stotinu dvadeset peto

ŠTA SE TREBA REĆI KADA SE OBUČE NOVA ODJEĆA146

Poglavlje stotinu dvadeset šesto

PRI OBLAČENJU ODJEĆE POHVALNO JE POČETI SA DESNE STRANE147

4 KNJIGA

O KODEKSU LIJEPOG PONAŠANJA PRILIKOM SPAVANJA148

Poglavlje stotinu dvadeset sedmo

PRAVILA LIJEPOG PONAŠANJA PRILIKOM SPAVANJA I LIJEGANJA148

Poglavlje stotinu dvadeset osmo

DOZVOLJENO JE LEŽATI NA LEĐIMA NA NAČIN DA SE JEDNA NOGA
PREBACI PREKO DRUGE, POD UVJETOM DA NE POSTOJI BOJAZAN
DA ĆE SE PRI TOME OTKRITI STIDNO MJESTO, I DOZVOLJENO
JE SJEDITI UNAKRST PODVIJENIH NOGU
("TURSKI" NAČIN SJEDENJA)154

Poglavlje stotinu dvadeset deveto

KODEKS LIJEPOG PONAŠANJA NA SIJELU I U DRUŠTVU158

Poglavlje stotinu trideseto

SNOVI I ONO ŠTO JE VEZANO ZA NJIH172

5 KNJIGA

O SELAMU – ISLAMSKOM POZDRAVU179

Poglavlje stotinu trideset prvo

VRIJEDNOST SELAMA I NAREDBA O NJEGOVOM ŠIRENJU179

Poglavlje stotinu trideset drugo

O NAČINU NAZIVANJA SELAMA185

Poglavlje stotinu trideset treće

O PRAVILIMA I POHVALNIM POSTUPCIMA PRILIKOM
NAZIVANJA SELAMA192

Poglavlje stotinu trideset četvrto

POHVALNO JE PONOVRNO NAZVATI SELAM OSOBI KOJA SE
U KRATKOM VREMENU SRE'TNE VIŠE PUTA, KAO NAPRIMJER,
ONAJ KO UĐE PA IZAĐE, PA OPET UBRZO ZATIM UĐE, ILI AKO SE
IZMEĐU DVOJICE LJUDI ISPRIJEČI DRVO ILI NEŠTO SLIČNO193

Poglavlje stotinu trideset peto

POHVALNO JE NAZVATI SELAM PRI ULASKU U SVOJU KUĆU195

Poglavlje stotinu trideset šesto

NAZIVANJE SELAMA DJECI196

Poglavlje stotinu trideset sedmo

ČOVJEK NAZIVA SELAM SVOJOJ SUPRUZI, RODICAMA, PA I ŽENAMA STRANKINJAMA (SA KOJIMA NIJE NI U KAKVOM RODU), ALI POD UVJETOM DA JE SIGURAN OD SMUTNJE, TJ. DA NEMA OPASNOSTI DA ĆE ZBOG TOGA UPASTI U ISKUŠENJE, I TO JE UVJET LEGITIMNOSTI TAKVOG POSTUPKA196

Poglavlje stotinu trideset osmo

ZABRANJENO JE DA MUSLIMANI NEVJERNICIMA PRVI NAZIVAJU SELAM, I POJAŠNJENJE KAKO IM UZVRATITI NA NJIHOV POZDRAV. POHVALNO JE NAZVATI SELAM SKUPINI U KOJOJ IMA I MUSLIMANA I NEMUSLIMANA198

Poglavlje stotinu trideset deveto

POHVALNO JE NAZVATI SELAM PRILIKOM USTAJANJA IZ SIJELA I NAPUŠTANJA DRUŠTVA ILI JEDNOG SAGOVORNIKA200

Poglavlje stotinu četrdeseto

TRAŽENJE DOZVOLE ZA ULAZAK U KUĆU I PRAVILA LIJEPOG PONAŠANJA PRI TOME201

Poglavlje stotinu četrdeset prvo

ONOME KO TRAŽI DOZVOLU ZA ULAZAK, PA BUDE UPITAN: "KO SI TI?", SUNNET JE DA ODGOVORI: "JA SAM TAJ I TAJ", I DA PRI TOME SPOMENE IME ILI NADIMAK PO KOJEM JE POZNAT, A POKUĐENO JE REĆI SAMO: "JA SAM"204

Poglavlje stotinu četrdeset drugo

POHVALNO JE RIJEČIMA "JERHAMUKELLAH" NAZDRAVITI ONOME KO KIHNE PA SE ALLAHU ZAHVALI RIJEČIMA "ELHAMDULILLAH", A POKUĐENO MU JE TAKO NAZDRAVITI AKO SE NIJE ZAHVALIO UZVIŠENOM ALLAHU; POJAŠNJENJE KODEKSA LIJEPOG PONAŠANJA PRILIKOM NAZDRAVLJANJA OSOBI KOJA KIHNE, I PRILIKOM KIHANJA I ZIJEVANJA206

Poglavlje stotinu četrdeset treće

POHVALNO JE RUKOVATI SE PRILIKOM SUSRETA I BITI NASMIJANOG LICA, KAO ŠTO JE POHVALNO I POLJUBITI RUKU DOBROG ČOVJEKA, POLJUBITI SVOJE DIJETE IZ MILOSTI PREMA NJEMU, ZAGRLITI ONOGA KO SE VRATIO S PUTA, A POKUĐENO JE (IZ POŠTOVANJA) NAKLONITI SE NEKOME212

6 KNJIGA

O OBILASKU BOLESNIKA, ISPRAČAJU UMRLOG, KLANJANJU DŽENAZE, PRISUSTVOVANJU UKOPU UMRLOG I O ZADRŽAVANJU NA KABURU NAKON UKOPA220

Poglavlje stotinu četrdeset četvrto

OBILAZAK BOLESNIKA220

Poglavlje stotinu četrdeset peto

DOVE KOJE SE UČE PRI POSJETI BOLESNIKU225

Poglavlje stotinu četrdeset šesto

POHVALNO JE PORODICU BOLESNIKA
PITATI O NJEGOVOM STANJU232

Poglavlje stotinu četrdeset sedmo

ŠTA TREBA REĆI ONAJ KO IZGUBI NADU U ŽIVOT234

Poglavlje stotinu četrdeset osmo

POHVALNO JE UKUČANIMA ILI ONIMA KOJI SLUŽE BOLESNIKA OPORUČITI
DA SE PREMA NJEMU LIJEPO ODNOSI I DA MU DOBRO ČINE TE DA BUDU
STRPLJIVI ZBOG STANJA U KOJEM SE NALAZI, A ISTO ĆE SE SAVJETOVATI I
ONOME KO OČEKUJE SKORU SMRT ZBOG ŠERIJATSKE KAZNE ILI ODMAZDE
KOJA ĆE NAD NJIM BITI IZVRŠENA236

Poglavlje stotinu četrdeset deveto

BOLESNIKU JE DOZVOLJENO DA KAŽE "BOLESTAN SAM",
"JAKO ME BOLI", "IZNUREN SAM", "OH, MOJA GLAVA" ILI TOME SLIČNO,
I POJAŠNJENJE DA TAKVO NEŠTO NIJE POKUĐENO GOVORITI POD UVJETOM
DA TE RIJEČI NE BUDU IZREČENE IZ NEGODOVANJA I LJUTNJE237

Poglavlje stotinu pedeseto

TALKIN – PODSTICANJE ONIH KOJI SU NA UMORU DA IZGOVORE
RIJEČI ŠEHADETA – LA ILAHE ILLALLAH239

Poglavlje stotinu pedeset prvo

ŠTA TREBA REĆI NAKON ZATVARANJA OČIJU UMRLOM241

Poglavlje stotinu pedeset drugo

ŠTA TREBA REĆI KOD UMRLOG I ŠTA ĆE REĆI
ONAJ KOME JE NEKO UMRO242

Poglavlje stotinu pedeset treće

DOZVOLJENO JE PLAKATI ZA UMRLOM, ALI BEZ
PRETJERANOG TUGOVANJA I NARICANJA247

Poglavlje stotinu pedeset četvrto

UKOLIKO SE (PRILIKOM KUPANJA) KOD UMRLOG PRIMIJETI
NEŠTO RUŽNO I NEPRIMJERENO, TO NE TREBA SPOMINJATI
NITI JAVNO IZNOSITI249

Poglavlje stotinu pedeset peto

O KLANJANJU DŽENAZA-NAMAZA, ISPRAĆAJU UMRLOG,
PRISUSTVOVANJU UKOPU, I O TOME DA JE ŽENAMA
POKUĐENO PRATITI DŽENAZU250

Poglavlje stotinu pedeset šesto

POHVALNO JE DA DŽENAZI PRISUSTVUJE ŠTO VIŠE LJUDI I LIJEPO JE DA SE KLANJAČI POREDAJU U BAREM TRI SAFA ILI VIŠE OD TOGA	254
---	-----

Poglavlje stotinu pedeset sedmo

ŠTA SE UČI NA DŽENAZA-NAMAZU	255
------------------------------------	-----

Poglavlje stotinu pedeset osmo

SA DŽENAZOM TREBA POŽURI'TI	263
-----------------------------------	-----

Poglavlje stotinu pedeset deveto

TREBA POŽURITI S VRAĆANJEM DUGA KOJI JE OSTAVIO UMRILI, KAO I S NJEGOVIH OPREMANJEM, OSIM U SLUČAJU KAD UMRE IZNENADA, I TADA GA TREBA OSTAVITI (ODREĐENO VRIJEME) DOK SE SMRT NE POTVRDI.....	264
---	-----

Poglavlje stotinu šezdeseto

O DRŽANJU VAZA – PROPOVIJEDI, KOD KABURA	265
--	-----

Poglavlje stotinu šezdeset prvo

UČENJE DOVE ZA UMRLOG NAKON UKOPA, SJEDENJE NEKO VRIJEME KOD NJEGOVOG KABURA RADI DOVE, TRAŽENJA OPROSTA I UČENJA	267
---	-----

Poglavlje stotinu šezdeset drugo

SADAKA I DOVA ZA UMRLOG	269
-------------------------------	-----

Poglavlje stotinu šezdeset treće

POHVALA UMRLE OSOBE	271
---------------------------	-----

Poglavlje stotinu šezdeset četvrto

BLAGODATI I POVLASTICE ZA ONOGA KOMJE UMRU MALODOBNA DJECA	273
---	-----

Poglavlje stotinu šezdeset peto

PLAČ I STRAH PRILIKOM PROLASKA PORED KABURA NASILNIKA ILI MJESTA NA KOJIMA SU ONI UNIŠTENI, TE ISKAZIVANJE SKRUŠENOSTI I STRAHA OD ALLAHA NA TAKVIM MJESTIMA, KAO I UPOZORENJE DA SE U POGLEDU TOGA NE ISKAŽUJE NEMARNOST	276
--	-----

7 KNJIGA

O KODEKSU PONAŠANJA NA PU'TOVANJU	278
---	-----

Poglavlje stotinu šezdeset šesto

POHVALNO JE NA PUT' KRENUTI ČETVRTKOM UJUTRO	278
--	-----

Poglavlje stotinu šezdeset sedmo

POHVALNO JE PUTOVATI U DRUŠTVU I DA (PUTNICI) IZMEĐU SEBE
ODABERU JEDNOG KOJI ĆE IM BITI EMIR – VOĐA PUTA,
KOJEG ĆE SLUŠATI279

Poglavlje stotinu šezdeset osmo

O KODEKSU LIJEPOG PONAŠANJA PRILIKOM PUTOVANJA,
SVRAĆANJA, NOĆENJA, O SPAVANJU U TOKU PUTA, O POHVALI
ISKAZIVANJA VELIKODUŠNOSTI I MILOSTI PREMA ŽIVOTINJAMA I
VOĐENJU RAČUNA O NJIMA, O DOZVOLI DA DVOJICA JAŠU NA JEDNOJ
JAHALICI AKO JE ONA TO U STANJU PODNIJETI I O NAREDBI DA SE O
TEGLEĆIM ŽIVOTINJAMA VODI BRIGA UKOLIKO IH JE NEKO
ZAPOSTAVIO I ZANEMARIO NJIHOVA PRAVA283

Poglavlje stotinu šezdeset deveto

PRUŽANJE POMOĆI SAPUTNIKU291

Poglavlje stotinu sedamdeseto

ŠTA TREBA REĆI KADA SE PRI POLASKU NA PUT UZJAŠE
NEKA OD JAHAIĆIH ŽIVOTINJA293

Poglavlje stotinu sedamdeset prvo

O TOME DA PUTNIK DONOSI TEKBIK KADA SE POPNE NA NEKU UZVIŠICU,
BREŽULJAK ILI ONO ŠTO IM SLIČI, A IZGOVARA
SUBHANALLAH (HVALJEN NEKA JE ALLAH) KADA SE SPUSTI U DOLINU I
SLIČNO, I O ZABRANI DA SE PRILIKOM IZGOVARANJA TEKBIKA
I SLIČNIH ZIKROVA PREVIŠE PODIŽE GLAS298

Poglavlje stotinu sedamdeset drugo

POHVALNO JE NA PUTU UČITI DOVE303

Poglavlje stotinu sedamdeset treće

ŠTA SE UČI ONDA KADA SE STRAHUJE OD NEKOGA ILI NEČEGA304

Poglavlje stotinu sedamdeset četvrto

ŠTA TREBA REĆI KADA SE DOĐE U NEKO MJESTO305

Poglavlje stotinu sedamdeset peto

POHVALNO JE DA SE PUTNIK, NAKON OBAVLJENOG POSLA,
ŠTO PRIJE VRATI SVOJOJ PORODICI307

Poglavlje stotinu sedamdeset šesto

POHVALNO JE S PUTOVANJA VRATITI SE SUPRUZI I PORODICI
U TOKU DANA, A POKUĐENO JE BEZ POTREBE VRATITI SE NOĆU308

Poglavlje stotinu sedamdeset sedmo

ŠTA ĆE REĆI (PUTNIK) KADA PRISTIGNE S PUTA
I UGLEDA SVOJE MJESTO310

Poglavlje stotinu sedamdeset osmo

POHVALNO JE DA PRIDOŠLICA S PUTA PRVO NAVRATI U SVOJU LOKALNU DŽAMIJU I KLANJA DVA REKATA NAMAZA	311
---	-----

Poglavlje stotinu sedamdeset deveto

ZABRANJENO JE DA ŽENA PUTUJE SAMA	311
---	-----

8 KNJIGA

O RAZNOVRSNIM VRLINAMA, ODLIKAMA I VRIJEDNOSTIMA	314
--	-----

Poglavlje stotinu osamdeseto

VRIJEDNOST UČENJA KUR'ANA	314
---------------------------------	-----

Poglavlje stotinu osamdeset prvo

NAREDBA DA SE NAUČENO IZ KUR'ANA DOBRO ČUVA I PAZI, I UPOZORENJE DA SE ISTO NE PREPUSTI ZABORAVU	322
---	-----

Poglavlje stotinu osamdeset drugo

PRILIKOM UČENJA KUR'ANA POHVALNO JE ULJEPŠATI GLAS, A ISTO TAKO, POHVALNO JE TRAŽITI DA KUR'AN UČI ONAJ KO PRI UČENJU ULJEPŠAVA SVOJ GLAS, KAO ŠTO JE POHVALNO I SLUŠATI TAKVO UČENJE	324
--	-----

Poglavlje stotinu osamdeset treće

PODSTICANJE NA UČENJE ODREĐENIH KUR'ANSKIH SURA I AJETA	329
---	-----

Poglavlje stotinu osamdeset četvrto

OKUPLJANJE RADI UČENJA I PROUČAVANJA KUR'ANA POHVALAN JE ČIN	342
---	-----

Poglavlje stotinu osamdeset peto

VRIJEDNOST I ODLIKE ABDESTA	343
-----------------------------------	-----

Poglavlje stotinu osamdeset šesto

VRIJEDNOST I ODLIKE EZANA	350
---------------------------------	-----

Poglavlje stotinu osamdeset sedmo

VRIJEDNOST I ODLIKE NAMAZA	357
----------------------------------	-----

Poglavlje stotinu osamdeset osmo

VRIJEDNOST I ODLIKE SABAHSKOG I IKINDIJSKOG NAMAZA	361
--	-----

Poglavlje stotinu osamdeset deveto

VRIJEDNOST I ODLIKE ODLASKA U DŽAMIJU	364
---	-----

Poglavlje stotinu devedeseto

VRIJEDNOST I ODLIKE IŠČEKIVANJA NAMAZA	371
--	-----

Poglavlje stotinu devedeset prvo

VRIJEDNOST I ODLIKE ZAJEDNIČKOG NAMAŽA (NAMAŽA U DŽEMATU)	372
--	-----

Poglavlje stotinu devedeset drugo

PODSTICANJE NA OBAVLJANJE SABAHA I JACIJE U DŽEMATU	378
---	-----

Poglavlje stotinu devedeset treće

O NAREDBI DA SE O PROPISANIM NAMAZIMA STROGO VODI RAČUNA I O NAJSTROŽOJ ZABRANI I VELIKOJ PRIJETNJI ONOME KO IH BUDE IZOSTAVLJAO	389
--	-----

Poglavlje stotinu devedeset četvrto

O VRIJEDNOSTIMA I ODLIKAMA PRVOG SAFA I O NAREDBI POPUNJAVANJA, PORAVNAVANJA I ZBIJANJA PRVIH SAFOVA	395
---	-----

Poglavlje stotinu devedeset peto

VRIJEDNOST PRITVRĐENIH SUNNETA KOJI SE KLANJAJU UZ FARZOVE, NJIHOV MINIMALNI I POTPUNI BROJ, TE SREDINA IZMEĐU TOGA	405
---	-----

Poglavlje stotinu devedeset šesto

PRITVRĐENOST DVA REKATA SABAHSKOG SUNNETA	407
---	-----

Poglavlje stotinu devedeset sedmo

NA SABAHSKOM SUNNETU NE UČI SE DUGO I POJAŠNJENJE ŠTA SE NA NJEMU UČI I U KOJEM VREMENU SE KLANJA	410
--	-----

Poglavlje stotinu devedeset osmo

O TOME DA JE, NAKON ŠTO SE KLANJAJU DVA REKATA SABAHSKOG SUNNETA, POHVALNO MALO PRILEČI NA DESNU STRANU I O PODSTICANJU DA SE TAKO POSTUPI, BEZ OBZIRA DA LI JE DOTIČNA OSOBA PROBDJELA NOĆ U (NOĆNOM) NAMAZU ILI NIJE	414
---	-----

Poglavlje stotinu devedeset deveto

PODNEVSKI SUNNETI	416
-------------------------	-----

Poglavlje dvjestoto

IKINDIJSKI SUNNETI	419
--------------------------	-----

Poglavlje dvije stotine prvo

AKŠAMSKI SUNNETI PRIJE I POSLIJE FARZA	421
--	-----

Poglavlje dvije stotine drugo

JACIJSKI SUNNETI PRIJE I POSLIJE FARZA	424
--	-----

Poglavlje dvije stotine treće

SUNNETI DŽUMA-NAMAŽA	424
----------------------------	-----

Poglavlje dvije stotine četvrto

O TOME DA JE POHVALNO I POŽELJNO SVE VRSTE NAFILA-NAMAZA KLANJATI U KUĆI, BEZ OBZIRA RADILO SE O PRITVRĐENIM SUNNETIMA ILI O DRUGIM VRSTAMA NAFILA, I O NAREDBI DA SE PRI KLANJANJU NAFILE POMJERI SA MJESTA NA KOJEM JE OBAVLJEN FARZ-NAMAZ, ILI DA SE IZMEĐU FARZA I NAFILA-NAMAZA BAREM NEŠTO PROGOVORI428

Poglavlje dvije stotine peto

PODSTICANJE NA OBAVLJANJE VITR-NAMAZA, POJAŠNJENJE DA ON SPADA U PRITVRĐENE SUNNETE I PRECIZIRANJE VREMENA U KOJEM SE KLANJA432

Poglavlje dvije stotine šesto

DUHA-NAMAZ, NJEGOVE VRIJEDNOSTI I ODLIKE, POJAŠNJENJE O NJEGOVOM NAJMANJEM, SREDNJEM I NAJVEĆEM BROJU REKATA, I PODSTICANJE NA USTRAJNO I REDOVITO KLANJANJE OVOG NAMAZA436

Poglavlje dvije stotine sedmo

DUHA-NAMAZ DOZVOLJENO JE KLANJATI U PERIODU OD IZLASKA SUNCA PA SVE DOK ONO NE PREĐE POLOVINU NEBA, A NAJBOLJE GA JE KLANJATI PRIJE PODNE KADA JE VRUČINA NAJŽEŠĆA438

Poglavlje dvije stotine osmo

O PODSTICANJU NA KLANJANJE DVA REKATA TEHIJJETUL-MESDŽIDA I O POKUĐENOSTI DA SE U BILO KOJEM VREMENU (PO ULASKU U DŽAMIJU) SJEDNE PRIJE NEGO ŠTO SE KLANJAJU DVA REKATA NAMAZA, BEZ OBZIRA RADILO SE O TEHIJJETUL-MESDŽIDU, FARZOVIMA, PRITVRĐENIM SUNNETIMA ILI NEKIM DRUGIM NAMAZIMA439

Poglavlje dvije stotine deveto

NAKON (SVAKOG) UZIMANJA ABDESTA POHVALNO JE KLANJATI DVA REKATA (NAFILA) NAMAZA440

Poglavlje dvije stotine deseto

VRIJEDNOST I ODLIKE PETKA, O OBAVEZNOSTI KLANJANJA DŽUMA-NAMAZA, O TOME DA SE ZA Taj dan treba okupati, NAMIRISATI I PORANITI (NA DŽUMA-NAMAZ), I O TOME DA SE U NJEMU TREBA UČITI DOVA I DONOSITI SALAVAT NA VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, TE POJAŠNJENJE DA U TOM DANU IMA JEDAN TRENUTAK U KOJEM SE DOVA PRIMA I DA JE LIJEPO I POHVALNO ŠTO VIŠE SPOMINJATI I VELIČATI ALLAHA NAKON DŽUMA-NAMAZA441

Poglavlje dvije stotine jedanaesto

POHVALNO JE DA ČOVJEK UČINI SEDŽDU ZAHVALNOSTI (SEDŽDETUŠ-ŠUKR) KADA MU BUDE UKAZANA NEKA OČIGLEDNA BLAGODAT ILI KADA IZBJEGNE NEKU OČITU NEVOLJU459

Poglavlje dvije stotine dvanaesto

VRIJEDNOST I ODLIKE NOĆNOG NAMAZA461

Poglavlje dvije stotine trinaesto

POHVALNOST KIJAMA U RAMAZANU – TERAVID-NAMAZA475

Poglavlje dvije stotine četrnaesto

VRIJEDNOST I ODLIKE IBADETA U NOĆI LEJLETUL-KADR I
POJAŠNJENJE U KOJOJ SE NOĆI (RAMAZANA) ONA
NAJVJEROVATNIJE NALAZI477

Poglavlje dvije stotine petnaesto

O VRIJEDNOSTIMA I ODLIKAMA MISVAKA
I O UROĐENIM SVOJSTVIMA (FITRI)482

Poglavlje dvije stotine šesnaesto

POTVRDA OBAVEZNOSTI DAVANJA ZEKATA, POJAŠNJENJE NJEGOVE
VRIJEDNOSTI I SPOMEN ONOGA ŠTO JE USKO VEZANO ZA NJEGA490

Poglavlje dvije stotine sedamnaesto

OBAVEZNOST POSTA MJESECA RAMAZANA, POJAŠNJENJE
VRIJEDNOSTI POSTA I SVEGA OSTALOG ŠTO
SE VEŽE ZA NJEGA499

Poglavlje dvije stotine osamnaesto

DAREŽLJIVOST, ČINJENJE DOBROČINSTVA I POVEĆANO
ČINJENJE DOBRIH DJELA U MJESECU RAMAZANU, A POSEBNO
U NJEGOVIH ZADNJIH DESET DANA515

Poglavlje dvije stotine devetnaesto

ZABRANA POSTA UOČI RAMAZANA, U DRUGOJ POLOVINI MJESECA
ŠA'BANA, OSIM ONOME KO NASTAVLJA SVOJ POST IZ PRVE POLOVINE
(ŠA'BANA) ILI SE TAJ POST PODUDARA S NJEGOVIM OBIČAJEM
DA POSTI PONEĐJELJKOM ILI ČETVRTKOM517

Poglavlje dvije stotine dvadeseto

ŠTA SE KAŽE NAKON ŠTO SE UGLEDA MLAĐAK520

Poglavlje dvije stotine dvadeset prvo

VRIJEDNOST I ODLIKE SEHURA I NJEGOVOG ODGAĐANJA
(DO PRED SAMI ISTEK NJEGOVOG VREMENA), UKOLIKO
NE POSTOJI BOJAZAN DA ĆE GRANUTI ZORA521

Poglavlje dvije stotine dvadeset drugo

VRIJEDNOST POŽURIVANJA S IFTAROM, ČIME SE IFTARI
I ŠTA SE KAŽE NAKON IFTARA526

Poglavlje dvije stotine dvadeset treće

POSTAČU JE NAREĐENO DA ČUVA SVOJ JEZIK I ORGANE OD
RAZLIČITIH VRSTA PRIJESTUPA, VRIJEĐANJA I SVEGA
ONOGA ŠTO IM NALIKUJE534

Poglavlje dvije stotine dvadeset četvrto

NEKA PITANJA VEZANA ZA POST535

Poglavlje dvije stotine dvadeset peto

VRIJEDNOST I KORISTI POSTA U MJESECU MUHARREMU,
ŠA'BANU I SVETIM MJESECIMA537

Poglavlje dvije stotine dvadeset šesto

VRIJEDNOST POSTA I DRUGIH DOBRIH DJELA U PRVIH
DESET DANA MJESECA ZUL-HIDŽETA540

Poglavlje dvije stotine dvadeset sedmo

VRIJEDNOST POSTA NA DAN AREFATA, NA DAN AŠURE (DESETI DAN
MUHARREMA) I NA DAN TASU'E (DEVETI DAN MUHARREMA)541

Poglavlje dvije stotine dvadeset osmo

POHVALNO JE POSTITI ŠEST DANA U MJESECU ŠEVVALU544

Poglavlje dvije stotine dvadeset deveto

POHVALNO JE POSTITI PONEĐJELJKOM I ČETVRTKOM545

Poglavlje dvije stotine trideseto

POHVALNO JE U SVAKOM MJESECU POSTITI PO TRI DANA550

Poglavlje dvije stotine trideset prvo

VRIJEDNOST DAVANJA I PRIPREMANJA IFTARA POSTAČU,
VRIJEDNOST POSTAČA KOD KOJEG SE JEDE I DOVA KOJU ĆE
ZA DOMAĆINA UPUTITI ONAJ KOJI JEDE553

9 KNJIGA O ITIKAFU556

Poglavlje dvije stotine trideset drugo

VRIJEDNOST ITIKAFA557

10 KNJIGA O HADŽU559

Poglavlje dvije stotine trideset treće

OBAVEZNOST I VRIJEDNOST HADŽA559

11 KNJIGA O DŽIHADU570

Poglavlje dvije stotine trideset četvrto

VRIJEDNOST I ODLIKE DŽIHADA – BORBE NA ALLAHOVOM PUTU570

Poglavlje dvije stotine trideset peto

POJAŠNJENJE VRSTA OSOBA KOJE SE SMATRAJU ŠEHIDIMA U POGLEDU
AHIRETSKE NAGRADE, A KOJI SE GUSULE (KUPAJU NAKON SMRTI)
I KOJIMA SE KLANJA DŽENAZA, ZA RAZLIKU OD ONIH ŠEHIDA
KOJI POGINU U RATU PROTIV NEVJERNIKA621

Poglavlje dvije stotine trideset šesto

VRIJEDNOST OSLOBADANJA ROBOVA625

Poglavlje dvije stotine trideset sedmo

VRIJEDNOST ČINJENJA DOBROČINSTVA ROBOVIMA626

Poglavlje dvije stotine trideset osmo

VRIJEDNOST I ODLIKE ROBA KOJI ISPUNJAVA SVOJE OBAVEZE
PREMA ALLAHU I PREMA SVOME VLASNIKU629

Poglavlje dvije stotine trideset deveto

VRIJEDNOST IBADETA U VRIJEME ANARHIJE – NEREDA, SMUTNJE632

Poglavlje dvije stotine četrdeseto

VRIJEDNOST VELIKODUŠNOSTI I ŠIROKOGRUDNOSTI PRI KUPOPRODAJI,
UZIMANJU I DAVANJU, PRI VRAĆANJU I NAPLATI DUGA, TAČNO VAGANJE
I MJERENJE, ZABRANA ZAKIDANJA (NA VAGI), TE VRIJEDNOST DA BOGATI
SAČEKA SIROMAŠNOG U VEZI S VRAĆANJEM DUGA ILI DA MU DUG
OPROSTI.....633

12 KNJIGA O ZNANJU I NAUCI640

Poglavlje dvije stotine četrdeset prvo

VRIJEDNOST I ODLIKE ZNANJA642

13 KNJIGA

O IZRICANJU HVALE I ZAHVALE UZVIŠENOM ALLAHU664

Poglavlje dvije stotine četrdeset drugo

14 KNJIGA

O DONOŠENJU SALAVATA NA ALLAHOVOG POSLANIKA,
SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM670

Poglavlje dvije stotine četrdeset treće670